Curs universitar

347
B83

Traian Cornel Briciu
Claudiu Constantin Dinu
Paul Pop

Instituţii judiciare

Ediţia 2

III320 486
BCU IASI

Editura C.H. Beck

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III320 486
BCU IASI

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CURS UNIVERSITAR

Instituţii judiciare

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BRICIU, Traian Cornel

Studii: Licenţiat în drept, Universitatea din Bucureşti (1996); Doctor în drept, Universitatea din Bucureşti (2007).

Activitate: Preparator universitar, Facultatea de drept, Universitatea din Bucureşti – Catedra de drept privat (1999-2003); lector universitar, Facultatea de Drept, Universitatea din Bucureşti – Catedra de drept privat, specializarea drept procesual civil (2003-2012); conferenţiar universitar, Facultatea de Drept, Universitatea din Bucureşti (2012-2016), profesor universitar, Facultatea de Drept, Universitatea din Bucureşti (din 2016); din 1996 avocat în cadrul Societăţii „Florea Gheorghe şi Asociaţii – Avocaţi"; membru în colegiul de redacţie al revistei Pandectele Române (2002-2006); director al Institutului pentru Pregătirea şi Perfecţionarea Avocaţilor – I.N.P.P.A. (din septembrie 2009).

DINU, Claudiu Constantin

Studii: Licenţiat în drept, Universitatea din Bucureşti (1995-1999); membru fondator – Centrul de procedură civilă din cadrul Facultăţii de Drept, Universitatea din Bucureşti (din ianuarie 2008); Doctor în drept, Universitatea din Bucureşti (2009); absolvent curs postuniversitar „Securitate şi buna guvernare" (2009); absolvent al Şcolii Postdoctorale de Drept din cadrul Facultăţii de Drept, Universitatea din Bucureşti (2010-2013).

Activitate: Preparator universitar, Facultatea de drept, Universitatea din Bucureşti – Catedra de drept privat, specializarea Drept procesual civil (2003-2005); lector universitar, Facultatea de Drept, Universitatea din Bucureşti – Catedra de drept privat, specializarea drept procesual civil (din 2008); asistent universitar doctor, Facultatea de Drept, Universitatea din Bucureşti – Catedra de drept privat, specializarea drept procesual civil (2005 - 1 octombrie 2012); consilier de Stat în cadrul Administraţiei Prezidenţiale – Departamentul Constituţional Legislativ (2009-2012); lector formator în cadrul I.N.P.P.A. (din 2009); lector formator în cadrul Institutului Notarial Român (din 2011); lector universitar doctor, Facultatea de drept, Universitatea din Bucureşti (din 2012); consilier Prezidenţial în cadrul Administraţiei Prezidenţiale – Departamentul Constituţional Legislativ (2013-2014); membru al Colegiul de redacţie al Revistei Române de Executare Silită (din 2013); preşedinte al Comisiei de recurs din cadrul Federaţiei Române de Fotbal (din 2015); Arbitru în cadrul Curţii de Arbitraj Maritim şi Comercial de pe lângă Camera de Comerţ, Industrie, Navigaţie şi Agricultură Constanţa (din 2015); membru al Colegiului Curţii de Arbitraj Comercial Internaţional de pe lângă Camera de Comerţ şi Industrie a României (din 2015).

POP, Paul

Studii: Licenţiat în drept, Universitatea din Bucureşti (1990-1994); Curs de formare – Strasbourg (2009); curs de formare – Lausanne (2009); masterat, specializarea drept privat, Facultatea de drept, Universitatea din Bucureşti (2009-2010); Doctor în drept, Universitatea din Bucureşti (2015).

Activitate: Avocat în Baroul Bucureşti (din 1999); avocat coordonator în cadrul societăţii Paul POP & Asociaţii – Cabinet de avocat (din 2001); cadru didactic asociat, Facultatea de Drept, Universitatea din Bucureşti (din 2013); reprezentantul Şcolii Doctorale în Consiliul Facultăţii de Drept, Universitatea din Bucureşti (2012-2015); membru în colegiul de redacţie al Revistei Române de Executare Silită (din 2016).

347
B83

Traian Cornel Briciu
Claudiu Constantin Dinu • Paul Pop

752165

Instituţii judiciare

Ediţia 2
- revizuită şi adăugită -

0 000010 58207 BCU IAŞI

ACU

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Editura C. H. Beck
Bucureşti 2016

Contribuţia autorilor:

Traian Cornel Briciu: Capitolele I-VI

Claudiu Constantin Dinu: Capitolul VII

Paul Pop: Capitolul VIII

Editura C.H. Beck este acreditată CNATDCU şi este considerată editură cu prestigiu recunoscut.

Instituţii judiciare
Traian Cornel Briciu, Claudiu Constantin Dinu, Paul Pop

Copyright © 2012, 2016 – Editura C.H. Beck

Toate drepturile rezervate Editurii C.H. Beck.
Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al Editurii C.H. Beck.
Drepturile de distribuţie în străinătate aparţin în exclusivitate editurii.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
BRICIU, TRAIAN CORNEL
Instituţi judiciare / Traian Cornel Briciu, Claudiu Constantin Dinu, Paul Pop. - Ed. a 2-a, rev. - Bucureşti : Editura C.H. Beck, 2016
Conţine bibliografie
ISBN 978-606-18-0617-1

I. Dinu, Claudiu Constantin
II. Pop, Paul

347.97/.99(498)(075.8)
347.96(498)(075.8)

Editura C.H. Beck
Str. Serg. Nuţu Ion nr. 2, sector 5, Bucureşti
Tel.: 021.410.08.47; 021.410.08.7
Fax: 021.410.08.48
E-mail: comenzi@beck.ro

12 DEC. 2016

Redactor: Oana Dobriţescu

BCU / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cuprins

Abrevieri ..... **XV**

Capitolul I. Privire istorică asupra organizării justiţiei 1
Secţiunea 1. Punerea în lucru a instituţiilor moderne de realizare a justiţiei 1
Secţiunea a 2-a. Consolidarea instituţiilor prin care se realizează justiţia. Definirea conceptului de justiţie ca serviciu public 6
Secţiunea a 3-a. Perioada corespunzătoare totalitarismului impus de orânduirea de tip comunist 12
Secţiunea a 4-a. Redefinirea instituţiilor în cadrul noii ordini constituţionale şi în concordanţă cu principiile Uniunii Europene 24

Capitolul II. Accepţiunile noţiunii de justiţie. Justiţia în raporturile sale cu celelalte puteri ale statului 28
Secţiunea 1. Accepţiunile noţiunii de justiţie 28
Secţiunea a 2-a. Justiţia în raport cu celelalte puteri ale statului 29
§1. Puterea judecătorească şi puterea legislativă 30
§2. Puterea judecătorească şi puterea executivă 37
§3. Independenţa puterii judecătoreşti faţă de puterea legiuitoare şi de puterea executivă 43
§4. Independenţa puterii judecătoreşti faţă de societate 48

Capitolul III. Principiile funcţionării justiţiei ca serviciu public **50**
Secţiunea 1. Justiţia este monopol de stat 50
Secţiunea a 2-a. Organizarea justiţiei pe sistemul dublului grad de jurisdicţie 52
Secţiunea a 3-a. Egalitatea în faţa legii 53
Secţiunea a 4-a. Gratuitatea justiţiei 55
Secţiunea a 5-a. Principiul colegialităţii 59
Secţiunea a 6-a. Caracterul permanent şi sedentar al instanţelor 60
Secţiunea a 7-a. Accesul liber la justiţie 61
Secţiunea a 8-a. Soluţionarea cauzei într-un termen rezonabil 62
Secţiunea a 9-a. Principiul distribuirii aleatorii a dosarelor şi continuităţii 65

Capitolul IV. Instituţiile sistemului judiciar **67**
Secţiunea 1. Ministerul Justiţiei 67
§1. Funcţiile şi atribuţiile Ministerului Justiţiei 69
1.1. Atribuţii în domeniul planificării strategice şi funcţionării sistemului judiciar şi a justiţiei ca serviciu public 69
1.2. Reglementarea cadrului normativ şi instituţional al sistemului judiciar şi al înfăptuirii justiţiei ca serviciu public 70

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1.3. Funcţia de a coordona şi controla aplicarea unitară şi respectarea normelor legale privind organizarea şi funcţionarea instituţiilor care se află în subordinea sau în coordonarea sa 70
1.4. Asigurarea autorităţii sub care îşi desfăşoară activitatea procurorii, conform art. 132 alin. (1) din Constituţie, potrivit legilor de organizare a sistemului judiciar 73
1.5. Vegherea la respectarea ordinii de drept şi a drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti, prin mijloace procedurale puse la dispoziţie de hotărârea de organizare a Ministerului şi alte acte normative 74
1.6. Reprezentarea statului sau guvernului în domeniul de activitate şi competenţă specifice stabilite prin acte normative 76
1.7. Funcţia de autoritate centrală în domeniul cooperării judiciare internaţionale 76
1.8. Coordonarea integrării eforturilor de realizare a obiectivelor de referinţă specifice din cadrul Mecanismului de Cooperare şi Verificare instituit şi integrarea informaţiilor solicitate autorităţilor în virtutea acestei funcţii; reprezintă statul şi guvernul în cooperarea cu Comisia Europeană 78
1.9. Funcţii de asigurare a resurselor pentru administrarea justiţiei ca serviciu public 80
§2. Conducerea Ministerului Justiţiei. Organizarea internă 81
Secţiunea a 2-a. Consiliul Superior al Magistraturii 82
§1. Rolul şi natura juridică a Consiliului Superior al Magistraturii 82
1.1. Noţiune. Rolul instituţiei 82
1.2. Istoricul instituţiei 82
1.3. Natura juridică 86
§2. Structura Consiliului Superior al Magistraturii 87
§3. Atribuţiile Consiliului Superior al Magistraturii 93
3.1. Atribuţiile Plenului Consiliului Superior al Magistraturii 93
3.2. Atribuţiile secţiilor Consiliului Superior al Magistraturii 103
§4. Funcţionarea Consiliului Superior al Magistraturii 109
4.1. Conducerea Consiliului Superior al Magistraturii 109
4.2. Şedinţele Consiliului Superior al Magistraturii 110
4.3. Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii 111
4.4. Aparatul propriu al Consiliului Superior al Magistraturii. Inspecţia judiciară 113
§5. Statutul membrilor Consiliului Superior al Magistraturii 115
Secţiunea a 3-a. Instanţele judecătoreşti. Organizarea şi conducerea administrativă 118
§1. Structura instanţelor judecătoreşti 119
1.1. Judecătoriile 119
1.2. Tribunalele 123
1.3. Tribunalele specializate 124
1.4. Curţile de apel 128

§2. Compunerea completelor de judecată la judecătorii, tribunale, tribunale specializate şi curţi de apel 129
2.1. Compunerea completelor 129
2.2. Incidente privind compunerea şi constituirea completului de judecată 132
§3. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie 134
3.1. Rolul şi structura Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie 134
3.2. Compunerea completelor de judecată la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie 139
3.3. Competenţa *de lege lata* a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie 140
3.4. Magistraţii-asistenţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie 141
3.5. Concluzii 141
§4. Instanţele militare 142
§5. Conducerea administrativă a instanţelor judecătoreşti 143
5.1. Preşedinţii instanţelor 143
5.2. Colegiile de conducere ale instanţelor 146
5.3. Adunările generale ale judecătorilor 148
5.4. Conducerea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie 149
§6. Compartimentele auxiliare de specialitate ale instanţelor judecătoreşti 152
6.1. Compartimentele auxiliare de specialitate ale curţilor de apel, tribunalelor şi judecătoriilor 152
6.2. Reguli generale privind statutul personalului auxiliar de specialitate şi al personalului departamentului economico-financiar şi administrativ din cadrul instanţelor judecătoreşti 164
6.3. Compartimentele auxiliare de specialitate ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie 167
6.4. Paza sediilor instanţelor judecătoreşti (parchetelor de pe lângă instanţele judecătoreşti) 171
Secţiunea a 4-a. Ministerul Public 172
§1. Istoricul şi natura instituţiei 172
§2. Organizarea Ministerului Public 177
2.1. Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie 178
2.2. Parchetele de pe lângă curţile de apel, tribunale, tribunale pentru minori şi familie şi judecătorii 188
2.3. Parchetele militare 188
§3. Funcţionarea şi atribuţiile Ministerului Public 189
3.1. Principiile funcţionării Ministerului Public 189
3.2. Atribuţiile Ministerului Public 193

Capitolul V. Statutul judecătorilor şi al procurorilor 204
Secţiunea 1. Cariera judecătorilor şi procurorilor 206
§1. Admiterea în magistratură. Formarea profesională iniţială a judecătorilor şi procurorilor 206

1.1. Importanţa problemei 206
1.2. Condiţii şi criterii în procedura de recrutare a magistraţilor. Analiză generală 207
1.3. Modalităţi de recrutare a magistraţilor. Sistem electiv, numire de către o autoritate publică, selecţia de corpul magistraţilor 213
1.4. Reglementarea sistemului de recrutare a judecătorilor şi procurorilor în România 218
§2. Numirea, promovarea, delegarea, detaşarea şi transferul judecătorilor şi procurorilor 239
2.1. Numirea în funcţie a judecătorilor şi procurorilor 239
2.2. Promovarea în funcţii de execuţie a judecătorilor şi procurorilor 241
2.3. Numirea în funcţiile de conducere din cadrul judecătoriilor, tribunalelor, curţilor de apel şi parchetelor 254
2.4. Promovarea în funcţiile de conducere din cadrul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi al Parchetului de pe lângă această instanţă 257
2.5. Delegarea, detaşarea şi transferul magistraţilor 261
Secţiunea a 2-a. Drepturile şi îndatoririle magistraţilor. Incompatibilităţi şi interdicţii 269
§1. Drepturile magistraţilor 269
1.1. Noţiunea de inamovibilitate. Stabilitatea în funcţie 269
1.2. Dreptul de apărare a reputaţiei, independenţei şi imparţialităţii 272
1.3. Dreptul la măsuri speciale de protecţie 274
1.4. Dreptul la protecţie 274
1.5. Dreptul de asociere 275
1.6. Dreptul la primirea de distincţii 276
1.7. Drepturi patrimoniale 276
§2. Obligaţiile magistraţilor 287
2.1. Rezolvarea lucrărilor în termenele stabilite şi soluţionarea cauzelor în termen rezonabil 288
2.2. Obligaţia de a păstra secretul profesional. Obligaţia de a păstra secretul deliberărilor 289
2.3. Ţinuta vestimentară 290
2.4. Declaraţia de avere. Declaraţia de interese. Alte declaraţii 290
2.5. Obligaţia de a se abţine de la orice acte sau fapte de natură să compromită demnitatea lor în profesie şi în societate 292
2.6. Obligaţia de formare profesională 294
2.7. Tendinţe de dezvoltare în formarea continuă şi evaluarea activităţii magistraţilor. Date statistice 298
§3. Incompatibilităţi şi interdicţii 299
3.1. Incompatibilităţile 299
3.2. Interdicţiile 302

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Secţiunea a 3-a. Răspunderea magistraţilor 309
§1. Răspunderea civilă 310
1.1. Aspecte generale 310
1.2. Eroarea judiciară în materie penală 312
1.3. Eroarea judiciară în materie civilă 315
§2. Răspunderea disciplinară 318
2.1. Cazurile de abatere disciplinară 319
2.2. Titularul acţiunii disciplinare. Competenţa. Procedura de atragere a răspunderii disciplinare 326
2.3. Efectele aplicării unei sancţiuni disciplinare 333

Capitolul VI. Avocatura. Organizarea profesiei de avocat 334
Secţiunea 1. Principii şi reguli fundamentale de exercitare a profesiei 336
Secţiunea a 2-a. Organizarea profesiei de avocat 346
§1. Baroul 347
1.1. Organizarea baroului 347
1.2. Adunarea generală 347
1.3. Consiliul baroului 349
1.4. Decanul baroului 351
1.5. Comisia de cenzori. Comisia de disciplină 351
§2. Uniunea Naţională a Barourilor din România – U.N.B.R. 352
2.1. Congresul avocaţilor 352
2.2. Consiliul U.N.B.R. 354
2.3. Comisia permanentă a U.N.B.R. 355
2.4. Preşedintele U.N.B.R. 356
Secţiunea a 3-a. Statutul avocatului 356
§1. Activitatea profesională a avocatului 356
§2. Formele de exercitare a profesiei de avocat 364
2.1. Principii generale privind organizarea şi funcţionarea formelor de exercitare a profesiei 365
2.2. Cabinetul individual 368
2.3. Cabinete asociate 369
2.4. Societatea profesională 369
2.5. Societatea profesională cu răspundere limitată 370
§3. Modalităţile de exercitare a profesiei de avocat 372
§4. Primirea în profesie. Avocaţii stagiari 376
4.1. Dobândirea calităţii de avocat 377
4.2. Stagiul profesional. Noţiune 380
4.3. Definitivarea în profesie 386
§5. Exercitarea profesiei de către avocatul străin 388
5.1. Avocatul străin 388
5.2. Situaţia avocaţilor străini care au obţinut calificarea profesională în unul din statele membre ale Uniunii Europene şi ale Spaţiului Economic European 389
§6. Incompatibilităţi şi interdicţii 391

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

6.1. Incompatibilități 392
6.2. Interdicții 395
§7. Încetarea și suspendarea calității de avocat. Transferul avocatului 397
7.1. Încetarea calității de avocat 397
7.2. Suspendarea calității de avocat 398
7.3. Transferul într-un alt barou 399
§8. Drepturile și îndatoririle avocatului. Reguli de deontologie profesională 400
8.1. Drepturile avocaților și îndatoririle avocatului în raporturile cu clienții 400
8.2. Drepturile și îndatoririle avocatului în raport cu profesia 412
8.3. Drepturile și îndatoririle avocaților față de instanțe, parchete, alte autorități ale statului 423
8.4. Raporturile între avocați 429
§9. Răspunderea disciplinară a avocatului 434
9.1. Noțiune 434
9.2. Instanțele disciplinare 435
9.3. Sesizarea abaterilor disciplinare 436
9.4. Procedura anchetei disciplinare 437
9.5. Exercitarea acțiunii disciplinare 438
9.6. Sancțiunile disciplinare 441
9.7. Efectele sancțiunilor disciplinare 442

Capitolul VII. Notarii publici. Organizarea profesiei de notar public 445
Secțiunea 1. Principii și reguli fundamentale de exercitare a profesiei 445
§1. Principiile activității notariale 446
1.1. Notarul public este învestit să îndeplinească un serviciu de interes public 446
1.2. Funcția de notar public are statutul unei funcții autonome 446
1.3. Activitatea notarului public se realizează numai în formele și modalitățile prevăzute de lege 447
1.4. Activitatea notarială are caracter necontencios 447
1.5. În exercitarea profesiei și în legătură cu aceasta, notarul public este protejat de lege 448
1.6. Activitatea notarului public respectă principiul legalității 448
1.7. Notarii publici își exercită funcția și se bucură de stabilitate în funcție, neputând fi mutați în altă localitate fără acordul lor 449
Secțiunea a 2-a. Organizarea profesiei de notar public 449
§1. Camera notarilor publici 449
§2. Uniunea Națională a Notarilor Publici 453
Secțiunea a 3-a. Activitatea notarului public 458
§1. Reguli generale 458
§2. Competența notarului public 461
§3. Îndeplinirea actelor și procedurilor notariale 462

3.1. Redactarea înscrisurilor cu conţinut juridic, la solicitarea părţilor ... 462
3.2. Autentificarea actelor ... 462
3.3. Procedura succesorală ... 464
3.4. Certificarea unor fapte ... 466
3.5. Legalizarea semnăturilor şi a sigiliilor ... 467
3.6. Dare de dată certă înscrisurilor ... 467
3.7. Legalizarea copiilor după înscrisuri ... 468
3.8. Efectuarea şi legalizarea traducerilor ... 468
3.9. Primirea în depozit de înscrisuri şi documente ... 468
3.10. Acte de protest al cambiilor, cecurilor şi al altor titluri la ordin ... 469
3.11. Eliberarea de duplicate ale înscrisurilor notariale ... 469
3.12. Reconstituirea actelor originale ... 469
3.13. Procedura eliberării încheierii cu privire la verificarea evidenţelor succesorale ... 469
3.14. Procedura apostilei şi supralegalizării actelor notariale ... 470
3.15. Procedura divorţului pe cale notarială ... 471
Secţiunea a 4-a. Formele de exercitare a profesiei de notar public ... 473
§1. Biroul notarial ... 473
§2. Societatea profesională ... 474
§3. Reguli generale cu privire la formele de exercitare a profesiei de notar public ... 475
Secţiunea a 5-a. Primirea în profesia de notar public ... 476
§1. Dobândirea calităţii de notar public ... 476
§2. Dobândirea calităţii de notar public prin examen urmat de perioada de stagiu în profesie ... 476
§3. Dobândirea calităţii de notar public definitiv prin examen ... 478
§4. Dobândirea calităţii de notar public fără examen ... 479
§5. Numirea în funcţia de notar public ... 480
§6. Incompatibilităţi cu privire la calitatea de notar public ... 480
§7. Încetarea calităţii de notar public ... 481
§8. Schimbarea sediului biroului notarial ... 483
Secţiunea a 6-a. Drepturile şi îndatoririle notarilor publici ... 484
§1. Drepturile notarilor publici ... 484
§2. Îndatoririle notarilor publici ... 487
Secţiunea a 7-a. Răspunderea notarilor publici ... 490
§1. Răspunderea disciplinară ... 490
§2. Instanţa disciplinară ... 491
§3. Acţiunea disciplinară ... 492
§4. Cercetarea prealabilă în materie disciplinară ... 492
§5. Soluţionarea cauzei disciplinare ... 493
§6. Sancţiunile disciplinare ... 494
§7. Răspunderea patrimonială a notarului public ... 494

BCU CLUJ / UNIVERSITY LIBRARY

§8. Controlul judecătoresc asupra activităţii notariale: acţiunea în anulare şi plângerea 496
§9. Acţiunea în anularea sau constatarea nulităţii unui act juridic perfectat de notarul public 497
§10. Procedura medierii şi a arbitrajului pentru soluţionarea litigiilor interprofesionale 498

Capitolul VIII. Executorii judecătoreşti 500
Secţiunea 1. Consideraţii introductive. Scurt istoric 500
§1. Consideraţii introductive 500
§2. Scurt istoric 504
Secţiunea a 2-a. Principiile organizării profesiei de executor judecătoresc 510
§1. Enumerarea principiilor organizării profesiei de executor judecătoresc 510
§2. Principiul legalităţii 511
§3. Principiul libertăţii, independenţei şi imparţialităţii 511
§4. Principiul păstrării secretului profesional 513
§5. Principiul nemijlocirii 514
§6. Principiul realizării unui serviciu de interes public 515
§7. Principiul egalităţii de tratament 515
§8. Principiul rolului activ al executorului judecătoresc 515
§9. Principiul îndeplinirii actelor în limba română 518
Secţiunea a 3-a. Competenţa executorilor judecătoreşti 519
§1. Competenţa generală 519
§2. Competenţa materială 520
§3. Competenţa teritorială 524
§4. Conflictele de competenţă 525
Secţiunea a 4-a. Recuzarea şi înlocuirea executorului judecătoresc 526
Secţiunea a 5-a. Legitimarea procesuală a executorului judecătoresc 527
§1. Cazurile în care executorul judecătoresc are calitate procesuală activă 527
§2. Cazurile în care executorul judecătoresc are calitate procesuală pasivă 528
Secţiunea a 6-a. Organizarea activităţii executorilor judecătoreşti 529
§1. Organizarea şi funcţionarea birourilor executorilor judecătoreşti 530
§2. Camera executorilor judecătoreşti 532
§3. Uniunea Naţională a Executorilor Judecătoreşti (U.N.E.J.) 536
§4. Congresul U.N.E.J. 537
§5. Consiliul U.N.E.J. 538
§6. Biroul executiv al Consiliului U.N.E.J. 542
§7. Preşedintele U.N.E.J. 542
§8. Comisia de cenzori a U.N.E.J. 543
§9. Comisia Superioară de Disciplină a U.N.E.J. 544
Secţiunea a 7-a. Statutul executorului judecătoresc 544
§1. Admiterea în profesia de executor judecătoresc 545

BCU CENTRALA UNIVERSITARA LIBRARY

1.1. Admiterea în profesie a executorilor stagiari 545
1.2. Organizarea şi desfăşurarea concursului sau examenului de admitere în profesie pentru persoanele care au exercitat timp de 3 ani funcţii de specialitate juridică 550
1.3. Admiterea în profesie pentru persoanele scutite de examen 551
§2. Depunerea jurământului. Înregistrarea şi schimbarea biroului executorului judecătoresc. Asocierea şi încetarea asocierii executorilor judecătoreşti 553
2.1. Depunerea jurământului 553
2.2. Înregistrarea şi schimbarea biroului executorului judecătoresc 553
2.3. Asocierea şi încetarea asocierii executorilor judecătoreşti 554
Secţiunea a 8-a. Drepturile şi îndatoririle executorului judecătoresc 555
§1. Drepturile executorului judecătoresc 555
§2. Îndatoririle executorului judecătoresc 559
Secţiunea a 9-a. Suspendarea şi încetarea calităţii de executor judecătoresc .. 561
§1. Suspendarea calităţii de executor judecătoresc 561
§2. Încetarea calităţii de executor judecătoresc 563
Secţiunea a 10-a. Incompatibilităţi şi interdicţii 566
§1. Incompatibilităţi 566
§2. Interdicţii 568
Secţiunea a 11-a. Răspunderea juridică a executorului judecătoresc 570
§1. Răspunderea civilă 570
§2. Răspunderea disciplinară 571
2.1. Abaterile disciplinare 571
2.2. Sancţiunile disciplinare 574
2.3. Sesizarea abaterilor disciplinare 576
2.4. Acţiunea disciplinară 578

Bibliografie 583

BCU IASI / CENTRUL NATIONAL LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Abrevieri

(coord.)	- coordonator(i)
alin.	- alineatul
apud	- citat după
A.N.P.	- Agenţia Naţională a Penitenciarelor
art.	- articolul
B.Of.	- Buletinul Oficial
C.civ. din 1864	- Codul civil din 1864 (în prezent abrogat)
C.civ.	- noul Cod civil (Legea nr. 287/2009)
C.fam.	- Codul familiei
C.pen.	- Codul penal
C.proc.civ. din 1865	- Codul de procedură civilă din 1865 (în prezent, abrogat)
C.proc.civ.	- noul Cod de procedură civilă (Legea nr. 134/2010, republicată)
C.S.M.	- Consiliul Superior al Magistraturii
CEDO	- Curtea Europeană a Drepturilor Omului
DCC	- Decizia Curţii Constituţionale
Dreptul	- revista „Dreptul"
ed.	- ediţia
Ed.	- Editura
etc.	- etcetera
H.G.	- hotărârea Guvernului
I.C.C.J.	- Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie
I.N.M.	- Institutului Naţional al Magistraturii
I.N.P.P.A.	- Institutul Naţional pentru Pregătirea şi Perfecţionarea Avocaţilor
ibidem	- aceeaşi citare (din acelaşi pasaj, pagină)
idem	- aceeaşi citare (alt pasaj, altă pagină)
J.O.U.E.	- Jurnalul Oficial al Uniunii Europene
lit.	- litera
L.G.D.J.	- Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence
loc. cit.	- locul citat
M.Of.	- Monitorul Oficial al României, Partea I
n.n.	- nota noastră
nr.	- numărul
NRDO	- Noua Revistă a Drepturilor Omului
O.G.	- ordonanţa Guvernului
O.N.U.	- Organizaţia Naţiunilor Unite
O.U.G.	- ordonanţa de urgenţă a Guvernului
op. cit.	- opera citată

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

p.	- pagina
P.U.F.	- Presse Universitaire de France
pct.	- punctul
s.n.	- sublinierea noastră
S.N.G.	- Şcoala Naţională de Grefieri
U.E.	- Uniunea Europeană
U.I.F.	- Unităţi de Informaţii Financiare
U.N.B.R.	- Uniunea Naţională a Barourilor din România
U.N.E.J.	- Uniunea Naţională a Executorilor Judecătoreşti
urm.	- următoarele
vol.	- volumul

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul I
Privire istorică asupra organizării justiţiei

Secţiunea 1. Punerea în lucru a instituţiilor moderne de realizare a justiţiei

Crearea şi punerea în operă a mijloacelor moderne de înfăptuire a justiţiei aparţine din punct de vedere istoric aceleiaşi perioade în care s-a format statul român modern, adică perioada ce a urmat adoptării celor patru coduri, civil, penal, de procedură civilă şi de procedură penală, precum şi a Constituţiei din 1866. Fără îndoială, acesta este momentul despre care se poate afirma că marchează începutul justiţiei moderne la români, aşa cum la francezi un moment cu o însemnătate similară l-a constituit adoptarea de către Adunarea constituantă a Legii din 16 august 1790 şi operele legislative ce au urmat în perioada Consulatului şi Imperiului[1].

Ar fi cu totul nedrept ca în discuţia despre evoluţia istorică a justiţiei să nu fie menţionate încercările de modernizare apărute în perioada domniilor fanariote şi a protectoratului rus. Perioada de dominaţie turco-fanariotă a fost dificilă din punct de vedere social şi economic, dar nu se poate nega faptul că domniile fanariote ar fi avut virtuţi în plan cultural şi nici faptul că sub aceste domnii au apărut timid primele forme de justiţie modernă. Domniile fanariote nu au condus la crearea unui sistem juridic şi jurisdicţional modern, dar au avut avantajul de a pune capăt haosului vieţii juridice din acea epocă, realizând primele încercări de codificare. Pe planul organizării sistemului judiciar, ele marchează începutul deosebirii juridicului de administrativ[2]. Eforturile domnilor fanarioţi de moderniza justiţia, demne de apreciat analizând lucrurile în raport de poziţia pe care aceştia o aveau şi judecând după propria lor situaţie în raporturile cu Înalta şi Sublima Poartă Otomană[3], s-au concretizat în adoptarea unor legiuiri care,

---

[1] *R. Perrot*, Institutions judiciaires, ed. 12, Montchrestien, Paris, 2006, p. 7-9. În pofida reproşului de a avea o ideologie excesivă, legea adoptată de Adunarea Constituantă în 16 şi 24 august 1790 a consacrat idei ce constituie şi astăzi principii de organizare a justiţiei: separaţia puterilor în stat, egalitatea în faţa legii, gratuitatea justiţiei, organizarea justiţiei potrivit principiului dublului grad de jurisdicţie. Consulatul a continuat opera legislativă şi a creat Consiliul de Stat, ce constituie şi astăzi baza justiţiei administrative franceze, iar în perioada Imperiului au fost create curţile de apel şi Curtea de Casaţie, consiliile *prud'hommes* (cărora le revine şi astăzi rolul de a statua asupra litigiilor de muncă), a suprimat sistemul de alegere a judecătorilor (total impropriu dreptului continental) şi a reabilitat profesia de avocat ce fusese suprimată în anul 1791 (ca urmare a excesele intervenite în urma Revoluţiei din 1789).

[2] *P. Vasilescu*, Tratat teoretic şi practic de procedură civilă, vol. I, Institutul de Arte Grafice „Alexandru A. Terk", Iaşi, 1939, p. 216.

[3] Pentru o analiză a situaţiei de instabilitate şi insecuritate personală în care se afla domnul fanariot, altfel funcţionar de rang înalt al Imperiului Otoman, a se vedea *N. Djuvara*, Între

cu toate limitele lor, au constituit fundamentul pe care s-a ridicat ulterior justiția modernă. Fără opera legislativă din domeniul organizării justiției din această perioadă, românii ar fi fost cu atât mai puțin pregătiți să primească principiile de organizare pe care le presupune sistemul judiciar modern.

Constantin Mavrocordat, un iluminat domn fanariot, provenit dintr-o familie importantă nu numai în istoria noastră, dar și în cea a Imperiului Otoman, a instituit pentru prima oară în Țările Române judecătorii de profesie, salarizați de stat, fiind un început al separării puterii judecătorești de cea administrativă. Totodată, au fost introduse proceduri judiciare scrise și condici în care se copiau în ordine cronologică hotărârile judecătorești[1]. Legiuirea domnitorului Alexandru Ipsilanti[2], denumită convențional *Pravilniceasca condică*, în denumirea ei în limba greacă *Sintagmation nomicon* sau în română *Mica rânduială juridică*[3], cuprindea mai multe dispoziții relative la organizarea instanțelor și procedura de judecată[4]. Se distingea în mod clar între atribuția administrativă a ispravnicului și atribuția judecătorească a judecătorului, se stabilea principiul publicității hotărârii și dreptul de apel. Apar primele forme ale principiilor de organizare a justiției: stabilirea unor departamente de judecată distincte la nivelul *judecătoriei veliților boieri*, judecarea fără luare de mită și fără părtinire, ascultarea părților, prestigiul judecătorului în instanță, regula ca judecata să se facă repede, cu judecători pricepuți și să fie întemeiată pe texte de lege. Multe dintre aceste recomandări se vor regăsi, în formă mai dezvoltată, între principiile fundamentale de organizare a justiției moderne, iar, în prezent, între exigențele impuse de Convenția europeană a drepturilor omului pentru desfășurarea procesului civil ori penal.

Codul Caragea[5], inspirat din pravilele împăraților bizantini, dreptul pământean și cu influențe apusene, prevedea în partea a VI-a distincția între cauzele civile și cele penale, nepărtinirea judecătorului și sancțiunea nerespectării acestei reguli – recuzarea, motivarea hotărârilor și dreptul de apel. Aceleași principii se regăsesc și în Codul Andronache Donici[6], întrebuințat în Moldova. Acest manual, care s-a bucurat de o

---

orient și occident. Țările române la începutul epocii moderne, Ed. Humanitas, București, 2008, p. 41-103.

[1] *N. Cochinescu*, Organizarea puterii judecătorești în România, Ed. Lumina Lex, București, 1997, p. 86.

[2] Potrivit profesorului *I. Peretz*, ideile generoase cuprinse în legiuirea domnitorului Alexandru Ipsilanti își au sursa în tendința de a apropria legea de idealul de dreptate, tendință ce consideră că a apărut mai întâi la bizantini; fiind ulterior importată de occidentali, inițial mai rudimentari în gândirea juridică decât bizantinii, *I. Peretz*, Curs de istoria dreptului român, partea I, Ed. Ziarului Curierul Judiciar, București, 1915, p. 46. Alți autori identifică surse de inspirație ale legiuirii domnitorului Alexandru Ipsilanti și în doctrina juridică modernă (Montesquieu), pe lângă obiceiul românesc, dispoziții din Bazilicale și jurisprudență, *E. Cernea, E. Molcuț*, Istoria statului și dreptului românesc, Ed. Universul Juridic, București, 2006, p. 194.

[3] *E. Cernea, E. Molcuț*, op. cit., p. 194.

[4] *Pravilniceasca condică*, ediție critică, București, 1957.

[5] *Legiuirea Caragea*, ediție critică, București, 1958.

[6] *Manualul juridic* al lui Andronache Donici, ediție critică, București, 1959.

apreciere deosebită din partea practicienilor, deoarece era redactat în limba română, prevede şi arbitrajul[1] ca formă alternativă de soluţionare a diferendelor.

În urma analizării formelor de organizare a sistemului judiciar din perioada turco-fanariotă se poate trage concluzia că încă din acea epocă au apărut, este drept timid, inconsecvent şi parţial, separarea atribuţiilor administrative de cele judecătoreşti, ierarhizarea organelor cu atribuţii de judecată şi forme de autoritate a lucrului judecat ca efect al unei hotărâri judecătoreşti. Astfel, în Muntenia, în a două domnie a lui Constantin Mavrocordat, judecata în primă instanţă o făceau ispravnicii de judeţe (fiecare ispravnic avea în jurisdicţia sa un judeţ), care aveau şi atribuţii administrative. Judecata era cu drept de apel la domnitor, iar apelurile erau judecate în divanurile veliţilor boieri. Sub domnia lui Alexandru Ipsilanti ispravnicul era dublat de un judecător pentru cauzele civile, comerciale şi penale, acesta din urmă putând judeca şi singur atunci când ispravnicul avea de lucru în alt judeţ. Sub aceeaşi domnie au fost create în Bucureşti tribunale sau departamente cu întindere de jurisdicţie asupra oraşului, pentru cauze civile şi comerciale, judecând fiecare secţie deosebit sau în secţii unite, precum şi departamentul criminal al spătăriei, a agiei şi al străinilor[2]. Tot în Muntenia, aşa cum am arătat, a doua instanţă o constituia divanul veliţilor boieri, format din boieri din prima categorie în funcţie şi trei mazili veliţi[3]. Acesta judeca şi în primă instanţă procesele dintre boieri. Instanţa supremă era Divanul domnesc, compus din boierii veliţi (se pare împreună cu alţi boieri mai mici în grad şi fără drept de vot[4]) sub preşedinţia domnitorului[5]. Această înaltă instanţă judeca apelurile împotriva hotărârilor date de divanul veliţilor boieri cu sediul în Bucureşti şi a hotărârilor date de divanul de la Craiova, discuţiile fiind purtate în public. Soluţia finală aparţinea domnitorului, părerea divanului având natura unui simplu aviz de care însă, prin tradiţie, se ţinea seamă, divanul fiind alcătuit din oameni cu multă experienţă. Împotriva hotărârii date de domnitor se putea face apel la următorul domnitor. În caz de respingere, hotărârea căpăta autoritate de lucru judecat, iar în cazul în care judecata primului domnitor era desfiinţată se putea apela şi la al treilea domnitor[6]. Acţiunea contra domnitorului trebuia înaintată la Înalta şi Sublima Poartă Otomană, care trimitea în ţară pentru judecarea cauzei un cadiu[7].

Începuturile de organizare a vieţii judiciare în Principatele Române au fost continuate în perioada protectoratului rus, întemeiat pe tratatul de la Adrianopole, prin adoptarea Regulamentelor Organice, legi ce cuprind principii juridice moderne inspirate din ideologia revoluţiei franceze şi din legea Adunării constituante franceze din 16-24 august 1790. În ce priveşte organizarea judecătorească, Regulamentele organice au consacrat separarea instanţelor judecătoreşti de cele administrative, specializarea instanţelor, organizarea avocaturii, organizarea procedurii scrise, inamo-

---

[1] *P. Vasilescu*, op. cit., vol. I, p. 217.
[2] Idem, p. 215.
[3] *E. Cernea, E. Molcuţ*, op. cit., p. 189.
[4] *P. Vasilescu*, op. cit., vol. I, p. 215.
[5] Ibidem.
[6] *Codul Caragea*, partea a IV-a, pentru apelaţie, cap. IV, art. 7-10.
[7] *N. Iorga*, apud *P. Vasilescu*, op. cit., vol. I, p. 216.

vibilitatea judecătorilor, egalitatea în faţa legii prin interzicerea oricărei discriminări şi delimitarea competenţei între instanţele judecătoreşti şi cele ecleziastice[1]. Desigur că multe dintre principiile de organizare a justiţiei consacrate în Regulamentele organice nu erau concordante condiţiilor sociale şi mentalităţilor existente la acea epocă în Principate şi nu au putut fi transpuse în fapt decât în mod parţial. Cu toate acestea, Regulamentele organice au avut rolul de a îmbunătăţi organizarea justiţiei începută timid în epoca turco-fanariotă şi a pregăti clasa juridică română pentru trecerea către reformele ce au impus justiţia modernă în anii ce au urmat unirii Principatelor. În acest sens, sunt elocvente principiile de organizare a procesului civil enunţate în Regulamentele organice, printre care autoritatea de lucru judecat (ce se aplica hotărârilor pronunţate de Divanul domnesc şi confirmate de domn, ele nemaiputând fi modificate nici de acelaşi domn şi nici de cei următori), procedura apelului şi revizuirii hotărârilor[2].

Sistemul judiciar în Principate în perioada Regulamentelor organice cunoştea ierarhizarea instanţelor şi specializarea acestora, precum şi separaţia atribuţiilor administrative de cele judecătoreşti (cu anumite limite în Moldova, unde abia după Convenţia de la Paris din 1958 s-a interzis domnitorului să ia parte la judecată sau să confirme hotărârile judecătoreşti). *Prima instanţă* în Muntenia era o judecătorie (*de întâia cercetare*) în fiecare judeţ, în oraşul scaunului de judeţ. Aceasta avea competenţa să judece cauze civile de mică valoarea şi cereri corecţionale până la un an închisoare. Judecătoriile de întâia cercetare aveau câte un preşedinte, doi membri şi un procuror. Pentru cauzele de simplă poliţie s-a înfiinţat în Bucureşti o judecătorie de poliţie, condusă de un preşedinte şi doi membri în timp ce în judeţe aceste judecătorii erau conduse de cârmuitorii şi sub-cârmuitorii de judeţe. În mod asemănător, în Moldova judecata de primă instanţă se asigura de tribunale de ţinuturi, care erau formate dintr-un preşedinte şi doi membri, iar pentru cauzele de simplă poliţie exista în Iaşi un tribunal de poliţie, în timp ce în judeţe judecata o făceau ispravnicii sau administratorii de judeţ. A doua instanţă era reprezentată de divanurile judecătoreşti. Acestea judecau apelurile îndreptate împotriva judecătoriilor de întâia cercetare. Divanul din Bucureşti, care judeca apelurile formulate împotriva judecătoriilor de dincoace de Olt, avea o secţie civilă, compusă dintr-un preşedinte, şase membri şi un procuror, şi o secţie criminală, compusă dintr-un preşedinte, patru membri şi un procuror. Divanul din Craiova, care judeca apelurile împotriva hotărârilor date de judecătoriile de dincolo de Olt, avea o secţie civilă alcătuită din 5 membri şi o secţie criminală alcătuită din 3 membri. În anul 1864 exista o curte de apel şi în Focşani, ce cuprindea şase judeţe apropiate. *A treia instanţă* era formată în Muntenia de către Înaltul divan, care avea două secţii. Acesta judeca apelurile împotriva hotărârilor date de divanurile judecătoreşti. Înaltul divan era compus dintr-un preşedinte, şase membri şi doi supleanţi. În Moldova era constituit dintr-un preşedinte de drept, care era domnitorul, trei membri numiţi de domnitor şi trei membri numiţi de obştească adunare. Acest divan pronunţa hotărâri definitive şi irevocabile. Votul domnitorului

[1] *E. Cernea, E. Molcuţ*, op. cit., p. 223.
[2] Ibidem.

era deliberativ numai atunci când cei șase membri nu puteau forma majoritatea, având dreptul de a se uni la una dintre opinii. În mod excepțional, în Muntenia exista și o *a patra instanță*. Dacă hotărârea divanului, dată cu majoritate, era contrară hotărârilor pronunțate de instanțele inferioare, iar minoritatea avea o poziție comună cu cea a instanțelor inferioare, partea interesată putea cere domnitorului să retrimită procesul Înaltului divan pentru o nouă judecată. Înaltul divan se pronunța asupra cauzei într-o compunere specială, diferită de cea care a statuat inițial, în care intrau membrii Înaltului divan, președinții tribunalelor și Curților din București sub președinția Logofătului dreptății. Din compunerea instanței nu puteau face parte președinții instanțelor inferioare care luaseră parte la judecata supusă cercetării Înaltului divan[1]. Hotărârea era definitivă și irevocabilă. Este de observat că la această instanță, pe care o apreciem ca fiind extraordinară, nu se putea accede decât dacă asupra pricinii au existat soluții diferite în cursul judecății la instanțele ordinare. Hotărârea pronunțată de Înaltul divan care era adoptată cu unanimitate de voturi sau care, deși adoptată cu majoritate, era în acord cu hotărârea instanțelor inferioare era definitivă și irevocabilă.

Hotărârea definitivă și irevocabilă trebuia confirmată de domnitor, care dădea și ordin de executare.

Printr-o lege din anul 1835 în Muntenia s-a prevăzut apelul împotriva hotărârilor date de Înaltul divan, ce era înaintat domnitorului în cazul în care hotărârile Înaltului divan erau în contradicție cu hotărârile instanțelor inferioare, încălcau legea sau nu luau în seamă formele de procedură legală. În acest caz, completul îl forma domnitorul împreună cu trei membri ai unui consiliu consultativ. Dacă apelul era întemeiat, era trimis spre judecată Înaltului divan care judeca sub președinția domnitorului, cu înlăturarea membrilor care au luat parte la prima judecată. În anul 1840, Consiliul consultativ a fost înlocuit cu secretarul cancelariei, iar trimiterea pentru judecarea apelului se făcea la Înalta Curte de revizie, instituită prin lege. În anul 1847, prin lege, Înalta Curte de revizie a fost înlocuită cu Înalta Curte, iar Divanurile civile și criminale de apel din București și Craiova au primit denumirea de Curți apelative. Înalta Curte judeca apelurile formulate împotriva hotărârilor date de Curțile apelative, care erau supuse unei cercetări prealabile făcute de către domnitor și doi asesori.

Am făcut scurta prezentare a sistemului de organizare a justiției în vremea Regulamentelor organice pentru a înțelege că încă din acel moment clasa juridică românească cunoștea și aplica principii precum *separația puterilor în stat, necesitatea unei jurisprudențe unitare*[2], *inamovibilitatea judecătorilor, publicitatea dezbaterilor, pronunțarea hotărârilor în ședință publică, gratuitatea justiției în înțelesul că judecătorii sunt plătiți de stat nu de părți, egalitatea în fața legii*, principii a căror analiză și evoluție va fi analizată în continuare.

---

[1] Idem, p. 221.

[2] Regulamentele organice prevedeau interpretarea pe cale autoritară a legii, în caz de neprevedere, de îndoială sau întunecime a ei. Înaltul divan sau Divanul domnesc înainta un raport domnitorului, care, atunci când raportul era întemeiat, prezenta un proiect de interpretare a legii Adunării obștești obișnuite.

În ce priveşte sistemul judiciar aplicabil în Transilvania în aceeaşi perioadă, acesta se înfăţişează ca având un caracter pregnant feudal şi aproape străin populaţiei româneşti. Aceasta din urmă utiliza dreptul ce decurgea din obiceiul pământului aplicabil însă numai în pricini mărunte, la instanţe inferioare. Se apreciază că în acea epocă populaţia românească a adoptat mai curând o atitudine de respingere a justiţiei oficiale[1], astfel că nu putem discuta în Transilvania despre un sistem românesc de organizare judiciară.

Opera legislativă a domnitorului Alexandru Ioan Cuza a deschis calea unei epoci în care sistemul judiciar român a progresat permanent ajungând la forme cu nimic inferioare altor state europene. Clasa juridică română a evoluat în mod rapid, ajutând la crearea şi consolidarea instituţiilor moderne de înfăptuire a justiţiei. La finele acestei epoci statul român va avea un sistem judiciar în deplin acord cu principiile existente în Europa occidentală, o clasă juridică aptă să aplice acest sistem şi chiar o societate suficient de calificată să înţeleagă fenomenul complex de funcţionare a justiţiei. Fără teama de a greşi, se poate aprecia că această perioadă a condus la maximum de respect şi prestigiu de care s-a bucurat vreodată sistemul judiciar român.

Imboldul pentru începutul acestei perioade faste a sistemului judiciar român a fost dat de elaborarea şi adoptarea celor patru coduri: civil, penal, de procedură civilă şi procedură penală. Acestea au introdus norme şi instituţii juridice dintre cele mai avansate, propulsând organizarea judiciară a noului stat creat prin actul Unirii de la 1859 în rândul ţărilor cu legislaţie avansată. Codul de procedură civilă, având ca sursă de inspiraţie dreptul procesual al Cantonului Geneva, Codul de procedură francez, dispoziţii din legea belgiană privind executarea silită, precum şi norme procesuale din legislaţiile româneşti anterioare, a reglementat o serie de principii de desfăşurare a procesului civil care sunt în mare parte valabile şi astăzi: judecata publică, orală şi contradictorie, dreptul la apărare, dublul grad de jurisdicţie (judecata parcurgea două etape în fond, primă instanţă şi apel şi o judecată în recurs, unde se stabilea numai dacă legea a fost bine interpretată şi aplicată). Constituţia din 1866 a consacrat expres principiul separaţiei puterilor în stat şi faptul că puterea judecătorească revine curţilor şi tribunalelor, adică instanţelor judecătoreşti.

Secţiunea a 2-a. Consolidarea instituţiilor prin care se realizează justiţia. Definirea conceptului de justiţie ca serviciu public

În perioada monarhiei constituţionale instituţiile de organizare modernă a sistemului judiciar s-au consolidat trecând de la forme despre care iniţial se afirma că nu au fond la fundamente ale statului român, ce cuprindeau valori esenţiale pentru întreaga societate românească. Principiile de organizare modernă a sistemului judiciar devin din *literă de lege*, valori înţelese şi însuşite de la sine de societate.

[1] *E. Cernea, E. Molcuţ*, op. cit., p. 232.

Sistemul judiciar capătă o structură clară, solidă, eliminând treptat şi vechile confuzii dintre executiv şi judiciar.

Legea de organizare judecătorească din 1879[1] prevedea următoarele instanţe judecătoreşti: judecătoriile de ocoale, tribunalele judeţene, curţile de apel, curţile cu juri pentru crime şi Înalta Curte de Casaţie. Legea de organizare judecătorească din 1909[2] prevedea ca instanţe de judecată: judecătoriile de ocoale, tribunalele de judeţ, curţile de apel, curţile de juraţi[3] şi Curtea de Casaţie.

După alipirea teritoriilor Ardealului, Basarabiei şi Bucovinei, acestea şi-au păstrat provizoriu organizarea justiţiei[4], dar ulterior statutul de stat unitar[5] a impus adoptarea unei legi de unificare a sistemului de organizare judecătorească[6]. *Se va impune sistemul de organizarea existent în Vechiul Regat.* Potrivit legii de organizare judecătorească din 1925[7], instanţele judecătoreşti erau judecătoriile, tribunalele, curţile de apel, în număr de 14, curţile cu juri, care judecau numai procese penale şi Curtea de Casaţie. Existau ca instanţe de drept comun şi cadiatele[8] care funcţionau în Dobrogea pentru populaţia musulmană. Competenţa lor teritorială era identică cu cea a tribunalelor ordinare din Tulcea, Constanţa, Silistra şi Bazargic, dar judecau după legile şi

---

[1] *D. Lupaşcu*, Organizarea judecătorească în România, Ed. Rosetti, Bucureşti, 2002, vol. I, p. 20.

[2] Idem, p. 169.

[3] Curţile cu juraţi erau constituite pentru judecarea crimelor, pentru delicte politice şi de presă. Curţile cu juraţi erau compuse în fiecare judeţ dintr-un consilier de curte de apel, doi judecători ai tribunalului traşi la sorţi şi din juraţi. Sistemul nu a dat satisfacţie datorită încetinelii cu care judecau, dar şi unor erori de judecată ce au fost ulterior depistate şi receptate negativ. A se vedea *N. Cochinescu*, op. cit., p. 99.

[4] Rezoluţia Adunării naţionale de la Alba Iulia, relativ la unirea Transilvaniei cu România, prevedea la punctul 2 că Adunarea naţională rezervă acestui teritoriu autonomie provizorie, până la întrunirea constituantei, iar decretul pentru organizarea Transilvaniei din 13 decembrie 1918 prevedea că până la organizarea definitivă a României, conducerea serviciilor publice în acest ţinut este însărcinată consiliului dirigent.

[5] În acest sens, art. 137 din Constituţia din 1923 prevedea revizuirea tuturor condicelor şi legilor existente, în deosebite părţi ale Statului român, pentru a se pune în armonie cu Constituţia şi a asigura unitatea legislativă.

[6] Legea pentru unificarea dispoziţiilor din legea de organizare judecătorească privitoare la Ministerul Public, la numiri, înaintări şi disciplină din anul 1924, publicată în M.Of. nr. 286 din 24 martie 1909, cunoscută şi sub denumirea de Legea Mârzescu.

[7] *D. Lupaşcu*, op. cit, p. 276.

[8] Cadiatele funcţionau sub conducerea unui cadiu asistat de un grefier. Numirea acestora se făcea de către Ministrul justiţiei, la recomandarea tribunalului în raza căruia funcţiona cadiatul şi cu avizul muftiului judeţului respectiv. Cadiul şi grefierul trebuiau să fie cetăţeni români de religie musulmană, să aibă 25 de ani împliniţi, să cunoască limba română, să cunoască legile şi uzurile musulmane, să fie absolvenţi ai unei şcoli de drept canonic sau de teologie sau absolvenţi ai seminarului de la Medgidia ori absolvenţi ai unei şcoli unde se preda legislaţia musulmană. Putea fi numiţi cadii şi licenţiaţii în drept de religie mahomedană. Părţile se puteau adresa pentru cauzele de competenţa cadiatelor şi tribunalelor comune. În acest caz, judecătorii erau ţinuţi să aplice legile şi uzurile musulmane.

uzurile musulmane cauzele dintre mahomedani privind organizarea familiei, puterea părintească, căsătoria sau despărţirea şi succesiunile fără testament[1].

Ultima lege de organizarea judecătorească înainte de intrarea României în cel de-al Doilea Război Mondial şi de instituire a regimurilor de tip dictatorial a fost adoptată în anul 1938, modificată ulterior în anul 1939. În ce priveşte fizionomia sistemului judiciar român la adoptarea acestei legi, erau prevăzute următoarele instanţe de judecată: judecătoriile de pace sau de ocol[2], judecătoriile comunale[3],

---

[1] *E. Herovanu*, Principiile procedurii judiciare, Institutul de Arte Grafice „Lupta" N. Stroilă, Bucureşti, 1932, p. 420.

[2] Denumirea de *„judecătorii de pace"* nu a figurat decât în legile din 1894 şi 1896. În Legea de organizare judecătorească din 1865 se folosea denumirea de *judecătorii de plăşi*, iar ulterior, în Legile din 1879 şi 1907, au fost denumite judecătorii de ocol, după circumscripţia teritorială în care aveau competenţă, respective ocolul, ce cuprinde mai multe comune sau un oraş, o parte determinată dintr-un oraş. Judecătoriile de pace era instanţe inferioare, organizate pentru cauze de mică importanţă, cu scopul de a oferi justiţiabililor o judecată mai simplă, rapidă, puţin costisitoare prin faptul că este foarte apropiată de aceştia. Judecătorul de pace sau de ocol, judecând în circumscripţii foarte restrânse, cunoscând cel mai adesea colectivitatea din care fac parte părţile, joacă şi un rol conciliator, încercând, prin autoritatea sa, să pună capăt unui litigiu pe cale amiabilă. Instituţia este de inspiraţie engleză, la noi fiind preluată din Franţa, după ce acolo a fost importată după modelul judecătorilor de pace din Anglia şi al judecătorilor conciliatori din Olanda. Extinderea rapidă în mai toate ţările europene a acestei instituţii s-a bazat pe rolul pe care judecătorul îl juca la acea vreme în comunităţile mici, rol ce făcea ca acesta să fie, potrivit cuvintelor lui Thouret în Adunarea constituantă a Franţei, *„magistrat popular, hotărând repede, fără multe forme şi fără a provoca cheltuieli, ca un tată în mijlocul copiilor săi. Ajunge să spună un cuvânt pentru ca toate discordiile să înceteze şi ca toate nedreptăţile să dispară; vigilenţa sa, garantează fericirea tuturor; iată ce e judecătorul de pace"*. Desigur că instituţia judecătorului de pace, cu toate virtuţile ei, trebuie înţeleasă în contextul epocii şi cu limitele sale. Complexitatea reglementărilor şi a naturii conflictelor juridice dintre oameni, extinderea mijloacelor de circulaţie şi comunicare, precum şi schimbarea structurii vieţii locale au făcut ca rolul judecătorului de pace să se estompeze până la a deveni o instituţie anacronică. Cu toate acestea, se păstrează anumite reminiscenţe ale rolului pacificator al acestei instituţii şi în legislaţia pozitivă aplicabilă în prezent. Astfel, art. 131 C.proc.civ. prevede *că în faţa primei instanţe, judecătorii au datoria de a încerca împăcarea părţilor. În acest scop, ei pot solicita înfăţişarea personală a părţilor, chiar dacă acestea sunt reprezentate*. Pentru o analiză a instituţiei judecătorului de pace a se vedea *E. Herovanu*, op. cit., p. 401-207.

[3] Judecătoriile comunale erau organizate în comunele rurale care nu avea calitatea de reşedinţă de judecătorie de pace. Judecătoriile comunale funcţionau sub controlul şi supravegherea judecătorilor de pace. Ele erau compuse din primarul comunei sau înlocuitorul acestuia, în calitate de preşedinte şi doi membri desemnaţi anual de judecătorul de pace dintre preoţii şi învăţătorii în funcţie sau pensionari, medicii oficiali, inginerii silvici sau foştii funcţionari, domiciliaţi în comuna respectivă. Rezultă că judecătoriile comunale nu erau formate din judecători de carieră, formând o justiţie populară şi având în competenţă numai pricini mărunte între locuitorii comunei. Pentru detalii privind organizarea judecătoriilor comunale a se vedea *P. Vasilescu*, op. cit., vol. I, p. 250-252.

tribunalele[1], curțile de apel[2] și Curtea de Casație. Aceasta din urmă, purtând și denumirea de Înaltă Curte de Casație, a fost creată având sursa de inspirație în legislația franceză[3], iar nu în vechiul Divan domnesc sau Înaltul divan, care se comporta ca o

[1] Tribunalele funcționau în fiecare capitală de județ, precum și în București. Tribunalele aveau una sau mai multe secții. Tribunalul era condus din punct de vedere administrative de un președinte. Fiecare secție a tribunalului avea câte un președinte cu atribuții administrative. Repartizarea judecătorilor pe secții se făcea de către președintele tribunalului prin tragere la sorți, ținând seama de faptul că același judecător nu putea face parte patru ani consecutiv din aceeași secție. Rotația judecătorilor se făcea din doi în doi ani și avea la bază rațiuni diverse, cum ar fi aceea că judecătorul care ar judeca pricini din aceeași materie și-ar face o educație juridică unilaterală sau că prin activitatea în aceeași secție unii judecători ar dobândi autoritate asupra altora mai noi, putând să le influențeze părerea ori că s-ar fi constatat că judecătorii specializați în materie penală ar primi o anumită deformare profesională ce îi face să vadă un vinovat în orice persoană bănuită de săvârșirea unui infracțiuni – *G. Tocilescu*, op. cit., p. 107-109. Fără a nega consistența unor argumente ce pledează în favoarea rotației judecătorilor la toate secțiile unei instanțe, apreciem că astăzi acest lucru ar fi dezavantajos, deoarece legislația, jurisprudența și doctrina sunt atât de bogate, încât fără o specializare judecătorul ar fi expus prea mult greșelii. Astăzi se vorbește mai mult de necesitatea ca judecătorul, care în mod netăgăduit trebuie să aibă o cultură juridică inițială generală solidă, trebuie să se specializeze pe anumite domenii și să rămână constant în specializarea sa, consolidând permanent cunoștințele în respectivul domeniu pentru a face față diversității pe care o oferă cazuistica specifică acestuia.

[2] În anul 1939, Curțile de apel erau în număr de 12 și aveau reședințe la Brașov, București, Cernăuți, Chișinău, Cluj, Constanța, Craiova, Galați, Iași, Oradea, Timișoara, Târgu-Mureș. Ele se compuneau din una sau mai multe secții. Curțile de apel aveau o secție specială care purta denumirea de *secție criminală*, în afară de Curtea de apel București, care avea două astfel de secții. Curțile de apel erau conduse din punct de vedere administrativ de un președinte, iar secțiile acestora aveau de asemenea la conducere un președinte. Și în cazul curților de apel se aplica aceeași regulă ca și în cazul tribunalelor privind rotația judecătorilor de la o secție la alta din doi în doi ani, astfel încât un judecător să nu funcționeze timp de 4 ani consecutivi la aceeași secție. Și în acest caz repartizarea judecătorilor pe secții se făcea prin tragere la sorți.

[3] O instituție similară a existat în vechiul drept francez în timpul domniei primilor regi ai Franței sub denumirea de *Consiliul părților*, având dreptul de a casa hotărârile nedrepte, cu greșeli, din dușmănie politică sau cu inechitate – *C. Hamangiu, R. Hutschneker, G. Iuliu*, Recursul în casație și contenciosul administrativ, Ed. Națională S. Ciornei, București, 1930, p. V. Acest organism, fiind un consiliu al regelui, nu avea întotdeauna o judecată obiectivă și judeca în fapt și în drept, hotărârile fiind nemotivate. Abia prin Legea din 27 noiembrie 1790 s-a înființat tribunalul de Casație, însă acesta nu avea dreptul să interpreteze legea, drept ce revenea numai forului legislativ. Curtea de Casație cu atribuțiile și rolul pentru care a fost importată și la noi a fost creată mai târziu, prin legea din 1 aprilie 1837 prin care obține independența față de puterea executivă și legislativă, precum și dreptul a își impune punctul de vedere juridic în interpretarea legilor în fața instanțelor de fond fără aportul legislativului – a se vedea *P. Vasilescu*, op. cit., vol. I, p. 262; *Y. Chartier*, La Cour de Cassation, ed. 2, Dalloz, Paris, 2001, p. 4 urm.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

jurisdicţie de al treilea grad, judecând cauzele şi în fond, fără a distinge între judecata în fond şi cea în drept[1].

Curtea de Casaţie judeca toate recursurile împotriva hotărârilor pronunţate de instanţele de fond, mai puţin atunci când prin dispoziţii speciale se stabilea competenţa altei instanţe[2]. Rezultă că rolul Curţii de Casaţie a fost dintotdeauna acela de a apăra respectarea legii prin anularea sau casarea acelor hotărâri date de instanţele de fond prin încălcarea, aplicarea sau interpretarea greşită a legii de fond sau de procedură ori prin exces de putere. Judecata Curţii de Casaţie nu a fost concepută ca un al treilea grad de jurisdicţie, deoarece ea nu judeca litigiul în fond, ci, primind faptele de la instanţele de fond cu calificarea făcută de aceste instanţe, judeca numai dacă instanţele de fond au aplicat sau interpretat corect legea[3]. Rolul cel mai important ce revenea Curţii de Casaţie era acela de a stabili unitatea de jurisprudenţă[4]. În condiţiile în care legea este întotdeauna interpretabilă şi niciodată îndeajuns de clară, soluţiile diferite pronunţate asupra unor situaţii juridice identice pot crea o stare de neîncredere a justiţiabililor în sistemul judiciar. Prin autoritatea sa, Curtea de Casaţie trebuia să îşi impună jurisprudenţa asupra instanţelor judecătoreşti de fond.

Curtea de Casaţie era structurată în trei secţii, fiecare având câte un preşedinte şi 17 consilieri permanenţi şi era condusă de un preşedinte. Judecata se făcea în complete obişnuite, formate din 7 consilieri, complete de divergenţă, formate din 11 consilieri şi în secţii unite.

Legea de organizare judecătorească din 1938 a eliminat instituţia curţilor cu juraţi din cadrul sistemului judiciar român, ca fiind improprie unui sistem modern bazat pe aplicarea şi interpretarea legii de către profesionişti ai dreptului. De asemenea, în aceeaşi perioadă a fost creată o jurisdicţie specială, numită *judecătorie de muncă*, alăturată Camerelor de muncă, cu competenţă specială în soluţionarea litigiilor de muncă[5]. În cazul acestor litigii completul era format dintr-un magistrat şi un juriu alcătuit dintr-un reprezentant al patronilor şi altul al muncitorilor, iar procedura se caracteriza prin simplitate şi o judecată rapidă[6].

O sumară analiză a statutului judecătorilor la acea vreme indică faptul că aceştia erau numiţi în funcţie prin decret regal[7], se bucurau de inamovibilitate deplină[8], erau

---

[1] *E. Herovanu*, op. cit., p. 416 urm.

[2] *P. Vasilescu*, op. cit., p. 265; *C. Hamangiu, R. Hutschneker, G. Iuliu*, op. cit., p. 25.

[3] Judecata Curţii de Casaţie se afirma că este un proces mai mult între hotărâre şi lege şi că judecând numai în drept, Înalta Curte de Casaţie, se ridică în sfera senină a discuţiilor curat juridice, a intereselor de ordin general, privind mai departe frământarea părţilor, intereselor lor particulare – *P. Vasilescu*, op. cit., vol. I, p. 265.

[4] *E. Herovanu*, op. cit., p. 415.

[5] Legea din 15 februarie 1935, cu modificările aduse în 1936.

[6] *P. Vasilescu*, op. cit., vol. I, p. 254.

[7] Numirea se făcea cu consultarea Ministrului justiţiei şi Consiliul Superior al Magistraturii.

[8] Nu puteau fi revocaţi, mutaţi, suspendaţi decât în cazurile şi cu procedura prevăzută expres de lege. Legea prevedea că magistraţii inamovibili nu pierd funcţia decât: prin demisie, pentru limită de vârstă sau grave infirmităţi, prin destituire dacă au fost condamnaţi definitiv

îngrădiți de incompatibilități și interdicții a căror rațiune era de a asigura respectul funcției în societate[1], evitarea conflictelor de interese și a oricărei aparențe de părtinire, răspundeau disciplinar și civil[2].

Ministerul Public era conceput ca agent al puterii executive, lucrând sub ordinele ministrului Justiției. Atribuțiile instituției au fost legate mai mult de cauzele penale, dar și în materie civilă îi revenea sarcina de a asigura aplicarea legii, executarea hotărârilor, de a apăra interesele generale și ale incapabililor și de a păstra ordinea publică[3].

Ministerul public era format din procurori constituiți în parchete ce erau organizate pe lângă fiecare tribunal sau curte. Membrii parchetelor erau independenți față de tribunalele sau curțile pe lângă care funcționau, nu puteau primi ordine sau observații de la judecători și, la rândul lor, erau obligați să păstreze independența judecătorilor.

Procurorii aveau calitatea de magistrați, dar cu o poziție specială, deoarece primeau ordine de la ministrul Justiției care era membru al Executivului[4]. Cu toate acestea, atunci când punea concluzii, procurorul era liber să expună tezele juridice pe care i le dictează conștiința[5] (*la plume est serve, mais la parole est libre*). Atunci când procurorul începea o acțiune fără să fi avut ordinul ministrului Justiției aceasta își urma cursul. Deși procurorii aveau calitatea de magistrați, Ministerul Public nu a

---

pentru crimă sau una din infracțiunile prevăzute expres în legea de organizare judecătorească, prin hotărâre disciplinară.

[1] Calitatea de magistrat era incompatibilă cu orice funcție publică în afară de aceea de profesor universitar la o facultate de drept. Se interzicea magistraților să facă direct sau indirect act de comerț sau să fie în consiliile de administrație ale unei societăți civile sau comerciale. Magistrații nu puteau face politică și nici să participe la manifestații cu caracter politic. Nu puteau da consultații sau apăra în procese în afara cauzelor personale, ale soțiilor lor și ale minorilor sau interzișilor pentru care erau tutore sau curator. Pe lângă acestea, erau reglementate și cazuri de recuzare și abținere reglementate în Codul de procedură civilă.

[2] Judecătorul putea răspunde civil. Împotriva sa se putea formula acțiune recursorie în următoarele cazuri: dacă se pretinde că în cercetarea sau judecarea pricinii a lucrat cu viclenie sau a fost mituit, în cazurile în care legea îl declară răspunzător, în caz de denegare de dreptate sau dacă exista o hotărâre disciplinară de condamnare a magistratului. A se vedea pe larg *P. Vasilescu*, op. cit., vol. I, p. 311-319.

[3] Despre atribuțiile Ministerului public în acea perioadă, a se vedea *E. Herovanu*, op. cit., p. 425-440 și *V. Cădere*, Tratat de procedură civilă, ed. a II-a, Tipografiile Române Unite, București, 1935, p. 85 urm.

[4] Încă de la acel moment au început disputele legate de rolul pe care îl joacă Ministerul public în viața juridică și socială, discuții a căror tematică, actualitate și patimă nu a încetat nici astăzi. S-a arătat încă de atunci că procurorii, lucrând sub autoritatea Ministrului justiției și fiind sub ordinea puterii executive, pot deveni un instrument de răzbunare politică, motive pentru care s-a solicitat independența Ministerului public – *C.Al. Viforeanu*, Discurs la deschiderea anului judiciar 1932, în Curierul Judiciar, 1938, p. 33 și urm.

[5] Procurorul superior avea drept de control și supraveghere asupra concluziilor procurorului inferior, iar atunci când nu le încuviința, dar procurorul din subordine își menținea poziția, procurorul superior putea el lua parte la ședință sau putea delega un alt procuror – *P. Vasilescu*, op. cit., vol. I, p. 271.

fost conceput ca o jurisdicție, deoarece procurorii puneau numai concluzii în fața instanței, neputând decide soluția, atribut ce revenea numai judecătorilor.

Ministerul Public a fost conceput ca o instituție ierarhizată și indivizibilă. Poziția corpului de procurori apărea ca unitară, deoarece superiorul putea în mod legal să-și impună părerea. Având în vedere că întregul Minister Public își desfășura activitatea sub autoritatea ministrul Justiției, care putea să dea ordine directe procurorilor, poziția corpului putea fi chiar cea a acestuia din urmă. În aceste rațiuni, procurorul numit într-un caz putea fi înlocuit de altul, conform ordinelor procurorului ierarhic superior. Datorită faptului că lucrau ca agenți ai Executivului, procurorii nu se bucurau de inamovibilitate la fel ca judecătorii, putând fi înlocuiți sau mutați din funcții. Totuși, înlocuirea, mutarea sau suspendarea lor nu se putea face decât în baza unui raport motivat al unui inspector judecătoresc sau al unui magistrat delegat în acest scop de ministrul Justiției, pentru motive de abatere de la datorie sau interes de serviciu[1].

Legea de organizare judecătorească din 1943[2] a păstrat structura sistemului de organizarea judiciară existentă anterior, fiind considerată de unii autori drept cea mai riguroasă și completă lege de organizare judiciară[3], dar, în esență, nu poate scăpa de a fi catalogată drept retrogradă, deoarece cuprinde dispoziții referitoare la discriminarea pe criterii etnice. Legea de organizare judecătorească din 1943 a fost abrogată prin Legea nr. 640/1944 pentru instituirea unui regim tranzitoriu de organizare judecătorească[4]. Prin această lege se repunea practic în vigoare Legea Mârzescu, fiind considerată de ministrul Justiției de la acea vreme, Lucrețiu Pătrășcanu, drept cea mai bună dintre legile anterioare[5].

Secțiunea a 3-a. Perioada corespunzătoare totalitarismului impus de orânduirea de tip comunist

Sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial nu a adus, așa cum ar fi trebuit, sfârșitul sistemelor dictatoriale în România. După o scurtă perioadă de la căderea regimului antonescian viața socială și politică românească a fost confruntată cu cel mai sever regim totalitar, care a depășit în severitate și îngrădire a drepturilor regimurile dictatoriale anterioare – carlist și antonescian. Transformările nefaste au început încă din anul 1944, când prin Convenția de armistițiu între Guvernul român și guvernele Uniunii Sovietice, Regatului Unit și Statelor Unite ale Americii, Guvernul român se obliga să colaboreze cu Înaltul Comandament Aliat la arestarea și

---

[1] *E. Herovanu*, op. cit., p. 423.

[2] Legea de organizare judecătorească nr. 726/1943 (M.Of. nr. 258 din 3 noiembrie 1943).

[3] *I. Popa*, Tratat privind profesia de magistrat în România, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 106.

[4] Legea nr. 640/1944 pentru instituirea unui regim tranzitoriu de organizare judecătorească (M.Of. nr. 294 din 19 decembrie 1944).

[5] A se vedea *I. Popa*, op. cit., p. 107.

judecarea persoanelor acuzate de crime de război. Prevederile acestui tratat au permis practic dreptul de jurisdicție al părții sovietice asupra cetățenilor români, în cele mai multe cazuri comandanți militari care au executat ordine în cadrul operațiunilor de război pe frontul de est, dar și cei care au ocupat funcții de conducere în stat în perioada 1940-1944. A fost înființat Tribunalul Poporului, format din 9 membri dintre care numai doi erau judecători, iar restul aleși de cetățeni[1]. Rămân o pată neagră în istoria justiției din România judecățile Tribunalului Poporului care a trimis la moarte și în închisoare loturi întregi de oameni acuzați numai pentru ca au îndeplinit funcții de stat sau au executat ordine în cadrul operațiunilor de război contra Uniunii Sovietice. Aceste tribunale au fost numai slugile puterii sovietice, menite să distrugă o generație întreagă de oameni publici și comandanți militari de valoare, să umilească public poporul român, este drept, învins în al Doilea Război Mondial. Tribunalul Poporului a judecat și procesul mareșalului Ion Antonescu și a guvernului său, soluția, pronunțată la 17 mai 1946, fiind condamnarea la moarte a mareșalului și a unora dintre colaboratorii acestuia și pedepse grele privative de liberate pentru ceilalți[2].

Regimul totalitar comunist s-a instalat pentru o lungă perioadă de timp și a adus concepții politice și sociale total străine națiunii române care au întrerupt evoluția normală a vieții politice, economice, sociale și juridice spre care ne-ar fi condus în mod natural valorile la care societatea românească aderase în perioada anterioară și ulterioară celui de al Doilea Război Mondial. Efectele negative ale regimului comunist, în toate planurile, au fost profunde și sunt încă vizibile, în pofida căderii sistemului comunist la sfârșitul anului 1989.

Constituția din anul 1948 a consemnat trecerea de la regimul politic democratic, caracterizat în plan politic prin pluralism, iar în plan economic prin predominanța proprietății private, la sistemul totalitar de tip comunist, caracterizat prin existența unei singure ideologii politice și sociale și prin relații economice bazate pe proprietatea de tip colectivist. Constituția de la 1948 a introdus pentru prima dată în prevederile constituționale, o serie de principii considerate *„revoluționare"* de către elaboratorii ei, care întrerupeau tradițiile democratice românești. Între aceste principii, cele mai importante se refereau la: suveranitatea populară, unicitatea puterilor în stat, reprezentarea poporului printr-un singur organ ales, responsabil și oricând revocabil în fața poporului, rolul conducător al clasei muncitoare în frunte cu Partidul Muncitoresc, centralismul democratic, legalitatea populară. În planul organizării sistemului judiciar, Constituția de la 1948 a creat bazele imixtiunii executivului în realizarea justiției, înființându-se instituția *asesorilor populari*, care funcționau la toate instanțele (cu excepția Curții Supreme), fiind aleși sau numiți de către Partidul Muncitoresc (devenit ulterior comunist) și desemnați să aplice justiția și să înfăptuiască așa-numita „legalitate populară". Deși se stipula subordonarea judecătorilor

---

[1] În primul complet erau prezenți între aleșii cetățenilor muncitori, membri ai Partidului Comunist, ai organizațiilor acolite acestuia, dar și ai Partidului Național Liberal și Partidului Național Țărănesc. A se vedea *N. Cochinescu*, op. cit., p. 103.

[2] *I. Dan*, „Procesul" mareșalului Antonescu, Ed. Tempus, București, 1993.

numai legii, precum şi obligativitatea de a aplica legile egal faţă de toţi cetăţenii, legiuitorul din 1948 *nu a menţinut principiul inamovibilităţii judecătorilor existent în constituţiile anterioare*, aspect ce va constitui premisa unor grave abuzuri judiciare în perioada comunistă. Structura instanţelor era piramidală, având în vârful ierarhiei Curtea Supremă, urmând curţile, tribunalele şi judecătoriile populare. Primul preşedinte, preşedinţii şi membrii Curţii Supreme erau numiţi de Prezidiul Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Române, la propunerea Guvernului. În mod similar, Procurorul General al Republicii Populare Romane se numea de Prezidiul Marii Adunări Naţionale a R.P.R., la propunerea Guvernului.

Subsecvent noii ordini constituţionale, Decretul nr. 132/1949 pentru organizarea judecătorească[1] a eliminat instituţia Consiliului Superior al Magistraturii, a reglementat pe larg instituţia *asesorilor populari* şi a înlocuit principiul inamovibilităţii judecătorilor cu cel al stabilităţii în funcţie. Decretul nu mai conţinea dispoziţii semnificative relative la statutul magistraţilor, limitându-se să facă o ruşinoasa trimitere la Decretul nr. 29/1949 pentru reglementarea drepturilor şi îndatoririlor salariaţilor administrativi şi personalului tehnic de conducere din instituţiile şi întreprinderile de stat şi cooperative de ori ce fel[2].

Constituţia din 1948 a avut numai un caracter tranzitoriu, până la adoptarea Constituţiei din 1952. Aceasta din urmă a întărit regimul comunist prin ridicarea principiilor acestuia la rangul de fundamente ale statului. Deşi se recunoştea existenţa proprietăţii particulare (denumită şi capitalistă), se prevedea că *fundamentul formaţiunii social-economice socialiste este proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producţie care are fie forma proprietăţii de stat (bun comun al poporului), fie forma proprietăţii cooperatiste-colectiviste (proprietatea gospodăriilor agricole colective sau a organizaţiilor cooperatiste)*. Nu numai *bogăţiile de orice natură ale subsolului, fabricile, uzinele şi minele, pădurile, apele, izvoarele de energie naturală, căile de comunicaţie de orice fel*, dar şi *transportul feroviar, fluvial, maritim şi aerian, băncile, poşta, telegraful, telefonul, radio-ul, mijloacele de tipar, cinematografia şi teatrul, gospodăriile agricole de stat, staţiunile de maşini şi tractoare, întreprinderile comunale şi partea naţionalizată a fondului de locuinţe de la oraşe*, constituia, potrivit Legii fundamentale, *proprietate de stat, bun comun al poporului.* Este interesantă şi destul de relevantă topografia textelor noii Legi fundamentale, care spre deosebire de cele anterioare nu mai reglementa „drepturile şi îndatoririle cetăţenilor" în prima parte a actul normativ, acestea fiind plasate în capitolul 7 (Legea fundamentală cuprindea 10 capitole).

În planul justiţiei, concepţiile totalitare de tip comunist au fost reflectate prin impunerea ca obiectiv instanţelor judecătoreşti acela de a apăra *regimul de democraţie populară şi cuceririle poporului muncitor*; de a *asigura legalitatea populară, proprietatea obştească* şi abia în ultimul rând acela de a apăra *drepturile cetăţenilor*. Pentru a garanta că principiile de conducere ale statului totalitar comunist vor fi impuse şi în actul de justiţie, *instituţia asesorilor populari*, introdusă prin constituţia

---

[1] M.Of. nr. 15 din 2 aprilie 1949

[2] A se vedea şi *I. Popa*, op. cit., p. 108.

anterioară, a fost menținută. Asesorii populari participau în mod egal alături de judecătorii de profesie la administrarea justiției și realizarea așa-numitei legalități populare. Asesorii populari erau aleși dintre *„cei mai buni oameni ai muncii, fruntași în producție, activiști pe tărâmul obștesc, la propunerea organizațiilor oamenilor muncii, organizațiilor de partid și sindicatelor, cooperativelor, organizațiilor de tineret și asociațiilor culturale"*[1]. Ei funcționau la toate nivelurile sistemului judecătoresc, inclusiv la Tribunalul Suprem, aveau toate drepturile judecătorilor, deși nu aveau o pregătire juridică de specialitate, iar adeseori în judecarea proceselor de fond cei doi asesori populari puteau decide hotărârea instanței chiar împotriva părerii judecătorului profesionist (completul de judecată fiind constituit, potrivit legii de organizare judecătorească din doi asesori populari și un judecător). Subordonarea puterii judecătorești deciziei politicului și executivului a fost accentuată și prin înlăturarea completă a principiului inamovibilității judecătorilor și înlocuirea lui cu cel al eligibilității acestora.

Sistemul instanțelor ordinare, corelat cu organizarea administrativă a statului, avea la bază tribunalul popular care funcționa în fiecare raion, oraș și raion orășenesc, iar ca instanță de fond și de recurs, tribunalul regional. În vârful sistemului piramidal se afla Tribunalul Suprem. Prin urmare, instanțele judecătorești se compuneau din Tribunalul Suprem al Republicii Populare Române, tribunalele regionale și tribunalele populare, precum și de către instanțele judecătorești speciale, înființate prin lege. Tribunalul Suprem al Republicii Populare Române era ales de Marea Adunare Națională pe termen de cinci ani.

Procurorul General al Republicii Populare Române exercita supravegherea superioară a respectării legilor de către Ministere și celelalte organe centrale, de către organele locale ale puterii și administrației de stat, precum și de către funcționari și ceilalți cetățeni. Procurorul General al Republicii Populare Române era numit de Marea Adunare Națională pe termen de cinci ani. Procurorul General răspundea față de Marea Adunare Națională a Republicii Populare Române și – în intervalul dintre sesiuni – față de Prezidiul Marii Adunări Naționale și față de Consiliul de Miniștri.

Legea de organizare judecătorească nr. 5/1952 prevedea pe lângă instanțele judecătorești stabilite prin constituție și instanțe speciale, reprezentate de tribunalele militare, tribunalele populare feroviare, tribunalele populare maritime și fluviale. Legea de organizare reglementa alegerea asesorilor populari care participau la toate judecățile în fond, indiferent de instanță[2]. Sub aspect procedural, au fost păstrate o

---

[1] *A. Banciu*, Istoria constituțională a României – deziderate naționale și realități sociale, Ed. Lumina Lex, București, 2001, p. 216.

[2] Asesorii populari erau aleși pe timp de un an, la propunerea Partidului Muncitoresc Român, a sfaturilor populare, a Confederației Generale a Muncii, a organizațiilor cooperatiste, a organizațiilor scriitorilor, artiștilor și a oamenilor de știință, precum și a altor organizații de mase. Alegerea asesorilor populari pentru tribunalele populare se face de că alegători, pe orașe, raioane de oraș, în cadrul adunărilor populare pe întreprinderi și instituții, pe gospodării agricole colective, comune și sate. Asesorii populari pentru tribunalele populare feroviare, pentru tribunalele populare maritime și fluviale și pentru tribunalele regionale se alegeau de sfatul popular al regiunii în centrul căreia tribunalul respectiv își are sediul. Asesorii populari

serie de principii constante ale procedurii, precum egalitatea în faţa legii fără deosebire de sex, naţionalitate, rasă, religie sau grad de cultură, publicitatea dezbaterilor, dreptul la apărare, dreptul pentru cei care nu cunosc limba folosită de instanţă de a lua cunoştinţă de actele dosarului şi de dezbateri, precum şi de a participa la judecată prin interpret. Legea consacra principiul că judecătorii sunt independenţi şi se supun, în exercitarea atribuţiilor lor, numai legii. Totuşi hotărârea judecătorească era pronunţată în numele poporului, iar nu în numele legii. În plus, caracterul retrograd al legii consta şi în faptul că ea nu cuprindea dispoziţii referitoare la statutul magistratului. Gradele de jurisdicţie erau judecata în fond şi recursul, cu precizarea că această cale de atac verifica legalitatea şi temeinicia hotărârilor atacate, iar nu numai legalitatea, aşa cum era vechiul sistem al Curţii de Casaţie din perioada interbelică. Calea de atac a apelului, tradiţională sistemului procedural românesc a dispărut, urmând să reapară în legislaţie abia în anul 1993. Legea mai prevedea şi competenţa Tribunalului Suprem de a judeca cererile de îndreptare a hotărârilor definitive[1].

Legea pentru înfiinţarea şi funcţionarea Procuraturii Republicii Populare Române nr. 6/1952[2] a întrerupt tradiţia legislaţiilor de organizare judecătorească de până atunci de a trata instanţele şi parchetele în cadrul aceluiaşi act normativ şi marchează totodată o creştere a poziţiei instituţiei în cadrul aparatului de stat, dar în acelaşi timp devine un organ mai politizat ca oricând în cursul existenţei sale[3]. Este adevărat că în mai toate regimurile politice, acolo unde instituţia a fost cunoscută, procurorii au fost concepuţi ca agenţi ai forţei executive şi că nu întrunesc condiţiile de independenţă de care se bucură judecătorii, dar sub imperiul Legii nr. 6/1952 procuratura a fost mai curând identificată cu un organ represiv. Desigur, lucrurile puteau sta cu greu altfel, atât timp cât, potrivit legii de înfiinţare şi funcţionare, Procuratura R.P.R. trebuia să vegheze în primul rând la supravegherea şi asigurarea respectării legilor Republicii Populare Române, apărarea orânduirii sociale şi a orânduirii de stat, iar tocmai orânduirea era una represivă şi multe din legile ei nedrepte. Este motivul pentru care în conştiinţa socială procurorii nu au mai fost identificaţi cu un interes public benefic

---

pentru Tribunalul Capitalei R.P.R. se alegeau de Sfatul Popular al Capitalei R.P.R. Asesorii populari pentru Tribunalul Suprem se desemnau de Prezidiul Marii Adunări Naţionale. A se vedea *D. Lupaşcu*, op. cit., p. 372.

[1] În exercitarea dreptului de supraveghere a activităţii judiciare a instanţelor judecătoreşti Procurorul General al Republicii Populare Române sau Preşedintele Tribunalului Suprem puteau sesiza Tribunalul Suprem cu o cerere de îndreptare privitoare la hotărârile judecătoreşti definitive, ale oricărei instanţe ordinare sau speciale. Cererile de îndreptare privind hotărârile pronunţate de instanţele inferioare se judecau de către Colegiul Civil al Tribunalului Suprem, iar cele referitoare la hotărârile pronunţate de Colegiul civil al Tribunalului Suprem se judecau de către Plenul Tribunalului Suprem (art. 329 C.proc.civ.). Dispoziţii similare erau cuprinse şi în art. 413, 414 C.proc.pen. A se vedea *D. Lupaşcu*, op. cit., p. 382-393.

[2] *D. Lupaşcu*, op. cit., p. 610.

[3] Este suficient de reţinut faptul că legea prevedea că organele procuraturii îşi exercită atribuţiile independent de organele locale ale puterii de stat şi de organele administraţiei de Stat, cu excepţia Consiliului de Miniştri, iar dispoziţiile Procurorului General al R.P.R. pot fi anulate sau suspendate de către prezidiul Marii Adunări Naţionale a R.P.R. sau de către Consiliul de Miniştri.

tuturor, ci cu expresia unui organism mai curând temut decât apropiat cetățenilor, cooperarea acestora bazându-se mai degrabă pe teamă decât pe încrederea în rolul constituțional al instituției.

Procuratura R.P.R. era formată din Procuratura Generală, care constituia aparatul central[1] și unitățile locale ale Procuraturii R.P.R. Noțiunea de parchet, tradițională pentru a desemna organizarea procurorilor, a fost abandonată în favoarea noțiunii cu nuanță militară de „unități locale ale Procuraturii R.P.R.", iar procurorii care nu aveau funcții de conducere erau desemnați prin noțiunea de „aparat operativ".

Procuratura era condusă de Procurorul General al R.P.R. Așa cum am arătat, Procurorul General al Republicii Populare Române nu era ca în perioada interbelică sub autoritatea ministrului Justiției, ci era desemnat de Marea Adunare Națională a Republicii Populare Române pe o perioadă de 5 ani și răspundea față de aceasta și de Consiliul de Miniștri, participa și avea drept de vot consultativ la ședințele Prezidiului Marii Adunări Naționale și a Consiliului de Miniștri.

Procurorii Generali adjuncți și restul personalului operativ și administrativ din aparatul central sau unitățile locale erau numiți pe o perioadă de 5 ani prin decizie a Procurorului General al R.P.R., în cazul personalului operativ din Procuratura Militară fiind necesar și un aviz al Ministrului Forțelor Armate. Întreaga carieră profesională a procurorilor (*numire, menținere, mișcarea în teritoriu, avansare, aplicarea măsurilor disciplinare*) se afla la dispoziția Procurorului General al R.P.R.

Cu toate că Legea de organizare judecătorească și Legea de înființare a Procuraturii R.P.R. din 1952 nu pot fi desprinse de conjunctura nefastă sub aspect politic și reprezintă expresia regimului de opresiune existent în acel moment, perioada aplicării acestora nu trebuie văzută neapărat ca o zonă total întunecată în istoria organizării instituționale a sistemului judiciar. Dincolo de aspectele politice, a existat o evoluție în aplicarea regulilor de organizare a activității instanțelor (managementul judiciar de astăzi), unele din regulile concepute în acea perioadă fiind încă aplicabile și în prezent. Ministerul Justiției a elaborat o serie de îndrumări cu privire la aplicarea Legii pentru organizarea judecătorească și a Decretului pentru modificarea codurilor de procedură civilă, procedură penală și procedură fiscală, în legătură cu restructurarea organizării judecătorești[2], în cadrul cărora au fost stabilite reguli cu privire la atribuțiile președinților de instanțe, cu privire la modul de lucru al instanțelor (timpul de lucru, îndatoriri specifice funcției *președintelui, judecătorilor de ședințe, grefierului șef, grefierilor, registratorului, arhivarului șef, arhivei, executorilor judecătorești* etc.), cu privire la modul de ținere al registrelor de către instanțele judecătorești (*registrul opis alfabetic, registrul informativ, registrele de termene, registrul de intrare, registrul de valori* – sunt o parte din registrele a căror formă și mod de completare a fost dezvoltat în îndrumările Ministerului Justiției de atunci și care au supraviețuit cu mici modificări până în regulamentele de ordine interioară a

[1] Procuratura Generală avea diviziuni: Direcția Procuraturii Militare; Direcția de Supraveghere Generală; Direcția Judiciară și de Supraveghere a Punerii în executare a Hotărârilor Judecătorești etc.

[2] *D. Lupașcu*, op. cit., p. 423-428.

instanţelor din prezent), cu privire la modul de redactare a hotărârilor[1], cu privire la întocmirea rapoartelor de activitate a instanţelor şi a rapoartelor statistice.

Constituţia din 1965 a reprezentat sub aspectul organizării statului un progres faţă de anterioara Lege fundamentală, fapt ce se va reflecta şi asupra organizării sistemului judiciar. Departe de a fi una democratică, noua Lege fundamentală marchează totuşi sfârşitul perioadei de comunism de tip sovietic şi părea a promite o deschidere către valorile consacrate în convenţiile internaţionale. Desigur că sub aspect economic se consacra proprietatea socialistă şi cea cooperatistă, proprietatea privată fiind marginalizată şi redusă sub aspectul obiectului ei. Totuşi, se poate remarca faptul că drepturile cetăţenilor, mult mai numeroase decât în constituţia anterioară, sunt plasate topografic în titlul II al Legii fundamentale, fapt ce denotă că legiuitorul constituant a dorit să marcheze importanţa pe care a înţeles să o confere acestora.

---

[1] Pentru cei care văd lumea în alb sau negru, bine şi rău şi care au certitudini este relevantă prezentarea îndrumărilor cu privire la modul de redactare a hotărârilor judecătoreşti din acea perioadă. Îndrumările abundă de citate din *S.N. Abramon,* „Procesul civil sovietic", făcând distincţia între justiţia „burgheză" şi cea „socialistă". Prima caută să îşi ascundă caracterul de clasă sub masca „obiectivităţii", prin faptul că se mărgineşte numai la aspectul formal al pricinii şi se mulţumeşte cu arătarea faptului şi încadrarea în textul corespunzător de lege, hotărârea fiind întocmită astfel încât să lase impresia că judecata s-a făcut fără deosebire de clasă şi fără părtinire. Se arată că hotărârile justiţiei burgheze se feresc să arate profilul social al părţilor pentru că aceasta ar dezvălui condiţiile reale în care s-au desfăşurat faptele (făcând referire probabil la situaţia că unele fapte ar putea fi săvârşite de persoane aflate în situaţii economice precare, fapt ce ar trebui avut în vedere). Justiţia „socialistă" trebuie să analizeze faptele în raport cu situaţia personală a părţilor din punct de vedere al stării sociale şi materiale (se dă exemplu că un „chiabur" care sustrage de la o batoză de cereale o parte mai mare decât cea care i se cuvenea săvârşeşte o faptă mult mai gravă decât un ţăran care face acelaşi lucru, deoarece primul având o situaţie materială bună se presupune că a săvârşit fapta pentru a sabota economia în timp ce al doilea pentru a se întreţine. Cu alte cuvinte se îndrumau judecătorii să politizeze actul de justiţie: la aceeaşi faptă, două soluţii diferite, două încadrări, din cauza faptului că unul este chiabur şi altul ţăran să (fie spus, „chiaburul" era cel mai adesea proprietarul terenului, de care fusese deposedat cu forţa, iar de drept probabil i-ar fi revenit întreaga recoltă, iar nu numai un sac „sustras" în plus), sub argumentul exclusiv al scopului de clasă care a fost urmărit la săvârşirea faptei. Aceste îndrumări conţin expresia politizării actului de justiţie şi îngrozesc astăzi orice cititor avizat. Cu toate acestea, tot în aceleaşi îndrumări sunt cuprinse precizări privind interpretarea probelor demne de orice tratat modern de procedură civilă. Îndrumările prevăd şi că în finalul hotărârii trebuie să se atragă atenţia părţilor asupra drepturilor ce au de a ataca hotărârea, cât şi asupra modului în care să se facă plângerea (în ce termen, la ce instanţă etc.). Este interesant că regula indicării în corpul hotărârii suspectabile de exerciţiul unei căi de atac a instanţei la care partea trebuie să depună calea de atac este o regulă ce a fost uitată şi redescoperită abia în noul Cod de procedură civilă, legislaţie modernă, în acord cu tendinţele europene în materie procesual civilă şi care se speră că va sta la baza redresării sistemului judiciar actual. Ce este mai paradoxal decât să găseşti laolaltă idei despre cum trebuie politizate hotărârile judecătoreşti şi care îţi amintesc despre o neagră istorie şi îndrumări de ordin procedural care după 70 de ani sunt prezentate, pe bună dreptate, ca moderne şi evolutive!

În privința organizării sistemului judiciar Constituția din 1965 reglementează „organele judecătorești" și „organele procuraturii" în două titluri distincte, contrar tradiției constituționale, aspect ce denotă importanța pe care „organele procuraturii" o aveau la acel moment istoric, dar și faptul că nu erau concepute ca parte integrantă a puterii judecătorești.

Potrivit Constituției din 1965 instanțele prin care se înfăptuia justiția în Republica Socialistă România erau: Tribunalul Suprem, tribunalele județene, judecătorii, precum și prin tribunalele militare. Tribunalul Suprem exercita controlul general asupra activității de judecată a tuturor tribunalelor și judecătoriilor. În vederea aplicării unitare a legilor în activitatea de judecată, Tribunalul Suprem emitea, în plenul său, decizii de îndrumare. Tribunalul Suprem era ales de Marea Adunare Națională pe durata legislaturii, în prima sesiune a acesteia și funcționa până la alegerea noului Tribunal Suprem în legislatura următoare. Limitele reglementării constituționale se regăseau în prevederea potrivit căreia Tribunalul Suprem răspunde pentru activitatea sa în fața Marii Adunări Naționale, iar între sesiuni, în fața Consiliului de Stat, aspect greu compatibil cu principiul independenței judecătorilor.

Constituția din 1965 consacra și o serie de principii fundamentale ale procesului care reprezintă și astăzi repere importante ale procedurii civile și penale: *judecata se desfășoară în ședință publică, cu excepția cazurilor prevăzute prin lege; în activitatea de judecată, judecătorii și asesorii populari sunt independenți și se supun numai legii; procedura judiciară se face în limba română, asigurându-se, în unitățile administrativ-teritoriale locuite și de populație de altă naționalitate decât cea română, folosirea limbii materne a acelei populații (pentru părțile care nu vorbesc limba în care se face procedura judiciară se prevedea dreptul de a li se asigura posibilitatea de a lua cunoștință, prin traducător, de piesele dosarului, precum și dreptul de a vorbi în instanță și a pune concluzii în limba maternă).*

Potrivit Constituției din 1965, Procuratura Republicii Socialiste România exercita supravegherea activității organelor de urmărire penală și a organelor de executare a pedepselor și veghează, în condițiile legii, la respectarea legalității, apărarea orânduirii socialiste, a drepturilor și intereselor legitime ale organizațiilor socialiste, ale celorlalte persoane juridice, precum și ale cetățenilor. Procuratura este condusă de procurorul general. Organele Procuraturii erau: Procuratura Generală, procuraturile județene, procuraturile locale și procuraturile militare. Principiul subordonării ierarhice în cadrul Procuraturii era consacrat la nivel constituțional. Procurorul General era ales de Marea Adunare Națională pe durata legislaturii, în prima sesiune a acesteia și funcționa până la alegerea noului procuror general în prima sesiune a legislaturii următoare. Procurorul general răspundea în fața Marii Adunări Naționale de activitatea Procuraturii, iar în intervalul dintre sesiuni, în fața Consiliului de Stat.

În aceeași linie a Constituției din 1965 se înscrie și Legea de organizare judecătorească nr. 58/1968[1]. Legea reprezintă un instrument normativ mult superior

[1] Publicată în B.Of. nr. 169 din 27 decembrie 1968. Legea a fost modificată succesiv în anii 1973, 1974, 1985, 1991, 1992, 1993. A fost abrogată în mod expres prin Legea nr. 120/2000 (M.Of. nr. 324 din 12 iulie 2000).

celei anterioare, deoarece cuprinde ample prevederi relative la statutul judecătorilor (condiţii de numire în funcţie, repartizarea pe instanţe şi ocuparea funcţiilor de conducere, stagiul şi examenul de capacitate, delegarea, detaşarea şi transferul, răspunderea disciplinară şi încetarea funcţiei). Desigur că nu ne putem aştepta ca în acea perioadă să se aplice rigorile de respectare a independenţei judecătorilor pe care le pretindem în mod normal în prezent. Este de remarcat faptul că numirile în funcţiile de execuţie de la instanţele judecătoreşti, mai puţin Tribunalul Suprem, şi de preşedinte la tribunalele judeţene şi Tribunalul municipiului Bucureşti aveau caracter electiv, judecătorii fiind aleşi de către consiliile populare judeţene sau, după caz, de Consiliul Popular al Municipiului Bucureşti, la propunere ministrului Justiţiei. Funcţia avea durata mandatului consiliului popular, prin urmare nu poate fi vorba de principiul inamovibilităţii aplicabil astăzi. Desigur că pentru a fi eligibil legea impunea condiţii riguroase pe linie profesională: licenţiat în drept, absolvirea examenului de capacitate sau o perioada de cel puţin 5 ani ca lucrător de specialitate în Ministerul Justiţiei, procuror, consultant la Tribunalul Suprem, jurisconsult, avocat, notar de stat, arbitru de stat sau consultant arbitral, cadrul didactic în învăţământul superior juridic, redactor la o revistă sau editură de specialitate juridică, lucrător de specialitate juridică la Institutul de cercetări juridice al Academiei Republicii Socialiste România etc. Pentru funcţii la instanţe mai înalte în grad decât judecătoria sau pentru funcţii de conducere, perioada de experienţă profesională creştea proporţional. Pentru funcţiile de conducere ce nu aveau caracter electiv judecătorii erau desemnaţi de ministrul Justiţiei. Acesta, de altfel, reprezenta principalul factor în cariera judecătorilor, deoarece, pe lângă propunerea la alegerea în funcţie, numirea în funcţii de conducere, dispunea şi cu privire la transferul judecătorilor şi juca un rol important şi în ce priveşte răspunderea disciplinară. Totuşi, pentru a contura mai bine evoluţia pe care a înregistrat-o sistemul judiciar prin adoptarea acestei legi, trebuie precizat că acţiunea disciplinară împotriva judecătorilor se judeca de către consilii disciplinare formate din judecători, iar soluţiile puteau fi contestate în faţa unui consiliu disciplinar de pe lângă Tribunalul Suprem. Desigur că logica independenţei acestor consilii nu mergea până la capăt, deoarece desemnarea judecătorilor în cadrul consiliilor de disciplină era făcută de preşedinţii de instanţă, care la rândul lor erau numiţi de ministrul Justiţiei, dar şi aşa sistemul de răspundere disciplinară a judecătorilor în faţa altor judecători este unul progresist şi care, cu ajustări, urcă în timp până la actualele atribuţii ale Consiliului Superior al Magistraturii.

Instituţia asesorilor populari este încă prezentă şi în legea din 1968, dar poziţia lor este mult diminuată faţă de cea conferită prin legea din 1952. Dacă anterior asesorii populari erau prezenţi în toate cauzele la fond, în regimul legii din 1968 aceştia mai participă numai la judecata infracţiunilor împotriva protecţiei muncii, precum şi în cauzele privind desfacerea contractului de muncă[1].

[1] Instituţia asesorului popular pare să îşi fi estompat rolul de imixtiune politică în actul de justiţie, jucat la începuturile sale, şi să fi îmbrăcat haina unei participări la actul de justiţie a ceea ce astăzi numim „societate civilă" şi care atunci se numea „reprezentanţi ai oamenilor muncii", fapt ce explică participarea la procese de tipul celor legate de relaţiile de muncă, unde viaţa cotidiană este mult mai întrepătrunsă cu raporturile juridice decât în domeniile

Perioada de aplicare a Legii de organizare judecătorească din 1968 a fost una de progres pentru sistemul judiciar. Această realitate este confirmată şi de Regulamentul pentru organizarea şi funcţionarea tribunalelor judeţene, Tribunalului municipiului Bucureşti şi tribunalelor militare din 1976[1]. Regulamentul are mai multe aspecte de progres sub aspectul organiză activităţii instanţelor dintre care se pot reţine: principiul conducerii colective a instanţelor judecătoreşti[2], statuarea caracterului exclusiv administrativ al atribuţiilor preşedinţilor de instanţă, determinarea exactă şi clară a atribuţiilor personalului administrativ (grefieri, arhivari, executori judecătoreşti, economişti etc.), principiul pregătirii continue al judecătorilor şi celorlalte categorii de personal[3], perfecţionarea evidenţei activităţii instanţelor[4], stabilirea unor reguli pentru activitatea anterioară şedinţei de judecată, în timpul acesteia şi ulterioară şedinţei, reguli privind organizarea circuitului dosarelor, reglementarea relaţiilor cu cetăţenii (ceea ce astăzi numim relaţii cu publicul), organizarea bibliotecii

---

clasice ale dreptului civil. Este cu adevărat interesant şi specific societăţii noastre, că după ce instituţia asesorilor populari a fost blamată şi catalogată de sorginte comunistă în primii ani după căderea regimului comunist, după 10 ani a fost introdusă în legislaţie instituţia „asistenţilor judiciari" (ca o ironie a istoriei, tot în litigiile de muncă!), fiind prezentată ca o chestiune de modernizare şi chiar europenizare a justiţiei noastre. Desigur că putem explica acest lucru prin faptul că nu participarea societăţii la actul de justiţie ar fi problema şi ce fel de societate civilă îşi trimite reprezentanţii pentru a lua parte la actul de justiţie şi cât de pregătită este o societate pentru a avea astfel de reprezentanţi. Atunci era o societate comunistă şi plecând de la această premisă, reprezentanţii ei nu puteau aduce ceva benefic pentru că societatea comunista se sprijinea pe valori incompatibile cu actul de justiţie. Acum avem o societate democratică, şi la *prima facia* ar trebui ca reprezentanţii ei să aducă o experienţă socială utilă judecătorului profesionist. Dar, totuşi, cum şi când (10 ani?!) a devenit atât de experimentată societatea românească încât să îşi asume participarea la actul de justiţie, dacă ea şi nu alta este cea care până la 1990 era „societatea socialistă" căutând „drumul spre comunism"? Revoluţia a fost o descătuşare, dar este puţin probabil ca ea să fi înlăturat toate mecanismele de gândire specifice societăţii comuniste şi să fi transformat peste noapte gândirea a milioane de oameni care nu cunoscuseră (nici ei şi, uneori nici părinţii lor) o societate democratică. Mă tem că, iar suntem tentaţi să preluăm prea repede şi fără o analiză aprofundată forme care nu au fond şi poate mai grav, au un fond neprielnic aplicării lor.

[1] A se vedea *D. Lupaşcu*, op. cit., p. 472-505.

[2] Spre exemplu, la tribunalele judeţene colectivul era alcătuit din: preşedinte, vicepreşedinte, preşedinţii de secţie, judecătorii inspectori, secretarul organizaţiei de partid (nu se poate ignora că ne aflam în plină epocă comunistă, iar politizarea justiţiei nu era un aspect negativ, ci dimpotrivă, unul necesar şi obligatoriu), reprezentatul organizaţiei sindicale, contabilul şef, notarul şef al notariatului de stat judeţean. A se vedea *D. Lupaşcu*, op. cit., p. 474.

[3] Ministerul Justiţiei era organismul responsabil de activitatea de perfecţionare a judecătorilor.

[4] Registrele instanţelor au rămas în mare aceleaşi şi în prezent: registrul general de termene, opisul alfabetic, registrul de intrare – ieşire a corespondenţei administrative, registrul informativ, registrul de termene, condica şedinţelor de judecată, registrul de evidenţă a redactării hotărârilor, registrul de evidenţă a punerii în executare a hotărârilor penale, registrul de evidenţă a punerii în executare a hotărârilor civile etc. Pentru dezvoltarea conţinutului fiecărui registru de evidenţă.

instanţelor. Multe dintre regulile cuprinse în acest regulament sunt existente şi astăzi în actualul regulament de ordine interioară al instanţelor judecătoreşti.

În această perioadă, după modelul adoptat şi de Constituţia din 1965, reglementarea organizării şi funcţionarii organelor procuraturii a făcut obiectul unei legi distincte de cea de organizare judecătorească, respectiv Legea pentru organizarea şi funcţionarea Procuraturii Republicii Socialiste România[1].

Procuratura Republicii Socialiste România rămâne în continuare o instituţie puternic politizată, din moment ce, potrivit legii sale de înfiinţare şi funcţionare, avea stabilit drept obiective acelea *„de înfăptuire a politicii partidului şi statului, de asigurare şi întărire continuă a legalităţii socialiste, apărării cuceririlor revoluţionare ale poporului, orânduirii sociale şi de stat, proprietăţii socialiste, drepturilor şi intereselor legitime ale organizaţiilor socialiste, ale celorlalte persoane juridice, precum şi ale cetăţenilor"*.

Procuratura Republicii Socialiste România era structurată în: Procuratura Generală, procuraturile judeţene, procuraturile locale şi procuraturile militare. Procuratura municipiului Bucureşti avea aceeaşi organizare şi competenţă ca procuratura judeţeană. În fiecare judeţ şi în sectoarele municipiului Bucureşti funcţionau procuraturi locale, numărul acestora şi raza lor teritorială fiind aceleaşi ca ale judecătoriilor.

Procuratura Republicii Socialiste România era condusă de procurorul general, ajutat de un organ colectiv numit colegiu, format din procurorul general, adjuncţii acestuia, precum şi din alte persoane cu funcţii de conducere în organele procuraturii. Componenţa colegiului se aproba de Consiliul de Stat, la propunerea procurorului general.

Procurorul general era cel care avea rolul principal atât în activitatea, cât şi în cariera procurorilor. Poziţia dominantă a procurorului general era asigurată şi de principiul subordonării ierarhice care se aplica în activitatea procurorilor. Potrivit acestuia, procurorul ierarhic superior putea să îndeplinească oricare din atribuţiile procurorilor în subordine sau să suspende ori să anuleze actele şi dispoziţiile acestora. Dispoziţiile procurorului ierarhic superior erau obligatorii pentru procurorii în subordine. Procurorul general avea un rol important în sistemul judiciar şi prin faptul că putea sesiza Tribunalul Suprem, ca acesta să emită decizii de îndrumare, în vederea aplicării unitare a legii în activitatea de judecată[2] şi putea cere spre examinare dosarele privind procesele definitiv judecate, de la orice judecătorie sau tribunal, şi să atace cu recurs extraordinar, la sesizare sau din oficiu, hotărârile definitive când considera că prin acestea s-a adus *o încălcare esenţială a legii* sau că ele *sunt vădit netemeinice*[3].

---

[1] Publicată în B.Of. nr. 169 din 27 decembrie 1968. Legea a fost abrogată implicit prin Legea de organizare judecătorească nr. 92/1992 şi expres prin Legea nr. 120/2000.

[2] Acest drept se menţine şi astăzi, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie putând sesiza această instanţă pentru interpretarea corectă a legii în caz de practică neunitară, Instanţa Supremă urmând a se pronunţa pe calea unui recurs în interesul legii, hotărârea fiind obligatorie pentru toate instanţele.

[3] Acest drept a supravieţuit mult şi după 1990, în forma „recursului în anulare", fiind în cele din urmă înlăturat din legislaţie abia în anul 2003, sub presiunea soluţiilor Curţii

Procurorul general era ales de Marea Adunare Națională, pe durata legislaturii, în prima sesiune a acesteia și funcționa până la alegerea noului procuror general. Adjuncții procurorului general se numeau prin decret al Consiliului de Stat, la propunerea procurorului general. Procurorii șefi ai județelor și procurorul șef al municipiului București sunt aleși în funcție și revocați de consiliile populare județene sau al municipiului București, la propunerea procurorului general. Procurorii șefi denumiți anterior erau aleși pe durata mandatului consiliului popular și funcționau până la alegerea noilor procurori șefi. Numirea, transferarea, avansarea și încetarea funcției a altor procurori revenea procurorului general. Numirea procurorilor militari se făcea și cu acordul Ministrului Forțelor Armate.

Condițiile de numire în funcție aveau o componentă profesională: procurorii nou-numiți efectuau un stagiu de practică de 2 ani, după terminarea căruia erau supuși unui examen de capacitate obligatoriu (judecătorii care promovau examenul de capacitate, în această calitate, nu mai aveau obligația de a susține examenul, ca procuror). La examenul de capacitate se puteau prezenta, fără îndeplinirea condiției de stagiu, cei care aveau o vechime în muncă juridică de cel puțin 2 ani ca judecător, consultant la Tribunalul Suprem, jurisconsult, avocat, notar de stat, arbitru de stat și consultant arbitral, ca membru al corpului didactic din învățământul juridic superior, redactor la o revistă juridică sau la o editură cu specific juridic, lucrător în specialitate juridică la Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Republicii Socialiste România sau în Ministerul Justiției ori în laboratoarele de expertiza criminalistică de pe lângă Ministerul Justiției, precum și la unele direcții, secții sau birouri cu atribuții speciale de legislație sau studii juridice.

Legea conținea reguli de conduită profesională și conduită în societate, prevăzând că procurorii răspund disciplinar pentru abaterile de la îndatoririle de serviciu sau de la regulile de conviețuire socială ori pentru comportări ce dăunează interesului serviciului sau prestigiului funcției. Sancțiunile disciplinare mai grave erau în competența exclusivă a procurorului general, care le aplica direct sau prin adjuncții săi desemnați în acest scop. Competența de aplicare a sancțiunilor disciplinare mai ușoare cum erau avertismentul sau mustrarea putea fi delegată și procurorilor șefi. Procurorii învinuiți de abateri grave puteau fi suspendați din funcție până la terminarea cercetărilor, iar în caz de punere în mișcare a acțiunii penale împotriva acestora, suspendarea din funcție până la terminarea definitivă a procesului penal era obligatorie.

Europene pentru Drepturile Omului în care s-a constatat în mai multe rânduri că atacarea de către procuror a hotărârilor după ce acestea au rămas definitive (irevocabile) reprezintă o imixtiune în actul de justiție și creează o nesiguranță a circuitului juridic, reprezentând o încălcare a art. 6 parag. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului.

Secţiunea a 4-a. Redefinirea instituţiilor în cadrul noii ordini constituţionale şi în concordanţă cu principiile Uniunii Europene

Imediat după căderea regimului comunist, încă din anul 1990, statul român a intrat într-un proces de reformă. Reforma sistemului judiciar a început în perioada post revoluţionară prin adoptarea Constituţiei în anul 1991, a Legii nr. 92/1992 privind organizarea judecătorească şi a Legii nr. 59/1993 pentru modificarea Codului de procedură civilă.

Un prim pas important al reformelor l-a reprezentat adoptarea Constituţiei în anul 1991, act normativ ce a pus bazele instituţionale ale unui stat democratic, cu recunoaşterea implicită a principiului *separaţiei puterilor în stat*, lăsând în urmă instituţiile de tip comunist şi principiile de organizare instituţională şi socială caracteristice acestui regim. Legea de organizarea judecătorească din anul 1992 a readus în planul legislativ instituţii democratice, precum *„principiul inamovibilităţii judecătorilor şi stabilităţii procurorilor"* sau *„Consiliul Superior al Magistraturii"*, precum *separarea actului de înfăptuire a justiţiei de orice doctrină politică*. Prin Legea nr. 59/1993 pentru modificarea Codului de procedură civilă a fost reintrodusă calea de atac a *apelului*, tradiţională sistemului procedural român în perioada anterioară regimului comunist, fiind reînfiinţate *curţile de apel*. A urmat o perioadă de consolidare a noilor instituţii şi principii care a presupus şi multiple modificări ale legii.

Al doilea pas important în reformarea statului a fost impus de noul obiectiv al statului român – *aderarea la Uniunea Europeană*. Pentru realizarea acestui obiectiv simpla desprindere de comunism nu era suficientă, fiind necesar ca instituţiile democratice să funcţioneze în anumiţi parametri de calitate compatibili cu cei ai ţărilor din spaţiul european. A fost revizuită Constituţia în anul 2003, iar la nivelul sistemului judiciar am avut o amplă modificare legislativă ce a avut drept rezultat o consolidare a independenţei puterii judecătoreşti[1].

---

[1] În rapoartele de ţară elaborate de Comisia Europeană pe anii 2002-2004 se remarcă influenţa politicului asupra justiţiei şi asupra Consiliului Superior al Magistraturii, atât în ce priveşte activitatea curentă a acestui organism, cât şi în ce priveşte alegerea membrilor acestuia. Pachetul de legi pentru justiţie adoptat în anul 2004 (Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor; Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară; Legea nr. 317/2004 Consiliul Superior al Magistraturii) a adus Consiliul Superior al Magistraturii, cel puţin din punct de vedere instituţional, în poziţia de organism apt să guverneze magistratura: independent (iar nu ca în trecut, pe lângă Ministerul Justiţiei), cu buget şi aparat administrativ propriu (nu utilizând localul şi folosind personalul Ministerului Justiţiei), singurul cu rolul de a garanta independenţa justiţiei (în trecut acest rol revenea şi ministrului justiţiei, cu toate rezervele ce decurgeau din faptul că acesta era, în general, om politic), având o structură formată în mare majoritate din judecători şi procurori aleşi de adunările generale ale judecătorilor şi procurorilor, cu atribuţii bine determinate şi aproape exclusive în sensul gestionării carierei magistraţilor. Reconfigurarea poziţiei Consiliului Superior al Magistraturii nu a fost singurul aspect reformist în domeniul organizării sistemului judiciar, fiind aduse ample şi importante modificări în ceea ce priveşte modalitatea de promovare în funcţiile de conducere ale instanţelor şi parchetelor sau consacrarea unor principii de transparenţă în actul

Așa cum am mai arătat[1], reformele adoptate au condus la aderarea statului român la Uniunea Europeană, dar, cum era și firesc, nu puteau asigura și funcționarea instituțiilor noului stat european la standardele existente în celelalte state europene. Cred că era un lucru așteptat de către partenerii europeni că reformele instituționale adoptate în scopul îndeplinirii criteriilor de aderare nu vor conduce de îndată la funcționarea statului român în forme identice cu statele europene cu economie și societate democratică consolidate în timp. Diferența evidentă de calitate în privința funcționării unor instituții ale statului român față de celelalte state europene nu a reprezentat o piedică în calea aderării la spațiul comunitar, dar a devenit obiect al unei atente monitorizări de către instituțiile europene[2].

Funcționarea sistemului judiciar român continuă să formeze obiectul principalelor critici, întemeiate sau nu, venite și din interior, cât și din partea instituțiilor sau oficialilor unor state europene.

Astăzi se vorbește despre o criză a sistemului judiciar român. Fără a încerca să apărăm noi instituțiile *puterii judecătorești*, responsabile numai în parte de o serie de

---

de justiție, precum *distribuirea aleatorie* a cauzelor. Reforma din anii 2003-2004 trebuie privită și sub aspectul modului în care au funcționat în tot acest timp regulile introduse atunci. În doctrină și-a făcut loc și punctul de vedere conform căruia Consiliul Superior al Magistraturii ar trebui să aibă o componentă în care reprezentanții societății civile să fie mai bine reprezentați sau chiar, pornind de la exemplul oferit de reforma constituțională franceză, majoritatea să o constituie personalități cu bună cunoaștere a realităților sistemului judiciar plasate însă în afara magistraturii (a se vedea *I. Leș*, O guvernare exemplară a magistraturii, în Curierul Judiciar nr. 2/2010, p. 64-65).

[1] *V.M. Ciobanu, Tr.C. Briciu, C.C. Dinu*, Reforma sistemului judiciar. Modificările Codului de procedură civilă și a legislației conexe aduse prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor, în Revista Română de Drept Privat nr. 6/2010, p. 20-24.

[2] La 1 ianuarie 2007, când România a aderat la Uniunea Europeană, a fost stabilit un *Mecanism de Cooperare și de Verificare* pentru a sprijini România în vederea remedierii anumitor deficiențe în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției, precum și pentru a monitoriza progresele realizate în aceste domenii prin intermediul unor rapoarte periodice [Decizia 2006/928/CE a Comisiei din 13 decembrie 2006 de stabilire a unui mecanism de Cooperare și de Verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției (JO L 354 din 14 decembrie 2006), p. 56]. Acest mecanism îi permite Comisiei Europene să conlucreze îndeaproape la nivel politic și tehnic cu autoritățile române pentru a monitoriza și evalua progresele realizate de România, precum și pentru a-i furniza consiliere tehnică și sprijin financiar. Mecanismul de Cooperare și de Verificare permite tuturor celorlalte state membre să urmărească și să sprijine evoluțiile înregistrate în aceste domenii în România, precum și să îi acorde expertiză și sprijin financiar. Rapoartele intermediare și anuale pregătite de Comisie în cadrul Mecanismului de Cooperare și de Verificare evaluează progresele și identifică deficiențele care mai trebuie remediate, ajutând astfel România să stabilească ce acțiuni trebuie întreprinse prioritar pentru a îndeplini pe deplin obiectivele de referință stabilite în momentul aderării. În mod periodic, Comisia Europeană întocmește rapoarte privind evoluția sistemului judiciar românesc în atingerea obiectivelor de referință stabilite.

disfuncţionalităţi evidente (a se vedea numai termenele incredibil de lungi acordate în cauzele civile), trebuie conştientizat că şi în alte ţări europene se vorbeşte despre o criză a justiţiei. Criza sistemului judiciar român nu este una singulară, ci poate numai una cu accente mai dramatice, din cauza, pe de o parte, a monitorizărilor la care este supus sistemul nostru, iar, pe de altă parte, dramatismului ce însoţeşte orice în societatea românească. Cauzele crizei sistemului juridic român sunt în mare parte cele pe care încearcă să le înlăture şi alte ţări europene[1], la care se mai adaugă şi câteva autohtone.

Responsabilitatea crizei nu trebuie aruncată exclusiv asupra celor care înfăptuiesc în mod nemijlocit justiţia, prinşi de multe ori între condiţionările impuse de factori pe care nu îi pot controla (spaţii necesare, numărul mare al cauzelor, volumul activităţii ce revine fiecărui judecător etc.) şi gradul imens de aşteptare din partea justiţiabililor cu privire la rezolvarea situaţiilor litigioase care i-au determinat să apeleze la justiţie[2]. Pe de altă parte, nu este acceptabil ca instanţele judecătoreşti şi ceilalţi parteneri în înfăptuirea actului de justiţie să se considere terţi faţă de starea justiţiei, deoarece multe dintre problemele justiţiei puteau fi, dacă nu înlăturate, măcar diminuate prin măsuri organizatorice la nivelul instanţelor sau prin aplicarea mai bună a mijloacelor procesuale puse la dispoziţie de legislaţia în vigoare.

În prezent, adoptarea noilor coduri fundamentale (civil, penal, de procedură civilă şi procedură penală) a reprezentat principalul mijloc prin care statul român a încercat să răspundă crizei sistemului juridic. Bazate pe principii moderne, apreciate de partenerii europeni, noile coduri reprezintă în acest moment o necesitate atât sub aspectul funcţionalităţii sistemului judiciar, cât şi sub aspectul credibilităţii sale în exterior. Cu toate acesta, aplicarea unor prevederi din noul Cod de procedură civilă, menite să conducă la soluţionarea cu celeritate a cauzelor, precum cele referitoare la cercetarea proceselor în camera de consiliu, au fost amânate succesiv sub argumente ce ţin exclusiv de lipsa dotărilor necesare, iar cele privitoare la asigurarea rolului constituţional al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie de unificatoare a jurisprudenţei naţionale sunt parţial golite de conţinut prin stabilirea unui număr semnificativ de cauze în care instanţa supremă nu judecă. Acestea sunt semne că jumătatea de

---

[1] A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 13. Autorul arată că justiţia franceză se confruntă cu redutabile probleme, precum supraîncărcarea tribunalelor. Numărul de cauze s-a dublat în ultimii douăzeci de ani fără ca personalul instanţelor să cunoască o mărire proporţională, ceea ce a condus la o majorare semnificativă a timpului necesar obţinerii unei hotărâri judecătoreşti. Se arată că în sistemul francez se vorbeşte constant de o reformă a justiţiei.

[2] A se vedea *N. Popa*, Câteva consideraţii privind recentele iniţiative legislative pentru accelerarea judecăţilor, în Curierul Judiciar nr. 12/2010, p. 663. Autorul apreciază că realizarea rolului constituţional al Instanţei Supreme de a asigura interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către celelalte instanţe judecătoreşti este iluzoriu în condiţiile unei legislaţii incoerente şi unor coduri „arhaice". Autorul mai arată că Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie este cea mai aglomerată curte supremă din Uniunea Europeană, iar sesizarea sa actuală cu aproximativ 80 de recursuri în interesul legii pe an este mult peste nivelul sesizărilor în cazul celorlalte curţi, respective între 5 şi 10 pe an.

reformă este încă acceptată de sistemul nostru juridic[1]. Pe de altă parte, mersul reformei justiției penale ridică semnificative semne de întrebarea din cauza unui impresionant număr de decizii de neconstituționalitate în legătură cu texte ale noului Cod de procedură penală, fapt ce denotă cel puțin o neacceptare a unora dintre instituții și mecanismele introduse de acesta. Desigur, este prea devreme pentru a trage concluzii, dar la prima ediție a cursului eram mai încrezători în direcția reformei judiciare în România.

[1] A se vedea *V.M. Ciobanu*, Înalta Curte de Casație și Justiție între aniversarea a 150 de ani de la înființare și lupta sa cu noul Cod de procedură civilă, în Revista Română de Drept Privat nr. 1/2012, p. 63-76.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul II
Accepţiunile noţiunii de justiţie. Justiţia în raporturile sale cu celelalte puteri ale statului

Secţiunea 1. Accepţiunile noţiunii de justiţie

Noţiunea de justiţie[1] are mai multe sensuri[2], două dintre acestea fiind legate în mod direct de studiul organizării judiciare:

a) într-o primă accepţiune, justiţia este ***o funcţie***, funcţia de a judeca, de a decide asupra conflictelor ivite între diferitele subiecte de drept prin aplicarea legii. În acest sens, se spune că judecătorul înfăptuieşte justiţia. Într-o astfel de viziune, justiţia este o prerogativă suverană care aparţine statului[3];

b) într-o a doua accepţiune, mai restrânsă, prin justiţie se înţelege ansamblul instituţiilor prin a căror mijlocire se poate exercita funcţia judiciară: instanţe judecătoreşti, magistraţi, auxiliari sau parteneri ai justiţiei etc. Din această perspectivă, justiţia este un ***serviciu public*** al statului[4], deoarece corespunde unei activităţi organizate, finanţate, reglate şi ale cărei rezultate sunt asumate de stat. În termeni administrativi, justiţia reprezintă unul din serviciile publice ale statului, care trebuie să asigure protecţia juridică a justiţiabililor, totodată (prin excepţie de la regula autorităţii ierarhice aplicabile în cazul serviciilor publice) asigurând şi independenţa magistraţilor[5].

---

[1] A se vedea cele două înţelesuri date noţiunii de justiţie, unii autori desemnează noţiunea de *jurisdicţie*. Argumentarea unei atare terminologii este explicată prin etimologia cuvântului care provine din limba latină, de la *jurisdictio*, cuvânt compus din *jus* (drept) şi *dicere* (a spune), ceea ce înseamnă a spune dreptul. Diferenţa este numai de natură terminologică, altfel conţinutul noţiunilor fiind acelaşi şi în accepţiunea acestor autori – *E. Herovanu*, op. cit., p. 304; *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2007, p. 1. Am preferat terminologia de *justiţie* în locul celei de *jurisdicţie* pentru a nu se confunda sensurile ce interesează organizarea sistemului judiciar cu alte accepţiuni folosite în literatura juridică pentru cuvântul jurisdicţie: determinarea teritorială a competenţei unui organ cu activitatea jurisdicţională. Pentru aceeaşi terminologie, a se vedea *V.M. Ciobanu*, Tratat teoretic şi practic de procedură civilă, Ed. Naţional, Bucureşti, 1996, vol. I, p. 11; *R. Perrot*, op. cit., p. 21.

[2] Pentru diferite sensuri ale noţiunii de justiţie a se vedea *L. Cadiet*, Découvrir la justice, Dalloz, Paris, 1997, p. 13-42.

[3] A se vedea *V.M. Ciobanu*, Tratat, op. cit., p. 11; *R. Perrot*, op. cit., p. 21-22.

[4] Ibidem.

[5] *J. Vincet, S. Guinchard, G. Montagnier, A. Varinard*, Institutions judiciaires, Dalloz, Paris, 1999, p. 31.

BCU CENTRALA UNIVERSITY LIBRARY

Secţiunea a 2-a. Justiţia în raport cu celelalte puteri ale statului

Constituţia României reglementează în mod expres chiar în art. 1 *principiul separaţiei şi echilibrului puterilor în stat*, iar consecvenţa în acest principiu rezultă şi din interpretarea corelată a textelor constituţionale relative la reglementarea atribuţiilor ce revin diferitelor autorităţi publice[1].

Separaţia rigidă a puterilor statului poate conduce la disfuncţionalităţi în activitatea organelor care exercită funcţiile legislativă, executivă şi judecătorească. Necesitatea colaborării între instituţiile statului ce asigură exerciţiul puterilor, precum şi apariţia unor instituţii la graniţa dintre cele trei puteri a condus la remodelarea principiului separaţiei puterilor în stat şi la evoluţia acestuia într-un sistem al echilibrului între puteri. Acesta permite implicări reciproce ale unor instituţii în sfera altora, implicări ce se caracterizează prin colaborare şi control[2]. Cu ocazia revizuirii Constituţiei în anul 2003 s-a consacrat expres[3] principiul separaţiei puterilor în stat, dar s-a menţionat şi necesitatea asigurării unui echilibru între acestea, care să asigure funcţionalitatea instituţiilor.

Aşa cum s-a arătat adeseori în literatura de specialitate, principiul separaţiei puterilor în stat nu presupune izolarea activităţii organelor cărora le este delegată exercitarea celor trei funcţii. Statul este unul singur, iar evitarea unei blocări a activităţii acestuia impune colaborarea între puteri. Voi arăta în cele ce urmează influenţele pe care organele ce exercită puterile în stat le au unul asupra altuia, păstrând fiecare propria independenţa. Discuţia despre echilibrul puterilor în stat este astăzi de mare actualitate, deoarece în ultima perioadă au fost înregistrate tendinţe clare ale fiecăreia dintre cele trei puteri de a depăşi limitele atribuţiilor stabilite la nivel constituţional şi a efectua imixtiuni în sfera celorlalte. Sper ca aceste tendinţe să fie numai efectul unui moment mai dificil prin care trece societatea românească. Prezentând sumar specificul şi limitele puterii judecătoreşti şi raporturile acesteia cu celelalte două puteri ale statului, voi încerca să arăt şi faptul că incoerenţa legislativă şi în activitatea executivului obligă de cele mai multe ori puterea judecătorească să facă incursiuni spre limitele constituţionale ale atribuţiilor sale, incursiuni care ar putea fi catalogate uneori ca *exces de putere*.

---

[1] A se vedea *I. Muraru, E.-S. Tănăsescu*, în *I. Muraru, E.-S. Tănăsescu* (*coord.*), Constituţia României. Comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 12.

[2] Idem, p. 16 urm.

[3] Principiul separaţiei puterilor în stat a fost consacrat şi în forma iniţială a Constituţiei din 1991 însă el nu era prevăzut *expressis verbis*, ci rezulta din modul în care legea fundamentală reglementa autorităţile publice şi competenţele acestora – DCC nr. 27/1993 (M.Of. nr. 163 din 15 iulie 1993), DCC nr. 9/1994 (M.Of. nr. 326 din 25 noiembrie 1994). A se vedea şi *I. Muraru, E.-S. Tănăsescu*, în *I. Muraru, E-S. Tănăsescu* (*coord.*), op. cit., p. 16.

§1. Puterea judecătorească și puterea legislativă

Caracteristic puterii judecătorești este că ea nu se pronunță pe cale de reglementare. Judecătorul realizează o aplicare concretă a legii în scopul soluționării unui litigiu determinat. Legiuitorul acționează de o manieră diferită, edictând norme cu caracter general și abstract care nu sunt menite să reglementeze cazuri particulare, ci raporturi și situații viitoare nedeterminate.

Echilibrul dintre cele două puteri se poate sintetiza în aceea că puterea judecătorească nu poate interveni în mod direct asupra puterii legislative, iar aceasta din urmă nu poate interveni în activitatea de judecată.

Supunerea judecătorului față de lege este un principiu fundamental în funcționarea puterilor în stat. Judecătorul nu poate împiedica aplicarea legii și nu o poate modifica chiar dacă concepțiile sale juridice îl conduc către ale soluții decât cele impuse de legiuitor. În acest sens, art. 124 din Constituție prevede că *justiția se înfăptuiește în numele legii* și *judecătorii se supun numai legii*[1].

La *prima facia*, raportul dintre cele două puteri nu ridică probleme sub aspectul delimitării atribuțiilor acestora. Totuși, ce va face judecătorul dacă va constata că legea nu reglementează o situație care s-a invit în practică și pentru soluționarea căreia este învestit ori apreciază că legea nu este în acord cu prevederile constituționale sau cum se certifică caracteristica activității judiciare de a se pronunța la speță atunci când Înalta Curte de Casație și Justiție stabilește în general și cu caracter obligatoriu pentru toate instanțele modul în care trebuie interpretat un text legal? Câteva precizări sunt necesare pentru a marca mai bine limitele puterii judecătorești în raport cu puterea legislativă, încălcarea acestor limite reprezentând un *exces de putere*[2] din partea judecătorului:

a) În acest sens, art. 5 alin. (4) C.proc.civ. prevede că: *„Este interzis judecătorului să stabilească dispoziții general obligatorii prin hotărârile pe care le pronunță în cauzele ce îi sunt supuse judecății"*. Au fost însă semnalate cazuri în care chiar legiuitorul a fost acela care, printr-o lege lacunară, i-a pus pe judecători în fața

---

[1] Era consacrată și formularea conform căreia *judecătorii se supun propriei conștiințe și legii*. Am arătat că uneori conștiința judecătorului ar putea să intre în contradicție cu prevederile legale, în măsura în care ar considera că legea este injustă sau inechitabilă. Judecătorul nu poate însă ignora un text legal pentru aceste motive, urmând a se supune dispozițiilor legale indiferent de opinia sa personală asupra modului în care o situație juridică ar fi trebuit reglementată. Numai legea este cea care consacră comportamentul persoanelor fizice și juridice în circuitul civil și în sfera publică – *V.M. Ciobanu*, în *I. Muraru, E.-S. Tănăsescu* (*coord.*), Constituția României..., op. cit., p. 1218 (citată în continuare „*V.M. Ciobanu*, Constituția..., op. cit.").

[2] Prin *exces de putere* din partea judecătorului se înțelege depășirea de către acesta a atribuțiilor conferite prin legi, incursiunea în domeniul altor puteri în dauna ordinii constituționale – *C. Hamangiu, R. Hutschneker, G. Iuliu*, op. cit., p. 299. În prezent excesul de putere este sancționat de art. 488 pct. 4 C.proc.civ., hotărârea judecătorească pronunțată în asemenea condiții fiind supusă casării. A se vedea și *T. Pop*, Conținutul sintagmei „depășirea atribuțiilor puterii judecătorești", în Dreptul nr. 10/1996, p. 34-42.

dilemei de a refuza judecata sau de a da o anume reglementare unei situaţii tratată de către legiuitor de o modalitate ambiguă. Astfel, prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 189/2006[1] s-a declarat neconstituţionalitatea art. 20 alin. (1) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004[2], Curtea Constituţională apreciind că textul legal era acela care îi punea pe judecători în situaţia să adauge la lege, prin stabilirea cazurilor, condiţiilor şi părţilor faţă de care termenul de recurs în care poate fi atacată hotărârea primei instanţe curge de la pronunţare sau de la comunicare. Curtea a apreciat că redactarea textului legal constrânge judecătorul să stabilească el însuşi, pe cale jurisprudenţială în afara legii, substituindu-se legiuitorului, regulile necesare pentru a se pronunţa asupra recursului. Urmând acelaşi raţionament, prin Decizia nr. 819/2008[3], Curtea Constituţională a constatat că prevederile cuprinse în Legea nr. 137/2000 privind combaterea discriminării sunt neconstituţionale în măsura în care din acestea se desprinde înţelesul că instanţele judecătoreşti au competenţa să anuleze ori să refuze aplicarea unor acte normative cu putere de lege, considerând că sunt discriminatorii şi să le înlocuiască cu norme create pe cale judiciară sau cu prevederi cuprinse în alte acte normative.

b) Judecătorul nu poate să refuze aplicarea legii pe motivul că aceasta ar fi imperfectă. Art. 3 C.civ. din 1864 sancţiona penal, pentru *denegare de dreptate*[4], judecătorul care refuza judecata pe motiv că legea nu reglementează un anumit aspect sau pe motiv că este neîndestulătoare sau întunecată. În aceste cazuri judecătorul trebuie să facă apel la normele generale din materia respectivă, iar în cazul în care nici acestea nu există, la principiile de drept, analogia cu alte situaţii asemănătoare sau chiar analogia dreptului. Aceleaşi dispoziţii se regăsesc în art. 5 alin. (1) şi (2) C.proc.civ., potrivit cărora *„judecătorii au îndatorirea să primească şi să soluţioneze orice cerere de competenţa instanţelor judecătoreşti, potrivit legii"* şi *„niciun judecător nu poate refuza să judece pe motiv că legea nu prevede, este neclară sau incompletă"*. Judecătorul este obligat să soluţioneze cauza dedusă

---

[1] M.Of. nr. 307 din 5 aprilie 2006.

[2] Art. 20 alin. (1), în forma asupra căreia s-a pronunţat Curtea Constituţională: *„Hotărârea pronunţată în prima instanţă poate fi atacată cu recurs, în termen de 15 zile de la pronunţare ori de la comunicare"*.

[3] DCC nr. 819/2008 (M.Of. nr. 537 din 16 iulie 2008). În această privinţă s-a creat o situaţie complicată, deoarece Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, aplicând Legea nr. 137/2000 a pronunţat o hotărâre în soluţionarea unui recurs în interesul legii, obligatorie pentru toate instanţele, intervenind cel puţin în aparenţă un conflict între argumentele ce au condus la adoptarea hotărârii de către Instanţa Supremă şi decizia Curţii Constituţionale. A se vedea *Cr. Ştefăniţă*, Modul de procedare al instanţelor judecătoreşti confruntate cu o contradicţie între o decizie a Curţii Constituţionale şi o decizie pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, în Secţii Unite, pentru soluţionarea unui recurs în interesul legii, în Dreptul nr. 4/2010, p. 119-125.

[4] Pentru sensul noţiunii de denegare de dreptate a se vedea *P. Perju*, Probleme de drept civil şi procesual civil în practica secţiei civile şi de proprietate intelectuală a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, în Dreptul nr. 7/2007 p. 230-232.

judecăţii potrivit legilor aplicabile, iar nu potrivit principiului echităţii, în afară de situaţia în care, în materia arbitrajului, părţile ar solicita judecata în echitate[1].

c) Judecătorul nu încalcă principiul separaţiei puterilor în stat interpretând legea atunci când ea este obscură sau ambiguă, deoarece face acest lucru tocmai pentru a determina voinţa reală a legiuitorului. Este adevărat că judecătorul nu creează legea, ci numai o aplică la un caz concret, dar nu este vorba de o aplicare automată. Judecătorul poate interpreta legea realizând un echilibru între litera şi spiritul acesteia. De cele mai multe ori judecătorul este obligat să interpreteze textul de lege şi să îl adapteze la ipoteze pe care legiuitorul nu şi le-a imaginat, dar care au apărut în cazuistica sa. Chiar Curtea Constituţională a admis că legiuitorul poate fi uneori mai restrictiv, obligând pe judecător să fie mai apropiat de lege, dar poate prefera, ţinând seama de diversitatea şi complexitatea relaţiilor sociale, o redactare mai generală a legii, fără a intra în detalii, impunând judecătorului să determine semnificaţia concretă în raport cu datele speţei pe care o soluţionează[2].

d) În activitatea de înfăptuire a justiţiei, judecătorul nu este ţinut de precedentele soluţii adoptate de instanţele judecătoreşti în alte speţe similare, soluţia sa urmând a se raporta numai la textele legale aplicabile cauzei. În dreptul nostru, bazat pe tradiţia romano-germanică precedentul judiciar nu reprezintă izvor de drept, motiv pentru care autoritatea ce emană dintr-o jurisprudenţă creată în legătură cu o anumită situaţie juridică nu poate sta la baza motivării unei hotărâri judecătoreşti. Pentru asigurarea unei unităţi de jurisprudenţă pe întreg teritoriul ţării, Înalta Curte de Casaţie are dreptul ca pe calea recursului în interesul legii să stabilească asupra modului de interpretare a legii în cazul unor chestiuni de drept ce au primit soluţii diferite din partea instanţelor judecătoreşti. Dezlegarea dată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie asupra problemelor de drept rezolvate este obligatorie pentru toate instanţele judecătoreşti. Această prevedere a condus pe unii autori la ideea că jurisprudenţa ar constitui un izvor subsidiar de drept sau izvor indirect de drept[3]. Apreciem că obligativitatea soluţiilor pronunţate de Înalta Curte de Casaţie în Secţii Unite în scopul asigurării unei interpretări unitare a legii în acele cazuri în care instanţele au pronunţat soluţii diferite nu este de natură să conducă la concluzia că jurisprudenţa ar fi izvor de drept şi nici să pună în pericol bazele continentale ale sistemului nostru de drept[4]. Este de observat că, în cazul recursului în interesul legii, Instanţa Supremă nu

---

[1] În materia arbitrajului se acceptă că ambele părţi pot stabili în mod expres ca litigiul să fie soluţionat de arbitrii prin apelarea la echitate. Aceasta nu elimină însă aplicare normelor de drept de ordine publică. Despre arbitrajul în echitate a se vedea *G. Dănăilă*, Procedura arbitrală, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2006, p. 38-40.

[2] A se vedea *V.M. Ciobanu*, Constituţia..., op. cit., p. 1225 şi deciziile Curţii Constituţionale citate. Autorul apreciază că deşi judecătorii pot interpreta legea, independenţa lor nu trebuie să degenereze în guvernarea de către judecători, prin substituirea lor Parlamentului.

[3] *E. Albu*, Rolul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în asigurarea interpretării şi aplicării unitare a legii, în Curierul Judiciar nr. 5/2005, p. 58 şi urm.

[4] În acelaşi sens a se vedea DCC nr. 93/2000 (M.Of. nr. 444 din 8 septembrie 2000). Curtea a reţinut că deciziile pronunţate în recursuri în interesul legii, chiar dacă sunt obligatorii, nu

face decât să interpreteze legea atunci când a fost sesizată că în legătură cu aplicarea acesteia instanţele judecătoreşti au pronunţat soluţii diferite. Instanţa Supremă nu intervine asupra legii şi nu efectuează o corectare a acesteia, adică nu dispune *contra legem* şi nici *extra legem*. Obligativitatea dezlegării date de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în privinţa chestiunilor de drept pe calea recursului în interesul legii nu afectează principiul potrivit căruia judecătorii nu sunt ţinuţi de precedent, ci aplică numai legea în fiecare caz în parte. Recursul în interesul legii nu vizează un caz anume, ci numai un mod unitar de interpretare a unui text de lege. Judecătorul este ţinut numai de modul de interpretare considerat a fi corect de către judecătorii Instanţei Supreme, dar sunt liberi ca, în raport de acest mod de interpretare, să aprecieze în fiecare caz în parte aplicarea respectivului text legal în funcţie de situaţia de fapt şi de drept ce caracterizează speţa respectivă[1]. Pornind de la două decizii date în recursuri în interesul legii de către Instanţa Supremă[2], Curtea Constituţională s-a

---

reprezintă o atribuţie care vizează domeniul legiferării şi nu pot fi considerate izvor de drept în sensul obişnuit al acestui concept.

[1] Pentru o analiză a implicaţiilor recursului în interesul legii asupra limitelor în care se manifestă puterea judecătorească, a se vedea *C.E. Alexe*, Judecătorul în procesul civil, între rol activ şi arbitrar, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008, vol. I, p. 29-39. Autoarea susţine necesitatea unei interpretări unitare a legii în acele aspecte controversate care generează soluţii diferite în practica instanţelor, dar susţine că soluţiile pronunţate de Înalta Curte de Casaţie în asemenea cazuri să nu aibă caracter obligatoriu ci să se impună prin forţa argumentelor şi poziţia pe care Instanţa Supremă o ocupă în cadrul sistemului judecătoresc.

[2] Prin Decizia nr. 36/2007, Înalta Curte de Casaţiei şi Justiţie a admis recursul în interesul legii statuând că *„Dispoziţiile art. 33 alin. (1) din Legea nr. 50/1996* (în prezent abrogată – *n.n.*), *în raport cu prevederile art. I pct. 32 din O.G. nr. 83/2000, art. 50 din O.U.G. nr. 177/2002 şi art. 6 alin. (1) din O.U.G. nr. 160/2000 se interpretează în sensul că: judecătorii, procurorii şi ceilalţi magistraţi, precum şi persoanele care au îndeplinit funcţia de judecător financiar, procuror financiar sau de controlor financiar în cadrul Curţii de Conturi a României beneficiau şi de sporul pentru vechime în muncă, în cuantumul prevăzut de lege"* (...) *„înlăturarea oricărui tratament discriminatoriu, care ar contraveni atât principiului egalităţii în drepturi, instituit prin art. 16 din* Constituţia României, *republicată, cât şi dispoziţiilor privind interzicerea discriminării cuprinse în art. 14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale"*, având în vedere că *„A considera că puteau beneficia de dispoziţiile art. 33 din Legea nr. 50/1996 numai salariaţii din categoria personalului auxiliar, iar nu şi magistraţii, ar însemna să se încalce principiul egalităţii în drepturi, ceea ce ar face incidente dispoziţiile O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea şi sancţionarea tuturor formelor de discriminare"*. În cererea sa îndreptată Curţii Constituţionale, Preşedintele României a arătat că trebuie constatat că în cazul magistraţilor, sporurile au fost incluse în indemnizaţia stabilită prin act normativ distinct şi că în prezent, pe această cale, acest corp profesional ajunge să beneficieze de două ori de spor, o dată încorporat în indemnizaţie şi a doua oară ca spor distinct. Preşedintele României a mai arătat că argumentul legat de discriminare nu-şi găseşte justificarea obiectivă, întrucât între cele două categorii profesionale există mari diferenţe, iar legiuitorul poate să creeze regimuri diferite pentru categoriile profesionale aflate în situaţii diferite. De asemenea, prin Decizia nr. 21/2008 pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, cu privire la recursul în interesul legii referitor la interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 47 din Legea nr. 50/1996 privind

pronunţat în sensul existenţei conflictului juridic de natură constituţională dintre autoritatea judecătorească, reprezentată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, pe de o parte, şi Parlament şi Guvern, pe de altă parte. S-a apreciat că în exercitarea atribuţiilor prevăzute de art. 126 alin. (3) din Constituţie, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie are competenţa de a asigura interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către toate instanţele judecătoreşti, cu respectarea principiului fundamental al separaţiei şi echilibrului puterilor, consacrat de art. 1 alin. (4) din Constituţia României, însă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu poate să instituie, să modifice sau să abroge norme juridice cu putere de lege ori să efectueze controlul de constituţionalitate al acestora.

e) Judecătorul nu poate să se pronunţe în legătură cu constituţionalitatea unui text de lege. Aceasta revine în competenţa Curţii Constituţionale. Potrivit art. 146 lit. d) din Constituţie, Curtea Constituţională se pronunţă asupra excepţiilor de neconstituţionalitate privind legile şi ordonanţele, ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti sau de arbitraj[1].

f) Judecătorul are dreptul să verifice în mod direct dacă legea română este în concordanţă cu tratatele internaţionale privind drepturi fundamentale ale omului la care România este parte, în caz contrar urmând a prevala acestea din urmă. Dacă însă

---

salarizarea şi alte drepturi ale personalului din organele autorităţii judecătoreşti, s-a constatat că *„judecătorii, procurorii, magistraţii-asistenţi, precum şi personalul auxiliar de specialitate au dreptul la un spor de 50% pentru risc şi suprasolicitare neuropsihică (...) şi după intrarea în vigoare a O.G. nr. 83/2000, aprobată prin Legea nr. 334/2001"*. Cu toate că art. I pct. 42 din O.G. nr. 83/2000 abroga expres prevederile art. 47 din Legea nr. 50/1996, care reglementau acest drept, în motivarea deciziei sale, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a reţinut că *„prin emiterea O.G. nr. 83/2000 au fost depăşite limitele legii speciale de abilitare adoptate de Parlamentul României, încălcându-se astfel dispoziţiile art. 108 alin. (3), cu referire la art. 73 alin. (1) din Constituţia României"*. Instanţa Supremă a mai arătat că *„(...) verificarea constituţionalităţii şi soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate având ca obiect norme abrogate în prezent revin, prin interpretarea per a contrario a art. 147 alin. (1), cu referire la art. 126 alin. (1) din Constituţie, instanţelor judecătoreşti. (...) Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că instanţele judecătoreşti pot să se pronunţe asupra regularităţii actului de abrogare şi a aplicabilităţii în continuare a normei abrogate în condiţiile precizate mai sus, în virtutea principiului plenitudinii de jurisdicţie în recursul cu a cărui soluţionare a fost corect învestită"*. În cererea sa îndreptată Curţii Constituţionale, Preşedintele României a arătat că *„trebuie observat că şi chiar dacă Guvernul nu era abilitat expres să abroge un act normativ, totuşi, O.G. nr. 83/2000 a fost aprobată de Parlamentul României prin Legea nr. 334/2001, eventualele lipsuri fiind complinite astfel"*. În esenţă, solicitarea Preşedintelui României se întemeia pe ideea că în activitatea de interpretare a legii Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie ar fi depăşit limitele puterii judecătoreşti şi ar fi creat *extra legem* un sistem paralel de salarizare şi că orice interpretare care conduce la înfăptuirea competenţelor constituţionale exclusiv ce aparţin altei autorităţi publice, astfel cum sunt acestea precizate în Titlul III din Constituţia României, dă naşterea unui conflict juridic de natură constituţională între respectivele autorităţi.

[1] Dacă în faţa unei instanţe a fost invocată excepţia de neconstituţionalitate a unei legi ori ordonanţe, instanţa nu se poate pronunţa asupra acesteia, ci va trimite excepţia Curţii Constituţionale.

se invocă neconstituţionalitatea prevederilor unui tratat sau altor acorduri internaţionale numai Curtea Constituţională este competentă să se pronunţe, conform art. 146 pct. b) din Constituţie.

g) Judecătorul are dreptul să verifice în mod direct concordanţa dintre legea română şi o reglementare europeană care se impune cu precădere.

Legislativul nu poate soluţiona aspecte cu caracter litigios intervenite în societate şi nici nu are dreptul să intervină în actul de înfăptuire a justiţiei[1].

În general, procesele au ca obiect recunoaşterea unor drepturi preexistente sesizării instanţelor, astfel încât apariţia unei noi legi în cursul soluţionării litigiului nu ar trebui să aibă influenţă asupra soluţiei judecătorului. Aceasta se va raporta la situaţia de drept aplicabilă litigiului fără a se putea folosi de legile intrate în vigoare în cursul procesului, astfel că legiuitorul nu va putea să influenţeze soluţiile prin exercitarea propriei atribuţii de legiferare. Potrivit Constituţiei, legile nu retroactivează, în afară de legea contravenţională sau penală mai favorabilă. În acest context, trebuie amintit că nu sunt acceptate nici legile interpretative[2] sau legile de validare[3] în măsura în

---

[1] Comisiile de anchetă parlamentară dau verdicte politice şi nu au nicio semnificaţie de ordin juridic sau un caracter obligatoriu pentru părţi sau autorităţi. Nici procedura de ridicare a imunităţii parlamentare nu implică o cercetare a procesului şi nu constituie un verdict asupra vinovăţiei sau nevinovăţiei celui implicat, fiind un instrument exclusiv politic.

[2] Legea interpretativă nu modifică şi nici nu adaugă nimic la legea interpretată, ea intervenind numai pentru a clarifica anumite aspecte. Sub acest aspect se poate susţine că nu ar reprezenta o imixtiune în actul de justiţie apariţia în cursul unui proces a unei legi cu caracter interpretativ. Totuşi, Curtea Constituţională s-a pronunţat că în măsura în care prin conţinutul ei legea interpretativă tinde la modificarea în fapt a dispoziţiilor legii anterioare, atunci o asemenea lege este neconstituţională, având caracter retroactiv – DCC nr. 19/1995. Despre legile interpretative, a se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 30. Sunt şi autori care consideră în mod categoric că legile interpretative nu au caracter retroactiv – *I. Vida*, Acţiunea normei juridice în timp, în Dreptul nr. 12/1994, p. 94 şi urm. În doctrina mai veche se aprecia că legea interpretativă nu se aplică afacerilor terminate, precum hotărârile cu forţă de lucru judecat sau prescripţiei extinctive a acţiunii civile – *P. Vasilescu*, op. cit., p. 55.

[3] În doctrină s-a arătat că *legea de validare* este cea prin care se tinde a se da valabilitate unui act ilegal efectuat de administraţie şi în legătură cu care au fost sesizate instanţele administrative, solicitându-se anularea acestuia sau în legătură cu care acestea deja au dispus anularea. Legiuitorul intervine atunci pentru a modifica sau valida în mod retroactiv actul contestat, în scopul de a-l regulariza – *R. Perrot*, op. cit., p. 31. Se arată că această practică are ca efect direct lipsirea de efect a cererii formulate în faţa instanţei judecătoreşti, dacă intervine în timpul judecăţii, iar dacă intervine după judecată, dispensarea administraţiei de a executa hotărârea judecătorească prin care actul a fost declarat nul. Această practică poate să conducă la abuzuri în măsura în care administraţia, printr-o lege de circumstanţă, caută să obţină de la legiuitor ceea ce riscă să-i fie refuzat sau chiar i-a fost refuzat de instanţele de judecată. Este cu atât mai inadmisibil procedeul legii de validare atunci când aceasta intervine în cadrul unui proces început în scopul de a orienta soluţia în sensul dorit de una din părţi (de cele mai multe ori în favoarea administraţiei) – *R. Perrot*, op. cit., p. 31.

care prin acestea s-ar aduce atingere autorităţii de lucru judecat[1]. În art. 9 alin. (2) C.civ. se prevede expres că norma interpretativă produce efecte numai pentru viitor.

În mod cu totul excepţional legislativul poate influenţa activitatea de înfăptuire a justiţiei:

a) Amnistia conduce la stingerea procesului penal şi chiar a pedepsei pronunţate de instanţa de judecată.

b) *Încuviinţarea dată de Camera Deputaţilor sau Senat în cazul cererii procurorilor de percheziţionare, reţinere şi arestare a unui parlamentar*[2]. Această procedură a creat vii dezbateri în ultima perioadă, atât societatea civilă, cât şi reprezentanţi ai puterii executive afirmând în nenumărate rânduri că Parlamentul se foloseşte de textele ce reglementează imunitatea pentru a proteja pe unii parlamentari de răspunderea penală. Nu dorim să comentăm situaţii concrete ivite în practică, deoarece analiza lor chiar şi strict doctrinară ar putea să capete conotaţii de ordin politic. În plus, febra evenimentelor nu a trecut, iar o poziţie tranşantă în legătură cu aceste cazuri ar putea fi catalogată imediat drept atitudine politică. Cu toate acestea, discuţiile aprinse pe această temă şi implicarea în aceste discuţii a persoanelor care, deşi formatori de opinie, sunt total profani în legătură cu ştiinţa dreptului, obligă la unele precizări. *În primul rând*, trebuie menţionat că parlamentarii pot fi cercetaţi, urmăriţi penal şi trimişi în judecată penală fără nicio limitare în ceea ce priveşte faptele care nu au legătură cu voturile sau opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului. Condiţionarea existenţei unei încuviinţări din partea Camerei din care face parte vizează numai măsurile preventive, iar nu ancheta penală în sine. Imunitatea stabilită la nivel constituţional nu împiedică activitatea organelor de cercetare sau urmărire penală, ci numai luarea unor măsuri care afectează libertatea sau inviolabilitatea parlamentarului, respectiv reţinerea, arestarea sau percheziţia[3]. *În al doilea rând,*

---

[1] Hotărârea judecătorească este dată ca urmare a exerciţiul puterii judecătorului de a tranşa litigiile cu care a fost învestit. Hotărârea are forţa de a se opune redeschiderii ulterioare a aceleiaşi judecăţi, altfel decât prin căile de atac prevăzute de legea de la momentul pronunţării hotărârii, asigurându-se în acest fel stabilitatea şi securitatea raporturilor juridice. Pentru o monografie ce cuprinde analiza aprofundată a autorităţii de lucru judecat ca atribut al hotărârii judecătoreşti, a se vedea *A. Nicolae*, Relativitatea şi opozabilitatea efectelor hotărârii judecătoreşti, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2008.

[2] Potrivit art. 72 din Constituţia României, *„(1) Deputaţii şi senatorii nu pot fi traşi la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului. (2) Deputaţii şi senatorii pot fi urmăriţi şi trimişi în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, dar nu pot fi percheziţionaţi, reţinuţi sau arestaţi fără încuviinţarea Camerei din care fac parte, după ascultarea lor. Urmărirea şi trimiterea în judecată penală se pot face numai de către Parchetul de pe lângă înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Competenţa de judecată aparţine Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. (3) În caz de infracţiune flagrantă, deputaţii sau senatorii pot fi reţinuţi şi supuşi percheziţiei. Ministrul justiţiei îl va informa neîntârziat pe preşedintele Camerei asupra reţinerii şi a percheziţiei. În cazul în care Camera sesizată constată că nu există temei pentru reţinere, va dispune imediat revocarea acestei măsuri.”.*

[3] Este drept că Legea nr. 115/1999 privind responsabilitatea ministerială (M.Of. nr. 200 din 23 martie 2007) prevede că, în cazul membrilor Guvernului care sunt şi parlamentari, urmărirea penală pentru faptele săvârşite în exerciţiul funcţiei lor nu poate începe fără

trebuie menţionat că această imixtiune a fost acceptată în mai multe regimuri cu democraţie consolidată, fiind apreciat că reprezintă o garanţie a exercitării mandatului şi nu un privilegiu al persoanei[1]. *În ultimul rând*, imunitatea în forma consacrată de Constituţie este regula, iar ridicarea imunităţii reprezintă o măsură de excepţie, iar nu invers, ceea ce presupune că pentru admiterea ridicării imunităţii trebuie să existe motive serioase, iar nu simple bănuieli. În acest context s-a arătat şi că soluţia revocării măsurii reţinerii de către puterea legiuitoare se înscrie în spiritul separaţiei şi echilibrului puterilor în stat, astfel că în situaţia în care puterea judecătorească devine abuzivă, inventând infracţiuni flagrante pentru a putea fi arestaţi parlamentarii, Parlamentul să aibă pârghia constituţională prin care să stabilească echilibrul în mecanismul statal[2].

c) Nu este de neglijat influenţa pe care legislativul o are asupra puterii judecătoreşti prin faptul că el este cel care organizează în totalitate sistemul judiciar (cu limitările determinate de principiile cuprinse în Constituţie şi în tratate sau convenţii internaţionale la care România este parte) şi cel care aprobă bugetul de stat în care este inclusă şi suma ce urmează a se repartiza instanţelor judecătoreşti. Administrarea sumei stabilite prin bugetul anual se face deocamdată de către Ministerul Justiţiei, ca ordonator principal de credit. Desigur că influenţa în acest mod este indirectă şi desprinsă de o cauză concretă. Cu toate acestea, nu trebuie ignorat faptul că independenţa justiţiei poate fi afectată de factorul material. Aici intervine ceea ce doctrina a desemnat ca fiind marele paradox al judecătorului, el fiind chemat să controleze celelalte puteri, dar depinzând totodată de ele[3].

§2. Puterea judecătorească şi puterea executivă

Raporturile dintre puterea judecătorească şi puterea executivă ridică una dintre cele mai importante şi complexe probleme ale principiului separaţiei puterilor în stat. Numai cu titlu de exemplu, menţionez că puterea judecătorească ar fi lipsită de posibilitatea de a duce misiunea până la capăt dacă nu ar apela la puterea executivă, pentru a pune în executare hotărârile pronunţate. Dificultăţile îşi au origini istorice, deoarece la bază puterea judecătorească (*jurisdictio*) se afla în aceeaşi mână în care se afla şi puterea executivă. Reminiscenţe au rămas: judecătorii pronunţă hotărârea în numele legii, dar punerea ei în executare presupune cel mai adesea învestirea cu formulă executorie care nu este altceva decât un ordin, dat în numele Preşedintelui României executorilor judecătoreşti, să stăruie în executarea hotărârii şi agenţilor forţei publice să acorde concursul la executarea acesteia.

---

aprobarea Camerei din care fac parte. Această regulă reprezintă un factor real de întârziere a anchetei penale, dar ea nu se aplică oricărui parlamentar, ci numai celor care au şi calitatea de miniştri şi numai pentru faptele săvârşite în această calitate.

[1] Pentru o analiză a reglementărilor constituţionale a ţărilor din Uniunea Europeană în materia imunităţii parlamentarilor, precum şi a jurisprudenţei CEDO în acest domeniu, a se vedea *M. Voicu*, Imunitatea parlamentară. Drept european şi jurisprudenţă CEDO (*www.juridice.ro*, 28 noiembrie 2014).

[2] *I. Muraru*, în *I. Muraru, E.-S. Tănăsescu* (*coord.*), op. cit., p. 681.

[3] *V.M. Ciobanu*, Tratat..., op. cit., p. 17.

Teoretic, judecătorul nu se poate substitui organului administrativ, dar aşa cum voi arăta, aceasta nu înseamnă în niciun caz că activitatea organelor administrative scapă controlului de legalitate şi oportunitate al instanţelor judecătoreşti. Pe de altă parte, puterea executivă nu poate efectua imixtiuni în activitatea instanţelor judecătoreşti. În concret însă, voi arăta că anumite influenţe indirecte ale executivului sunt imposibil de evitat în stadiul actual al legislaţiei, rămânând numai ca buna-credinţă în exercitarea atribuţiilor de către reprezentanţii acestei puteri să ferească justiţia de asemenea influenţe. Câteva repere ale interferenţelor dintre puterea judecătorească şi puterea executivă vor fi prezentate, urmând a fi completate în cadrul analizei despre independenţa justiţiei şi statutul magistraţilor.

a) Instanţele judecătoreşti de contencios administrativ sunt chemate să controleze legalitatea actelor administrative. Potrivit art. 52 din Constituţia României, persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, printr-un act administrativ sau prin soluţionarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptăţită să obţină recunoaşterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului şi repararea pagubei. Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 reglementează condiţiile şi limitele exercitării acestui drept. În categoria actelor administrative ce sunt supuse cenzurii instanţelor judecătoreşti intră atât actele administrative unilaterale cu caracter individual, dar şi actele administrative normative, precum unele hotărâri de guvern sau ordonanţele de guvern[1]. În privinţa controlului pe care instanţele de contencios administrativ îl exercită asupra ordonanţelor guvernului trebuie precizat că, datorită naturii speciale pe care o au ordonanţele guvernamentale de a avea o forţă identică cu cea a legii, atacarea acestora implică problema constituţionalităţii lor. Totuşi, acţiunea în contenciosul administrativ nu poate avea ca obiect principal constatarea neconstituţionalităţii unei ordonanţe sau a unei dispoziţii dintr-o ordonanţă, deoarece instanţele nu pot să îşi depăşească limitele, substituindu-se Curţii Constituţionale în ceea ce priveşte controlul de constituţionalitate a unei legi ori ordonanţe[2]. În acest caz, acţiunea în contencios administrativ va fi însoţită de excepţia de neconstituţionalitate a ordonanţei sau a dispoziţiilor din ordonanţă, iar, după verificarea condiţiilor de procedură privind admisibilitatea excepţiei, instanţa de contencios administrativ va sesiza Curtea Constituţională pentru soluţionarea acesteia, suspendând judecata de fond. După pronunţarea Curţii Constituţionale, instanţa de contencios administrativ va repune cauza pe rol şi dacă excepţia de neconstituţionalitate a fost admisă, soluţionează cauza în fond,

---

[1] Nu sunt supuse controlului instanţelor judecătoreşti actele administrative ale autorităţilor publice care privesc raporturile acestora cu Parlamentul în timp ce actele administrative emise pentru aplicarea regimului de război, al stării de asediu sau celei de urgenţă, cele care privesc apărarea şi securitatea naţională ori cele emise pentru restabilirea ordinii publice, precum şi pentru înlăturarea consecinţelor calamităţilor naturale, epidemiilor şi epizootiilor pot fi atacate numai pentru exces de putere. A se vedea *A. Iorgovan*, Legea contenciosului administrativ, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2008, p. 143-156.

[2] Prin Decizia nr. 660/2007, Curtea Constituţională a constatat că dispoziţiile art. 9 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 sunt neconstituţionale în măsura în care permit ca acţiunea introdusă la instanţa de contencios administrativ să aibă ca obiect principal constituţionalitatea unei ordonanţe sau unei dispoziţii dintr-o ordonanţă (M.Of. nr. 525 din 2 august 2007).

iar dacă excepţia de neconstituţionalitate a fost respinsă, va respinge acţiunea ca inadmisibilă[1].

În cadrul controlului exercitat asupra actelor administrative, instanţele judecătoreşti pot dispune suspendarea actului administrativ pe durata judecăţii şi anularea acestuia. Fără a se considera că îşi depăşesc sfera de exerciţiu a puterii judecătoreşti, instanţele pot obliga organele administraţiei publice să efectueze un anumit act administrativ şi să aplice daune împotriva reprezentantului organului administrativ care nu se conformează[2]. Atunci când instanţele obligă administraţia la emiterea unui anume act nu se poate aprecia că şi-au depăşit limitele puterii judecătoreşti[3]. Destul de contestat de administraţie, acest drept al instanţelor este indispensabil pentru realizarea unui control complet împotriva eventualelor abuzuri ale administraţiei, care s-ar putea prevala de dreptul de a aprecia asupra oportunităţii adoptării unor măsuri pentru a ascunde abuzul.

În anumite domenii a fost reglementat şi un control jurisdicţional-administrativ[4] al actelor administrative, control efectuat nu de către judecători, ci de diferite comisii înfiinţate în cadrul ministerelor, având totodată autonomie decizională. În legătură cu controlul jurisdicţional-administrativ se impune a se reţine două caracteristici importante: *este facultativ şi gratuit*; *se finalizează printr-un act care poate fi atacat în faţa instanţelor judecătoreşti de contencios administrativ, accesul la justiţie fiind asigurat şi în acest caz* – art. 21 din Constituţia României.

b) Executivul nu are mijloace legale de a se interpune în activitatea de judecată. Totuşi art. 132 alin. (1) din Constituţie prevede că procurorii îşi desfăşoară activitatea sub autoritatea ministrului Justiţiei. Este adevărat că ministrul Justiţiei exercită un control asupra întregului Minister Public, dar din prevederile legii de organizare judecătorească rezultă că acest control nu vizează activitatea parchetelor sub aspectul urmăririlor penale sau soluţiilor adoptate de aceştia, ci numai cu privire la eficienţa managerială, modul în care procurorii îşi îndeplinesc atribuţiile de serviciu şi în care se desfăşoară raporturile de serviciu cu justiţiabilii şi cu celelalte persoane implicate în lucrările de competenţa parchetelor [art. 69 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judecătorească, republicată]. Pe de altă parte, existenţa unui control

---

[1] A se vedea *L. Vişan*, Legea contenciosului administrativ, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2008, p. 197-204.

[2] Instanţele pot dispune obligarea la emiterea unei autorizaţii de construire atunci când constată că refuzul primarului nu este justificat. În acest caz nu se poate afirma că instanţa s-a substituit organului administrativ, deoarece nu a emis ea actul ci numai a obligat autoritatea să respecte legea şi să emită actul administrativ pe care, în mod abuziv îl refuză.

[3] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a arătat că instanţa se substituie organului administrativ şi depăşeşte limitele puterii judecătoreşti numai atunci când emite chiar ea actul administrativ sau pronunţă o hotărâre care să ţină loc de act administrativ. Potrivit argumentului *a contrario*, obligarea administraţiei să se conformeze legii şi să elibereze un anumit act administrativ nu reprezintă o depăşire a limitelor puterii judecătoreşti – C.S.J., Secţia contencios administrativ, decizia nr. 692/1994, în Dreptul nr. 12/1995, p. 68 urm.

[4] Pentru criterii de delimitare a actului administrativ de actul administrativ – jurisdicţional, a se vedea *A. Iorgovan*, op. cit., p. 80-84. Pentru criteriile de determinare a actului jurisdicţional, a se vedea *V.M. Ciobanu*, Tratat..., op. cit., p. 27-31.

din partea ministrului Justiţiei sub aspectele arătate nu poate fi apreciată ca o imixtiune a executivului în exerciţiul puterii judecătoreşti, deoarece procurorii, deşi magistraţi, nu fac parte din puterea judecătorească[1]. Activitatea lor nu constă în înfăptuirea justiţiei, adică soluţionarea unor conflicte ivite între cetăţeni sau între aceştia şi autorităţi ori sancţionarea faptelor penale prin pronunţarea unor hotărâri obligatorii. Aşa cum voi arăta, specificul activităţii procurorilor constă în apărarea ordinii de drept prin introducerea de acţiuni în folosul celor aflaţi în situaţii speciale precum minori, puşi sub interdicţie, dispăruţi, atacarea hotărârilor nelegale, iar în materie penală, efectuarea actelor de urmărire penală. În niciun caz procurorul nu decide asupra soluţiei în cauză, acest atribut fiind rezervat exclusiv judecătorului. Poziţia aparte pe care procurorul o ocupă în rândul autorităţilor publice determină concluzia că atribuţiile de control ale ministrului Justiţiei nu reprezintă imixtiuni în exerciţiul puterii judecătoreşti[2].

c) Se vorbeşte despre o *„relativă dependenţă"* a autorităţii judecătoreşti faţă de executiv ce decurge din faptul că activitatea instanţelor judecătoreşti şi a parchetelor este finanţată de la bugetul de stat. Astfel, bugetul curţilor de apel, al tribunalelor, al tribunalelor specializate şi al judecătoriilor este gestionat de Ministerul Justiţiei, ministrul Justiţiei având calitatea de ordonator principal de credite. Într-adevăr o măsură preconizată, de natură să diminueze dependenţa financiară a instanţelor faţă de puterea executivă şi care întârzie să fie pusă în aplicare o reprezintă preluarea gestiunii bugetului curţilor de apel, al tribunalelor, tribunalelor specializate şi al judecătoriilor de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Această măsură binevenită pentru echilibrarea raportului dintre puteri a fost prevăzută în art. 136 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judecătorească cu începere de la data de 1 ianuarie 2008, dar aplicarea ei a fost ulterior amânată în mod inadmisibil prin ordonanţe ale guvernului, astfel că nici în prezent ea nu se aplică[3]. Este de spus aici că amânările

---

[1] În sens contrar, opinia potrivit căreia procurorii fac parte din puterea judecătorească, a se vedea *N. Cochinescu*, Totul despre Ministerul Public, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2000, p. 73 şi urm. Opinia majoritară este în sensul că procurorii nu fac parte din puterea judecătorească. A se vedea pentru această opinie *V.M. Ciobanu*, Tratat..., op. cit., p. 62 şi urm.; *V.M. Ciobanu*, Constituţia..., op. cit., p. 1254 şi urm.

[2] Altfel, CEDO s-a pronunţat că procurorii românii nu îndeplinesc cerinţa de independenţă faţă de executiv. CEDO, cauza *Dumitru Popescu c. România*, în Curierul Judiciar nr. 6/2007, Rubrica Jurisprudenţă. Sinteze, p. 49.

[3] Aplicarea textului a fost amânată la 1 ianuarie 2009 prin art. V al O.U.G. nr. 100/2007 pentru modificarea şi completarea unor acte normative în domeniul justiţiei (M.Of. nr. 648 din 8 octombrie 2007). Ulterior, termenul a fost prorogat pentru 1 ianuarie 2010 prin O.U.G. nr. 137/2008 pentru prorogarea unor termene (M.Of. nr. 745 din 4 noiembrie 2008). Guvernul a justificat amânarea prin imposibilitatea finalizării până la 1 ianuarie 2009 a contractelor în care Ministerul Justiţiei este parte şi care au ca obiect realizarea unor investiţii, repararea sediilor instanţelor, informatizarea, şi prin faptul că Ministerul Justiţiei asigură, potrivit legii, buna organizare şi administrare a justiţiei ca serviciu public, are calitatea de ordonator principal de credite şi dispune atât de experienţa, cât şi de capacitatea tehnică necesară gestionarii bugetului instanţelor, iar Instanţa Supremă nu dispune încă de capacitatea financiară, materială şi de personal pentru asigurarea acestei funcţii. Este însă îndreptăţită întrebarea dacă nu cumva tocmai lipsa gestiunii finanţelor a împiedicat Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie să îşi formeze

repetate ale preluării atribuţiilor privind gestiunea fondurilor reprezintă una dintre cele mai clare tentative de subordonare de către executiv a puterii judecătoreşti, iar riposta magistraţilor este în mare măsură justificată. Consiliul Superior al Magistraturii a înaintat Curţii Constituţionale o cerere de constatare a conflictului juridic de natură constituţională intervenit între puterea judecătorească şi executiv, reprezentat de Guvern şi Ministerul Justiţiei şi Libertăţilor Cetăţeneşti, în care una dintre problemele sesizate se referă chiar la problema subfinanţării sistemului judiciar şi la amânarea preluării gestiunii financiare de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie[1].

---

capacitatea de a îndeplini această funcţie. Ulterior, prin O.U.G nr. 109/2010, privind unele măsuri financiar-bugetare (M.Of. nr. 846 din 16 decembrie 2010), termenul de intrare în vigoare a art. 136 din Legea de organizare judecătorească a fost amânat pentru 1 ianuarie 2012. De această dată, aşa cum era de aşteptat, motivul invocat de executiv a fost evoluţia crizei economice, precum şi extinderea acesteia în cursul anului 2011, precum şi necesitatea menţinerii acordurilor financiare internaţionale. Prin Legea nr. 283/2011 privind aprobarea O.U.G. nr. 80/2010 pentru completarea art. 11 din O.U.G. nr. 37/2008 privind reglementarea unor măsuri financiare în domeniul bugetar (M.Of. nr. 887 din 14 decembrie 2011), O.U.G nr. 81/2012 pentru modificarea Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, precum şi pentru modificarea art. 136 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (M.Of. nr. 837 din 12 decembrie 2012), O.U.G. nr. 103/2013 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2014, precum şi alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice (M.Of. nr. 703 din 15 noiembrie 2013), O.U.G. nr. 83/2014 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2015, precum şi alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice (M.Of. nr. 925 din 18 decembrie 2014), termenul a fost amânat pentru 1 ianuarie 2017.

[1] În cererea înaintată Curţii Constituţionale, Consiliul Superior al Magistraturii a invocat patru cazuri ce pot fi considerate separat ca încălcări de către Guvernul României şi Ministerul Justiţiei şi Libertăţilor Cetăţeneşti a rolului constituţional al Consiliului Superior al Magistraturii de garant al independenţei justiţiei: 1. *Afectarea gravă a independenţei justiţiei prin subfinanţarea cronică a sistemului judiciar, în condiţiile prorogării, amânării repetate prin ordonanţe de urgentă adoptate de Guvern a termenului de predare – preluare a bugetului instanţelor judecătoreşti de la Ministerul Justiţiei şi Libertăţilor Cetăţeneşti spre Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.* 2. *Afectarea gravă a independenţei justiţiei prin nesolicitarea avizului conform al Consiliului Superior al Magistraturii asupra actelor normative de adoptare şi respectiv rectificare a bugetului de stat.* 3. *Omisiunea Guvernului de a solicita avizul Consiliului Superior al Magistraturii – avizul consultativ – asupra proiectului de acte normative care privesc activitatea autorităţii judecătoreşti. În perioada 2005-2009 au fost adoptate 77 de acte normative care vizează activitatea autorităţii judecătoreşti fără avizul Consiliului Superior al Magistraturii.* 4. *Desfăşurarea unei activităţi de control de către Ministerul Justiţiei şi Libertăţilor Cetăţeneşti la unele instanţe judecătoreşti vizând aspecte care ţin de activitatea Consiliului Superior al Magistraturii.* Prin DCC nr. 901/2009 (M.Of. nr. 503 din 21 iulie 2009), Curtea Constituţională a României a decis că aspectele sesizate de Consiliul Superior al Magistraturii nu întrunesc elementele unui conflict juridic de natură constituţionala în sensul art. 146 lit. e) din Constituţie. Curtea a apreciat că stabilirea unor surse de venituri ca aparţinând bugetului de stat sau bugetelor locale *„este o decizie de oportunitate bugetară ce poate fi cenzurată de Curtea Constituţională numai în situaţia în care funcţionarea unei puteri a statului este pusă în pericol, ceea ce, în speţă, nu este cazul. S-a mai reţinut că independenţa financiară a justiţiei nu poate fi afectată de faptul că gestionarea alocaţiilor*

Apreciem că gestiunea financiară lăsată în mâna organelor reprezentative ale magistraţilor sau a Instanţei Supreme reprezintă o garanţie a independenţei justiţiei în lipsa căreia vor exista suspiciuni mai mult sau mai puţin îndreptăţite cu privire la afectarea acesteia de către executiv[1]. Nu poate fi depăşită problema exceselor de putere ale executivului fără a aminti că pe parcursul ultimei perioade guvernul s-a prevalat destul de des de practica ordonanţelor guvernamentale pentru a reglementa aspecte ce ţin de organizarea sistemului judiciar şi organelor puterii judecătoreşti. Aceasta în condiţiile în care art. 115 alin. (6) din Constituţie prevede că ordonanţele de urgenţă nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituţionale, nu pot afecta regimul instituţiilor fundamentale ale statului[2]. Numai în ultimii ani, Guvernul a modificat în mai multe rânduri legile de organizare judecătorească, iar unele dintre acestea au vizat în mod clar încercarea de diminuare a forţei Consiliului Superior al Magistraturii, în special cu privire la activitatea procurorilor[3].

d) Faptul că judecătorii şi procurorii sunt numiţi în funcţie de către Preşedintele României nu poate conduce la concluzia unei dependenţe a autorităţii judecătoreşti faţă de executiv, deoarece numirea se face numai la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, care acţionează ca un „organ tampon", iar ulterior numirii, controlul activităţii magistratului şi evoluţia carierei acestuia sunt în competenţa acestui organism independent.

Analiza raportului între puterile statului şi identificarea interferenţelor aproape de neevitat în activitatea acestora aduce în discuţie problema măsurii în care, prin prisma acestor raporturi, se poate afirma existenţa unei justiţii independente. În realitate, nu se pune problema afirmării independenţei, fapt rezolvat, după cum voi arăta în continuare, de normele constituţionale, legale şi internaţionale, ci de existenţa în fapt a independenţei justiţiei, lucru mult mai complicat şi generator de controverse.

---

bugetare se face de către Ministerul Justiţiei şi Libertăţilor Cetăţeneşti sau de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, întrucât independenţa financiară nu este determinată de existenţa unui anume titular însărcinat cu gestionarea bugetelor, ci de existenţa în sine a unor alocaţii bugetare suficiente pentru a se asigura buna funcţionare a instanţelor". În plus, s-a apreciat că amânarea intrării în vigoare a textului legal care transferă gestionarea bugetului instanţelor la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a fost obiectiv determinată de faptul că această instituţie nu avea, la momentul respectiv, capacitatea administrativă necesară pentru a prelua gestionarea bugetelor instanţelor judecătoreşti. În ce priveşte avizul Consiliului Superior al Magistraturii asupra unor legi în domeniul bugetar, Curtea a apreciat că *„acceptând teza susţinută de Consiliul Superior al Magistraturii s-ar ajunge la situaţia ca o instituţie care are drept rol garantarea independenţei justiţiei să stabilească şi să cenzureze chestiuni care ţin de gestionarea bugetului la nivel naţional, cu alte cuvinte ar realiza un control de oportunitate bugetară, ceea ce este inadmisibil".*

[1] Pentru prezentarea unor modele de gestionarea bugetului aferent justiţiei, a se vedea *E. Breen*, Évaluer la justice, P.U.F., Paris, 2002, p. 114 -116.

[2] *C.-L. Popescu*, Domenii de reglementare care nu pot face obiectul ordonanţelor de urgenţă ale Guvernului, în Dreptul nr. 4/2006, p. 101; *I. Deleanu*, Unele observaţii cu privire la constituţionalitatea ordonanţelor de urgenţă, în Curierul Judiciar nr. 6/2006, p. 56.

[3] Despre practica abuzivă a Guvernului de a interveni în procesul de reglementare a instituţiilor din domeniul justiţiei, a se vedea şi *C.E. Alexe*, op. cit., p. 52-55.

§3. Independenţa puterii judecătoreşti faţă de puterea legiuitoare şi de puterea executivă

Independenţa puterii judecătoreşti faţă de celelalte puteri ale statului nu este consacrată expres în Constituţia României, dar art. 124 alin. (3) prevede independenţa judecătorilor şi faptul că aceştia se supun numai legii. Este de principiu că dispoziţiile constituţionale vizează atât instanţele judecătoreşti în ansamblu, cât şi fiecare judecător în parte. Aceasta rezultă şi din art. 133 din Constituţie, care defineşte Consiliul Superior al Magistraturii drept garantul *independenţei justiţiei*. Acestea se completează cu dispoziţiile cuprinse în Legea nr. 304/2004 privind organizarea judecătorească şi în Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor.

Independenţa justiţiei este consacrată în documente internaţionale[1], precum Declaraţia universală a drepturilor omului, Convenţia O.N.U. cu privire la drepturile civile şi politice, Convenţia europeană a drepturilor omului[2] sau principiile fundamentale referitoare la independenţa magistraturii, adoptate la Milano în anul 1985[3].

Înainte de a analiza modul în care se realizează efectiv independenţa justiţiei consacrată la nivel naţional şi internaţional, se impun două precizări asupra noţiunilor de independenţă şi putere.

În doctrină s-a arătat că în realitate nu se poate vorbi de o *putere judecătorească,* ci mai curând despre o *autoritate judecătorească.* Această teorie îşi are raţiunea în teza potrivit căreia într-un stat democratic legitimitatea unei puteri nu poate emana decât de la electorat, ceea ce nu este cazul judecătorilor. Problema este de natură mai mult terminologică, deoarece chiar şi în această opinie se afirmă că autoritatea judiciară este protejată de Constituţie şi că ea este exercitată de judecători, care în activitatea lor se bucură de independenţă[4]. Se foloseşte şi noţiunea de autonomie a

---

[1] Pentru alte documente internaţionale, cu deosebire în zona ibero-americană, a se vedea *I. Leş*, op. cit., p. 33-36.

[2] Între exigenţele impuse de art. 6 parag. 1 din Convenţia europeană a drepturilor omului pentru realizarea dreptului la un proces echitabil se numără şi „independenţa tribunalului". În jurisprudenţa sa, instanţa europeană a stabilit că pentru verificarea caracterului *independent* al *tribunalului* trebuie luaţi în considerare mai mulţi factori: *modul de desemnare şi durata mandatului membrilor ce îl compun, existenţa unei protecţii adecvate împotriva presiunilor exterioare*, dar şi *aparenţa de independenţă.* Aparenţa de independenţă semnifică, în opinia Curţii de la Strasbourg, încrederea pe care, într-o societate democratică, tribunalele trebuie să o inspire justiţiabililor. Instanţa europeană a decis că, dacă tribunalul cuprinde printre membrii săi o persoană care se găseşte în subordonare de funcţie şi serviciu faţă de una din părţi, justiţiabilii pot, în mod legitim, să aibă dubii cu privire la independenţa acelui judecător, o asemenea situaţie fiind de natură să pună în mod grav în discuţie încrederea pe care jurisdicţiile trebuie să o inspire într-o societate democratică. A se vedea *C. Bîrsan*, Convenţia europeană a drepturilor omului, ed. 2, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010, p. 471 şi urm. Autorul citează în acest sens cauza *Sramek c. Austria.*

[3] Pct. 1: „independenţa trebuie garantată de stat şi enunţată în Constituţie sau în altă lege naţională, iar toate instituţiile, guvernamentale sau altele, trebuie să o respecte".

[4] *R. Perrot*, op. cit., p. 51.

instanţelor judecătoreşti în locul celei de independenţă[1]. Cu toate că argumentele aduse în sensul utilizării termenului de autonomie nu conduc la teze diferite, voi utiliza noţiunea de *independenţă a instanţelor judecătoreşti*. Insistenţa în utilizarea acestui termen îşi are resortul în dispoziţiile constituţionale care vorbesc despre *independenţă* atunci când se referă la judecători, dar şi atunci când se referă la justiţie.

Independenţa este analizată în general sub două aspecte: *funcţională* şi *personală*.

Independenţa *funcţională* se raportează la relaţiile dintre instanţele judecătoreşti şi celelalte autorităţi ale statului şi presupune ca organele care judecă să nu aparţină nici executivului şi nici legislativului. De asemenea, independenţa *funcţională* presupune ca instanţele judecătoreşti să nu fie supuse unor ingerinţe din partea puterii legislative, executive, puterilor nestatale sau justiţiabililor[2].

Independenţa *personală* se raportează la un judecător determinat care ar putea să se confrunte cu imixtiuni în activitatea sa, nu ca urmare a exercitării unor atribuţii recunoscute de lege altor puteri, ci ca urmare a abuzului reprezentanţilor altor puteri (sau persoane influente ce ar putea să determine acţiunea reprezentanţilor altor puteri) de a solicita judecătorului o anumita soluţie condiţionând de aceasta rămânerea în funcţie, numirea într-o anumită funcţie de conducere, avansarea, mărirea salariului, ameninţând cu eventuala schimbare a locului de muncă sau cu eventuale sancţiuni de ordin disciplinar. Sub aspect *personal*, independenţa judecătorilor se realizează prin *statutul* pe care legea îl recunoaşte acestora: *modalitatea de numire în funcţie, avansarea în funcţiile de execuţie sau de conducere, asigurarea unei stabilităţi în funcţie prin limitarea posibilităţii de mutare din funcţie fără acordul judecătorului, procedura de sancţionare disciplinară, determinarea expresă şi limitativă prin lege a cazurilor de pierdere a funcţiei, salarizarea* etc. Acest statut se traduce într-o formulă cuprinzătoare prin conceptul de *inamovibilitate*. Inamovibilitatea este considerată drept garanţia independenţei judecătorilor, datorită căreia judecătorul este protejat împotriva revocării, transferării, suspendării sau sancţionării arbitrare, care ar putea să constituie tot atâtea forme de presiune asupra activităţii sale

---

[1] *I. Leş*, op. cit., p. 33-37. Am înţeles că termenul de autonomie se referă la raporturile dintre diferitele autorităţi publice, iar nu la persoanele cale le alcătuiesc. Se arată că autonomia instanţelor judecătoreşti este garantată prin independenţa, imparţialitatea şi inamovibilitatea judecătorilor, dar şi printr-o riguroasă delimitare a atribuţiilor ce revin legislativului şi executivului. Rezultă că independenţa este un concept ce se raportează la activitatea judecătorilor în timp ce conceptul de autonomie se referă la raporturile dintre organele puterii judecătoreşti şi celelalte autorităţi.

[2] *V.M. Ciobanu*, Constituţia..., op. cit., p. 1223. Autorul arată că independenţa judecătorului trebuie să existe şi faţă de conducătorul instanţei, faţă de colegi şi în raport de instanţele superioare, care nu pot interveni în activitatea de judecată. Se arata însă că aceasta nu exclude controlul pe care preşedintele instanţei îl realizează sub aspectul administrativ al activităţii judecătorului (prezenţă, comportament etc.) şi nici controlul hotărârilor de către instanţele superioare în cadrul căilor de atac prevăzute de lege. Autorul arată că în activitatea de judecată judecătorii nu sunt independenţi şi faţă de lege.

de judecată[1]. Toate aceste componente ale statutului judecătorului contribuie la asigurarea pentru acesta a unui veritabil scut în faţa oricăror presiuni la nivel personal în legătură cu activitatea sa de judecată. După cum vom vedea, cedarea la presiuni nu va putea fi justificată nici de temerea că o anumită autoritate nu îl va mai menţine în funcţie sau că nu îl va avansa în funcţie ori că îl va transfera contrar voinţei sale la altă instanţă, deoarece autorităţile publice ale puterii executive sau legislative fie nu au atribuţii în aceste domenii, fie atribuţiile lor nu sunt de natură să influenţeze direct cariera unui anume judecător determinat. Aşa cum voi arăta în capitolul rezervat instituţiilor autorităţii judecătoreşti, rolul dominant în domeniul carierei judecătorilor şi procurorilor revine Consiliului Superior al Magistraturii, organism care este compus în majoritate din magistraţi (judecători şi procurori) aleşi de către corpul profesional. Consiliul Superior al Magistraturii are rolul principal în ce priveşte organizarea examenelor pe baza cărora se accede la Institutul Naţional al Magistraturii sau direct în funcţiile de judecători sau procurori, în examenul de definitivare în funcţie, în examenele de avansare în funcţiile de execuţie sau de conducere, în delegarea, detaşarea sau transferul judecătorilor şi procurorilor, precum şi în sancţionarea disciplinară a acestora.

Două probleme se pot ridica în legătură cu realizarea independenţei puterii judecătoreşti faţă de puterea legiuitoare şi de puterea executivă:

- *distincţia între instanţele judecătoreşti şi Ministerul Public, compus din procurori*;

- *funcţionalitatea Consiliului Superior al Magistraturii.*

Pentru înţelegerea exactă a *independenţei* puterii judecătoreşti trebuie înţeles că procurorii, constituiţi în parchetele ce compun Ministerul Public, nu exercită *puterea judecătorească*, deoarece nu au atribuţii jurisdicţionale de a decide dreptul în favoarea uneia sau alteia dintre părţi. Procurorii veghează numai la respectarea legii şi a drepturilor cetăţenilor, dar în realizarea acestui scop formulează numai propuneri asupra cărora urmează a decide instanţa de judecată. Procurorii au fost văzuţi în mod tradiţional, chiar şi în cele mai democratice regimuri politice, drept *agenţi ai puterii executive*, iar nu reprezentanţi ai *puterii judecătoreşti*. Acesta este motivul pentru care, în cazul procurorilor, principiul subordonării ierarhice a acestora, precum şi atribuţiile evident mai mari pe care ministrul Justiţiei le are în numirea conducerii la vârf a Ministerului Public, nu trebuie să fie percepute ca o subordonare a puterii judecătoreşti celei executive sau ca pe o imixtiune a acesteia din urmă în activitatea celei dintâi. Principial, sub aspectul poziţiei instituţionale pe care dispoziţiile constituţionale o conferă Ministerului Public [art. 132 alin. (1) din Constituţia României prevede că *„Procurorii îşi desfăşoară activitatea potrivit principiului legalităţii, al imparţialităţii şi al controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiţiei"*], subordonarea procurorilor faţă de ministrul Justiţiei ar putea fi şi mai accentuată, fără a putea fi invocate impedimente de ordin constituţional. Desigur că din punct de vedere teoretic lucrurile stau aşa cum au fost prezentate, dar societatea,

---

[1] Pentru conceptul de inamovibilitate a se vedea *E. Herovanu*, op. cit., p. 384 şi urm.; *V.M. Ciobanu*, Constituţia..., op. cit., p. 1227 şi urm.

adesea greşit informată, are percepţii diferite de cele ce se desprind din tratatele de drept constituţional. Începerea de către procurori a unei anchete penale, a unei proceduri de urmărire penală, a prezentării unei persoane în faţa instanţei cu propunerea de arestare preventivă sau trimiterea în judecată penală sunt măsuri care *per se*, chiar fără a fi confirmate sau încuviinţate de către o instanţă, ar produce deja grave prejudicii de imagine unor persoane. De multe ori din ignoranţă sau din cauza modului în care presa prezintă deformat situaţiile juridice, trecând cu prea multă uşurinţă peste prezumţia de nevinovăţie, societatea este tentată să creadă că dacă s-a început urmărirea penală de către procurori împotriva unei persoane, aceasta din urmă este şi vinovată de faptele ce se pretinde că ar fi făcut. Această realitate, unită şi cu practica mediatizării excesive a situaţiilor judiciare în curs de desfăşurare care a luat o îngrijorătoare amploare în ultimii 10 ani, conduce inevitabil la următoarea dilemă: dacă imaginea unui om politic, de afaceri sau a oricărui cetăţean ar fi puternic afectată ca urmare a unei proceduri penale declanşate de procurori, chiar neconfirmate printr-o condamnare, dacă procurorii sunt subordonaţi ierarhic şi sunt sub autoritatea ministrului Justiţiei şi dacă ministrul Justiţiei este un om politic, ce garanţii există ca acesta nu va folosi instrumentul numit Ministerul Public pentru a crea presiuni în scopuri politice, economice sau sociale? Aceste probleme nu sunt specifice numai societăţii noastre. Şi în alte ţări cu democraţie consolidată, cum este Franţa, se pun aceleaşi întrebări legate de posibila transformare a autorităţii pe care ministrul Justiţiei o deţine în mod constituţional asupra Ministerului Public într-o armă în lupta politica. Plecând de la aceste constatări, legislaţia a evoluat în sensul adoptării unor prevederi de natură să sporească *autonomia decizională a procurorului* şi să atenueze posibilele efecte negative pe care le-ar produce principiul controlului ierarhic şi controlului ministrului Justiţiei: a fost abandonată vechea prevedere existentă în vechea lege de organizare judecătorească potrivit căreia ministrul Justiţiei *avea dreptul să dea dispoziţie scrisă, în mod direct sau prin procurorul general, procurorului competent să înceapă, în condiţiile legii, procedura de urmărire penală pentru infracţiunile despre care avea cunoştinţă şi să promoveze în faţa instanţelor judecătoreşti acţiuni şi căi de atac necesare apărării interesului public*, controlul exercitat de ministrul Justiţiei constând numai în *verificarea eficienţei manageriale, a modului în care procurorii îşi îndeplinesc atribuţiile de serviciu şi în care se desfăşoară raporturile de serviciu cu justiţiabilii şi cu celelalte persoane implicate în lucrările de competenţa parchetelor*. În plus, deşi numai judecătorii se bucură de inamovibilitate (procurii beneficiind numai de stabilitate în funcţie) statutul profesional al procurorilor se aseamănă cu cel al judecătorilor, problemele legate de cariera profesională a acestora fiind în atribuţiile exclusive ale Consiliului Superior al Magistraturii, iar nu la ministrul Justiţiei (acesta păstrează totuşi un rol determinant în numirile ce se fac la nivelul conducerii Parchetului General de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie). Prin urmare, fără a aprecia că procurorii ar fi total independenţi, statutul lor le permite să se comporte cu imparţialitate şi să urmeze liniile generale de politică impuse de ministrul Justiţiei, dar să nu cedeze unei eventuale presiuni în legătură cu un caz anume determinat (*de exemplu*, nu este nimic grav ca ministrul Justiţiei să atragă atenţia Ministerului Public că trebuie să-şi intensifice acţiunile de luptă într-un domeniu anume al

infracţionalităţii, cum ar evaziunea, spălarea de bani etc., pentru că poziţia internaţională a statutului nostru ar putea fi periclitată prin perpetuarea fenomenului infracţional în acele domenii, dar ar fi nepermis ca ministrul Justiţiei să dea ordin de începere a urmăririi penale împotriva unei anumite persoane pentru că ar fi săvârşit o anumită infracţiune, în această din urmă problema procurorul de caz fiind suveran).

Independenţa puterii judecătoreşti ar putea conduce către o *juristocraţie*, adică o guvernare a judecătorilor. Pe cât de bizar, pe atât de posibil, deoarece puterea judecătorească are rolul de controla puterea executivă prin contenciosul administrativ şi ar putea ignora sau deturna voinţa puterii legiuitoare prin modul de a interpreta şi aplica legile. În cele din urmă, orice diferend se stinge printr-o hotărâre judecătorească care are atributul autorităţii de lucru judecat, fiind obligatorie atât pentru cetăţeni, cât şi pentru autorităţi. Dacă sunt inamovibili şi situaţia lor profesională este atât de bine consolidată, de ce nu ar fi chiar cei care compun puterea judecătorească cei care ar subordona celelalte puteri?! Dacă puterea judecătorească este independentă şi nu este supusă, precum celelalte două puteri „încercărilor" şi „cenzurii" electorale, ce ar împiedica aceasta să abuzeze de funcţie, în afară, bineînţeles, de prezumata *bună-credinţă*, *cumpătare* şi *înţelepciune* ce caracterizează majoritatea corpului profesional al magistraţilor? Problema nu este uşor de rezolvat. *Realitatea este că puterea judecătorească nu cunoaşte un control exterior, ci se autocontrolează.* Consiliul Superior al Magistraturii, singurul organism care are atribuţii în ce priveşte cariera magistraţilor şi sancţionarea acestora, este format în majoritate din magistraţi aleşi de corpul profesional şi numai în mică măsură din reprezentanţi ai societăţii civile. Acestui organism i se poate uşor reproşa caracterul *corporatist* şi faptul că ar lupta mai mult pentru apărarea independenţei magistraţilor, dar nu ar fi la fel de ferm şi în ce priveşte sancţionarea acestora atunci când aceştia săvârşesc fapte ce constituie abateri disciplinare. Acest cerc vicios al neîncrederii magistraţilor în persoane din afara corpului profesional şi a societăţii în capacitatea corpului profesional de a se autocontrola şi auto-sancţiona, conduce în cele din urmă la o diminuare a încrederii generale în justiţie şi, implicit o scădere a autorităţii acestei puteri în faţa celorlalte două. Această problemă delicată nu este exclusiv autohtonă, regăsindu-se şi în alte sisteme judiciare cu o structură a instituţiilor judiciare asemănătoare sistemului nostru. În Franţa, discuţiile pornite de la întrebarea *qui juge le juge* şi câteva situaţii care au zdruncinat încrederea în capacitatea de autocontrol al unui Consiliul Superior al Magistraturii, format în majoritate din judecători, au condus la reforma acestui organism[1]. În prezent, Consiliul Superior al Magistraturii în Franţa nu mai are o componenţă formată în majoritate din judecători ca urmare a prezenţei masive a reprezentanţilor societăţii civile ce nu fac parte din corpul profesional al magistraţilor[2]. În ce priveşte Consiliul Superior al Magistraturii din România, componenţa acestuia, în care majoritatea este deţinută de reprezentanţii aleşi ai judecătorilor şi procurorilor, este fixată prin chiar textele Constituţiei şi acest aspect nu poate face obiectul unei revizuiri.

---

[1] A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 47; *G. Kerbaol*, La responsabilité des magistrats, P.U.F., Paris, 2006, p. 37-39.

[2] A se vedea *I. Leş*, loc. cit., p. 64-65.

§4. Independenţa puterii judecătoreşti faţă de societate

Un aspect puţin analizat în tratatele de drept, dar nu mai puţin important, îl reprezintă şi independenţa judecătorilor faţă de **societate**. Oricât ar părea de provocatoare o asemenea analiză, ea nu trebuie ignorată şi nici ocolită. Am stabilit că judecătorii au suficiente argumente de ordin instituţional sau personal pentru a nu fi constrânşi sau convinşi de o altă putere să denatureze actul de justiţie. Judecătorii însă nu trăiesc în afara societăţii, ci sunt implicaţi în viaţa socială, au familie, prieteni, cunoştinţe, relaţii cu alţi membri ai societăţii. Ar putea ca viaţa socială a judecătorului să îl facă mai puţin vigilent în anumite cazuri? În scopul de a feri pe magistraţi pe cât posibil de influenţele pe care raporturile în care ar fi implicaţi în societate le-ar exercita asupra activităţii lor, legea impune un sistem de incompatibilităţi şi interdicţii între care pot fi enumerate în mod enunţiativ: *imposibilitatea de a face parte din partide politice, de a desfăşura activităţi comerciale, direct sau prin persoane interpuse, de a desfăşura activităţi de arbitraj, de a avea orice altă funcţie publică sau privată în afară de cea de cadru didactic în învăţământul superior, interdicţia de a participa la jocuri de tip piramidal, jocuri de noroc sau sisteme de investiţii pentru care nu este asigurată transparenţa fondurilor, obligaţia de a se abţine de la orice acte sau fapte ce ar putea să compromită demnitatea lor în funcţie şi în societate sau să altereze încrederea în imparţialitatea lor.* La nivel declarativ pare simplu de respectat un asemenea statut, dar în realitate nu orice personalitate este aptă de a respecta regimul de viaţă şi comportament impus de rigorile funcţiei de magistrat, motiv pentru care în cadrul examenului de recrutare a auditorilor de justiţie un rol îl ocupă şi interviul, ce are rolul de a dezvălui pe cât posibil personalitatea tânărului candidat şi compatibilităţile de ordin conceptual şi psihologic cu funcţia de magistrat.

Judecătorii sunt expuşi şi *presiunilor societăţii*, venite din ce în ce mai des pe canale media. Judecătorii trăiesc în cadrul societăţii, sunt înconjuraţi de alţi membri ai societăţii cu care interacţionează, au năzuinţe şi nemulţumiri împreună cu ceilalţi membri ai societăţii, prin urmare *nu le este indiferent cum sunt percepuţi de societate*. Pe de altă parte societatea, sau mai bine spus cei care ştiu cum să apară ca vectori de opinie, cunosc la fel de bine această posibilă slăbiciune a magistraţilor. Presiunea societăţii poate fi un lucru la fel de grav şi cu consecinţe la fel de nefaste ca şi presiunea reprezentaţilor unei alte puteri a statului. De multe ori dorinţele societăţii nu au nimic comun cu înfăptuirea actului de justiţie, deoarece societatea îşi stabileşte opţiunile în legătură cu actul de justiţie în funcţie de sentimente, frustrări, influenţele pe care la rândul ei le suportă din partea formatorilor de opinie (ataşaţi de obicei de un instrument de presă, radio sau televiziune sau alt mijloc de comunicare în masă) etc. Nici nu ar fi posibil altfel, deoarece înfăptuirea justiţiei reprezintă un proces complicat, în general complet ignorat de societate, care, fără să ştie de partea cui este dreptatea, doreşte un rezultat pe care îl asimilează *a priori* cu înfăptuirea justiţiei. Subordonarea actului de justiţie dorinţei societăţii este capcana cea mai mare (datorită caracterului seducător) ce poate interveni în viaţa profesională a magistratului. Pericolul este cu atât mai mare cu cât magistratul fiind membru al societăţii ar putea să fie el însuşi animat de dorinţele şi năzuinţele societăţii şi, purtat de un spirit justiţiar, profitând de poziţia ce i-o conferă funcţia, să transforme actul de

justiție într-unul de satisfacere a dorințelor societății, confundând mulțumirea populară cu înfăptuirea justiției. Nu trebuie să căutăm prea mult în istorie pentru a vedea cum satisfacerea unor dorințe populare a condus la aberații judiciare: în anul 1989 soții Ceaușescu, într-un timp record, au fost judecați, condamnați la moarte și executați câteva minute mai târziu, într-un simulacru de proces în care nu s-au administrat nici probe, nu a existat un drept efectiv la apărare, nici drept la recurs și mai nicio garanție procesuală. Nu neg împrejurarea că probabil majoritatea populației i-ar fi dorit condamnați, nu neg că aceasta era expresia dominantă la acele momente în care mulți dintre participanții la luptele din timpul revoluției își îngropau morții, dar aici nu se poate vorbi de un act de înfăptuire a justiției, ci de o lichidare. Așa cum am văzut cu toții că s-au desfășurat lucrurile, impresia ce se degajă este aceea că situația nu se deosebea cu nimic dacă întâi ar fi fost executați și ulterior judecați. *Atunci când opinia publică solicită o soluție judecătorilor, trebuie să ne întrebăm dacă faptul că despre o anumită persoană există opinia generală, formată prin mijloace de convingere publică și pe bază de informații publice, că este vinovată de anume fapte, este și suficient pentru a o condamna? Se poate numi un act de justiție? Răspunsul trebuie să fie categoric negativ! Justiția presupune aplicarea legii la situații de fapt care sunt dovedite judecătorului prin probe, în cadrul unei proceduri caracterizate prin contradictorialitate și existența garanțiilor procesuale. Între opinia publică, voința societății și justiție nu poate fi pus semnul egalității.* Judecătorul nu trebuie să judece ce dorește societatea, ci ce spune legea. Societății nu îi rămâne decât să schimbe în mod democratic puterea legiuitoare și să impună alte legi, dar care nu se vor aplica retroactiv, ci numai pentru viitor, pentru raporturilor născute sub imperiul lor. Rezistența judecătorul în fața societății nu reprezintă un lucru simplu și nu poate veni decât prin calitățile personale ale acestuia, între care *cunoașterea temeinică a dreptului, echilibrul* și *înțelepciunea* sunt absolut necesare[1].

[1] A se vedea *V.M. Ciobanu*, Constituția..., op. cit., p. 1224. Autorul arată că garanțiile prevăzute de lege în favoarea judecătorilor nu sunt suficiente, ci *„este necesar ca judecătorul să cultive o independență interioară față de propriile sale porniri, pasiuni și afinități ideologice care i-ar putea impieta decizia"*. În acest sens se arată că Raportul Singhvi subliniază că *judecătorii trebuie să aibă calitățile de conștiință, de echilibru, curaj, obiectivitate, înțelegere, omenie și erudiție pentru că acestea sunt premisele unui proces drept și ale unei hotărâri demne de încredere.*

Capitolul III
Principiile funcţionării justiţiei ca serviciu public

Justiţia reprezintă o funcţie importantă în orice stat modern, iar funcţionarea sa implică organe statale care să funcţioneze în baza unor principii proprii.

Prezentarea structurii organelor judiciare trebuie realizată în contextul sintetizării principiilor care guvernează organizarea justiţiei ca serviciu public. În literatura de specialitate principiile care stau la baza organizării judiciare sunt tratate ca principii ale organizării judecătoreşti, deşi unele dintre aceste principii interesează mai mult procedura civilă decât organizarea judecătorească propriu-zisă. Necesitatea tratării unitare a acestor principii impune ca sub anumite aspecte problematica abordată să între în sfera procedurii civile.

Se pot reţine, în general, următoarele principii[1]: *justiţia constituie monopol de stat, organizarea justiţiei pe sistemul dublului grad de jurisdicţie, accesul liber la justiţie, egalitatea în faţa justiţiei, gratuitatea justiţiei, colegialitatea, soluţionarea cauzelor într-un termen rezonabil, caracterul permanent şi sedentar al jurisdicţiilor, principiul distribuirii aleatorii a cauzelor şi continuităţii.*

Secţiunea 1. Justiţia este monopol de stat

În societatea modernă rolul de a înfăptui justiţia şi l-a asumat statul. Faptul că justiţia este monopolul statului implică două consecinţe:

a) *nicio altă autoritate* în afara instanţelor judecătoreşti legal instituite nu poate înfăptui justiţia, prin pronunţarea unor hotărâri care să se bucure de *autoritatea lucrului judecat* şi *de forţă executorie*. În acest sens, art. 125 alin. (1) din Constituţie prevede că justiţia se realizează prin Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi celelalte instanţe judecătoreşti stabilite de lege;

b) cealaltă consecinţă a principiului potrivit căruia justiţia este monopolul statului este aceea că statul este obligat să împartă justiţia atunci când se solicită acest lucru. Judecătorul care a fost învestit cu soluţionarea unei cereri nu poate refuza judecata,

---

[1] Sub imperiul Legii nr. 92/1992 privind organizarea judecătorească, s-a reţinut şi principiul unităţii funcţiei jurisdicţionale, potrivit căruia instanţele judecătoreşti de drept comun soluţionează toate cauzele fără a exista instanţe specializate. În acest sens, *V.M. Ciobanu*, op. cit., p. 51. În prezent, având în vedere că noua lege de organizare judecătorească prevede constituirea tribunalelor specializate pentru minori şi familie, de muncă şi asigurări sociale, comerciale, administrative-fiscale, nu se mai poate vorbi de un principiu care să consacrate unitatea funcţiei jurisdicţionale. Autori de prestigiu, precum prof. *I. Leş*, vorbesc chiar de un *nou principiu al specializării instanţelor judecătoreşti*. Pentru amănunte, a se vedea *I. Leş*, Organizarea sistemului judiciar românesc, Ed. All Beck, Bucureşti, 2004, p. 56.

sub sancţiunea săvârşirii infracţiunii de denegare de dreptate. Aşa cum am mai arătat, art. 3 C.civ. din 1864 prevedea că *„judecătorul care va refuza de a judeca, sub cuvânt că legea nu prevede, sau că este întunecată sau neîndestulătoare, va putea fi urmărit ca culpabil de denegare de dreptate"*, iar dispoziţii asemănătoare sunt în noul Cod de procedură civilă. Bineînţeles că este ideal ca judecătorul să soluţioneze cauza cu care a fost învestit, în temeiul unui text de lege al cărui conţinut să fie neechivoc şi perfect aplicabil situaţiei de fapt ce caracterizează speţa însă, chiar dacă legea prezintă neclarităţi sau lacune, judecătorul este obligat să recurgă la interpretarea legii, iar în lipsă de text expres la analogia legii ori la analogia dreptului şi să rezolve cauza cu care a fost învestit.

O excepţie relativă de la principiul enunţat o reprezintă procedura arbitrajului. În acest caz, în temeiul unei convenţii arbitrale[1] ce poate îmbrăca forma clauzei *compromisorii* sau a *compromisului*[2], părţile decid de comun acord ca litigiul să fie deferit unor persoane particulare, numite arbitrii, înlăturând în acest fel competenţa instanţelor judecătoreşti. Concluzia că arbitrajul reprezintă numai o excepţie relativă de la principiul conform căruia justiţia este monopol al statului este fundamentată pe două argumente:

a) nu toate litigiile sunt arbitrabile. În principiu, pot fi supuse arbitrajului numai litigiile patrimoniale susceptibile de a fi soluţionate pe calea unei tranzacţii[3]. Uneori, legea stabileşte că anumite litigii sunt în competenţa exclusivă a instanţelor judecătoreşti[4];

b) chiar dacă hotărârea arbitrală este obligatorie pentru părţi, în cazul în care partea ce a pierdut procesul nu execută de bună-voie hotărârea, recurgerea la executarea silită poate fi realizată numai prin învestirea cu formulă executorie a hotărârii arbitrale. Or, procedura învestirii cu formulă executorie este în competenţa exclusivă a instanţei judecătoreşti care ar fi fost competentă să judece litigiul în lipsa unei convenţii arbitrale.

---

[1] Convenţia arbitrală este înţelegerea prin care părţile interesate se obligă să soluţioneze un litigiu determinat sau determinabil prin mijlocirea arbitrajului ocazional sau permanent, renunţând la dreptul de a se adresa în acest scop organelor jurisdicţionale de stat (*P. Vasilescu*, op. cit., vol. IV, p. 124).

[2] A se vedea pentru amănunte, *G. Dănăilă*, op. cit., p. 48-55.

[3] Sunt considerate litigii nearbitrabile cele relative la drepturi personale nepatrimoniale, litigii în legătură cu care nu se poate face tranzacţie (asupra unor bunuri scoase din circuitul civil, litigii de muncă, litigii referitoare la asigurări sociale). A se vedea *G. Dănăilă*, op. cit., p. 109-112.

[4] Sunt date în competenţa exclusivă a instanţelor judecătoreşti litigiile referitoare la procedura insolvenţei, somaţiile de plată, litigii în materia societăţilor comerciale etc. A se vedea *G. Dănăilă*, op. cit., p. 112.

Secțiunea a 2-a. Organizarea justiției pe sistemul dublului grad de jurisdicție[1]

Controlul ierarhic al hotărârilor judecătorești este un câștig incontestabil și reprezintă atât o garanție pentru justițiabil în contra abuzurilor care ar putea să apară în activitatea unui judecător, cât și o recunoaștere a faptului că judecătorii pot greși în opera lor de aplicare și interpretare a legii. Acest principiu presupune ca instanțele judecătorești să nu se situeze la același nivel ierarhic și să fie grupate două câte două, astfel încât un proces judecat într-o instanță să poată ajunge apoi, prin exercitarea căilor de atac, în fața unei instanțe superioare. Astfel, dacă o cauză este judecată în primă instanță la tribunal, apelul se va soluționa de curtea de apel, iar recursul la Înalta Curte de Casație și Justiție. Chiar dacă am prezentat un caz în care procesul urmează trei faze – primă instanță, apel și recurs, nu se poate vorbi de un *triplu grad de jurisdicție*. Recursul este o cale de atac extraordinară care nu permite discutarea cauzei sub toate aspectele de fapt și de drept, singurele problemele susceptibile de a fi analizate fiind cele de drept și numai dacă se încadrează în motivele prevăzute în mod expres și limitativ de lege. Analizarea cauzei sub toate aspectele sale de fapt și de drept și administrarea unui probatoriu complet este posibilă numai în faza judecății în primă instanță și în fața instanței de apel, motiv pentru care chiar dacă legea prevede și calea de atac a recursului, nu se poate vorbi decât de un dublu grad de jurisdicție.

Principiul dublului grad de jurisdicție nu este unul constituțional, astfel încât legiuitorul poate stabili derogări de la acesta în anumite cazuri.

Cu toate acestea, este de reținut că în materie penală principiul dublului grad de jurisdicție se bucură de o reglementare internațională care se impune cu precădere față de orice normă internă. Potrivit art. 2 alin. (1) din Protocolul adițional nr. 7 al Convenției europene a drepturilor omului, *„orice persoană declarată vinovată de o infracțiune de către un tribunal are dreptul să ceară examinarea declarației de vinovăție sau a condamnării de către o jurisdicție superioară"*.

În materie civilă nu există o reglementare expresă a principiului dublului grad de jurisdicție, dar respectarea acestuia rezultă din ansamblul reglementării, care recunoaște în general dreptul la apel în majoritatea cauzelor. Totuși, conceptul de proces echitabil, impus de art. 6 parag. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului și preluat în Constituția României cu ocazia revizuirii acesteia în anul 2003 (art. 21 din Constituția României) cuprinde și o componentă relativă la dreptul de a formula căi de atac, aspect ce presupune în cele mai multe cazuri expresia principiului dublului grad de jurisdicție.

În materie civilă se admite că legiuitorul poate abdica de la principiul dublului grad de jurisdicție în anumite cauze, atunci când se impune fie datorită celerității cu care trebuie soluționate acestea, fie că pricinile respective nu comportă discuții cu privire la fondul dreptului sau stabilesc numai măsuri cu caracter provizoriu.

---

[1] A se vedea pentru amănunte, *I. Leș*, Sistemul dublului grad de jurisdicție în dreptul procesual civil actual, în Revista de Drept Comercial nr. 6/2003, p. 28-39.

În legătură cu principiul dublului grad de jurisdicție se mai discută și despre un principiu al ierarhiei instanțelor[1]. Este aparent curios a evoca un principiu al ierarhiei într-un domeniu în care am afirmat independența judecătorului în aplicarea legii. În realitate nu este vorba de o ierarhie la nivel personal, care să impună unui judecător să adopte soluția dictată de un alt judecător de „rang superior". Există o ierarhie instituțională care presupune că instanțele superioare învestite cu soluționarea unei căi de atac pot infirma soluțiile pronunțate de celelalte instanțe. Această ierarhie instituțională nu afectează autonomia decizională a jurisdicțiilor inferioare.

Secțiunea a 3-a. Egalitatea în fața legii

Potrivit art. 16 alin. (1) din Constituție, cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări. Nimeni nu este mai presus de lege. Același principiu este consacrat și în Legea nr. 304/2004 privind organizarea judecătorească, republicată, care prevede că justiția se realizează în mod egal pentru toți, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, opinie, apartenență politică, avere, origine ori condiție socială sau orice ale criterii discriminatorii. Deși apare ca un principiu garantat cetățenilor statului, justiția nu poate face distincție nici între cetățenii unor state diferite sau față de apatrizi. În virtutea aceluiași principiu nu se poate admite ca străinii sau apatrizii să fie tratați diferit sub aspectul drepturilor procesuale[2].

Principiul egalității în fața justiției presupune ca toate persoanele să aibă vocație egală de a fi judecate de aceleași instanțe judecătorești și după aceleași reguli de procedură[3].

Justițiabilii trebuie să aibă dreptul la aceleași probe, aceleași apărări și aceleași căi de atac. În jurisprudența Curții de la Strasbourg, în strânsă legătură cu principiul procesului echitabil s-a dezvoltat principiul *„egalității armelor în proces"*. Aspectele pe care instanța europeană le-a analizat ca și elemente ale principiului egalității armelor au fost: posibilitatea părții de a-și exprima punctul de vedere în fața instanței în condiții care să nu o dezavantajeze față de cealaltă parte[4], contradictorialitatea procedurii, obligativitatea motivării hotărârilor, administrarea echitabilă a probelor, oralitatea procedurii, limba în care se desfășoară procedura, dreptul de a fi prezent la proces[5].

---

[1] *I. Leș*, Instituții judiciare contemporane, op. cit., p. 62-63; *R. Perrot*, op. cit., p. 76-79.

[2] Nu poate fi admis ca străinilor sau apatrizilor să li se solicite depunerea unei cauțiuni pentru promovarea unei acțiuni în justiție în considerarea calității acestora – *cautio judicatum solvi*.

[3] *R. Perrot*, op. cit., p. 61.

[4] A se vedea CEDO, cauza *Dombo Beheer B.V. c. Olanda*, în *V. Berger*, Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, ed. 5, Institutul Român pentru Drepturile Omului, p. 237-239.

[5] Pentru analiza pe larg a principiului egalității armelor, a se vedea *C. Bîrsan*, Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București,

Egalitatea în faţa justiţiei se manifestă şi sub aspectul dreptului recunoscut justiţiabililor de a se exprima în instanţă în limba maternă. Este adevărat că potrivit legii procedura se desfăşoară în limba română, cererile şi actele procedurale se întocmesc în limba română, dar cetăţenii români aparţinând minorităţilor naţionale se pot exprima în instanţă în limba maternă. Dacă una sau mai multe părţi îşi exprimă dorinţa de a se exprima în limba maternă, instanţa trebuie să asigure în mod gratuit folosirea unui interpret sau traducător autorizat.

Existenţa unor jurisdicţii speciale cum sunt cele de contencios administrativ sau cele privind soluţionarea litigiilor de muncă şi asigurări sociale, nu reprezintă o încălcare a principiului egalităţii în faţa justiţiei, deoarece respectarea acestuia nu înseamnă că toţi justiţiabilii trebuie să fie judecaţi de aceeaşi jurisdicţie. Principiul egalităţii în faţa justiţiei nu este afectat, deoarece repartizarea cauzelor la jurisdicţiile speciale nu are în vedere calitatea unei persoane, ci natura pricinii[1]. Într-adevăr o încălcare a principiului egalităţii ar fi atunci când anumite persoane ar beneficia de dreptul de a fi judecate în faţa anumitor instanţe în raţiunea rasei, originii etnice, averii, clasei sociale, apartenenţei politice etc. Se acceptă ca nefiind contrar principiului egalităţii ca din raţiuni ce ţin de garantarea independenţei şi imparţialităţii justiţiei anumite persoane, în virtutea funcţiilor publice pe care le ocupă (infracţiuni săvârşite de senatori, deputaţi, membrii ai Guvernului, judecătorii Curţii Constituţionale, membrii Curţii de Conturi, membrii Consiliului Superior al Magistraturii etc.), să fie judecate numai în materie penală de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie[2].

Aşa cum s-a arătat în literatura de specialitate[3], egalitatea consacrată la nivel legislativ este mai greu de realizat în fapt, deoarece considerente de ordin economic şi social pot influenţa accesul la justiţie şi poziţia în proces, pornirea şi derularea acestuia presupunând cheltuieli şi cunoştinţe de specialitate.

Diferenţele de ordin financiar se pot reflecta într-un mai greu acces la justiţie sau în imposibilitatea angajării unui avocat care să realizeze o apărare specializată, fără de care drepturile procesuale conferite de lege pot fi pierdute prin neştiinţa părţii. Din acest motive, instanţa de judecată are obligaţia de a asigura un echilibru în situaţia procesuală a părţilor. Instanţa are obligaţia să lămurească părţile cu privire la drepturile lor, să dea îndrumări părţilor cu privire la drepturile şi obligaţiile procesuale, atunci când nu sunt reprezentate sau asistate de avocat şi să stăruie prin toate mijloacele legale, pentru a preveni orice greşeală privind aflarea adevărului în cauză, pe baza stabilirii faptelor cauzei şi aplicarea corectă a legii.

2010, p. 489-496; *R. Chiriţă*, Convenţia europeană a drepturilor omului, ed. 2, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 326-344.

[1] A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 62. Autorul explică în mod plastic ca un comerciant ajunge în faţa unui tribunal de comerţ (jurisdicţie specializată în sistemul judiciar francez) pentru că face acte de comerţ, iar nu pentru că ar aparţine unei clase sociale anume (în speţă, a comercianţilor), deoarece atunci când el are o problemă de succesiuni va merge în faţa instanţei de drept comun.

[2] A se vedea *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 70.

[3] *R. Perrot*, op. cit., p. 63.

Pe lângă aplicarea dispozițiilor care consacră rolul activ al judecătorului, echilibrul procesului civil poate fi realizat și prin acordarea ajutorului public judiciar.

Secțiunea a 4-a. Gratuitatea justiției

Principiul gratuității justiției presupune că părțile nu trebuie să plătească judecătorii care soluționează pricina și nici ceilalți angajați ai instanței ce deservesc serviciul public pe care îl constituie justiția.

S-a apreciat ca gratuitatea justiției dă prestigiu instanțelor de judecată și în același timp determină pe judecători, ori pe ceilalți funcționari, să-și îndeplinească îndatoririle fără părtinire.

Totuși înfăptuirea justiției implică cheltuieli atât din partea statului, care trebuie să asigure condițiile materiale pentru desfășurarea activității de judecată, cât și din partea justițiabililor, care sunt obligați sa plătească taxele judiciare de timbru și timbrul judiciar[1], onorariile de avocat și expert, atunci când este cazul, precum și alte cheltuieli legate de administrarea probelor. Prin urmare, gratuitatea nu este totală și nu ar fi nici de dorit un astfel de sistem, care ar încuraja apelarea la justiție în scop de șicană sau pentru cauze care ar putea să-și găsească o soluție amiabilă. Este important însă ca eforturile financiare pe care le reclamă declanșarea și susținerea unui proces să nu constituie o piedică în calea liberului acces la justiție, principiu consacrat constituțional și legal. Nu de puține ori s-a semnalat faptul că taxele judiciare de timbru excesiv de mari fac ca justiția să devină un lux, inaccesibil celor lipsiți de posibilități materiale[2]. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a manifestat

---

[1] Perceperea de către stat a unor taxe judiciare de timbru nu este considerată drept o încălcare a principiului gratuității, apreciindu-se că eforturile financiare efectuate de stat cu întreținerea serviciului public al justiției trebuie susținut de către cei care apelează la justiție. Sumele plătite cu titlu de taxe judiciare de timbru nu intră în bugetul instanțelor și pot primi orice destinație conform politicii bugetare a statului. În general, statele impun plata unor taxe judiciare de timbru atunci când se apelează la justiție. Franța reprezintă o excepție între statele europene cu tradiție în organizarea sistemului judiciar în ceea ce privește taxele judiciare de timbru. Franța a apreciat ca fiind incompatibilă perceperea directă a taxelor de timbru de la cei implicați în actul de justiție cu principiul gratuității justiției. A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 64. Potrivit unui raport al Comisiei Europene privind Eficienta Justiției – CEPEJ denumit Raport Asupra Sistemelor Judiciare Europene, evaluând situația perioadei 2006-2008, majoritatea statelor europene impun plata de taxe judiciare pentru declanșarea procedurilor non-penale. Franța, Spania, Monaco și Muntenegru sunt țările care nu solicită plata de taxe judiciare pentru declanșarea procedurilor care nu au caracter penal. În genere, pentru procedurile penale nu se percep taxe de către stat, dar sunt situații, precum cele ale Austriei, Belgiei, Elveției, Germaniei, Portugaliei, în care se solicită taxe inclusiv pentru declanșarea unor proceduri cu caracter penal.

[2] CEDO a sancționat statul român pentru îngrădirea accesului la justiție din cauza taxelor judiciare nejustificat de mari, care au avut efectul pierderii unor drepturi de către persoanele care nu au avut capacitatea financiară de a le suporta. A se vedea cauzele *Weissman ș.a. c. România; Iorga c. România, Iordache c. România, Rusen c. România.*

în mod constant interesul de a verifica respectarea principiului accesului liber la justiţie faţă de obligaţia de plată a taxelor judiciare prevăzută, aşa cum am arătat, în sarcina celui care declanşează un proces civil *lato sensu* în cazul majorităţii statelor europene[1]. S-a acceptat că dreptul de a accede la un tribunal (în sensul de instanţă de judecată) nu este absolut şi poate primi limitări cum sunt cele relative la plata unei taxe judiciare de timbru de către reclamant. Este necesar ca limitările aplicate accesului la justiţie să urmărească un scop legitim şi să se respecte un raport de proporţionalitate între mijloacele utilizate şi scopul urmărit. Proporţionalitatea[2] se traduce în materia taxelor judiciare prin aceea că efectivitatea accesului la justiţie nu trebuie afectată prin cuantumul ridicat al acestora, prin lipsa capacităţii de achitare a reclamantului sau prin faza procesuală în care este impusă obligaţia de plată a taxei[3]. Deşi majoritatea ţărilor europene prevăd taxe judiciare, acestea nu reprezintă un obstacol în ce priveşte accesul la justiţie.

Având în vedere realităţile expuse mai sus, a fost reglementată în Codul de procedură civilă posibilitatea ca instanţa de judecată să încuviinţeze asistenţă judiciară acelora care nu sunt în stare să facă faţă cheltuielilor unei judecăţi, fără ca prin aceasta să afecteze propria întreţinere sau a familiei. Asistenţa judiciară cuprindea acordarea de scutiri, reduceri, eşalonări sau amânări pentru plata taxelor judiciare de timbru, a timbrului judiciar sau a cauţiunilor. Dispoziţiile relative la asistenţa judiciară cuprinse în Codul de procedură civilă au fost abrogate şi înlocuite cu cele cuprinse în O.U.G. nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă[4], reglementare mai modernă menită să ofere criterii precise de acces la ajutorul public judiciar[5].

Potrivit actului normativ amintit ajutorul public judiciar se poate acorda în următoarele forme, separat sau cumulat, dar fără a putea depăşi, în total, în cursul

---

[1] A se vedea CEDO, cauza *Airey c. Irlanda*, citată de *N. Fricero*, Droit et pratique de la procédure civile, lucrare sub direcţia lui *S. Guinchard*, Dalloz, Paris, 2006, p. 455.

[2] Pentru principiul proporţionalităţii, inclusiv în materia taxelor de timbru, A se vedea *I. Deleanu*, Drepturile fundamentale ale părţilor în procesul civil, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2008, p. 136 şi urm; *I. Deleanu*, Proporţionalitatea în procedura civilă, în Revista Română de Drept Privat nr. 5/2008, p. 19-54.

[3] *Tr.C. Briciu*, Observaţii cu privire la recenta modificare a legii privind taxele judiciare de timbru, în Revista Română de Drept Privat nr. 3/2009, p. 40-42; *Tr.C. Briciu*, Unele aspecte de noutate în materia taxelor judiciare de timbru pentru cererile introduse la instanţele judecătoreşti, în Revista Română de Drept Privat nr. 4/2013, p. 52-56.

[4] O.U.G. nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă (M.Of. nr. 327 din 25 aprilie 2008). Actul normativ reprezintă transpunerea în legislaţia internă a Directivei Consiliului Uniunii Europene 2003/8/CE privind îmbunătăţirea accesului la justiţie în cazul litigiilor transfrontaliere, prin stabilirea de reguli minimale comune referitoare la asistenţa judiciară acordată în cadrul acestor categorii de cauze.

[5] Ordonanţa defineşte *ajutorul public judiciar* drept acea formă de asistenţă acordată de stat care are ca scop asigurarea dreptului la un proces echitabil şi garantarea accesului egal la actul de justiţie, pentru realizarea unor drepturi sau interese legitime pe cale judiciară, inclusiv pentru executarea silită a hotărârilor judecătoreşti sau a altor titluri executorii.

unei perioade de un an, suma maximă echivalentă a 10 salarii minime brute pe țară la nivelul anului în care a fost formulată cererea:

a) plata onorariului pentru asigurarea reprezentării, asistenței juridice și, după caz, a apărării, printr-un avocat numit sau ales, pentru realizarea sau ocrotirea unui drept ori interes legitim în justiție sau pentru prevenirea unui litigiu, denumită asistența prin avocat[1];

b) plata expertului, traducătorului sau interpretului folosit în cursul procesului, cu încuviințarea instanței sau a autorității cu atribuții jurisdicționale, dacă această plată incumbă, potrivit legii, celui ce solicită ajutorul public judiciar;

c) plata onorariului executorului judecătoresc;

d) scutiri, reduceri, eșalonări sau amânări de la plata taxelor judiciare prevăzute de lege, inclusiv a celor datorate în faza de executare silită.

În ceea ce privește criteriile necesare pentru ca o persoană să poată obține ajutor public judiciar în formele prevăzute de lege, se prevede că sumele reprezentând ajutorul public judiciar se avansează integral de către stat pentru persoanele al căror venit mediu net lunar pe membru de familie, în ultimele două luni anterioare formulării cererii, se situează sub nivelul de 300 lei. Dacă venitul mediu net lunar pe membru de familie, în ultimele două luni anterioare formulării cererii, se situează sub nivelul de 600 lei, sumele de bani care constituie ajutor public judiciar se avansează de către stat în proporție de 50%. Se deduce că potențialii beneficiari ai ajutorului public judiciar sunt persoane care realizează venituri nete sub pragul de 600 lei pe lună[2]. Cu toate acestea se prevede că în mod excepțional ajutorul public judiciar se poate acorda și în alte situații, proporțional cu nevoile solicitantului, în cazul în care costurile certe sau estimate ale procesului sunt de natură să îi limiteze accesul efectiv la justiție, inclusiv din cauza diferențelor de cost al vieții dintre statul membru în care

---

[1] Ceea ce aduce cu adevărat nou O.U.G. nr. 51/2008 față de vechea reglementare a asistenței judiciare reglementată în Codul de procedură civilă, este că se recunoaște posibilitatea de a accede la serviciile unui avocat și pentru faza pre-litigioasă. Măsura adoptată de legiuitor este oportună, deoarece multe dintre greșelile provocate de lipsa cunoștințelor juridice sunt făcute în redactarea cererii de chemare în judecată, uneori numirea unui avocat din oficiu în cursul procedurii neputând să înlăture greșelile deja săvârșite în faza anterioară. Spre deosebire de vechea reglementare care cunoștea asistența judiciară numai în forma asistenței de către un avocat în cursul procesului, noua reglementare prevede că asistența prin avocat poate fi și extrajudiciară și constă în acordarea de consultații, formularea de cereri, petiții, sesizări, inițierea altor asemenea demersuri legale, precum și în reprezentarea în fața unor autorități sau instituții publice, altele decât cele judiciare sau cu atribuții jurisdicționale, în vederea realizării unor drepturi sau interese legitime. În acest caz, asistența extrajudiciară trebuie să conducă la furnizarea unor informații clare și accesibile solicitantului, în conformitate cu prevederile legale în vigoare referitoare la instituțiile competente, și, dacă este posibil, la condițiile, termenele și procedurile prevăzute de lege pentru recunoașterea, acordarea sau realizarea dreptului ori interesului pretins de solicitant.

[2] La stabilirea venitului se iau în calcul orice venituri periodice, precum salarii, indemnizații, onorarii, rente, chirii, profit din activități comerciale sau dintr-o activitate independentă și altele asemenea, precum și sumele datorate în mod periodic, cum ar fi chiriile și obligațiile de întreținere.

acesta îşi are domiciliul sau reşedinţa obişnuită şi cel din România. Această prevedere este absolut necesară, deoarece creează posibilitatea instanţei de a aprecia nevoia de ajutor public judiciar şi dincolo de plafonul de venit impus de lege. Personal, apreciem că plafonul maxim al veniturilor impus de legiuitor pentru ca o persoană să poată beneficia de ajutor public judiciar nu corespunde nivelului cheltuielilor efective pe care partea ar fi obligată să le facă în cadrul unui proces civil[1]. Nu sunt luate în calcul situaţiile în care chiar având un venit superior plafonului fixat prin ordonanţă, persoana în cauză are în întreţinere alte persoane, fapt de natură să diminueze capacitatea de a face faţă cheltuielilor procesuale. Chiar având un venit superior celui de 300 sau 600 lei, în anumite cazuri taxele judiciare de timbru calculate proporţional cu valoarea obiectului cererii se pot ridica la sume care nu pot fi suportate de reclamant. În aceste cazuri, partea, chiar dacă are venituri peste plafonul stabilit prin ordonanţă, îşi vede prejudiciate drepturile prin imposibilitatea efectivă de achitare a taxelor judiciare de timbru.

Criteriile stabilite în raport de veniturile solicitantului nu sunt aplicabile, iar ajutorul public judiciar se acordă independent de starea materială a solicitantului dacă prin lege specială se prevede dreptul la asistenţă judiciară ca măsură de protecţie în considerarea unor situaţii speciale precum minoritatea, handicapul, un anumit statut sau alte asemenea[2].

Competenţa de soluţionare a cererii de acordare a ajutorului public judiciar revine instanţelor judecătoreşti. În cazul în care se solicită ajutorul public judiciar anterior declanşării unui litigiu, competenţa revine instanţei competente să soluţioneze cauza în care se solicită ajutorul. Dacă ajutorul este solicitat în legătură cu executarea silită, atunci competenţa de soluţionare revine instanţei de executare. În cazul în care ajutorul este solicitat într-un proces în curs, competenţa revine completului de judecată învestit cu judecarea cererii principale.

Cererea de acordare a ajutorului public judiciar este scutită de plata taxelor judiciare de timbru, se soluţionează fără citarea părţilor, prin încheiere motivată dată în camera de consiliu[3]. Poate fi atacată cu reexaminare în termen de 5 zile de la comunicare numai încheierea de respingere a cererii de acordare a ajutorului public judiciar. Cererea de reexaminare se soluţionează de către un alt complet al aceleiaşi instanţe prin încheiere irevocabilă. Partea adversă solicitantului nu poate ataca

---

[1] Spre exemplu, în Franţa, plafonul stabilit pentru a putea beneficia de asistenţa judiciară este de aproximativ 1.000 euro care se ajustează prin luarea în calcul şi a eventualelor persoane aflate în întreţinere.

[2] Spre exemplu, Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecţiei victimelor infracţiunilor, prevede asigurarea asistenţei gratuite pentru persoanele ce se încadrează în ipotezele prevăzute de art. 14 şi următoarele din acest act normativ.

[3] S-a reţinut în practică că instanţa poate refuza acordarea ajutorului public judiciar chiar şi atunci când petentul îndeplineşte plafoanele de venit stabilite prin lege dacă se constată că exerciţiul dreptului este abuziv, trecând peste limitele normale ale accesului la justiţie (în speţă, reclamanţii nu puteau face faţă plăţii onorariilor de avocat, dar au procedat la introducerea a şase cereri de chemare în judecată la instanţe din oraşe diferite). A se vedea *L. Baldean, G.Cr. Frentiu*, Ajutorul public judiciar în materie civilă, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 287.

încheierea prin care s-a oferit ajutorul. Aceasta, ca de altfel orice persoană interesată, va putea sesiza oricând instanța care a încuviințat ajutorul public judiciar, prezentând dovezi cu privire la situația reală a celui căruia i s-a încuviințat cererea, iar dacă instanța constată că cererea de ajutor public judiciar a fost făcută cu rea-credință, prin ascunderea adevărului, va obliga, prin încheiere, pe cel care a beneficiat nejustificat de ajutor public judiciar la restituirea cu titlu de despăgubire a sumelor de care a fost scutit, precum și la o amendă în cuantum de până la 5 ori suma pentru care a obținut nejustificat scutirea.

Sumele reprezentând ajutorul public judiciar vor rămâne în sarcina statului în cazul în care partea ce a beneficiat de acest serviciu cade în pretenții însă vor fi imputate ca și cheltuieli de judecată părții adverse în măsura în care beneficiarul ajutorului va câștiga procesul.

Anumite prevederi privind facilități la plata taxelor judiciare de timbru, aplicabile exclusiv persoanelor juridice aflate în imposibilitatea de a face față acestor cheltuieli procesuale, sunt cuprinse în O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru[1].

Secțiunea a 5-a. Principiul colegialității

Principiul colegialității presupune că judecata trebuie făcută de mai mulți judecători și se opune principiului judecătorului unic. În literatura de specialitate s-au adus argumente și contraargumente pentru fiecare sistem.

În favoarea sistemului judecătorului unic pledează următoarele argumente: mărirea responsabilității judecătorului și, deci, o mai mare atenție în judecarea cauzelor, micșorarea numărului de judecători și de aici posibilitatea unei mai bune remunerări a acestora, posibilitatea asigurării unui mai bune specializări a judecătorilor[2]. Principalele critici formulate la adresa sistemului judecătorului unic sunt cele legate de faptul că un singur judecător este mai accesibil la corupție.

În favoarea principiului colegialității s-au adus argumente precum: garantarea imparțialității și prevenirea arbitrariului datorită controlului reciproc dintre judecători, posibilitatea formării judecătorilor tineri prin formarea unui complet împreună cu judecători mai experimentați, garantarea unei justiții mai bune, datorită schimbului de idei între membrii completului. Bineînțeles că și acestui sistem i se poate reproșa că este mai costisitor și că existența mai multor judecători nu este întotdeauna o garanție pentru înfăptuirea justiției în condiții mai bune, mai ales atunci când

---

[1] *Tr.C. Briciu*, Unele aspecte de noutate în materia taxelor judiciare de timbru pentru cererile introduse la instanțele judecătorești, loc. cit., p. 75.

[2] În literatura franceză s-a arătat că extinderea modelului judecătorului unic are la bază două explicații principale: *una pragmatică* – este mai nimerit pentru a face față exploziei de litigii din societatea actuală, fără a fi necesară modificarea semnificativă a numărului de magistrați; *una profundă* – accelerarea justiției și specializarea mai bună a judecătorilor. A se vedea *L. Cadiet*, Le juge unique en question, în lucrarea „Les juges uniques, dispersion ou reorganization du contentieux?", Dalloz, Paris, 1996, p. 11.

pregătirea deficitară a unora dintre membrii completului face ca aceştia să fie influenţaţi de unul dintre ceilalţi.

Legea de organizare judiciară, în forma modificată, a adoptat un sistem mai suplu, încercând să îmbine avantajele celor două sisteme cunoscute. În prima instanţă, în faţa judecătoriilor, tribunalelor şi curţilor de apel, de principiu cauza este judecată de un singur judecător. În căile de atac, în care se realizează controlul ierarhic, funcţionează principiul colegialităţii în formarea completului – doi judecători în apel şi trei în recurs. La Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie este consacrat principiul colegialităţii în forma completului de trei judecători, completului format din cinci judecători sau completului special stabilit pentru judecarea recursurilor în interesul legii, format din 25 de judecători[1].

Secţiunea a 6-a. Caracterul permanent şi sedentar al instanţelor

Instanţele judecătoreşti sunt permanente. Activitatea acestora se desfăşoară în mod continuu, fără întreruperi, afară de cele pricinuite de zilele nelucrătoare şi de sărbătorile legale. Vacanţa judecătorească, care intervine în perioada 1 iulie-31 august a fiecărui an, nu presupune o întrerupere a activităţilor instanţei, ci numai o diminuare a acesteia, necesară efectuării concediului de odihnă la care au dreptul magistraţii şi ceilalţi angajaţi ai instanţelor. Chiar şi în această perioadă vor continua să fie judecate, în materie civilă, cauzele declarate de lege ca fiind urgente, precum ordonanţele preşedinţiale, cele privind obligaţiile de întreţinere, acţiunile posesorii sau pe care instanţa le apreciază a fi urgente. În materie penală, cauzele cu arestaţi sunt judecate şi în cursul vacanţei judecătoreşti.

În privinţa caracterului sedentar al instanţelor, trebuie menţionat că acestea funcţionează în localitatea de reşedinţă stabilită prin lege, sediul fiind stabil, determinat şi cunoscut.

Caracterul sedentar al instanţelor nu exclude ca anumite activităţi procesuale să fie făcute în afara sediului acestora, atunci când acest lucru se impune, cum ar fi în cazul efectuării unei *cercetări la faţa locului* sau *audierea unui martor* care nu se poate deplasa.

Principiul enunţat comportă şi în prezent anumite excepţii. Astfel, în cazul delegării judecătorului în cadrul birourilor electorale, activitatea acestuia este temporară (limitată la durata alegerilor) şi se desfăşoară în alt sediu decât cel al instanţei din care face parte.

---

[1] A se vedea *V.M. Ciobanu, G. Boroi, Tr.C. Briciu*, Drept procesual civil, ed. 5, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2011, p. 32-34.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Secțiunea a 7-a. Accesul liber la justiție

Accesul liber la justiție reprezintă un drept fundamental consacrat prin art. 21 din Constituția României[1], precum și prin art. 6 parag. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului[2].

Accesul liber la justiție comportă *două aspecte esențiale*:

a) obligația statului de a reglementa mijloacele procedurale care să permită justițiabilului să acceadă în fața unui tribunal independent și imparțial, instituit prin lege, care să examineze cauza sub toate aspectele de fapt și de drept. Sub acest aspect, accesul la justiție nu implică neapărat inexistența unor proceduri prealabile sesizării instanței. Prin urmare, nu sunt contrare principiului enunțat situațiile în care legiuitorul stabilește că pentru a sesiza instanța este necesară parcurgerea unei proceduri prealabile[3]. În schimb, procedurile cu caracter jurisdicțional-administrativ au caracter facultativ și gratuit. Alegerea folosirii căii jurisdicțional-administrative nu închide accesul la soluționarea cauzei de către judecători, deoarece împotriva soluției pronunțate în procedura administrativă există întotdeauna cale de atac în fața instanțelor judecătorești. Nu reprezintă limitări ale dreptului de acces la justiție existența unor condiții formale ale accederii în fața unei instanțe, cum ar fi regulile relative la competență, termen de formulare, forma pe care o îmbracă cererea de chemare în judecată, reguli relative la timbrare etc.

b) obligația statului de a crea pârghiile prin care să elimine eventualele impedimente de fapt care ar putea să îngrădească accesul efectiv la judecată. În acest sens, spre exemplu, statul trebuie să asigure mijloacele prin care o persoană care nu dispune de resurse financiare să poate sesiza în mod legal instanța de judecată și să

---

[1] Art. 21 alin. (1) și (2) din Constituția României: „Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și intereselor sale legitime [alin. (1)]. Nicio lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept [alin. (2)]".

[2] Dreptul de acces liber la justiție nu este consacrat ca atare în Convenție, dispozițiile acesteia evocând dreptul persoanei la „un tribunal independent și imparțial, instituit prin lege". În literatură s-a arătat că pe cale pretoriană, Curtea de la Strasbourg a consacrat și „dreptul de acces la justiție", ca drept autonom, fiind conceput ca o formă de obiectivare a dreptului la un tribunal independent și imparțial. A se vedea *I. Deleanu*, Drepturile fundamentale ale părților în procesul civil, op. cit., p. 130.

[3] În jurisprudența Curții Europene s-a statuat că dreptul de acces la justiție nu este absolut. El poate primi restricții în limita marjei de apreciere de care se bucură fiecare stat, cu condiția ca restricțiile aplicate să nu limiteze accesul persoanei într-o măsură care să atingă însăși substanța dreptului. În acest sens, s-a statuat că procedurile prealabile obligatorii nu sunt incompatibile cu prevederile art. 6 parag. 1 din Convenție, dacă în cele din urmă există și un control judecătoresc. A se vedea *I. Deleanu*, Drepturile fundamentale ale părților în procesul civil, op. cit., p. 137. Curtea Constituțională a statuat că normele care impun ca sesizarea instanței să poată fi făcută numai după parcurgerea unei proceduri prealabile (fără caracter jurisdicțional) nu constituie o îngrădire a accesului la justiție [DCC nr. 1/1994 (M.Of. nr. 69 din 16 martie 1994); DCC nr. 1074/2007 (M.Of. nr. 853 din 12 octombrie 2007)].

aibă parte de un proces echitabil[1]. Aşa cum am arătat, în sistemul nostru de drept, ajutorul public judiciar este de natură să înlăture situaţiile în care justiţiabilul nu poate face faţă cheltuielilor procesuale. Piedicile factuale în faţa accesului efectiv la justiţie pot să decurgă nu doar din problema resurselor financiare, ci şi din timpul necesar pentru a ajunge la locaţia instanţei[2].

Accesul la justiţie este un drept ce nu trebuie folosit în mod abuziv, numai pentru a şicana o persoană sau în cazul în care pretenţiile sunt în mod vădit nefondate. Promovarea unei acţiuni nejustificate conduce la suportarea cheltuielilor de judecată efectuate de partea adversă, iar în cazul în care se constată exerciţiul abuziv al dreptului de a sesiza instanţa, există posibilitatea obligării părţii la plata de amenzi civile faţă de stat şi despăgubiri faţă de adversar[3].

Secţiunea a 8-a. Soluţionarea cauzei într-un termen rezonabil

Soluţionarea cauzei într-un termen rezonabil exprimă un imperativ impus prin art. 6 parag. 1 din Convenţia europeană a drepturilor omului şi art. 21 din Constituţia României.

Acest principiu exprimă realitatea că justiţia nu trebuie realizată cu întârzieri de natură a compromite eficienţa şi credibilitatea acesteia (*justice rétive, justice fautive*). În jurisprudenţă termenul rezonabil impune analizarea mai multor aspecte cumulative: complexitatea cauzei, comportamentul părţilor, comportamentul autorităţilor publice, gradul de dificultate al probelor, claritatea regulilor de drept aplicabile cauzei, eventualele elemente de extraneitate existente în cauză[4].

---

[1] Accesul efectiv la justiţie este în legătură cu măsurile luate de stat pentru a limita obstacolele financiare pentru cetăţenii care nu au mijloace suficiente pentru a iniţia o acţiune în justiţie. În cele mai multe state europene există un sistem de ajutor public judiciar. Tendinţa este de a se merge dincolo de limitele minimale impuse de Convenţia europeană a drepturilor omului, nelimitând ajutorul public judiciar numai la materia penală. A se vedea *M. Voicu*, Starea justiţiei în Statele Europei, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 56.

[2] Idem, p. 57. Autorul arată că în Europa se degajă o tendinţă de reducere a numărului de instanţe, explicabilă prin dorinţa de a limita vulnerabilitatea tribunalelor mici (expuse influenţelor locale), de a face economii bugetare şi a creşte eficacitatea sistemului. Această tendinţă creează probleme sub aspectul accesului geografic la justiţie, dar acestea se pot compensa prin utilizarea de tehnologii de comunicare şi de informare în acest scop. Aş completa arătând că şi sistemul nostru judiciar a făcut reale progrese pe linia tehnologizării activităţii. Portalul instanţelor de judecată, dezvoltat în baza programului ECRIS, oferă justiţiabililor informaţii despre şedinţele de judecată, soluţii şi termenele acordate, cereri depuse la instanţă, precum şi despre programul cu publicul al registraturii şi arhivei sau cu privire la condiţiile formale pentru depunerea unei cereri, efectuarea unei copii legalizate de pe actele din dosar etc. Procedura civilă recunoaşte posibilitatea transmiterii de acte prin fax sau alte mijloace de comunicare moderne ca alternative la depunerea la registratura instanţei.

[3] A se vedea *I. Muraru, V.M. Ciobanu*, în *I. Muraru, E.-S. Tănăsescu* (*coord.*), Constituţia României..., op. cit., p. 180.

[4] Idem, p. 181.

Curtea Europeană a decis că statele sunt obligate să-şi organizeze sistemul judiciar în aşa fel încât acestea să răspundă tuturor exigenţelor soluţionării procesului în termen rezonabil, dincolo de orice factori care pot întârzia procedurile judiciare naţionale[1]. Cu toate acestea, Curtea Europeană a stabilit că numai întârzierile imputabile autorităţilor judiciare pot să conducă la constatarea depăşirii termenului rezonabil[2].

În ce priveşte noţiunea de proces la care se raportează exigenţa termenului rezonabil, în jurisprudenţa Curţii Europene s-a reţinut că se are în vedere nu numai faza judiciară a litigiului, ci şi eventuala procedură prealabilă obligatorie (în cazul în care legea impune parcurgerea unei asemenea proceduri obligatorii înainte de sesizarea instanţei), precum şi durata procedurii de executare silită (în cazul în care executarea nu se realizează de bunăvoie)[3].

În legislaţia noastră procesual civilă sunt numeroase exemple din care rezultă că legiuitorul a avut o constantă preocupare pentru reducerea timpului de soluţionare a litigiilor, câteva exemple în acest sens fiind elocvente: art. 242 alin. (1) şi (2) C.proc.civ. prevăd că instanţa fixează termene scurte, chiar de la o zi la alta, iar numai în cazul în care există motive temeinice, se pot acorda şi termene mai îndelungate; art. 187 pct. 2 lit. c) şi h) C.proc.civ. sancţionează cu amendă judiciară neprezentarea avocatului, a reprezentantului sau a celui care a asistat partea, ori nerespectarea de către aceştia a îndatoririlor stabilite de lege ori de către instanţă, dacă în acest mod s-a cauzat amânarea judecării procesului sau executării silite, de către cel însărcinat cu îndeplinirea actelor de procedură; art. 154 alin. (6) C.proc.civ. acordă instanţei posibilitatea de a încunoştinţa părţile şi telefonic, prin fax, telegrafic, poştă electronică sau orice alt mijloc care asigură transmiterea textului actului supus comunicării sau înştiinţarea pentru prezentarea la termen, precum şi confirmarea primirii actului; formularea căilor de atac este supusă unor termene (de regulă, 30 zile de la comunicare) a căror depăşire atrage sancţiunea decăderii; art. 238 C.proc.civ. a stabilit regula potrivit căreia la primul termen la care părţile sunt legal citate, judecătorul va estima durata pentru cercetarea procesului; art. 522-526 C.proc.civ. instituie o procedură prin care se pot contesta întârzierile nejustificate în judecarea procesului – *contestaţia privind tergiversarea procesului*[4]; există proceduri urgente precum cea a

---

[1] A se vedea *C. Bîrsan*, op. cit., p. 522.

[2] Atunci când cauza depăşirii termenului rezonabil al soluţionării litigiului o constituie comportamentul părţii (pârât sau reclamant) acest comportament constituie un element obiectiv ce nu poate fi imputat statului. *C. Bîrsan*, Convenţia europeană a drepturilor omului, op. cit., p. 523.

[3] A se vedea *I. Deleanu*, Drepturile fundamentale, op. cit., p. 278; *I. Muraru şi V.M. Ciobanu*, în *I. Muraru, E.-S. Tănăsescu* (*coord.*), Constituţia României..., op. cit., p. 182.

[4] Pentru analiza acestei proceduri introduse prin noul Cod de procedură civilă, a se vedea *V. Belegante*, în *V.M. Ciobanu, M. Nicolae* (*coord.*), Noul Cod de procedură civilă. Comentat şi adnotat,vol. I, ed. 1, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2013, p. 1223-1235. Pentru analiza contestaţiei privind durata procesului penal, a se vedea *I. Soldea*, Contestaţia privind tergiversarea procesului şi contestaţia privind durata procesului penal – „remedii efective"?, în N.R.D.O. nr. 1/2016, p. 13-19.

ordonanței de plată pentru cauzele în care creanța supusă controlului judiciar este recunoscută de partea adversă etc.

Preocuparea pentru reducerea timpului de soluționare a cauzelor se reflectă și în legislația organizării judiciare a statutului magistraților. Art. 99 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor reține drept abatere disciplinară *nerespectarea în mod repetat și din motive imputabile* magistratului *a dispozițiilor legale privitoare la soluționarea cu celeritate a cauzelor*, iar jurisprudența instanțelor disciplinare a cunoscut aplicarea de sancțiuni disciplinare pentru acest motiv. De altfel, problema accelerării judecăților nu este una nouă în procedura noastră, fiind o constantă a preocupărilor încă din perioada clasică a procedurii civile[1].

În pofida eforturilor, sistemul judiciar român a fost criticat în plan intern și la nivel european[2] pentru *lentoarea procedurilor*, această deficiență majoră a sistemului nostru juridic fiind evidențiată în mod constant în rapoartele de țară și sancționate prin condamnări ale statului român de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului[3]. Deși criticile ce ne interesează în principal privesc sistemul nostru judiciar, trebuie reținut că problema accelerării procedurilor de judecată reprezintă o preocupare actuală atât pentru alte țări europene, cât și pentru instituțiile europene. Problema duratei procedurilor este accentuată în ultima perioadă datorită faptului că cetățeanul european, mai bine informat și din ce în mai conștient de drepturile sale, apelează la justiție în tot mai multe cazuri, conducând la o augmentare a volumului proceselor, încărcare a instanțelor judecătorești, cu consecința invitabilă a incapacității acestora de a soluționa în aceeași parametri de timp cauzele deduse judecății[4].

---

[1] Problema accelerării judecăților civile și comerciale datează încă din perioada interbelică. Reforma justiției în scopul înlăturării cauzelor de întârziere a judecăților a cuprins trei legi succesive de accelerare a judecăților: Legea G. Mârzescu din 19 mai 1925, Legea Gr. Iunian din 11 iulie 1929 și Legea I.C. Marinescu din 23 iunie 1943. Sunt elocvente pentru realitățile prezente aprecierile ministrului justiției, I.C. Marinescu, cu privire la legea de accelerare a judecăților din 1943: *„în afară de revizuirea dispozițiilor care guvernează întreaga activitate procesuală în faza ei scrisă și orală, noua lege creează unele instituțiuni necunoscute de legile anterioare, cum sunt acțiunea în constatare, hotărârile parțiale, extinderea instituției refereului la judecătoriile de pace, introducerea perimării din oficiu și ameliorează pe altele: procedura divorțului, administrarea probelor, execuția provizorie și suspendarea ei etc."* În epocă, se aprecia că cele trei legi de accelerare au dat sistemului procedural român *„o mișcare de evoluție continuă și de potrivire la necesitățile juridice ale timpului, realizând astfel un constant progres în fixarea normelor celor mai simple, celor mai repezi și celor mai eficace pentru soluționarea litigiilor"– I.C. Marinescu*, nota introductivă la Codul de procedură civilă, Tiparul Românesc, București, 1944, p. IX.

[2] În raportul final pentru anul 2010 privind progresele realizate de România în cadrul Mecanismului de cooperare și verificare se reține că *„în timp ce adoptarea codurilor de procedură reprezintă un important pas înainte, România a realizat puține progrese efective din iulie 2009 în ceea ce privește trei indicatori ai reformei judiciare, și anume eficiența procedurilor, consecvența jurisprudenței și responsabilizarea sistemului judiciar"*.

[3] CEDO, cauzele *Ispan c. România, Străin c. România, Atanasiu c. România, Stanciu c. România.*

[4] A se vedea *L. Cadiet*, op. cit., p. 3-6. Autorul analizează cauzele „crizei justiției" în sistemul francez. Lăsând la o parte faptul că și un sistem judiciar pe care îl apreciem ca fiind

Noul Cod de procedură civilă a instituit principiul soluționării cauzelor într-un termen *optim și previzibil* (art. 6 C.proc.civ.). Prin urmare, termenul de soluționare a litigiului nu numai că trebuie să fie rezonabil, dar durata în timp a procedurii trebuie să fie și aproximată și cunoscută de către părți[1].

Secțiunea a 9-a. Principiul distribuirii aleatorii a dosarelor și continuității

Distribuirea aleatorie a cauzelor este concepută ca o garanție a nepărtinirii judecătorilor în soluționarea cauzelor cu care sunt învestiți.

Ambele principii sunt consacrate în Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată[2], și dezvoltate în Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești[3].

Continuitatea în judecarea cauzei presupune că aceeași judecători vor face parte din complet la toate termenele de judecată într-o anumită etapă procesuală în care se află judecata (primă instanță, apel, recurs, contestație în anulare, revizuire etc.). Schimbarea compunerii completului de judecată poate fi determinată de incidente procesuale cum ar fi incompatibilitatea, abținerea, recuzarea sau în cazul în care

---

exemplar este caracterizat din interiorul său ca fiind „în criză", se observă că sursele crizei identificate de autor nu sunt foarte departe de cele ce afectează propriul nostru sistem judiciar: accelerarea în ultimii ani a creșterii numărului de justițiabili informați și dispuși să formuleze cereri în justiție, fără a exista proporționalitate în ce privește creșterea personalului ce activează în sistemul judiciar; eroziunea solidarității familiale, profesionale și instituționale, ce contribuie la reglarea în justiție a unui număr crescut din raporturile sociale (există o adevărată *„pasiune a dreptului"*, ce face ca societatea să devină una extrem de contencioasă); inflația legislativă, care alimentează formularea de cereri în justiție. Este interesantă concluzia autorului potrivit căreia *justiția este înainte de toate bolnavă de propriul ei succes*.

[1] Pentru distincția „termen rezonabil" – „termen optim și previzibil", a se vedea *I. Deleanu*, Drepturile fundamentale, op. cit., p. 282-283. Pentru comentariul art. 6 C.proc.civ., a se vedea *V.M. Ciobanu*, în *V.M. Ciobanu, M. Nicolae* (*coord.*), Noul Cod de procedură civilă. Comentat și adnotat, vol. I, op. cit., p. 12-15.

[2] Art. 11 din Legea nr. 304/2004: „Activitatea de judecată se desfășoară cu respectarea principiilor distribuirii aleatorii a dosarelor și continuității, cu excepția situațiilor în care judecătorul nu poate participa la judecată din motive obiective".

[3] Potrivit art. 101 din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești (H.C.S.M. nr. 1375/2015 pentru aprobarea Regulamentului de ordine interioară al instanțelor judecătorești), în vederea repartizării pe complete și a stabilirii primului termen de judecată, dosarele nou-formate vor fi transmise persoanei desemnate cu repartizarea aleatorie a cauzelor [alin. (1)]. Repartizarea cauzelor se va efectua în sistem informatic prin programul ECRIS [alin. (2)]. În cazul în care repartizarea în sistem informatic nu se poate aplica din motive obiective, repartizarea cauzelor se efectuează prin metoda sistemului ciclic. Repartizarea aleatorie în sistem informatic sau ciclic se realizează o singură dată, urmând ca în situațiile în care pe parcursul desfășurării procesului apar incidente procedurale să se recurgă la regulile stabilite în prezentul regulament [alin. (3)].

judecătorul părăseşte magistratura, este avansat sau transferat la altă instanţă, se află în concediu sau alte motive întemeiate. Pe de o parte, continuitatea completează principiul distribuirii aleatorii a cauzelor, deoarece acesta din urmă nu ar produce efectul scontat dacă judecătorii ce au fost învestiţi în sistem aleatoriu ar putea fi schimbaţi ulterior din compunerea completului de judecată. Pe de altă parte, continuitatea în judecarea cauzei asigură o eficientizare a actului de justiţie prin faptul că judecarea întregului proces de către aceeaşi judecători reprezintă o garanţie în plus pentru o mai bună cunoaştere a aspectelor ridicate în cauza respectivă. Este recunoscut faptul că schimbarea compunerii completului de judecată pe parcursul soluţionării cauzei într-o anumită fază procesuală este de natură să îngreuneze activitatea judecătorului. Astfel, spre exemplu, judecătorul care va pronunţa soluţia nu a avut posibilitatea audierii martorilor, ci va trebui să analizeze depoziţiile acestora consemnate în dosar. În măsura în care va simţi nevoia unor lămuriri, judecătorul nu va putea decât să dispună reaudierea martorilor respectivi, fapt ce va afecta durata de soluţionare a procesului.

Încălcarea principiului distribuirii aleatorii a dosarelor şi continuităţii compunerii completului de judecată este sancţionată cu casarea hotărârii, conform art. 488 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul IV
Instituţiile sistemului judiciar

Prin noţiunea generală de instituţii judiciare am desemnat ansamblul organelor statului care administrează şi fac să funcţioneze serviciul public al justiţiei. În acest sens, înţelegem Ministerul Justiţiei, Consiliul Superior al Magistraturii, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi celelalte instanţe judecătoreşti, instanţele militare şi Ministerul Public. Rolul acestor instituţii în realizarea justiţiei este, după cum se va vedea, diferit: Ministerului Justiţiei îi revine un rol preponderent administrativ, Consiliului Superior al Magistraturii îi revine principalul rol în ce priveşte apărarea statutului magistraţilor şi evoluţia corpului profesional al magistraţilor, instanţele judecătoreşti sunt singurele abilitate de „a spune dreptul" (*jurisdictio*), iar Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societăţii şi apără ordinea de drept, precum şi drepturile şi libertăţile cetăţenilor.

Într-o altă perspectivă, pornind de la prevederile constituţionale, se poate spune că Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi celelalte instanţe judecătoreşti, Consiliul Superior al Magistraturii şi Ministerul Public reprezintă instituţiile Autorităţii judecătoreşti[1]. Aşa cum voi arăta, dintre acestea numai Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi celelalte instanţe judecătoreşti exercită puterea judecătorească[2]. Separat de autoritatea judecătorească, dar cu o deosebită importanţă în ce priveşte organizarea şi funcţionarea sistemului judiciar se află Ministerul Justiţiei[3].

Secţiunea 1. Ministerul Justiţiei

Ministerul Justiţiei este organul de specialitate al administraţiei publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului, care contribuie la buna funcţionare a sistemului judiciar şi la asigurarea condiţiilor înfăptuirii justiţiei, ca serviciu public, apărarea ordinii de drept şi a drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti[4].

---

[1] Capitolul VI, Titlul III din Constituţia României poartă denumirea de „Autoritatea judecătorească" şi cuprinde referiri la instanţele judecătoreşti, Ministerul Public şi Consiliul Superior al Magistraturii.

[2] În literatură s-a subliniat faptul că noţiunea de putere judecătorească (de justiţie) nu se confundă cu cea de autoritate judecătorească şi că justiţia se exercită numai de către instanţele judecătoreşti, a se vedea *V.M. Ciobanu*, Constituţia României..., op. cit., p. 1218.

[3] Şi alţi autori analizează în cadrul instituţiilor judiciare rolul ce revine Ministerului Justiţiei, chiar dacă acesta nu face parte din ceea ce Constituţia denumeşte autoritatea judecătorească, a se vedea *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 91-93.

[4] H.G. nr. 652/2009 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Justiţiei şi Libertăţilor Cetăţeneşti, cu modificările ulterioare (M.Of. nr. 443 din 29 iunie 2009). Revenirea la

Rolul şi funcţiile Ministerului Justiţiei în cadrul sistemului judiciar au cunoscut o evoluţie în perioada ultimilor 20 de ani, în strânsă legătură cu tendinţele europene şi democratizarea instituţiilor noastre statale. Sub imperiul Legii nr. 92/1992 de organizare judecătorească, Ministerului Justiţiei îi revenea un rol important în desemnarea conducerii parchetelor şi promovării în funcţiile de execuţie a procurorilor, dar şi un rol ponderat în ce priveşte cariera judecătorilor[1]. După anul 2004[2] aceste atribuţii au fost preluate în mare măsură de către Consiliul Superior al Magistraturii, care a devenit astfel principalul organism cu atribuţii directe în ce priveşte activitatea şi cariera magistraţilor. Ministerul Justiţiei a păstrat un rol important în ceea ce priveşte realizarea unei strategii naţionale pentru justiţie, asigurarea mijloacelor materiale pentru funcţionarea instanţelor şi parchetelor, cu atribuţii în domeniul cooperării judiciare internaţionale şi nu în ultimul rând acela de a realiza armonizarea legislaţiei interne în domeniul judiciar cu cea internaţională, în special europeană. Această evoluţie instituţională este bine a fi cunoscută, deoarece în mediul social mai există încă reflexul de a imputa Ministerului Justiţiei probleme, reale sau nu, relative la pregătirea profesională a magistraţilor, la promovarea în funcţii de conduce la instanţele judecătoreşti a anumitor persoane, la etica membrilor corpului profesional al magistraţilor cu toate că Ministerul Justiţiei nu mai deţine pârghiile directe pentru a controla aspectele arătate. Se poate afirma că, deşi Statul rămâne garantul serviciului public al justiţiei, iar Ministerul Justiţiei reprezintă organul administraţiei publice centrale cu responsabilităţi în acest domeniu, în fapt acesta nu mai deţine decât o parte din mijloacele necesare asigurării funcţionalităţii serviciului public, cealaltă parte fiind deja în zona de competenţă şi control a Consiliului Superior al Magistraturii.

---

denumirea tradiţională de Ministerul Justiţiei, care a înlocuit denumirea anterioară – Ministerul Justiţiei şi Libertăţilor Cetăţeneşti – a fost adoptată prin O.U.G. nr. 115/2009 privind stabilirea unor măsuri de reorganizare în cadrul administraţiei publice centrale (M.Of. nr. 919 din 29 decembrie 2009).

[1] Institutul Naţional al Magistraturii funcţiona în subordinea Ministerului Justiţiei, care realiza pregătirea specifică a viitorilor judecători şi procurori, precum şi perfecţionarea profesională a magistraţilor în funcţie; în cadrul comisiei de definitivare în funcţie a magistraţilor ministrul Justiţiei desemna un reprezentant; ministrul Justiţiei desemna în funcţie judecătorii şi procurorii stagiari; promovarea şi transferarea procurorilor în funcţiile din Ministerul Public se făceau de către ministrul Justiţiei, la propunerea procurorului general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie, cu respectarea condiţiilor prevăzute de lege; Procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie era promovat şi eliberat din funcţie de Preşedintele României, la propunerea ministrului Justiţiei; ministrul Justiţiei putea da dispoziţie scrisă, prin procurorul general, procurorului competent să înceapă, în condiţiile legii, procedura de urmărire a infracţiunilor despre care are cunoştinţă şi să promoveze în faţa instanţelor judecătoreşti acţiunile necesare apărării interesului public (nu vor putea fi date, însă, dispoziţii pentru oprirea procedurii de urmărire penală legal deschise); magistraţii nu puteau fi cercetaţi, arestaţi, percheziţionaţi sau trimişi în judecată fără avizul ministrului Justiţiei.

[2] Modificarea a intervenit ca urmare a adoptării unui pachet de legi: Legea nr. 304/2004 privind organizarea judecătorească, Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii.

§1. Funcţiile şi atribuţiile Ministerului Justiţiei

1.1. Atribuţii în domeniul planificării strategice şi al funcţionării sistemului judiciar şi a justiţiei ca serviciu public

În acest domeniu, Ministerul Justiţiei are atribuţii precum: formulează propuneri pentru programul legislativ al Guvernului în domeniul său de competenţă, în vederea îndeplinirii programului de guvernare; elaborează, coordonează şi evaluează aplicarea strategiilor şi programelor şi asigură promovarea acestora; negociază, implementează, monitorizează şi evaluează programele internaţionale de asistenţă tehnică şi financiară pentru sistemul justiţiei şi pentru prevenirea criminalităţii şi a corupţiei, indiferent de instituţia beneficiară sau care le implementează; exercită competenţele prevăzute de Constituţie şi de alte reglementări cu privire la organizarea sistemului judiciar şi la buna funcţionare a justiţiei ca serviciu public; elaborează proiectele de reglementări în sfera sa de competenţă şi participă la susţinerea acestora în Parlament.

În îndeplinirea acestei funcţii Ministerul Justiţiei a elaborat şi dat publicităţii Strategia de dezvoltare a sistemului judiciar 2015-2020[1].

Prin programul lansat de Ministerul Justiţiei sunt afirmate următoarele obiective:

a) *eficientizarea justiţiei ca serviciu public*, realizabil prin metode precum implementarea unui sistem de management unitar la nivel naţional, definitivarea procesului de punere în aplicare a noilor coduri (civil/penal, de procedură civilă/penală), optimizarea organizării şi funcţionării instanţelor şi parchetelor, îmbunătăţirea condiţiilor de detenţie şi creşterea şanselor de reintegrare socială a persoanelor private de libertate, optimizarea cadrului legislativ şi instituţional privind organizarea şi exercitarea profesiilor juridice organizate în mod autonom;

b) *consolidarea instituţională a sistemului judiciar*, pentru care se indică măsuri precum consolidarea cadrului legislativ aferent sistemului judiciar, cu respectarea principiilor stabilităţii şi predictibilităţii normelor, dezvoltarea capacităţii instituţionale şi decizionale a C.S.M., I.N.M., S.N.G., consolidarea capacităţii administrative a Ministerului Justiţiei şi instituţiilor din subordinea şi din coordonarea sa, creşterea gradului de recuperare a creanţelor provenite din infracţiuni, consolidarea capacităţii administrative a instanţelor şi parchetelor;

c) *integritatea sistemului judiciar*, pentru care se indică măsuri precum consolidarea integrităţii în cadrul sistemului judiciar prin promovarea măsurilor anticorupţie şi a standardelor etice profesionale, modernizarea statutului unor profesii juridice organizate în mod autonom (arbitri, avocaţi, experţi, notari, practicieni în insolvenţă, executori judecătoreşti, traducători şi interpreţi) şi al mediatorilor, în scopul consolidării standardelor etice;

---

[1] H.G. nr. 1155/2014 pentru aprobarea Strategiei de dezvoltare a sistemului judiciar 2015-2020 (M.Of. nr. 19 din 12 ianuarie 2015).

d) *asigurarea transparenței și informatizării actului de justiție* prin publicarea hotărârilor judecătorești motivate, îmbunătățirea mecanismelor de furnizare a informațiilor pentru părți și a accesului la actele din instanțe în timp util;

e) *îmbunătățirea calității actului de justiție* prin reducerea duratei procedurilor judiciare, unificarea practicii judiciare, pregătirea profesională interdisciplinară a participanților la înfăptuirea actului de justiție, îmbunătățirea activității de executare a hotărârilor judecătorești;

f) *garantarea accesului liber la justiție* prin consolidarea sistemului de acordare a asistenței juridice, îmbunătățirea mijloacelor de comunicare externă a sistemului judiciar și activități de prevenire a infracționalității, inclusiv a corupției.

1.2. Reglementarea cadrului normativ și instituțional al sistemului judiciar și al înfăptuirii justiției ca serviciu public

În scopul realizării acestei funcții, Ministerul Justiției are atribuții precum: constituirea de comisii de elaborare a proiectelor de coduri și alte acte normative complexe ce interesează domeniul justiției, fiind autorizat, în exclusivitate, să editeze și să publice edițiile oficiale ale acestora; elaborează proiectele de acte normative care au legătură cu domeniul său de activitate; participarea la susținerea proiectelor de legi în cadrul comisiilor parlamentare și în plenul celor două Camere; evaluarea legislației, în sfera de competență, din punctul de vedere al constituționalității, al tehnicii legislative și al compatibilității cu *acquis-ul comunitar* și tratatelor și convențiilor internaționale, ori altor documente juridice cu caracter internațional la care România este parte; propune Guvernului, altor ministere sau autorități soluții de îmbunătățire legislativă, inclusiv în forma unor proiecte de acte normative; formulează propuneri de promovare a recursului în interesul legii; participă, de la caz la caz și potrivit sferei sale de competență, în temeiul sarcinilor încredințate de Guvern, la procesul de definitivare a altor proiecte de acte normative din domeniul de activitate al altor ministere sau autorități publice; analizează și avizează, după caz, exclusiv din punctul de vedere al constituționalității, legalității și tehnicii legislative, proiectele de acte normative elaborate de alte ministere; editează buletine informative, culegeri de acte normative și de practică judiciară, precum și alte materiale din domeniul său de activitate, fiind autorizat în exclusivitate să editeze și să publice edițiile oficiale ale codurilor și ale altor acte normative complexe; distribuie, cu titlu gratuit, codurile și alte acte normative complexe, pe care este autorizat în exclusivitate să le editeze și să le publice în ediții oficiale, instituțiilor publice pentru care Ministerul Justiției are calitatea de ordonator principal de credite, precum și, în limita fondurilor disponibile, instituțiilor cu care cooperează și colaborează instituțional; în limita fondurilor disponibile poate distribui materiale informative către justițiabili.

1.3. Funcția de a coordona și controla aplicarea unitară și respectarea normelor legale privind organizarea și funcționarea instituțiilor care se află în subordinea sau în coordonarea sa

În cadrul exercițiului acestei funcții Ministerul Justiției coordonează atât funcționarea instituțiilor din subordine, dar are atribuții și privind organizarea și

coordonarea unor profesii juridice sau non-juridice, dar conexe activităţii judiciare care, deşi se bucură de un statut autonom, sunt afectate de controlul etatic ca urmare a faptului că exercită activităţi de interes public în sfera actului de justiţie. În acest sens, Ministerul Justiţiei:

a) îndeplineşte atribuţiile care îi sunt încredinţate prin lege cu privire la notarii publici, executorii judecătoreşti;

b) autorizează operatorii şi agenţii Arhivei Electronice de Garanţii Reale Mobiliare şi îndeplineşte atribuţiile stabilite prin lege, în calitate de autoritate de supraveghere a Arhivei;

c) autorizează interpreţii şi traducătorii folosiţi în activitatea judiciară[1];

d) coordonează activitatea de autorizare şi evidenţă a experţilor criminalişti[2];

e) coordonează din punct de vedere administrativ şi metodologic activitatea de expertiză tehnică judiciară[3];

f) coordonează activitatea Oficiului Naţional al Registrului Comerţului şi a oficiilor registrului comerţului de pe lângă tribunale;

g) gestionează Registrul naţional al persoanelor juridice fără scop patrimonial şi îndeplineşte atribuţiile privind verificarea disponibilităţii de denumire, în condiţiile legii;

---

[1] Ministerul Justiţiei autorizează interpreţii şi traducătorii folosiţi de Consiliul Superior al Magistraturii, Ministerul Justiţiei, instanţele judecătoreşti, organele de urmărire penală, birourile notarilor publici şi de avocaţi.

[2] Potrivit O.G. nr. 75/2000 privind organizarea activităţii de expertiză criminalistică, expertizele criminalistice judiciare se efectuează de experţi criminalişti autorizaţi care îşi desfăşoară activitatea în cadrul institutelor publice sau în cadrul laboratoarelor publice ori private de specialitate, constituite conform dispoziţiilor legale. Institutele publice, laboratoarele publice sau private de specialitate, precum şi experţii criminalişti autorizaţi sunt cuprinşi în Tabelul nominal cuprinzând experţii criminalişti autorizaţi, constituit la nivel naţional, întocmit pe specialităţi şi actualizat de Ministerul Justiţiei. Coordonarea activităţii de autorizare şi de evidenţă a experţilor criminalişti autorizaţi se realizează în cadrul Ministerului Justiţiei, prin compartimentul de specialitate, care are următoarele atribuţii: *a) organizarea examenului în scopul dobândirii calităţii de expert criminalist autorizat; b) ţinerea evidenţei experţilor criminalişti autorizaţi; c) întocmirea şi revizuirea periodică a Tabelului nominal cuprinzând experţii criminalişti autorizaţi; d) eliberarea legitimaţiilor de expert criminalist autorizat; e) constatarea pierderii calităţii de expert criminalist autorizat.*

[3] Potrivit O.G. nr. 2/2000 privind organizarea activităţii de expertiză tehnică judiciară şi extrajudiciară (M.Of. nr. 26 din 25 ianuarie 2000): în cadrul Ministerului Justiţiei funcţionează Biroul central pentru expertize tehnice judiciare, cu atribuţii în materia coordonării şi îndrumării, din punct de vedere administrativ şi metodologic, precum şi al controlului activităţii de expertiză tehnică judiciară; Examenul şi interviul pentru atribuirea calităţii de expert tehnic judiciar şi testarea profesională a specialiştilor care efectuează expertize tehnice judiciare se organizează de către Ministerul Justiţiei şi se desfăşoară potrivit regulamentului aprobat prin ordin al ministrului justiţiei; Birourile locale pentru expertize judiciare tehnice şi contabile vor reţine o cotă de 10% din onorariul stabilit pentru expertiza tehnică judiciară, pe care o vor vira lunar în contul Ministerului Justiţiei – Biroul central pentru expertize tehnice judiciare.

h) exercită atribuțiile prevăzute de lege în materia acordării ajutorului public judiciar[1], a asistenței judiciare în materie penală și a asistenței juridice în cauzele privind cooperarea judiciară internațională în materie civilă și penală[2].

În exercitarea atribuțiilor sale Ministerul Justiției este obligat să colaboreze cu Uniunea Națională a Barourilor din România. Cu toate că desfășoară o activitate de interes public, profesia de avocat este total independentă de Ministerul Justiției, în acest caz nefiind vorba de o coordonare, ci de o colaborare cu organismul reprezentativ la nivel național al acestei profesii, Uniunea Națională a Barourilor din România. Fără existența acestei colaborări, serviciul public al justiției nu ar putea funcționa, deoarece profesia de avocat asigură elemente esențiale acestei funcționări,

---

[1] Potrivit O.U.G. nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă: coordonarea și controlul activității de acordare a ajutorului public judiciar se fac de Ministerul Justiției; Finanțarea activității de acordare a ajutorului public judiciar se face de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Justiției. Sumele necesare ajutorului public judiciar se stabilesc anual prin legea bugetului de stat. Principalele atribuții ale Ministerului Justiției în domeniul coordonării și controlului activității de acordarea a ajutorului public judiciar sunt: *a)* exercită controlul și asigură coordonarea, sub aspect funcțional și organizatoric, în ceea ce privește modul în care se acordă ajutorul public judiciar; *b)* ia măsuri pentru informarea publicului cu privire la sistemul de ajutor public judiciar; *c)* stabilește, prin protocol sau prin ordin, potrivit legii, valoarea sau, după caz, limitele onorariilor pentru acordarea asistenței de către avocat și, respectiv, pentru executorul judecătoresc; *d)* evaluează necesitățile bugetare pentru acordarea asistenței judiciare și propune bugetul, pentru a fi inclus, separat, în bugetul Ministerului Justiției; *e)* centralizează datele și informațiile referitoare la acordarea ajutorului public judiciar; *f)* întocmește criteriile statistice pentru evidența datelor și informațiilor privind acordarea ajutorului public judiciar. În vederea întocmirii și actualizării evidenței, instanțele judecătorești și Uniunea Națională a Barourilor din România transmit Ministerului Justiției, trimestrial, situații privind cererile de acordare a ajutorului public judiciar și, respectiv, a asistenței extrajudiciare, cuprinzând date referitoare la încuviințarea și respingerea cererilor, înlocuirea avocaților, a executorilor judecătorești, precum și orice alte informații solicitate de Ministerul Justiției în vederea îndeplinirii obligațiilor ce îi revin potrivit prezentei ordonanțe de urgență. Ministerul Justiției poate face verificări, din oficiu sau la sesizarea oricărei persoane interesate, cu privire la realitatea situației materiale a celui care a beneficiat de asistență extrajudiciară. Verificările pot fi făcute oricând, timp de 2 ani de la data acordării acesteia. În cazul în care constată că beneficiarul ajutorului public judiciar sau al asistenței extrajudiciare a prezentat date false sau a ascuns date în legătură cu situația sa materială, Ministerul Justiției va sesiza organele fiscale competente, în vederea obligării acestuia la restituirea sumelor de care a beneficiat în mod nejustificat.

[2] Potrivit Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată (M.Of. nr. 377 din 31 mai 2011), în materie penală autoritatea centrală română este Ministerul Justiției, dacă cererile au ca obiect extrădarea, mandatul european de arestare, transferarea persoanelor condamnate, ordinul de indisponibilizare, ordinul de confiscare, recunoașterea și executarea hotărârilor și a actelor judiciare penale, comisiile rogatorii internaționale, orice altă formă de asistență judiciară internațională care se referă la activitatea de judecată ori la faza executării hotărârilor penale, precum și, indiferent de faza procesuală, atunci când, după caz, se prevede altfel prin prezenta lege sau cererea este formulată în temeiul curtoaziei internaționale sau Ministerul Justiției este desemnat autoritate centrală unică potrivit tratatelor internaționale la care România este parte.

cum ar fi asistenţa judiciară din oficiu în materie penală sau asistenţa judiciară gratuită în cadrul acordării ajutorului public judiciar.

1.4. Asigurarea autorităţii sub care îşi desfăşoară activitatea procurorii, conform art. 132 alin. (1) din Constituţie, potrivit legilor de organizare a sistemului judiciar

Potrivit art. 132 alin. (1) din Constituţia României, procurorii îşi desfăşoară activitatea potrivit principiului legalităţii, al imparţialităţii şi al controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiţiei. Această dispoziţie, care a născut vii dezbateri şi aprinse dispute, este reluată şi în art. 62 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată. Este adevărat că în lege se adăugă textului şi expresia „în condiţiile legii"[1]. Întrucât analiza naturii Ministerului Public şi a relaţiei instituţionale dintre procurori şi ministrul Justiţiei fac obiectul analizei în cadrul capitolului dedicat organizării şi funcţionarii Ministerului Public, aici voi prezenta numai atribuţiile de autoritate pe care ministrul Justiţiei le deţine în vederea îndeplinirii acestei funcţii.

Ministrul Justiţiei are atribuţii de control asupra procurorilor. Controlul se poate efectua atunci când ministrul Justiţiei îl consideră necesar. Controlul poate fi declanşat de către ministrul Justiţiei din proprie iniţiativă sau la cererea Consiliului Superior al Magistraturii. În ce priveşte obiectul controlului exercitat de ministrul Justiţiei, acesta constă în verificarea eficienţei manageriale, a modului în care procurorii îşi îndeplinesc atribuţiile de serviciu şi în care se desfăşoară raporturile de serviciu cu justiţiabilii şi cu celelalte persoane implicate în lucrările de competenţa parchetelor. În niciun caz controlul nu poate viza măsurile dispuse de procuror în cursul urmăririi penale şi soluţiile adoptate. Controlul se desfăşoară indirect, prin procurori anume desemnaţi de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau, pentru activitatea Direcţiei Naţionale Anticorupţie, de către procurorul şef al acestei direcţii. Ministrul Justiţiei poate desemna direct anumiţi procurori în vederea exercitării controlului.

În cadrul îndeplinirii funcţiei de autoritate sub care îşi desfăşoară activitatea Ministerul Public, ministrul Justiţiei poate să ceară procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau, după caz, procurorului şef al Direcţiei Naţionale Anticorupţie informări asupra activităţii parchetelor şi să dea îndrumări scrise cu privire la măsurile ce trebuie luate pentru prevenirea şi combaterea eficientă a criminalităţii.

Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie elaborează anual un raport privind activitatea desfăşurată, pe care îl prezintă Consiliului Superior al Magistraturii şi ministrului Justiţiei. Acesta din urmă are obligaţia de a prezenta anual

---

[1] Art. 62 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară: *„Procurorii îşi desfăşoară activitatea potrivit principiilor legalităţii, imparţialităţii şi controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiţiei, în condiţiile legii"*. A se vedea *V.M. Ciobanu*, Constituţia..., op. cit., p. 1258.

Parlamentului concluziile asupra raportului de activitate a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

Legile reformei în justiţie, adoptate în anul 2005, au readus ministrului Justiţiei atribuţii pe care le pierduse în anul 2004 cu privire la numirea conducerii parchetelor la nivel naţional. Ministrul Justiţiei a preluat atribuţia ce revenea începând cu anul 2004 Consiliului Superior al Magistraturii de a propune Preşedintelui României numirea Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, prim-adjunctul şi adjunctul acestuia, procurorul şef al Direcţiei Naţionale Anticorupţie, adjuncţii acestuia, procurorii şefi de secţie ai acestor parchete, precum şi procurorul şef al Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism şi adjuncţii acestuia. Consiliul Superior al Magistraturii are numai un rol consultativ în numirea acestora, emiţând un aviz care însă nu are caracter conform pentru autoritatea care desemnează în funcţie, respectiv Preşedintele României.

1.5. Vegherea la respectarea ordinii de drept şi a drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti, prin mijloace procedurale puse la dispoziţie de hotărârea de organizare a Ministerului şi alte acte normative

În cadrul exerciţiului acestei funcţii Ministerul Justiţiei poate formula propuneri privind **cererile de graţiere**[1] şi să supravegheze la respectarea drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti şi să exercite competenţele de sesizare privind încălcarea acestora de către alte instituţii. Atribuţiile Ministerului Justiţiei în materie de cetăţenie au fost preluate de Autoritatea Naţională pentru Cetăţenie, care însă se află tot în subordinea Ministerului Justiţiei[2].

Ministerul Justiţiei are atribuţii şi în domeniul protecţiei victimelor şi reintegrării sociale a infractorilor:

a) coordonează, în condiţiile legii, activitatea serviciilor de protecţie a victimelor infracţiunilor şi reintegrare socială a infractorilor şi exercită controlul asupra acestor activităţi;

---

[1] Potrivit Legii nr. 546/2002 privind graţierea şi procedura acordării graţierii, republicată (M.Of. nr. 287 din 18 aprilie 2002), *graţierea* este măsura de clemenţă ce constă în înlăturarea, în total sau în parte, a executării pedepsei aplicate de instanţă ori în comutarea acesteia în una mai uşoară. Graţierea poate fi acordată individual, de către Preşedintele României, sau colectiv, de către Parlament. În vederea exercitării prerogativei de graţiere, Preşedintele României poate solicita, atunci când socoteşte necesar, avize consultative de la Ministerul Justiţiei. Direcţia Naţională a Penitenciarelor poate face propuneri motivate Ministerului Justiţiei în vederea iniţierii unei legi de graţiere.

[2] Potrivit O.U.G. nr. 5/2010 pentru înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Autorităţii Naţionale pentru Cetăţenie (M.Of. nr. 93 din 10 februarie 2010), Autoritatea Naţională pentru Cetăţenie este instituţie publică, cu personalitate juridică, aflată în subordinea Ministerului Justiţiei. Autoritatea este finanţată integral de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Justiţiei.

b) exercită atribuţiile care îi revin în ceea ce priveşte selecţia, recrutarea şi pregătirea profesională a personalului serviciilor de protecţie a victimelor infracţiunilor şi reintegrare socială a infractorilor, precum şi cariera acestuia;

c) elaborează metodologii necesare punerii în aplicare a legislaţiei în vigoare, formulează standarde şi modele de bune practici în domeniu.

În domeniul **supravegherii executării pedepselor, Ministerul Justiţiei:**

a) conduce, îndrumă şi verifică activitatea privind executarea pedepselor privative de libertate aplicate condamnaţilor şi a unor măsuri educative aplicate minorilor şi asigură condiţiile pentru respectarea drepturilor şi îndatoririlor prevăzute de lege pentru aceste categorii de persoane;

b) verifică modul de punere în executare a hotărârilor judecătoreşti prin care s-au luat măsuri de siguranţă cu caracter medical;

c) întocmeşte lucrări pregătitoare şi face propuneri în legătură cu cererile de graţiere şi de comutare a pedepselor;

d) coordonează activitatea Direcţiei Naţionale de Probaţiune[1].

---

[1] Probaţiunea promovează şi execută măsurile şi sancţiunile noncustodiale prin sprijinirea persoanelor care au comis infracţiuni să respecte legea, contribuind astfel la creşterea gradului de siguranţă socială. **Serviciul de probaţiune** activează în domeniul justiţiei penale. Conceptul de probaţiune (în sensul de reintegrare a persoanelor aflate în conflict cu legea penală) este nou în spaţiul juridic românesc fiind prezent numai în ultimul deceniu. Serviciul de probaţiune este alcătuit din consilieri de probaţiune care intervin în procesul penal, în esenţă pentru promovarea alternativelor la detenţie, întocmirea referatelor de evaluare a persoanelor atât în faza de urmărire penală, cât şi în cea de judecată. La solicitarea expresă a organelor de urmărire penală sau a instanţei de judecată, consilierii de probaţiune participă la modalităţile speciale de ascultare a părţii vătămate şi civile, precum şi a martorilor care au nevoie de protecţie în timpul procesului penal, respectiv a căror viaţă, integritate corporală sau libertate le sunt puse în pericol, la solicitarea acestora. Serviciul de probaţiune este responsabil de efectuarea supravegherii în comunitate a modului în care persoanele condamnate îşi respectă măsurile şi obligaţiile impuse de către instanţa de judecată. În principal, consilierul de probaţiune efectuează următoarele operaţiuni: a) realizează evaluarea inculpaţilor, a minorilor aflaţi în executarea unei măsuri educative, respectiv a persoanelor supravegheate, din oficiu sau la solicitarea organelor judiciare, potrivit legii; b) sprijină instanţa de judecată în procesul de individualizare a pedepselor şi măsurilor educative; c) coordonează procesul de supraveghere a respectării măsurilor şi executării obligaţiilor stabilite în sarcina persoanelor supravegheate faţă de care instanţa a dispus: amânarea aplicării pedepsei, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, liberarea condiţionată; d) coordonează procesul de supraveghere a respectării uneia dintre următoarele măsuri educative neprivative de libertate: stagiul de formare civică, supravegherea, consemnarea la sfârşit de săptămână, asistarea zilnică; e) coordonează executarea pedepsei amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii; f) derulează activităţi specifice în legătură cu persoanele private de libertate; g) îndeplinesc alte atribuţii, conform legii. Activitatea de probaţiune este reglementată prin Legea nr. 252/2013 privind organizarea şi funcţionarea sistemului de probaţiune (M.Of. nr. 512 din 14 august 2013).

1.6. Reprezentarea statului sau Guvernului în domeniul de activitate și competență specifice stabilite prin acte normative

În cadrul exercitării acestei funcții Ministerul Justiției îndeplinește formalitățile pentru negocierea și semnarea tratatelor internaționale interesând domeniul justiției; fundamentează, coordonează și asigură, în domeniile sale de competență, stabilirea și realizarea obiectivelor României ca stat membru al Uniunii Europene[1], participarea la procedurile decizionale ale Uniunii Europene și îndeplinirea obligațiilor care decurg din calitatea de stat membru al acesteia; sprijină, la solicitarea instituțiilor publice implicate, pregătirea reprezentării României în cadrul procedurilor desfășurate în fața Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene în cauzele care privesc domeniile sale de competență; participă la Consiliul Justiție și Afaceri Interne și la alte reuniuni internaționale în domeniul de competență.

1.7. Funcția de autoritate centrală în domeniul cooperării judiciare internaționale

A. Cooperarea internațională judiciară în materie penală. Cooperarea judiciară internațională în materie penală cuprinde: asistența judiciară[2], extrădarea, transferarea persoanelor condamnate, transferul de proceduri, recunoașterea hotărârilor.

Cooperarea judiciară internațională se realizează pe bază de convenții internaționale, bilaterale sau multilaterale. Cea mai mare parte dintre acestea impun desemnarea uneia sau mai multor **autorități centrale** pentru transmiterea cererilor și îndeplinirea altor atribuții specifice. În România, Ministerul Justiției este **autoritatea centrală** în următoarele materii: extrădare; transferarea persoanelor condamnate; transferul de proceduri; recunoașterea hotărârilor; asistență judiciară în faza de judecată. Pentru cererile de asistență judiciară în materie penală din faza de cercetare și urmărire penală autoritatea centrală este Ministerul Public. Ministerul Afacerilor Interne este autoritatea centrală pentru cererile referitoare la cazierul judiciar[3].

---

[1] În Anexa IX la care se face referire în art. 34 din Actul de aderare a României la Uniunea Europeană – ratificat prin Legea nr. 157/2005 (M.Of. nr. 465 din 1 iunie 2005) – sunt menționate angajamentele specific asumate și cerințele acceptate de România la încheierea negocierilor de aderare, printre care reformarea sistemului judiciar, lupta împotriva corupției, asigurarea cadrului legislativ clar privind sarcinile jandarmeriei și poliției, o strategie coerentă împotriva criminalității. Pentru consecințele pe care le produce integrarea României în Uniunea Europeană, a se vedea *I.M. Anghel*, Implicațiile pe care le are asupra statului român intrarea în vigoare a tratatului de aderare a României la Uniunea Europeană, în Dreptul nr. 7/2007, p. 9-34.

[2] Asistența judiciară cuprinde, în principal, notificarea (comunicarea) de acte judiciare, comisiile rogatorii, precum și mijloacele moderne de investigație: audierile prin videoconferință, echipele comune de anchetă, livrările controlate, transmiterea spontană de informații, supravegherea transfrontalieră.

[3] A se vedea *F.R. Radu*, Ghid de cooperare judiciară internațională în materie penală, disponibil pentru consultare pe website-ul (*www.just.ro*).

În cadrul spațiului judiciar comun al Uniunii Europene, cooperarea judiciară se desfășoară în temeiul unor instrumente comunitare care au la bază principiile recunoașterii și încrederii reciproce. În relația cu statele membre U.E., se aplică instrumentele U.E. *bazate pe comunicarea directă între autoritățile judiciare.* Astfel, de la 1 decembrie 2007, în temeiul Convenției U.E. de asistență judiciară din 29 mai 2000, cererile de asistență judiciară privind comisiile rogatorii și comunicările de acte pot fi transmise direct autorității judiciare solicitate. De asemenea, de la 1 ianuarie 2007, procedurile formale de extrădare au fost înlocuite cu procedurile de predare în baza unui mandat european de arestare, emis în aplicarea deciziei-cadru a Consiliului nr. 584/JAI din 13 iunie 2002[1]. În acest caz, rolul Ministerului Justiției, ca autoritate centrală română în domeniul cooperării judiciare în materie penală este diferit, principala atribuție rămânând aceea de a asista și sprijini, inclusiv prin intermediul punctelor naționale de contact pentru R.J.E./E.J.N. contactul direct între autoritățile judiciare române și cele din statele membre U.E., spre deosebire de atribuțiile autorității centrale în relația cu statele nemembre U.E., care includ, între altele, efectuarea controlului de regularitate internațională și transmiterea sau primirea cererilor. Desigur, și în relația cu statele membre U.E. pentru anumite forme de cooperare (transferarea persoanelor condamnate, supravegherea transfrontalieră, urmărirea transfrontalieră), autoritatea centrală – Ministerul Justiției sau Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, după caz, își păstrează rolul pe care îl are în relația cu statele terțe. Totodată, o bază de date privind mandatele europene de arestare se creează la nivelul Ministerului Justiției, căruia autoritățile judiciare române, emitente sau de executare trebuie să îi comunice toate mandatele europene de arestare emise sau executate[2].

Tot în cadrul cooperării judiciare în spațiul european se înscrie și atribuția Ministerului Justiției de a coopera cu oficiile de recuperare a creanțelor sau cu autoritățile din celelalte state membre ale Uniunii Europene, prin schimbul de informații și de bune practici, în scopul de a facilita urmărirea și identificarea bunurilor rezultate din săvârșirea de infracțiuni și a altor bunuri având legătură cu infracțiunile care ar putea face obiectul unei dispoziții de confiscare sau de indisponibilizare. În îndeplinirea atribuțiilor rezultate din Decizia nr. 2007/845/JAI a Consiliului din 6 decembrie 2007 privind cooperarea dintre oficiile de recuperare din statele membre în domeniul urmăririi și identificării produselor provenite din săvârșirea de infracțiuni sau a altor bunuri având legătură cu infracțiunile, Ministerul Justiției cooperează, prin schimb de informații, cu instituțiile naționale implicate în procedura de confiscare sau indisponibilizare a bunurilor, cum ar fi: Oficiul Național al Registrului Comerțului, parchetele și instanțele, Ministerul Administrației și Internelor și organele de poliție, Ministerul Finanțelor Publice și instituțiile publice deconcentrate, Garda Financiară, Autoritatea Națională a Vămilor, Agenția Națională de Administrare Fiscală, Agenția Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară,

---

[1] A se vedea *F.R. Radu*, Principalele instrumente juridice ale Uniunii Europene în domeniul extrădării și preluării infractorilor, în Dreptul nr. 9/2007, p. 144-166.

[2] Ibidem.

Oficiul Național pentru Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, precum și orice altă autoritate care ar putea furniza informațiile necesare.

B. Cooperarea internațională judiciară în materie civilă. În materie civilă (și comercială – sunt state care nu au o concepție monistă asupra dreptului privat, distincția civil/comercial fiind încă actuală în raporturile cu acestea) cooperarea judiciară internațională cuprinde notificarea și comunicarea actelor judiciare și extrajudiciare în străinătate, obținerea de probe în străinătate în materie civilă și comercială, informații asupra dreptului străin, accesul internațional la justiție, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în străinătate, protecția internațională a minorilor, supralegalizarea sau aplicarea apostilei actelor oficiale române pentru a-și produce efectele în străinătate.

În cadrul spațiului judiciar comun al Uniunii Europene, cooperarea judiciară se desfășoară în temeiul unor instrumente comunitare care au la bază principiile recunoașterii și încrederii reciproce între sistemele juridice ale statelor membre ale Uniunii Europene. În relația cu statele membre U.E., rolul Ministerului Justiției, ca autoritate centrală română în domeniul cooperării judiciare în materie civilă rămâne acela de a asista și sprijini, în materie civilă și comercială, contactul direct între autoritățile judiciare române și cele din statele membre U.E.[1]

1.8. Coordonarea integrării eforturilor de realizare a obiectivelor de referință specifice din cadrul Mecanismului de Cooperare și Verificare instituit și integrarea informațiilor solicitate autorităților în virtutea acestei funcții; reprezintă statul și guvernul în cooperarea cu Comisia Europeană

La 1 ianuarie 2007, când România a aderat la Uniunea Europeană, a fost stabilit un *Mecanism de cooperare și de verificare* (*instituit prin Decizia Comisiei Europene nr. 2006/928/CE din 13 decembrie 2006*) pentru a sprijini România în vederea remedierii anumitor deficiențe în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției, precum și pentru a monitoriza progresele realizate în aceste domenii prin intermediul unor rapoarte periodice[2]. Acest mecanism îi permite Comisiei Europene să conlucreze îndeaproape la nivel politic și tehnic cu autoritățile

---

[1] Rețeaua Judiciară Europeană în materie civilă și comercială a fost creată prin Decizia nr. 2001/470/EC, modificată prin Decizia nr. 568/2009/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 18.06.2009, în vederea facilitării cooperării judiciare între statele membre ale Uniunii Europene. Rețeaua este formată din Punctele Naționale de Contact desemnate de statele membre care asistă judecătorii naționali în aplicarea legislației comunitare în domeniu. A se vedea *V. Onaca, D. Domninteanu, I. Burduf*, Ghid de cooperare judiciară internațională în materie civilă, disponibil pentru consultare pe website-ul (*www.just.ro*); *A.M. Filip*, Cooperare judiciară în materie civilă și comercială în statele membre ale Uniunii Europene, în Dreptul nr. 9/2007, p. 110-127.

[2] Decizia nr. 2006/928/CE a Comisiei din 13 decembrie 2006 de stabilire a unui mecanism de Cooperare și de Verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției (JO L 354 din 14 decembrie 2006, p. 56).

române pentru a monitoriza și evalua progresele realizate de România, precum și pentru a-i furniza consiliere tehnică și sprijin financiar. Mecanismul de cooperare și de verificare permite tuturor celorlalte state membre să urmărească și să sprijine evoluțiile înregistrate în aceste domenii în România, precum și să îi acorde expertiză și sprijin financiar. Rapoartele intermediare și anuale pregătite de Comisie în cadrul Mecanismului de cooperare și de verificare evaluează progresele și identifică deficiențele care mai trebuie remediate, ajutând astfel România să stabilească ce acțiuni trebuie întreprinse prioritar pentru a îndeplini pe deplin obiectivele de referință stabilite în momentul aderării[1].

Începând cu anul 2007, la nivelul sistemului judiciar au devenit prioritare angajamentele asumate în cadrul acestui mecanism. Aceste angajamente au fost detaliate în Planul de acțiune aprobat de Guvern în 2007[2]. La începutul anului 2010, Guvernul României a completat cadrul instituțional de coordonare a activităților legate de Mecanismul de Cooperare și Verificare prin înființarea Comisiei de monitorizare a progreselor înregistrate de România în domeniul reformei sistemului judiciar și luptei împotriva corupției[3].

Așa cum am arătat anterior, în mod periodic, Comisia Europeană întocmește rapoarte privind evoluția sistemului judiciar românesc în atingerea obiectivelor de referință stabilite. Inițial au fost stabilite patru obiective majore:

a) garantarea unui proces judiciar mai transparent și mai eficient totodată, în special prin consolidarea capacităților și a responsabilizării C.S.M. Raportarea și evaluarea impactului noilor coduri de procedură civilă și penală;

b) înființarea, conform celor prevăzute, a unei agenții pentru integritate cu responsabilități în domeniul verificării patrimoniului, al incompatibilităților și al conflictelor de interese potențiale, precum și cu capacitatea de a adopta decizii obligatorii care să poată duce la aplicarea unor sancțiuni disuasive;

c) continuarea, în baza progreselor realizate deja, a unor cercetări profesioniste și imparțiale cu privire la acuzațiile de corupție la nivel înalt;

d) adoptarea unor măsuri suplimentare de prevenire și combatere a corupției, în special în cadrul administrației locale.

În raportul din anul 2015, Comisia Europeană concluzionează în sensul recomandării de a lua măsuri în următoarele domenii: independența justiției, reforma sistemului judiciar, integritatea, lupta împotriva corupției. Din păcate, deși utile în perioada imediată aderării României la Uniunea Europeană, rapoartele elaborate în

---

[1] Rapoartele Comisiei Europene sunt disponibile pe site-ul Ministerului Justiției (*www.just.ro*).

[2] H.G. nr. 1346/2007 privind aprobarea Planului de acțiune pentru îndeplinirea condiționalităților din cadrul mecanismului de cooperare și verificare a progresului realizat de România în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției (M.Of. nr. 765 din 12 noiembrie 2007).

[3] H.G. nr. 79/2010 privind înființarea Comisiei de monitorizare a progreselor înregistrate de România în domeniul reformei sistemului judiciar și luptei împotriva corupției (M.Of. nr. 100 din 15 februarie 2010), abrogată ulterior prin H.G. nr. 216/2012 privind accelerarea implementării obiectivelor de referință prevăzute în cadrul Mecanismului de cooperare și verificare (M.Of. nr. 209 din 29 martie 2012).

cadrul Mecanismului de Cooperare și Verificare încep să aibă un conținut stereotip, de multe ori depășind domeniul justiției sau conținând formulări generale, a căror aducere la îndeplinire nu a reușit în totalitate niciunui sistem judiciar. Aceste rapoarte și-au pierdut treptat rolul inițial. Ele au devenit fie un mijloc comod de a justifica neprimirea României în spațiul Schengen (în plan extern), fie pretextul unor dispute între taberele politice, fiind cel mai adesea comentate fără a fi citite sau înțelese (în plan intern). Apreciem că în prezent sistemul mecanismului de cooperare și verificare este neadecvat poziției pe care România o ocupă în plan extern, dar și complet inutil justiției române, suferind de o sterilitate cronică în planul efectelor practice[1].

1.9. Funcții de asigurare a resurselor pentru administrarea justiției ca serviciu public

În cadrul exercițiului acestei funcții Ministerul Justiției are atribuții în domeniul resurselor umane, asigurării condițiilor de muncă și sănătății personalului din sistemul judiciar după cum urmează:

a) exercită atribuțiile ce îi revin privind recrutarea, numirea și eliberarea din funcție a personalului propriu și a altor categorii de personal care, potrivit legii, este numit prin ordin al ministrului Justiției, precum și privind gestionarea carierei acestora;

b) exercită atribuțiile prevăzute de lege în legătură cu funcționarii cu statut special din cadrul Administrației Naționale a Penitenciarelor (A.N.P.);

c) asigură fondurile necesare, fundamentează și elaborează proiectul bugetului pentru activitatea proprie, a instituțiilor publice din sistemul justiției pentru care ministrul Justiției are calitatea de ordonator principal de credite și a unităților subordonate Ministerului; repartizează creditele bugetare ordonatorilor secundari de credite și urmărește modul de utilizare a acestora;

d) coordonează și îndrumă activitatea economică, de investiții, de achiziții și administrativă a instanțelor judecătorești, a aparatului propriu și a unităților

---

[1] În opinia noastră, prelungirea nejustificată a perioadei de monitorizare a condus în prezent la o puternică îndoială asupra necesității și pertinenței rapoartelor întocmite. Ultimele rapoarte vădesc o îndepărtare de la rosturile instituirii Mecanismului de Cooperare și Verificare. Deși instrumente care ar trebui să aibă o pronunțată natură tehnică, rapoartele Comisiei conțin adesea o aplecare aproape obsesivă exclusiv asupra justiției penale, ignorând realitatea că justiția civilă este cea majoritară și importantă pentru mediul de afaceri ori conțin aprecieri subiective sau izvorâte dintr-o neînțelegere a sistemului de drept românesc. Pentru o excelentă și foarte documentată „recenzie" negativă a rapoartelor Comisiei în cadrul Mecanismului de Cooperare și Verificare, a se vedea *V.M. Ciobanu*, Câteva reflecții asupra unor evenimente politico-juridice petrecute la început de an (*http://juridice.ro/essentials/152/cateva-reflectii-asupra-unor-evenimente-politico-juridice-petrecute-la-inceput-de-an*). Pentru o analiză a incorectei raportări a clasei politice la rapoartele privind mecanismul de cooperare și verificare, dar și a conținutului acestora, care în multe cazuri vădește necunoașterea în profunzime a legislației interne, a se vedea *V.M. Ciobanu*, Din nou despre obstrucționarea justiției, intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă, atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii și rolul Curții Constituționale, în Revista Română de Drept Privat nr. 3/2012, p. 24-30.

subordonate Ministerului, putând emite, în condiţiile legii, norme şi instrucţiuni obligatorii pentru aplicarea unitară a reglementărilor legale;

e) organizează şi conduce contabilitatea, organizează activitatea de control financiar preventiv propriu, asigură salarizarea personalului şi centralizarea situaţiilor financiare;

f) coordonează activităţile de implementare a proiectelor cu finanţare externă pentru toate domeniile sale de activitate şi administrează fondurile provenind din intrări de credite externe şi fonduri externe nerambursabile aferente acestor proiecte;

g) elaborează Strategia de informatizare a sistemului judiciar; implementează strategia şi programele guvernamentale de informatizare în unităţile sistemului judiciar; coordonează, îndrumă şi verifică din punct de vedere tehnic, metodologic şi profesional activitatea informatică a instanţelor şi unităţilor subordonate;

h) organizează şi asigură, în condiţiile legii, exercitarea activităţilor de audit intern; coordonează activitatea de audit intern desfăşurată în cadrul unităţilor subordonate şi instituţiilor publice din sistemul justiţiei, finanţate de la bugetul de stat, pentru care ministrul justiţiei are calitatea de ordonator de credite;

i) gestionează, în condiţiile legii, sumele provenind din taxele judiciare de timbru, precum şi din impozitele încasate din onorariile avocaţilor, ale notarilor publici şi ale executorilor judecătoreşti;

j) asigură protecţia juridică a patrimoniului propriu şi a intereselor sale legitime în faţa instanţelor de judecată;

k) asigură accesarea şi implementarea proiectelor şi a programelor cu finanţare internaţională în domeniul său de competenţă;

l) realizează lucrări de statistică judiciară;

m) asigură condiţiile necesare acordării asistenţei medicale personalului din sistemul justiţiei, potrivit legii; coordonează metodologic activitatea de asistenţă medicală desfăşurată la nivelul Administraţia Naţională a Penitenciarelor (A.N.P.) atât pentru persoanele private de libertate, cât şi pentru personalul acesteia; controlează activitatea de asistenţă medicală la locurile de deţinere;

n) ia măsuri pentru asigurarea condiţiilor de securitate şi sănătate în muncă şi prevenirea accidentelor de muncă şi a bolilor profesionale la nivelul personalului din aparatul propriu;

o) asigură condiţiile de odihnă, tratament şi de recuperare a stării de sănătate a personalului din sistemul justiţiei; asigură, prin A.N.P., gestionarea bazei materiale aflate în administrare, formată din case de odihnă, de tratament, cluburi, unităţi hoteliere şi alte dotări destinate acestui scop; execută lucrări de întreţinere şi reparaţii.

§2. Conducerea Ministerului Justiţiei. Organizarea internă

Conducerea Ministerului Justiţiei este asigurată de ministrul Justiţiei. În exerciţiul funcţiei, ministrul Justiţiei emite ordine şi instrucţiuni. Exercitarea controlului se face întotdeauna cu respectarea principiului separaţiei puterilor şi nu poate duce la anularea actelor notarilor sau executorilor judecătoreşti, aceasta intrând în competenţa instanţelor de judecată.

Secţiunea a 2-a. Consiliul Superior al Magistraturii

§1. Rolul şi natura juridică a Consiliului Superior al Magistraturii

1.1. Noţiune. Rolul instituţiei

Consiliul Superior al Magistraturii este potrivit art. 133 alin. (1) din Constituţia României organismul care joacă rolul de *garant al independenţei justiţiei*. Aceeaşi dispoziţie este reluată în art. 1 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judecătorească, republicată, precum şi în art. 1 alin. (1) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată.

În aproape toate statele cu democraţii consolidate există un organism cu rolul şi atribuţiile similare Consiliului Superior al Magistraturii. Aceste organisme se interpun între puterea judecătorească şi cea legislativa sau executivă pentru a feri pe magistraţi de imixtiuni din partea acestora, de presiuni sau promisiuni de avansare ce ar putea fi făcute de reprezentanţii celorlalte puteri. În mai toate cazurile, aceste organisme reuşesc să apere eficient independenţa funcţională a magistraţilor în raporturile cu celelalte puteri ale statului datorită faptului că dispun cu privire la recrutarea, avansarea, promovarea în funcţii de conducere, suspendarea şi încetarea din funcţie a magistraţilor, precum şi prin faptul că îndeplinesc rolul de instanţă disciplinară în ce priveşte corpul magistraţilor. Practic, toate aspectele ce vizează evoluţia profesională a magistraţilor sunt atribuite organismelor similare Consiliului Superior al Magistraturii, realizând ceea ce se numeşte *autoguvernarea* justiţiei[1]. „Secretul" puterii acestor organisme rezidă şi în faptul că în cele mai multe cazuri au natură constituţională, înfiinţarea lor şi principalele atribuţii fiind prevăzute în norme cuprinse în legile fundamentale ale statelor respective, astfel că este foarte dificilă atingerea acestora ca urmare a modificărilor ce survin în viaţa politică a fiecărui stat. Astfel, modificarea atribuţiilor esenţiale ale acestor organisme ar trebui să antreneze o largă majoritate, specifică revizuirii legilor fundamentale, şi să urmeze o procedură mai dificilă (în cazul României fiind necesară organizarea unui referendum la nivel naţional).

1.2. Istoricul instituţiei

Consiliul Superior al Magistraturii nu este un organism nou, creat pentru întâia dată prin Constituţia din 1991, ci are o istorie care începe cu perioada de consolidare a instituţiilor statului român modern anterior primului război mondial, în timpul domniei regelui Carol I[2]. Desigur că nici compunerea şi nici rolul Consiliului Superior al Magistraturii de la acea vreme nu sunt identice cu cele din prezent, dar

---

[1] Pentru o analiză a sistemelor de autoguvernare a justiţiei, a se vedea *I. Leş*, Examen de drept comparat asupra sistemelor moderne de autoguvernare a magistraturii şi cu privire la noile reglementari adoptate de Parlamentul României, în Dreptul nr. 11/2004, p. 5-32.

[2] Pentru o prezentare a evoluţiei istorice a Consiliului Superior al Magistraturii, a se vedea şi *I. Popa*, op. cit., p. 73-96.

scopurile pentru care instituţia a fost creată atunci concordă cu cele care au condus ulterior la desăvârşirea acesteia în perioada recentă.

Aşa cum am arătat, actul de înfiinţare a Consiliului Superior al Magistraturii la noi a fost Legea pentru modificarea unor dispoziţiuni din legile relative la organizarea judecătorească din anul 1909. Acest organism nou la acea epocă a fost creat în scopul de a mai diminua din puterile discreţionare pe care le deţinea ministrul justiţiei în ceea ce priveşte magistratura. Totuşi înfiinţarea Consiliului Superior al Magistraturii nu a eliminat poziţia principală pe care o avea la acea vreme ministrul justiţiei în cadrul sistemului judiciar. Consiliul s-a înfiinţat pe lângă Ministerul Justiţiei, şedinţele acestuia se ţineau în localurile Ministerului Justiţiei, folosind pentru propriile lucrări personalul acestui minister[1]. În ce priveşte atribuţiile acestui prim Consiliu Superior al Magistraturii, acestea erau de *„a-şi da cu părerea"* asupra confirmării, numirii şi înaintării în funcţie a magistraţilor, de a judeca abaterile disciplinare săvârşite de magistraţi şi a aplica sancţiunile corespunzătoare şi de a-şi da avizul în toate cazurile în care este consultat de ministrul justiţiei. Pentru a reda o imagine cât mai apropiată de cea existentă în epocă, trebuie menţionat că avizele date de Consiliul Superior al Magistraturii în ce priveşte confirmarea, numirea şi înaintarea în funcţii a magistraţilor aveau natura unor avize conforme, adică obligatorii pentru ministrul justiţiei. Structura Consiliului respecta, în principiu, ideea reprezentativităţii, fiind compus în majoritate din magistraţi de carieră de la instanţele superioare[2] pe baza alegerii lor de către magistraţii acestor instanţe, ministrul justiţiei fiind totuşi destul de bine reprezentat în componenţa Consiliului[3].

Legea pentru organizarea judecătorească din 1924 a redus din atribuţiile Consiliului Superior al Magistraturii, eliminând competenţele în materia acţiunii disciplinare şi sancţionării magistraţilor[4]. Şi în componenţa Consiliului au intervenit modificări sub aspectul modului de desemnare a membrilor. Dacă în forma iniţială, majoritatea membrilor Consiliului se forma prin alegerea de către magistraţii Curţii de Casaţie şi cei ai Curţii de Apel Bucureşti a unor magistraţi din cadrul acestor instanţe, conform noii reglementări deveneau membri de drept în Consiliu prim-preşedintele şi preşedinţii Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, prim-preşedinţii curţilor de apel, inspectorii curţilor de apel, alături de ministrul justiţiei sau un delegat al acestuia.

Legea pentru organizarea judecătorească din 1938 a păstrat în mare rolul, atribuţiile şi structura Consiliului Superior al Magistraturii. În literatura de specialitate a vremii se subliniază rolul recomandărilor Consiliului în ce priveşte înaintările în funcţie ale magistraţilor inamovibili, ceea ce denotă că acest organism era deja perceput ca unul esenţial în cariera magistraţilor[5]. Totuşi, trebuie remarcat faptul că

---

[1] Idem, p. 75.

[2] Trei membri şi un supleant aleşi de Curtea de Casaţie dintre magistraţii săi, doi membri şi un supleant aleşi de Curtea de Apel Bucureşti dintre judecătorii acestei instanţe.

[3] Inspectorul Curţilor de Apel, unul din inspectorii tribunalelor desemnat de ministru, un delegat al ministerului sau însuşi ministrul justiţiei.

[4] *I. Popa*, op. cit., p. 76.

[5] A se vedea *P. Vasilescu*, op. cit., vol. I, p. 287 şi urm.

rolul central şi principal în ceea ce priveşte guvernarea sistemului judiciar îl îndeplineşte tot ministrul justiţiei[1]. De altfel, structura Consiliului se îndepărtează de la ideea reprezentativităţii corpului profesional al magistraţilor pe baza alegerii de către aceştia şi dintre ei a majorităţii membrilor, o pondere semnificativă fiind reprezentată de magistraţi care ocupau funcţii de conducere în cadrul instanţelor sau parchetelor, funcţii care se ocupau prin numirea de către ministrul justiţiei sau la propunerea ministrului justiţiei.

Legea de organizare judecătorească din anul 1943, apărută într-un context social şi istoric deosebit, marcat de implicarea României în cel de-al doilea Război Mondial, menţine Consiliul Superior al Magistraturii, dar existenţa sa a fost apreciată ca fiind mai mult formală în aceasta perioadă.

Declinul Consiliului Superior al Magistraturii începe odată cu instaurarea regimului comunist, care a atacat şi apoi suprimat toate instituţiile specifice democraţiei. Deşi Legea de organizare judecătorească nr. 341/1947 prevedea existenţa în continuare a Consiliului Superior al Magistraturii, structura acestuia, bazată exclusiv pe magistraţi cu funcţii de conducere în cele mai înalte instanţe, precum şi caracterul limitat şi echivoc al reglementării atribuţiilor sale anunţau intrarea într-o perioadă în care corpul magistraţilor, ca de altfel toate structurile statutului şi ale societăţii, urma să fie aservit intereselor politice ale Partidului Comunist[2]. Legea de organizare judecătorească din 1947 a avut o scurtă perioada de aplicare, fiind abrogată prin Decretul nr. 132/1949. Legea de organizare judecătorească din 1952 nu a mai prevăzut Consiliul Superior al Magistraturii, acest organism dispărând pentru o lungă perioadă din rândul instituţiilor sistemului judiciar.

Constituţia României din 1991 a reînfiinţat Consiliul Superior al Magistraturii. Constituţia nu arată decât două dintre principalele atribuţii: *propune Preşedintelui României, în vederea numirii în funcţie a judecătorilor şi procurorilor, cu excepţia celor stagiari* şi *rolul de consiliu de disciplină pentru magistraţi*. În ce priveşte

---

[1] Este elocvent sistemul înaintărilor în funcţie detaliat de *P. Vasilescu*, op. cit., vol. I, p. 287. Înaintarea magistraţilor în funcţiile de consilieri şi procurori la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, de consilieri de Curte de Apel, de prim preşedinte şi preşedinţi de tribunale nu se poate face decât cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii, care este obligat în recomandările sale să ţină seama de îndeplinirea condiţiilor legale de înaintare, de tablourile de propuneri făcute de curţile de apel şi de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, precum şi de cazierul fiecărui magistrat. Înaintarea în funcţiile de prim preşedinte, procuror general, preşedinţi de secţie la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, de prim preşedinte, procurori de secţie la curţile de apel, judecători de tribunale şi de pace, se face cu îndeplinirea condiţiilor legale de ministrul Justiţiei fără avizul Consiliului Superior al Magistraturii.

[2] Un tablou relevant al modului în care se petreceau lucrurile în acea perioadă de final a democraţiei şi de început al erei comuniste îl oferă şi lucrarea dlui *I. Popa* despre profesia de magistrat în România, în op. cit., p. 78, în care se arată că deşi legea conferea Consiliului în mod aparent o autoritate exclusivă în ce priveşte numirea în magistratură, fiind necesar avizul conform al acestuia, altă prevedere din aceeaşi lege dădea posibilitatea ministrului Justiţiei ca pe o durată tranzitorie cuprinsă între 5 decembrie 1947 şi 1 martie 1948 să poată numi în funcţie orice magistrat, fără avizul Consiliului Superior al Magistraturii şi fără a arăta motivele.

structura Consiliului, se prevedea doar faptul că este format din magistraţi aleşi de Camera Deputaţilor şi Senat, în şedinţă comună. Legea nr. 92/1992 privind organizarea judecătorească a reglementat atribuţiile şi structura Consiliului Superior al Magistraturii, pornind de la prevederile constituţionale şi având ca model probabil prima reglementare a acestui organism, adică cea dată prin legea din 1909. Consiliul era compus din 15 membri aleşi, pentru o durată de 4 ani, de Camera Deputaţilor şi Senat, în şedinţă comună. Deşi alegerea aparţinea puterii legiuitoare, adunările generale ale magistraţilor desemnau din rândurile lor candidaţii pentru alegere (un număr întreit de candidaţi, din care organele puterii legiuitoare alegeau membrii Consiliului). Atribuţiile erau, în principal, cele prevăzute şi în Constituţie, respectiv propunea Preşedintelui României numirea în funcţie a judecătorilor şi procurorilor, cu excepţia celor stagiari, dispunea cu privire la promovarea[1], transferarea, suspendarea şi încetarea din funcţia de judecător, valida examenele de capacitate ale magistraţilor, îndeplinea rolul de consiliu de disciplină al judecătorilor şi dădea avize, la solicitarea ministrului Justiţiei, în probleme privind administrarea justiţiei.

Din momentul adoptării Constituţiei din 1991, iar în plan special a Legii nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, încep noi frământări în sistemul judiciar, ca de altfel în toate domeniile, care presupun încercări de aşezare a instituţiilor nou înfiinţate şi de poziţionare faţă de alte instituţii. În această perioadă apar germenii sciziunii dintre Consiliul Superior al Magistraturii şi ministrul Justiţiei, pe care le simţim tot mai pregnant în prezent. Tendinţele sunt fireşti, deoarece în această perioadă Consiliul Superior al Magistraturii începe să îşi găsească o identitate instituţionala distinctă de Ministerul Justiţiei, începe să conştientizeze că el ar trebui să fie organismul care să guverneze magistratura, dar nu are toate mijloacele legale şi financiare pentru a realiza acest lucru.

Revizuirea Constituţiei din anul 2003 pune pentru întâia dată Consiliul Superior al Magistraturii în funcţia de autoritate cu rolul de garantare a independenţei justiţiei. Este reglementată la nivel constituţional structura Consiliului, bazată pe respectarea principiului reprezentativităţii elective a magistraţilor[2] şi sunt fixate principalele atribuţii (numirea în funcţie a judecătorilor şi procurorilor, cu excepţia celor stagiari şi rolul de instanţă de judecată în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor şi procurorilor). Pachetul de legi pentru justiţie adoptat în anul 2004 a adus Consiliul Superior al Magistraturii, cel puţin din punct de vedere instituţional, în poziţia de organism apt sa guverneze magistratura: independent (iar nu ca în trecut, pe lângă Ministerul Justiţiei), cu buget şi aparat administrativ propriu (nu utilizând localul şi folosind personalul Ministerului Justiţiei), singurul cu rolul de a garanta independenţa justiţiei (în trecut acest rol revenea şi ministrului justiţiei, cu toate rezervele ce decurgeau din faptul că acesta era, în general, om politic), având o structură formată în mare majoritate din magistraţi aleşi de adunările generale ale judecătorilor şi

---

[1] În ce priveşte modalitatea de promovare sub imperiul acestei legi, s-a arătat că rolul ministrului Justiţiei a rămas unul important, deoarece Consiliul primea de la acesta liste de candidaţi în vederea promovării. A se vedea *I. Popa*, op. cit., p. 80-81.

[2] Din cei 19 membri ai Consiliului, 14 sunt aleşi de adunările generale ale magistraţilor şi validaţi de Senat. Pentru structura actualului Consiliu Superior al Magistraturii.

procurorilor, cu atribuţii bine determinate şi aproape exclusive în sensul gestionarii carierei magistraţilor[1].

În opinia noastră, ultima mare modificare a competenţelor la nivelul guvernării magistraturii şi consolidării instituţionale a Consiliului Superior al Magistraturii a fost determinată de doi importanţi factori:

- atingerea de către corpul profesional al magistraţilor a unei conştiinţe în ceea ce priveşte necesitatea autoguvernării magistraturii (grăbită şi de existenţa presiunilor politice din ce în ce mai accentuate asupra justiţiei);
- presiunea generată de pregătirea instituţională a României în vederea aderării la Uniunea Europeană[2].

1.3. Natura juridică

Natura juridică a Consiliului Superior al Magistraturii în forma reglementată prin Constituţia revizuită în anul 2003 şi prin Legea nr. 317/2004 este controversată. Constituţia plasează Consiliul Superior al Magistraturii în capitolul rezervat *Autorităţii judecătoreşti*. Cu toate acestea, tot Constituţia, în art. 126, precizează că justiţia se realizează prin Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi prin celelalte instanţe judecătoreşti. Se poate trage cu uşurinţă concluzia potrivit căreia Consiliul Superior al Magistraturii este o autoritate de natură constituţională, independentă în cadrul sistemului judiciar, cu rolul de a sigura independenţa justiţiei, dar nu face parte din puterea judecătorească, deoarece nu înfăptuieşte justiţia[3]. În literatura de specialitate s-a susţinut natura mixtă a Consiliului Superior al Magistraturii, de organ ce îndeplineşte activităţi administrative şi activităţi jurisdicţionale, atunci când funcţionează ca instanţă de judecată în materie disciplinară pentru judecători şi procurori[4].

Mai este remarcat că, deşi Consiliul Superior al Magistraturii este un organism menit să garanteze independenţa justiţiei, iar justiţia, aşa cum am arătat, se înfăptuieşte numai de către judecători, atât structura acestuia, dar mai ales atribuţiile

---

[1] A se vedea *I. Popa*, op. cit., p. 87.

[2] În rapoartele de ţară elaborate de Comisia Europeană pe anii 2002-2004 se remarcă influenţa politicului asupra justiţiei şi asupra Consiliului Superior al Magistraturii, atât în ce priveşte activitatea curentă a acestui organism, cât şi în ceea ce priveşte alegerea membrilor acestuia. Pentru teza conform căreia Consiliul Superior al Magistraturii face parte din puterea judecătorească, teză pe care nu o susţin, se vedea *N. Cochinescu*, Totul despre Ministerul Public, op. cit., p. 109.

[3] În acest sens a decis şi Curtea Constituţională, prin Decizia nr. 339/1997 (M.Of. nr. 170 din 25 iulie 1997).

[4] În acest sens, *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 111; *I. Popa*, op. cit., p. 86. A se vedea şi *I. Deleanu*, Tratat de procedură civilă, Ed. Servo-Sat, Arad, 2000, p. 82. Consiliul Superior al Magistraturii desfăşoară, de regulă, o activitate de natură administrativă, iar atunci când acţionează ca instanţă de disciplină realizează o activitate jurisdicţională specială. A se vedea poziţia exprimată de *C-L. Popescu*, Funcţionarea Consiliului Superior al Magistraturii în ipostaza de instanţă de judecată şi dreptul la un proces echitabil, în Dreptul nr. 3/2005, p. 9-41, în care autorul atribuie Consiliului Superior al Magistraturii natura juridică a unei autorităţi administrative.

îi vizează şi pe procurori[1]. Desigur că ideea legiuitorului constituant poate a fost una generoasă, în sensul de a lărgi sfera noţiunii de justiţie şi spre activitatea depusă de procurori în scopul de a reduce influenţa politicului asupra acesteia, dar soluţia adoptată este incoerentă în raport cu celelalte texte constituţionale.

Este evident că, după prezentarea etapelor sinuoasei sale evoluţii, se poate trage concluzia că în prezent Consiliul Superior al Magistraturii se află într-o poziţie instituţională aptă să guverneze magistratura şi, prin aceasta, să asigure independenţa justiţiei. Nu este însă la fel de evident că evoluţia instituţională la nivelul guvernării magistraturii s-a încheiat şi că acesta este modul ideal de realizare a independenţei justiţiei. Luptelor ideologice pentru independenţa instituţională a Consiliului Superior al Magistraturii le iau locul treptat întrebările dacă structura actuală a Consiliului – caracterizată prin prezenţa majoritară a magistraţilor, pe principiul reprezentativităţii elective – este aptă să asigure independenţa justiţiei în folosul societăţii sau transformă acest organism într-unul de natură corporatistă care să apere pe magistraţi nu numai de imixtiuni sau presiuni, dar şi de a răspunde pentru abuzurile săvârşite în exercitarea funcţiei, creând din aceştia o categorie profesională privilegiată, aflată la adăpost de orice răspundere. Acestea nu sunt constatări, dar sunt întrebări ce nu se pot fi ascunse, iar ignorate fiind, devin suspiciuni, iar în societatea noastră pericolul este reprezentat de faptul că simplele suspiciuni sunt considerate certitudini. Pentru aceste motive, o dezbatere largă asupra structurii Consiliului Superior al Magistraturii, în contextul discuţiei mai ample despre revizuirea actualei Legi fundamentale, este benefică[2].

§2. Structura Consiliului Superior al Magistraturii

Consiliului Superior al Magistraturii este un organism cu personalitate juridică, independent, al cărui rol este de a garanta independenţa justiţiei faţă de celelalte autorităţi publice, de a asigura funcţionarea eficientă a sistemului judiciar şi respectarea legii în desfăşurarea carierei profesionale a magistraţilor.

Structura reflectă caracterul Consiliului Superior al Magistraturii de a fi un organism democratic, de largă reprezentativitate, în mare majoritate compunerea acestuia având la baza voinţa magistraţilor exprimată prin vot.

Structura Consiliului Superior al Magistraturii este stabilită prin chiar dispoziţiile constituţionale. Este o inovaţie a Constituţiei revizuită în anul 2003 aceea de a stabili în detaliu structura Consiliului, în forma iniţială, adoptată în anul 1991, Constituţia

---

[1] A se vedea şi *V.M. Ciobanu*, Constituţia României..., op. cit., p. 1262. Autorul arată, pe bună dreptate, că prevederile constituţionale ce raportează Consiliul Superior al Magistraturii şi la procurori este de natură a adânci confuzia existentă la nivelul societăţii, care nu percepe întotdeauna faptul că procurorii nu sunt independenţi, ci se supun controlului ierarhic, fiind mai nimerită protejarea carierei acestora de către un alt organism independent.

[2] Pentru consideraţii relative la reformarea structurii Consiliului Superior al Magistraturii în Franţa şi asemănărilor cu situaţia din ţara noastră, a se vedea *I. Leş*, O guvernare exemplară a magistraturii, loc. cit., p. 63-65. Pentru propuneri privind reformarea CSM în cazul unei revizuiri a Constituţiei României, a se vedea *V.M. Ciobanu*, Propuneri tehnice pentru revizuirea constituţiei (*http://www.juridice.ro/246998/propuneri-tehnice-pentru-revizuirea-constitutiei-romaniei.html*).

prevăzând numai faptul că membrii Consiliului sunt magistraţi aleşi de Camera Deputaţilor şi Senat, în şedinţă comună. Rămâne de văzut dacă soluţia de a stabili structura Consiliului chiar prin textele legii fundamentale este cea ideală. Fără îndoială, soluţia adoptată de legiuitorul constituant oferă maximum de garanţii pentru stabilitatea Consiliului şi pentru corpul profesional al magistraţilor, deoarece fereşte de pericolul schimbării aspectelor fundamentale, prin diferite legi adoptate ca urmare a modificărilor ce s-ar produce la nivelul puterii politice. Pe de altă parte inflexibilitatea determinată de reglementarea unei structuri la nivel constituţional poate fi o piedică în calea evoluţiei Consiliului atunci când se va aprecia că prezenta structură nu mai corespunde necesităţilor unui anumit moment de dezvoltare a instituţiilor statului.

Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 19 membri, după cum urmează: 9 judecători şi 5 procurori, aleşi în adunările generale ale magistraţilor; 2 reprezentanţi ai societăţii civile, specialişti în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputaţie profesională şi morală, aleşi de Senat; ministrul Justiţiei, preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, care sunt membri de drept ai Consiliului.

Consiliul Superior al Magistraturii are două secţii, una pentru **judecători** şi alta pentru **procurori**[1].

---

[1] Participarea procurorilor la compunerea Consiliului Superior al Magistraturii ridică semn de întrebare sub aspectul existenţei unei ideologii coerente în legătură cu natura şi funcţiile acestui organism. Consiliul are ca principală funcţie, stabilită la nivel constituţional, de a fi garantul independenţei justiţiei. Totodată, potrivit aceloraşi texte constituţionale, justiţia se exercită exclusiv prin instanţele judecătoreşti. Procurorii, oricât de important ar fi rolul lor în sistemul judiciar, nu înfăptuiesc justiţia şi, deci, nu ar fi normal să facă obiectul funcţiei de garantare a independenţei pe care o are Consiliului Superior al Magistraturii. De altfel, în cadrul dezbaterilor relative recente privind revizuirea constituţiei a existat o propunere bine motivată, venită din partea profesorului *V.M. Ciobanu*, în sensul înfiinţării a două Consilii, respectiv Consiliul Superior al Judecătorilor, care să fie garantul independenţei justiţiei şi al inamovibilităţii judecătorilor (adică actuala funcţie a Consiliului Superior al Magistraturii) şi Consiliul Superior al Procurorilor, care să fie garantul independenţei parchetelor faţă de alte autorităţi publice şi al stabilităţii procurorilor. S-a argumentat că, deşi actualul art. 133 alin. (1) din Constituţie prevede că C.S.M. este garantul înfăptuirii justiţiei, care se realizează numai de către instanţele judecătoreşti, Consiliul este alcătuit şi de procurori şi are atribuţii largi şi în legătură cu ei, ceea ce creează grave confuzii, inclusiv cu privire la apartenenţa procurorilor la justiţie. Acelaşi autor propunea ca din Consiliul Superior al Judecătorilor să facă parte un procuror şi, invers, din Consiliul Superior al Procurorilor să facă parte un judecător. De asemenea, în ceea ce priveşte participarea reprezentanţilor societăţii civile, se propunea ca din Consiliu Superior al Judecătorilor să facă parte 5 reprezentanţi ai societăţii civile, aleşi de Senatul României, specialişti în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputaţie profesională şi morală, cu vechime de cel puţin 10 ani, dintre care cel puţin un profesor universitar de la o facultate de drept de prestigiu, şi 2 avocaţi, dintr-un număr de cel puţin 3 recomandaţi de consiliile facultăţilor, respectiv dintr-un număr de 6 recomandaţi de Comisia permanentă a Uniunii Naţionale a Barourilor din România, iar din Consiliul Superior al Procurorilor să facă parte 3 reprezentanţi ai societăţii civile, aleşi de Senatul României, dintre care un profesor universitar şi un avocat, dintr-un număr de cel puţin 3 candidaţi

Secţia pentru judecători este alcătuită din: 2 judecători de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, 3 judecători de la curţile de apel, 2 judecători de la tribunale, 2 judecători de la judecătorii.

Secţia pentru procurori este alcătuită din: un procuror de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau de la Direcţia Naţională Anticorupţie; un procuror de la parchetele de pe lângă curţile de apel; 2 procurori de la parchetele de pe lângă tribunale şi un procuror de la parchetele de pe lângă judecătorii.

Membrii Consiliului Superior al Magistraturii ce compun secţiile sunt aleşi de adunările generale ale judecătorilor sau după caz, ale procurorilor, prin vot secret, direct şi personal, după o procedură prevăzută de lege[1]. Aceştia se aleg din

---

recomandaţi. A se vedea *V.M. Ciobanu*, Propuneri tehnice privind revizuirea Constituţiei României, *supra cit.*

[1] Pentru detaliile procedurii de alegere a membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 327/2005 pentru aprobarea Regulamentului privind procedura alegerii membrilor Consiliului Superior al Magistraturii (M.Of. nr. 828 din 14 septembrie 2005). Candidaturile se depun la Colegiul de conducere al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, la Colegiul de conducere al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau la colegiile de conducere ale curţilor de apel ori ale parchetelor de pe lângă acestea (Colegiile de conducere de la instanţe şi parchete, cu excepţia celor de la tribunalele specializate, judecătorii şi de ia parchetele de pe lângă acestea, îndeplinesc rolul de comitete electorale locale. Colegiile de conducere de la tribunale îndeplinesc şi funcţia de comitete electorale locale pentru tribunalele specializate şi judecătoriile din circumscripţia lor. Colegiile de conducere ale parchetelor de pe lângă tribunale îndeplinesc şi rolul de comitete electorale locale pentru parchetele de pe lângă tribunalele specializate şi judecătoriile din circumscripţia lor). Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie îşi desemnează cei 2 membri în C.S.M. prin votul secret, direct şi personal exprimat în cadrul adunării generale a acestei înalte instanţe. Procurorii de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi procurorii de la Direcţia Naţională Anticorupţie aleg, în adunarea generală comună a procurorilor din aceste parchete, prin vot secret, direct şi personal, un membru pentru Consiliul Superior al Magistraturii dintre procurorii care şi-au depus candidatura. În cadrul adunării generale votează şi procurorii din structurile teritoriale ale acestor parchete. În cazul în care niciunul dintre candidaţi nu obţine majoritate de voturi, se organizează turul doi al alegerilor la care participă judecătorii şi procurorii clasaţi pe primele două locuri. Este ales membru al Consiliului Superior al Magistraturii candidatul care a obţinut numărul cel mai mare de voturi în turul doi al alegerilor. În ce priveşte alegerea membrilor ce provin dintre candidaţii de la curţi de apel, tribunale, judecătorii şi parchetele de pe lângă aceste instanţe, aceasta se desfăşoară în două etape. În **prima etapă**, Colegiul de conducere al fiecărei curţi de apel şi al fiecărui parchet de pe lângă acestea centralizează candidaturile depuse de judecătorii şi procurorii din circumscripţiile lor. Judecătorii de la fiecare curte de apel, judecătorii de la toate tribunalele şi tribunalele specializate din circumscripţia fiecărei curţi de apel şi judecătorii de la toate judecătoriile din circumscripţia fiecărei curţi de apel desemnează, în cele 3 adunări generale, prin vot secret, direct şi personal, câte un candidat pentru funcţia de membru al Consiliului Superior al Magistraturii dintre judecătorii care şi-au depus candidatura. În mod asemănător, Procurorii de la fiecare parchet de pe lângă curţile de apel, procurorii de la toate parchetele de pe lângă tribunale şi tribunalele specializate din circumscripţia fiecărei curţi de apel şi procurorii de la parchetele de pe lângă judecătoriile din circumscripţia fiecărei curţi de apel desemnează, în cele 3 adunări generale, prin vot secret, direct şi personal, câte un candidat pentru funcţia de membru al Consiliului

judecătorii şi procurorii numiţi de Preşedintele României. Judecătorii şi procurorii îşi pot susţine candidaturile depuse pentru alegerea ca membri ai Consiliului Superior al Magistraturii în faţa colectivelor de judecători şi procurori. Candidaturile judecătorilor şi procurorilor pot fi susţinute de colectivele de judecători şi procurori, precum şi de asociaţiile profesionale ale acestora.

În anul 2005 a fost eliminată condiţia care impune o vechime de cel puţin 6 ani în funcţia de magistrat pentru cel care depunea candidatura în vederea alegerii în Consiliu. Această modificare a fost primită cu rezerve în doctrină şi apreciată ca inoportună, deoarece poate facilita alegerea unor membri cu mai puţină experienţă şi mai uşor de manipulat[1].

Superior al Magistraturii dintre procurorii care şi-au depus candidatura. Sunt desemnaţi pentru a candida la funcţia de membru al Consiliului Superior al Magistraturii judecătorii şi procurorii care au obţinut majoritate de voturi în adunările generale. Consiliul Superior al Magistraturii întocmeşte listele cu judecătorii şi procurorii desemnaţi pentru a candida la funcţia de membru al Consiliului Superior al Magistraturii, pe categorii de instanţe şi parchete. *Etapa a doua* presupune alegerea membrilor C.S.M., prin vot la nivel naţional, dintre cei care au câştigat alegerile în adunările generale din circumscripţia lor. În vederea alegerii membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, în cadrul fiecărei instanţe şi al fiecărui parchet se convoacă adunarea generală a judecătorilor sau, după caz, a procurorilor. În procedura de desemnare a candidaţilor şi de alegere a membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, adunările generale sunt legal constituite în prezenţa a cel puţin două treimi din numărul judecătorilor sau, după caz, al procurorilor în funcţie, inclusiv cei delegaţi sau detaşaţi de la alte instanţe sau parchete. Judecătorii de la curţile de apel şi procurorii de la parchetele de pe lângă acestea aleg ca membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, în adunările lor generale, prin vot secret, direct şi personal, 3 judecători de la curţile de apel şi un procuror de la parchetele de pe lângă acestea. Judecătorii de la tribunale şi tribunalele specializate şi procurorii de la parchetele de pe lângă acestea aleg ca membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, în adunările lor generale, prin vot secret, direct şi personal, 2 judecători de la tribunale şi tribunalele specializate şi 2 procurori de la parchetele de pe lângă acestea. Judecătorii de la judecătorii şi procurorii de la parchetele de pe lângă acestea aleg ca membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, în adunările lor generale, prin vot secret, direct şi personal, 2 judecători de la judecătorii şi un procuror de la parchetele de pe lângă acestea. La alegerea membrilor Consiliului Superior al Magistraturii nu pot participa judecătorii şi procurorii detaşaţi la alte autorităţi decât la instanţe sau parchete. Consiliul Superior al Magistraturii verifică legalitatea procedurilor de alegere, din oficiu sau la sesizarea oricărui judecător sau procuror. În termen de 15 zile de la data alegerilor, judecătorii şi procurorii pot depune la Consiliul Superior al Magistraturii contestaţii cu privire la legalitatea procedurilor de alegere. Contestaţiile se soluţionează de către Plenul Consiliului Superior al Magistraturii în termen de 5 zile de la data sesizării. Soluţia motivată se comunică persoanei care a formulat contestaţia. Consiliul Superior al Magistraturii dispune repetarea alegerilor numai la acele instanţe şi parchete la care încălcarea legii a avut drept consecinţă influenţarea rezultatelor alegerilor.

[1] A se vedea, în acest sens, *V.M. Ciobanu*, Constituţia României..., op. cit., p. 1263; *V.M. Ciobanu*, Câteva reflecţii cu privire la reforma justiţiei civile în România, în Dreptul nr. 2/2006, p. 26-27. Tot în literatura de specialitate s-a opinat că ar trebui instituit un control şi condiţii de detaliu pentru a scuti justiţia română de prezenţa la cel mai înalt nivel reprezentativ a unor persoane nedemne care au beneficiat de situaţii conjuncturale. Se arată că maturitatea celor care votează nu este o garanţie, deoarece aceştia nu cunosc aspecte relevante

Nu pot fi aleşi membri ai Consiliului Superior al Magistraturii judecătorii şi procurorii care au făcut parte din serviciile de informaţii înainte de 1990 sau au colaborat cu acestea, ori cei care au un interes personal care influenţează sau ar putea influenţa îndeplinirea cu obiectivitate şi imparţialitate a atribuţiilor prevăzute de lege[1].

Validarea listelor cuprinzând magistraţii aleşi se face de către Senat. În acest sens, Consiliul Superior al Magistraturii alcătuieşte lista finală cuprinzând magistraţii aleşi potrivit prevederilor legii şi o transmite Biroului permanent al Senatului. Înainte de transmiterea listei către Biroul permanent al Senatului, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii verifică şi comunică, în termen de 15 zile de la solicitarea Consiliului Superior al Magistraturii, dacă judecătorii şi procurorii aleşi au făcut parte din serviciile de informaţii înainte de 1990 sau au colaborat cu acestea. Biroul permanent al Senatului înaintează lista Comisiei juridice, de numiri, disciplină, imunităţi şi validări, pentru a examina dacă au fost respectate dispoziţiile legale cu privire la alegerea membrilor Consiliului Superior al Magistraturii. Senatul, în prezenţa majorităţii membrilor săi, pe baza raportului Comisiei juridice, de numiri, disciplină, imunităţi şi validări, validează lista cuprinzând magistraţii aleşi ca membri ai Consiliului Superior al Magistraturii. Refuzul validării nu poate interveni decât în cazul încălcării legii în procedura alegerii membrilor Consiliului Superior al Magistraturii şi numai dacă această încălcare a legii are drept consecinţă influenţarea rezultatului alegerilor[2].

Aşa cum am arătat, în compunerea Consiliului Superior al Magistraturii intră şi doi reprezentanţi ai societăţii civile, specialişti în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputaţie profesională şi morală. Aceştia participă numai la lucrările în Plen, iar nu şi la cele pe secţii.

---

ale biografiei candidatului. Se propune existenţa unei comisii cu rol de filtru, la nivelul Consiliului Superior al Magistraturii şi, eventual formată din membrii ai comisiilor de specialitate ale Camerei Deputaţilor şi Senatului pentru verificarea aspectelor profesionale sau de altă natură ce vizează candidatul. A se vedea *I. Popa*, op. cit., p. 92.

[1] Candidaturile se depun însoţite de: curriculum vitae; un proiect privind principalele obiective pe care le vor urmări judecătorii sau procurorii în cazul alegerii în Consiliul Superior al Magistraturii, precum şi, după caz, documentele de susţinere a candidaturii; o declaraţie pe propria răspundere din care să rezulte că nu au făcut parte din serviciile de informaţii înainte de 1990 şi nici nu au colaborat cu acestea; o declaraţie autentică, pe propria răspundere potrivit legii penale, din care să rezulte că nu sunt lucrători operativi, inclusiv acoperiţi, informatori sau colaboratori ai serviciilor de informaţii; o declaraţie de interese actualizată. Respectarea condiţiilor prevăzute de lege pentru alegerea în Consiliul Superior al Magistraturii se verifică de către colegiile de conducere ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Direcţiei Naţionale Anticorupţie, ale curţilor de apel şi ale parchetelor de pe lângă acestea, unde au fost depuse candidaturile.

[2] În cazul în care se constată încălcări ale legii în procedurile de alegere şi pentru acest motiv Senatul refuză validarea listei membrilor C.S.M., legea face trimitere la dispoziţiile art. 17 alin. (5), conform cărora Consiliul Superior al Magistraturii dispune măsurile necesare pentru înlăturarea acestora, inclusiv repetarea alegerilor, numai la instanţele sau parchetele la care încălcarea legii a avut drept consecinţă influenţarea rezultatului alegerilor.

Reprezentanţii societăţii civile în Consiliul Superior al Magistraturii sunt aleşi de Senat, la propunerea organizaţiilor profesionale ale juriştilor, consiliilor profesionale ale facultăţilor de drept acreditate, asociaţiilor şi fundaţiilor, care au ca obiect unic de activitate apărarea drepturilor omului, confederaţiilor sindicale şi patronale reprezentative la nivel naţional. Pot fi propuşi numai specialişti în domeniul dreptului, cu o vechime de cel puţin 7 ani în activitatea juridică, care se bucură de o bună reputaţie profesională şi morală, nu au făcut parte din serviciile de informaţii înainte de 1990, nu au colaborat cu acestea şi nu au un interes personal care influenţează sau ar putea influenţa îndeplinirea cu obiectivitate şi imparţialitate a atribuţiilor prevăzute de lege, nu au calitatea de membri al unui partid politic şi nu au îndeplinit în ultimii 5 ani funcţii de demnitate publică[1].

Hotărârile Senatului privind validarea şi alegerea membrilor Consiliului Superior al Magistraturii se publică în Monitorul Oficial al României.

Includerea în componenţa Consiliului a reprezentanţilor societăţii civile a fost prevăzută abia cu ocazia revizuirii Constituţiei în anul 2003. În strategia de reformă a sistemului judiciar pe anii 2003-2007[2] se preciza că ar trebui ca din compunerea Consiliului Superior al Magistraturii să facă parte şi reprezentanţi ai societăţii civile, din afara magistraturii, în scopul de a se evita pericolul corporatismului la nivelul acestui organism. În doctrină s-a apreciat că formula în care s-a realizat acest deziderat, corect remarcat, a fost una nefericită pe de o parte datorita numărului nesemnificativ al acestor personalităţi din cadrul societăţii civile, iar pe de altă parte datorită faptului ca aceştia participa numai la lucrările în Plen[3]. Este de remarcat că situaţia a devenit şi mai gravă în anul 2005, când după modificarea Legii nr. 317/2005 atribuţiile cele mai importante ale Plenului au trecut în competenţa secţiilor Consiliului Superior al Magistraturii.

Ministrul justiţiei, preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sunt membri de drept ai Consiliului Superior al Magistraturii pe durata îndeplinirii funcţiilor respective. Ministrul justiţiei participă la şedinţele în Plen, cât şi la şedinţele ambelor secţii ale Consiliului. În ce priveşte ceilalţi membri, aceştia participă la şedinţele în Plen, iar la şedinţele secţiilor, preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie la secţia pentru judecători şi procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie la lucrările secţiei pentru procurori.

Aceşti membri de drept nu au drept de vot în situaţiile în care secţiile Consiliului Superior al Magistraturii îndeplinesc rolul de instanţă de judecată în materie disciplinară pentru judecători şi procurori.

---

[1] Dispoziţiile referitoare la verificarea de către Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii a realităţii declaraţiilor acestora relative la adeziunea sau colaborarea acestora cu serviciile de informaţii anterior anului 1990, prevăzute pentru aleşii din rândurile magistraţilor sunt aplicabile şi în cazul reprezentanţilor societăţii civile.

[2] H.G. nr. 1052/2003 privind aprobarea Strategiei de reformă a sistemului judiciar (M.Of. nr. 649 din 12 septembrie 2003).

[3] *V.M. Ciobanu*, Constituţia României..., op. cit., p. 1263.

Din prezentarea structurii Consiliului Superior al Magistraturii se observă prezenţa majoritară a judecătorilor şi procurorilor aleşi de către colegii acestora pe baza încrederii pe care o inspiră, a cunoaşterii directe sau indirecte a aptitudinilor profesionale, manageriale sau a calităţilor morale ale candidaţilor. Fără îndoială, acest lucru reprezintă garanţia că cei care au fost aleşi să decidă asupra principalelor probleme ale magistraturii sunt agreaţi de către corpul profesional şi nu vor efectua presiuni de ordin politic sau de altă natură asupra magistraţilor. Cu toate acestea, rămâne în discuţie dacă această majoritate covârşitoare a magistraţilor în Consiliu, dublată şi de competenţele sporite ale secţiilor (la lucrările cărora, în afara de ministrul Justiţiei, nu participă decât magistraţii) nu creează premisele formării unui organism corporatist, aplecat mai mult către latura de natură revendicativă decât asupra aspectelor ce privesc înlăturarea anumitor disfuncţionalităţi în activitatea magistraţilor sau chiar sancţionarea încălcării de către aceştia a regulilor profesionale. În doctrină[1] s-a exprimat punctul de vedere conform căruia Consiliul Superior al Magistraturii are trebui să aibă o componenţă în care reprezentanţii societăţii civile să fie mai bine reprezentaţi sau chiar, pornind de la exemplul oferit de reforma constituţională franceză, majoritatea să o constituie personalităţi cu bună cunoaştere a realităţilor sistemului judiciar plasate însă în afara magistraturii. Sunt şi autori care arată că societatea civilă română este prea impregnată de politică pentru a garanta că reprezentanţii săi să ofere garanţii de participare la o guvernare a magistraturii[2].

§3. Atribuţiile Consiliului Superior al Magistraturii

Atribuţiile Consiliului Superior al Magistraturii sunt, în general, legate de misiunea acestuia de a apăra corpul magistraţilor, în ansamblu, şi membrii acestuia, individual, împotriva oricărui act de natură să aducă atingere independenţei sau imparţialităţii magistratului în înfăptuirea justiţiei, precum şi acela de a apăra reputaţia profesională a magistraţilor.

Atribuţiile Consiliului Superior al Magistraturii se împart în cele ce revin Plenului acestuia şi cele care sunt în competenţa secţiilor pentru judecători, respective pentru procurori.

3.1. Atribuţiile Plenului Consiliului Superior al Magistraturii

Plenul Consiliului Superior al magistraturii are competenţă în probleme relative la cariera magistraţilor, la recrutarea, evaluarea, formarea şi examenele magistraţilor, la organizarea şi funcţionarea instanţelor şi a parchetelor, precum şi atribuţii de reglementare sau de iniţiator al unor acte normative ce interesează organizarea judiciară.

---

[1] A se vedea *I. Leş*, O guvernare exemplară a magistraturii, loc. cit., p. 64-65.

[2] *A. Pandrea*, citat de *I. Popa*, op. cit., p. 91.

A. Atribuţiile Plenului Consiliului Superior al Magistraturii relative la cariera magistraţilor:

a) *Propune Preşedintelui României numirea în funcţie şi eliberarea din funcţie a judecătorilor şi a procurorilor, cu excepţia celor stagiari.* Numirea în funcţie a judecătorilor se face, aşa cum se va vedea, de Preşedintele României. Această numire nu este una discreţionară. În realitate, Preşedintele României nu poate numi în funcţia de judecător sau procuror decât persoanele nominalizate de Consiliul Superior al Magistraturii. În ceea ce priveşte eventualul refuz al Preşedintelui României de a numi în funcţie persoanele indicate de Consiliul Superior al Magistraturii legea dă prioritate poziţiei acestui din urmă organism. Preşedintele nu poate refuza decât o singură dată numirea în funcţie a unei persoane propuse de Consiliu, comunicând de îndată refuzul motivat acestuia. Dacă totuşi Consiliul susţine propunerea, va trebui să motiveze opţiunea şi să comunice de îndată Preşedintelui. Deşi legea nu prevede expres, din logica textelor legale rezultă că în atare situaţie, Preşedintele va trebui să accepte numirea în funcţie a persoanei propuse de Consiliu.

Propunerea de numire înaintată de Consiliul Superior al Magistraturii nu este rezultatul unei voinţe discreţionare a acestui organism, existând reguli legale privind dobândirea calităţii de judecător sau procuror.

Sunt propuşi pentru a fi numiţi în funcţie, judecătorii sau procurorii care au promovat examenul de capacitate. Propunerile de numire se fac în cel mult 30 de zile de la data validării examenului de capacitate. În perioada dintre data validării examenului de capacitate şi data intrării în vigoare a actului de numire de către Preşedintele României, judecătorii şi procurorii care au promovat examenul de capacitate primesc salariul funcţiei imediat superioare celei de judecător sau procuror stagiar.

Pot fi numite în magistratură, numai pe bază de concurs, persoanele care au îndeplinit funcţia de judecător, procuror şi care şi-au încetat activitatea din motive neimputabile, personalul de specialitate juridică din Ministerul Justiţiei, din Ministerul Public, din Consiliul Superior al Magistraturii, din Institutul Naţional de Criminologie şi din Institutul Naţional al Magistraturii, avocaţii, notarii, asistenţii judiciari, consilierii juridici, persoanele care au îndeplinit funcţii de specialitate juridică în aparatul Parlamentului, Administraţiei Prezidenţiale, Guvernului, Curţii Constituţionale, Avocatului Poporului, Curţii de Conturi sau al Consiliului Legislativ, din Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Române şi Institutul Român pentru Drepturile Omului, cadrele didactice din învăţământul juridic superior acreditat, precum şi magistraţii-asistenţi la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, cu o vechime în specialitate de cel puţin 5 ani. Aceste persoane trebuie ca, pe lângă promovarea concursului organizat pentru ocuparea posturilor vacante, să îndeplinească şi condiţiile generale pentru intrarea în magistratură prevăzute de lege.

În măsura în care cel care promovat examenul de capacitate nu este propus pentru a fi numit în funcţia de judecător sau procuror de către Preşedintele României, poate ataca refuzul de numire al Consiliului Superior al Magistraturii cu recurs la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţia de contencios administrativ şi fiscal. În cazul în care refuzul de propunere în vederea numirii se referă la o persoană care a promovat concursul pentru ocuparea posturilor vacante de judecători sau procurori, aceasta va avea deschisă calea acţiunii în contencios administrativ, dar competenţa va reveni curţii de apel, deoarece dispoziţiile speciale care prevăd recursul direct în faţa Înaltei

Curţi de Casaţie şi Justiţie sunt aplicabile numai hotărârilor Plenului relative la cariera şi drepturile judecătorilor şi procurorilor, iar persoanele în cauza încă nu au calitatea de judecători sau procurori[1].

Eliberarea din funcţie a judecătorilor şi procurorilor se realizează în mod simetric prin aceleaşi instituţii, propunerea Consiliului Superior al Magistraturii şi decretul emis de Preşedintele României[2].

b) *Dispune promovarea judecătorilor şi a procurorilor.* Consiliului Superior al Magistraturii, în calitate de organism ce guvernează magistratura, îi revine rolul de a dispune cu privire la promovarea judecătorilor şi procurorilor în funcţiile de execuţie. În ceea ce priveşte promovarea în funcţiile de conducere, competenţele revin secţiilor Consiliului Superior al Magistraturii, potrivit art. 40 lit. b) din Legea nr. 317/2004[3].

c) *Numeşte judecătorii stagiari şi procurorii stagiari, pe baza rezultatelor obţinute la examenul de absolvire a Institutului Naţional al Magistraturii.* Judecătorii şi procurorii stagiari nu se bucura de inamovibilitate, respectiv stabilitate în funcţie. Aceştia sunt numiţi în funcţie de către Consiliul Superior al Magistraturii, pe baza mediei generale, obţinută prin însumarea celor trei medii de la sfârşitul fiecărui an de studiu şi de la examenul de absolvire a Institutului Naţional al Magistraturii. Judecătorii stagiari şi procurorii stagiari pot fi numiţi în funcţie numai la judecătorii sau, după caz, la parchetele de pe lângă acestea.

d) *Eliberează din funcţie judecătorii stagiari şi procurorii stagiari.* Eliberarea din funcţie a judecătorilor şi procurorilor stagiari poate interveni pentru motive care se aplică şi judecătorilor şi procurorilor definitivi. În plus, în cazul stagiarilor, eliberarea din funcţie poate interveni şi ca urmare a nepromovării examenului de capacitate. După încheierea perioadei de stagiu de un an, judecătorii şi procurorii stagiari sunt obligaţi să se prezinte la examenul de capacitate. Persoana care, din motive justificate, nu s-a prezentat la examenul de capacitate poate susţine acest examen dacă de la încheierea stagiului până la data fixată pentru examen nu au trecut mai mult de 2 ani.

---

[1] I.C.C.J., Secţia de contencios administrativ şi fiscal, decizia nr. 3271 din 5 octombrie 2006, în *G. Bogasiu, D. Vartires, A. Segărceanu*, Controlul de legalitate al hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007, p. 36-38.

[2] În legătură cu natura juridică a decretului de eliberare din funcţie, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a decis că acesta are caracter revocabil în măsura în care propunerea formulată de Consiliul Superior al Magistraturii este reformulată, în sensul schimbării temeiului juridic al încetării funcţiei de magistrat – din demisie, în neîndeplinirea unei condiţii prevăzute de lege pentru exercitarea funcţiei de judecător sau procuror. În acest caz, Preşedintele României ar fi în drept, luând act de noua propunere, să emită un nou decret. I.C.C.J., Secţia de contencios administrativ şi fiscal, decizia nr. 1079 din 29 martie 2006, în *G. Bogasiu, D. Vartires, A. Segărceanu*, op. cit., p. 89-92.

[3] Într-o decizie de speţă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a statuat că numirea în funcţia de conducere, respectiv procuror general al parchetului de pe lângă curtea de apel, făcută de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii, nu este lovită de nulitate, deoarece în virtutea principiului *„cine poate mai mult poate şi mai puţin"* Plenul având competenţe superioare secţiilor, putea să şi valideze rezultatele concursului pentru numirea în funcţiile de conducere a procurorilor. I.C.C.J., Secţia de contencios administrativ şi fiscal, decizia nr. 2505 din 29 iunie 2006, în *G. Bogasiu, D. Vartires, A. Segărceanu*, op. cit., p. 66-72.

În cazul în care judecătorul stagiar sau procurorul stagiar este respins la examenul de capacitate, el este obligat să se prezinte la sesiunea următoare. Lipsa nejustificată de la examenul de capacitate sau respingerea candidatului la două sesiuni atrage pierderea calității de judecător stagiar sau de procuror stagiar.

e) *Propune Președintelui României conferirea de distincții pentru judecători și procurori, în condițiile legii.*

f) *Îndeplinește orice alte atribuții stabilite prin lege sau regulament.*

Atribuții stabilite prin lege în competența Plenului Consiliul Superior al Magistraturii sunt stabilite în materia revocării din funcțiile de conducere a judecătorilor și procurorilor. Consiliul poate să dispună revocarea din funcția de conducere ocupată a judecătorilor, din oficiu sau la propunerea adunării generale sau a președintelui instanței, în cazurile prevăzute de lege. Revocarea din funcția de conducere a procurorilor poate fi dispusă de Consiliul Superior al Magistraturii, din oficiu sau la propunerea adunării generale ori conducătorului parchetului, pentru aceleași cazuri.

În cazul judecătorilor care ocupă funcții de conducere la Instanța Supremă, Consiliul Superior al Magistraturii poate propune numai Președintelui României revocarea din funcțiile ocupate, pentru motivele arătate în lege, ca urmare a unei sesizări din oficiu sau la cererea unei treimi din numărul membrilor sau la cererea adunării generale a instanței. În mod asemănător, în ce privește revocarea din funcțiile de Procuror general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, prim-adjunct și adjunct al acestuia, procuror general al Direcției Naționale Anticorupție, adjuncții acestuia, procurori șefi de secție ai acestor parchete, precum și procuror șef al Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism și adjuncții acestora, rolul Consiliului Superior al Magistraturii este redus la emiterea unui aviz care un are caracter conform. Ministrul Justiției este cel care formulează Președintelui României propunerile de revocare din funcțiile arătate, pentru motivele prevăzute de lege.

O altă atribuție prevăzută de lege în competența Plenului Consiliului Superior al Magistraturii este aceea de a apăra judecătorii și procurorii împotriva oricărui act prin care s-ar afecta independența sau imparțialitatea acestora ori ar crea suspiciuni cu privire la aceasta, precum și de a apăra reputația profesională a judecătorilor și procurorilor. Această atribuție poate fi exercitată din oficiu sau la sesizarea magistratului a cărui independență, imparțialitate sau reputație a fost afectată[1]. În aceste cazuri, Consiliul Superior al Magistraturii poate dispune verificarea aspectelor semnalate, publicarea rezultatului verificării, poate sesiza organul competent asupra măsurilor ce se impun sau poate dispune orice măsură corespunzătoare în limitele legii. În exercitarea atribuțiilor sale Consiliul Superior al Magistraturii poate solicita informații sau acte pe care le consideră relevante instituțiilor publice, precum și persoanelor fizice sau juridice.

---

[1] Potrivit H.C.S.M. nr. 259/2013, Secțiile C.S.M., președintele și vicepreședintele Consiliului pot să sesizeze inspecția judiciară în vederea apărării independenței, imparțialității și reputației profesionale a judecătorilor și procurorilor (*www.csm1909.ro*).

Este de remarcat că după anul 2006, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii a soluţionat multe cauze în care judecătorii şi procurorii solicitau apărarea independenţei, imparţialităţii ori reputaţiei profesionale. Din analiza practicii Consiliului Superior al Magistraturii rezultă că judecătorii şi procurorii au solicitat apărarea independenţei, imparţialităţii sau reputaţiei profesionale faţă de acţiunile justiţiabililor[1], articolelor apărute în presa[2] sau emisiunilor radio sau televiziune[3], faţă de acţiunile unui alt stat[4], faţă de conducerea administrativă a instanţei[5] sau chiar faţă de

---

[1] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 267/2007, în *Consiliul Superior al Magistraturii*, Apărarea independenţei, imparţialităţii şi reputaţiei profesionale ale judecătorilor şi procurorilor. Hotărâri ale Plenului Consiliului Superior al Magistraturii 2006-2009, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010, p. 24-25 (citată în continuare *„Apărarea independenţei, imparţialităţii şi reputaţiei profesionale ale judecătorilor şi procurorilor"*). Hotărârea stabileşte că reputaţia judecătorului a fost afectată prin petiţiile formulate de către un justiţiabil ce foloseşte cuvinte injurioase, insulte sau aprecieri subiective cu privire la activitatea profesională a magistratului sau referiri la familia acestuia. Prin hotărârea adoptată Plenul Consiliului Superior al Magistraturii a dispus comunicarea unei adrese prin care să aducă la cunoştinţa petiţionarului limitele libertăţii de exprimare prevăzute în art. 30 alin. (6) din Constituţia României, precum şi limitele în care pot fi exercitate drepturile subiective civile cu referire la dreptul de petiţionare (potrivit art. 3 din Decretul nr. 31/1954 drepturile recunoscute trebuie exercitate cu bună-credinţă şi potrivit scopului pentru care au fost recunoscute).

[2] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 800/2009, în *Apărarea independenţei, imparţialităţii şi reputaţiei profesionale ale judecătorilor şi procurorilor*, p. 141-145.

[3] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 479/2008 şi Hotărârea nr. 358/2009, în *Apărarea independenţei, imparţialităţii şi reputaţiei profesionale ale judecătorilor şi procurorilor*, p. 73-75 şi 130. Este de reţinut faptul că în baza protocolului încheiat Consiliul Naţional al Audiovizualului la data de 17 noiembrie 2011 (*www.csm1909.ro*), Consiliul Superior al Magistraturii poate comunica hotărârile prin care s-a stabilit o atingere adusă independenţei şi reputaţiei judecătorilor şi procurorilor prin intermediul posturilor de radio şi televiziune. Este drept că protocolul nu prevede o anumită condiţionare în ceea ce priveşte măsurile pe care le va lua Consiliul Naţional al Audiovizualului în aceste cazuri.

[4] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 112/2007, în *Apărarea independenţei, imparţialităţii şi reputaţiei profesionale ale judecătorilor şi procurorilor*, p. 14-18. Consiliul a apreciat că insistenta şi caracterul repetitiv al solicitării datelor cu privire la dosar, intervenţia ambasadei Z, care, primind memoriul cetăţeanului străin, nu s-a limitat la înaintarea acestuia către organele competente, ci a întreprins demersuri proprii în legătură cu litigiul... au cauzat temerea judecătorului învestit cu soluţionarea dosarului că adoptarea unei soluţii contrare intereselor părţii susţinute de aceste demersuri ar putea să aibă urmări negative în plan profesional, în ceea ce o priveşte.

[5] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 266/2007, în *Apărarea independenţei, imparţialităţii şi reputaţiei profesionale ale judecătorilor şi procurorilor*, p. 18-23.

alți colegi magistrați[1], față de reprezentanții altor puteri ale statului sau față de alți factori politici[2].

Practica Plenului Consiliului a relevant faptul că în cele mai multe dintre cazuri afectarea imparțialității a venit pe canale de informare mass-media. În foarte multe cazuri reputația magistraților a fost afectată de publicarea fără discernământ a unor articole bazate pe supoziții, ipoteze, jumătăți de adevăr, informații neverificate în cadrul anchetei jurnalistice, dar prezentate publicului ca fiind certitudini[3]. Din păcate, profesionalismul în ancheta jurnalistică a lăsat prea mult loc diletantismului, iar absența în cele mai multe dintre cazuri a unor jurnaliști cunoscători ai sistemului judiciar și a fenomenului juridic, în ansamblu, a determinat neînțelegerea de către aceștia a unor realități de ordin procesual care au fost puse imediat pe seama nepregătirii sau chiar a relei-voințe a magistraților[4]. Este adevărat că sunt și cazuri în

---

[1] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 71/2008, în *Apărarea independenței, imparțialității și reputației profesionale ale judecătorilor și procurorilor*, p. 45-50. S-a constatat că afirmațiile făcute de un magistrat cu ocazia discuțiilor purtate la un seminar, redate într-un articol de presă, conform cărora se sugerau cazuri concrete de fapte de corupție fără însă a produce probe în acest sens, sunt de natură a afecta reputația judecătorilor și procurorilor.

[2] A se vedea Plenul C.S.M., Hotărârile nr. 1387 din 11 decembrie 2014, nr. 504 din 26 aprilie 2016, nr. 642 din 26 mai 2016, nr. 232 din 17 martie 2016 (*www.csm1909.ro*).

[3] Cu titlu de exemplu se poate indica Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 99/2007, în *Apărarea independenței, imparțialității și reputației profesionale ale judecătorilor și procurorilor*, p. 11-13. În hotărâre se arată că prin articolul de presa s-au făcut afirmații ce nu corespund realității și pun în discuție competența profesională a judecătorului. Deși instanța a răspuns favorabil cererilor de informare și de documentare din partea presei și a permis reprezentanților acesteia să vizioneze dosarul, ziariștii au inventat fapte ilegale grave pe care le-au atribuit judecătorului, fapt ce nu poate fi justificat prin lipsa de informații. Chiar și publicarea articolului cu trei zile înainte de judecarea unui dosar a fost de natură să creeze o presiune asupra judecătorului despre care s-a scris și, implicit o presiune asupra independenței și imparțialității acestuia. Este de remarcat ca Plenul Consiliului, sesizat cu situații în care s-a apreciat afectarea independenței, imparțialității sau reputației judecătorilor sau procurorilor prin diverse articole de presă, s-a implicat în analizarea realității celor invocate în respectivele articole de presă. Așa cum rezultă din Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 273/2008, în *Apărarea independenței, imparțialității și reputației profesionale ale judecătorilor și procurorilor*, p. 55-57, atunci când printr-un articol de presă s-a spus despre un procuror că a plănuit arestarea unor ziariști și că materialul de urmărire penală întocmit de acesta era necorespunzător, motiv pentru care judecătorii au respins propunerea de arestare preventivă, Consiliul nu s-a limitat numai să constate că în sine cuvintele utilizate în respectivul articol erau nepotrivite ci, verificând realitatea actelor procesuale despre care se făcea vorbire a descoperit că în realitate cererea procurorului în cauză de arestare preventive nu fusese respinsă de instanță, iar în alt dosar în legătură cu care i se imputau fapte grave s-a stabilit că nu a fost instrumentat de respectivul procuror.

[4] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 366/2007, în *Apărarea independenței, imparțialității și reputației profesionale ale judecătorilor și procurorilor*, p. 26-29. Autorii unui articol de presă „incriminau" faptele unui judecător care ar fi primit la dosar simple fotocopii ale unor acte, prezentând publicului aceasta ca o ilegalitate evidentă. În realitate, potrivit regulilor procedurale, necunoscute de jurnaliști, dar nici de public, înscrisurile nu se depun în original

care anchetele jurnalistice au ajutat la identificarea unor încălcări ale eticii, conduitei profesionale sau chiar a dreptului aplicabil cauzei de către judecători sau procurori, caz în care Plenul Consiliului a refuzat să apere reputaţia magistraţilor respectivi[1].

În legătură cu exercitarea acestei atribuţii a Consiliului Superior al Magistraturii, s-a reproşat că în unele cazuri se inversează prezumţia de nevinovăţie, deoarece terţul acuză în mod public fără să probeze, iar magistratul „aleargă" să-şi probeze nevinovăţia, cu riscul ca în caz contrar să se aprecieze, în mod implicit, că acuzele sunt reale[2]. În ultima perioadă există tendinţa Consiliului Superior al Magistraturii de a emite hotărâri privind fapte prin care s-a adus atingere independenţei, prestigiului şi credibilităţii sistemului judiciar în ansamblul său[3], cu toate că atât dispoziţiile art. 30 din Legea nr. 314/2004, cât şi cele ale art. 75 din Legea nr. 303/2004 se referă exclusiv la apărarea independenţei şi reputaţiei judecătorilor şi procurorilor, iar nu a sistemului judiciar în ansamblul său.

B. Atribuţiile Plenului Consiliului Superior al Magistraturii relative la recrutarea, evaluarea, formarea şi examenele magistraţilor. Consiliul Superior al Magistraturii este organismul cu atribuţii în domeniul competenţelor profesionale ale magistraţilor. În realizarea scopurilor fixate în acest domeniu, în subordinea Consiliului funcţionează Institutul Naţional al Magistraturii. În ce priveşte coordonarea activităţii Institutului, Consiliul Superior al Magistraturii are următoarele atribuţii:

- stabileşte numărul anual de cursanţi ai Institutului Naţional al Magistraturii, aprobă anual data şi locul pentru organizarea concursului de admitere la Institutul Naţional al Magistraturii, stabileşte tematica pentru concursul de admitere la

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

---

la dosar, regula fiind depunerea de fotocopii certificate de parte ca fiind conforme cu originalul. Cel care se foloseşte de înscrisuri este obligat să depună originalul numai dacă se solicită acest lucru de către partea adversă sau de către instanţă. Prin urmare, dacă ar fi existat suspiciuni asupra conformităţii cu originalul a fotocopiilor depuse la dosar, partea interesată putea solicita confruntarea cu originalul, ceea ce în cauză nu s-a întâmplat.

[1] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 805A/2006, publicată în *Apărarea independenţei, imparţialităţii şi reputaţiei profesionale ale judecătorilor şi procurorilor*, p. 7-10. Iniţial judecătorul a solicitat apărarea reputaţiei profesionale faţă de un articol apărut în presă ce avea un conţinut defăimător la adresa acestuia. Plenul a respins cererea de apărare a reputaţiei profesionale a judecătorului apreciind că aceasta nu este întemeiată faţă de împrejurarea că anumite acte şi lucrări din dosar constând în erori materiale sau omisiuni ale instanţei au generat afirmaţiile din acel articol. Astfel, articolul se referea la scoaterea ilegală din ţară a unei minore, în lipsa consimţământului tatălui şi afirma că la preschimbarea termenului tatăl minorei nu a fost citat şi nici nu a fost prezent, iar avocatul care pretinde că l-a reprezentat nu avea împuternicire. În urma analizării celor prezentate în articol s-a constatat că deşi din preambulul deciziei rezulta că pentru tatăl minorei a răspuns avocatul M., în dosar nu exista împuternicire din partea avocatului pentru acel dosar.

[2] Observaţia a fost făcută în lucrarea *I. Popa*, Consiliul Superior al Magistraturii din România – de la succes instituţional la eşec funcţional, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 165.

[3] A se vedea Plenul C.S.M., Hotărârile nr. 642 din 26 mai 2016, nr. 232 din 17 martie 2016 (*www.csm1909.ro*).

Institutul Naţional al Magistraturii şi aprobă programul de formare profesională a auditorilor de justiţie, emite avize şi adoptă regulamente. În toate acestea se ţine seama de propunerea consiliului ştiinţific al Institutului Naţional al Magistraturii;

- numeşte comisia de admitere şi comisia de elaborare a subiectelor pentru admiterea în Institutul Naţional al Magistraturii, potrivit regulamentului de organizare a examenului;
- numeşte şi revocă directorul şi directorii adjuncţi ai Institutului Naţional al Magistraturii, la propunerea Consiliului ştiinţific al Institutului Naţional al Magistraturii. Desemnează judecătorii şi procurorii care vor face parte din Consiliul ştiinţific al Institutului Naţional al Magistraturii;
- aprobă structura organizatorică, statele de funcţii şi statele de personal ale Institutului Naţional al Magistraturii, la propunerea Consiliului ştiinţific al Institutului Naţional al Magistraturii;
- numeşte directorul şi directorii adjuncţi ai Şcolii Naţionale de Grefieri şi desemnează magistraţii membri în Consiliul de conducere al şcolii.

Tot în domeniul recrutării şi evaluării pregătirii profesionale a magistraţilor Consiliul Superior al Magistraturii are în competenţă:

- organizarea şi validarea concursului pentru ocuparea posturilor vacante de judecători şi procurori de către cei cu vechime de cel puţin 5 ani în funcţii juridice expres şi limitative prevăzute de lege;
- numirea comisiilor pentru evaluarea activităţii profesionale a judecătorilor şi procurorilor;
- organizarea concursurilor de promovare a judecătorilor şi procurorilor;
- organizarea şi validarea concursurile pentru numirea în funcţiile de conducere a judecătorilor şi procurorilor;
- evaluează, în cadrul unui interviu, aspecte referitoare la integritatea candidaţilor la ocuparea unui post de judecător la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

În mod tradiţional, promovarea la cea mai înaltă instanţă nu presupunea promovarea unui concurs, acest tip de examinare fiind apreciat ca incompatibil cu poziţia deja ocupată de judecătorii aspiranţi la un asemenea post. Promovarea se făcea pe baza aprecierii de către Consiliul Superior al Magistraturii a înscrisurilor ce însoţesc candidatura considerate relevante, a raportului întocmit de colegiul de conducere al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie asupra promovării şi a interviului desfăşurat conform regulamentului. În cadrul procedurii, raportul colegiului avea caracter consultativ. Acest sistem a creat o serie de nemulţumiri, invocându-se adesea caracterul subiectiv sau cel puţin netransparent al aprecierilor Consiliului. Prin Legea nr. 300/2011[1] s-a instituit regula promovării în funcţia de judecător la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie numai pe baza de concurs, organizat de către Consiliul Superior al Magistraturii, prin Institutul Naţional al Magistraturii. Dispoziţiile legale care stabilesc procedura de organizare a concursului nu mai prevăd raportul colegiului de conducere al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie ca document necesar în cadrul exa-

[1] Legea nr. 300/2011 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, precum şi pentru modificarea art. 29 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (M.Of. nr. 925 din 27 decembrie 2011).

minării. Această atribuţie a fost implicit înlăturată. În schimb, noua procedură de examinare cuprinde, pe lângă alte probe (o probă având ca obiect evaluarea hotărârilor judecătoreşti redactate, în cazul judecătorilor, sau a actelor întocmite în faza de urmărire penală ori în faza judecăţii, în cazul procurorilor şi probe scrise, cu caracter teoretic şi practic) şi o probă care are ca obiect un interviu pe care candidaţii îl susţin în faţa Plenului Consiliului Superior al Magistraturii. În cadrul acestei probe se evaluează aspecte referitoare la integritatea candidaţilor[1].

C. Atribuţiile Plenului Consiliului Superior al Magistraturii relative la organizarea şi funcţionarea instanţelor şi a parchetelor[2]. Cu toate că majoritatea atribuţiilor revin în competenţa secţiilor, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii păstrează o serie de atribuţii în domeniul organizării şi funcţionarii instanţelor şi parchetelor, după cum urmează:

a) convoacă adunările generale ale magistraţilor, în condiţiile legii;

b) aprobă măsurile pentru suplimentarea sau reducerea numărului de posturi pentru instanţe şi parchete;

c) elaborează propriul proiect de buget, cu avizul consultativ al Ministerului Finanţelor Publice, şi emite avizele conforme pentru proiectele de buget ale instanţelor şi parchetelor;

d) îndeplineşte orice alte atribuţii stabilite prin lege sau regulament[3].

---

[1] Evaluarea integrităţii candidaţilor se face pe baza raportului întocmit de Inspecţia Judiciară, precum şi a răspunsurilor primite de la candidat la întrebările puse acestuia pe baza acestui raport, a datelor existente la dosarul profesional, a documentelor depuse de candidat, a modului în care candidatul se raportează la valori precum independenţa justiţiei, imparţialitatea magistraţilor, integritatea şi a aspectelor ridicate în cadrul discuţiilor [art. 25 alin. (6) din Hotărârea C.S.M. nr. 74 din 31 ianuarie 2012 privind Regulamentul privind organizarea şi desfăşurarea concursului de promovare în funcţia de judecător la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, cu modificările ulterioare (M.Of. nr. 112 din 13 februarie 2012), disponibilă şi pe (*www.csm1909.ro*)].

[2] În forma iniţială a legii, Plenului Consiliului Superior al Magistraturii îi reveneau şi următoarele atribuţii: aprobă înfiinţarea şi desfiinţarea secţiilor curţilor de apel, ale instanţelor din circumscripţiile acestora şi ale parchetelor de pe lângă acestea, precum şi înfiinţarea sediilor secundare ale instanţelor judecătoreşti şi circumscripţiilor acestora, în condiţiile legii; avizează proiectul de hotărâre a Guvernului privind lista localităţilor care fac parte din circumscripţiile judecătoriilor; stabileşte categoriile de procese sau de cereri care se soluţionează în municipiul Bucureşti numai de anumite instanţe, cu respectarea competenţei materiale prevăzute de lege; la propunerea preşedinţilor curţilor de apel, stabileşte numărul vicepreşedinţilor curţilor de apel, ai tribunalelor şi ai tribunalelor specializate, precum şi judecătoriile la care funcţionează un vicepreşedinte; la propunerea procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, stabileşte numărul adjuncţilor procurorilor generali ai parchetelor de pe lângă curţile de apel şi al prim-procurorilor parchetelor de pe lângă tribunale, precum şi parchetele de pe lângă judecătorii, unde prim-procurorii sunt ajutaţi de adjuncţi. Ulterior aceste atribuţii au fost date în competenţa secţiilor.

[3] Cu titlu de exemplu, deşi în materie disciplinară atribuţiile revin, în principiu, secţiilor, potrivit legii, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii are competenţa de a numi inspectorul-şef şi inspectorul-şef adjunct ai Inspecţiei judiciare. Aşa cum vom arăta, aceştia se numesc

D. Plenului Consiliului Superior al Magistraturii are anumite atribuţii de reglementare sau de iniţiator al unor acte normative ce interesează organizarea judiciară, cum ar fi:

a) adoptarea Codului deontologic al magistraţilor[1], Regulamentului de organizare şi funcţionare a Consiliului Superior al Magistraturii[2], Regulamentului privind procedura alegerii membrilor Consiliului Superior al Magistraturii[3], Regulamentului de ordine interioară al instanţelor judecătoreşti[4], precum şi alte regulamente şi hotărâri prevăzute de legea de organizare judiciară şi de legea privind statutul magistraţilor[5];

b) asigurarea publicării Codului deontologic al magistraţilor şi a regulamentelor adoptate în Monitorul Oficial al României, Partea I şi pe pagina de internet a Consiliului Superior al Magistraturii;

c) avizarea proiectelor de regulamente şi ordine care se aprobă de ministrul Justiţiei, în cazurile prevăzute de lege;

d) poate sesiza ministrul Justiţiei cu privire la necesitatea iniţierii sau modificării unor acte normative în domeniul justiţiei;

e) publicarea anuală în Monitorul Oficial al României, Partea a III-a şi pe pagina de internet a Consiliului Superior al Magistraturii a raportului privind starea justiţiei şi un raport privind activitatea proprie, pe care le prezintă Camerelor reunite ale Parlamentului României.

---

dintre inspectorii judiciari în funcţie, în urma unui concurs care constă în prezentarea unui proiect referitor la exercitarea atribuţiilor specifice funcţiei de conducere respective şi într-o probă scrisă privind managementul, comunicarea, resursele umane, capacitatea candidatului de a lua decizii şi de a-şi asuma răspunderea, rezistenţa la stres şi un test psihologic (art. 67 din Legea nr. 317/2004).

[1] H.C.S.M. nr. 328/24.08.2005 privind Codul deontologic al judecătorilor şi procurorilor (*www.csm1909.ro*). I.C.C.J., Secţia de contencios administrativ şi fiscal, decizia nr. 1547 din 18 martie 2010, în *P.A. Coţovanu, D. Călin*, Jurisprudenţă recentă în materia organizării judecătoreşti şi a statutului magistraţilor, ed. 2, Ed. Universitară, Bucureşti, 2015, p. 102-105. Consiliul Superior al Magistraturii are atât atribuţia de a adopta Codul deontologic al judecătorilor şi procurorilor, cât şi pe aceea de a soluţiona sesizările privind încălcarea acestuia.

[2] H.C.S.M. nr. 326/2005 privind aprobarea Regulamentului de organizare şi funcţionare a Consiliului Superior al Magistraturii, cu modificările ulterioare (*www.csm1909.ro*).

[3] H.C.S.M. nr. 327/2005 pentru aprobarea Regulamentului privind procedura alegerii membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, cu modificările ulterioare (*www.csm1909.ro*).

[4] H.C.S.M. nr. 1375/2015 pentru aprobarea Regulamentului de ordine interioară al instanţelor judecătoreşti, (*www.csm1909.ro*).

[5] Cu titlu de exemplu, H.C.S.M. nr. 193/2006 pentru aprobarea Regulamentului privind transferul şi detaşarea judecătorilor şi procurorilor, delegarea judecătorilor, numirea judecătorilor şi procurorilor în alte funcţii de conducere, precum şi numirea judecătorilor în funcţia de procuror şi a procurorilor în funcţia de judecător, cu modificările ulterioare; H.C.S.M. nr. 325/2005 pentru aprobarea Regulamentului privind concediile judecătorilor şi procurorilor, cu modificările ulterioare; H.C.S.M. nr. 185/2007 pentru aprobarea Regulamentului privind modul de organizare şi desfăşurare a concursului pentru recrutarea grefierilor arhivari, a grefierilor registratori şi a personalului conex, cu modificările ulterioare (*www.csm1909.ro*).

În legătură cu atribuţiile de reglementare ce revin Plenului Consiliului Superior al Magistraturii s-a pus problema situaţiilor în care acesta ar emite norme şi în alte domenii decât cele rezervate expres prin lege. În literatura s-a arătat că în aceste cazuri magistraţii nu sunt obligaţi să respecte o hotărâre emisă în afara cadrului de competenţă sau în lipsa unui temei de drept[1].

Tot Plenul Consiliului Superior al Magistraturii numeşte secretarul general şi personalul cu funcţii de conducere din aparatul propriu.

Aşa cum am arătat, competenţa Plenului a fost mult diminuată în dauna creşterii competenţei secţiilor. Acest lucru a fost criticat, deoarece s-a spus că secţiile pot fi mult mai uşor controlate de ministrul Justiţiei şi că prezintă particularitatea că la lucrările acestora nu participă şi reprezentanţii societăţii civile[2].

3.2. Atribuţiile secţiilor Consiliului Superior al Magistraturii

Aşa cum am mai arătat, în anul 2005 modificările aduse Legii nr. 317/2004 prin asumarea răspunderii Guvernului au redus substanţial din atribuţiile Plenului şi au mărit competenţa secţiilor Consiliului Superior al Magistraturii.

Cele două secţii ale Consiliului Superior al Magistraturii – pentru judecători şi pentru procurori – au următoarele atribuţii: *dispun detaşarea şi delegarea magistraţilor, în condiţiile legii.*

a) numesc în funcţii de conducere judecătorii şi procurorii, în condiţiile legii şi ale regulamentului;

Această atribuţie, care aparţinea în forma iniţială a legii Plenului, este în deplină concordanţă cu rolul Consiliului Superior al Magistraturii de *„garant al independenţei justiţiei"*. Din această poziţie, consacrată la nivel constituţional, se dispune cu privire la numirea în funcţiile de conducere de la instanţe şi parchete a conducătorilor acestora. Fac excepţie de la această regulă numai promovarea în funcţiile de conducere la Instanţa Supremă şi parchetul de pe lângă această înaltă instanţă. Numirea în funcţiile de conducere nu se face în mod discreţionar, ci pe baza unui examen organizat de Consiliul Superior al Magistraturii prin Institutul Naţional al Magistraturii.

b) analizează îndeplinirea condiţiilor legale de către magistraţii stagiari care au promovat examenul de capacitate, de către alţi jurişti care au fost admişi la concursul de intrare în magistratură, de către magistraţii înscrişi la concursul de

---

[1] *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 95. Autorul oferă exemplul Hotărâre nr. 305/2005 a Consiliului Superior al Magistraturii prin care acesta a decis „în interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 48 alin. (9) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor". Autorul mai arată că, din păcate, chiar magistraţii întreţin tendinţa Consiliului de a reglementa în afara domeniului rezervat prin solicitări de lămurire a unor norme ce privesc activitatea de judecată.

[2] *V.M. Ciobanu*, Câteva reflecţii..., loc. cit., p. 17-38. Pentru opinia potrivit căreia atribuţiile relative la cariera magistraţilor au fost transferate secţiilor în mod neconstituţional, deoarece dispoziţiile constituţionale care stabilesc atribuţiile Consiliului Superior al Magistraturii în acest domeniu se referă la Plenul Consiliului, a se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 96.

promovare în funcţii de execuţie şi de către cei care şi-au depus candidatura pentru promovarea în funcţii de conducere;

În virtutea acestor atribuţii secţia corespunzătoare a Consiliului Superior al Magistraturii verifică dacă judecătorii ce doresc ocuparea unei funcţii de conducere au făcut parte din serviciile de informaţii înainte de 1990 sau au colaborat cu acestea ori dacă au un interes personal, ce influenţează sau ar putea influenţa îndeplinirea cu obiectivitate şi imparţialitate a atribuţiilor prevăzute de lege. În acest scop, înainte de numirea în funcţiile de conducere a persoanelor indicate, Consiliul Superior al Magistraturii solicită Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii verificarea şi comunicarea, în termen de 15 zile, a informaţiilor privitoare la eventuala apartenenţă sau colaborarea judecătorului în cauză la/cu serviciile de informaţii înainte de 1990.

c) soluţionează contestaţiile împotriva calificativelor acordate de comisiile de evaluare anuală a activităţii profesionale a magistraţilor, constituite în condiţiile legii;

d) iau măsuri pentru soluţionarea sesizărilor primite de la justiţiabili sau de la alte persoane privind conduita necorespunzătoare a magistraţilor;

e) secţia pentru judecători este competentă să încuviinţeze percheziţia, reţinerea sau arestarea preventivă a judecătorilor şi a magistraţilor-asistenţi, iar secţia pentru procurori încuviinţează percheziţia, reţinerea sau arestarea preventivă a procurorilor;

Competenţa Consiliului Superior al Magistraturii de a încuviinţa percheziţia, reţinerea sau arestarea preventivă a judecătorilor şi procurorilor este o cucerire în favoarea garanţiei independenţei şi imparţialităţii acestora dobândită destul de târziu, mai precis în anul 2004. Până în acel moment asupra acestor aspecte dispunea ministrul Justiţiei, ceea ce pune sub semnul întrebării, cel puţin în ce priveşte pe judecători, obiectivitatea cu care urma să fie analizată o cerere de percheziţie, reţinere sau arestare preventivă[1]. În ceea ce priveşte necesitatea unei încuviinţări prealabile din partea unui organism independent cum este Consiliul Superior al

[1] Potrivit prevederilor anterioarei legi de organizare judecătorească, Legea nr. 92/1992, magistraţii nu puteau fi cercetaţi, reţinuţi, arestaţi, percheziţionaţi sau trimişi în judecată fără avizul ministrului Justiţiei. Se observă că sfera protecţiei oferite magistraţilor era mult mai întinsă decât în prezent, fiind practic imposibilă tragerea la răspundere penală a acestora în lipsa voinţei ministrului Justiţiei. Cu toate acestea, vechiului sistem i se putea imputa faptul că permitea unui om politic, în speţă ministrul justiţiei, să decidă cu privire la aspecte esenţiale privind soarta magistraţilor, putând fi în orice moment pârghia pentru eventuale poliţe plătite magistraţilor comozi sau pentru protejarea pe nedrept a magistraţilor care au săvârşit fapte penale, dar sunt obedienţi puterii executive. Pentru aceste considerente în literatura juridică a vremii s-a propus *de lege ferenda* trecerea competenţei emiterii avizului de cercetare şi trimitere în judecată de la ministrul Justiţiei în cea a Consiliului Superior al Magistraturii. A se vedea *L. Herghelegiu*, Avizul de cercetare şi avizul de trimitere în judecată dat de ministrul Justiţiei în cazul infracţiunilor săvârşite de judecători sau procurori. Act procesual sau abuz de putere?, în Dreptul nr. 6/2002, p. 164-166. În cele din urmă legiuitorul a fost echilibrat: a decis pentru reducerea protecţiei magistraţilor de la reţinere, arestare preventivă şi percheziţie şi a dat în competenţa secţiilor Consiliului Superior al Magistraturii încuviinţarea acestor măsuri.

Magistraturii în cazul unei solicitări de percheziţie, reţinere sau arestare preventivă a judecătorilor sau procurorilor, nu trebuie văzută ca reprezentând un privilegiu deţinut de o categorie profesională, ci ca o garanţie a independenţei şi imparţialităţii acestora. Datorită naturii activităţii pe care o desfăşoară judecătorii şi procurorii, ce implica decizii care uneori pot atinge interese dintre cele mai mari sau chiar politica statului, independenţa acestora trebuie asigurată şi faţă de eventuale presiuni ce s-ar materializa în acte abuzive de percheziţie, reţinere sau arestare preventiva. Evident, legea nu reglementează o imunitate a judecătorilor şi procurorilor, deoarece, aşa cum se poate observa, încuviinţarea nu este necesară pentru declanşarea urmăririi penale a acestora, ci numai pentru acte care intervin în mod brutal şi care prin rezonanţa socială ar fi de natură să submineze autoritatea judecătorilor sau procurorilor respectivi. Totuşi, în caz de infracţiune flagrantă, încuviinţarea rămâne necesară numai pentru arestarea preventivă, iar nu şi pentru percheziţie sau reţinere, deoarece fără aceste două măsuri preventive s-ar putea pierde un element probator esenţial bunei administrări a cauzei penale. Şi în aceste cazuri Consiliul Superior al Magistraturii trebuie înştiinţat de îndată de organul care a dispus percheziţia sau reţinerea.

Este de înţeles că această garanţie recunoscută legal pentru asigurarea independenţei, imparţialităţii şi reputaţiei judecătorilor şi procurorilor, cât şi magistraţilor-asistenţi nu trebuie să fie transformată într-o piedică administrativă în calea adoptării măsurilor preventive. Atunci când nu sunt indicii că în cauză percheziţia, reţinerea sau arestarea preventivă nu reprezintă forme de intimidare sau de răzbunare împotriva magistratului, interpunerea Consiliului Superior al Magistraturii prin neacordarea încuviinţării ar putea fi percepută în zona societăţii civile ca fiind o protecţie de castă, ceea ce ar submina încrederea atât în justiţie, cât şi în organismul care este menit să asigure independenţa acesteia. După cum se observă, rolul Consiliului în îndeplinirea acestei atribuţii este unul extrem de delicat, dar până în prezent nu se poate imputa acestui organism o protecţie exagerată a magistraţilor prin împiedicarea adoptării măsurilor preventive în materie penală atunci când au fost solicitate de organele în drept[1].

f) secţia pentru judecători numeşte şi promovează magistraţii-asistenţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

g) propun Preşedintelui României numirea în funcţie şi revocarea din funcţie a preşedintelui, vicepreşedintelui şi preşedinţilor de secţii ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

Spre deosebire de numirea în funcţiile de conducere de la judecătorii, tribunale şi curţi de apel, care se realizează exclusiv de către secţia pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii, Preşedintele, vicepreşedintele şi preşedinţii de secţii ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie se numesc în funcţie de către Preşedintele

[1] S-a reţinut că avizele emise în vederea încuviinţării percheziţiei, reţinerii sau arestării preventive a unui magistrate, de secţia competentă a C.S.M., nu reprezintă acte administrative independente de măsurile penale dispuse de instanţa penală. Ca atare, acestea nu pot fi atacate pe calea contenciosului administrativ. C.A. Bucureşti, Secţia a VIII-a de contencios administrativ şi fiscal, sentinţa nr. 292 din 19 octombrie 2011, în *P.A. Coţovanu, D. Călin*, op. cit., p. 626-629.

României, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Președintele României nu poate refuza numirea în funcțiile de conducere arătate decât motivate, aducând la cunoștința Consiliului Superior al Magistraturii motivele refuzului. În acest caz, Consiliul Superior al Magistraturii nu poate să susțină propunerea făcută inițial, urmând a formula o nouă propunere în vederea numirii în funcție. Soluția se desprinde din faptul că textul art. 53 alin. (2) din Legea nr. 303/2004, care reglementează situația prezentată este diferit de cel al art. 31 alin. (3), (4) din aceeași lege, care reglementează numirea în funcția de judecător sau procuror. În cazul numirii în funcțiile de judecător sau procuror textul legal indică în mod expres că Președintele României poate refuza numai o singură dată propunerea înaintată de Consiliu și că în urma refuzului Consiliul poate susține propunerea inițială, motivând aceasta poziție. În cazul numirii în funcțiile de conducere la Înalta Curte de Casație și Justiție, legea nu mai reia nici formularea *„o singură dată"* și nici dispozițiile relative la posibilitatea Consiliului de a susține propunerea inițială ceea ce îndreptățește la soluția că Președintele României are un drept de a refuza motivat propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Apreciem că acest refuz nu poate fi contestat în justiție, singura competentă în materie fiind Curtea Constituțională și numai dacă prin aceasta s-ar crea un conflict de natură constituțională între puterile statului.

h) avizează propunerea ministrului Justiției de numire și revocare din funcție a procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, a procurorului șef al Direcției Naționale Anticorupție, a adjuncților acestora, a procurorilor șefi de secție din aceste parchete, precum și a procurorului șef al Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și terorism și a adjunctului acestuia;

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, prim-adjunctul și adjunctul acestuia, procurorul general al Direcției Naționale Anticorupție, adjuncții acestuia, procurorii șefi de secție ai acestor parchete, precum și procurorul șef al Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism și adjuncții acestora sunt numiți de Președintele României, la propunerea ministrului Justiției, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii.

Se observă că în ceea ce privește conducerea la nivel înalt a Ministerului Public, Consiliul Superior al Magistraturii are simplul rol de a emite un aviz care nu este însă conform pentru Președintele României, rolul central în desemnare aparținând de această dată ministrului Justiției. Această soluție nu intră în contradicție cu principiile de organizare a sistemului judiciar, deoarece, așa cum am mai arătat, procurorii un înfăptuiesc justiția, nu sunt pe deplin independenți și își desfășoară activitatea sub autoritatea ministrului Justiției[1].

i) aprobă transferul judecătorilor și procurorilor;

În principiu, transferul judecătorilor și procurorilor se produce în cadrul aceleiași funcții, de la o judecătorie la alta sau de la un parchet la altul, dar este posibil transferul judecătorilor și procurorilor la o altă instituție publică cum ar fi Institutul Național al Magistraturii, Ministerul Justiției, Agenția Națională de Integritate etc. În

[1] A se vedea și *V.M. Ciobanu*, Constituția României..., op. cit., p. 1271.

toate cazurile transferul se face la cererea celor în cauză, aprobată de secţia corespunzătoare a Consiliului Superior al Magistraturii.

Legea permite şi transferul din funcţia de judecător în cea de procuror şi invers. Pentru aceasta magistratul în cauză trebuie să formuleze o cerere în care să arate motivele pentru care cere transferul. În acest caz, numirea în funcţie se face numai prin decret al Preşedintelui României, iar rolul Consiliului Superior al Magistraturii se reduce numai la propunerea de numire în noua funcţie. Propunerea de numire se face pe baza susţinerii de către candidaţi a unui interviu în faţa secţiei de judecători a Consiliului Superior al Magistraturii în cazul procurorilor care solicită numirea în funcţia de judecători şi a secţiei de procurori a Consiliului Superior al Magistraturii în cazul judecătorilor care solicită numirea ca procuror. Preşedintele României poate refuza motivat numirea în funcţia de procuror sau judecător propusă de secţia corespunzătoare a Consiliului Superior al Magistraturii, aducând la cunoştinţa acesteia motivele refuzului. Aplicând raţionamentul folosit anterior, apreciem că şi în acest caz Consiliului Superior al Magistraturii nu poate obliga Preşedintele României să accepte propunerea de numire în funcţie prin susţinerea ei în urma refuzului acestuia.

j) dispune suspendarea din funcţie a judecătorilor şi procurorilor;

Secţia corespunzătoare a Consiliului Superior al Magistraturii dispune cu privire la suspendarea judecătorilor sau procurorilor, dar cazurile în care această măsură poate să intervină sunt strict limitativ prevăzute în lege:

- când a fost pusă în mişcare acţiunea penală împotriva judecătorului sau procurorului prin ordonanţă sau rechizitoriu[1];
- când judecătorul sau procurorul suferă de o boală psihică, care îl împiedică să-şi desfăşoare corespunzător funcţia.

În ambele cazuri măsura adoptată de secţia corespunzătoare a Consiliului Superior al Magistraturii are caracter provizoriu, soarta carierei magistratului suspendat urmând a se stabili în urma soluţiei în procesul penal sau în raport de examinările medicale şi evoluţia bolii magistratului respectiv.

k) au rolul de instanţe de judecată în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor şi procurorilor.

Această atribuţie este dată în competenţa Consiliului Superior al Magistraturii chiar prin textele Legii fundamentale. Acestea vorbesc de atributul de instanţă de judecată a Consiliului, iar nu de instanţă judecătorească, ceea ce presupune că activitatea desfăşurată în cadrul acestei atribuţii nu reprezintă exerciţiul puterii

---

[1] În legătură cu momentul de la care magistratul se consideră a fi suspendat din funcţie s-a decis că suspendarea din funcţie îşi produce efectele de la data adoptării hotărârii C.S.M., care nu poate avea efect retroactiv, iar nu de la data punerii în mişcare a acţiunii penale, ce constituie premisa aplicării acestei măsuri. În aceeaşi decizie Instanţa Supremă a reţinut inexistenţa vreunei competenţe a Consiliului Superior al Magistraturii de a se pronunţa cu privire la legalitatea actului de procedură penală prin care a fost pusă în mişcare acţiunea penală, dispoziţiile legal permiţând numai verificarea existenţei cazului de suspendare din funcţie. Decizia nr. 3514 din 18 octombrie 2006, I.C.C.J., Secţia contencios administrativ şi fiscal, în *G. Bogasiu, D. Vartirez, A. Segărceanu*, op. cit., p. 80-83.

judecătorești și nu conduce la un act de înfăptuire a justiției[1]. Pentru se asigura accesul la justiție, în sensul art. 21 din Constituția României, hotărârile secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară pot fi atacate cu recurs la Înalta Curte de Casație și Justiție, care va judeca într-un complet format din 5 judecători, hotărârea acesteia fiind irevocabilă.

Potrivit legii privind statutul judecătorilor și procurorilor aceștia răspund disciplinar pentru abaterile de la îndatoririle de serviciu, dar și pentru faptele care afectează prestigiul justiției.

Este de reținut că secția pentru judecători are rolul de instanță disciplinară și pentru magistrații-asistenți ai Înaltei Curți de Casație și Justiție.

În prezent[2], rolul de **titular al acțiunii disciplinare** revine:

- în cazul judecătorilor, Inspecției Judiciare, prin inspectorul judiciar, ministrului justiției sau președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție;
- în cazul procurorilor, Inspecției Judiciare, prin inspectorul judiciar, ministrului justiției sau procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție;
- în cazul magistraților-asistenți de la Înalta Curte de Casație și Justiție, președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție sau Inspecției Judiciare, prin inspectorul judiciar.

Atunci când secția corespunzătoare a Consiliului Superior al Magistraturii îndeplinește rolul de instanță de judecată în materie disciplinară, ministrul justiției, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție nu au drept de vot.

Secțiile Consiliului Superior al Magistraturii mai au și *alte atribuții referitoare la organizarea și funcționarea instanțelor și parchetelor*, precum:

a) aprobă înființarea și desființarea secțiilor curților de apel, ale instanțelor din circumscripțiile acestora, precum și înființarea sediilor secundare ale instanțelor judecătorești și circumscripțiilor acestora, în condițiile legii[3]*;*

---

[1] *V.M. Ciobanu*, Constituția României..., op. cit., p. 1268.

[2] Actuala reglementare a titularului acțiunii disciplinare a fost introdusă prin Legea nr. 24/2012 pentru modificarea și completarea Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor și a Legii nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată (M.Of. nr. 51 din 23 ianuarie 2012).

[3] Prin Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil (art. 225) se prevede că prin hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii, la propunerea colegiului de conducere al instanței, în raport de numărul cauzelor, se pot înființa, în cadrul secțiilor civile, complete specializate pentru soluționarea anumitor categorii de litigii, în considerarea naturii acestora, precum: cereri în materie de insolvență, concordat preventiv și mandate ad-hoc; cereri în materia societăților comerciale și a altor societăți cu sau fără personalitate juridică, precum și în materia registrului comerțului etc. Legea nr. 317/2004 prevede competența secției C.S.M. numai în privința înființării secțiilor instanțelor, dar acest text trebuie coroborat cu art. 39 din Legea nr. 304/2004 (*„în raport cu natura și numărul cauzelor, în cadrul judecătoriilor se pot înființa secții sau complete specializate"*) și art. 41 din Legea nr. 304/2004 (*„Secțiile și completele specializate ale curților de apel și ale instanțelor din circumscripția acestora se înființează, la propunerea colegiilor de conducere*

b) aprobă propunerea procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau a procurorului şef al Direcţiei Naţionale Anticorupţie de înfiinţare şi desfiinţare a secţiilor în cadrul parchetelor;

c) avizează proiectul de hotărâre a Guvernului privind lista localităţilor care fac parte din circumscripţiile judecătoriilor;

d) stabilesc categoriile de procese sau de cereri care se soluţionează în municipiul Bucureşti numai de anumite instanţe, cu respectarea competenţei materiale prevăzute de lege;

e) la propunerea preşedinţilor curţilor de apel, stabilesc numărul vicepreşedinţilor curţilor de apel, ai tribunalelor şi ai tribunalelor specializate, precum şi judecătoriile la care funcţionează un vicepreşedinte;

f) la propunerea procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau a procurorului general al Parchetului Naţional Anticorupţie, după caz, aprobă numărul adjuncţilor procurorilor generali ai parchetelor de pe lângă curţile de apel şi ai prim-procurorilor parchetelor de pe lângă tribunale, precum şi parchetele de pe lângă judecătorii, unde prim-procurorii sunt ajutaţi de adjuncţi.

§4. Funcţionarea Consiliului Superior al Magistraturii

4.1. Conducerea Consiliului Superior al Magistraturii

Conducerea Consiliului este asigurată de un preşedinte, ajutat de un vicepreşedinte, aleşi pentru un mandat de un an, ce nu poate fi reînnoit, dintre magistraţii aleşi în adunările generale ale judecătorilor şi ale procurorilor[1]. Alegerea preşedintelui şi

---

ale fiecărei instanţe, prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii"). Este interesant de observat că legea de organizare judiciară (Legea nr. 304/2004) prevedea posibilitatea de înfiinţare a completelor specializate numai la nivelul curţilor de apel şi instanţelor de rang inferior acestora, în timp ce legea de punere în aplicare a Codului civil (Legea nr. 71/2011) extinde implicit această posibilitate şi în cazul Instanţei Supreme, neconţinând nicio limitare de genul celei cuprinse în legea de organizare judiciară sau în legea de organizare şi funcţionare a Consiliul Superior al Magistraturii. Faţă de împrejurarea că legea de organizare şi funcţionare a Consiliului Superior al Magistraturii stabileşte atribuţiile secţiei de judecători numai în ceea ce priveşte *înfiinţarea şi desfiinţarea secţiilor curţilor de apel, ale instanţelor din circumscripţiile acestora*, ar rezulta că în ce priveşte înfiinţarea completelor specializate în cadrul secţiilor civile (inclusiv Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie) competenţa ar reveni Plenului C.S.M. Aceasta, deoarece ori de câte ori o lege se referă la Consiliul Superior al Magistraturii, iar în legea de organizare a acestuia nu se prevede că atribuţia respectivă aparţine secţiilor, competenţa revine Plenului.

[1] În literatura de specialitate s-a arătat că termenul de un an prevăzut ca fiind durata mandatului de Preşedinte al Consiliului Superior al Magistraturii nu reprezintă cea mai fericită soluţie, deoarece intervalul scurt nu permite stabilirea şi urmărirea unei strategii în activitatea Consiliului, în condiţiile în care mandatul membrilor este de şase ani, ceea ce presupune şase preşedinţi şi vicepreşedinţi în cadrul unui mandat. A se vedea *V.M. Ciobanu*, Constituţia României..., op. cit., p. 1265. Referitor la interdicţia de reînnoire a mandatului, s-a decis că în

vicepreşedintelui se face de către plenul Consiliului Superior al Magistraturii, în prezenţa a cel puţin 15 membri, cu votul majorităţii. În perioada mandatului, preşedintele şi vicepreşedintele Consiliului Superior al Magistraturii nu exercită activitatea de judecător sau procuror.

4.2. Şedinţele Consiliului Superior al Magistraturii

Consiliul Superior al Magistraturii se întruneşte în plen şi în secţii ori de câte ori este necesar, la convocarea preşedintelui, vicepreşedintelui sau a majorităţii membrilor plenului ori, după caz, ai secţiilor.

Lucrările plenului sunt prezidate de preşedintele Consiliului Superior al Magistraturii cu excepţia cazului în care la lucrări participă Preşedintele României. În acest caz, Preşedintele României prezidează lucrările fără drept de vot.

Lucrările plenului Consiliului Superior al Magistraturii se desfăşoară în prezenţa a cel puţin 15 membri. Hotărârile se iau cu votul majorităţii membrilor Consiliului. Reprezentanţii societăţii civile participă numai la lucrările Plenului Consiliului Superior al Magistraturii.

Lucrările secţiilor Consiliului Superior al Magistraturii sunt prezidate de preşedintele sau, după caz, de vicepreşedintele Consiliului. În lipsa acestora membrii prezenţi aleg, cu votul majorităţii, un preşedinte de şedinţă. Lucrările secţiilor sunt legal constituite în prezenţa majorităţii membrilor acestora. Pe timpul exercitării mandatului preşedintele şi vicepreşedintele nu exercită activitate de judecător sau procuror, în sensul că nu iau parte la completele de judecată şi nu efectuează lucrări de urmărire penală.

Preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie participă la lucrările secţiei pentru judecători, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie[1], la lucrările secţiei pentru procurori, iar ministrul justiţiei, la lucrările ambelor secţii. Ministrul justiţiei, preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu au drept de vot, în situaţiile în care secţiile îndeplinesc rolul de instanţă de judecată în materie disciplinară.

Reprezentanţii societăţii civile participă numai la lucrările în plen.

---

cazul funcţiei de vicepreşedinte al C.S.M., se pot exercita două mandate, cu condiţia ca acestea să nu fie succesive. Instanţa a apreciat că, dacă legiuitorul ar fi intenţionat să interzică un al doilea mandat indiferent de situaţie, ar fi folosit expresia „un singur mandat" sau altă expresie echivalentă şi lipsită de orice urmă de echivoc. C.A. Bucureşti, Secţia a VIII-a de contencios administrativ şi fiscal, decizia nr. 6529 din 8 noiembrie 2011, în *P.A. Coţovanu, D. Călin*, op. cit., p. 87-98. Deşi hotărârea a fost pronunţată în privinţa funcţiei de vicepreşedinte, în virtutea regulii *ubi eadem ratio ibi idem ius*, ar trebui să îşi găsească aplicarea şi pentru cea de preşedinte al C.S.M.

[1] S-a decis că prim-adjunctul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie poate participa la şedinţele Secţiei de procurori şi ale Plenului C.S.M., în perioada vacanţei funcţiei de procuror general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. C.A. Bucureşti, Secţia a VIII-a de contencios administrativ şi fiscal, decizia nr. 1187 din 2 aprilie 2013, în *P.A. Coţovanu, D. Călin*, op. cit., p. 75-86.

Președintele României are dreptul de a participa la lucrările plenului Consiliului Superior al Magistraturii[1]. Președintele României prezidează, fără drept de vot, lucrările plenului Consiliului Superior al Magistraturii la care participă. Așa cum s-a arătat și în doctrină[2], Președintele României nu este membru al Consiliului Superior al Magistraturii, nici chiar de drept, nu răspunde solidar cu membrii acestui organism pentru hotărârile adoptate, participarea la lucrările acestui organism fiind similară cu participarea la ședințele de guvern, fără drept de vot.

Potrivit legii, la lucrările plenului sau secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii pot participa și asociațiile profesionale ale judecătorilor și procurorilor. Acestea pot exprima, atunci când consideră necesar, un punct de vedere asupra problemelor ce se dezbat, la inițiativa lor sau la solicitarea membrilor Consiliului Superior al Magistraturii[3].

Lucrările Consiliului Superior al Magistraturii sunt, de regulă, publice. Membrii plenului sau ai secțiilor hotărăsc, cu majoritate de voturi, situațiile în care ședințele nu sunt publice.

Ordinea de zi a ședințelor plenului și secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii se aprobă de acesta la propunerea președintelui sau, după caz a vicepreședintelui Consiliului[4].

4.3. Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii

Hotărârile se iau în plen sau în cadrul secțiilor, potrivit atribuțiilor care revin acestora. Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii, în plen și în secții, se iau prin vot direct și secret și se publică în Buletinul Oficial al Consiliului Superior al

---

[1] În sensul că Președintele României poate participa numai la lucrările plenului Consiliului Superior al Magistraturii, iar nu și la ședințele secțiilor, a se vedea *V.M. Ciobanu*, Constituția României..., op. cit., p. 1264.

[2] *V.M. Ciobanu*, Constituția României..., op. cit., p. 1264.

[3] Referitor la ambiguitatea reglementarii participării asociațiilor profesionale ale judecătorilor și procurorilor la ședințele Consiliului Superior al Magistraturii, în literatură s-a susținut că deși, în principiu, este oportună participarea asociațiilor profesionale, este criticabil că acestea participă și formulează puncte de vedere numai atunci când doresc și când considera necesar, ceea ce în opinia autorului nu implică nicio responsabilitate din partea acestora. Autorul apreciază că se creează un tip nou de membru al Consiliului Superior al Magistraturii, privilegiat, a cărui participare și exprimare sunt lăsate la liberul să arbitru. În consecință, se susține existența unei proceduri de desemnare prin votul membrilor organizațiilor profesionale a reprezentantului acestora în Consiliu. *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 94. Pentru a nu se crea confuzii, menționez că prezența asociațiilor profesionale ale judecătorilor și procurorilor la lucrările Consiliului nu reprezintă decât expresia unei democrații profesionale fără ca prin aceasta să se poată aprecia că este vorba de un nou membru, deoarece aceste organizații nu au drept de vot în problemele dezbătute. Desigur că în ce privește modalitatea de desemnare de către asociațiile profesionale a reprezentanților în Consiliu este mai mult de resortul statutului acestora să reglementeze acest lucru, inclusiv prin adoptarea poziției exprimate de autor.

[4] Ordinea de zi se publică cu 3 zile înainte pe pagina de internet a Consiliului Superior al Magistraturii.

Magistraturii şi pe pagina de internet a acestuia. Hotărârile adoptate de Consiliul Superior al Magistraturii se motivează.

În ceea ce priveşte posibilitatea contestării hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii se impun a fi făcute mai multe distincţii.

Dificultăţile în aprecierea modalităţilor de atacare a hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii decurg chiar din formularea art. 133 alin. (7) din Constituţia României în forma revizuită, conform cărora acestea *sunt definitive şi irevocabile* (*„definitive"* – conform terminologiei impuse de noul Cod de procedură civilă), cu excepţia celor pronunţate în materie disciplinară. În raport de aceste dispoziţii constituţionale, autori de prestigiu au apreciat critic şi pe bună dreptate asupra inadmisibilităţii atacării în justiţie a hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii, altele în afara de cele pronunţate în materie disciplinară[1]. Însă, prin Legea nr. 317/2004 legiuitorul a prevăzut că hotărârile Plenului Consiliului Superior al Magistraturii privind cariera şi drepturile judecătorilor şi procurorilor se pot ataca cu recurs (în prezent „contestaţie", ca urmare a terminologiei folosite de Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a noului Cod de procedură civilă), de orice persoană interesată, la Secţia de contencios administrativ a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Soluţia adoptată de legiuitor a fost una oportună, deoarece a deschis calea accesului la justiţie pentru o categorie de hotărâri pentru care Constituţia părea să nu o prevadă. Cu toate acestea, soluţia legiuitorului ridică probleme de constituţionalitate, deoarece, cel puţin la *prima facie* este contrară dispoziţiilor legii fundamentale[2]. În cadrul soluţionării unei excepţii de neconstituţionalitate cu care a fost sesizată, Curtea Constituţională a statuat că dispoziţiile art. 133 alin. (7) din Constituţie nu pot fi interpretate în sensul că magistratul nu ar putea ataca în justiţie o hotărâre prin care Consiliul Superior al Magistraturii îi refuză exercitarea unui drept dobândit, în altă materie decât cea disciplinară[3]. Curtea a apreciat ca art. 133 alin. (7) din Constituţie are în vedere numai hotărârile cu caracter jurisdicţional, care pot avea prin natura lor însuşirea de a fi *„definitive şi irevocabile"* („definitive" – conform terminologiei impuse de noul Cod de procedură civilă), iar nu şi alte hotărâri, emise de Consiliul Superior al Magistraturii în privinţa carierei şi drepturilor judecătorilor şi procurorilor, care sunt, prin natura lor, acte juridice cu caracter administrativ, supuse controlului judecătoresc de legalitate. Hotărârea Curţii se fundamentează şi pe dispoziţiile art. 21 din Constituţie, privitor la accesul la justiţie, precum şi pe art. 6 parag. 1 şi art. 13 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale.

În raport de lămuririle aduse de Curtea Constituţională se poate aprecia că hotărârile pronunţate de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii în ceea ce priveşte

---

[1] *C.-L. Popescu*, Suprimarea prin revizuirea constituţională a unei garanţii privind accesul la justiţie, în sensul imposibilităţii atacării în justiţie a unor hotărâri ale Consiliului Superior al Magistraturii, în Curierul Judiciar nr. 2/2004, p. 60-69.

[2] A se vedea rezervele cu privire la constituţionalitatea textului din lege exprimate şi de *V.M. Ciobanu*, Constituţia României..., op. cit., p. 1266. Autorul apreciază că soluţia legiuitorului este rezultatul aplicării art. 20 alin. (2) din Constituţie care consacră regula priorităţii pactelor şi tratatelor privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte.

[3] Decizia nr. 433 din 21 octombrie 2004 (M.Of. nr. 1267 din 29 decembrie 2004).

cariera şi drepturile judecătorilor şi procurorilor sunt atacabile cu contestaţie la Secţia de contencios administrativ a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, de orice persoană interesată, în termen de 15 zile de la comunicare sau publicare[1]. Contestaţia suspendă de drept hotărârea pronunţată până la soluţionarea acesteia. Hotărârea pronunţată este definitivă.

În ceea ce priveşte hotărârile pronunţate de secţiile Consiliului Superior al Magistraturii atunci când funcţionează ca *instanţe de judecată în materie disciplinară*, acestea pot fi atacate cu recurs în termen de 15 zile de la comunicare. Competenţa de soluţionare a recursului revine completului de 5 judecători de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, din compunerea căruia nu vor putea face parte membrii cu drept de vot ai Consiliului Superior al Magistraturii şi judecătorul sancţionat. Şi în acest caz recursul suspendă de drept hotărârea de aplicare a sancţiunii disciplinare până la soluţionarea acestuia. Hotărârea prin care se soluţionează recursul este irevocabilă.

În ceea ce priveşte *celelalte hotărâri pronunţate de Consiliul Superior al Magistraturii*, în plen sau în cadrul secţiilor, şi care au natură de act administrativ[2], pentru care legea nu prevede o cale specială, apreciem că pot fi atacate în faţa instanţelor de contencios administrativ conform Legii nr. 554/2004[3], competenţa materială revenind potrivit acestei legi curţilor de apel în primă instanţă şi cu drept de recurs la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Această teză este susţinută atât de poziţia exprimată de Curtea Constituţională, potrivit căreia art. 133 alin. (7) din Constituţie vizează numai hotărârile cu caracter jurisdicţional ale Consiliului, cât şi de dispoziţiile art. 126 alin. (6) din Constituţie, conform cărora controlul judecătoresc al actelor administrative ale autorităţilor publice, pe calea contenciosului administrativ, este garantat, cu excepţia celor care privesc raporturile cu Parlamentul, precum şi a actelor de comandament cu caracter militar.

4.4. Aparatul propriu al Consiliului Superior al Magistraturii. Inspecţia judiciară

Consiliul Superior al Magistraturii funcţionează ca organ cu activitate permanentă.

Pentru îndeplinirea atribuţiilor sale Consiliul Superior al Magistraturii dispune de un aparat propriu organizat în direcţii, servicii şi birouri. Personalul de specialitate

---

[1] Cu titlu de exemplu se poate indica în cadrul acestei categorii de hotărâri acelea pronunţate de plenul Consiliului Superior al Magistraturii privind raportul de evaluare a activităţii profesionale a unui judecător sau procuror sau cu privire la contestaţiile formulate de magistraţi împotriva rezultatelor concursului de promovare în funcţii de execuţie sau de conducere. A se vedea şi *G. Bogasiu, D. Vartirez, A. Segărceanu*, op. cit., p. 263-264.

[2] Nu sunt acte administrative şi nu pot fi atacate în contencios administrativ avizele emise în vederea încuviinţării percheziţiei, a reţinerii sau a arestării preventive a unui magistrate (*P.A. Coţovanu, D. Călin*, op. cit., p. 626-629) sau răspunsul prin care Inspecţia Judiciară comunică petentului că nu s-au constatat fapte sau împrejurări care să impună luarea unor măsuri de competenţa C.S.M., putând fi atacată numai rezoluţia de clasare (C.A. Cluj, Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal, sentinţa nr. 30 din 19 ianuarie 2012, în *P.A. Coţovanu, D. Călin*, op. cit., p. 652-654).

[3] În acelaşi sens, a se vedea şi *G. Bogasiu, D. Vartirez, A. Segărceanu*, op. cit., p. 11.

juridică poate fi format din judecători şi procurori detaşaţi, în condiţiile legii. În ce priveşte funcţionarii publici şi personalul contractant din aparatul Consiliului Superior al Magistraturii sunt salariaţi potrivit dispoziţiilor aplicabile aceloraşi categorii de personal din aparatul Parlamentului. Aparatul propriu este condus de un secretar general. Acesta este numit şi revocat de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii dintre judecătorii şi procurorii care au cel puţin 8 ani vechime în magistratură. Legea nu precizează durata mandatului secretarului general.

Pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii funcţionează şi Inspecţia judiciară, condusă de un inspector-şef, ajutat de un inspector-şef adjunct, numiţi de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii, pe bază de examen. Mandatul acestora este de 3 ani şi poate fi reînnoit o singură dată. Revocarea din funcţie se poate face, potrivit principiului simetriei, tot de Plenul Consiliului, în cazul neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a atribuţiilor manageriale. Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii prin care se dispune revocarea din funcţie poate fi atacată cu recurs, în termen de 15 zile de la comunicare, la Secţia de contencios administrativ şi fiscal a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Recursul suspendă executarea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii. Hotărârea prin care se soluţionează recursul este definitivă. Inspecţia judiciară reprezintă o structură care joacă un rol important în ce priveşte antrenarea răspunderii disciplinare a judecătorilor. Aşa cum am arătat, Inspecţia judiciară are şi calitatea de titular al acţiunii disciplinare contra judecătorilor şi procurorilor. Chiar şi atunci când acţiunea disciplinară este pusa în mişcare de ministrul justiţiei, procurorul general sau Preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Inspecţiei judiciare îi revine atribuţia de a efectua verificările prealabile, în urma cărora propune titularului acţiunii clasarea dosarului sau începerea cercetărilor.

Inspectorii din cadrul Inspecţiei judiciare sunt numiţi de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii pe bază de concurs[1], pentru un mandat de 6 ani dintre judecătorii sau procurorii cu cel puţin 8 ani vechime în magistratură şi care au avut calificativul foarte bine la ultima evaluare[2].

Inspectorii judiciari au următoarele atribuţii:

a) în materie disciplinară, dispun şi efectuează cercetarea disciplinară în vederea exercitării acţiunii disciplinare faţă de judecători, procurori, inclusiv faţă de cei care sunt membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, precum şi faţă de magistraţii-asistenţi de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, în condiţiile prezentei legi;

b) efectuează verificări la instanţele de judecată în legătură cu respectarea normelor procedurale privind primirea cererilor, repartizarea aleatorie a dosarelor,

---

[1] Inspectorii judiciari pot fi revocaţi tot de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii, din oficiu sau la propunerea inspectorului şef, pentru neîndeplinirea ori îndeplinirea necorespunzătoare a atribuţiilor de serviciu sau în cazul aplicării unei sancţiuni disciplinare.

[2] Pe durata exercitării mandatului de inspector, judecătorii şi procurorii sunt suspendaţi de drept din funcţiile pe care le ocupă la instanţe şi parchete. În cazul celor care ocupă o funcţie de conducere, sunt obligaţi să opteze între funcţia de conducere şi cea de inspector judiciar. La încetarea funcţiei de inspector, judecătorii şi procurorii revin la instanţele sau parchetele unde au funcţionat ori, cu consimţământul lor, la alte instanţe sau parchete unde au dreptul să funcţioneze.

stabilirea termenelor, continuitatea completului de judecată, pronunţarea, redactarea şi comunicarea hotărârilor, înaintarea dosarelor la instanţele competente, punerea în executare a hotărârilor penale şi civile şi informează Secţia pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii, formulând propuneri adecvate;

c) efectuează verificări la parchete în legătură cu respectarea normelor procedurale privind primirea şi înregistrarea lucrărilor, repartizarea dosarelor pe criterii obiective, continuitatea în lucrările repartizate şi independenţa procurorilor, respectarea termenelor, redactarea şi comunicarea actelor procedurale şi informează Secţia pentru procurori a Consiliului Superior al Magistraturii, formulând propuneri adecvate;

d) verifică eficienţa managerială şi modul de îndeplinire a atribuţiilor ce decurg din legi şi regulamente pentru asigurarea bunei funcţionări a instanţei şi a parchetului, a calităţii corespunzătoare a serviciului, semnalează deficienţele constatate şi formulează propuneri corespunzătoare pentru înlăturarea acestora, pe care le prezintă secţiei corespunzătoare;

e) verifică sesizările adresate Inspecţiei Judiciare sau se sesizează din oficiu în legătură cu activitatea sau conduita necorespunzătoare a judecătorilor, procurorilor, inclusiv a celor care sunt membri ai Consiliului Superior al Magistraturii şi a magistraţilor-asistenţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, ori în legătură cu încălcarea obligaţiilor profesionale ale acestora;

f) efectuează, la solicitarea Consiliului Superior al Magistraturii, verificări privind condiţia bunei reputaţii, pentru judecătorii şi procurorii în funcţie;

g) efectuează verificările dispuse de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii pentru soluţionarea cererilor privind apărarea reputaţiei profesionale şi a independenţei judecătorilor; prezintă Plenului Consiliului Superior al Magistraturii raportul cuprinzând rezultatul verificărilor;

h) efectuează orice alte verificări sau controale dispuse de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii, secţiile Consiliului Superior al Magistraturii sau de inspectorul-şef al Inspecţiei Judiciare, în condiţiile legii.

§5. Statutul membrilor Consiliului Superior al Magistraturii

Membrii aleşi ai Consiliului Superior al Magistraturii au calitatea de demnitar pe întreaga durată a mandatului de 6 ani, fără a exista posibilitatea reînvestirii.

Calitatea de reprezentant al societăţii civile, membru ales al Consiliului Superior al Magistraturii, este incompatibilă cu calitatea de parlamentar, ales local, funcţionar public, judecător sau procuror în activitate, notar public, avocat, consilier juridic sau executor judecătoresc în exerciţiu. Tot în categoria incompatibilităţilor se poate încadra şi prevederea potrivit căreia din Consiliul Superior al Magistraturii nu pot face parte, în timpul aceluiaşi mandat, soţ sau rude ori afini până la gradul IV inclusiv. Deşi legea nu prevede expres, prin faptul că se refera la exerciţiul unui mandat, rezultă că motivul de incompatibilitate se aplică numai pentru membrii aleşi ai Consiliului, iar nu şi pentru membri de drept, care nu au o opţiune în ce priveşte calitatea de membri.

Calitatea de membru al Consiliului Superior al Magistraturii încetează la expirarea mandatului, în caz de demisie, în caz de revocare din funcție, în caz de nerezolvare a stării de incompatibilitate în termen de 15 zile de la data alegerii, în caz de pierdere a funcției ce a determinat desemnarea ca membru al Consiliului Superior al Magistraturii[1] și prin deces.

Revocarea din funcția de membru ales al *Consiliului Superior al Magistraturii* se propune de președintele sau vicepreședintele Consiliului ori de către o treime din membri, în situația în care persoana în cauză nu mai îndeplinește condițiile legale pentru a fi membru ales al Consiliului Superior al Magistraturii, în cazul neîndeplinirii atribuțiilor în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii sau prin aplicarea oricărei sancțiuni disciplinare. Revocarea din funcția de președinte sau vicepreședinte se propune de o treime din numărul membrilor Consiliului Superior al Magistraturii.

Legea prevede că revocarea membrilor aleși ai Consiliului Superior al Magistraturii poate avea loc și la cererea majorității adunărilor generale la nivelul instanțelor sau parchetelor pe care le reprezintă[2], în cazul neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a atribuțiilor încredințate prin alegerea ca membru al Consiliului. În cadrul acestor adunări generale decizia de a se solicita revocarea se ia cu votul a două treimi din numărul judecătorilor sau al procurorilor. În cazul adunării generale comune a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și a Direcției Naționale Anticorupție, decizia de revocare a reprezentantului acestor parchete se ia cu votul majorității procurorilor, inclusiv cei din structurile teritoriale. Decizia de revocare a reprezentantului Înaltei Curți de Casație și Justiție se ia cu votul majorității judecătorilor din adunarea generală.

Competența luării măsurii revocării revine plenului Consiliului Superior al Magistraturii[3].

Din modul imperativ în care este formulată dispoziția legală – *„în termen de 15 zile de la înregistrarea sesizării semnate și motivate de reprezentanții adunărilor generale prevăzute la alin. (4), Plenul Consiliului Superior al Magistraturii dispune revocarea din funcție a membrului ales"* rezultă că adunările generale ale

---

[1] Magistrații aleși membrii ai Consiliului Superior al Magistraturii își pierd această calitate în cazul transferului sau al detașării în funcții din afara instanțelor sau, după caz, a parchetelor.

[2] Procedura de revocare poate fi declanșată de orice adunare generală de la nivelul instanțelor sau parchetelor pe care le reprezintă membrul Consiliului Superior al Magistraturii a cărui revocare se cere, precum și de organizațiile profesionale ale judecătorilor și procurorilor.

[3] Într-o opinie exprimată în literatură, s-a apreciat că hotărârea Plenului ar putea fi atacată în justiție, de orice persoană interesată, în termen de 15 zile de la comunicare sau publicare, la Secția de contencios administrativ a Înaltei Curți de Casație și Justiție. Această soluție are drept fundament includerea hotărârii de revocare din calitatea de membru C.S.M. în categoria acelor relative la cariera și drepturile judecătorilor și procurorilor, al căror regim este prevăzut în mod expres de art. 29 alin. (7) din Legea nr. 317/2004. A se vedea *I. Popa*, Consiliul Superior al Magistraturii..., op. cit., p. 71. Personal, nu cred ca hotărârea de revocare din funcția de membru al C.S.M. ar fi una relativă la cariera de judecător sau procuror. Calitatea de membru C.S.M. nu definește cariera de magistrat și nu configurează drepturile conferite de calitatea de magistrat, motiv pentru care apreciem că persoana care se consideră vătămată are deschisă calea contenciosului administrativ printr-o acțiune formulată în fața curții de apel.

judecătorilor şi procurorilor nu fac numai o propunere de revocare, ci chiar impun revocarea, rolul plenului Consiliului Superior al Magistraturii fiind limitat numai la a dispune revocarea[1].

Dispoziţiile legale care reglementau posibilitatea revocării la cererea majorităţii adunărilor generale la nivelul instanţelor sau parchetelor pe care le reprezintă în cazul neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a atribuţiilor încredinţate prin alegerea ca membru al Consiliului [art. 55 alin. (4) şi (9) din Legea nr. 317/2004] au fost declarate neconstituţionale[2].

Deşi nu se prevede expres, din interpretarea logică a textelor care fac referire numai la revocarea membrilor aleşi, rezultă că membrii de drept ai Consiliului Superior al Magistraturii nu pot fi revocaţi. Aceştia îşi menţin calitatea atât timp cât păstrează funcţiile care determină prezenţa în Consiliul Superior al Magistraturii.

Indiferent de motivul pentru care a încetat calitatea de membru al Consiliului Superior al Magistraturii, dacă aceasta a intervenit înainte de expirarea mandatului, pentru locul rămas vacant se organizează alegeri[3]. Până la alegerea noului membru,

---

[1] Într-o opinie apropiată, se arată că Plenul C.S.M. nu s-ar putea manifesta decât cu privire la eventuale aspecte de nelegalitate ivite în procedurile derulate în faţa adunărilor generale. A se vedea *I. Popa*, Consiliul Superior al Magistraturi..., op. cit., p. 71.

[2] DCC nr. 196/2013 (M.Of. nr. 231 din 22 aprilie 2013). Curtea a apreciat că sintagma „neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a atribuţiilor încredinţate prin alegerea ca membru al Consiliului" este neclară, aceasta fiind de natură a expune membrul Consiliului unor eventuale presiuni, afectând independenţa, libertatea şi siguranţa în exercitarea drepturilor şi a obligaţiilor care îi revin potrivit Constituţiei şi legilor. S-a justificat prin faptul că în baza mandatului reprezentativ, membrul Consiliului Superior al Magistraturii este alesul şi reprezentantul întregii categorii ale cărei interese sunt reprezentate de organul colegial din care acesta face parte şi nu poate fi revocat decât în condiţiile nerespectării atribuţiilor în cadrul acestuia, iar nu a mandatului încredinţat de alegătorii săi. Alegătorii nu stabilesc dinainte sarcinile membrului ales al Consiliului, dimpotrivă, acesta este autorizat de către judecători să îi reprezinte. De asemenea, în vederea exercitării dreptului de vot în cadrul Plenului sau secţiilor, membrul ales al Consiliului Superior al Magistraturii nu primeşte un mandat expres, ci se pronunţă în baza propriilor convingeri, în limitele legii. Textul este confuz în ceea ce priveşte sintagma „neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a atribuţiilor încredinţate prin alegerea ca membru al Consiliului", în sensul că nu stabileşte natura şi felul atribuţiilor încredinţate prin alegerea ca membru al Consiliului, modul prin care se poate constata neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a acestora şi autoritatea competentă să constate un astfel de deficit în activitatea de membru al Consiliului Superior al Magistraturii.

[3] Cel care dobândeşte calitatea de membru al C.S.M. în urma alegerilor organizate ca urmare a vacantării unui loc va exercita un mandat limitat la durata rămasă până la expirarea termenului de 6 ani din mandatul iniţial. Aceasta, deoarece potrivit Curţii Constituţionale, *„dispoziţiile art. 54 alin. (1) teza întâi din Legea nr. 317/2004 sunt constituţionale în măsura în care persoana aleasă pentru ocuparea unui loc vacant îşi exercită calitatea de membru al Consiliului Superior al Magistraturii pentru restul de mandat rămas până la expirarea termenului de 6 ani"*. DCC nr. 374/2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 54 alin. (1) teza întâi şi art. 57 din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii (M.Of. nr. 504 din 5 iulie 2016).

interimatul va fi asigurat de judecătorul sau procurorul care a obţinut numărul următor de voturi în cadrul alegerilor pentru desemnarea membrilor Consiliului.

În cazul în care un membru al Consiliului Superior al Magistraturii se află în situaţiile pentru care intervine suspendarea din funcţia de judecător sau procuror, calitatea de membru al Consiliului Superior a Magistraturii se suspendă de drept.

Secţiunea a 3-a. Instanţele judecătoreşti. Organizarea şi conducerea administrativă

Potrivit Constituţiei României, justiţia se realizează prin Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi prin celelalte instanţe judecătoreşti stabilite prin lege. Legea fundamentală nu a făcut decât să indice principiul director conform căruia singurele care sunt abilitate să înfăptuiască justiţia sunt instanţele judecătoreşti şi să indice instanţa cu gradul cel mai înalt şi cu un rol aparte în sistemul judiciar, lăsând la aprecierea legiuitorului stabilirea celorlalte instanţe judecătoreşti, numărul, structura şi competenţa acestora[1]. În acest sens, Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, dezvoltă, statuând că justiţia se realizează prin următoarele instanţe judecătoreşti:

a) Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie;
b) curţi de apel;
c) tribunale;
d) tribunale specializate;
e) instanţe militare;
f) judecătorii.

Organizarea instanţelor este în forma piramidală şi are la bază judecătoriile, care au caracteristica de a fi foarte aproape din punct de vedere spaţial de justiţiabili şi de a implica costuri procesuale mai scăzute şi în vârf Înalta Curte de Casaţiei şi Justiţie, care are şi rolul constituţional de a asigura interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către toate celelalte instanţe.

Dispunerea ierarhizată a instanţelor este aptă să asigure controlul judiciar, principiul dublului grad de jurisdicţie şi o justiţie predictibilă prin faptul că o singură instanţă supremă decide asupra modului în care trebuie interpretată şi aplicată legea.

Este de observat că deşi Constituţia României vorbeşte despre controlul judecătoresc al actelor administrative ale autorităţilor publice pe calea contenciosului administrativ, sistemul judiciar românesc se prezintă ca unul unitar şi nu cunoaşte, precum cel francez, separaţia între jurisdicţiile ordinului judiciar (civile/penale) şi jurisdicţiile ordinului administrativ[2]. Aşa cum am mai arătat, în sistemul nostru

---

[1] Pentru tezele ce au stat la baza formarii prezentei prevederi constituţionale, a se vedea *V.M. Ciobanu*, Constituţia României..., op. cit., p. 1233 urm.

[2] Sistemul francez cunoaşte separaţia între jurisdicţiile ordinului judiciar (care au în vârful ierarhiei Curtea de Casaţie) şi cele ale ordinului administrativ. Acestea din urmă grupează organele jurisdicţionale care sunt sub controlul Consiliului de Stat, soluţionând litigii de drept

FUTURE CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

judiciar, jurisdicţiile administrative sunt facultative şi gratuite. Chiar dacă a optat pentru judecarea de către un organ cu atribuţii jurisdicţional-administrative, justiţiabilul are întotdeauna deschisă calea la instanţele judecătoreşti din sistemul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, unde competenţa de soluţionare va reveni instanţelor de contencios administrativ integrate în cadrul acestui unic sistem judiciar[1].

Structura organizatorică a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, cât şi a celorlalte instanţe judecătoreşti este reglementată în Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, iar competenţa acestora îşi are sediul principal în Codul de procedură civilă, Codul de procedură penală, dar şi în alte legi speciale ce reglementează anumite materii.

§1. Structura instanţelor judecătoreşti

1.1. Judecătoriile

Judecătoriile sunt instanţe fără personalitate juridică, organizate în judeţe şi în sectoarele municipiului Bucureşti.

Numărul şi localităţile de reşedinţă ale judecătoriilor sunt prevăzute în anexă la legea privind organizarea judiciară. Localităţile care fac parte din circumscripţiile judecătoriilor din fiecare judeţ se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, la propunerea ministrului Justiţiei, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii.

În cadrul judecătoriilor, în raport cu natura şi numărul cauzelor, se pot înfiinţa secţii sau complete specializate prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii, la propunerea colegiilor de conducere ale instanţei respective. În general, la judecătoriile cu volum mai mare de activitate există secţii civile şi secţii penale, deoarece procedura aplicabilă celor două materii este diferită şi presupune un alt mod de

---

public cum ar fi litigiile între un contribuabil şi administraţia fiscală, litigii în materie de lucrări publice, anularea actelor administrative nelegale etc. Diferenţele faţă de sistemul adoptat la noi sunt esenţiale, deoarece în cazul sistemului românesc, chiar dacă sunt jurisdicţii administrative, împotriva hotărârii acestora există întotdeauna cale deschisă către instanţele judecătoreşti din sistemul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în timp ce în sistemul judiciar francez, Consiliul de Stat este organul aflat în vârful ierarhiei jurisdicţiilor ordinului administrativ. S-ar putea spune că în timp ce în sistemul nostru contenciosul administrativ este integrat în sistemul instanţelor judecătoreşti aflate în sistemul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, sistemul francez cunoaşte un paralelism a două ordine judiciare cu două organisme supreme, fiecare în sistemul lui, Curtea de Casaţie şi Consiliul de Stat. Pentru o analiză comparativă a rolului şi poziţiei pe care o ocupă cele două organisme în sistemul judiciar francez, a se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 206-207. Pentru o analiză schematică a structurii şi competenţelor Consiliului de Stat în cadrul sistemul judiciar francez, a se vedea *Al. Heraud, A. Maurin*, Institutions judiciaires, ed. 6, Sirey, Paris, 2006, p. 79-83.

[1] Spre deosebire de sistemul nostru, în cel francez, ce cunoaşte ordine de jurisdicţie paralele, judiciar şi administrativ, împotriva hotărârilor diferitelor jurisdicţii administrative speciale, cum ar fi Curtea de Conturi sau Curtea de disciplină bugetară şi financiară, există deschisă cale de atac numai în faţa Consiliului de Stat, iar nu în cadrul instanţelor din sistemul Curţii de Casaţie. A se vedea *Al. Heraud, A. Maurin*, op. cit., p. 83-88.

organizare a activităţii judecătorului, cât şi a celorlalţi participanţi la actul judiciar, dar se pot forma în cadrul secţiei civile complete specializate pe materii atunci când instanţa se confruntă cu un număr suficient de important de litigii din materia respectivă (litigii de fond funciar, contestaţii la executare, plângeri contravenţionale etc.). La înfiinţarea completelor specializate se va ţine seama de criterii legale precum: asigurarea unui volum de activitate echilibrat între judecătorii secţiei, specializarea judecătorilor şi valorificarea experienţei profesionale a acestora, respectarea principiului repartizării aleatorii. Legea mai prevede că în cadrul judecătoriilor se vor organiza secţii sau complete specializate pentru minori şi familie, care judecă infracţiunile săvârşite de minori, cât şi infracţiunile săvârşite asupra minorilor (când în aceeaşi cauză sunt mai mulţi inculpaţi, unii minori şi alţii majori, şi nu este posibilă disjungerea, competenţa aparţine tribunalului specializat pentru minori şi familie). Potrivit prevederilor art. 229 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Codului civil, până la reglementarea prin lege a organizării şi funcţionarii instanţei de tutelă, atribuţiile acesteia prevăzute în Codul civil sunt îndeplinite de instanţele, secţiile sau, după caz, completele specializate de minori şi familie[1].

Judecătoriile îndeplinesc cel mai bine cerinţa conform căreia justiţia trebuie să fie cât mai aproape de cetăţean. Prin organizarea acestor instanţe într-un număr cât mai mare de localităţi se reduc costurile de deplasare pe care sunt nevoiţi să le suporte justiţiabilii şi se asigură în acest mod o facilitate a accesului la justiţie.

Judecătoriile sunt instanţe de primă jurisdicţie, realizând întotdeauna o judecată în primă instanţă.

Fără a intra în detalii ce ţin de resortul disciplinei dreptului procesual civil, pentru înţelegerea mai corectă a rolului pe care îl joacă judecătoriile în acest moment în sistemul judiciar, trebuie reţinut că, în materie civilă *lato sensu*, sub imperiului vechiului Cod de procedură civilă, acestea erau instanţe cu *plenitudine de competenţă*, regulă în virtutea căreia erau competente să judece *toate cauzele civile pentru care legea nu stabilea o altă competenţă*. Ideea ca judecătoriile să deţină rolul

---

[1] Existenţa unor judecători specializaţi în cauzele cu minori reprezintă o soluţie adoptată de mai mult timp şi în alte sisteme judiciare. Spre exemplu, sistemul francez cunoaşte instituţia judecătorului şi jurisdicţiei pentru minori. Judecătorul pentru minori este un magistrat specializat în cercetarea procesului ce implică un minor, în aplicarea celor mai adecvate măsuri preventive şi, dacă este cazul a măsurilor cu caracter represiv cel mai bine individualizate în raport de situaţia specială a minorului împotriva căruia se aplică măsura, în scopul asigurării reintegrării acestuia în societate şi a reducerii pericolului recidivei. În general, s-a constatat că instituţia judecătorului pentru minori a asigurat o reducere semnificativă a numărului de recidive în cazul minorilor. Desigur că în sine existenţa judecătorului de minori nu este suficientă pentru a reuşi evitarea recidivei şi reintegrarea socială a acestora, iar sistemul francez, luat drept exemplu, a dublat această instituţie şi de instituţii, precum centrele de plasament care au rolul de a reeduca minorii prin metode moderne ce pornesc de la activităţi sportive, sociale sau umanitare. Tribunalul pentru minori are în competenţă adoptarea de măsuri de protecţie a minorilor aflaţi în dificultate, precum măsuri de asistenţă educativă sau, dacă este cazul plasarea acestora în cadrul unei instituţii sau unei familii. A se vedea *P. Labiano*, La justice de proximité pour résoudre les litiges du quotidien, Vuibert, Paris, 2004, p. 45-50.

instanţelor cu *plenitudine de competenţă* a fost susţinută de argumente referitoare la apropierea pe care aceste instanţe o au faţă de justiţiabili, neobligând pe aceştia să parcurgă distanţe mari pentru a participa la proces, cât şi la numărul acestora, apt să asigure preluarea şi gestionarea în termen rezonabil a cererilor formulate de justiţiabili. Cu toate acestea, sistemul în care judecătoriile sunt instanţe cu *plenitudine de competenţă* şi-a dovedit, în timp, limitele sub aspectul capacităţii de a asigura o jurisprudenţă unitară la nivel naţional – premisa realizării sistemului de predictibilitate a dreptului. Cât timp litigiile sunt în principal în competenţa de primă instanţă a judecătoriilor, judecata apelului se va face la tribunale, iar a recursului la curţile de apel, ceea ce presupune că pentru aceste cauze nu există posibilitatea aplicării unei unităţi de apreciere la instanţa de recurs, fiind posibilă o diversitate de modalităţi de interpretare a aceleiaşi probleme de drept[1].

Noul Cod de procedură civilă a încercat să remedieze disfuncţionalitatea amintită mai sus şi a impus regula ca tribunalele să devină instanţe cu *plenitudine de competenţă* în ceea ce priveşte judecata în primă instanţă în materie civilă *lato sensu*. În raport de această nouă reglementare tribunalele au devenit instanţele care au în competenţă toate litigiile care prin lege nu sunt date în competenţa de primă instanţă altei instanţe, astfel că în cele mai multe dintre cazuri litigiile ajung să fie soluţionate în recurs de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, ceea ce creează, cel puţin sub aspect teoretic, premisele unei jurisprudenţe unice şi unui drept mai predictibil sub aspectul aplicării sale în actul de justiţie[2]. Cu toate acestea, competenţa judecătoriilor în ceea ce priveşte judecata în primă instanţă se menţine în general la cauzele de complexitate mică sau care prin frecvenţa lor nu sunt proprii judecării în primă instanţă la tribunal, cauze care au valoare patrimonială redusă, care privesc raporturile de vecinătate, partaje judiciare sau litigii în domeniul relaţiilor de familie[3].

---

[1] A se vedea *V.M. Ciobanu*, Tratat..., op. cit., vol. I, p. 118.

[2] Raţiunea aducerii recursurilor în competenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie a fost aceea de a asigura o practică unitară prin mijlocul procedural cel mai utilizat – calea de atac a recursului. A se vedea *V.M. Ciobanu*, Prefaţă la Noul Cod de procedură civilă şi Legea pentru punerea în aplicare, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2012, p. XII. Aşa cum aprecia şi autorul, scopul urmărit prin corelarea plenitudinii de competenţă în primă instanţă a tribunalelor cu judecarea recursurilor la instanţa supremă este pe cale să nu se realizeze din cauza unui număr mare de cauze pentru care legiuitorul, invocând lipsa resurselor material şi umane, a prevăzut că nu există calea de atac a recursului, fiind susceptibile numai de apel. Astfel, cu titlu de exemplu, cauzele al căror obiect are o valoare de până la 1.000.000 lei nu sunt susceptibile de recurs, ceea ce înseamnă că nu vor ajunge în examinarea instanţei supreme.

[3] Potrivit art. 94 C.proc.civ., judecătoriile judecă în primă instanţă, următoarele cereri al căror obiect este evaluabil sau, după caz, neevaluabil în bani:

Judecătoriile judecă:

1. în primă instanţă, următoarele cereri al căror obiect este evaluabil sau, după caz, neevaluabil în bani:

a) cererile date de Codul civil în competenţa instanţei de tutelă şi de familie, în afară de cazurile în care prin lege se prevede în mod expres sub imperiului vechiului Cod de procedură civilă altfel;

b) cererile referitoare la înregistrările în registrele de stare civilă, potrivit legii;

Ideea că litigiile care prin natura lor sunt prezumate având o complexitate redusă sau cele care presupun o valoarea patrimonială redusă să fie judecate de către instanțele aflate la baza ierarhiei sistemului judiciar nu este nici nouă și nici originală. De partea acesteia există argumentul reducerii costurilor pe care le implica deplasarea justițiabililor la instanțe mai înalte în grad și pe un rol activ mai accentuat al judecătorilor acestor instanțe îmbinat chiar și cu o diminuare a formalismului procedural. În sistemul francez, în anul 2002 a fost introdusă cu succes instituția *judecătorului de proximitate* competent să judece în materie civilă litigii între particulari sau între aceștia și o societate a căror valoare nu excede 4.000 euro, precum și litigii de vecinătate, iar în materie penală infracțiuni de gravitate redusă sau contravenții cum ar fi cele din domeniul rutier, neputând pronunța pedeapsa cu închisoarea, ci numai amenda sau altă măsură neprivativă de libertate[1]. Instituția

---

c) cererile având ca obiect administrarea clădirilor cu mai multe etaje, apartamente sau spații aflate în proprietatea exclusivă a unor persoane diferite, precum și cele privind raporturile juridice stabilite de asociațiile de proprietari cu alte persoane fizice sau persoane juridice, după caz;

d) cererile de evacuare;

e) cererile referitoare la zidurile și șanțurile comune, distanța construcțiilor și plantațiilor, dreptul de trecere, precum și la orice servituți sau alte limitări ale dreptului de proprietate prevăzute de lege, stabilite de părți ori instituite pe cale judecătorească;

f) cererile privitoare la strămutarea de hotare și cererile în grănițuire;

g) cererile posesorii;

h) cererile privind obligațiile de a face sau de a nu face neevaluabile în bani, indiferent de izvorul lor contractual sau extracontractual, cu excepția celor date de lege în competența altor instanțe;

i) cererile de declarare judecătorească a morții unei persoane;

j) cererile de împărțeală judiciară, indiferent de valoare;

k) orice alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 200.000 lei inclusiv, indiferent de calitatea părților, profesioniști sau neprofesioniști;

Tot potrivit dispozițiilor speciale ale noului Cod de procedură civilă, intră în competența de primă instanță a judecătoriilor și procedura cu privire la cererile cu valoare redusă, evacuarea din imobilele folosite fără drept, procedura de înscriere a drepturilor dobândite în temeiul uzucapiunii. De asemenea, judecătoriile au în competență o serie de cauze stabilite prin legi speciale, precum cele referitoare la plângerile contravenționale [art. 32 din O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor (M.Of. nr. 410 din 25 iulie 2001)]. Pentru analiza detaliată a competenței materiale a judecătoriei, a se vedea *G. Boroi, M. Stancu*, Drept procesual civil, ed. 3, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 199-210.

[1] Judecătorul de proximitate exercită funcțiile unui adevărat magistrat deși nu face parte din corpul magistraților, fiind recrutat din afara sistemului. Judecătorul de proximitate este recrutat cel mai adesea din rândul vechilor membrii ai ordinului judiciar sau ai ordinului administrativ, din rândul persoanelor ce exercită profesii liberale juridice sau judiciare și care justifica experiența profesională în domeniul juridic ori dintre foștii conciliatori sau persoane care justifică activitate de 25 de ani în funcții ce implică responsabilități în domeniul juridic. Datorită faptului că pentru exercițiul unei asemenea funcții este necesară experiența juridică, în practică recrutarea se realizează dintre foști magistrați, avocați, notari, executori judecătorești, foști ofițeri de poliție sau conciliatori în domeniul juridic. Judecătorul de proximitate

jurisdicției de proximitate pentru rezolvarea litigiilor cotidiene a fost consecința unei orientări a serviciilor publice către cerințele societății civile care reclamă asemenea cazuri minore și cu caracter frecvent nu atât rigoarea unui raționament juridic elaborat, ci o soluție rapidă din partea unei persoane înzestrate cu calități umane și psihologice și bună cunoscătoare a realităților vieții în cadrul social[1]. De altfel, atât în dreptul francez, dar și în dreptul românesc a existat instituția *judecătorului de pace* ce servea unei idei asemănătoare cu cea redescoperită la nivelul anului 2002 în forma judecătorului de proximitate.

1.2. Tribunalele

Tribunalele sunt instanțe cu personalitate juridică, organizate la nivelul fiecărui județ și al municipiului București, sediul fiind, de regulă, în municipiul reședință de județ. În circumscripția unui tribunal sunt cuprinse toate judecătoriile dintr-un județ sau din municipiul București.

În cadrul tribunalelor funcționează secții sau, după caz, complete specializate pentru cauze civile, cauze penale, cauze comerciale, cauze cu minori și de familie, cauze de contencios administrativ și fiscal, cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, precum și, în raport cu natura și numărul cauzelor, secții maritime și fluviale sau pentru alte materii. Procedura prin care se creează secțiile și completele specializate este identică cu cea aplicabilă la judecătorii.

Tribunalele sunt instanțe cu o activitate deosebit de complexă, deoarece, prin competența ce le este atribuită, judecă pricini în primă instanță, în apel și în recurs. Astfel, în materie civilă, tribunalele au plenitudine de competență în *primă instanță*, adică judecă toate cererile care nu sunt date prin lege în competența altor instanțe. Tribunalele judecă și apelurile formulate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii în primă instanță. De asemenea, tribunalele judecă și recursurile formulate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii în primă instanță, în acele cazuri, de excepție, în care legea exclude calea de atac a apelului, stabilind că împotriva acestora se poate formula numai recurs[2].

---

nu are o normă întreagă, fiind remunerat în raport de volumul activității, putând exercita în paralel și alte activități profesionale cu condiția ca acestea să nu aducă atingere independenței și demnității specifice funcției. Spre exemplu, un judecător de proximitate nu trebuie să facă uz de calitatea sa în exercițiul altei activități profesionale exercitate în paralel și nu poate să menționeze pe cartea de vizită profesională această calitate. *P. Labiano*, op. cit., p. 63-78.

[1] A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 108.

[2] Sunt situații în care legiuitorul a suprimat calea de atac a apelului și a prevăzut că recursul se exercită la instanța ierarhic superioară, în considerarea faptului că este vorba de măsuri care nu presupun judecarea în fond a cauzei: atacarea hotărârii prin care se constată perimarea cererii; hotărârea prin care se ia act de renunțarea la judecarea cererii sau la dreptul subiectiv dedus judecății; hotărârea prin care se ia act de tranzacția intervenită între părți (hotărârea de expedient) etc. A se vedea *V.M. Ciobanu, Tr.C. Briciu, C.C. Dinu*, Drept procesual civil. Drept execuțional civil. Arbitraj. Drept notarial, Ed. Național, București, 2013, p. 382. Pentru analiza detaliată a competenței materiale a tribunalelor, a se vedea *G. Boroi, M. Stancu*, op. cit., p. 210-216.

Am văzut că, potrivit concepţiei noului Cod de procedură civilă, tribunalul a fost propulsat în poziţia de a avea plenitudine de competenţă în primă instanţă. Totuşi, am văzut şi faptul că judecătoriile deţin încă o amplă competenţă de judecată în primă instanţă. Numai dacă avem în vedere dispoziţia care prevede că revin în competenţa de judecată în primă instanţă a judecătoriilor orice alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 200.000 lei inclusiv, indiferent de calitatea părţilor, profesionişti sau neprofesionişti [art. 94 alin. (1) lit. k) C.proc.civ.], observăm că, în pofida scopului declarat în tezele prealabile adoptării sale, noul Cod de procedură civilă a rămas cu nostalgia că judecătoriile sunt preferate în cauzele cu valoare mică, în raţiunea reducerii costurilor procesuale. *Dar este oare 200.000 lei o valoare „redusă"?*

Sistemul de a diferenţia competenţa tribunalului de competenţa judecătoriei în raport de valoarea obiectului cererii, aplicabilă în sistemul nostru în materie civilă , este cunoscut şi în alte sisteme compatibile sub aspectul procedurii de judecată şi organizării instituţiilor statului. Astfel, în *sistemul francez* tribunalele de instanţă, aflate la baza piramidei ierarhiei sistemului judiciar, judecă mici pricini civile având o valoare de până la 10.000 euro în timp ce tribunalul de mare instanţa (ce ar putea fi comparat cu tribunalele noastre sub aspectul poziţionării în sistemul judiciar) judecă cauze civile ce exced valorii de 10.000 euro. Se poate observa că în materie civilă pragul valoric ce delimitează competenţa materială a celor două instanţe este semnificativ mai ridicat în cazul nostru decât în cel al sistemului francez.

Noul Cod de procedură civilă a mai adus o inovaţie care implică modificări la nivelul competenţei tribunalelor în ceea ce priveşte judecarea căilor de atac. Astfel, noua reglementare a renunţat în cele mai multe cazuri la sistemul suprimării căii de atac a apelului şi a înlocuit această metodă cu cea a suprimării recursului. În acele situaţii în care legiuitorul apreciază că un gen de cauze necesită o soluţionare rapidă, incompatibilă cu trei etape de judecată sau că o asemenea analiză nu se justifică faţă de complexitatea redusă a respectivelor pricini, legiuitorul a suprimat recursul, astfel că în cauzele respective hotărârile sunt susceptibile numai de apel. La nivelul tribunalelor aceasta presupune o reducere semnificativă a recursurilor şi o mărire aproape corespunzătoare a apelurilor. Soluţia legislativă impusă de noua reglementare este oportună, deoarece pe de o parte apelul este o cale devolutivă care permite discutarea tuturor aspectelor de fapt şi de drept şi administrarea unor probe corespunzătoare acestor aspecte (recursul exercitat, în prezent, împotriva hotărârilor nesusceptibile de apel permite discutarea pricinii sub toate aspectele de fapt şi de drept, dar nu permite decât administrarea probei prin înscrisuri noi), iar pe de altă parte reducerea numărului recursuri permite o mai bună organizare a completelor, ţinând cont de faptul că pentru un complet de apel este necesar un număr de 2 judecători în timp ce pentru un complet de recurs este necesar un număr de 3 judecători.

1.3. Tribunalele specializate

Tribunalele specializate sunt instanţe fără personalitate juridică, care funcţionează la nivelul fiecărui judeţ şi al municipiului Bucureşti, având sediul, de regulă, în municipiul reşedinţă de judeţ.

Sistemul creării unor instanţe specializate în raport de natura litigiilor este practica în mod tradiţional în alte ţări cu sistem juridic apropiat celui românesc, cum ar fi Franţa[1].

Este de remarcat faptul că specializarea instanţelor nu este o creaţie absolut nouă în România. În perioada interbelică au funcţionat Curtea Administrativă, curţile cu juraţi, tribunalele de minori, iar crearea unor secţii specializate în cadrul tribunalelor, iar mai apoi şi în cadrul curţilor de apel a fost o practică veche în justiţia noastră.

Tendinţa de a crea instanţe specializate s-a impus în condiţiile unei legislaţii din ce în ce mai stufoase şi multiplicării numărului de cauze şi a complexităţii acestora. Este o certitudine că în prezent judecătorul nu mai poate acoperi prin ştiinţa sa întregul spectru al materiilor incidente în diferitele litigii cu care sunt învestite instanţele judecătoreşti. Fiecare domeniu juridic cunoaşte o îmbogăţire permanentă a legislaţiei, jurisprudenţei şi doctrinei, ce face o simplă iluzie posibilitatea de a stăpâni toate acestea de o manieră care să păstreze responsabilitatea actului de înfăptuire a justiţiei. Este motivul pentru care legiuitorul a optat pentru specializarea judecătorilor şi a instanţelor judecătoreşti. Desigur rămâne de văzut dacă crearea unor instanţe specializate este cel mai oportun mijloc de a pune în practică principiul specializării şi dacă nu cumva acelaşi obiectiv se putea realiza în egală măsură numai prin crearea unor secţii în cadrul instanţelor de drept comun, opţiune care ar fi presupus costuri mai mici din punct de vedere al organizării acestora.

Iniţial, la adoptarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară aceasta prevedea organizarea următoarelor instanţe specializate: tribunale pentru minori şi familie[2], tribunale de muncă şi asigurări sociale[1], tribunale comerciale[2], tribunale

---

[1] În sistemul francez, sunt organizate instanţe specializate la nivelul primului grad de jurisdicţie, precum *jurisdicţiile de proximitate*, despre care am amintit, *consiliile prud'hommes*, în litigiile izvorâte dintr-un contract de muncă sau ucenicie, *tribunalele de comerţ*, competenţa în ceea ce priveşte litigiile de natură comercială, *tribunalele paritate pentru bunuri agricole*, pentru judecata litigiilor privind bunurile agricole născute între arendaşi şi chiriaşi şi *jurisdicţiile speciale în materie de securitate socială*. Pentru structura organizatorică şi pentru competenţa fiecărei instanţe specializate, a se vedea şi *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 586-596. În materie penală se pot reţine ca instanţe specializate instanţele *penale politice şi militare*, respectiv jurisdicţiile militare (care în prezent au dispărut, putând a se înfiinţa astfel de instanţe pentru judecarea infracţiunilor săvârşite de militarii francezi deplasaţi în teatrele de operaţiuni din afara ţării), Înalta Curte de Justiţie (judecă crimele de înaltă trădare săvârşite de către preşedintele Republicii), Curtea de Justiţie a Republicii (judecă numai infracţiunile săvârşite de membrii guvernului în exercitarea funcţiilor lor) şi *jurisdicţiile penale pentru minori*, respectiv *tribunalul pentru minori* şi *curtea cu juraţi pentru minori*. A se vedea *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 600-601.

[2] Se prevedea că *Tribunalele pentru minori şi familie* judecă în primă instanţă următoarele categorii de cauze: în materie civilă, cauze referitoare la drepturile, obligaţiile şi interesele legitime privind persoana minorilor, decăderea din drepturile părinteşti, cererile privind nulitatea sau desfacerea căsătoriei, cererile privind încuviinţarea, nulitatea sau desfacerea adopţiei, precum şi cauzele privind raporturile de familie; în materie penală, infracţiuni săvârşite de minori sau asupra minorilor. Când în aceeaşi cauză sunt mai mulţi inculpaţi, unii

administrativ-fiscale[3]. Legea impunea chiar și un termen limită – 1 ianuarie 2008 – pentru înființarea tribunalelor specializate.

În prezent, legea de organizare judiciară prevede doar posibilitatea înființării de tribunale specializate în acele domenii în care se permite crearea secțiilor sau completelor specializate în cadrul tribunalelor. În forma actuală a legii, practic se lărgește câmpul materiilor în care s-ar putea crea tribunale specializate, deoarece prin trimiterea pe care o face la domeniile în care se pot crea secții sau complete specializate include și categoriile de cauze maritime și fluviale, precum și alte materii. Cu toate acestea, ceea ce caracterizează spiritul noii reglementari este că existența tribunalelor specializate nu mai este o cerință imperativă, ci o simplă alternativă la actualele secții și complete specializate.

Din evoluția legislației rezultă că inițial legiuitorul și-a imaginat că principiul specializării judecătorilor, atât de necesar pentru a garanta calitatea actului de justiție, se poate pune în practică numai prin crearea unor instanțe specializate și a stabilit termene concrete pentru înființarea și funcționarea acestora. Ulterior, s-a constatat că principiul specializării judecătorului este pe deplin îndeplinit și prin vechea formă a organizării de secții sau complete specializate în cadrul instanțelor de drept comun și necesitatea înființării de tribunale specializate s-a transformat într-o simplă opțiune. Cred că opțiunea legiuitorului de a nu impune existența unor tribunale specializate ca structuri paralele tribunalelor de drept comun este cea mai înțeleaptă în contextul în care, potrivit legii, în cadrul acestor tribunale specializate ar urma să își desfășoare activitatea tot magistrați de carieră, ceea ce ar reduce problema tribunalelor specializate numai la chestiuni administrativ – organizatorice[4]. În principiu, problema

---

minori și alții majori, și nu este posibilă disjungerea, competența revine tribunalului pentru minori și familie.

[1] Se prevedea că *Tribunalele de muncă și asigurări sociale* soluționează în primă instanță conflictele de muncă și asigurări sociale.

[2] Se prevedea că *Tribunalele comerciale* judecă în primă instanță procesele și cererile de natură comercială, inclusiv cele în materie de reorganizare judiciară și faliment, în afară de cele date prin lege în competența judecătoriilor. Potrivit art. 228 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, Tribunalele comerciale Argeș, Cluj, Mureș se reorganizează ca tribunale specializate sau, după caz ca secții civile în cadrul Tribunalelor Argeș, Cluj și Mureș.

[3] Se prevedea că *Tribunalele administrativ-fiscale* judecă în primă instanță cauzele în materie de contencios administrativ și fiscal, precum și cererile persoanelor vătămate prin ordonanțe sau, după caz, dispoziții din ordonanțe ale Guvernului declarate neconstituționale, în afară de cele date prin lege în competența curților de apel.

[4] De altfel, ultimele evoluții legislative indică o și mai accentuată întoarcere a legiuitorului către metoda înființării secțiilor sau completelor specializate, în locul celei de înființare a unor tribunale specializate. În acest sens, art. 228 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil prevede că Tribunalele comerciale Argeș, Cluj, Mureș se reorganizează ca tribunale specializate sau, după caz, ca secții civile în cadrul Tribunalelor Argeș, Cluj și Mureș. Soluția a fost impusă de dispariția dihotomiei civil-comercial, toate cauzele fiind considerate civile, dar se poate observa că legiuitorul păstrează opțiunea reorganizării tribunalelor specializate în simple secții ale tribunalelor de drept comun.

tribunalelor specializate ar trebui să fie pusă în strânsă legătură cu o reformă şi a compunerii completelor de judecată în cadrul acestor instanţe. Soluţia legislativă a instanţelor specializate poate constitui o reformă numai dacă completele din cadrul acestor instanţe au o compunere care cuprinde în exclusivitate sau parţial persoane din afara corpului magistraţilor. Spre exemplu, tribunalele de comerţ ce funcţionează în sistemul francez nu sunt formate din judecători de carieră, ci din judecători consulari aleşi dintre comercianţii cu experienţă în domeniu de către comercianţii dintr-o circumscripţie printr-o procedură indirectă (alegerea în primul rând a delegaţilor consulari care ulterior aleg judecătorii consulari)[1]. Aceeaşi concepţie este aplicată în cadrul *consiliilor prud' hommes*, competente să judece litigiile născute dintr-un contract de muncă sau de ucenicie. Şi în cazul acestor instanţe specializate judecătorii (numiţi *consilieri*) sunt aleşi de către colegiile angajatorilor şi angajaţilor dintre persoane care nu fac parte din corpul magistraţilor. Soluţia de ordin organizatoric a instanţelor specializate în litigiile de muncă este susţinută în cadrul sistemul francez şi de un sistem procedural adecvat, principiile pe baza cărora funcţionează aceste instanţe fiind supuse regulii concilierii prealabile obligatorii. În cadrul acestei proceduri de conciliere este necesară flexibilitatea manifestată de consilierii aleşi de către angajaţi şi angajatori, consilieri ce beneficiază de încrederea votului acordat şi de cunoaşterea unor realităţi specifice relaţiilor ce le implică raporturile de muncă şi care scapă uneori magistratului de carieră (care datorită statutului său special, poate nu a fost confruntat vreodată direct cu un raport de muncă clasic)[2].

În contextul în care legiuitorul român a optat pentru a păstra întreaga putere de decizie, în materiile vizate pentru crearea unor instanţe specializate, în mâna corpului magistraţilor, crearea unor structuri paralele cum ar fi tribunalele specializate ar genera mai multe dificultăţi de ordin organizatoric şi logistic şi nu ar aduce nimic în plus faţă de sistemul clasic al secţiilor sau completelor specializate din cadrul instanţelor de drept comun[3]. În plus, participarea la realizarea actului de justiţie de către persoane din afara corpului magistraţilor este privită încă cu rezervă în societatea noastră şi nu are atâta susţinere încât să implice reformarea structurii instanţelor judecătoreşti prin formarea de tribunale specializate[4]. În mod izolat, în

---

[1] A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 117 urm.

[2] Nicio cauză nu poate fi judecată de către biroul de judecată al consiliului *prud' homme* decât după ce în prealabil a fost supusă concilierii la biroul de conciliere, format dintr-un consilier salariat şi un consilier angajator.

[3] Nu în toate cazurile formarea unor instanţe specializate este o soluţie care se dovedeşte bună pentru administrarea justiţiei. Spre exemplu, în Franţa există un eşec al tradiţionalelor tribunale pentru bunuri agricole. Acestea sunt sever criticate, în literatura de specialitate şi în rapoartele pentru justiţie arătând caracter mai puţin satisfăcător al activităţii acestora. A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 135.

[4] Nici în Franţa, unde am arătat că instanţele specializate, caracterizate în principal prin participarea la actul decizional a persoanelor din afara corpului magistraţilor, de obicei aleşi de către corpurile reprezentative ale celor interesaţi în materiile respective, susţinerea pentru acest tip de justiţie nu este totală, iar sistemul justiţiei făcute de nemagistraţi este uneori criticat. Astfel, în cazul tribunalelor de comerţ s-a pus în discuţie ca preşedintele completului

materiile unde legiuitorul a acceptat participarea la formarea completelor de judecată și a altor peroane din afara corpului magistraților, acest lucru s-a realizat fără a implica necesitatea creării altor instanțe decât cele de drept comun[1].

Tribunalele specializate se pot înființa prin ordin al ministrului Justiției, dar numai cu avizul conform al Consiliului Superior al Magistraturii. Există o intenție de a se înființa un tribunal specializat în București[2]. Cu toate că s-a luat decizia înființării acestei instanțe, la acel moment nu era foarte clară competența acesteia. Din discuțiile ce au însoțit adoptarea ordinului de înființare se trage concluzia ar fi vorba de un tribunal specializat în domenii rezervate activității specifice profesioniștilor. Aceasta arată că lumea juridică nu a acceptat unificarea obligațiilor civile și comerciale și ștergerea dihotomiei civil-comercial, impusă prin noul Cod civil.

1.4. Curțile de apel

Curțile de apel sunt instanțe cu personalitate juridică, în circumscripția cărora funcționează mai multe tribunale și tribunale specializate. Numărul curților de apel, reședințele acestora și tribunalele cuprinse în circumscripțiile fiecărei dintre acestea sunt prevăzute în anexa la legea de organizare judiciară. În prezent, în țară funcționează 15 curți de apel.

În cadrul curților de apel funcționează secții sau, după caz, complete specializate pentru cauze civile, cauze penale, cauze cu minori și de familie, cauze de contencios administrativ și fiscal, cauze privind conflictele de muncă și asigurări sociale, precum și, în raport cu natura și numărul cauzelor, secții maritime și fluviale sau pentru alte materii. Așa cum am mai arătat, secțiile și completele specializate ale curților de apel, precum și ale instanțelor din circumscripția acestora se înființează la propunerea colegiilor de conducere ale fiecărei instanțe, prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii.

Curțile de apel judecă în materie civilă în primă instanță, ca instanțe de apel și de recurs. Competența de primă instanță a curților de apel este semnificativă în materia contenciosului administrativ, unde acestea judecă cererile îndreptate împotriva unui

---

să fie un judecător de carieră, realizând un complet mixt, așa cum este cazul în Germania, Austria, Belgia și Norvegia. A se vedea pentru aceste controverse *R. Perrot*, op. cit., p. 122. De asemenea, în cazul *tribunalelor paritare pentru bunuri agricole*, completul este mixt, având în compunerea sa un judecător, magistrat de carieră și patru asesori, doi aleși de arendași și doi aleși de chiriași.

[1] În litigiile de muncă și asigurări sociale, completul de judecată este format dintr-un judecător, magistrat de carieră și doi asistenți judiciari, care nu fac parte din corpul magistraților. Cu toate acestea, rolul asistenților judiciari este unul exclusiv consultativ, decizia aparținând numai judecătorului.

[2] O.M.J. nr. 3568/2013 privind stabilirea datei punerii în funcțiune a Tribunalului Specializat București (M.Of. nr. 727 din 26 noiembrie 2013). Potrivit acestuia, la data de 1 martie 2014, în municipiul București începe să funcționeze Tribunalul Specializat București. Domeniile în care va funcționa și statul de funcții al „Tribunalului Specializat București" se stabilesc până la data de 15 ianuarie 2014, în condițiile legii. Până la data redactării acestei ediții a lucrării, tribunalul nu era funcțional.

act emis de autorităţile sau instituţiile centrale, precum şi pe cele care privesc taxe şi impozite, contribuţii, datorii vamale, precum şi accesorii ale acestora mai mari de 1.000.000 lei, dacă legea nu prevede altfel. Ca instanţe de apel, curţile de apel judecă apelurile formulate împotriva hotărârilor pronunţate de tribunale în primă instanţă, iar ca instanţe de recurs judecă numai în cazurile anume prevăzute de lege, în acest ultim caz având o competenţă excepţională faţă de cea a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie[1].

În sistemul vechiul Cod de procedură civilă curţile de apel aveau o largă competenţă în materia judecării recursurilor, fiind într-o proporţie mai mare instanţe de recurs decât instanţe de apel. Aceasta presupunea că în materiile în care curţile de apel jucau rolul de ultimă instanţă, ele erau cele care impuneau modul de interpretare şi aplicare a legilor la instanţele din jurisdicţia acestora. Acest fapt afecta caracterul unitar al aplicării legii într-un stat precum România, care nu are caracter federal sau regional. Deseori erau la jurisprudenţe diferite în raport de concepţiile juridice de la nivelul fiecărei curţi de apel. Aspectul era unul negativ şi a fost sever criticat încă din perioada în care legislaţia noastră a reintrodus curţile de apel.

Noul Cod de procedură civilă a repus curţile de apel în poziţia de instanţe competente în principal cu judecarea apelurilor şi numai în mod excepţional instanţe de recurs, numai în cazurile anume prevăzute de lege. S-a dorit ca, prin eliminarea sistemului de dispersare a judecării recursurilor la nivelul celor 15 curţi de apel şi aducerea acestora în competenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, să se reducă diferenţele de aplicare şi interpretare a legii în practica curentă a instanţelor judecătoreşti.

§2. Compunerea completelor de judecată la judecătorii, tribunale, tribunale specializate şi curţi de apel

2.1. Compunerea completelor

Compunerea completului de judecată sau compunerea instanţei reprezintă alcătuirea sau formarea instanţei cu numărul de judecători prevăzut de lege[2]. Distinct de aceasta, în literatura de specialitate este folosită şi noţiunea de constituirea instanţei care desemnează alcătuirea completului într-o formă mai complexă care include şi alte persoane a căror prezenţă o impune legea, dar care nu participa la adoptarea soluţiei, cum ar fi grefierul sau magistratul-asistent la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie[3].

---

[1] Pentru detalierea competenţei curţilor de apel, a se vedea *G. Boroi, M. Stancu*, op. cit., p. 217-219.

[2] *V.M. Ciobanu, G. Boroi, Tr.C. Briciu*, op. cit., p. 30.

[3] Idem, p. 31. Autorii includ în noţiunea de constituire a instanţei şi participarea procurorului. Apreciem că participarea procurorului la proces nu poate fi inclusă în noţiunea de constituire a instanţei, deoarece aceasta ar fi incompatibilă cu poziţia sa de reprezentant al drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor, poziţie din care se confruntă cu una dintre părţile implicate în proces. Poziţia procurorului ar trebui să fie sub acest aspect una egală cu cea pe care o are avocatul, deoarece în caz contrar procesul ar fi dezechilibrat şi, cel puţin în aparentă, partea ale cărei poziţii sunt susţinute de procuror ar dobândi o poziţie dominantă în

Aşa cum am mai arătat, sistemul adoptat de legiuitorul român în privinţa compunerii instanţelor de judecată îmbină principiul colegialităţii cu cel al judecătorului unic, în încercarea de a maximiza efectele pozitive ale ambelor sisteme cunoscute.

Atunci când vorbim de judecătorii, tribunale şi curţi de apel, compunerea completelor de judecată nu se raportează la poziţia ocupată de instanţă în ierarhia sistemului judiciar, ci la etapa de judecată în care se află pricina. Astfel, indiferent de instanţa competentă, atunci când cauza se judecă ***în primă instanţă*** compunerea completului este formată dintr-un singur judecător[1].

De la regula judecătorului unic la judecarea în primă instanţă fac excepţie cauzele privind conflictele de muncă şi asigurări sociale, în cazul cărora judecata este asigurată de un complet format dintr-un judecător şi 2 asistenţi judiciari. Acest caz este singurul deocamdată în care la judecata unor cauze este acceptată participarea altor persoane decât magistraţii de carieră. Trebuie reţinut că asistenţii judiciari participă la deliberări numai cu un vot consultativ, iar nu deliberativ. Cu toate acestea ei semnează hotărârile pronunţate, opinia acestora se consemnează în hotărâre, iar în caz de opinie separată, aceasta se motivează[2].

---

cadrul acestuia. Împrejurarea că în anumite cazuri participarea procurorului este obligatorie nu îndreptăţeşte la altă concluzie, deoarece şi în unele cazuri în materie penală participarea avocatului este obligatorie şi niciodată nu s-a pus problema includerii acestuia în noţiunea de constituire a instanţei.

[1] În acest sens a se vedea şi I.C.C.J., Secţiile Unite, Decizia nr. XXXVII/2006 (M.Of. nr. 368 din 30 mai 2007). Curtea a admis recursul în interesul legii şi, în aplicarea dispoziţiilor art. 45 alin. (3) din Legea nr. 224/2006 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internaţionala în materie penală, cu referire la art. 44 alin. (2) din Legea nr. 302/2004 şi a art. 54 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, aşa cum a fost modificată prin Legea nr. 247/2005, a statuat: *„cererea de arestare provizorie, în vederea extrădării, precum şi cererea de prelungire a acestei măsuri se judecă în complet format dintr-un singur judecător"*.

[2] Într-o opinie exprimată în literatura juridică se consideră că participarea asistenţilor judiciari la judecarea cauzelor în primă instanţă în materia litigiilor de muncă şi asigurări sociale trebuie inclusă în noţiunea de *constituire* a instanţei, iar nu în cea de *compunere* a acesteia. Argumentele ce stau la baza acestei opinii pornesc de la faptul că asistenţii judiciari nu fac parte din corpul magistraţilor şi nu au un rol deliberativ în cadrul completului. Autoarea apreciază că sistemul actual al formării completelor în materia litigiilor de muncă şi asigurări sociale ce implică participarea asistenţilor judiciari la deliberare, chiar dacă numai cu rol consultativ, precum şi dreptul ca în caz de opinie separată aceasta să fie menţionată în hotărâre, nu răspunde întru totul cerinţelor de independenţă. Se apreciază că prin modul în care sunt numiţi (desemnare de către Consiliul Economic şi Social) asistenţii judiciari nu prezintă garanţii de independenţă şi imparţialitate, iar participarea acestora la deliberări încalcă secretul deliberării de care sunt ţinuţi judecătorii şi opinia lor, chiar şi cu caracter consultativ, poate fi apreciată drept o influenţă şi intervenţie directă asupra judecătorului, în sensul Convenţiei Europene a Drepturilor Omului şi a Recomandării Consiliului Europei nr. R/94/12 despre eficacitatea, independenta şi rolul judecătorilor. *E. Oprina*, Participanţii la procesul civil, Ed. Rosetti, Bucureşti, 2005, p. 58-59. Desigur că argumentele aduse de autoare sunt în parte corecte, dar soluţia nu poate fi chiar atât de radicală. Am arătat că în sistemul judiciar al unor state care au parcurs un proces mai îndelungat de asimilare a

Apelurile, indiferent că sunt de competența tribunalului sau a curții de apel, se judecă în complet format din 2 judecători.

În cazul completului format din 2 judecători, dacă aceștia nu ajung la un acord asupra hotărârii ce urmează a se pronunța, procesul va fi reluat într-un complet de divergență. Dezbaterile vor purta numai asupra punctelor rămase în divergență. Completul de divergență se constituie prin includerea în completul de judecată a președintelui sau vicepreședintelui instanței, a președintelui de secție ori a judecătorului din planificarea de permanență [art. 111 alin. (9) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești – H.C.S.M. nr. 1375/2015]. Cauza se va relua în fața completului de divergență cu citarea părților și se vor pune concluzii exclusiv asupra aspectelor aflate în divergență, după care se va proceda la o nouă deliberare. În cadrul acestei noi deliberări, judecătorii își pot schimba poziția avută inițial. Soluția se va adopta prin formarea majorității. Dacă în urma formării completului de divergență nu se va putea forma majoritatea pentru adoptarea unui soluții, deoarece se poate presupune și existența a trei opinii distincte, judecătorii ale căror opinii se apropie sunt obligați să le unească într-una singură.

Recursurile, atât la tribunale, cât și la curțile de apel, se judecă în complet format din 3 judecători. Întrucât legea nu distinge, rezultă că recursul se soluționează în complet format din 3 judecători chiar și atunci când se atacă o hotărâre ce a fost pronunțată de un singur judecător (avem în vedere situația în care, deși a avut loc o judecată de primă instanță, hotărârea nu este supusă apelului, ci direct recursului).

---

noțiunilor de independență și imparțialitate a judecătorilor cuprinse în convențiile internaționale existența completelor mixte, formate din judecători de carieră și persoane din afara corpului profesional al magistraților, este acceptată. Mai mult, în cazurile amintite participarea persoanelor din afara corpului magistraților nu este una consultativă, ci are caracter deliberativ, pentru a nu aminti cazurile în care în primă instanță sunt cazuri în care soluția aparține exclusiv celor ce nu sunt magistrați de carieră. Un exemplu cât se poate de nimerit este cel al consiliilor prud'hommes care judecă chiar litigii de muncă și în care decizia este luată, în principal, de persoane ce nu au calitatea de judecători. Astfel, în cazul unei divergențe între consilierii de muncă ce formează tribunalul (2 consilieri ai angajaților și 2 consilieri ai angajatorilor) decizia se ia cu ajutorul unui judecător (*juge départiteur*) de la tribunalul de drept comun din circumscripția tribunalului de muncă (*prud'homme*), care se va ralia cu una dintre cele două opinii pentru a forma majoritatea necesară luă măsurii. Ceea ce trebuie însă semnalat este faptul că în cazurile amintite cu titlu de exemplu de participare la judecată a persoanelor din afara corpului profesional al magistraților, poziția acestora este dată de faptul că sunt aleși de persoanele cu interese potențiale în respectivele cauze (asociații ale patronatelor și angajaților sau, în cazul consilierilor de la tribunalele de comerț, de către comercianții din circumscripția respectivului tribunal) în timp ce asistenții judiciari din sistemul nostru sunt numiți de către o instituție a statului, respectiv Consiliul Economic și Social. Apreciem că față de statutul asistenților judiciari, nu se poate susține cu temei că participarea acestora cu vot consultativ la deliberări și consemnarea poziției separate reprezintă o atingere a independenței judecătorilor cu atât mai mult cu cât acest complet special este prevăzut numai pentru judecata în primă instanță a cauzei, soluționarea cauzei în căile de atac revenind unui complet format exclusiv din judecători.

Compunerea completelor de judecată este stabilită de colegiile de conducere ale instanţelor la începutul fiecărui an şi se numerotează pe instanţă sau, după caz, pe secţii, ţinându-se seama de materiile în care se judecă, de specializarea completelor şi de faza procesuală în care se afla cauzele, respectiv fond, apel sau recurs. Modificarea numărului completelor de judecata sau schimbarea judecătorilor care le compun se va putea realiza doar pentru motive obiective, în condiţiile legii.

Distribuirea dosarelor completelor de judecată se face cu respectarea strictă a principiului *distribuirii aleatorii* dezvoltat în cadrul regulamentului de ordine interioară al instanţelor. În ce priveşte compunerea completelor se va urmări respectarea *principiului continuităţii* completului de judecată, motiv pentru care schimbarea membrilor completelor se poate face numai în mod excepţional pe baza unor criterii obiective stabilite prin regulamentul de ordine interioară al instanţelor judecătoreşti.

2.2. Incidente privind compunerea şi constituirea completului de judecată

Sunt mai multe incidente procedurale care pot afecta compunerea sau constituirea completului de judecată astfel cum a fost învestit prin distribuirea aleatorie a dosarului. Aceste incidente vor fi soluţionate cu respectarea principiului repartizării aleatorii a dosarelor şi a continuităţii completelor de judecată:

a) În legătură cu compunerea şi constituirea completelor de judecată pot să apară **incidente**, precum recuzările şi abţinerile, determinate de cazurile de *incompatibilitate*[1] care, în măsura în care sunt admise, pot genera modificări la nivelul compunerii sau constituirii completului şi implicit de la principiul continuităţii acestuia.

Cele trei incidente procedurale pot produce schimbări în compunerea sau constituirea completului de judecată în caz de admitere a acestora, deoarece presupun îndepărtarea unui membru al completului de la judecarea unei cauze pe motiv că imparţialitatea acestuia ar fi afectată. În cazul în care, ca urmare a existenţei unui incident procedural relativ la compunerea completului de judecată, se ridică problema completului care va soluţiona respectivul incident şi în al doilea rând a modului în care se va forma completul de judecat în ipoteza admiterii incidentului şi înlăturării judecătorului de la judecarea pricinii.

În ceea ce priveşte prima problemă, Codul de procedură civilă nu prevede decât faptul că judecarea cererii de abţinere sau recuzare se face de către un complet din care nu poate face parte judecătorul în cauză. Regulamentul de ordine interioară al instanţelor conţine prevederi mai detaliate, în scopul de a asigura un grad mai mare transparenţă în ce priveşte judecarea acestor incidente. În acest sens, regulamentul prevede că incidentele procedurale referitoare la *toţi membrii completului de judecată*, precum incompatibilitatea, recuzarea sau abţinerea, se vor soluţiona de completul cu numărul imediat următor, care judecă în aceeaşi materie. Dacă în materia respectivă nu mai există decât un singur complet de judecată, incidentele procedurale referitoare la toţi membrii completului se vor soluţiona de acesta. Dacă nu mai există un complet care judecă în acea materie, incidentele vor fi soluţionate de

[1] A se vedea *V.M. Ciobanu, Tr.C. Briciu, C.C. Dinu*, Drept procesual civil, op. cit., p. 151-154.

completul din materia şi după regulile stabilite de colegiul de conducere al instanţei. În situaţia în care incidentele procedurale se referă la *o parte din membrii completului de judecată*, soluţionarea acestora se va face de către un complet constituit prin includerea judecătorului sau a judecătorilor stabiliţi prin planificarea de permanenţă, pe materii, realizată cel puţin trimestrial. *În ceea ce priveşte cea de-a doua problemă*, respectiv cum se va forma completul de judecată în urma admiterii unui incident relativ la compunerea completului de judecată, tot regulamentul de ordine interioară al instanţelor distinge: în cazul admiterii incidentului cu privire la toţi membrii completului, cauza se va repartiza aleatoriu unui alt complet; în cazul admiterii incidentului numai faţă de unii judecători, completul alcătuit pentru soluţionarea incidentului va păstra cauza pentru judecată în situaţia în care, în urma soluţionării incidentelor procedurale, întregirea completului se va realiza prin participarea judecătorului sau judecătorilor înscrişi în lista de permanenţă după judecătorul sau judecătorii care au participat la soluţionarea incidentului procedural.

b) În caz de absenţă a unui judecător sau a judecătorilor din complet, compunerea completului de judecată se va realiza prin participarea judecătorilor din planificarea de permanenţă, desemnaţi în conformitate cu regulile prevăzute în cazul incidentelor incompatibilităţii, abţinerii şi recuzării, întocmindu-se în acest sens un proces-verbal.

c) În caz de repunere pe rol a cauzei după suspendare, în vederea continuării judecăţii sau pentru perimare, se va realiza de completul iniţial învestit cu soluţionarea cauzei, chiar dacă între timp şi-a schimbat compunerea. În cazul în care unul sau mai mulţi judecători din compunerea completului nu îşi mai desfăşoară activitatea la instanţa respectivă, cauza se va repartiza aleatoriu. Prin hotărâre a colegiului de conducere se poate stabili preluarea cauzelor unui complet dacă membrul sau, după caz, niciunul dintre membrii acestuia nu îşi mai desfăşoară activitatea în cadrul secţiei ori, după caz, al instanţei, de către alt sau alţi judecători, după caz. În această situaţie vor fi preluate toate cauzele completului respectiv, inclusiv cele suspendate.

d) În caz de disjungere, dosarul nou-format se repartizează aceluiaşi complet pentru respectarea principiului continuităţii.

e) În situaţia recalificării căilor de atac se va proceda astfel: dacă o cauză trebuie soluţionată de un complet cu un număr mai mare de judecători decât cel căruia i-a fost repartizată, completul de judecată va fi întregit, după caz, cu unul sau doi judecători din lista de permanenţă din ziua în care s-a dispus asupra recalificării; dacă o cauză trebuie soluţionată de un complet cu un număr mai mic de judecători decât cel căruia i-a fost repartizată, completul de judecată va fi format din preşedintele completului şi, dacă este cazul, şi din următorul judecător din compunerea acestuia.

f) Pe perioada vacanţei judecătoreşti funcţionarea completelor obişnuite nu se poate realiza, deoarece această perioadă este prioritar stabilită pentru satisfacerea drepturilor la concediu de odihnă al judecătorilor. În această perioadă se vor forma complete separate, pentru a se asigura soluţionarea cauzelor urgente, precum şi a celor în care a intervenit un acord de mediere, indiferent de obiectul cauzei, abdicându-se parţial de la principiul continuităţii compunerii completelor de judecată.

Încălcarea regulilor stabilite pe cale regulamentară pentru respectarea principiilor repartizării aleatorii a cauzelor şi continuităţii completelor de judecată sunt prevăzute sub sancţiunea abaterii disciplinare grave. Din dispoziţiile regulamentare rezultă cu

claritate severitatea cu care ar putea fi sancţionate încălcările dispoziţiilor enunţate, În ceea ce priveşte sancţiunea procesuală ce intervine în cazul actelor săvârşite de un complet alcătuit cu încălcarea regulilor privind distribuirea aleatorie şi continuitatea completului, în ediţia precedentă a cursului arătam că problema nu este una care să îşi găsească o rezolvare uşoară, deoarece pe de o parte normele de organizare judiciară impun că principiile repartizării aleatorii şi a continuităţii compunerii completelor de judecată sunt de natură imperativă, iar nu dispozitivă. Pe de altă parte, ar fi oarecum exagerat să se poată invoca nulitatea absolută a tuturor actelor efectuate de judecătorii unui complet format prin încălcarea principiilor amintite, deoarece aceste reguli au fost instituite în raţiunea asigurării unui climat de încredere în nepărtinirea judecătorilor. Faptul că partea interesată nu a sesizat de îndată neregularitatea în alcătuirea completului de judecată, raportată la principiile repartizării aleatorii şi continuităţii completului, conduce la concluzia ca invocarea de către aceasta ulterior, după pronunţarea unei hotărâri defavorabile ei, nu reprezintă altceva decât o expresie a abuzului de drept procesual[1]. Apreciam cu acea ocazie că în cazul încălcării uneia din regulile prevăzute pentru repartizarea cauzelor la complete şi pentru satisfacerea principiului continuităţii în compunerea acestora sancţiunea ar trebui să fie nulitatea actelor săvârşite de judecătorii astfel învestiţi, dar aceasta trebuie invocată de parte de îndată ce cauzele i-au fost cunoscute sau trebuia să le cunoască în mod rezonabil. În prezent, după intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă, apreciem că soluţiile anterioare trebuie regândite, în sensul că alcătuirea completului prin încălcarea regulilor privind distribuirea aleatorie a dosarelor şi continuitatea compunerii completului determină nulitatea absolută a actelor de procedură săvârşite de acel complet. Concluzia este impusă de faptul că în art. 19 C.proc.civ. este consacrat în mod expres principiul continuităţii compunerii completului de judecată ca fiind unul dintre cele fundamentale în procesul civil. În plus, includerea printre motivele de recurs şi chiar de contestaţie în anulare a aspectelor legate de încălcarea normelor privind stabilirea aleatorie şi continuitatea completului întăreşte ideea că legiuitorul a dorit tranşarea problemei în sensul unei caz de nulitate absolută[2].

§3. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie

3.1. Rolul şi structura Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie este Instanţa Supremă, cu personalitate juridică şi îşi are sediul în capitala ţării. Instanţa supremă este singura reglementată ca atare prin textele Constituţiei[3]. Tot Constituţia stabileşte rolul principal al Instanţei

---

[1] *Tr.C. Briciu*, Instituţii judiciare, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2012, p. 127-128.

[2] În acelaşi sens, a se vedea *G. Boroi, M. Stancu*, op. cit., p. 664.

[3] Este de remarcat că şi în perioada interbelică Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a fost reglementată la nivel constituţional. Textul Constituţiei din 1866 prevedea că „pentru întreg Regatul român există o singură Curte de Casaţie". Dispoziţia a fost menţinută şi în Constituţia din 1923 în forma „pentru întreg statul român există o singură Curte de Casaţie". Rolul Înaltei

Supreme, respectiv acela de asigura interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către celelalte instanţe judecătoreşti[1].

Potrivit legii de organizare judiciară, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie este organizată în patru secţii – Secţia I civilă, Secţia a II-a civilă, Secţia penală, Secţia de contencios administrativ şi fiscal.

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie îşi desfăşoară activitatea şi în cadrul Secţiilor Unite şi ale unui completelor formate din 5 judecători, acestea având o competenţă proprie.

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie se compune din preşedinte, un vicepreşedinte, 4 preşedinţi de secţii şi judecători. În cadrul acesteia funcţionează şi magistraţi-asistenţi, stabiliţi prin statul de funcţii. Cheltuielile Instanţei Supreme se finanţează de la bugetul de stat, dar bugetul acestei instanţe se formează şi se gestionează separat de cel al celorlalte instanţe, aprobarea acestuia realizându-se de către adunarea generală a judecătorilor Înaltei Curţi, cu avizul consultativ numai al Ministerului Finanţelor Publice. Preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie este ordonator principal de credite[2].

Structura Înaltei Curţi cuprinde Cancelaria, direcţii, servicii şi birouri, cu personalul stabilit prin statul de funcţii.

Am arătat că principalul rol al Instanţei Supreme este acela de a asigura interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către celelalte instanţe. Pentru realizarea acestui deziderat legiuitorul a pus la dispoziţia Instanţei Supreme instrumentul recursului în interesul legii. Acest mijloc procedural este util atunci când instanţele judecătoreşti au pronunţat soluţii diferite asupra aceloraşi chestiuni de drept. În acest caz, se solicită Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să dispună cu privire la corecta aplicare şi interpretare a legii în cauzele respective, astfel încât soluţiile viitoare cu privire la aceleaşi chestiuni de drept să primească o rezolvare unitară din partea instanţelor judecătoreşti. Nu este vorba despre soluţionarea diferită a cauzelor ca urmare a diferenţelor ce apar în legătură cu particularităţile de fapt ale fiecărei pricini, ci despre soluţia adoptată cu privire la unul şi acelaşi text de lege sau regulă

Curţi de Casaţie este important din punct de vedere juridic, dar este esenţial sub aspectul a ceea ce înseamnă unitatea naţiunii.

[1] În mai multe sisteme judiciare se pune în sarcina instanţelor supreme rolul de unificator al jurisprudenţei celorlalte instanţe. În Franţa, apariţia unei instanţe supreme în perioada revoluţiei a pornit de la grija de a se evita ca judecătorii fondului să efectueze imixtiuni în funcţiile legiuitorului şi, prin hotărârile pronunţate, să denatureze sensul pe care acesta a dorit să îl dea legii. S-a arătat că din această perspectivă Curtea de Casaţie a avut menirea de a fi un gardian al puterii legiuitoare. Acest rol s-a grefat încă de la început pe un altul tot la fel de important: acela de a unifica interpretarea regulilor de drept, conform idealurilor revoluţionare de unitate juridică a Franţei. Rolul Curţii de Casaţie s-a dezvoltat treptat în acelaşi sens de a veghea la respectarea regulilor de drept de către jurisdicţiile inferioare. A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 176. Este interesant de observat că astăzi, departe de temperatura ideilor revoluţiei franceze, scopul unificării jurisprudenţei instanţelor unui stat serveşte unui alt principiu dezvoltat din jurisprudenţa Curţii Europene pentru Drepturile Omului, respectiv principiul predictibilităţii dreptului.

[2] Pentru celelalte instanţe ministrul Justiţiei este ordonator principal de credite.

de drept. Deciziile se publică în Monitorul Oficial al României şi sunt obligatorii pentru toate instanţele. Este de reţinut că deciziile pronunţate în cadrul recursurilor în interesul legii nu au influenţă în cauzele în care instanţele au pronunţat anterior hotărâri rămase irevocabile, efectul lor fiind pentru cauzele în curs de soluţionare sau pentru cele viitoare.

În mod tradiţional, recursurile în interesul legii se soluţionau de Secţiile Unite ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Aceasta s-a dovedit a nu fi cea mai eficientă formă de justiţie, deoarece, pe de o parte determina o durată mai mare în timp a soluţionării, iar pe de altă parte, implicarea judecătorilor de la toate secţiile conducea la concluzia că decizia poate fi adoptată şi prin votul majoritar al judecătorilor care nu judecă în domeniul juridic în care a apărut problema disputată.

Având în vedere problemele mai sus arătate, prin Legea nr. 202/2010[1] s-a adoptat anticipat soluţia legislativă cuprinsă în noul Cod de procedură civilă. Ulterior, soluţia legislativă adoptată anticipat a fost conformată prin intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă. S-a lărgit sfera persoanelor care pot sesiza Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie cu o cerere de recurs în interesul legii. Astfel, pentru a se asigura interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către toate instanţele judecătoreşti, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, din oficiu sau la cererea ministrului Justiţiei, colegiul de conducere al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, colegiile de conducere ale curţilor de apel, precum şi Avocatul Poporului au îndatorirea să ceară Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să se pronunţe asupra chestiunilor de drept care au fost soluţionate diferit de instanţele judecătoreşti.

Noua reglementare a înlocuit sistemul greoi al judecării recursurilor în interesul legii de către Secţiile Unite ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, prevăzând că acestea se judecă de un complet format din preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, preşedinţii de secţii din cadrul acesteia, un număr de 14 judecători din secţia în a cărei competenţă intră chestiunea de drept care a fost soluţionată diferit de instanţele judecătoreşti, precum şi câte 2 judecători din cadrul celorlalte secţii. Preşedintele completului este preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. În cazul în care chestiunea de drept prezintă interes pentru două sau mai multe secţii, preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie va stabili secţiile din care provin cei 20 de judecători. Soluţia se adoptă cu votul a două treimi din numărul judecătorilor, neacceptându-se abţinerile.

Au fost prevăzute şi măsuri pentru o mai bună apreciere a problematicii ridicate în cadrul recursurilor în interesul legii, chestiunea de drept în discuţie făcând obiectul unui raport prealabil întocmit de 3 judecători, raport ce va cuprinde soluţiile diferite date problemei de drept şi argumentele pe care se fundamentează, jurisprudenţa relevantă a Curţii Constituţionale, a Curţii Europene a Drepturilor Omului sau a Curţii de Justiţie a Uniunii Europene, dacă este cazul, doctrina în materie, precum şi

---

[1] Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluţionării proceselor (M.Of. nr. 714 din 26 octombrie 2010). Pentru detalii privind recursul în interesul legii în noua reglementare, a se vedea *V.M. Ciobanu, Tr.C. Briciu, C.C. Dinu*, Reforma sistemului judiciar, loc. cit., p. 11-64.

opinia specialiştilor consultaţi. Totodată, judecătorii raportori vor întocmi şi vor motiva proiectul soluţiei ce se propune a fi dată recursului în interesul legii.

Legiuitorul a fost preocupat şi de celeritatea cu care se judecă recursul în interesul legii, stabilind pentru adoptarea unei soluţii un termen de cel mult 3 luni de la data sesizării instanţei şi un termen de cel mult 30 de zile de la pronunţare pentru redactarea motivării.

Dezlegarea dată problemelor de drept judecate este obligatorie pentru instanţe de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, Partea I.

În legătură cu recursul în interesul legii în literatura de specialitate au existat opinii potrivit cărora caracterul obligatoriu al hotărârilor pronunţate ar fi neconstituţional, deoarece limitează independenţa judecătorilor care ar trebui să se supună numai legii, iar nu şi deciziilor date de o instanţă superioară[1].

Pe lângă recursul în interesul legii, noul Cod de procedură civilă prevede şi un alt mijloc procedural pentru realizarea unei predictibilităţi a aplicării şi interpretării legii. Spre deosebire de recursul în interesul legii, care, aşa cum am arătat, nu produce efecte asupra cauzelor ce au determinat sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, acest mijloc procedural intervine pentru a produce efecte în chiar cauza aflată în curs de judecată, preîntâmpinând în acest mod practica neunitară. Potrivit dispoziţiilor noii reglementări, dacă în cursul judecăţii, un complet de judecată al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, al curţii de apel sau al tribunalului, învestit cu soluţionarea cauzei în ultimă instanţă, constatând că o problemă de drept de care depinde soluţionarea cauzei respective nu a fost dezlegată unitar în practica instanţelor, va putea solicita secţiei corespunzătoare a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să pronunţe o hotărâre prin care să se dea rezolvare de principiu problemei de drept cu care a fost sesizată. Cererea se face din oficiu sau la cererea părţilor. Până la pronunţarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, cauza se suspendă de drept, iar după soluţionarea incidentului procedural, hotărârea pronunţată de Instanţa Supremă va fi obligatorie pentru instanţa ce judeca respectiva cauză.

În fine, noul Cod de procedură civilă şi-a propus ca realizarea aplicării unitare a legii să se realizeze şi prin aceea că Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie să fie principala instanţă care judecă recursurile. În acest sens se prevede că recursul urmăreşte să supună Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie examinarea, în condiţiile legii, a conformităţii hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile. Dacă în prezent Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie împarte rolul de instanţă de recurs cu tribunalele şi curţile de apel, în raport de dispoziţiile cuprinse în noua reglementare Instanţa Supremă va deveni principala instanţă de recurs, fiind excepţională judecarea recursurilor la celelalte instanţe. În acest sens se prevede că numai în cazurile anume prevăzute de lege, recursul se soluţionează de către instanţa ierarhic superioară celei care a pronunţat hotărârea atacată. Prin ajungerea majorităţii recursurilor la Instanţa Supremă se presupune că se va realiza o unificare naturală a aplicării şi interpretării legii, mai eficientă decât pe calea recursurilor în interesul legii. Instanţa Supremă este de presupus că are o singură opinie în ceea ce priveşte dezlegarea uneia şi aceleiaşi

[1] *I. Deleanu*, Tratat de procedură civilă, vol. II, Ed. All Beck, Bucureşti, 2005, p. 291.

probleme de drept. Orice parte nemulţumită de modul în care s-a dezlegat o problemă de drept are dreptul la recurs. Prin ajungerea recursului la Instanţa Supremă este evident că într-un număr cât mai mare de cazuri aplicarea şi interpretarea aceluiaşi text legal sau dezlegarea uneia şi aceleiaşi probleme de drept va primi o soluţie unitară. Apetitul instanţelor ierarhic inferioare de a adopta interpretări diferite de cele oferite de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie se va reduce în măsura în care în cele din urmă cauza va ajunge să fie supusă pe calea recursului examinării acestei instanţe. Neconformarea faţă de practica Instanţei Supreme atrage casarea hotărârilor[1]. În acest mod anevoios, dar eficient, de la speţă la speţă şi de la o problemă de drept la alta, jurisprudenţa instanţelor române ar începe să capete caracter unitar. Desigur că se poate discuta în ce măsură Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie cu mijloacele de personal şi administrative existente va reuşi în misiunea pe care cu generozitate legiuitorul i-o încredinţează. Legiuitorul a reglementat procedura de soluţionare a recursului în faţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie astfel încât să permită o reducere a timpului de soluţionare şi eliminarea pe o cale mai rapidă a acelor recursuri care nu sunt admisibile. S-a reglementat un complet cu rol de filtru care va examina recursul, iar dacă completul este în unanimitate de acord că recursul nu îndeplineşte cerinţele de formă, că motivele de casare invocate şi dezvoltarea lor nu se încadrează în motivele prevăzute de lege, anulează recursul printr-o decizie motivată, pronunţată, fără citarea părţilor, care nu este supusă niciunei căi de atac. Dacă completul apreciază că recursul este admisibil şi toţi membrii sunt de acord, iar problema de drept care se pune în recurs nu este controversată sau face obiectul unei jurisprudenţe constante a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, completul se poate pronunţa asupra fondului recursului, fără citarea părţilor, printr-o decizie definitivă, care se comunică părţilor. În soluţionarea recursului instanţa va ţine seama de punctele de vedere formulate în scris de către părţi. Numai în cazul în care recursul nu poate fi soluţionat în modalităţile anterior prezentate se va dispune admiterea în principiu a recursului şi părţile vor fi citate pentru dezbateri. Se observă că faţă de sistemul actual în care toate recursurile sunt discutate cu citarea părţilor, ceea ce implică şedinţe lungi, în urma cărora se observă că puţine recursuri sunt măcar admisibile, noul sistem tinde la reducerea numărului de recursuri care se vor judeca cu citarea părţilor numai la acele cazuri în care completul cu rol de filtru declară admisibilitatea în principiu şi care, se presupune că ridică probleme de drept ce impun dezbateri contradictorii. Această modificare a regulilor de soluţionare a recursurilor va suscita multe discuţii şi cu siguranţă nemulţumiri, dar trebuie observat şi faptul că şi în alte sisteme lucrurile se petrec într-un mod asemănător.

Apreciem că este benefică întoarcerea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie la misiunea primordială, aceea de a casa repetat hotărârile care încalcă legea de fond sau de procedură până la ordonarea sistemului judiciar oricât de greu ar fi acest lucru.

---

[1] Legiuitorul român a mai încercat metoda aducerii tuturor recursurilor la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în anul 2003 pentru aceleaşi raţiuni legate de asigurarea caracterului unitar al aplicării şi interpretării legii de către toate instanţele judecătoreşti. Proiectul a eşuat datorită în principal caracterului radical şi grăbit a reglementării şi necorelării competenţelor acordate Instanţei Supreme cu mijloacele de personale şi administrative puse la dispoziţie.

Chiar dacă în prezent numărul mare de cazuri şi caracterul confuz al multora din cererile de recurs dau puţine speranţe judecătorilor Instanţei Supreme că vor reuşi ca prin instrumentul casării să unifice aplicarea şi interpretarea legii, nu trebuie să uite că rolul Înaltei Curţi de Casaţie este important din punct de vedere juridic, dar este esenţial sub aspectul a ceea ce înseamnă unitatea statului. Sunt de readus în atenţie cuvintele exprimate în dezbaterile din cadrul Senatului cu ocazia adoptării legii Curţii de Casaţie *„pentru întreg statul român este o singură Curte de Casaţie. Acest cuvânt «o singură Curte de Casaţie» este şi un simbol al unirii tuturor românilor şi cred că ar trebui restabilită această noţiune. Vă rog dar, d-lor senatori, să o treceţi în textul legii, nu ca importanţă practică, ci ca un simbol"*[1].

3.2. Compunerea completelor de judecată la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie

Activitatea de judecată a Instanţei Supreme se desfăşoară în cadrul secţiilor, completelor de 5 judecători, completelor speciale pentru judecarea recursurilor în interesul legii şi în cadrul Secţiilor Unite, potrivit competenţelor stabilite de lege.

În cadrul secţiilor, ca regulă generală, completele de judecată se compun din 3 judecători ai aceleiaşi secţii. Dacă numărul de judecători necesar pentru formarea completului nu poate fi asigurat, acesta se constituie cu judecători de la celelalte secţii, desemnaţi de preşedintele sau vicepreşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Se judecă în complet format din judecător unic contestaţiile împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii de drepturi şi libertăţi şi judecătorii de cameră preliminară de la curţile de apel şi Curtea Militară de Apel. Se judecă într-un complet format din 2 judecători contestaţiile împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii de drepturi şi libertăţi şi judecătorii de cameră preliminară de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

Completele formate din 5 judecători[2] sunt în total 4: în materie penală 2 complete şi în celelalte materii încă 2 complete.

---

[1] Cuvântul din Senat al dlui. Sima Niculescu, în *C. Hamangiu, R. Hutschneker, G. Iuliu*, op. cit., p. 23.

[2] La începutul fiecărui an, în materie penală se stabilesc două complete de 5 judecători formate numai din judecători din cadrul Secţiei penale a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. În alte materii decât cea penală se stabilesc la începutul fiecărui an două complete de 5 judecători, în compunerea cărora intră de regula judecători specializaţi, în funcţie de natura cauzei. Colegiul de conducere al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie aprobă compunerea completelor de 5 judecători. Judecătorii care fac parte din aceste complete sunt desemnaţi de preşedintele sau, în lipsa acestuia, de vicepreşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Schimbarea membrilor completelor se face în mod excepţional, pe baza criteriilor obiective stabilite de Regulamentul privind organizarea şi funcţionarea administrativă a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Completul de 5 judecători este prezidat de preşedintele sau vicepreşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. În lipsa acestora, completul poate fi prezidat de un preşedinte de secţie desemnat în acest scop de preşedintele sau, în lipsa acestuia, de vicepreşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

Aşa cum am mai arătat, recursurile în interesul legii se soluţionează de către un complet format din:

- Preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie – care va fi şi preşedintele acestui complet (în lipsa lui va participa vicepreşedintele);
- Preşedinţii secţiilor din cadrul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;
- un număr de 20 de judecători (14 judecători din secţia a cărei competenţă intră problema de drept care a fost soluţionată diferit, precum şi doi judecători din cadrul celorlalte secţii);
- dacă problema de drept ce urmează a fi soluţionată prezintă interes pentru două sau mai multe secţii, preşedintele (sau vicepreşedintele) Instanţei Supreme va stabili numărul de judecători din secţiile interesate care vor intra în compunea completului.

Acest complet specializat pentru soluţionarea recursului în interesul legii asigură:

- *reprezentativitatea tuturor secţiilor* Instanţei Supreme. Soluţia este oportună dacă avem în vedere că soluţionarea anumitor probleme de drept care fac obiectul recursului în interesul legii presupun o tratare interdisciplinară;
- *specializarea completului* care soluţionează recursul în interesul legii. Aşa cum am menţionat, din acest complet, ponderea cea mai mare o au judecătorii din secţia în a cărei competenţă intră problema de drept care a fost soluţionată diferit[1].

Secţiile Unite ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie presupun reunirea tuturor judecătorilor acestei instanţe. Pentru a se constitui cvorumul necesar şedinţei trebuie ca la judecata să ia parte cel puţin două treimi din numărul judecătorilor în funcţie. Decizia se adoptă cu majoritatea voturilor celor prezenţi.

3.3. Competenţa *de lege lata* a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie

Secţia I şi a II-a civilă, Secţia penală şi Secţia de contencios administrativ şi fiscal ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie judecă recursurile împotriva hotărârilor pronunţate de curţile de apel şi a altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege.

În principiu, instanţa supremă nu judecă cauze în fond. Singura secţie care are competenţă în privinţa judecării în fond este cea penală care, potrivit art. 22 din Legea nr. 304/2004, republicată, judecă în primă instanţă, procesele şi cererile date prin lege în competenţa de primă instanţă a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi recursurile, în condiţiile prevăzute de lege.

Secţiile Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, în raport de competenţa fiecăreia, mai soluţionează şi cererile de strămutare, conflictele de competenţă, precum şi orice alte cereri prevăzute de lege[2].

Completul de 5 judecători soluţionează recursurile şi cererile în cauzele judecate în primă instanţă de Secţia penală a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Completul de

---

[1] *V.M. Ciobanu, G. Boroi, Tr.C. Briciu*, op. cit., p. 139.

[2] Spre exemplu, secţiile Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie soluţionează şi recursurile declarate împotriva hotărârilor nedefinitive sau a actelor judecătoreşti, de orice natură, care nu pot fi atacate pe nicio altă cale, iar cursul judecăţii a fost întrerupt în faţa curţilor de apel (art. 21 din Legea nr. 304/2004).

5 judecători judecă şi alte cauze date în competenţa sa prin lege, precum şi ca instanţă disciplinară pentru judecători şi procurori[1].

Secţiile Unite ale Instanţei Supreme au în competenţă: soluţionarea sesizărilor privind schimbarea jurisprudenţei Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie[2] şi sesizarea Curţii Constituţionale pentru controlul constituţionalităţii legilor înainte de promulgare.

3.4. Magistraţii-asistenţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie

Legea privind statutul judecătorilor şi procurorilor reglementează şi statutul magistraţilor-asistenţi care funcţionează la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Magistraţii-asistenţi participă la şedinţele de judecată ale secţiilor Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi în această calitate redactează încheierile, participă cu vot consultativ la deliberări şi redactează hotărâri, aduc la îndeplinire orice alte sarcini încredinţate de preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, vicepreşedintele sau de preşedintele secţiei. Magistraţii-asistenţi şefi participă la şedinţele de judecată ale secţiilor şi Completului de 5 judecători, repartizează magistraţii-asistenţi care participă la şedinţele de judecată şi asigură ţinerea în bune condiţii a evidenţelor secţiilor şi realizarea la timp a lucrărilor.

3.5. Concluzii

În legătură cu activitatea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie trebuie reţinut că rolul constituţional de unificare a aplicării legii de către celelalte instanţe se realizează în prezent prin două mijloace procedurale:

a) *În mod direct*, prin stabilirea modului în care trebuie interpretate şi aplicate legile atunci când asupra acestora instanţele au pronunţat soluţii diferite. Acest mijloc este insuficient datorită faptului că nu este la îndemâna părţilor şi intervine după ce hotărârile judecătoreşti sunt irevocabile, fără posibilitate de remediere.

b) *În mod indirect*, prin soluţionarea recursurilor în fiecare caz în parte, astfel încât instanţele inferioare să cunoască şi să se supună jurisprudenţei Instanţei Supreme prin instrumentul casării. Acest mijloc este unul mai eficient cu condiţia ca Instanţa Supremă să fie într-adevăr instanţa de recurs în majoritatea cazurilor. În legătură cu competenţa Instanţei Supreme de a judeca recursuri trebuie reţinut că aceasta nu presupune un al treilea grad de jurisdicţie, deoarece Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie judecă dreptul, iar nu faptele. Rolul acestei instanţe nu este de a

---

[1] Când Completul de 5 judecători judecă recursurile împotriva hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii prin care s-a soluţionat acţiunea disciplinară, din complet nu pot face parte membrii cu drept de vot ai Consiliului Superior al Magistraturii şi judecătorul sancţionat disciplinar.

[2] Dacă o secţie a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie consideră că este necesar să revină asupra propriei jurisprudenţe, întrerupe judecata şi sesizează Secţiile Unite ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, care judecă cu citarea părţilor din dosarul a cărui judecată a fost întreruptă. Judecata va continua după ce Secţiile Unite s-au pronunţat asupra sesizării privind schimbarea jurisprudenţei.

proceda la un nou examen al situatei de fapt, ci acela de a vedea dacă regulile de drept au fost bine aplicate de instanţele de la care emană hotărârile atacate. În caz de casare a hotărârii, instanţa care rejudecă cauza în fond are deplină libertate de a aprecia asupra faptelor cauzei, dar nu mai are libertate în ce priveşte modalitatea de interpretare a legii, deoarece dezlegarea dată de Instanţa Supremă asupra problemelor de drept incidente este obligatorie pentru instanţa de fond.

Suplimentar acestor două mijloace tradiţionale în legislaţia noastră, rolul de unificare a aplicării legii se realizează, potrivit noului Cod de procedură civilă, prin competenţa Instanţei Supreme de a pronunţa hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor probleme de drept. Hotărârea dată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în această procedură nu reprezintă un simplu aviz de recomandare a modului în care trebuie interpretată legea, ci este obligatorie pentru toate instanţele, inclusiv pentru instanţa care a ridicat incidentul[1].

§4. Instanţele militare

Trebuie menţionat că în pofida criticilor formulate atât în doctrină, dar şi în viaţa socio-politică relativ[2] la necesitatea menţinerii instanţelor şi parchetelor militare, acestea continuă să funcţioneze şi în urma noii legi de organizare judiciară. Susţinătorii menţinerii instanţelor militare şi-au întemeiat argumentele în principal pe necesitatea unei specializări în domeniul infracţiunilor comise de militari. Cu toate că Legea fundamentală nu interzice decât înfiinţarea unor instanţe extraordinare, iar nu şi a celor cu caracter special, existenţa unor instanţe militare în timp de pace ridică serioase semne de întrebare asupra independenţei magistraţilor ce compun aceste instanţe datorită cumulului calităţii de judecător cu cea de ofiţer activ[3].

Legea de organizare judiciară prevede următoarele instanţe militare: tribunale militare, Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti şi Curtea Militară de Apel Bucureşti. Instanţele militare au statut de unităţi militare, cu indicativ propriu. Procurorii militari sunt constituiţi în parchete pe lângă fiecare instanţă militară.

Instanţele militare judecă la sediul acestora, dar pentru motive temeinice instanţa poate dispune ca judecata să se desfăşoare în alt loc. În acest context trebuie reţinut că instanţele militare pot judeca şi pe teritoriul altor state, militari români, membri ai

---

[1] Doctrina recentă a criticat încercările Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie de a se îndepărta de la menirea sa de unică instanţă de casare. Au fost criticate încercările acestei instanţe de a impune modificări legislative care să conducă la reducerea numărului de cauze susceptibile de a fi recurate. A se vedea *V.M. Ciobanu*, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie între aniversarea a 150 de la înfiinţare şi lupta sa cu Noul Cod de procedură civilă, în Revista de Note şi Ştiinţe Juridice (*www.juridice.ro*); *V.M. Ciobanu*, Rolul recursului civil şi modificările propuse de Ministerul Justiţiei în vederea pregătirii intrării în vigoare a Noului Cod de procedură civilă. Sunt ele în litera şi spiritul Constituţiei?, în Revista de Note şi Ştiinţe Juridice (*www.juridice.ro*).

[2] Pentru dezbaterile pe tema oportunităţii menţinerii instanţelor militare, a se vedea *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 86-90.

[3] A se vedea *C.-L. Popescu*, Notă la hotărârea din 21 septembrie 2006 a CEDO, în C.J. nr. 11/2006, p. 29-34; *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 51.

forţelor multinaţionale, în cazul în care, potrivit unei convenţii internaţionale, pe teritoriul statului primitor poate fi exercitată jurisdicţia română.

Judecătorii şi procurorii militari au calitatea de magistraţi şi fac parte din corpul magistraţilor. Ei au totodată şi calitatea de militari activi şi au toate drepturile şi obligaţiile ce decurg din această calitate.

Instanţele şi parchetele militare dispun de poliţie militară pusă în serviciul lor, în mod gratuit, de către Ministerul Apărării Naţionale.

Numărul personalului necesar pentru fiecare instanţă sau parchet este stabilit de ministrul Justiţiei, la propunerea preşedintelui Curţii Militare de Apel şi a secţiei sau serviciului din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

În viitor, urmând şi modelul existent în alte state ar trebui ca instanţele militare să îşi reducă competenţa numai la judecarea faptelor săvârşite de militari aflaţi în teatre de operaţiuni militare şi în legătura strictă cu serviciul militar.

§5. Conducerea administrativă a instanţelor judecătoreşti

5.1. Preşedinţii instanţelor

Instanţele judecătoreşti sunt conduse din punct de vedere administrativ de către un preşedinte.

Preşedintele instanţei desfăşoară în principal atribuţii manageriale în scopul organizării eficiente a activităţii instanţei. Preşedinţii curţilor de apel şi ai tribunalelor exercită şi atribuţii de coordonare şi control în ce priveşte administrarea instanţelor din circumscripţie. Astfel, preşedinţii curţilor de apel au calitatea de ordonator secundar de credite, iar preşedinţii tribunalelor au calitatea de ordonator terţiar de credite. Pentru instanţele militare, Direcţia instanţelor militare din cadrul Ministerului Apărării este ordonator terţiar de credite.

Preşedinţii tribunalelor, tribunalelor specializate şi ai curţilor de apel sunt ajutaţi, în activitatea de conducere, de către 1-2 vicepreşedinţi, iar la judecătorii, preşedintele poate fi ajutat de un vicepreşedinte[1]. La Curtea de Apel Bucureşti şi la Tribunalul Bucureşti, preşedintele poate fi ajutat de 1 până la 3 vicepreşedinţi.

Secţiile instanţelor sunt conduse de către un preşedinte de secţie.

Rolul preşedinţilor şi vicepreşedinţilor instanţelor este unul administrativ. Ei adoptă măsuri manageriale pentru organizarea şi buna funcţionare a instanţelor pe care le conduc şi, după caz, a instanţelor din circumscripţiile acestora, asigură şi verifică respectarea obligaţiilor statutare şi a regulamentelor de către judecători şi personalul auxiliar de specialitate.

Este de observat că deşi se recunosc preşedinţilor atribuţii de control, acestea nu vizează activitatea de judecată, ci numai respectarea obligaţiilor statutare şi regulamentare. Totuşi anumite obligaţii regulamentare se apropie foarte mult de activitatea de judecată. *Exempli gratia*, respectarea principiului continuităţii este o

---

[1] Judecătoriile la care preşedinţii sunt ajutaţi de vicepreşedinţi se stabilesc de către Consiliul Superior al Magistraturii.

obligaţie regulamentară, dar cu posibile implicaţii asupra actelor procesuale efectuate de judecători. Tocmai datorită întrepătrunderii aspectelor regulamentare cu cele ale activităţii de judecată, în vederea protejării statutului judecătorilor, legea interzice cu desăvârşire orice imixtiune a conducerii administrative în activitatea de judecată. Verificările efectuate personal de preşedinţi sau vicepreşedinţi, ori, după caz, prin judecători anume desemnaţi trebuie să respecte principiile independenţei judecătorilor şi supunerea lor numai legii, precum şi autoritatea de lucru judecat.

Activitatea preşedintelui sau vicepreşedintelui de instanţă este una extrem de complexă. Aceasta comportă elemente de ordin pur administrativ cum sunt: aprobarea stimulentelor băneşti provenite din timbrul judiciar, premiile şi primele pentru judecători şi personalul auxiliar, este ordonator secundar sau terţiar de credite şi răspunde în această calitate de folosirea sumelor provenite de la buget, integritatea bunurilor încredinţate unităţii, ţine contabilitatea la zi, organizează paza sediului instanţelor, numeşte personalul auxiliar de specialitate şi personalul departamentului economic-financiar şi administrativ, răspunde de aprovizionarea instanţei cu resurse materiale şi răspunde de achiziţiile publice etc. Activitatea preşedintelui sau vicepreşedintelui comportă însă şi atribuţii care, fără a intra zona propriu-zisă a activităţii judiciare, se află în strânsă legătură cu aceasta, cum ar fi: delegarea judecătorilor care urmează să îndeplinească şi alte atribuţii decât cele privind activitatea de judecată (judecători care au responsabilitatea compartimentului de executări penale, compartimentului de executări civile, privind soluţionarea cererilor de acordare a cetăţeniei, soluţionarea cererilor de acordare a cetăţeniei, judecătorii sindici), adoptarea de măsuri pentru unificarea practicii judiciare[1].

În regimul vechiului Cod de procedură civilă preşedinţii instanţelor aveau o serie de atribuţii de ordin jurisdicţional, precum luarea unor măsuri premergătoare judecăţii[2], luarea unor măsuri provizorii[3]. În prezent, odată cu adoptarea noului Cod de procedură civilă aceste atribuţii au fost luate din competenţa preşedintelui instanţei, fiind conferite unui complet al instanţei respective[4].

Complexitatea activităţii preşedinţilor de instanţă, cuprinzând aici şi preşedinţii de secţie, cât şi vicepreşedinţii nu poate fi definită prin noţiunea de administrator, deoarece atribuţiile acestora depăşesc cadrul deciziilor administrative specifice conducătorului unei întreprinderi. Ea poate fi mai bine definită prin noţiunea de

---

[1] *C. Diaconu*, Management judiciar, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2007, p. 108.

[2] În ceea ce priveşte măsurile premergătoare şedinţei de judecată, atribuţiile preşedintelui instanţei erau mult mai largi. Astfel, preşedintele instanţei fixa ziua judecăţii şi repartiza cauza la completul de judecată, dispunea cu privire la citarea pârâtului la interogatoriu, măsuri pentru administrarea probelor, încuviinţa măsuri asigurătorii, precum şi măsuri pentru asigurarea dovezilor sau pentru constatarea unor situaţii de fapt. De asemenea, preschimbarea termenului de judecată pentru care s-au întocmit citaţii sau pentru care s-a luat termen în cunoştinţă, dacă intervenea înainte de primul termen, intra în competenţa preşedintelui instanţei.

[3] Preşedintele instanţei sau al secţiei respective era competent să judece cererile de suspendare provizorie întemeiate de dispoziţiile art. 403 alin. (1) C.proc.civ din 1865.

[4] Pentru analiza evoluţiei competenţei în legătură cu aceste atribuţii, a se vedea *Tr.C. Briciu*, Instituţii judiciare, op. cit., p. 138.

management judiciar[1], care combină măsurile administrative, care tind la asigurarea bazei materiale, a respectării programului de lucru, a timpului rezervat lucrărilor instanţei cu măsuri ce tind la eficientizarea calitativă a activităţii, cum ar fi numirea unor persoane adecvate în anumite activităţi din cadrul instanţei, măsuri de unificare a practicii judiciare, măsuri pentru asigurarea pregătirii profesionale continue a judecătorilor instanţei sau instanţelor din circumscripţie[2]. Toate aceste activităţi definesc o persoană care nu are profilul unui manager clasic, deoarece numai o persoană care cunoaşte bine fenomenul judiciar şi care are puterea să se impună şi din punct de vedere profesional, iar nu numai administrativ, în faţa magistraţilor instanţei, este de presupus că va reuşi în funcţia de preşedinte al instanţei.

Problematica profilului şi competenţelor profesionale ale conducătorului de instanţă este încă neclară şi prea puţin definită. Aşa cum am arătat, atribuţiile acestuia se întind din zona administrativ-economică până în sfera imediat apropiată actului de justiţie, eficientizarea activităţii unei instanţe nu este aceeaşi cu cea a unei întreprinderi, persoana care ocupă o asemenea funcţie trebuie să fie suficient de organizată şi cu solide cunoştinţe economice, dar trebuie totodată să aibă suficientă prestanţă în domeniul juridic pentru a se impune sub aspect profesional în faţa unui personal cu caracteristici aparte şi care nu se află în poziţii profesionale inferioare conducătorului. Preluarea modelului managerului de întreprindere nu reprezintă o soluţie. În documentul de politici publice denumit Strategia de dezvoltare a justiţiei ca serviciu public 2010-2014, elaborate de Ministrul Justiţiei, se arată că unul din obiectivele realizabile la nivelul anului 2011 îl constituie restructurarea instanţelor şi sub aspectul conducerii acestora. Se preconizează crearea *managerului de instanţă*[3] care

---

[1] În literatura de specialitate, *managementul administrativ judiciar* a fost definit ca reprezentând conducerea curentă a activităţii instanţelor judecătoreşti de către personalul de conducere, care folosind un sistem organizat şi coerent de concepte, reguli şi principii, dispune măsurile ce se impun pentru organizarea şi buna funcţionare a instanţelor pe care le conduc şi, după caz, a instanţelor din circumscripţiile acestora; folosirea eficientă a resurselor umane şi materiale; asigurarea unei dimensionări echilibrate a volumului de activitate raportat la fiecare angajat; verificarea respectării obligaţiilor prevăzute de legi şi regulamente de către judecători şi personalul auxiliar de specialitate, în scopul realizării competenţelor instanţelor, prevenirii şi înlăturării unor disfuncţionalităţi sau deficienţe din activitatea acestora. *C. Diaconu*, op. cit., p. 4.

[2] Un alt autor aprecia că luarea unor măsuri manageriale oportune de organizare, îndrumare şi control poate scurta durata de judecată a cauzelor cu care instanţele sunt sesizate. Se aprecia că activitatea de judecată este mai eficientă, urmare a unei conduceri elevate la nivelul organizaţiei judiciare. În opinia acestui autor conducerea organizaţiilor judiciare din cadrul sistemului trebuie văzută şi analizată prin prisma a cel puţin 3 elemente definitive: eficienţa acţiunilor manageriale întreprinse în realizarea scopului judiciar; ţinerea sub observaţie a problemelor ce influenţează judecarea în condiţii de rezonabilitate a cauzelor; traducerea în practică a noţiunii de celeritate judiciara. *I. Avram-Dunăreanu*, Managementul organizaţiilor judiciare, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 1.

[3] Implementarea acestei noi funcţii în sistemul judiciar vine ca urmare a proiectului PHARE de înfrăţire instituţională „Asistenţă pentru eficientizarea sistemului judiciar prin dezvoltarea instituţiei managerului de instanţă", derulat de Ministerul Justiţiei şi Libertăţilor

ar trebui să preia atribuțiile administrative și economice ale președinților de instanțe[1]. În Strategia de dezvoltare a sistemului judiciar 2015-2020[2], deși se insistă asupra unor aspecte precum *optimizarea managementului instanțelor și parchetelor, prin asigurarea unui just echilibru între responsabilizarea conducerii instanțelor și parchetelor și degrevarea acesteia de sarcini administrative curente, dezvoltarea abilităților magistraților și personalului auxiliar în domeniul managementului schimbării, managementului instanței și al fluxului de dosare*, nu am găsit o referire expresă la instituția managerului de instanță la are făcea trimitere strategia anterioară.

5.2. Colegiile de conducere ale instanțelor

În cadrul fiecărei instanțe judecătorești funcționează un colegiu de conducere, care hotărăște cu privire la probleme generale de conducere a instanței[3].

Colegiile de conducere sunt formate dintr-un număr impar de membri și au următoarea componență:

a) *la curțile de apel*: președintele și 6 judecători, aleși pe o perioadă de 3 ani în adunarea generală a judecătorilor;

b) *la tribunale*: președintele și 6 judecători, aleși pe o perioadă de 3 ani în adunarea generală a judecătorilor;

c) *la tribunalele specializate* și *la judecătorii*: președintele și 2 sau 4 judecători, aleși pentru o perioadă de 3 ani în adunarea generală a judecătorilor. În cazul în care în cadrul acestor instanțe activează mai puțin de 3 judecători, președintele instanței exercită și atribuțiile colegiului de conducere.

Membrii colegiului de conducere sunt aleși prin vot secret de către judecătorii instanței respective constituiți în adunarea generală. Pe listele de candidați se înscriu toți judecătorii instanței mai puțin președintele instanței, care este membru de drept al

---

Cetățenești și Consiliul Superior al Magistraturii în parteneriat cu Germania, prin Fundația Germană pentru Cooperare Judiciară Internațională. Proiectul a parcurs un prim stadiu în care s-a derulat pe parcursul a 12 luni, prin implementarea unui program pilot la 6 instanțe judecătorești, aflate pe diferite niveluri jurisdicționale, respectiv: Curtea de Apel București, Curtea de Apel Brașov, Tribunalul București, Tribunalul Brașov, Tribunalul Călărași și Judecătoria Sector 1 București, astfel încât să fie asigurată obținerea unor rezultate relevante, care să permită în cele din urmă formularea unor recomandări coerente și fundamentate.

[1] Strategia de dezvoltare a justiției ca serviciu public 2010-2014, document publicat pe site-ul (*www.just.ro*), p. 18.

[2] H.G. nr. 1155/2014 pentru aprobarea Strategiei de dezvoltare a sistemului judiciar 2015-2020 (M.Of. nr. 19 din 12 ianuarie 2015).

[3] Într-o încercare de sistematizare a funcțiilor pe care le îndeplinesc colegiile de conducere, un autor identifică zece funcții specifice activității acestora: funcția de conducere și organizare a organizației judiciare; funcția de specializare a personalului; funcția financiar contabilă; funcția de personal; funcția de imagine și prestigiu; funcția de practică judiciară; funcția multirelațională și de cooperare; funcția decizională; funcția de autoritate intra și extrasistem; funcția educativ-instructivă și de comunicare. Pentru detalii, a se vedea *I. Avram-Dunăreanu*, op. cit., p. 25-41.

colegiului de conducere şi acei judecători care declară, în prealabil, că nu înţeleg să facă parte din colegiu.

Colegiul de conducere îndeplineşte următoarele atribuţii:

a) propune secţiei pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii, în raport cu natura şi numărul cauzelor, înfiinţarea secţiilor şi completelor specializate ale instanţei;

b) stabileşte componenţa secţiilor şi completelor specializate, în funcţie de volumul de activitate, ţinând seama de specializarea judecătorilor;

c) stabileşte compunerea completelor de judecată la începutul anului, urmărind asigurarea continuităţii acestora;

d) aprobă, în mod excepţional, schimbarea membrilor completelor de judecată, în cazurile în care, din motive obiective, se impune aceasta;

e) convoacă adunarea generală a judecătorilor, potrivit legii;

f) aprobă sau, după caz, avizează, la cererea preşedintelui, deciziile acestuia, în cazurile prevăzute de regulament;

g) promovează în funcţii de conducere informaticienii-şefi, primii-grefieri, grefierii-şefi, grefierii şefi de secţii şi grefierii arhivari şefi.

În plus de acestea, colegiile curţilor de apel mai au şi următoarele atribuţii:

- pot cere, în condiţiile legii, Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să se pronunţe pe calea recursului în interesul legii asupra chestiunilor drept care au fost soluţionate diferit de instanţele judecătoreşti;

- fundamentează şi propune proiectul de buget pentru curtea de apel şi pentru instanţele din circumscripţia acesteia şi îl transmite Consiliului Superior al Magistraturii şi Ministerului Justiţiei;

- primeşte şi centralizează candidaturile judecătorilor din circumscripţia curţii de apel, pe categorii de instanţe, pentru funcţia de membru al Consiliului Superior al Magistraturii şi verifică îndeplinirea condiţiilor prevăzute de lege pentru judecătorii care şi-au depus candidaturile;

- Colegiul de conducere al fiecărei curţi de apel organizează propria adunare generală, adunarea generală a judecătorilor de la tribunale şi tribunale specializate, precum şi adunarea generală a judecătorilor de la judecătoriile din circumscripţia curţii de apel, în vederea desemnării candidaţilor pentru funcţia de membru al Consiliului Superior al Magistraturii.

Colegiul de conducere al curţii de apel exercită şi acţiunea disciplinară pentru judecătorii de la instanţele din circumscripţia respectivei curţi de apel, dar aceste prerogative se exercită în prezent de către comisiile de disciplină din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii.

Colegiul de conducere se întruneşte lunar sau ori de câte ori este necesar. Colegiul de conducere este convocat de preşedintele instanţei sau de cel puţin o treime din numărul membrilor săi. Convocarea colegiului de conducere şi comunicarea ordinii de zi se fac prin secretariatul acestuia, cu cel puţin o zi înainte de data şedinţei. Secretariatul colegiului de conducere este asigurat de primul-grefier sau, după caz, de grefierul şef al instanţei ori de un alt grefier desemnat de preşedinte. La şedinţele colegiului de conducere pot participa şi preşedinţii de secţii sau alţi judecători care nu sunt membri ai acestuia, fără drept de vot. La curţile de apel şi tribunale, când

colegiul de conducere dezbate probleme financiare sau economico-administrative, la ședințele acestuia participă și managerul economic al instanței, cu vot consultativ. În funcție de problemele supuse dezbaterii, la ședințele colegiilor de conducere ale curților de apel, tribunalelor și tribunalelor specializate pot fi invitați și judecători de la alte instanțe, care nu au drept de vot. În aceleași condiții, la ședințele colegiilor de conducere ale curților de apel, tribunalelor, tribunalelor specializate și judecătoriilor pot fi invitați și reprezentanți ai organizațiilor sindicale din cadrul acestor instanțe.

Ședințele colegiului de conducere nu sunt publice. Colegiul de conducere adoptă hotărâri cu votul majorității membrilor săi.

5.3. Adunările generale ale judecătorilor

La instanțele judecătorești se organizează anual sau de câte ori este necesar adunări generale ale judecătorilor. Adunarea generală a judecătorilor este compusă din toți judecătorii în funcție ai instanței, inclusiv judecătorii stagiari, precum și judecătorii delegați sau detașați de la alte instanțe.

Adunările generale ale judecătorilor au următoarele atribuții:

a) dezbat activitatea anuală desfășurată de instanțe;

b) aleg, în condițiile legii, membrii Consiliului Superior al Magistraturii;

c) dezbat probleme de drept;

d) analizează proiecte de acte normative, la solicitarea ministrului Justiției sau a Consiliului Superior al Magistraturii;

e) formulează puncte de vedere la solicitarea Consiliului Superior al Magistraturii;

f) aleg și revocă membrii colegiilor de conducere;

g) inițiază procedura de revocare a membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, în condițiile prevăzute de Legea nr. 317/2004;

h) propun revocarea din funcția de conducere a judecătorilor pentru motivele prevăzute în cazurile prevăzute de lege;

i) desemnează judecătorii care fac parte din Comisia pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunilor și supleanții acestora;

j) îndeplinesc alte atribuții prevăzute de lege sau regulamente.

Adunarea generală a judecătorilor este convocată de președintele instanței, iar în lipsa acestuia, de vicepreședinte. Adunarea generală a judecătorilor se convoacă și la solicitarea a cel puțin unei treimi din numărul judecătorilor care o compun, precum și de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii sau de colegiul de conducere al instanței. La desemnarea candidaților pentru funcția de membru al Consiliului Superior al Magistraturii, adunările generale sunt convocate de colegiile de conducere ale curților de apel. La alegerea membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, adunările generale sunt convocate de colegiile de conducere ale curților de apel sau, după caz, de colegiile de conducere ale tribunalelor. În procedura de revocare a membrilor aleși ai Consiliului Superior al Magistraturii, adunările generale se convoacă potrivit aceloraşi reguli, care se aplică în mod corespunzător.

Adunarea generală a judecătorilor este prezidată de președinte, iar în lipsa acestuia, de vicepreședinte. Dacă președintele sau vicepreședintele lipsește, adunarea generală este prezidată de un judecător ales de aceasta. Pentru desemnarea candidaților și alegerea membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, adunarea generală a

judecătorilor este prezidată de judecătorul cu cea mai mare vechime în magistratură, care nu şi-a depus candidatura pentru funcţia de membru în Consiliul Superior al Magistraturii.

Cvorumul necesar funcţionarii adunării generale a judecătorilor este realizat în prezenţa a jumătate din numărul judecătorilor instanţei. În procedura de desemnare a candidaţilor şi de alegere a membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, în adunarea generală a judecătorilor constituirea cvorumului legal presupune prezenţa a cel puţin două treimi din numărul judecătorilor.

Hotărârile adunării generale a judecătorilor se adoptă cu votul majorităţii membrilor prezenţi. În cazul revocării membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, hotărârea de revocare se adoptă cu votul a două treimi din numărul judecătorilor.

5.4. Conducerea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie

Conducerea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie este asigurată de preşedinte, vicepreşedinte şi colegiul de conducere, alcătuit din preşedinte, vicepreşedinte[1] şi 9 judecători, aleşi pe o perioadă de 3 ani în adunarea generală a judecătorilor, cu reprezentarea fiecărei secţii.

Preşedintele reprezintă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în relaţiile interne şi internaţionale şi are calitatea de ordonator principal de credite putând delega această calitate managerului economic.

Preşedintele are atribuţii privind activitatea structurilor de conducere ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie[2], atribuţii privind activitatea Secţiilor Unite, a completelor de 5 judecători, a secţiilor şi a compartimentelor din cadrul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie[3],atribuţii privind personalul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi atribuţii în gestionarea unor categorii de bunuri[1].

---

[1] Vicepreşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie exercită atribuţiile ce revin preşedintelui, în lipsa acestuia sau în baza dispoziţiei preşedintelui.

[2] Potrivit regulamentului privind organizarea şi funcţionarea administrativă a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, preşedintele are următoarele atribuţii în privinţa structurilor de conducere ale instanţei:

b) prezidează Colegiul de conducere al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

c) convoacă adunarea generală a judecătorilor Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

d) prezidează adunarea generală a judecătorilor Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, cu excepţia cazului în care adunarea generală se întruneşte pentru alegerea celor 2 membri ai Consiliului Superior al Magistraturii;

e) supune spre dezbatere şi aprobare colegiului de conducere şi adunării generale a judecătorilor măsurile necesare pentru buna desfăşurare a activităţii Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

[3] Potrivit Regulamentului, preşedintele are următoarele atribuţii în ce priveşte activitatea completelor, secţiilor şi compartimentelor instanţei:

a) conduce activitatea Secţiilor Unite şi prezidează şedinţele acestora;

b) prezidează completele pentru soluţionarea recursurilor în interesul legii, completele pentru dezlegarea unor problem de drept, în materie civilă şi penală, a completelor de 5 judecători, a secţiilor şi a compartimentelor din cadrul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

Pe lângă atribuțiile ce țin de organizarea și funcționarea Instanței Supreme, președintele acesteia are o serie de atribuții și în ce privește sistemul judiciar în ansamblul său. În acest sens, președintele propune, împreună cu ministrul Justiției, numărul maxim de posturi pentru Înalta Curte de Casație și Justiție, care se stabilește prin hotărâre a Guvernului. Președintele analizează anual, împreună cu președinții curților de apel și ministrul Justiției, volumul de activitate al instanțelor și, în funcție de rezultatele analizei, ia măsuri pentru suplimentarea sau reducerea numărului de posturi, cu acordul Consiliului Superior al Magistraturii. De asemenea, președintele încuviințează ca judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție să se informeze la sediul instanțelor asupra aspectelor privind aplicarea corectă și unitară a legii și să constate situații care justifică propuneri de îmbunătățire a legislației.

În plus, potrivit unei prevederi recente[2], președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție sau unul dintre judecătorii anume desemnați de către acesta verifică semestrial modul de punere în aplicare în cadrul Centrului Național de Interceptare a Comunicațiilor a supravegherilor tehnice realizate de organele de urmărire penală.

Președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție poate exercita direct oricare dintre atribuțiile ce revin vicepreședintelui și președinților de secții, potrivit regulamentului.

Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție adoptă hotărâri cu votul majorității membrilor săi și are următoarele atribuții:

---

c) ia măsuri pentru desemnarea prin tragere la sorți a judecătorilor care fac parte din completele pentru soluționarea recursurilor în interesul legii, completele pentru dezlegarea unor probleme de drept, în materie civilă și penală, precum și a judecătorilor care fac parte din completele de 5 judecători;

d) programează ședințele completelor pentru soluționarea recursurilor în interesul legii, completele pentru dezlegarea unor probleme de drept, în materie civilă și penală, a completelor de 5 judecători;

e) asigură conducerea generală a Direcției legislație, studii, documentare și informatică juridică, a Departamentului economico-financiar și administrativ, a Biroului de relații Internaționale și a Compartimentului de audit public intern;

f) asigură conducerea Compartimentului juridic;

g) controlează și îndrumă activitatea secțiilor și a compartimentelor din structura Înaltei Curți de Casație și Justiție.

[1] Președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție ia măsuri pentru dotarea tehnică corespunzătoare a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în vederea informatizării activității acesteia și gestionează fondul președintelui, constituit potrivit legii. Președintele dispune constituirea la nivelul Înaltei Curți de Casație și Justiție a comisiei care evaluează și inventariază bunurile primite cu titlu gratuit cu prilejul unor acțiuni de protocol în exercitarea mandatului sau a funcției.

[2] Această atribuție a fost instituită prin O.U.G. nr. 6/2016 privind unele măsuri pentru punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică dispuse în procesul penal (M.Of. nr. 190 din 14 martie 2016).

a) aprobă Regulamentul privind organizarea şi funcţionarea administrativă, precum şi statele de funcţii şi de personal ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie[1];

b) propune Consiliului Superior al Magistraturii judecătorii care vor face parte din comisiile de concurs pentru promovarea în funcţia de judecător la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie;

c) propune Consiliului Superior al Magistraturii numirea, promovarea, transferul, suspendarea şi încetarea din funcţie a magistraţilor-asistenţi;

d) organizează şi supraveghează rezolvarea petiţiilor, în condiţiile legii;

e) propune proiectul de buget al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie[2];

f) exercită alte atribuţii prevăzute în Regulamentul privind organizarea şi funcţionarea administrativă a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

Colegiul de conducere al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie este prezidat de preşedinte, iar în lipsa acestuia, de vicepreşedinte.

Adunarea generală a judecătorilor de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie este compusa din toţi judecătorii în funcţie ai instanţei şi are atribuţii precum:

a) aprobarea raportului anual de activitate, care se dă publicităţii[3];

b) aprobarea bugetului Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, cu avizul consultativ al Ministerului Finanţelor Publice;

c) alegerea celor 2 membri pentru Consiliul Superior al Magistraturii;

---

[1] Hotărârea nr. 2/2004 a Secţiilor Unite ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea şi funcţionarea administrativă a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, cu modificările ulterioare (M.Of nr. 1076 din 30 noiembrie 2005).

[2] Această atribuţie este deosebit de importantă, deoarece presupune ca Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie îşi stabileşte bugetul prin organele sale de conducere şi nu i se impune un anumit buget. Chiar dacă, aşa cum am arătat anterior, pentru aprobarea bugetului Instanţei Supreme este nevoie de avizul Ministerului Finanţelor Publice, acest aviz nu are decât un caracter consultativ astfel că în final decizia aparţine numai organului colegial de conducere al instanţei. Se asigură în acest mod o reală independenţă a Instanţei Supreme faţă de putea executivă. Totuşi, aşa cum s-a arătat şi în literatura de specialitate, bugetul Instanţei Supreme nu poate fi desprins de situaţia globală a bugetului de stat. În cazul în care organul colegial de conducere al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie aprobă un buget disproporţionat în raport cu posibilităţile bugetului de stat apare riscul diminuării proporţionale a bugetului celorlalte instanţe judecătoreşti (care amintim că nu au acelaşi privilegiu al stabilirii propriului buget) ceea ce implică constrângeri bugetare ce ar conduce la disfuncţionalităţi în activitatea curentă a acestora. Pentru aceste considerente, în raţiunea de a se găsi o linie de echilibru între Instanţa Supremă şi celelalte instanţe ce formează puterea judecătorească, în literatura de specialitate s-a propus ca bugetul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să fie aprobat de un organism independent şi reprezentativ şi pentru celelalte instanţe, cum ar fi Consiliul Superior al Magistraturii. A se vedea *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 118.

[3] În literatura de specialitate s-a arătat că prezentarea raportului activităţii Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nu trebuie să fie o simplă nominalizare statistică a realizărilor acestei instanţe, ci să implice şi evidenţierea neajunsurilor cu care se confrunta Instanţa Supremă. *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 118.

d) desemnarea celor 2 judecători care îl ajută în îndeplinirea atribuţiilor prevăzute de lege pe judecătorul care prezidează adunarea generală în cazul alegerii membrilor Consiliului Superior al Magistraturii;

e) adoptarea deciziei de revocare a reprezentanţilor Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în Consiliul Superior al Magistraturii;

f) dezbaterea şi aprobarea măsurilor necesare pentru buna desfăşurare a activităţii Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

Adunarea generală a judecătorilor Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie este legal constituită în prezenţa majorităţii judecătorilor în funcţie, cu excepţia alegerii celor 2 membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, care se realizează în prezenţa a cel puţin două treimi din numărul judecătorilor în funcţie. Adunarea generală a judecătorilor este prezidată de preşedinte, iar în lipsa acestuia, de vicepreşedinte. În cazul în care adunarea generală se întruneşte pentru alegerea celor 2 membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, aceasta este prezidată de magistratul cu cea mai mare vechime în magistratură, care nu şi-a depus candidatura pentru funcţia de membru al Consiliului Superior al Magistraturii.

Hotărârile adunării generale se adoptă cu votul majorităţii membrilor prezenţi, cu excepţia alegerii celor 2 membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, care se realizează cu numărul cel mai mare de voturi obţinut în adunarea generală, şi a deciziei de revocare a reprezentanţilor Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în Consiliul Superior al Magistraturii, care se ia cu votul majorităţii membrilor adunării generale.

§6. Compartimentele auxiliare de specialitate ale instanţelor judecătoreşti

6.1. Compartimentele auxiliare de specialitate ale curţilor de apel, tribunalelor şi judecătoriilor

Toate instanţele judecătoreşti dispun de compartimente auxiliare. Acestea nu participă în mod nemijlocit la activitatea de înfăptuire a justiţiei, dar au un rol deosebit de important în realizarea actului de justiţie de către judecători.

Sunt compartimente auxiliare existente în cadrul oricărei instanţe sau oricărui parchet: *registratura, grefa, arhiva, biroul de informare şi relaţii publice, biblioteca.*

Sunt alte compartimente auxiliare de care dispun în mod necesar numai anumite instanţe ori parchete. De pildă, curţile de apel şi parchetele de pe lângă curţile de apel, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi Direcţia Naţională Anticorupţie au în structura lor şi un *compartiment de documentare* şi un *compartiment de informatică juridică.* Aceste compartimente se pot înfiinţa şi în cadrul tribunalelor, tribunalelor specializate, judecătoriilor şi parchetelor de pe lângă aceste instanţe.

Tribunalele, curţile de apel şi parchetele de pe lângă aceste instanţe, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi Direcţia Naţională Anticorupţie au şi câte un *compartiment economico-financiar şi administrativ* condus de un *manager economic.*

Activitatea compartimentelor auxiliare ale instanţelor prezintă o mare importanţă pentru modul în care funcţionează serviciul public al justiţiei în ansamblul său şi modul în care este percepută de public această activitate. De profesionalismul personalului compartimentelor auxiliare depinde de multe ori derularea în bună regulă a proceselor sau a activităţii de eliberare de acte sau alte operaţiuni importante pentru justiţiabili. Existenţa unor buni judecători nu rezolvă întru-totul activitatea instanţei. Astfel, dacă procedurile de citare a părţilor în faţa instanţei nu sunt îndeplinite de grefier în conformitate cu dispoziţiile legale în ce priveşte forma acestora şi termenul în care trebuie comunicate părţilor în cauză, judecătorul va fi obligat să amâne cauza. Chiar dacă nu sunt obiecţii cu privire la activitatea propriu-zisă de judecată, o lipsă de operativitatea a grefei instanţei în ceea ce priveşte eliberarea unei copii de pe hotărârea judecătorească sau alt act de la dosar poate să inducă aceleaşi nemulţumiri în rândul justiţiabililor. Bunul mers al arhivei instanţei, unde justiţiabilii şi avocaţii pot studia dosarele şi afla informaţii despre acestea, este esenţial pentru percepţia pe care publicul şi-o formează despre justiţie ca serviciu public. De mai multe ori am constatat că situaţia de deficit de imagine în care se află justiţia nu este datorată calităţii actului de justiţie în sine, ci mai curând aspectelor ce ţin de disconfortul creat de activitatea cu compartimentele auxiliare ale instanţelor (aglomeraţia arhivei, dificultatea de a obţine copia unui act de la dosar sau a studia dosarul, deficienţele în comunicarea citaţiilor sau altor acte ale instanţei etc.). Nu este cazul să fie pus întregul insucces al justiţiei pe umerii lucrătorilor compartimentelor auxiliare ale instanţelor, dar trebuie recunoscut că sistemul a suferit foarte mult în acest domeniu. Lipsa de personal calificat este logică, deoarece în lipsa unor remuneraţii corespunzătoare personalul specializat este tentat să migreze în zona privată (oricând un fost lucrător al grefei sau arhivei unei instanţe sau parchet îşi poate găsi locul în cadrul unui cabinet de avocat sau unui birou de executor judecătoresc contra unei remuneraţii superioare).

În prezent, activitatea unor compartimente auxiliare, precum grefa instanţei, capătă o importanţă deosebită, deoarece există tendinţa ca o parte din activităţile administrative pe care le îndeplinesc judecătorii în prezent să fie trecute în competenţa personalului auxiliar specializat, în scopul de a degreva pe judecători de orice activitate ce excede celei de judecată.

Nu voi prezenta activitatea tuturor compartimentelor auxiliare ale instanţelor, dar pentru a înţelege impactul activităţii acestor asupra actului de justiţie se impune analiza măcar a acelor care presupun o mare apropiere de activitatea de judecată.

Grefa. Un rol deosebit în activitatea judiciară îl îndeplineşte *grefa instanţei.*

Primii-grefieri[1], grefierii şefi ai curţilor de apel şi secţiilor acestora, precum şi cei ai instanţelor din circumscripţia acestora[1] sunt numiţi de preşedintele curţii de apel. La judecătorii, activitatea departamentului grefei este condusă de un grefier şef[2].

---

[1] *Prim-grefierii curţilor de apel, ai tribunalelor şi ai tribunalelor specializate* au următoarele atribuţii:

a) coordonează şi controlează activitatea personalului auxiliar de specialitate şi a personalului conex, atât al instanţei la care funcţionează, cât şi al instanţelor din circumscripţie, personal sau prin grefieri cu funcţii de conducere desemnaţi;

b) întocmesc fişele posturilor pentru personalul auxiliar de specialitate şi pentru personalul conex;

c) coordonează şi urmăresc uniformizarea înregistrărilor statistice în colaborare cu departamentul de specialitate din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii;

d) asigură evidenţa şi gestionarea datelor şi documentelor ce nu sunt destinate publicităţii şi verifică modul în care se asigură securitatea lucrărilor;

e) întocmesc şi contrasemnează corespondenţa cu caracter administrativ a instanţei;

f) ţin registrele speciale prevăzute de lege pentru instanţa la care funcţionează;

g) păstrează registrul de control al curţii şi iau măsuri ca un registru de control să se păstreze la fiecare secţie a curţii şi la instanţele din circumscripţia acesteia;

h) duc la îndeplinire măsurile stabilite pentru asigurarea pazei sediului instanţei, securităţii bunurilor, pazei contra incendiilor şi protecţiei muncii;

i) verifică modul în care se respectă regulile de acces al publicului în incinta instanţei;

j) întocmesc acte de constatare a neregulilor evidenţiate în activitatea personalului auxiliar de specialitate şi conex controlat şi sesizează preşedintele instanţei pentru luarea măsurilor corespunzătoare;

k) urmăresc respectarea de către personalul auxiliar de specialitate şi conex al instanţelor a normelor de conduită în raporturile cu avocaţii şi cu publicul;

l) îndrumă şi verifică evidenţa şi gestiunea bibliotecii;

m) ţin evidenţa concediilor personalului şi întocmesc situaţiile lunare cu prezenţa zilnică a personalului curţii de apel, tribunalului sau tribunalului specializat, după caz, pe care le trimit compartimentului financiar-contabil;

n) organizează şi supraveghează activitatea de arhivare electronică a dosarelor, în funcţie de resursele disponibile.

Prim-grefierii curţilor de apel ţin registrele privind activitatea comisiei de cercetare a averilor constituită la nivelul instanţei şi evidenţa executorilor judecătoreşti. .

Prim-grefierii tribunalelor ţin registrele privind persoanele juridice, evidenţa traducătorilor şi interpreţilor autorizaţi. Primul-grefier al Tribunalului Bucureşti ţine registrele privind partidele politice şi alte formaţiuni politice. Prim-grefierul îndeplineşte orice alte atribuţii de serviciu date de preşedintele instanţei, potrivit legii.

[1] *Grefierul şef de secţie* are următoarele atribuţii:

a) supraveghează şi verifică lucrările întocmite de personalul auxiliar al secţiei;

b) supraveghează, controlează lunar şi îndrumă activitatea grefierilor secţiei cu privire la comunicarea în termenul prevăzut de lege a minutelor şi hotărârilor judecătoreşti şi la comunicarea cererilor şi actelor procedurale prevăzute de lege;

c) supraveghează accesarea bazelor electronice de date deţinute de organele administraţiei de stat la instanţele la care există secţii;

d) ajută persoana desemnată la repartizarea aleatorie a cauzelor;

e) ţine evidenţa soluţiilor pronunţate privind recuzarea şi abţinerea;

f) propune preşedintelui de secţie repartizarea grefierilor în şedinţele de judecată;

g) organizează şi urmăreşte tehnoredactarea în termen a hotărârilor întocmite de judecătorii secţiei, ţine registrul de evidenţă a redactării hotărârilor secţiei şi păstrează mapele de hotărâri;

h) verifică dosarele secţiei înainte de trimiterea lor altor organe judiciare, cu respectarea dispoziţiilor regulamentare;

i) participă, conform programării, la şedinţele de judecată, ca grefier de şedinţă;

j) urmăreşte modul de întocmire şi de comunicare a actelor procedurale prevăzute de lege pentru publicarea în BPI şi transmiterea acestor acte procedurale pe suport hârtie şi electronic

Grefierii sunt delegaţi de către preşedintele instanţei în diferite funcţii, în raport de aptitudinile şi gradul de specializare, reprezentând componente ale activităţii instanţei. Regulamentul de ordine interioară al instanţelor prevede următoarele categorii de delegări pentru grefierii instanţei:

- *grefierul de şedinţă.* Activitatea acestuia este cea mai cunoscută justiţiabililor, deoarece el participă la şedinţele de judecată şi consemnează operaţiunile înfăptuite în cadrul activităţilor judiciare, întocmeşte concepte pentru citarea părţilor din proces, întocmeşte actele de procedură dispuse de completul de judecată, completează condica şedinţelor de judecată în care se trec dosarele din şedinţa respectivă, cu indicarea motivului amânării cauzei sau soluţia pronunţată, comunică hotărârile

---

către Oficiul Registrului Comerţului, în vederea publicării acestora în BPI, precum şi realizarea celorlalte comunicări sau notificări în termen legal;

k) ţine evidenţa şi gestionează titlurile de valoare şi obiectele ce servesc ca mijloc de probă în cauzele aflate pe rolul secţiei;

l) verifică şi semnează pentru conformitate copiile legalizate şi certificatele întocmite;

m) certifică, în cazurile prevăzute de lege, copiile după actele din dosarele secţiei, inclusiv în materia insolvenţei;

n) ţine registrele de evidenţă privind arestarea preventivă şi celelalte registre în materie penală, cu excepţia celor date în competenţa grefierului delegat cu efectuarea lucrărilor de executări penale;

o) ţine registrul special privind evidenţa practicii instanţelor de control judiciar, în care înregistrează toate dosarele sosite din căile de atac;

p) supraveghează şi verifică modul de completare şi păstrare a evidenţelor secţiei;

q) verifică şi supraveghează modul de înregistrare a şedinţelor de judecată, prin mijloace tehnice audio sau video, în condiţiile legii;

r) coordonează şi supraveghează activitatea grefierilor delegaţi şi evidenţele ţinute de aceştia;

s) întocmeşte situaţiile lunare cu prezenţa zilnică a personalului auxiliar al secţiei, pe care le trimite compartimentului de specialitate, şi se îngrijeşte de aprovizionarea secţiei cu materialele necesare;

ş) verifică păstrarea în bune condiţii a dosarelor şi a lucrărilor de punere în executare a hotărârilor penale sau civile.

Grefierul şef de secţie îndeplineşte, în limitele funcţiei, alte sarcini de serviciu date de preşedintele secţiei sau de preşedintele ori vicepreşedintele instanţei, conform legii. În cazul secţiilor cu volum mare de activitate, unele atribuţii ale grefierului şef de secţie pot fi delegate unui alt grefier, prin decizie a preşedintelui instanţei.

[1] *Grefierul şef al judecătoriei* exercită, în mod corespunzător, atribuţiile specifice prim-grefierului curţii de apel şi ale grefierului şef de secţie, precum şi:

a) ţine evidenţa şi gestionează bunurile instanţei;

b) se îngrijeşte de buna desfăşurare a activităţilor gospodăreşti şi de aprovizionarea instanţei cu materialele necesare;

c) are în păstrare dosarele administrative şi biblioteca instanţei;

d) ţine registrul privind persoanele ocrotite;

e) verifică sau, după caz, întocmeşte înregistrările statistice.

Grefierul şef al judecătoriei îndeplineşte, în limitele funcţiei, orice alte sarcini de serviciu date de preşedintele instanţei, conform legii. La judecătoriile cu volum mare de activitate, unele dintre atribuţii pot fi delegate unui alt grefier, prin decizie a preşedintelui instanţei.

judecătoreşti, tehnoredactează hotărârile judecătoreşti şi alte lucrări repartizate de conducerea instanţei, transcrie înregistrările audio sau stenogramele şedinţelor de judecată, în condiţiile legii; completează câmpurile ECRIS; tehnoredactează lucrările repartizate de conducerea instanţei şi hotărârile judecătoreşti, iar la solicitarea membrilor completului de judecată şi sub îndrumarea acestora, şi proiecte de hotărâri, pe baza modelului dat de aceştia[1];

- *grefierul delegat la compartimentul de executări silite*[2];

---

[1] Preşedintele instanţei poate stabili ca unele dintre atribuţii să fie exercitate de grefieri care nu participă la şedinţa de judecată, inclusiv tehnoredactarea, la solicitarea membrilor completului de judecată şi sub îndrumarea acestora, a proiectelor de hotărâri, pe baza modelului dat de aceştia.

[2] *Grefierul delegat la compartimentul de executări silite* are următoarele atribuţii:

a) întocmeşte şi expediază în termen mandatele de executare a sancţiunii contravenţionale privind munca în folosul comunităţii, cu respectarea dispoziţiilor legale;

b) comunică organelor financiare şi organelor de poliţie măsurile dispuse prin hotărârile judecătoreşti;

c) ţine registrul privind ajutorul public judiciar, registrul de evidenţă şi punere în executare a hotărârilor civile şi registrele de evidenţă şi punere în executare a sancţiunilor contravenţionale;

d) întocmeşte actele dispuse de judecătorul delegat la executările civile;

e) efectuează lucrările în care executarea hotărârilor judecătoreşti se face din oficiu şi ţine evidenţa acestora.

Grefierul delegat la compartimentul de executări silite îndeplineşte orice alte atribuţii stabilite de judecătorul delegat sau de preşedintele instanţei, conform legii.

Grefierul delegat pentru activitatea de executare în materia contenciosului administrativ şi fiscal are următoarele atribuţii în legătură cu cauzele având ca obiect sancţiunea pentru neexecutarea hotărârii:

a) ţine evidenţa şi răspunde de punerea în executare a hotărârilor civile rămase definitive;

b) verifică şi ţine evidenţa dosarelor în care hotărârile au rămas definitive atât ca urmare a nerecurării, cât şi ca urmare a restituirii acestora de la instanţa de control judiciar după soluţionarea căii de atac declarate;

c) solicită compartimentului arhivă, dovezile de comunicare a hotărârilor judecătoreşti;

d) efectuează înregistrările corespunzătoare în registrul de punere în executare a hotărârilor civile definitive;

e) asigură păstrarea în bună stare a dosarelor cu privire la care se impune efectuarea înregistrării în registrul de punere în executare a hotărârilor civile;

f) primeşte şi prezintă preşedintelui completului de judecată care a soluţionat cauza cererile formulate de către creditori prin care se solicită fixarea sumei definitive ce se va datora statului şi a celei datorate cu titlul de penalităţi, în vederea fixării termenului de judecată;

g) întocmeşte şi expediază după expirarea termenului prevăzut la art. 24 alin. (4) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările şi completările ulterioare, adresele de solicitare a relaţiilor de la autoritatea publică corespunzătoare, referitoare la executarea obligaţiei cuprinse în titlul executoriu;

h) în cazul în care obligaţia nu a fost executată integral, conform art. 24 alin. (5) din Legea nr. 554/2004, cu modificările şi completările ulterioare, după primirea adresei de comunicare a relaţiilor din partea autorităţii publice, prezintă aceste dosare preşedintelui completului de judecată, care a soluţionat cauza, în vederea stabilirii termenului de judecată.

- *grefierul delegat pentru activitatea de înregistrare şi evidenţă a persoanelor juridice*[1];
- *grefierul statistician*[2];
- *grefierul documentarist*[3];

---

[1] *Grefierul delegat pentru activitatea de înregistrare şi evidenţă a persoanelor juridice* îndeplineşte următoarele atribuţii:

a) înregistrează cererile formulate pentru acordarea personalităţii juridice asociaţiilor, fundaţiilor, sindicatelor şi altor persoane juridice de drept privat fără scop patrimonial, pentru modificarea actelor constitutive şi orice alte cereri privind acte sau fapte supuse înscrierii în registrele speciale de evidenţă a persoanelor juridice, dacă prin hotărâre a colegiului de conducere nu s-a stabilit altfel;

b) efectuează înscrierea în registrele prevăzute în legi speciale a persoanei juridice în ziua rămânerii definitive sau, după caz, irevocabile, a hotărârii judecătoreşti de admitere a cererii de acordare a personalităţii juridice;

c) operează menţiunile privind modificarea actului constitutiv, a statutului, dizolvarea, lichidarea, radierea persoanei juridice;

d) eliberează, la cerere, reprezentantului persoanei juridice certificatul de înscriere, care va cuprinde: denumirea persoanei juridice, sediul acesteia, durata de funcţionare şi data înscrierii în registrul special şi alte certificate, în condiţiile legii;

e) asigură publicarea lichidării asociaţilor sau fundaţiilor, prin afişare la uşa instanţei şi efectuarea altor formalităţi de publicitate, în cazurile prevăzute de lege;

f) comunică Ministerului Justiţiei copii de pe hotărârile judecătoreşti privind constituirea, modificarea şi încetarea oricărei asociaţii, fundaţii sau federaţii, precum şi de pe înscrisurile doveditoare, în termen de 3 zile de la data rămânerii irevocabile a hotărârii;

g) comunică organului financiar local în a cărui rază teritorială se află sediul persoanei juridice încheierea prin care s-a dispus înscrierea persoanei juridice, cu menţionarea numărului de înscriere în registrul asociaţiilor şi fundaţiilor.

[2] *Grefierul statistician* are următoarele atribuţii:

a) efectuează zilnic înregistrările de statistică judiciară, întocmeşte periodic dările de seamă statistice, completează şi păstrează fişele inculpaţilor;

b) exploatează aplicaţia de statistică judiciară;

c) grefierul statistician de la tribunal verifică şi îndrumă personalul de la tribunalele specializate şi de la judecătorii care înregistrează şi centralizează datele statistice;

d) efectuează lucrările de statistică judiciară dispuse de Consiliul Superior al Magistraturii, pe care le înaintează la datele fixate, şi orice alte situaţii statistice solicitate de Consiliul Superior al Magistraturii, preşedinţii instanţelor, precum şi de Ministerul Justiţiei;

e) păstrează dările de seamă statistice şi fişele inculpaţilor, îndosariate anual în mape speciale, şi le conservă potrivit dispoziţiilor legale privind termenele de păstrare a documentelor;

f) colaborează cu comisiile judeţene de statistică în vederea alcătuirii şi predării buletinelor statistice, precum şi în legătură cu alte activităţi specifice.

La instanţele la care nu există grefier statistician atribuţiile acestuia sunt îndeplinite de către grefierul stabilit de preşedintele instanţei.

[3] *Grefierul documentarist* are următoarele atribuţii:

a) ţine evidenţa legislaţiei, jurisprudenţei şi doctrinei;

b) informează periodic despre necesarul de carte sau de alte publicaţii;

c) ţine evidenţa şi gestiunea bibliotecii;

d) întocmeşte, la cererea conducerii instanţei, lucrări privind modificările legislative;

- *grefierul arhivar și registratorul*[1].

---

e) informează zilnic judecătorii instanței la care funcționează cu privire la actele normative nou-apărute și la jurisprudența publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I;

f) identifică deciziile relevante ale propriei instanțe și ale altora, privind o problemă de drept indicată de către judecătorii propriei instanțe, și propune deciziile relevante ale instanței la care funcționează, care pot fi trimise altor instanțe, la solicitarea acestora;

g) identifică doctrina judiciară relevantă, tipărită sau în format electronic, privind o problemă de drept indicată de către judecătorii propriei instanțe;

h) realizează activitățile stabilite în sarcina sa în procedura de unificare a practicii judiciare, aprobată de Secția pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii, precum și cele dispuse de președintele de secție sau vicepreședintele instanței, în același scop.

[1] *Grefierul arhivar și registratorul* au următoarele atribuții:

a) primesc, înregistrează și repartizează la secții și la celelalte compartimente actele de sesizare a instanței, dosarele de la celelalte instanțe și restul corespondenței;

b) expediază dosarele soluționate și corespondența;

c) primesc și înregistrează dosarele intrate, țin evidența acestora și a circulației lor, înregistrează în sistemul informatic taxele de timbru depuse la momentul înregistrării la registratură a oricărei cereri însoțită de dovada achitării unei taxe de timbru;

d) întocmesc conceptele pentru citarea părților din procese, întocmesc citațiile pentru primul termen și urmăresc expedierea acestora;

e) pun dosarele la dispoziția publicului și țin evidența persoanelor care primesc dosarele spre studiu;

f) pregătesc dosarele pentru ședințele de judecată și asigură circulația acestora în cadrul instanței, precum și trimiterea lor la alte instanțe;

g) informează persoanele care au calitatea de părți ori sunt împuternicite de acestea, conform legii, asupra datelor solicitate din dosarele în care acestea sunt direct interesate;

h) înaintează instanțelor superioare dosarele în care s-au declarat căi de atac de competența acestor instanțe. Prin decizia președintelui instanței, înaintarea dosarelor către instanțele superioare, în materie penală, poate fi realizată de biroul executări penale;

i) la primirea dosarelor de la alte instanțe sau instituții verifică volumele și dosarele atașate, prin confruntare cu adresa de restituire a dosarului, precum și cu cea de înaintare a acestuia. La constatarea unor lipsuri la primirea dosarelor întocmesc, de îndată, un proces-verbal și informează despre situația constatată președintele de secție sau președintele instanței, după caz, precum și, printr-o adresă, instituția emitentă;

j) asigură păstrarea în bună stare a dosarelor și registrelor;

k) păstrează, pe ani, dosarele soluționate, mapele de hotărâri, registrele și condicile de ședință;

l) participă anual la activitatea de arhivare și întocmesc lista dosarelor aflate în conservare în arhiva instanței;

m) participă anual la activitatea de triere a dosarelor arhivate, la expirarea termenului de păstrare;

n) realizează arhivarea electronică a dosarelor, în măsura în care este posibil, sub coordonarea vicepreședintelui instanței;

o) preiau dovezile de comunicare primite la instanță, le atașează la dosar și le predau, de îndată, grefierului de ședință, împreună cu dosarul;

p) păstrează separat în arhivă și verifică periodic cauzele a căror judecată a fost suspendată, fac mențiuni despre data verificării și constatării în Registrul de evidență a cauzelor suspendate sau, după caz, înaintează dosarul judecătorului cauzei pentru a dispune;

q) completează, corespunzător atribuțiilor, toate câmpurile din aplicația ECRIS.

Între angajaţii instanţei cu atribuţii directe în ceea ce priveşte activitatea de judecată se reţine şi *agentul procedural*. Rolul agentului procedural este esenţial în ce priveşte comunicările pe care instanţa le efectuează, ceea ce presupune că operativitatea activităţii de judecată depinde de multe ori de promptitudinea şi corectitudinea cu care agentul procedural îşi îndeplineşte obligaţiile. Potrivit regulamentului, agentul procedural comunică actele procedurale, cu respectarea termenelor prevăzute de lege, persoanelor din localitatea unde se află sediul instanţei, depunând cel mai târziu a doua zi dovezile de înmânare; pentru cazuri urgente şi când dotarea instanţelor permite, comunicarea actelor de procedură se va putea efectua prin agent procedural şi în alte localităţi; îndeplineşte sarcinile stabilite de preşedintele instanţei, precum şi serviciul de curier, primind şi predând în aceeaşi zi corespondenţa pentru destinatarii din localitate, precum şi dosarele către instanţele şi parchetele din localitate.

În schema personalului auxiliar al instanţei se regăseşte şi *aprodul*, care în mod tradiţional are atribuţii de efectuare, în şedinţele de judecată, a strigării părţilor, martorilor, experţilor şi a celorlalte persoane chemate la instanţă şi îndeplineşte dispoziţiile date de preşedintele completului de judecată. Regulamentul de ordine interioară a instanţelor prevede că aprodul îndrumă justiţiabilii şi pe ceilalţi participanţi la procese către camerele de consiliu, sălile de judecată şi registratura sau arhiva instanţei, ajută la păstrarea ordinii şi curăţeniei în localul instanţei. Probabil datorită constrângerilor bugetare pe care le resimte şi sistemul judiciar, la multe instanţe am observat că nu există aprod, chemarea părţilor şi a celorlalte persoane în sală fiind realizată de jandarmul care păzeşte sala de judecată sau de altă persoană solicitată de către preşedintele completului, iar supravegherea consultării dosarelor de către părţi se realizează de grefierul de şedinţă sau de grefierul arhivar, în raport de locul unde se efectuează consultarea. Prezenţa aprodului însă era de natură să consolideze caracterul de solemnitate al şedinţei de judecată astfel că absenţa acestuia poate să aducă un deficit de imagine în legătură cu activitatea şedinţei de judecată.

Aşa cum rezultă din regulamentul de ordine interioară al instanţelor, în cadrul grefei funcţionează şi *personalul de specialitate informatică*[1]. Acesta este subordonat

---

[1] Personalul de specialitate informatică are următoarele atribuţii:

a) participă, la solicitarea Ministerului Justiţiei, la partea de analiză şi implementare a aplicaţiilor informatice comune privind activitatea instanţelor;

b) asigură exploatarea programelor informatice elaborate de Direcţia tehnologia informaţiei din cadrul Ministerului Justiţiei şi de Serviciul de formare profesională şi statistică judiciară din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, la nivelul instanţelor judecătoreşti, instalând produsele informatice şi controlând periodic respectarea de către operatorii de aplicaţie a instrucţiunilor de utilizare;

c) coordonează şi controlează activitatea de informatică juridică la instanţele din circumscripţia în care funcţionează;

d) asigură iniţierea şi instruirea personalului instanţei în exploatarea aplicaţiilor informatice;

e) realizează aplicaţii la nivelul instanţelor judecătoreşti;

preşedintelui instanţei. Rolul personalului de specialitate informatică în activitatea instanţei a crescut în ultima perioadă. În urmă cu 15-20 de ani, problema unui informatician în cadrul instanţei ar fi constituit un bun subiect anecdotic, deoarece instanţele nu erau dotate cu echipament informatic. Astăzi activitatea informaticienilor este esenţială pentru derularea obişnuită a activităţii instanţei. Numai cu titlu de exemplu reamintim că repartizarea cauzelor se face aleatoriu, în principal, în sistem informatic, ceea ce înseamnă că o disfuncţionalitate la acest nivel ar conduce la dificultăţi în ce priveşte repartizarea cererilor primite din partea justiţiabililor. În plus, este greu de conceput activitatea unui judecător fără accesul acestuia la programe legislative în sistem informatic, care să reducă timpul de căutare a modificărilor sau abrogărilor unor acte normative, eficientizând activitatea de judecată. Toate aceste aspecte implică personal specializat în domeniu informatic.

Registratura şi arhiva. În cadrul fiecărei instanţe funcţionează o registratură şi o arhivă. La instanţele cu volum mai mare de activitate, în baza hotărârii colegiului de conducere al instanţei, poate funcţiona o registratură generală şi o registratură şi o arhivă pentru fiecare secţie (se poate decide de către colegiul de conducere înfiinţarea unei arhive şi pentru complete specializate).

În principiu, potrivit dispoziţiilor regulamentului, evidenţa înregistrărilor în registrele şi condicile existente se ţin de regulă în sistem informatizat. Evidenţa în sistem informatizat se păstrează şi pe suport hârtie, prin listarea periodică a înregistrărilor şi legarea lor în mape distincte. Până la generalizarea sistemului informatizat de ţinere a evidenţelor, la instanţele ce nu dispun de un asemenea sistem, evidenţa se ţine pe suport de hârtie.

Regulamentul de ordine interioară al instanţelor prevede existenţa în cadrul instanţei a mai multor registre de evidenţă a activităţii acesteia. Dintre acestea vom prezenta conţinutul acelora care au cea mai mare importanţă în ce priveşte informarea justiţiabililor şi avocaţilor:

1. Registrul general de dosare: în acest registru se trec, în ordinea intrării, toate dosarele înregistrate la judecătorii, tribunale, tribunale specializate, curţi de apel sau la secţiile acestora; sub acelaşi număr se înregistrează toate cererile depuse ulterior sau corespondenţa în legătură cu dosarul. În cazul utilizării înregistrărilor în sistem informatizat se constituie un singur registru general de dosare care conţine date

---

f) supraveghează modul de utilizare a tehnicii de calcul şi ia măsurile necesare pentru asigurarea bunei funcţionări a acesteia;

g) asigură funcţionarea sistemelor de arhivare electronică a dosarelor;

h) întocmesc documentele de specialitate necesare în vederea obţinerii semnăturii electronice pentru instanţe şi persoanele autorizate din instanţe, a certificatelor prevăzute de Legea nr. 455/2001 privind semnătura electronică, republicată, asigură iniţierea personalului autorizat în folosirea semnăturii electronice, păstrează datele de creare a semnăturii electronice şi sesizează de îndată conducerea instanţei dacă are motive să creadă că acestea au ajuns la cunoştinţa unui terţ neautorizat sau că informaţiile esenţiale cuprinse în certificat nu mai corespund realităţii;

i) colaborează cu grefierul statistician sau cu persoana responsabilă pentru colectarea datelor statistice din sistemul informatic.

suplimentare menite să asigure obţinerea unor evidenţe derivate. În acest scop, registrul informatizat este completat, conform instrucţiunilor ce însoţesc programul de evidenţă, cu toate informaţiile prevăzute în structura bazei de date. Aceste date suplimentare, legate de fiecare cauză, sunt completate permanent în cursul judecăţii;

2. Registrul informativ: în acest registru se menţionează, pentru fiecare dosar trecut în ordinea numerică, primul termen de judecată şi termenele ulterioare, conexarea, disjungerea sau ataşarea dosarului la alt dosar;

3. Registrul de termene al arhivei: în acest registru se trec toate dosarele pe termenele de judecată fixate, consemnându-se numărul şi data înregistrării lor;

4. Condica şedinţelor de judecată: în aceasta se trec, în ordinea înscrisă în listă, dosarele din fiecare şedinţă, pe complete de judecată, termenul acordat sau soluţia pronunţată, dacă este cazul, numărul acesteia şi iniţialele judecătorului care o va redacta. Condica de şedinţă se listează la sfârşitul zilei. Pentru motive temeinice, condica de şedinţă se listează la începutul primei zile lucrătoare următoare. Condica de şedinţă listată se semnează de către preşedintele completului de judecată sau, în lipsa acestuia, de unul dintre membrii completului şi de grefierul de şedinţă;

5. Registrul de evidenţă a redactării hotărârilor: în acest registru se trec, în ordinea numărului de hotărâre, separat pe secţii sau pe materii, după caz, toate sentinţele, deciziile sau încheierile pronunţate.

Regulamentul de ordine interioară al instanţelor prevede şi alte registre, indicând datele care sunt trecute în fiecare dintre acestea[1].

---

[1] Potrivit art. 84 din Regulament, mai sunt prevăzute următoarele registre ale instanţelor: registrele privind măsurile preventive; registrul de evidenţă a cererilor privind încuviinţarea efectuării percheziţiilor; registrul de evidenţă a cererilor privind încuviinţarea; registrul de evidenţă a sesizărilor privind supravegherea tehnică; registrul de evidenţă a sesizărilor privind supravegherea tehnică şi a celor privind reţinerea, predarea şi percheziţionarea trimiterilor poştale este nepublic; registre privind cooperarea judiciară în materie penală; registrul de evidenţă a sesizărilor privind extrădarea activă, registrul privind arestarea şi predarea în baza mandatelor europene de arestare, registrul de evidenţă a mandatelor europene de arestare emise şi registrul privind măsurile de probaţiune şi sancţiunile alternative executate pe teritoriul altor state membre ale Uniunii Europene sunt nepublice şi au rubricile prevăzute în Legea nr. 302/2004, republicată, cu modificările şi completările ulterioare; registrul privind confiscarea; registrul de evidenţă a căilor de atac declarate împotriva hotărârilor civile şi penale; registrele de evidenţă şi punere în executare a hotărârilor penale; registrul de evidenţă şi punere în executare a hotărârilor penale pronunţate în contestaţie; registrul de evidenţă şi punere în executare a hotărârilor civile; registrul de evidenţă a ordinelor de protective (nepublic); registrul special privind mandatul ad-hoc (nepublic); registrul special privind concordatul preventive (se ţine la tribunalele specializate sau la secţiile specializate ale tribunalelor); mapa ofertelor de concordat; registrul de creanţe; registrul valorilor (în registrul valorilor se înscriu documentele de consemnare a cauţiunii, se înscriu şi orice alte valori care nu constituie mijloc de probă sau corpuri delicate); registrul mijloacelor materiale de probă; registrul corpurilor delicate; registrul de intrare-ieşire a corespondenţei administrative; registrul de evidenţă a petiţiilor; registrul de evidenţă pentru înregistrarea cererilor şi răspunsurilor privind accesul la informaţiile de interes public. Acest registru se ţine de biroul de informare şi relaţii publice; registrul de control; registrul privind evidenţa practicii instanţelor de control judiciar; registrul privind persoanele

În prezent, cunoaşterea rolului acestor registre a scăzut în importanţă din perspectiva avocaţilor sau justiţiabililor, deoarece dezvoltarea sistemului de evidenţă informatică şi punerea datelor în aceeaşi formă la dispoziţia publicului a înlesnit mult operaţiunile de identificare a informaţiilor privind cursul cererilor formulate instanţelor judecătoreşti. Cu toate acestea, un profesionist al dreptului nu îşi poate permite să nu cunoască modalitatea de înregistrare a activităţii instanţelor chiar şi pentru argumentul că în unele cazuri sistemul informatic ar putea suferi temporare avarii sau că baza pusă la dispoziţia publicului nu ar fi actualizată în timpul pe care îl doreşte acesta. În plus, numărul şi cuprinsul acestor registre configurează complexitatea activităţii administrative a unei instanţe de judecată.

Departamentul economico-financiar şi administrativ. Acest departament funcţionează numai în cadrul curţilor de apel şi tribunalelor şi este compus din *compartimentul financiar-contabil* şi *compartimentul administrative*, conduse de către un şef de compartiment.

Compartimentul financiar-contabil are atribuţii pe linia elaborării proiectului de buget anual de venituri şi cheltuieli, efectuarea operaţiilor contabile privind evidenţa patrimoniului, activitatea de administrare şi inventariere a acestuia, casarea şi declasarea mijloacelor fixe şi a altor bunuri materiale, asigurarea evidenţei contabile pentru activitatea desfăşurată de instanţe, asigurării calculului şi plăţii drepturilor băneşti etc.

Compartimentul administrativ are atribuţii în privinţa întocmirii documentaţiei pentru achiziţiile publice, serviciile şi lucrările necesare desfăşurării activităţii instanţei, asigurării aprovizionării cu materiale de întreţinere şi uz gospodăresc, mijloace fixe şi alte bunuri necesare activităţii instanţelor, asigurării întreţinerii şi funcţionării clădirilor, instalaţiilor tehnico-sanitare şi de încălzire etc.

Departamentul economico-financiar şi administrativ este condus de un manager economic[1], subordonat preşedintelui instanţei.

---

ocrotite (nepublic); registrul de evidenţă a cauzelor suspendate; registrele speciale pentru evidenţa unor persoane juridice; registrele speciale pentru evidenţa asociaţiilor şi fundaţiilor, a asociaţiilor religioase, a societăţilor agricole, a asociaţiilor de proprietari, pentru înscrierea sindicatelor, a asociaţiilor patronale şi a organizaţiilor sindicale care întrunesc condiţiile de reprezentativitate (se ţin la instanţele competente potrivit legii şi cuprind rubricile prevăzute în legile speciale); registrele de evidenţă şi punere în executare a sancţiunilor contravenţionale; registrul de proteste (se ţine la judecătorii şi cuprinde evidenţa titlurilor de valoare protestate; acest registru conţine rubricile prevăzute de Legea nr. 58/1934 asupra cambiei şi biletului la ordin, cu modificările şi completările ulterioare, şi de Legea nr. 59/1934 asupra cecului, cu modificările şi completările ulterioare); registrul de avarie (în caz de avarie a sistemului ECRIS, vor fi înregistrate dosarele pentru care atribuirea numărului unic s-a făcut prin alocarea unei plaje de numere care porneşte de la un număr mai mare decât ultimul număr atribuit electronic); registrul declaraţiilor de avere şi registrul declaraţiilor de interese (în aceste registre se evidenţiază declaraţiile de avere şi declaraţiile de interese depuse de personalul instanţei care are obligaţia să completeze astfel de declaraţii şi au rubricile prevăzute prin hotărâre a Guvernului).

[1] Potrivit Regulamentului, managerul economic exercită următoarele atribuţii:

a) conduce departamentul economico-financiar şi administrativ;

Managerul economic care funcţionează în prezent în baza regulamentului de organizare al instanţelor judecătoreşti nu trebuie confundat cu managerul de instanţă, instituţie care nu este încă reglementată decât la nivel experimental[1]. Managerul de instanţă ar trebui să preia o serie de atribuţii prevăzute în actualul regulament în sarcina preşedinţilor şi vicepreşedinţilor de instanţe în zona economico-contabilă şi administrativă, lăsând acestora atribuţiile organizatorice apropiate activităţii de judecată (activităţile relative la înregistrarea cererilor, circuitul dosarelor în instanţă, organizarea completelor de judecată, activităţile ulterioare şedinţelor de judecată, măsurile de unificare a practicii judiciare etc.). Proiectul de lege pentru modificarea

---

b) răspunde pentru organizarea şi ţinerea contabilităţii financiare şi de gestiune, potrivit dispoziţiilor legale;

c) coordonează activitatea de elaborare şi fundamentare a bugetului anual de venituri şi cheltuieli;

d) îndeplineşte, pe baza delegării primite din partea ordonatorilor de credite, atribuţiile prevăzute de lege;

e) răspunde de utilizarea creditelor bugetare şi de realizarea veniturilor, folosirea cu eficienţă a sumelor primite de la bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat sau bugetele fondurilor speciale, de integritatea bunurilor încredinţate instanţei, de organizarea şi ţinerea la zi a contabilităţii şi de prezentarea la termen a situaţiilor financiare asupra stării patrimoniului aflat în administrare şi a execuţiei bugetare;

f) coordonează activitatea de administrare a sediilor instanţelor şi ia măsuri pentru asigurarea condiţiilor materiale în vederea desfăşurării corespunzătoare a activităţii acestora;

g) elaborează programul pentru activitatea economică şi administrativă a instanţelor în vederea realizării sarcinilor curente şi de perspectivă;

h) ia măsuri pentru elaborarea şi fundamentarea temelor de proiectare pentru lucrările de reparaţii curente şi capitale ale sediilor şi obiectivelor de investiţii;

i) urmăreşte şi răspunde de realizarea lucrărilor de reparaţii şi a obiectivelor de investiţii;

j) organizează ţinerea evidenţei tuturor imobilelor din proprietatea şi administrarea instanţelor, precum şi a celorlalte bunuri aflate în patrimoniul acestora;

k) răspunde de organizarea controlului financiar preventiv;

l) informează Direcţia economică din cadrul Ministerului Justiţiei cu privire la deficienţele constatate de organele de control ale statului, prin transmiterea unei copii de pe procesele-verbale întocmite, în vederea luării măsurilor ce se impun, potrivit legii.

[1] Proiectul PHARE de înfrăţire instituţională *„Asistenţă pentru eficientizarea sistemului judiciar prin dezvoltarea instituţiei managerului de instanţă"* care s-a derulat de Ministerul Justiţiei în parteneriat cu Fundaţia Germană pentru Cooperare Judiciară Internaţională a avut drept scop elaborarea unei propuneri privind introducerea la nivelul instanţelor judecătoreşti din România a unui nou sistem de management al instanţei, având ca punct central managerul de instanţă. În scopul implementării proiectului s-a constituit un grup de lucru (Grupul mixt de experţi), alcătuit din preşedinţi de instanţă, judecători, prim grefieri/grefieri şefi şi manageri economici/manageri de instanţă, români şi germani şi din reprezentanţi ai următoarelor instituţii: Ministerul Justiţiei, Consiliul Superior al Magistraturii, Şcoala Naţională de Grefieri şi Institutul Naţional al Magistraturii. Instanţele pilot care au participat la acest program au fost Curtea de Apel Bucureşti, Tribunalul Bucureşti, Tribunalul Călăraşi, Judecătoria sectorului 1 Bucureşti, Curtea de Apel Braşov şi Tribunalul Braşov. A se vedea Raportul privind starea justiţiei 2009 elaborat şi publicat de Consiliul Superior al Magistraturii, accesibil pe site-ul (*www.csm.ro*).

actualei legi privind organizarea judiciară promovat de Ministerul Justiţiei prevede noua funcţie a managerului de instanţa.

Biroul de informare şi relaţii publice asigură legăturile instanţei cu publicul şi cu mijloacele de comunicare în masă, în vederea garantării transparenţei activităţii judiciare, în condiţiile legii. Biroul asigură activitatea de soluţionare a petiţiilor, potrivit dispoziţiilor Legii nr. 544/2001 privind accesul liber la informaţiile de interes public şi ale O.G. nr. 27/2002 privind reglementarea activităţii de soluţionare a petiţiilor.

Biroul de informare şi relaţii publice este condus de un judecător desemnat de preşedintele instanţei ori de un absolvent al facultăţii de jurnalistică sau de un specialist în comunicare, numit prin concurs sau examen[1]. Conducătorul biroului îndeplineşte şi rolul de purtător de cuvânt.

6.2. Reguli generale privind statutul personalului auxiliar de specialitate şi al personalului departamentului economico-financiar şi administrativ din cadrul instanţelor judecătoreşti

Personalul de specialitate care lucrează în compartimentele auxiliare, precum şi personalul departamentului economico-financiar şi administrative este subordonat ierarhic conducerii instanţelor sau parchetelor în care funcţionează.

Numirea în funcţie a personalului auxiliar de specialitate se face în condiţiile prevăzute de legea privind statutul personalului auxiliar de specialitate al instanţelor

---

[1] Potrivit Regulamentului, conducătorul biroului de informare şi relaţii publice are următoarele atribuţii:

a) conduce şi coordonează activitatea biroului;

b) organizează activitatea de furnizare pe loc a informaţiilor, atunci când acest lucru este posibil;

c) analizează cererile de furnizare a informaţiilor publice, dispune cu privire la caracterul acestora – comunicate din oficiu, furnizabile la cerere sau exceptate de la liberul acces – şi ia măsuri pentru rezolvarea solicitărilor, potrivit legii, şi pentru transmiterea răspunsurilor către solicitanţi, în termenul legal;

d) asigură îndeplinirea obligaţiei legale de furnizare din oficiu a informaţiilor prevăzute de lege, prin afişare în locuri vizibile la sediul instanţei a înscrisurilor care să cuprindă aceste informaţii şi prin publicarea lor pe pagina de internet a instanţei;

e) analizează petiţiile înregistrate şi dispune cu privire la modul de soluţionare, de redactare a răspunsului, conexare sau clasare, sub coordonarea preşedintelui instanţei;

f) repartizează petiţiile compartimentelor de specialitate, în funcţie de activitatea acestora, şi asigură soluţionarea lor şi trimiterea răspunsului în termenul legal;

g) identifică ştirile difuzate de mass-media locală şi naţională, care au un impact negativ asupra activităţii şi imaginii instanţei sau judecătorilor ce funcţionează în cadrul acesteia, verifică veridicitatea informaţiilor şi asigură informarea corectă a opiniei publice, exprimând poziţia instanţei faţă de problemele semnalate;

h) redactează declaraţii de presă şi poate participa la interviuri, furnizând informaţiile de interes public, în scopul unei informări corecte şi complete;

i) sprijină judecătorii în exercitarea dreptului la replică.

judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea[1]. Este de remarcat că pentru a ocupa funcția de grefier este necesară parcurgea cursurilor Școlii Naționale de Grefieri[2]. Activitatea grefierilor s-a diversificat, a căpătat o tot mai mare importanță, iar pentru satisfacerea cerințelor este necesar ca aceștia să aibă cunoștințe juridice. Numai în mod excepțional Consiliul Superior al Magistraturii poate decide organizarea unui concurs la nivel național sau poate aviza numirea în funcția de grefier, fără concurs, a unor persoane care îndeplinesc toate condițiile pentru numirea în această funcție, dar nu au urmat și absolvit cursurile Școlii Naționale de Grefieri. De asemenea, pot fi numite în funcțiile de grefier arhivar, registrator, agent procedural și aprod persoanele care au promovat concursul organizat în acest scop, au numai studii medii și fără condiția absolvirii Școlii Naționale de Grefieri[3].

---

[1] Legea nr. 567/2004 privind Statutul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea. Numirea în funcție se face prin decizie a președintelui curții de apel atât pentru aceasta instanță, cât și pentru instanțele aflate în circumscripția curții de apel.

Poate fi numită în funcția de grefier persoana care îndeplinește următoarele condiții:

a) are cetățenia română, domiciliul în România și capacitate deplină de exercițiu;

b) nu are antecedente penale, nu are cazier fiscal și se bucură de o bună reputație;

c) cunoaște limba română;

d) este aptă din punct de vedere medical pentru exercitarea funcției;

e) are studii superioare de specialitate juridică sau studii medii, cunoștințe de operare pe calculator sau de dactilografiere;

f) este absolventă a Școlii Naționale de Grefieri.

Pentru numirea în funcția de grefier statistician, este necesară absolvirea de studii superioare economice, studii superioare juridice sau studii medii economice. Pentru numirea în funcția de grefier documentarist, este necesară absolvirea de studii superioare juridice, studii superioare de administrație publică sau filologice ori studii medii.

[2] Școala Națională de Grefieri este o instituție reglementată prin dispozițiile capitolului III din Legea nr. 567/2004 privind Statutul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea. Școala Națională de Grefieri este o instituție publică, cu personalitate juridică, aflată în coordonarea Consiliului Superior al Magistraturii, care realizează formarea inițială a grefierilor și a celuilalt personal auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea, precum și formarea continuă a acestora, în condițiile legii. Școala Națională de Grefieri este finanțată de la bugetul de stat, prin bugetul Consiliului Superior al Magistraturii, în condițiile legii. Școala Națională de Grefieri nu face parte din sistemul național de învățământ și educație și nu este supusă dispozițiilor legale în vigoare cu privire la acreditarea instituțiilor de învățământ și recunoașterea diplomelor. Activitatea Școlii Naționale de Grefieri are două importante capitole: formarea inițială a viitorilor grefieri, pe baza unor cursuri de pregătire cu durata de 6 luni și formarea continuă a grefierilor în funcție, pe baza de seminare și sesiuni organizate conform unui program anual aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii, la propunerea Consiliului de conducere al Școlii.

[3] Numirea în funcție se face de președintele curții de apel, pentru această instanță și de președintele tribunalului, pentru tribunal și instanțele din circumscripția acestuia. Școala Națională de Grefieri realizează și formarea inițială a grefierilor arhivari și registratori prevăzută la art. 10 coroborat cu art. 28 din Legea nr. 567/2004. Această formă de pregătire inițială se

Promovarea în funcţii de execuţie, în grade sau trepte profesionale superioare, în cadrul aceleiaşi instanţe, a personalului auxiliar de specialitate se face pe bază de examen, organizat potrivit regulamentului aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii. Promovarea în funcţii de execuţie la instanţele superioare a personalului auxiliar de specialitate se face numai prin concurs, organizat la nivelul fiecărei curţi de apel, potrivit regulamentului aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii. Pentru participarea la concurs, candidaţii trebuie să aibă o vechime de cel puţin 3 ani în funcţia în care sunt încadraţi şi să fi obţinut în această perioadă calificativul „foarte bine"[1].

Eliberarea din funcţie a personalului de specialitate din compartimentele auxiliare se poate face numai pentru motive prevăzute în Regulamentul de ordine interioară al instanţelor judecătoreşti şi al parchetelor. Decizia de eliberare din funcţie se emite de către preşedintele instanţei care a dispus numirea în funcţie.

Personalul auxiliar de specialitate din cadrul instanţelor judecătoreşti răspunde disciplinar pentru abaterile de la normele impuse de regulamentul de ordine interioară al instanţelor[2]. Sancţiunile disciplinare sunt expres prevăzute în regulament şi

---

desfăşoară în temeiul programului de stagiu adoptat de Şcoală şi aprobat de către Consiliul Superior al Magistraturii, în funcţie de concursurile de ocupare a respectivelor posturi, organizate de curţile de apel.

[1] Promovarea în funcţiile de conducere de prim-grefier, grefier-şef, grefier arhivar şef şi informatician-şef se face de colegiul de conducere al instanţei la care funcţia este vacantă. Selecţia candidaţilor se face pe baza candidaturii depuse, a proiectului de îmbunătăţire a activităţii personalului auxiliar al instanţei şi a interviului susţinut în faţa membrilor colegiului. Candidatul desemnat câştigător este numit în funcţie prin decizie a preşedintelui curţii de apel, pe o perioadă de 5 ani, cu posibilitatea reînvestirii.

[2] Potrivit legii, sunt considerate abateri disciplinare ale personalului auxiliar de specialitate:

a) întârzierea nejustificată în efectuarea lucrărilor;

b) absenţele nemotivate de la serviciu, precum şi încălcarea dispoziţiilor din regulamentele privind organizarea şi funcţionarea instanţelor judecătoreşti, referitoare la programul de lucru;

c) intervenţiile sau stăruinţele pentru soluţionarea unor cereri privind satisfacerea unor interese personale, ale membrilor de familie sau ale altor persoane, precum şi orice alte imixtiuni în activitatea judecătorilor;

d) atitudinile ireverenţioase în timpul exercitării atribuţiilor de serviciu faţă de judecători şi procurori, faţă de colegi, avocaţi, experţi, martori, justiţiabili sau orice altă persoană cu care intră în relaţii;

e) nerespectarea confidenţialităţii lucrărilor care au acest caracter;

f) nerespectarea dispoziţiilor legale care reglementează modul de comunicare faţă de terţe persoane a datelor şi informaţiilor referitoare la activitatea instanţelor judecătoreşti;

g) manifestări care aduc atingere demnitarii sau probităţii profesionale;

h) refuzul nejustificat de a îndeplini o îndatorire ce îi revine potrivit legii şi regulamentelor privind organizarea şi funcţionarea instanţelor judecătoreşti ori alte atribuţii stabilite de conducătorii instanţelor judecătoreşti;

i) neglijenţa gravă ori neglijenţe repetate în rezolvarea lucrărilor;

j) încălcarea incompatibilităţilor sau interdicţiilor prevăzute de lege;

k) omisiunea gravă de a îndeplini atribuţiile ce îi revin potrivit legii;

l) nerespectarea prevederilor cuprinse în Codul deontologic al personalului auxiliar de specialitate al instanţelor judecătoreşti şi al parchetelor de pe lângă acestea.

sunt aplicate, în funcţie de gravitatea acestora, de către preşedintele instanţei în care funcţionează persoana în cauză fie de către preşedintele curţii de apel în circumscripţia căreia se afla instanţa[1].

6.3. Compartimentele auxiliare de specialitate ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie

Potrivit propriului regulament de organizarea administrativă, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie dispune de următoarele compartimente auxiliare:

- direcţia legislaţie, studii, documentare şi informatică juridică;
- cancelaria;
- departamentul economico-financiar şi administrativ;
- biroul de informare şi relaţii publice;
- biroul de relaţii internaţionale;
- compartimentul juridic;
- compartimentul de audit public intern.

Direcţia legislaţie, studii, documentare şi informatică juridică funcţionează sub conducerea preşedintelui sau vicepreşedintelui Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, fiind condusă de un director, numit de preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie dintre magistraţii-asistenţi ai acesteia.

În structura Direcţiei legislaţie, studii, documentare şi informatică juridică funcţionează următoarele compartimente: *Serviciul legislaţie, studii şi documentare*[2] (în

---

[1] Sancţiunile disciplinare ce se pot aplica personalului auxiliar de specialitate în raport cu gravitatea abaterilor sunt:

a) avertismentul;

b) reducerea cu 5-15% a salariului şi/sau a indemnizaţiei de conducere pe o durată de 1-3 luni;

c) retrogradarea în gradul profesional sau treapta profesională în cadrul aceleiaşi funcţii, pe o durată de 1-3 luni;

d) revocarea din funcţia de conducere ocupată;

e) mutarea disciplinară la o altă instanţă din circumscripţia aceleiaşi curţi de apel, pe o durată de 1-3 luni;

f) excluderea din profesie.

[2] Serviciul legislaţie, studii şi documentare are următoarele atribuţii:

a) elaborează proiectele de regulamente şi de alte acte normative care se adoptă de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie;

b) analizează şi formulează puncte de vedere, precum şi observaţii şi propuneri cu privire la proiectele de acte normative iniţiate de alte autorităţi publice şi transmise Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în acest scop;

c) asigură selectarea şi rezumarea deciziilor Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în vederea publicării lor în Buletinul Jurisprudenţei, Buletinul Casaţiei şi în alte publicaţii ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

d) asigură pregătirea materialelor pentru editarea şi publicarea Buletinului Jurisprudenţei, Buletinului Casaţiei şi a altor publicaţii ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

e) asigură publicarea deciziilor Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie pe pagina de Internet a acesteia;

f) realizează studii referitoare la problemele de drept ivite în aplicarea legislaţiei;

cadrul căruia funcţionează şi biblioteca Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie) şi *Serviciul informatică juridică*[1].

Cancelaria Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie reuneşte registratura generală a instanţei, arhivele şi grefele. În cadrul acestora îşi desfăşoară activitatea prim-grefieri, grefieri, agenţi procedurali şi aprozi.

Cancelaria îşi desfăşoară activitatea în subordinea unuia dintre vicepreşedinţii Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

Personalul din Cancelaria Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie este subordonat preşedintelui Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, vicepreşedintelui şi preşedinţilor de secţii şi este coordonat de prim-magistratul-asistent.

---

g) asigură evidenţa legislaţiei, a jurisprudenţei şi a doctrinei;

h) asigură păstrarea colecţiei Monitorul Oficial al României şi completarea acestei colecţii pe măsura publicării de noi acte normative, precum şi accesul la Monitorul Oficial al României în format electronic;

i) asigură funcţionarea bibliotecii Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

j) gestionează fondul de carte al bibliotecii Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi asigură completarea acestuia;

k) gestionează la nivelul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie sistemul software integrat pentru biblioteci Tinlib.

[1] Serviciul informatică juridică are următoarele atribuţii:

a) sprijină conducerea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în organizarea, coordonarea şi implementarea măsurilor pentru dezvoltarea infrastructurilor tehnologice şi de comunicaţii;

b) implementează tehnici şi metode noi de exploatare, administrare şi întreţinere a produselor şi serviciilor informatice, în vederea dezvoltării unui sistem de informatică juridică modern;

c) elaborează norme, proceduri de utilizare, protecţie şi securitate a datelor informatice şi coordonează administrarea şi exploatarea eficientă şi securizată a produselor şi serviciilor informatice în sistemul juridic;

d) proiectează şi implementează aplicaţii şi baze de date şi coordonează întreţinerea acestora în sistemul informatic al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

e) coordonează procesul de creare şi exploatare a sistemului de evidenţă, gestionare, arhivare şi circulaţie a documentelor şi dosarelor;

f) face propuneri în vederea stabilirii obiectivelor de investiţii privind produsele şi serviciile informatice, în conformitate cu strategia de informatizare a justiţiei;

g) participă la elaborarea documentaţiei de achiziţii şi la evaluarea ofertelor în procedurile de achiziţii de produse şi servicii informatice pentru sistemul informatic al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

h) participă la recepţionarea produselor şi a serviciilor achiziţionate şi la derularea contractelor de achiziţii ale produselor şi serviciilor informatice pentru sistemul informatic al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

i) asigură asistenţa tehnică de specialitate pentru eficienta exploatare a produselor şi serviciilor informatice, precum şi a Monitorului Oficial al României în format electronic în Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie;

j) asigură publicarea pe pagina de Internet a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie a informaţiilor de interes public şi a evidenţei posturilor vacante de judecător.

Departamentul economico-financiar şi administrativ este condus de un *manager economic*[1], numit pe bază de concurs de preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi funcţionează subordinea acestuia, fiind direct coordonat de unul dintre vicepreşedinţii Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Preşedintele poate delega funcţia de ordonator principal de credite managerului economic.

În cadrul departamentului economico-financiar şi administrativ[2] funcţionează Serviciul financiar-contabil, Serviciul administrativ şi Biroul resurse umane.

---

[1] Managerul economic al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie are următoarele atribuţii:

a) conduce Departamentul economico-financiar şi administrativ al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

b) răspunde pentru gestiunea economico-financiară a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

c) îndeplineşte, pe baza delegării primite din partea ordonatorului principal de credite, toate atribuţiile acestuia, prevăzute de lege;

d) organizează elaborarea, fundamentarea şi prezentarea la organele abilitate a proiectului de buget anual, la termenele şi în condiţiile prevăzute de Legea nr. 500/2002 privind finanţele publice, cu modificările ulterioare;

e) răspunde de organizarea controlului financiar preventiv;

f) coordonează activitatea de administrare a sediilor Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi ia măsuri pentru asigurarea condiţiilor materiale în vederea desfăşurării corespunzătoare a activităţii Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

g) ia măsuri pentru elaborarea şi fundamentarea temelor de proiectare pentru lucrările de reparaţii curente şi capitale ale sediilor şi obiectivelor de investiţii, urmăreşte şi răspunde de realizarea acestora;

h) organizează ţinerea evidenţei imobilelor din proprietatea sau administrarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, precum şi a celorlalte bunuri aflate în patrimoniul acesteia;

i) urmăreşte şi răspunde de utilizarea cu eficienţă a fondurilor primite de la bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat sau bugetele fondurilor speciale, precum şi a celor constituite din veniturile proprii, potrivit legii;

j) organizează ţinerea la zi a contabilităţii Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi controlează efectuarea corectă a tuturor operaţiunilor financiar-contabile în documentele specifice, precum şi întocmirea şi prezentarea la termenele stabilite a situaţiilor financiare asupra patrimoniului aflat în administrare, potrivit prevederilor Legii contabilităţii nr. 82/1991, republicată;

k) coordonează activitatea de administrare a sediului Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, stabilind măsuri pentru asigurarea condiţiilor materiale în vederea desfăşurării corespunzătoare a activităţii acesteia. De asemenea, asigură ordinea, curăţenia şi paza bunurilor în sediul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, inclusiv măsuri pentru prevenirea şi stingerea incendiilor;

l) îndeplineşte orice alte sarcini în domeniul său de activitate dispuse de preşedintele sau vicepreşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

[2] Departamentul economico-financiar şi administrativ al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie are următoarele atribuţii:

a) elaborarea proiectului statului de funcţii al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

b) elaborarea şi fundamentarea proiectului de buget al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

c) executarea bugetului Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

d) întocmirea lucrărilor financiar-contabile prevăzute de lege;

e) realizarea lucrărilor de personal şi de salarizare;

Biroul de informare şi relaţii publice asigură legăturile Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie cu publicul şi cu mijloacele de comunicare în masă, în vederea garantării transparenţei activităţii judiciare[1].

Biroul de informare şi relaţii publice este condus de un judecător desemnat de preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, care îndeplineşte şi rolul de purtător de cuvânt, sau de un absolvent al unei facultăţi de jurnalistică ori specialist în comunicare, numit prin concurs sau examen. Biroul de informare şi relaţii publice funcţionează în subordinea unuia dintre vicepreşedinţii Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

Biroul relaţii internaţionale funcţionează în subordinea preşedintelui Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Biroul relaţii internaţionale este condus de un magistrat-asistent şef desemnat de preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie[2].

---

f) ţinerea şi actualizarea evidenţei posturilor vacante de judecător la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi transmiterea acesteia Serviciului informatică juridică în vederea publicării pe pagina de Internet a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

g) ţinerea şi actualizarea evidenţei celorlalte posturi vacante din cadrul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

h) administrarea bunurilor din patrimoniul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

i) realizarea activităţii de aprovizionare şi transport, precum şi a altor prestaţii administrative necesare pentru funcţionarea corespunzătoare a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, cum sunt reparaţiile curente, curăţenia şi paza;

j) îndeplinirea oricăror alte sarcini dispuse de preşedintele sau vicepreşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

[1] Biroul de informare şi relaţii publice are următoarele atribuţii:

a) asigură primirea şi rezolvarea solicitărilor privind informaţiile de interes public;

b) asigură organizarea şi funcţionarea punctului de informare-documentare, potrivit legii;

c) ţine evidenţa răspunsurilor şi a chitanţelor remise de solicitanţi privind plata costurilor de copiere a materialelor solicitate;

d) elaborează anual raportul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie privind accesul la informaţiile de interes public;

e) furnizează ziariştilor, prompt şi complet, orice informaţie de interes public care priveşte activitatea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

f) acordă, fără discriminare, în termen de cel mult două zile de la înregistrare, acreditarea ziariştilor şi a reprezentanţilor mijloacelor de comunicare în masă;

g) asigură, periodic sau de fiecare dată când activitatea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie prezintă un interes public imediat, difuzarea de comunicate, informări de presă, organizarea de conferinţe de presă, interviuri sau briefinguri.

Biroul de informare şi relaţii publice efectuează toate lucrările privind accesul la informaţiile de interes public şi relaţiile cu mijloacele de comunicare în masă dispuse de preşedintele şi vicepreşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi îndeplineşte orice alte sarcini încredinţate de aceştia.

[2] Biroul relaţii internaţionale are următoarele atribuţii:

a) îndeplineşte lucrările de competenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în cadrul relaţiilor internaţionale;

b) duce la îndeplinire toate dispoziţiile primite de la preşedintele şi vicepreşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în domeniul cooperării internaţionale;

c) asigură cooperarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie cu instituţii din străinătate;

Compartimentul juridic funcţionează în subordinea preşedintelui Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. În cadrul acestuia îşi desfăşoară activitatea consilieri juridici. Aceştia au calitatea de funcţionari publici. Compartimentul are atribuţii în ceea ce priveşte reprezentarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în faţa instanţelor judecătoreşti şi a altor organe jurisdicţionale, asigurând apărarea, precum şi asigurarea avizelor de legalitate în domeniul contractelor încheiate de instituţie, inclusiv în procedurile de achiziţie publică.

Compartimentul de audit public intern funcţionează în subordinea preşedintelui Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi are atribuţii în domeniul controlului activităţii de folosire a bugetului instanţei[1].

6.4. Paza sediilor instanţelor judecătoreşti (parchetelor de pe lângă instanţele judecătoreşti)

Potrivit legii de organizare judiciară, paza sediilor instanţelor judecătoreşti şi parchetelor, a bunurilor şi altor valori aparţinând acestora, supravegherea accesului şi menţinerea ordinii în sedii, se asigură în mod gratuit de către Jandarmeria Română prin structurile sale specializate. Numărul personalului Jandarmeriei Române necesar pentru îndeplinirea acestor atribuţii este stabilit prin hotărâre a Guvernului, la

---

d) asigură întocmirea şi expedierea corespondenţei cu străinătatea;

e) pregăteşte materialele documentare pentru delegaţiile Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie care se deplasează în străinătate;

f) asigură obţinerea paşapoartelor şi a vizelor pentru deplasări în străinătate;

g) organizează acţiunile de protocol ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi asigură traducerea simultană în cadrul acestora;

h) asigură primirea şi însoţirea delegaţiilor străine şi din ţară în cadrul programului aprobat de preşedintele sau vicepreşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

i) asigură traducerea corespondenţei cu străinătatea, a hotărârilor Curţii Europene a Drepturilor Omului, a rapoartelor primite de la organizaţiile internaţionale şi a materialelor pentru delegaţiile Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

j) efectuează orice alte lucrări şi îndeplineşte toate sarcinile în domeniul relaţiilor internaţionale dispuse de preşedintele şi vicepreşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

[1] Compartimentul de audit public intern auditează, cel puţin o dată la 3 ani, fără a se limita la acestea, următoarele:

a) angajamentele bugetare şi legale din care derivă direct sau indirect obligaţii de plată, inclusiv din fondurile comunitare;

b) plăţile asumate prin angajamente bugetare şi legale, inclusiv din fondurile comunitare;

c) vânzarea, gajarea, concesionarea sau închirierea de bunuri din patrimoniul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

d) constituirea veniturilor publice, respectiv modul de autorizare şi stabilire a titlurilor de creanţă, precum şi a facilităţilor acordate la încasarea acestora;

e) alocarea creditelor bugetare;

f) sistemul contabil şi fiabilitatea acestuia;

g) sistemele de conducere şi control, precum şi riscurile asociate unor astfel de sisteme;

h) sistemele informatice;

i) alte obiective prevăzute de lege.

propunerea ministrului Justiţiei, a ministrului Administraţiei şi Internelor, precum şi a preşedintelui Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

Instanţele şi parchetele militare dispun de poliţia militară care este pusă la dispoziţia acestora, în mod gratuit, de Ministerul Apărării Naţionale.

Activitatea personalului Jandarmeriei Române sau poliţiei militare însărcinat cu activităţile de pază şi supraveghere a ordinii instanţelor şi parchetelor este coordonată de preşedintele instanţei sau de conducătorul parchetului.

Secţiunea a 4-a. Ministerul Public

§1. Istoricul şi natura instituţiei

Din punct de vedere **istoric**, Ministerul Public îşi are originea în dreptul francez, organizarea sa în dreptul românesc fiind stabilită pe principii asemănătoare cu cele existente în sistemul european occidental. Într-o opinie exprimată în literatura noastră mai veche[1], originile instituţiei se regăsesc în aşa numiţii *procuroreus du roi* instituiţi prin Ordonanţa regelui Filip cel Frumos din 1302, aceşti procuratori având rolul de a apăra atât interesele private, cât şi ale coroanei. Regimul acestor procuratori speciali era asemănător unei magistraturi din moment ce se consemnează că la intrarea în funcţie depuneau jurământ. Ulterior, reprezentanţii regelui au dobândit iniţiativa urmăririlor penale, secole mai târziu fiind titularii dreptului exclusiv de a pune în mişcare şi a conduce acţiunea publică[2].

Din punct de vedere istoric instituţia procurorului a fost introdusă în dreptul românesc încă din vremea Regulamentului organic din 1832 în Ţara Românească[3]. În Moldova, Regulamentul Organic, nu a reglementat noţiunea de procuror şi se pare că instituţia procurorului a fost introdusă mult mai târziu, prin Legea din 26 martie 1962[4].

Într-o formă modernă, apropiată de scopurile actuale, Ministerul Public a fost reglementat în Codul de procedură civilă adoptat în anul 1865, care prevedea formele

---

[1] *E. Herovanu*, op. cit., p. 422.

[2] În literatura franceză se arată că la origine regele Franţei îşi reprezentă interesele în justiţie prin procuratori (termenul vine de la latinescul *procuratores*, care s-ar traduce astăzi prin noţiunea de *mandatar*), care erau avocaţi ce aveau printre clienţi chiar pe rege însuşi. Această situaţie s-a modificat odată cu întărirea puterii regale. Procurorii regelui devin o veritabilă magistratură, încetând să mai susţină clientela lor privată, dedicându-se exclusiv intereselor coroanei. În acelaşi timp se transformă şi misiunea lor, deoarece în paralel cu funcţia de a reprezenta interesele regelui se dezvoltă şi funcţia de a reprezenta interesele generale ale societarii, funcţie ce va caracteriza activitatea procurorilor în toata istoria instituţiei. Această a doua funcţie a rezistat căderii sistemului feudal, procurorii încetând să mai reprezinte interesele regelui şi se vor consacra definitiv ca apărători ai intereselor generale ale societăţii în faţa instanţelor. A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 404.

[3] *P. Vasilescu*, op. cit., vol. I, p. 270.

[4] Publicată în M.Of. nr. 74 din 1962. A se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 43.

BABEŞ-BOLYAI UNIVERSITY LIBRARY

de participare a procurorului la procesul civil. Constituţiile din 1866, 1923 şi 1938 nu cuprindeau dispoziţii relative la Ministerul Public, dar legile de organizare judiciară din acea perioada reglementau instituţia[1].

În perioada comunistă instituţia a fost organizată sub titulatura de Procuratura Republicii Populare Române[2], iar, ulterior Procuratura Republicii Socialiste Române. Sub aspect constituţional se remarcă în această perioadă importanţa aparte pe care sistemul totalitar comunist o acordă procuraturii, deoarece instituţia Parchetului apare reglementat alături de organele judecătoreşti în Constituţia din 1948, urmată de cea din 1952 pentru ca prin Constituţia din 1965 să fie tratate separat „Organele Judecătoreşti" de „Organele Procuraturii".

Constituţia din 1991 a redat instituţiei vechea denumire de Minister Public, păstrând reglementarea acesteia la nivel constituţional, în capitolul denumit *„Autoritatea judecătorească"*. În acord cu majoritatea legislaţiilor europene, potrivit Constituţiei României, *în activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societăţii şi apără ordinea de drept, precum şi drepturile şi libertăţile cetăţenilor. Ministerul Public îşi desfăşoară activitatea prin procurori constituiţi în parchete, în condiţiile legii.* Cu ocazia revizuirii Constituţiei, în anul 2003, s-a prevăzut că *parchetele funcţionează pe lângă instanţele de judecată, conduc şi supraveghează activitatea de cercetare penală a poliţiei judiciare, în condiţiile legii.* Subsecvent reglementării constituţionale, legea de organizare judecătorească din anul 1992, precum şi legea de organizare judiciară din 2004 au tratat organizarea Ministerului Public alături de cea a instanţelor judecătoreşti.

Este de remarcat că dacă în forma iniţială Legea nr. 303/2004 includea în noţiunea de magistrat atât judecătorul, cât şi procurorul, de la modificarea acesteia în anul 2005, termenul general de magistrat a fost înlocuit cu cel de judecător şi procuror. Legiuitorul a păstrat în unele cazuri noţiunea de magistratură ce include deopotrivă pe judecători şi procurori. Întrucât această problemă va fi tratată distinct în capitolul relativ la statutul judecătorilor şi procurorilor, ne rezumăm a arăta aici că această schimbare terminologica este în strânsă legătură cu disputele legate de natura juridică a Ministerului Public.

Natura juridică a Ministerului Public a fost obiectul unor permanente controverse doctrinare. Opiniile exprimate în literatura de specialitate au oscilat între a încadra Ministerul Public în categoria organismelor care exercită *puterea judecătorească* şi a plasa această autoritate în zona *executivului*. Adeseori, discuţia despre

---

[1] În legea de organizare judecătorească din 1864 se preciza că *membrii Ministerului Public, ca reprezentanţi ai societăţii şi agenţi ai puterii executive priveghează executarea legilor şi regulamentelor.* În legea de organizare judecătorească din iulie 1865 se arăta că „Ministerul Public se compune din procurorul general şi ceilalţi procurori de secţiuni, aşezaţi pe lângă curţile de apel, din procurorii tribunalelor şi secţiunilor lor. Prevederile relative la organizarea Ministerului Public au fost reluate în toate legile de organizare judecătorească din perioada interbelică. A se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 44.

[2] Prin Decretul nr. 2/1948 a fost desfiinţat vechiul parchet, iar prin Legea nr. 6/1952, distinct de legea de organizarea judecătorească (Legea nr. 5/1952) s-a organizat Procuratura Republicii Populare Române.

apartenenţa Ministerului Public la puterea judecătorească sau la cea executiva s-a întrepătruns cu disputa despre statutul procurorilor, în sensul că aceştia sunt sau nu incluşi în noţiunea de magistrat. Din punctul meu de vedere, cele două discuţii au legătură, dar nu sunt indisolubil legate în ce priveşte concluziile finale, deoarece apartenenţa procurorului la corpul magistraţilor nu conduce neapărat la concluzia că acesta exercită puterea judecătorească, după cum nici concluzia că Ministerul Public este un organism în sfera puteri executive, nu exclude *de plano* poziţia de magistrat pe care ar putea să o aibă procurorul.

Tradiţional, în literatura juridică corespunzătoare perioadei interbelice, procurorii au fost consideraţi agenţi ai puterii executive, activând în subordinea ministrului Justiţiei[1]. Această poziţie corespunde rolului istoric şi existent în majoritatea sistemelor de drept europene recunoscut procurorilor de a fi apărători ai intereselor generale ale societăţii, ai ordinii de drept, ai drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor.

După Constituţia din 1991, discuţiile despre natura juridică a Ministerului Public au continuat să fie obiectul analizei doctrinei. Într-o opinie, Ministerul Public este poziţionat în sfera puterii executive, dar fără a face parte din sistemul organelor administraţiei publice aflate în subordinea Guvernului[2]. Această calificare este susţinută de argumente ce ţin de activitatea procurorului care nu este aceea de a înfăptui justiţia, ci numai de a veghea la respectarea legii, a drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor. Pe de altă parte s-a constatat că Ministerul Public, deşi se află într-o stare de subordonare în cadrul propriului sistem, bazat pe principiul subordonării ierarhice, este independent faţă de celelalte autorităţi publice[3]. O poziţie clară în această problemă a fost exprimată de prof. V.M. Ciobanu, care în mod constant a susţinut că nu se poate susţine că procurorii fac parte din puterea judecătorească, ei neînfăptuind justiţia, dar calificarea acestora ca agenţi ai puterii executive nu este infamantă, nu constituie o desconsiderare a procurorilor, exprimând numai poziţia şi rolul lor[4].

Într-o altă opinie, procurorii fac parte din puterea judecătorească. Această poziţie este susţinută de argumente ce ţin de reglementarea Ministrului Public în capitolul

---

[1] Profesorul P. Vasilescu reţinea că Ministerul Public, deşi nu constituie o jurisdicţie, totuşi face parte din ordinul judecătoresc, membrii săi sunt magistraţi, exercitând însă o funcţie specială, în calitate de agenţi ai puterii executive sub autoritatea Ministerului Justiţiei. *P. Vasilescu*, op. cit., vol. I, p. 268. În acelaşi sens, conform căruia procurorii sunt agenţi ai executivului, care se bucură însă de un statut aparte, s-au exprimat şi alţi autori ai perioadei anterioare perioadei statului comunist. A se vedea *V. Cădere*, op. cit., p. 85; *E. Herovanu*, op. cit., p. 422.

[2] *I. Vida*, în Constituţia României, op. cit., p. 289.

[3] *D. Brezoianu*, Locul Ministerului Public în sistemul organelor statului, în Dreptul nr. 7/1997, p. 4.

[4] *V.M. Ciobanu*, Tratat..., op. cit., vol. I, p. 65-66; *V.M. Ciobanu*, Constituţia României..., op. cit., p. 1254 şi urm. Autorul precizează că *legea tratează pe acelaşi plan judecătorii şi procurorii sub multe aspecte, dar rolul lor este diferit în activitatea judiciară şi impune diferenţieri: judecătorii nu se află sub autoritatea ministrului Justiţiei, în timp ce procurorii da; judecătorii se bucură de inamovibilitate, în timp ce procurorii de stabilitate, judecătorii nu sunt supuşi controlului ierarhic (doar hotărârile lor, prin căile de atac, în condiţiile legii), în timp ce procurorii se subordonează conducătorului parchetului respectiv etc.*

din Constituţie dedicat Autorităţii judecătoreşti[1]. De asemenea, sunt exprimate şi argumente care susţin faptul că procurorii nu pot fi influenţaţi în activitatea lor de ministrul Justiţiei, nefiind într-un raport de subordonare faţă de acesta[2].

Într-o opinie mai nuanţată s-a arătat că Ministerul Public nu poate fi integrat în structurile clasice ale puterilor statale, având o fizionomie proprie în structura autorităţilor publice din ţara noastră. Potrivit acestei opinii, Ministerul Public constituie o autoritate publică ce se integrează în autoritatea judecătorească, având o autonomie relativă şi atribuţii conexe activităţii judiciare şi administrative[3]. Tot în cadrul unei opinii plasate între cele două poziţii divergente s-a exprimat teza potrivit căreia Ministerul Public reprezintă o instituţie de putere *sui-generis* cu dublă natură: administrativă şi judecătorească[4].

Pentru a defini natura juridică a Ministerului Public trebuie determinat exact interesul practic al unei asemenea analize. *Care este motivul pentru care ne interesează astăzi natura juridică? Este această problemă o chestiune ce ţine de o ambiţie pur doctrinară sau prezintă interes sub aspect practic?* Problema naturii juridice a Ministerului Public este cu adevărat una de mare importanţă practică, iar rezolvarea corectă a acestei probleme probabil că a adus sistemului juridic român una dintre cele mai mari realizări de după Revoluţia din 1989, respectiv ridicarea dreptului procurorului de a lua măsuri privative de libertate, chiar şi cu caracter preventiv, acestea fiind de resortul exclusiv al judecătorilor.

Problema determinării corecte a naturii juridice a Ministerului Public comportă, în opinia noastră, două paleative: una *organică* şi una *funcţională*. În raport de aceste două criterii, apreciem că Ministerul Public este un organ ce îşi desfăşoară activitatea

---

[1] Prima opinie se întemeiază pe aşezarea topografică a instituţiei în Constituţie, în capitolul denumit „Autoritatea judecătorească". Această opinie nu poate fi acceptată, deoarece potrivit Constituţiei procurorii îşi desfăşoară activitatea sub autoritatea ministrului justiţiei, ceea ce face incompatibilă instituţia cu atributele necesare pentru înfăptuirea justiţiei, adică independenţa totală de orice putere a statului.

[2] *N. Cochinescu*, Totul despre Ministerul Public, op. cit., p. 73. A se vedea şi *Al. Ţuculeanu*, Despre calitatea de magistrat a procurorului, în Dreptul nr. 2/1999, p. 88-94. Sunt şi autori care tratează problema exclusiv pe tărâmul disputei relative la includerea procurorilor în noţiunea de magistraţi. Desigur că în raport de legislaţia actuală, se concluzionează în sensul că procurorii fac parte din categoria magistraţilor. În acest sens, *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 48. Din păcate, aşa cum am mai arătat, nu cred că problema naturii juridice a Ministerului Public se reduce la chestiunea includerii sau nu a procurorilor în rândul magistraţilor, ci mai curând cred că sunt două probleme conexe, dar distincte. Problema naturii juridice a Ministerului Public poate fi analizată şi prin prisma statutului juridic pe care legea îl conferă procurorilor, dar nu poate fi redusă la aceasta, deoarece definitoriu pentru problema în discuţie este natura activităţii întreprinse de aceştia, activitate care nu poate fi asimilată celei de înfăptuire a justiţiei. Cu alte cuvinte, chiar dacă s-ar concluziona că procurorii dispun de un statut juridic ce îi legitimează ca fiind magistraţi, ceea ce este discutabil, atribuţiile ce le sunt rezervate nu sunt dintre cele care să poată fi considerate drept acte de înfăptuire a justiţiei, ceea ce îi exclude din sfera puterii judecătoreşti.

[3] *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 143.

[4] *M. Ruja*, Natura juridică a Ministerului Public, în Dreptul nr. 4/1995, p. 45-47.

în sfera executivului și în strânsă legătură cu activitatea de judecată desfășurată de instanțele judecătorești, în îndeplinirea rolului constituțional de a reprezenta interesele generale ale societății, apărarea ordinii de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

Din punct de vedere organic se observă că, deși Constituția tratează Ministerul Public în capitolul rezervat *„Autorității judecătorești"*, această topografie nu conduce la concluzia că instituția face parte și din *„Puterea judecătorească"*. În primul rând, argumentul de topografie a reglementarii nu este convingător pentru că în cadrul aceluiași capitol din Constituție este reglementat și Consiliul Superior al Magistraturii, instituție despre care nu s-a ridicat nicio pretenție de a face parte din puterea judecătorească, fiind garantul independenței justiției. În al doilea rând, tot textele constituționale prevăd în mod expres că *„justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege"* ceea ce presupune că numai acestea fac parte din sfera puterii judecătorești. De altfel, în deplin acord cu dispozițiile constituționale legea de organizare judiciară prevede în mod expres că puterea judecătorească se exercită de Înalta Curte de Casație și Justiție și de celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege. Prin urmare, în mod neechivoc, atât Constituția, cât și legea exclud Ministerul Public din sfera organelor puterii judecătorești.

Din punct de vedere funcțional se observă că procurorii au un statut care în multe privințe se apropie de cel al judecătorilor, deoarece modul de recrutare, numire, promovare (cu unele excepții în ce privește funcțiile de conducere la nivel înalt), eliberare din funcție este identic. Cu toate acestea sunt esențiale deosebirile de statut. În *primul rând*, potrivit art. 132 din Constituția României, procurorii își desfășoară activitatea sub autoritatea ministrului Justiției. Cu toate că legile reformei în justiție din anul 2004 au diminuat autoritatea ministrului Justiției, nemaiexistând posibilitatea legală ca acesta să intervină în mod direct în activitatea procurorilor, influența ministrului Justiției s-a întărit la nivelul competenței în numirea procurorilor în funcții de conducere la nivel național[1]. *În al doilea rând*, statutul procurorilor este diferit de cel al judecătorilor prin faptul că nu sunt inamovibili precum judecătorii, iar în activitatea lor se supun principiului subordonării ierarhice. Prin statutul conferit la nivel constituțional și legal procurorii sunt parte a programului de guvernare și pot primi de la ministrul Justiției îndrumări scrise cu privire la măsurile ce trebuie luate în domeniul prevenirii și combaterii eficiente a criminalității. Aceste considerente au determinat ca în mai multe cauze Curtea Europeană a Drepturilor Omului să statueze că *„procurorii români, acționând în calitate de magistrați în cadrul Ministerului Public, nu îndeplinesc cerința de independență față de executiv"*[2].

---

[1] În anul 2005, s-a suprimat atribuția Consiliului Superior al Magistraturii de a propune Președintelui României numirea procurorilor în funcții de conducere la nivel național și a fost atribuită ministrului Justiției, rolul Consiliului Superior al Magistraturii fiind numai de a acorda un aviz cu caracter consultativ.

[2] CEDO, cauza *Dumitriu Popescu c. România*, hotărârea din 26 aprilie 2007. Curtea a apreciat că măsura ascultării convorbirilor telefonice care reprezintă o atingere gravă a vieții private nu poate fi lăsată la discreția procurorului. În mod asemănător Curtea de la Strasbourg

În concluzie, sub aspect *organic*, Ministerul Public face parte din *autoritatea judecătorească*, noţiune ce desemnează ansamblul de instituţii cu atribuţii în legătură cu activitatea de judecată desfăşurată de instanţele judecătoreşti, dar nu face parte din *puterea judecătorească*, rezervată exclusiv instanţelor. Sub aspect *funcţional*, procurorii nu desfăşoară activitate de judecată, iar statutul lor constituţional şi legal exclude posibilitatea de a desfăşura activitate de judecată şi chiar de a adopta măsuri cu caracter preventiv cu consecinţe asupra libertăţii sau patrimoniului persoanelor.

În realitate, rolul Ministerului Public este în strânsă conexiune cu activitatea de înfăptuire a justiţiei în cauze penale şi civile, dar procurorii au numai atribuţia de a veghea la respectarea ordinii de drept, dar nu au aptitudinea de a soluţiona conflicte ivite în viaţa socială, aceasta atribuţie revenind exclusiv instanţelor judecătoreşti.

În ceea ce priveşte poziţia de magistrat a procurorului, discuţia are o însemnătate secundară, deoarece nu este relevantă denumirea, ci atribuţiile ce îi sunt recunoscute. Apreciem că în raport de stadiul actual al reglementarii, procurorii sunt magistraţi deşi legea de organizare judiciară se fereşte să enunţe în mod expres, preferând ca în loc de magistraţi să folosească denumirea de judecători şi procurori[1]. Procurorii sunt magistraţi, dar statutul acestora nu oferă garanţiile de independenţă pe care le solicită Convenţia europeană a drepturilor omului pentru a putea exercita funcţii judiciare.

§2. Organizarea Ministerului Public

Parchetul[2] reprezintă structura organizatorică a Ministerului Public. Pe lângă fiecare curte de apel, tribunal, tribunal pentru minori şi familie şi judecătorie

---

a mai statuat în alte cauze, precum *Vasilescu c. România*, hotărârea din 2 mai 1998 şi *Pantea c. România*, hotărârea din 3 iunie 2003, apreciind că *„procurorii, acţionând în calitate de reprezentanţi ai Ministerului Public, subordonaţi mai întâi procurorului general, apoi ministrului Justiţiei, nu îndeplinesc condiţia de independenţă în raport cu puterea executivă"*.

[1] A se vedea şi poziţia exprimata de *C.-L. Popescu*, Funcţionarea Consiliului Superior al Magistraturii, loc. cit., p. 17, conform căreia procurorul este un magistrat, dar nu un *magistrat de scaun*, ci *magistrat de parchet*. Autorul tratează problema statutului procurorului în mod corect în formele existente şi în Franţa, ţară care a creat instituţia în cauză, unde se face distincţia între magistraţii de scaune, reprezentaţi de judecători şi magistraţii de parchet, reprezentaţi de procurori. În acest sens, a se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 505, care arată că *jurisdicţiile nu sunt compuse numai din magistraţi însărcinaţi cu judecarea cauzelor supuse tribunalului. Pe lângă judecători, exista alţi magistraţi a căror funcţie este nu de a judeca, ci de a veghea la corecta aplicare a legii şi la respectarea ordinii publice. Se spune despre aceşti magistraţi că exercita „ministerul public"*. Este şi concepţia tradiţională exprimată în literatura juridică din ţara noastră conform căreia se menţiona în mod plastic, dar foarte relevant că Ministerul Public constituie magistratura în picioare, membrii săi punând concluzii stând în picioare, spre deosebire de magistratura de scaun, care judecă stând pe scaun. A se vedea *P. Vasilescu*, op. cit., vol. I, p. 268.

[2] Potrivit profesorului *P. Vasilescu*, denumirea de *„parchet"* îşi are originea şi aminteşte situaţia din vechiul drept francez, când procurorul punea concluzii stând pe parchet în faţa estradei pe care stăteau judecătorii, care judecau cauza. A se vedea *P. Vasilescu*, op. cit., vol. I, p. 268. În acelaşi sens, *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 124. Autorul

funcţionează un parchet. De asemenea, pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie funcţionează un parchet condus de un procuror general.

Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, parchetele de pe lângă curţile de apel şi tribunale au în structura lor secţii conduse de procurori şefi, care pot fi ajutaţi de adjuncţi. În cadrul secţiilor pot funcţiona birouri conduse de procurori şefi. Parchetele de pe lângă curţile de apel au în structura lor şi câte o secţie pentru minori şi familie.

2.1. Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie

Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie coordonează activitatea parchetelor din subordine, are personalitate juridică şi gestionează bugetul Ministerului Public.

Conducerea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie este asigurată de **procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie** şi Justiţie, ajutat de un prim-adjunct, un adjunct şi 3 procurori consilieri.

Procurorul general al Parchetului de lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reprezintă Ministerul Public în relaţiile cu celelalte autorităţi publice şi cu orice persoane juridice sau fizice, din ţară sau din străinătate. Totodată, el este şi ordonator principal de credite pentru Ministerul Public.

Datorită sistemului propriu de organizare şi funcţionare care, spre deosebire de cel aplicabil instanţelor judecătoreşti, este bazat pe principiul subordonării şi al controlului ierarhic, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie exercită direct sau prin procurori anume desemnaţi controlul asupra tuturor parchetelor. Procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie îi sunt recunoscute în mod expres şi anumite atribuţii în legătură cu participarea reprezentanţilor Ministerului Public la activităţile de judecată:

- procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie participă la şedinţele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în Secţii Unite, precum şi la orice complet al acesteia, când consideră necesar[1], iar în caz de imposibilitate de participare, deleagă pe prim-adjunctul sau pe adjunctul său ori pe alt procuror;
- desemnează, dintre procurorii Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie pe aceia care participă la şedinţele Curţii Constituţionale, în cazurile prevăzute de lege.

În cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie funcţionează **colegiul de conducere**, care hotărăşte asupra problemelor generale de conducere ale Ministerului Public. Acest organism este constituit din procurorul general,

---

precizează că termenul de parchet îşi are originea în Franţa unde scaunele membrilor acestui organ erau situate chiar pe parchetul sălii de şedinţă. A se vedea şi *I. Alexandru*, Ministerul public între executiv şi justiţie, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2002, p. 33-34.

[1] Apreciem că textul trebuie corelat şi cu alte prevederi legale care stabilesc situaţiile în care procurorul poate participa la şedinţele de judecată. Astfel, în litigiile civile procurorul poate participa la judecata atunci când apreciază că este necesar pentru apărarea ordinii de drept, a drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor.

prim-adjunctul, adjunctul şi consilierii acestuia, procurorii şefi de secţie, procurorul inspector şef şi 5 procurori aleşi în adunarea generală a procurorilor[1].

Legea reglementează şi existenţa unui organism larg reprezentativ la nivelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, respectiv **Adunarea generală a procurorilor.** Aceasta se convoacă de procurorul general, anual sau ori de câte ori este necesar. Competenţele acestui organism sunt stabilite prin asemănare cu cele pe care le deţin adunările generale ale judecătorilor în cadrul instanţelor judecătoreşti.

În structura Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie există secţii conduse de procurori şefi, care pot fi ajutaţi de adjuncţi, iar în cadrul secţiilor, pot exista servicii şi birouri, conduse de procurori şefi. Tot în cadrul acestui parchet funcţionează două direcţii cu atribuţii în domenii pentru care legiuitorul a considerat necesară înfiinţarea de structuri specializate de combatere a fenomenului infracţional: *Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism (D.I.I.C.O.T.)* şi *Direcţia Naţională Anticorupţie.* Aceste direcţii sunt structuri specializate create prin lege şi se bucură de un aparat propriu şi o competenţă determinată la nivel legal.

A. Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism (D.I.I.C.O.T.)

În cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie funcţionează Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism (D.I.I.C.O.T.), ca structură specializată în combaterea criminalităţii organizate şi a terorismului.

În cadrul D.I.I.C.O.T. sunt încadraţi procurori numiţi prin ordin al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii. Pot fi încadraţi procurori care au o bună pregătire profesională, o conduită morală ireproşabilă, o vechime de cel puţin 6 ani în funcţia de procuror sau judecător şi care au fost declaraţi admişi în urma unui interviu organizat de comisia constituită în acest scop, prin ordin al Procurorului general al Pachetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie[2].

Revocarea din funcţie a procurorilor numiţi în D.I.I.C.O.T. se poate face ca urmare a unei sancţiuni disciplinare sau în cazul exercitării necorespunzătoare a funcţiei, prin ordin al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii. La data încetării

---

[1] Funcţionarea colegiului de conducere al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi mecanismul de adoptare a deciziilor acestui organism sunt asemănătoare cu cele prevăzute de lege pentru colegii de conducere ale instanţelor judecătoreşti.

[2] Comisia este formată din 3 procurori din cadrul Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism. Din comisie pot face parte şi specialişti în psihologie, resurse umane şi alte domenii. La interviu, la care poate participa orice procuror ce îndeplineşte criteriile prevăzute de lege, constă în verificarea pregătirii profesionale, a capacităţii de a lua decizii şi de a-şi asuma răspunderea, rezistenţa la stres, precum şi alte calităţi specifice cum ar fi cunoaşterea unei limbi străine, operarea pe calculator.

activității în cadrul D.I.I.C.O.T., procurorul revine la parchetul de unde provine sau la alt parchet unde are dreptul să funcționeze conform legii.

Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism este condusă de un procuror șef, asimilat prim-adjunctului procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, ajutat de un procuror șef adjunct, asimilat adjunctului procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. În activitatea sa, procurorul șef al Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism este ajutat de 2 consilieri, asimilați consilierilor procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

La nivelul acestei structuri specializate există un Colegiu de conducere al Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism care este constituit din procurorul șef direcție, adjunctul acestuia și 5 procurori aleși în adunarea generală a procurorilor pe o perioadă de 3 ani și o adunare generală a procurorilor din cadrul acestei direcții.

Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism este structurată în servicii și birouri conduse de procurori șefi, corespunzătoare domeniilor de interes în combaterea infracționalității. De asemenea, în structura sa direcția mai are compartimentul de specialiști[1], departamentul economico-financiar și administrativ[2] și compartimentul de audit public intern. Atribuțiile specifice fiecărui serviciu, birou și compartiment sunt determinate prin regulamentul de organizare și funcționare a Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism.

Direcția este structurată și la nivel teritorial în servicii conduse de procurori șefi, organizate la nivelul curților de apel și birouri teritoriale, organizate la nivelul tribunalelor. Ca urmare a aplicării principiului controlului ierarhic[3] în Ministerul

---

[1] În cadrul Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism sunt numiți, prin ordin al procurorului șef al direcției, cu avizul miniștrilor de resort, specialiști cu înaltă calificare în domeniul prelucrării și valorificării informațiilor, economic, financiar, bancar, vamal, informatic, precum și în alte domenii, pentru clarificarea unor aspecte tehnice în activitatea de urmărire penală.

[2] Departamentul economico-financiar și administrativ este condus de un manager economic, subordonat procurorului șef al Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism. Departamentul economico-financiar și administrativ cuprinde:

Serviciul financiar, salarizare, contabilitate, buget, control financiar preventiv și angajamente bugetare:

a) Compartiment financiar, salarizare și contabilitate;

b) Compartiment buget, control financiar-preventiv și angajamente bugetare;

Serviciul investiții, achiziții publice și administrativ:

a) Compartiment investiții;

b) Compartiment administrativ, întreținere și auto.

[3] Potrivit regulamentului propriu de organizare și funcționare, funcțiile procurorilor, în ordine ierarhică, în cadrul Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism sunt următoarele:

Public procurorii din structura centrală a direcţiei pot prelua, fără limitări sau motive determinate, cauze de competenţa structurilor teritoriale pentru efectuarea urmăririi penale[1].

Competenţele Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism au fost stabilite prin Legea nr. 508/2004[2]. Potrivit acestei legi, sunt de competenţa Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism următoarele infracţiuni din Codul penal, republicat, cu modificările şi completările ulterioare, şi din legi speciale, indiferent de calitatea persoanei, cu excepţia celor date în competenţa Direcţiei Naţionale Anticorupţie, după cum urmează:

a) următoarele infracţiuni, dacă săvârşirea lor a intrat în scopul unui grup infracţional organizat, în sensul prevăzut la art. 367 alin. (6) C.pen.:

- infracţiunile prevăzute la art. 188, art. 189, art. 205, art. 207, art. 209, art. 212-215, art. 217, art. 249-252, art. 263, art. 264, art. 310, art. 311, art. 313, dacă valorile falsificate sunt dintre cele prevăzute la art. 310 şi art. 311, art. 314, art. 315, art. 316, dacă valorile străine falsificate sunt dintre cele prevăzute la art. 310 şi art. 311, art. 325, art. 342-347, art. 351, art. 359, art. 360-366 C.pen.;

- *structura centrală:*
a) procuror şef direcţie;
b) procuror şef adjunct direcţie;
c) consilier (procuror) al procurorului şef direcţie;
d) procuror şef serviciu;
e) procuror şef birou;
f) procuror;
- *structura teritorială:*
a) procuror şef serviciu;
b) procuror şef birou;
c) procuror.

[1] Iniţial, Legea nr. 508/2004 prevedea că *procurorii din cadrul structurii centrale sau serviciilor teritoriale ale Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism pot prelua, în vederea efectuării urmăririi penale, cauze de competenţa structurilor teritoriale subordonate direcţiei, din dispoziţia procurorului-şef al Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism, când: a) imparţialitatea procurorilor ar putea fi stirbită datorită împrejurărilor cauzei, duşmăniilor locale sau calităţii părţilor; b) una dintre părţi are o rudă sau un afin până la gradul patru inclusiv printre procurorii ori grefierii parchetului sau judecătorii, asistenţii judiciari ori grefierii instanţei; c) există pericolul de tulburare a ordinii publice; d) urmărirea penală este împiedicată sau îngreunată datorită complexităţii cauzei ori altor împrejurări obiective, cu acordul procurorului care efectuează urmărirea penală.* Curtea Constituţională a apreciat că textul legal enunţat mai sus este neconstituţional, deoarece reglementarea, cu caracter strict şi limitativ, a unor situaţii în care cauze de competenţa parchetelor ierarhic inferioare pot fi preluate, pentru efectuarea urmăririi penale, de procurorii din cadrul parchetelor ierarhic superioare restrânge în mod nejustificat competenţa acestora din urma, cu consecinţa încălcării principiilor care guvernează activitatea Ministerului Public, respectiv principiul controlului ierarhic [Decizia nr. 365 din 17 martie 2009 (M.Of. nr. 237 din 9 aprilie 2009)].

[2] Legea nr. 508/2004 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea în cadrul Ministerului Public a Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism, cu completările şi modificările ulterioare (M.Of. nr. 1089 din 23 noiembrie 2004).

- infracţiunile prevăzute la art. 228, art. 229, art. 232 cu referire la art. 228-229, art. 233-237, art. 239–242, art. 244, art. 245-248, art. 295, art. 308-309 cu referire la art. 295 C.pen., art. 307, art. 309 cu referire la art. 307 C.pen., dacă în cauză, indiferent de numărul infracţiunilor concurente, s-a produs o pagubă materială mai mare decât echivalentul în lei a sumei de 500.000 euro;

- infracţiunea prevăzută de art. 5 din Legea nr. 11/1991 privind combaterea concurenţei neloiale, cu modificările şi completările ulterioare;

- infracţiunile prevăzute de Legea nr. 297/2004 privind piaţa de capital, cu modificările şi completările ulterioare;

- infracţiunile prevăzute de Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea şi combaterea evaziunii fiscale, cu modificările ulterioare, dacă în cauză, indiferent de numărul infracţiunilor concurente, s-a produs o pagubă materială mai mare decât echivalentul în lei a sumei de 500.000 euro;

- infracţiunile prevăzute de Legea nr. 86/2006 privind Codul vamal al României, cu modificările şi completările ulterioare;

- infracţiunea prevăzută de art. 155 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii, cu modificările şi completările ulterioare;

b) următoarele infracţiuni, indiferent dacă acestea au fost săvârşite sau nu în condiţiile grupului infracţional organizat prevăzut de art. 367 alin. (6) C.pen.:

- infracţiunile prevăzute la art. 210-211, art. 217 cu referire la art. 210-211, art. 303, art. 309 cu referire la art. 303, art. 325, art. 328, dacă fapta priveşte infracţiunea prevăzută de art. 325, art. 360-366, art. 374, art. 394-412 C.pen.;

- infracţiunile prevăzute de Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României, cu modificările şi completările ulterioare;

- infracţiunile prevăzute de Legea nr. 111/1996 privind desfăşurarea în siguranţă, reglementarea, autorizarea şi controlul activităţilor nucleare, republicată, cu modificările şi completările ulterioare;

- infracţiunile prevăzute de Legea nr. 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, cu modificările şi completările ulterioare;

- infracţiunile prevăzute de Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului, cu modificările şi completările ulterioare;

- infracţiunile prevăzute de O.U.G. nr. 121/2006 privind regimul juridic al precursorilor de droguri, aprobată cu modificări prin Legea nr. 186/2007, cu modificările ulterioare;

- infracţiunile prevăzute de Legea nr. 194/2011 privind combaterea operaţiunilor cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, altele decât cele prevăzute de acte normative în vigoare, republicată;

c) infracţiunea prevăzută la art. 367 C.pen., dacă în scopul grupului infracţional intră vreuna dintre infracţiunile prevăzute la lit. a) sau b);

d) infracţiunea de spălare a banilor prevăzută de Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea şi sancţionarea spălării banilor, precum şi pentru instituirea unor măsuri de prevenire şi combatere a finanţării terorismului, republicată, cu modificările ulterioare, dacă banii, bunurile şi valorile care au făcut obiectul spălării banilor provin din săvârşirea infracţiunilor date în competenţa Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism;

e) infracţiunile care au legătură, potrivit art. 43 C.proc.pen., cu cele prevăzute la lit. a)-d).

În cazul infracţiunilor ce intră în competenţa Direcţiei, urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procurorii specializaţi din cadrul acesteia.

În ceea ce priveşte corelarea competenţelor direcţiei cu cele ale parchetelor de pe lângă instanţele judecătoreşti, legea prevede că procurorii parchetelor de pe lângă instanţele competente participă la judecarea oricărei cereri adresate instanţelor de judecată în cauzele de competenţa direcţiei, precum şi la judecarea în fond şi în căile de atac, în cauzele în care Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism a sesizat instanţele de judecată, punând concluzii şi exercitând căile legale de atac, cu excepţia cazurilor în care procurorii Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism încunoştinţează parchetul de pe lângă instanţa competentă şi instanţa că vor participa în mod direct[1].

---

[1] Prin Decizia nr. 21 din 12 octombrie 2009, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Secţiile Unite, a admis recursul în interesul legii şi a stabilit că *procurorul din cadrul Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism poate exercita calea ordinară de atac împotriva hotărârii pronunţate de instanţa de judecată într-o cauză de competenţa direcţiei, în condiţiile în care, la judecată, a participat un procuror de la parchetul de pe lângă instanţa competentă.* Soluţiile contrare pronunţate în practica instanţelor se datorau interpretării diferite dispoziţiilor legale privind competentele Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism. În practica instanţelor judecătoreşti s-a ivit o diversitate de soluţii în problema admisibilităţii căii de atac ordinare a apelului sau a recursului, exercitată de procurorul din structura Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism, împotriva hotărârii pronunţate într-o cauză de competenţa acelei direcţii, în condiţiile în care judecata a avut loc cu participarea procurorului de la parchetul corespunzător instanţei învestite să soluţioneze procesul. Astfel, unele instanţe au considerat că, în asemenea situaţii, calea de atac exercitată de procurorul din această structură specializată este inadmisibilă cât timp activitatea procurorului la instanţa de judecată nu poate avea decât caracter unitar, neputând fi divizată într-o primă etapă de participare propriu-zisă la judecată şi o altă etapă, ulterioară, de examinare a hotărârii sub aspectul legalităţii şi temeiniciei, în vederea exercitării căii de atac. Alte instanţe, dimpotrivă, s-au pronunţat în sensul că apelul sau recursul declarat de procurorul din cadrul Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism este admisibil şi în condiţiile în care la judecată a participat un procuror de la parchetul de pe lângă instanţa competentă să soluţioneze cauza. Instanţa supremă a stabilit că dispoziţiile legale trebuie interpretate în sensul că, atunci când procurorul specializat a încunoştinţat parchetul de pe lângă instanţa competentă sau instanţa, operează o restrângere a atribuţiilor procurorului de drept comun, în sensul că acesta din urmă nu mai poate intra în cauză. Lipsa acestei încunoştinţări menţine drepturi egale pentru procurorii din ambele structuri, de drept comun şi ai Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism şi În consecinţă, instanţa poate doar să aprecieze ca necompetent procurorul de drept comun care, încunoştinţat fiind de Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism, continuă să facă prestaţii în dosar şi nicidecum că lipsa încunoştinţării ar exclude procurorul Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism de la urmărirea finalităţii soluţionării unei cauze instrumentate de el, dar în care nu a participat, în mod direct, la judecată, prin punerea de concluzii.

B. Direcţia Naţională Anticorupţie (D.N.A.). Direcţia Naţională Anticorupţie reprezintă o structură autonomă în cadrul Ministerului Public, fiind specializată în combaterea infracţiunilor de corupţie. Direcţia Naţională Anticorupţie are personalitate juridică.

Apariţia acestui organism pentru combaterea infracţiunilor de corupţie s-a impus şi ca urmare a eforturilor pe plan european de intensificare de către satele membre ale Consiliului Europei a luptei împotriva corupţiei. În acest sens a fost semnată Convenţia Penală asupra Corupţiei, la Strasbourg în anul 1999[1] prin care părţile au prevăzut ca fiecare stat semnatar *să adopte măsurile care se dovedesc necesare pentru ca persoane sau entităţi să fie specializate în lupta împotriva corupţiei.* Potrivit Convenţiei aceste persoane specializate *vor dispune de independenţa necesară în cadrul principiilor fundamentale ale sistemului juridic, pentru a-şi putea exercita funcţiile în mod eficace şi libere de orice presiune ilicită.* De asemenea, statele semnatare s-au obligat să vegheze ca personalul respectivelor *entităţi să dispună de o pregătire şi de resurse financiare adaptate funcţiilor pe care le exercită.* Pe plan european mai multe state au creat structuri specializate de combatere a infracţiunilor de corupţie, iar în România a fost creat Parchetul Naţional Anticorupţie, care în timp a devenit actuala Direcţie Naţională Anticorupţie.

Direcţia Naţională Anticorupţie, deşi este o structură autonomă în cadrul Ministerului Public, potrivit legii, este independentă în raport cu instanţele judecătoreşti şi cu parchetele de pe lângă acestea, precum şi în relaţiile cu celelalte autorităţi publice.

Activitatea acestui organism este coordonată de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Acesta conduce direcţia prin intermediul procurorului şef al acesteia.

Direcţia Naţională Anticorupţie este condusă de un procuror şef, asimilat prim-adjunctului procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, ajutat de doi procurori adjuncţi, asimilaţi adjunctului procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Procurorul şef este ordonator principal de credite în ce priveşte bugetul direcţiei.

Asupra problemelor generale de conducere ale direcţiei decide **colegiul de conducere**, constituit din procurorul şef, adjuncţii şi 5 procurori aleşi de adunarea generală. Funcţionarea şi adoptarea deciziile în cadrul colegiului de conducere se face în mod asemănător cu situaţia colegiilor de conducere ale instanţelor judecătoreşti.

Adunarea generală a procurorilor Direcţiei Naţionale Anticorupţie cuprinde toţi procurorii acestei direcţii. Şedinţele acesteia se convoacă de procurorul şef, anual sau ori de câte ori este necesar şi are competenţe similare cu cele prevăzute de lege pentru adunarea generală a procurorilor Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Funcţionarea şi adoptarea deciziilor în cadrul adunării generale a

[1] România a ratificat Convenţia prin Legea nr. 27/2002 pentru ratificarea Convenţiei penale privind corupţia, adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999 (M.Of. nr. 65 din 30 ianuarie 2002).

procurorilor direcţiei este reglementată în mod asemănător cu cele ale adunărilor generale ale judecătorilor.

În cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie sunt încadraţi procurori care trebuie să aibă o bună pregătire profesională, o conduită morală ireproşabilă, o vechime de cel puţin 6 ani ca procuror sau judecător şi care au fost declaraţi admişi la interviul organizat de o comisie constituită în acest scop[1]. Procurorii ce îndeplinesc condiţiile arătate sunt numiţi prin ordin al procurorului şef al Direcţiei Naţionale Anticorupţie, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii.

Revocarea din funcţie a procurorilor numiţi în cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie se poate face ca urmare a unei sancţiuni disciplinare sau în cazul exercitări necorespunzătoare a funcţiei, prin ordin al procurorului şef al Direcţiei Naţionale Anticorupţie, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii. La data încetării activităţii în cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie procurorul revine la parchetul de unde provine sau la alt parchet unde are dreptul să funcţioneze conform legii.

În cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie sunt încadraţi şi ofiţeri sau agenţi de poliţie judiciară în scopul efectuării cu celeritate şi în mod temeinic a activităţii de descoperire şi urmărire a infracţiunilor de corupţie. Aceştia compun poliţia judiciară a Direcţiei Naţionale Anticorupţie care îşi desfăşoară activitatea sub autoritatea procurorului şef al acestui departament. Pentru asigurarea independenţei direcţiei faţă de alte organe ale statului legea prevede în mod expres că pe durata detaşării agenţilor sau ofiţerilor de poliţie judiciară în cadrul acesteia, ei nu pot primi nicio însărcinare de la organele superioare.

În cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie sunt numiţi, prin ordin al procurorului şef al acestei direcţii, cu avizul ministerelor de resort, specialişti în domeniul economic, financiar, bancar, vamal, informatic, precum şi în alte domenii. Prezenţa acestora este necesară pentru clarificarea unor aspecte tehnice în activitatea de urmărire penală. Constatările tehnico-ştiinţifice efectuate de aceştia din dispoziţia scrisă a procurorului constituie mijloc de probă, în condiţiile legii.

Direcţia Naţională Anticorupţie are o structură centrală, care este organizată în secţii conduse de procurori şefi de secţie, ajutaţi de procurori adjuncţi de secţie. Secţiile se înfiinţează prin ordin al procurorului şef al direcţiei, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii. Direcţia dispune şi de servicii teritoriale, conduse de procurori şefi, care se pot înfiinţa prin ordin al procurorului şef al acesteia. Competenţa teritorială a serviciilor teritoriale se stabileşte, de regulă, în raport de circumscripţia curţilor de apel.

Competenţa Direcţiei Naţionale Anticorupţie a fost mărită treptat, ajungând în prezent să cuprindă o sferă foarte largă de infracţiuni. Potrivit formei actuale a legii,

---

[1] Comisia este formată din 3 procurori din cadrul Direcţia Naţionale Anticorupţie. Din comisie pot face parte şi specialişti în psihologie, resurse umane şi alte domenii. Interviul, la care poate participa orice procuror ce îndeplineşte criteriile prevăzute de lege, constă în verificarea pregătirii profesionale, a capacităţii de a lua decizii şi de a-şi asuma răspunderea, rezistenţa la stres, precum şi alte calităţi specifice cum ar fi cunoaşterea unei limbi străine, operarea pe calculator.

procurorii din cadrul Direcției Naționale Anticorupție efectuează în mod obligatoriu urmărirea penală pentru următoarele categorii de infracțiuni:

1. Infracțiunile prevăzute în Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare, dacă au fost săvârșite în una dintre următoarele condiții:

a) dacă, indiferent de calitatea persoanelor care le-au comis, au cauzat o pagubă materială mai mare decât echivalentul în lei a 200.000 euro ori dacă valoarea sumei sau a bunului care formează obiectul infracțiunii de corupție este mai mare decât echivalentul în lei a 10.000 euro;

b) dacă, indiferent de valoarea pagubei materiale ori de valoarea sumei sau a bunului care formează obiectul infracțiunii de corupție, sunt comise de către: deputați; senatori; membrii din România ai Parlamentului European; membrul desemnat de România în Comisia Europeană; membri ai Guvernului, secretari de stat ori subsecretari de stat și asimilații acestora; consilieri ai miniștrilor; judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție și ai Curții Constituționale; ceilalți judecători și procurori; membrii Consiliului Superior al Magistraturii; președintele Consiliului Legislativ și locțiitorul acestuia; Avocatul Poporului și adjuncții săi; consilierii prezidențiali și consilierii de stat din cadrul Administrației Prezidențiale; consilierii de stat ai prim-ministrului; membrii și auditorii publici externi din cadrul Curții de Conturi a României și ai camerelor județene de conturi; guvernatorul, prim-viceguvernatorul și viceguvernatorii Băncii Naționale a României; președintele și vicepreședintele Consiliului Concurenței; ofițeri, amirali, generali și mareșali; ofițeri de poliție; președinții și vicepreședinții consiliilor județene; primarul general și viceprimarii municipiului București; primarii și viceprimarii sectoarelor municipiului București; primarii și viceprimarii municipiilor; consilieri județeni; prefecți și subprefecți; conducătorii autorităților și instituțiilor publice centrale și locale și persoanele cu funcții de control din cadrul acestora, cu excepția conducătorilor autorităților și instituțiilor publice de la nivelul orașelor și comunelor și a persoanelor cu funcții de control din cadrul acestora; avocați; comisarii Gărzii Financiare; personalul vamal; persoanele care dețin funcții de conducere, de la director inclusiv, în cadrul regiilor autonome de interes național, al companiilor și societăților naționale, al băncilor și al societăților comerciale la care statul este acționar majoritar, al instituțiilor publice care au atribuții în procesul de privatizare și al unităților centrale financiar-bancare; persoanele prevăzute la art. 293 și 294 C.pen.;

2. Infracțiunile împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene sunt de competența Direcției Naționale Anticorupție;

3. Infracțiunile prevăzute la art. 246, 297 și 300 C.pen., dacă s-a cauzat o pagubă mai mare decât echivalentul în lei a 1.000.000 euro.

Direcția Națională Anticorupție exercită drepturile și îndeplinește toate obligațiile procedurale prevăzute de lege în cauzele privind infracțiunile atribuite în competența sa. Spre deosebire de Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, unde punerea de concluzii în instanță se putea face și de către procurorii din parchetele organizate pe lângă instanțe dacă procurorii direcției nu solicitau să participe la judecata cauzei respective, în cazul cauzelor de competența Direcției Naționale Anticorupție se prevede o competență exclusivă a procurorilor

acestei direcţii pentru toate actele procedurale. Dacă în efectuarea urmăririi penale procurorii parchetelor de pe lângă instanţele judecătoreşti constată că infracţiunea care constituie obiectul cauzei este una dintre infracţiunile în competenţa Direcţiei Naţionale Anticorupţie, aceştia sunt obligaţi să sesizeze de îndată această direcţie.

În ceea ce priveşte raportul dintre structura centrală şi cele teritoriale ale direcţiei, acesta se rezolvă în baza principiilor controlului ierarhic şi al subordonării aplicabile întregului Minister Public. Procurorii din structura centrală a direcţiei pot prelua cauze de competenţa structurilor teritoriale, prin dispoziţia motivată a procurorului şef DNA.[1].

Rezultă că legiuitorul a stabilit competenţa Direcţiei Naţionale Anticorupţie în raport de trei criterii: natura infracţiunilor, valoarea pagubei pricinuite prin comiterea infracţiunilor săvârşite şi calitatea persoanelor ce au săvârşit infracţiunile[2]. Nu putem decât să constatăm că în prezent competenţa direcţiei este extrem de întinsă în mod nejustificat în raport de caracterul numai tangenţial al unor fapte cu noţiunea de corupţie sau dacă se are în vedere că pragul valoric în multe cazuri este extrem de scăzut pentru a vorbi de mare corupţie. Ideea de a crea o structură instituţională specializată în combaterea marii corupţii, care a stat la baza iniţiativei de a crea Parchetul Naţional Anticorupţie (denumirea iniţială a structurii), cred că a fost abandonată în dauna ideii ca această structură să cuprindă în competenţa sa aproape întreg fenomenul infracţional al corupţiei sau tangenţial actelor de corupţie. Era de preferat, în opinia noastră, ca Direcţia Naţională Anticorupţie să cuprindă în competenţa sa numai infracţiunile de corupţie şi atunci când sunt săvârşite de înalţi demnitari, în cazul cărora s-ar presupune că procurorii de drept comun ar putea fi intimidaţi de funcţiile deţinute de cei implicaţi, dar extinderea competenţei la infracţiuni în care obiectul îl reprezintă bunuri în valoare de 10.000 euro sau la cele săvârşite de un consilier judeţean sau un simplu lucrător vamal, indiferent de valoarea pusă în discuţie, apreciem că duce în derizoriu ideea de combatere a marii

---

[1] Iniţial textul, modificat la nivelul anului 2005, prevedea că *procurorii din cadrul structurii centrale a Direcţiei Naţionale Anticorupţie pot prelua, în vederea efectuării urmăririi penale, cauze de competenţa structurilor teritoriale ale direcţiei, din dispoziţia procurorului-şef al Direcţiei Naţionale Anticorupţie, când: a) imparţialitatea procurorilor ar putea fi ştirbită datorită împrejurărilor cauzei, duşmăniilor locale sau calităţii părţilor; b) una dintre părţi are o rudă sau un afin până la gradul patru inclusiv printre procurorii ori grefierii parchetului sau judecătorii, asistenţii judiciari ori grefierii instanţei; c) există pericolul de tulburare a ordinii publice; d) urmărirea penală este împiedicată sau îngreunată datorită complexităţii cauzei ori altor împrejurări obiective, cu acordul procurorului care efectuează urmărirea penală.* Textul este aproape identic cu cel prevăzut iniţial şi în legea de organizare a Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism şi, la fel ca şi în cazul acestuia din urma Curtea Constituţională a apreciat că textul este neconstituţional, deoarece restrânge dreptul procurorului superior de a prelua cauze de competenţa procurorului din subordine, ceea ce contravine principiului controlului ierarhic consacrat în Constituţie [DCC nr. 365 din 17 martie 2009 (M.Of. nr. 237 din 9 aprilie 2009)].

[2] A se vedea şi *I. Leş*, Instituţii judiciare comparate, op. cit., p. 130. Autorul retine două criterii esenţiale în stabilirea competenţei direcţiei: valoarea pagubei şi calitatea persoanelor care au săvârşit infracţiunile.

corupţii. Mai mult, având o competenţă atât de largă şi cheltuielile bugetare cu Direcţia Naţională Anticorupţie sunt împovărătoare, aceasta în condiţiile în care cea mai mare parte a infracţiunilor instrumentate nu au nicio legătură cu ideile care au impus o asemenea structură specializată şi pot fi la fel de competent instrumentate şi de procurorii din parchetele de drept comun. O structură specializată care să analizeze un număr restrâns de infracţiuni cum sunt cele de corupţie săvârşite de înalţi demnitari ar fi permis şi o selecţie mai bună a procurorilor din cadrul direcţiei, cheltuieli mai mici şi rezultate clare în acele puţine cauze ce intră în competenţa respectivei structuri. Lărgirea competenţei în sfere nesemnificative sub aspectul ideii de mare corupţie conduce la o structură paralelă parchetelor de drept comun care poate instrumenta aproape orice infracţiune şi ancheta aproape orice persoană cu rezultate mediatice sub aspectul numărului impresionant de cazuri instrumentate, dar cu rezultate aproape inexistente în domeniul ce a impus necesitatea unei atare structuri, adică cel al marii corupţii[1].

Direcţia Naţională Anticorupţie elaborează un raport anual privind activitatea desfăşurată, pe care îl prezintă Consiliului Superior al Magistraturii şi ministrului Justiţiei. Ministrul justiţiei va prezenta Parlamentului concluziile asupra raportului de activitate al Direcţiei Naţionale Anticorupţie[2].

2.2. Parchetele de pe lângă curţile de apel, tribunale, tribunale pentru minori şi familie şi judecătorii

Parchetele sunt constituite pe lângă fiecare curte de apel, tribunal, tribunal pentru minori şi familie şi judecătorie. Parchetele de pe lângă curţile de apel şi tribunale au personalitate juridică.

Parchetele de pe lângă curţile de apel sunt conduse de procurori generali în timp ce parchetele de pe lângă tribunale şi judecătorii sunt conduse de prim-procurori.

În cadrul fiecărui parchet funcţionează câte un *colegiu de conducere*, care avizează problemele generale de conducere ale parchetelor şi care are în componenţă procurori care deţin funcţii de nivelul celor prevăzute de lege pentru colegiile de conducere ale instanţelor judecătoreşti. În mod asemănător, în cadrul parchetelor funcţionează *adunările generale ale procurorilor*, cu competenţe similare cu cele ale adunărilor generale ale judecătorilor.

2.3. Parchetele militare

Parchetele militare funcţionează pe lângă fiecare instanţă militară. Acestea au statut de unitate militară, cu indicativ propriu.

---

[1] Pentru critici legate de organizarea actuală a Ministerului Public, a se vedea *I. Leş*, Instituţii judiciare comparate, op. cit., p. 129.

[2] Rapoartele de activitate, în deosebi cele ulterioare pe anului 2008, relevă o mărire a volumului cauzelor investigate de către DNA, ceea ce reprezintă o diversificare a fenomenului infracţional legat de corupţie, dar şi o dezvoltare a capacităţilor de investigare pe care le-a dobândit direcţia.

Parchetele militare sunt conduse de un prim-procuror militar ajutat de un prim-procuror adjunct. Parchetul militar de pe lângă Curtea de Apel Bucureşti este condus de un procuror general militar, ajutat de un procuror general militar adjunct. În cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi Direcţiei Naţionale Anticorupţie funcţionează secţii sau servicii de combatere a infracţiunilor săvârşite de militari.

Atribuţiile parchetelor militare se exercită prin procurori militari. Aceştia efectuează urmărirea penală în cauzele privind fapte penale comise de militari români dislocaţi pe teritoriul altor state, în cadrul unor forţe multinaţionale dacă potrivit unei convenţii internaţionale poate fi exercitată jurisdicţia română pe teritoriul statului primitor. De asemenea, procurorii participă la şedinţele de judecată ale instanţelor militare.

În ce priveşte activitatea procurorilor militari trebuie reţinută particularitatea că atunci când inculpatul este militar activ, procurorul militar care efectuează urmărirea penală trebuie să facă parte cel puţin din aceeaşi categorie de grade. În caz contrar, procurorul va fi asistat de un alt procuror cu grad din categoria corespunzătoare, numit de conducătorul parchetului la care este înregistrată cauza.

La fel ca şi celelalte parchete, parchetele militare au în structura organizatorică *colegiul de conducere* şi *adunarea generală a procurorilor*, cu aceleaşi atribuţii.

§3. Funcţionarea şi atribuţiile Ministerului Public

3.1. Principiile funcţionării Ministerului Public

Procurorii îşi desfăşoară activitatea potrivit principiilor *legalităţii*, *imparţialităţii* şi *controlului ierarhic*.

Principiul controlului ierarhic a fost o constantă a Ministerului Public în toată perioada de existenţă a acestei instituţii. Însă subordonarea ierarhică în cazul procurorilor este un principiu întâlnit în mai multe state cu sistem judiciar apropiat celui român[1].

Controlul ierarhic, specific activităţii procurorilor, constă în faptul că dispoziţiile procurorului ierarhic superior, date în scris şi în conformitate cu legea, sunt obligatorii pentru procurorii din subordine. Procurorii din fiecare parchet sunt subordonaţi conducătorului parchetului respectiv, iar conducătorul unui parchet este subordonat conducătorului parchetului ierarhic superior din aceeaşi circumscripţie. Soluţiile adoptate de procuror pot fi infirmate, motivate de procurorul ierarhic superior, dacă acesta le apreciază ca fiind nelegale. În materie penală, apelul declarat de procuror poate fi retras numai de către procurorul ierarhic superior[2]. Controlul exercitat de

---

[1] În sistemul judiciar francez se menţionează drept caracteristici ale corpului procurorilor, subordonarea ierarhică, indivizibilitatea (tradusă prin faptul că în cursul aceleiaşi cauze un magistrat procuror poate fi înlocuit), amovibilitatea (contrară inamovibilităţii ce caracterizează activitatea judecătorului). A se vedea *A. Heraud, A. Maurin*, op. cit., p. 110.

[2] Apelul declarat de procuror şi retras poate fi însuşit de partea în favoarea căreia a fost declarat.

procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, de procurorul şef al Direcţiei Naţionale Anticorupţie sau de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel asupra procurorilor din subordine se poate realiza direct sau prin procurori anume desemnaţi.

Cu toate că subordonarea ierarhică este o caracteristică a activităţii procurorilor, legea prevede că în ce priveşte soluţiile dispuse, procurorul este independent. De asemenea, procurorul este liber să prezinte în instanţă concluziile pe care le consideră întemeiate, ţinând seama de probele administrate în cauză[1].

Pe lângă controlul ierarhic exercitat în cadrul Ministerului Public, legea reglementează şi controlul ministrului Justiţiei. Potrivit art. 69 din Legea nr. 304/2004, republicată, ministrul Justiţiei, când consideră necesar, din iniţiativă proprie sau la cererea Consiliului Superior al Magistraturii, exercită controlul asupra procurorilor, prin procurori inspectori din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, din Parchetul Naţional Anticorupţie, din parchetele de pe lângă curţile de apel sau alţi procurori delegaţi.

Controlul exercitat de ministrul Justiţiei constă în verificarea pe de o parte a eficienţei manageriale, iar pe de altă parte a modului în care se procurorii îşi îndeplinesc atribuţiile de serviciu şi în care se desfăşoară raporturile de serviciu cu justiţiabilii şi cu celelalte persoane implicate în lucrările de competenţa parchetelor. În cadrul atribuţiilor sale, ministrul Justiţiei poate să ceară procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau, după caz, procurorului general al Parchetului Naţional Anticorupţie informări asupra activităţii parchetelor şi să dea îndrumări scrise cu privire la măsurile ce trebuie luate pentru prevenirea şi combaterea criminalităţii.

Este de remarcat faptul că actuala lege de organizare judiciară a introdus o serie de prevederi care sunt de natură să sporească autonomia decizională a procurorului şi să atenueze din posibilele efecte negative pe care principiul controlului ierarhic le-ar putea produce asupra activităţii procurorilor:

- a fost abandonată prevederea existentă în vechea lege de organizare judecătorească, Legea nr. 92/1992, potrivit căreia ministrul Justiţiei avea dreptul să dea dispoziţie scrisă, în mod direct sau prin procurorul general, procurorului competent, să înceapă, în condiţiile legii, procedura de urmărire penală pentru infracţiunile despre care avea cunoştinţă şi să promoveze în faţa instanţelor judecătoreşti acţiuni şi căi de atac necesare apărării interesului public. O asemenea prevedere apropia prea mult pe ministrul Justiţiei de activitatea concretă, de caz, a procurorului, efectul fiind crearea unui pericol de politizare a intervenţiilor ministrului sau numai acela ca intervenţia să fie percepută ca atare în ochii opiniei publice;

- a fost abandonată şi prevederea existentă în legislaţia anterioară potrivit căreia controlul ministrului Justiţiei asupra activităţii procurorilor se poate concretiza şi prin

---

[1] Regula potrivit căreia procurorul îşi conserva libertatea cuvântului în faţa instanţei judecătoreşti este recunoscută şi în alte sisteme juridice ce cunosc instituţia ministerului public şi este explicată prin aceea că, indiferent de subordonarea ierarhică, membrii parchetului sunt magistraţi şi le este imposibil să facă abstracţie de propriile scrupule ştiinţifice sau de conştiinţă. A se vedea, în acest sens, *R. Perrot*, op. cit., p. 410.

aprecierea asupra activităţii, pregătirii şi aptitudinilor profesionale ale procurorilor. În prezent, aşa cum am arătat, controlul exercitat de ministrul Justiţiei constă în verificarea pe de o parte a eficienţei manageriale, iar pe de altă parte a modului în care se procurorii îşi îndeplinesc atribuţiile de serviciu şi în care se desfăşoară raporturile de serviciu cu justiţiabilii şi cu celelalte persoane implicate în lucrările de competenţa parchetelor. Singurul organism cu drept de a veghea asupra pregătirii şi aptitudinilor profesionale a procurorilor este Consiliul Superior al Magistraturii. În niciun caz controlul exercitat de ministrul Justiţiei nu poate viza măsurile dispuse de procuror în cursul urmării penale sau soluţiile adoptate;

- a fost reglementată posibilitatea pentru procuror de a contesta în faţa Consiliului Superior al Magistraturii intervenţia procurorului ierarhic superior, în orice formă, în efectuarea urmăririi penale sau în adoptarea soluţiei[1]. Am arătat deja că procurorul este liber să prezinte în faţa instanţei concluziile pe care le consideră întemeiate în raport de probele administrate în cauza[2]. Trebuie reţinut că şi în acest caz, procurorul

---

[1] În forma iniţială, Legea nr. 304/2004 prevedea chiar că „Soluţiile adoptate de procuror pot fi infirmate motivat de către procurorul ierarhic superior, când sunt apreciate ca fiind *nelegale. Măsura infirmării este supusă controlului instanţei competente să judece cauza în fond, la cererea procurorului care a adoptat soluţia"*. Teza a II-a a textului, relative la posibilitatea controlului de către instanţa competentă să judece fondul a fost declarată neconstituţională în urma admiterii unei excepţii de neconstituţionalitate [DCC nr. 345/2006 (M.Of. nr. 415 din 15 mai 2006)]. Curtea Constituţională a apreciat că „prin aplicarea principiului controlului ierarhic, se asigură îndeplinirea de către toţi procurorii din sistemul Ministerului Public a funcţiei lor de reprezentare a intereselor întregii societăţi, altfel spus, exercitarea atribuţiilor de autoritate publică de către acesta, fără discriminare şi fără părtinire. În virtutea acestui principiu, Ministerul Public este conceput ca un sistem piramidal, în care măsurile de aplicare a legii adoptate de procurorul ierarhic superior sunt obligatorii pentru procurorii din subordine, ceea ce conferă substanţialitate principiului exercitării ierarhice a controlului în cadrul acestei autorităţi publice". Curtea a apreciat că prin instituirea controlului judiciar prevăzut de textul de lege citat se desfiinţează, în fapt, controlul ierarhic prevăzut de Constituţie şi se transferă atribuţia de control în sarcina instanţelor judecătoreşti, în afara competenţei firești a acestora de a soluţiona cererile persoanelor fizice în cazurile de încălcare a drepturilor subiective şi a intereselor legitime ale acestora. Curtea Constituţională a mai constatat că, atacând în justiţie măsura de infirmare de către procurorul ierarhic superior a soluţiei adoptate într-o cauză, procurorul autor al soluţiei infirmate nu îşi apără un drept subiectiv propriu, pentru că el nu este parte în cauza pe care o soluţionează, ci autoritate competentă să instrumenteze şi să soluţioneze cauza. Potrivit opiniei Curţii, menţinerea controlului ierarhic în limitele care rezultă din textul Constituţiei, adică în cadrul ierarhiei Ministerului Public, nu ştirbeşte cu nimic drepturile subiective ale părţilor din cauza instrumentată de autorul soluţiei infirmate de procurorul ierarhic superior, în condiţiile în care legea le permite persoanelor interesate să atace direct în justiţie orice act şi orice măsură adoptate de procuror. În urma acestei decizii a Curţii Constituţionale controlul judecătoresc asupra intervenţiei procurorului ierarhic superior a fost înlocuit cu posibilitatea contestării intervenţiei la Consiliul Superior al Magistraturii, control ce nu vizează soluţia din dosar ci verificarea conduitei judecătorilor şi procurorilor.

[2] Procurorul păstrează libertatea cuvântului conform adagiului: *„la plume est serve, mais la parole este libre"*.

poate contesta la Consiliul Superior al Magistraturii intervenţia procurorului ierarhic superior, pentru influenţarea în orice formă a concluziilor;

- a fost reglementată o anumită continuitate a activităţii procurorului de caz în sensul că lucrările repartizate acestuia pot fi trecute altui procuror numai în caz de suspendare sau încetare a calităţii de procuror, în caz de absenţă, dacă există cauze obiective care justifică urgenţa şi care împiedică rechemarea sau în cazul în care procurorul respectiv a lăsat cauza în nelucrare în mod nejustificat mai mult de 30 de zile. Procurorul căruia i-a fost luată o lucrare repartizată poate contesta măsura dispusă de procurorul ierarhic superior la Consiliul Superior al Magistraturii[1].

În concluzie, trebuie reţinut că principiul controlului ierarhic în activitatea procurorilor este reţinut în majoritatea legislaţiilor, iar dispoziţiile legale din dreptul intern au evoluat în sensul asigurării independenţei procurorului în adoptarea soluţiei într-un caz concret şi în concluziile pe care le pune în faţa instanţei. Se remarcă preocuparea legiuitorului român de a elimina posibilitatea ca principiul clasic al subordonării şi controlului ierarhic să se manifeste prin implicarea directă a procurorului ierarhic sau, mai grav, a ministrului Justiţiei, în activitatea curentă a procurorilor, în legătură cu cauzele ce le-au fost repartizate.

Activitatea Ministerului Public este supusă şi principiilor *legalităţii* şi *imparţialităţii*. În ceea ce priveşte *principiul legalităţii*, în literatura de specialitate s-a arătat că acesta guvernează activitatea tuturor autorităţilor publice[2]. Cu atât mai mult în cazul Ministerului Public este cazul ca activitatea să fie guvernată de acest principiu cu cât atribuţia principală a acestei instituţii este tocmai apărarea ordinii de drept. Principiul legalităţii trebuie să călăuzească permanent acţiunile reprezentanţilor Ministerului Public, deoarece nu este îngăduit ca în urmărirea unor scopuri precum cele stabilite de Constituţie în sarcina acestora, apărarea ordinii de drept, a drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor, să fie utilizate mijloace nelegale. Cred că principiul legalităţii trebuie înţeles şi în sensul că nu este admisibil ca un procuror să utilizeze mijloace contrare legii (de exemplu, interceptări de convorbiri telefonice neautorizate, percheziţii neautorizate, reţineri peste termenele prevăzute de lege) chiar şi în scopul de a descoperi fapte îndreptate împotriva intereselor generale ale societăţii sau ordinii de drept. Chiar dacă uneori încadrarea în limitele legalităţii poate să conducă la pierderea unor oportunităţi concrete de descoperire a faptelor îndreptate contra ordinii de drept, este mai primejdios să se accepte derogări de la principiul legalităţii decât însăşi nedescoperirea, imposibilitatea de dovedire si, în final nesancţionarea unei eventuale fapte penale. Tot de resortul asigurării principiului legalităţii este şi situaţia în care procurorul care îşi da seama că din probele administrate nu rezultă vinovăţia unei persoane trimisă în judecată de parchet, poate să pună concluzii chiar în contra materialului întocmit de parchet, deoarece în cazul Ministerului Public

---

[1] În doctrina străină se reţine caracterul *indivizibil* al Ministerului Public, în sensul că membrii parchetului pot fi schimbaţi între ei, fiind de natura acestei instituţii de a schimba procurorii fără a motiva neapărat aceasta. A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 411. Legiuitorul nostru a fost mai sever cu Ministerul Public, impunând anumite cauze pentru care lucrările repartizate unui procuror pot fi trecute altuia.

[2] *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 131.

trebuie să primeze supremaţia legii, iar nu ambiţia obţinerii soluţiei propuse. În legătură cu principiul legalităţii mai trebuie reţinut că acesta se întinde asupra fazei de urmărire penală, fazei judecăţii, cât şi fazei de executare a hotărârilor penale definitive[1]. În ceea ce priveşte *principiul imparţialităţii* se reţine că acesta este un principiu comun şi judecătorilor. La fel ca şi judecătorii, procurorii sunt obligaţi prin lege şi codul deontologic să fie imparţiali în îndeplinirea atribuţiilor profesionale, fiind obligaţi să decidă obiectiv, liberi de orice influenţe. Pentru păstrarea imparţialităţii procurorilor, la fel ca şi în cazul judecătorilor, există o serie de interdicţii şi incompatibilităţi specifice statutului de magistrat.

3.2. Atribuţiile Ministerului Public

Potrivit dispoziţiilor legale, procurorii au următoarele atribuţii:

a) efectuează urmărirea penală în cazurile şi în condiţiile prevăzute de lege şi participă, potrivit legii, la soluţionarea conflictelor prin mijloace alternative;

b) conduc şi supraveghează activitatea de cercetare penală a poliţiei judiciare, conduc şi controlează activitatea altor organe de cercetare penală[2];

c) sesizează instanţele judecătoreşti pentru judecarea cauzelor penale;

d) exercită acţiunea civilă, în cazurile prevăzute de lege[3];

e) participă, în condiţiile legii, la şedinţele de judecată[4];

f) exercită căile de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti, atribuţie ce poate fi exercitată deopotrivă în materie penală sau civilă[5];

g) apără drepturile şi interesele legitime ale minorilor, persoanelor puse sub interdicţie, ale dispăruţilor şi ale altor persoane, în condiţiile legii;

---

[1] *V.M. Ciobanu*, Constituţia României..., op. cit., p. 1258.

[2] Potrivit legii, organele de poliţie judiciară îşi desfăşoară activitatea de cercetare penală, în mod nemijlocit, sub conducerea şi supravegherea procurorului, fiind obligate să aducă la îndeplinire dispoziţiile acestuia.

[3] Potrivit art. 92 alin. (1) C.proc.civ., Ministerul Public poate porni acţiunea civilă ori de câte ori este necesar pentru apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicţie şi ale dispăruţilor, precum şi în alte cazuri expres prevăzute de lege. Astfel, Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, prevede că atunci când Ministerul Public apreciază că, prin excesul de putere, concretizat în emiterea unui act administrativ normativ, se vatămă un interes public, va sesiza instanţa de contencios administrativ competentă de la sediul autorităţii publice emitente.

[4] Potrivit art. 67 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, procurorul participă la şedinţele de judecată, în condiţiile legii, şi are rol activ în aflarea adevărului. În procesele penale, la şedinţa de judecată, poate participa procurorul care a efectuat urmărirea penală sau alt procuror desemnat de conducătorul parchetului. Potrivit 92 alin. (2) C.proc.civ., procurorul poate pune concluzii în orice proces civil, în oricare fază a acestuia, dacă apreciază că este necesar pentru apărarea ordinii de drept, a drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor. Sunt cazuri expres prevăzute de lege când participarea procurorului la procesul civil este obligatorie, absenţa sa atrăgând nulitatea hotărârii judecătoreşti pronunţate în aceste condiţii (cererea privind punerea sub interdicţie a unei persoane, judecarea cererilor de expropriere etc.).

[5] În cazul recursului în interesul legii, legitimarea procesuală pentru promovarea acestuia revine numai procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

h) acţionează pentru prevenirea şi combaterea criminalităţii, sub coordonarea ministrului Justiţiei, pentru realizarea unitară a politicii penale a statului;

i) studiază cauzele care generează sau favorizează criminalitatea, elaborează şi prezintă ministrului Justiţiei propuneri în vederea eliminării acestora, precum şi pentru perfecţionarea legislaţiei în domeniu;

j) exercită orice alte atribuţii prevăzute de lege.

O caracteristică a actelor procurorului este aceea că ele nu reprezintă acte de autoritate judecătorească, ci numai acte conexe acestei autorităţi[1].

În literatura de specialitate se distinge între atribuţiile judiciare şi extrajudiciare ale procurorului[2]. Sunt considerate drept atribuţii cu caracter extrajudiciar cele relative la studierea cauzelor care generează sau favorizează criminalitatea, elaborarea de propuneri în vederea eliminării acestora, precum şi perfecţionarea legislaţiei în domeniu.

O altă clasificare a atribuţiilor procurorului se poate face în raport de materia în care acesta îşi desfăşoară activitatea. Sub acest aspect se poate cu uşurinţă constata că atribuţiile procurorului se manifestă cu precădere în materie penală, participarea sa la procesul civil fiind una limitată şi cu caracter excepţional.

A. Participarea procurorului la procesul penal. În procesul penal, procurorul are un rol deosebit de important în faza prealabilă sesizării instanţei de judecată. Procurorul conduce şi supraveghează activitatea de cercetare penală a poliţiei judiciare şi a altor organe de cercetare penală. Tot în faza prealabilă instanţei de judecată procurorul efectuează urmărirea penală, în cazul în care legea prevede că aceasta se efectuează în mod obligatoriu de către procuror. Dacă procurorul constată că există probe din care rezultă că fapta există, că a fost săvârşită de învinuit sau inculpat şi că acesta răspunde penal, va proceda la trimiterea acestuia în judecată. În acest scop procurorul va întocmi un rechizitoriu prin care va pune în mişcare acţiunea penală şi va dispune trimiterea în judecată. Dacă punerea în mişcare a acţiunii penale a fost făcută în faza de urmărire penală, rechizitoriul va avea ca efect doar trimiterea în judecată. Rechizitoriul este actul de sesizare a instanţei de judecată şi determină cadrul procedural în raport de care se va desfăşura procedura judiciară. Prin urmare, se reţine că, în principiu, procurorul este titularul acţiunii penale.

Procurorul participă la şedinţele de judecată ale instanţei. Participarea procurorului la şedinţele de judecată este obligatorie.

Absenţa acestuia conduce la nulitatea actelor de procedură întocmite, inclusiv a hotărârii judecătoreşti pronunţate. Nulitatea este absolută şi poate fi invocată de orice parte, chiar şi din oficiu şi în orice stare a procesului.

În legătură cu participarea procurorului la şedinţele de judecată, acesta poate formula orice cereri, ridică excepţii şi pune concluzii. Este de presupus că în cele mai multe cazuri procurorul va susţine prin concluziile sale materialul de urmărire penală şi rechizitoriul întocmit de reprezentanţii parchetului.

---

[1] *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 143.

[2] Ibidem.

În ce priveşte participarea procurorului la şedinţele de judecată trebuie reţinut că activitatea acestuia trebuie să se desfăşoare sub semnul respectării *principiilor legalităţii şi imparţialităţii*. El trebuie să îşi întemeieze concluziile pe baza probelor din dosar şi să stăruie pentru aflarea adevărului, la stabilirea împrejurărilor faptei, circumstanţelor în care s-a produs şi a vinovăţiei inculpatului. Procurorul nu trebuie să uite poziţia sa de magistrat, care îl obligă la respectarea principiului *imparţialităţii*, şi să susţină fără rezerve materialul întocmit de parchet chiar şi atunci când probele conduc către alte realităţi decât cele reţinute de parchet. Procurorul nu trebuie să obţină condamnarea unei persoane numai pentru că aşa s-a solicitat de parchet prin rechizitoriu. El nu cunoaşte înfrângerea în proces în măsura în care materialul de urmărire penală, pe baza căruia o persoană a fost trimisa în judecată penală, este infirmat în faza judecăţii. Cea mai mare înfrângere a procurorului este atunci când, pe baza rechizitoriului făcut de parchet, se ajunge, cu concursul procurorului de şedinţă şi, evident al instanţei de judecata, la condamnarea unei persoane nevinovate, deoarece procurorul are atribuţia constituţională de a veghea la păstrarea ordinii de drept, iar această ordine este mai puternic afectată prin condamnarea unui nevinovat decât prin nepedepsirea unui vinovat. În acest sens, în literatură s-a reţinut că procurorul nu trebuie să se transforme în acuzator implacabil şi în cazurile în care rechizitoriul este infirmat de dovezile din dosar, precum şi în acele situaţii în care nu sunt întrunite condiţiile legale pentru tragerea la răspundere a inculpatului[1]. Procurorul este obligat la o astfel de poziţie nu numai de logica misiunii trasate în sarcina sa de normele constituţionale, dar şi de regulile de organizare judiciară, cât şi de cele procedurale aplicabile în materie penală. Potrivit legii de organizare judecătorească, procurorul este liber să prezinte în instanţă concluziile pe care le consideră întemeiate, potrivit legii, ţinând seama de probele administrate în cauză, iar potrivit art. 363 alin. (4) C.proc.pen. când apreciază că există vreuna dintre cauzele care împiedică exercitarea acţiunii penale, procurorul pune, după caz, concluzii de achitare sau de încetare a procesului penal.

Procurorul poate să introducă căile de atac prevăzute de lege împotriva hotărârilor judecătoreşti pronunţate în materie penală, în termenele şi formele prevăzute de legea procesual penală. Evident, procurorul participă obligatoriu la judecarea căilor de atac.

Procurorul participă şi în faza de executare a procesului penal. Punerea în executare a hotărârilor judecătoreşti definitive pronunţate în cauzele penale revine în principiu primei instanţe de judecată, care deleagă în acest sens un judecător. Rolul procurorului în ce priveşte faza executării se manifestă prin participarea acestuia la procedurile judiciare ce au ca obiect punerea în executare a hotărârilor penale[2] şi prin

---

[1] Idem, p. 166.

[2] Sunt măsuri judiciare cu privire la executarea hotărârilor judecătoreşti în materie penală: cererea de încetare sau înlocuire a măsurii medicale, în cazul în care se consideră că internarea nu mai este necesară; cererea de revocare a măsurilor de siguranţă; cererea de revocare sau anulare a suspendării executării pedepsei; cererea de înlocuire a pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii; liberarea condiţionată; amânarea executării pedepsei închisorii sau a detenţiunii pe viaţă etc.

atribuţii administrative care au ca scop respectarea legalităţii punerii în executare a mandatelor de executare a pedepsei.

B. Participarea procurorului la procesul civil. Participarea procurorului la procesul civil are caracter excepţional, deoarece, aşa cum am arătat, principalele atribuţii ale Ministerului Public sunt în legătură cu procesul penal. Situaţia este normală faţă de faptul că procesul civil presupune în general confruntarea unor interese private şi este guvernat de multe norme de ordine privată, iar procurorul are rolul de a proteja ordinea de drept, adică acele norme care se ridică deasupra intereselor private ale părţilor şi pun în discuţie însăşi ordinea statală.

Sediul materiei normelor ce stabilesc cadrul participării procurorului în procesul civil îl reprezintă art. 92 C.proc.civ. Potrivit acestui text există patru forme de participare a procurorului la procesul civil:

a) introducerea acţiunii civile;

b) să ia parte la procesul civil;

c) exerciţiul căilor de atac;

d) solicitarea de punere în executare a hotărârilor judecătoreşti pronunţate în cauzele civile.

Declanşarea procesului civil prin *introducerea acţiunii* de către procuror este recunoscută de lege numai în situaţii strict determinate. Aşa cum am arătat, procesul civil implică interese de ordin privat, astfel că opţiunea de a sesiza instanţa de judecată cu privire la protejarea unui drept aparţine în mod exclusiv părţii ce se consideră lezată în drepturile sale. Cu toate acestea, există situaţii în care opţiunea de a acţiona judiciar este limitată din cauza situaţiilor speciale în care se afla partea îndreptăţită. În aceste cazuri exerciţiul acţiunii de către procuror în beneficiul părţii aflate în situaţii speciale determinate de lege poate fi singura posibilitate pentru ca partea să nu îşi piardă drepturile sau să sufere încălcarea acestora fără a sesiza instanţa. Art. 92 alin. (1) C.proc.civ. prevede că procurorul are dreptul de a promova acţiunea în situaţiile în care se impune, pentru apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicţie şi ale dispăruţilor, precum şi în alte cazuri expres prevăzute de lege. Prin urmare, legiuitorul recunoaşte calitatea procesual activă a procurorului numai în cazul apărării drepturilor celor trei categorii de persoane aflate într-o situaţie specială, precum şi în alte cazuri expres prevăzute de lege[1]. Spre deosebire de forma anterioară, actualul text al art. 92 alin. (1)

[1] Cu titlu de exemplu, se pot indica prevederile cuprinse în Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, conform cărora atunci când Ministerul Public apreciază că, prin excesul de putere, concretizat în emiterea unui act administrativ normativ, se vatămă un interes public, va sesiza instanţa de contencios administrativ competentă de la sediul autorităţii publice emitente. În acest caz nu este necesar ca acţiunea să fie promovată în apărarea unui minor, pus sub interdicţie sau dispărut, deoarece ne aflam în faţa unui caz în care printr-un text expres s-a creat o legitimare procesuală activă procurorului. Pentru alte cazuri în care legea conferă procurorului calitatea de a declanşa procesul civil, a se vedea *V.M. Ciobanu, Tr.C. Briciu, C.C. Dinu*, Drept procesual civil, op. cit., p. 181; *G. Boroi, M. Stancu*, op. cit., p. 155.

C.proc.civ. nu mai face distincţie între acţiunile cu caracter strict personal şi celelalte acţiuni. În vechiul Cod de procedură civilă, în forma anterioară anului 2001, textul corespunzător excludea dreptul procurorului de a acţiona în cazul acţiunilor *strict personale*, adică acelea care sunt intim legate de persoana titularului dreptului subiectiv şi în cazul cărora se considera că numai aceasta poate dispune cu privire la declanşarea acţiunii[1]. La acea epocă, în literatura de specialitate s-a arătat faptul că reglementarea care limita dreptul procurorului de a exercita acţiunea civilă în privinţa acţiunilor cu caracter personal nu avea o justificare temeinică, deoarece în multe cazuri nevoia de protecţie pe care o reclamă persoana aflată în situaţii speciale ce determină pasivitatea acesteia se manifestă în câmpul unor acţiuni care ar putea fi calificate ca având caracter personal. Acest lucru era explicabil, deoarece de multe ori pasivitatea procesuală a unui minor, pus sub interdicţie sau dispărut poate să decurgă din faptul că persoanele ce îi reprezintă drepturile au conflict de interese cu cel reprezentat. Acest conflict de interese se poate manifesta cu precădere în cadrul acţiunilor cu caracter personal astfel încât se putea ajunge la situaţia în care limitarea dreptului procurorului să opereze chiar în acel domeniu care solicita intervenţia sa[2].

În cazurile limitativ determinate de lege, procurorul poate exercita acţiunea civilă pe cale principală, declanşând procesul civil, sau pe cale incidentală, atunci când formulează cereri în cadrul unui proces deja început[3]. Această din urmă situaţie nu trebuie confundată cu cealaltă formă de participare a procurorului la procesul civil, respectiv participarea acestuia la judecată. În cazul în care exercită acţiunea pe cale incidentă, procurorul învesteşte instanţa cu o cerere, contribuind astfel la determinarea cadrului procedural sub aspectul obiectului litigiului, în timp ce simpla participare la judecată presupune numai formularea de excepţii, apărări, solicitare de probe şi punere de concluzii în cadrul procesual stabilit de către alte părţi.

Trebuie reţinut că legitimarea procesuală a procurorului este una specială. Procurorul nu declanşează procesul civil în apărarea unor drepturi sau interese proprii, ci pentru protejarea drepturilor şi intereselor persoanelor aflate în situaţiile determinate legal. Atunci când procurorul promovează acţiunea civilă este obligatorie introducerea în cauză a titularului dreptului dedus judecăţii. Cu toate că procurorul este cel care declanşează procesul, acesta se supune principiului disponibilităţii. Faptul că procurorul a exercitat acţiunea nu împiedică pe titularul dreptului să efectueze acte de dispoziţie prevăzute de art. 406, 408, 409 şi 438-440 C.proc.civ, adică să renunţe la judecată, să renunţe la însuşi dreptul subiectiv dedus judecăţii sau să stingă litigiul pe calea unei tranzacţii. Toate aceste acte trebuie să respecte dispoziţiile legii, astfel că procurorul s-ar putea opune invocând că sunt contrare normelor de ordine publică.

---

[1] Erau considerate acţiuni cu caracter strict personal: cererea pentru stabilirea filiaţiei faţă de mamă ,cererea de stabilire a paternităţii, cererea de anulare a căsătoriei pentru vicii de consimţământ, cererea de revocare a donaţiei pentru ingratitudine etc.

[2] A se vedea *V.M. Ciobanu*, Tratat..., op. cit., vol. I, p. 355-357; *I. Leş*, Admisibilitatea exercitării acţiunilor strict personale de către procuror, în Curierul Judiciar nr. 4/2007, p. 76-81.

[3] *I. Leş*, Participarea părţilor în procesul civil, op. cit., p. 218-219.

De altfel, chiar şi instanţa nu este obligată să accepte actele de dispoziţie încheiate de reprezentanţii minorilor, celor puşi sub interdicţie sau dispăruţilor, dacă consideră ca actele respective nu sunt conforme interesului celor reprezentaţi. De asemenea, dacă procurorul îşi retrage cererea, titularul dreptului introdus în proces va putea cere continuarea judecăţii.

Altă formă de participare a procurorului la procesul civil o reprezintă punerea de concluzii. În literatura de specialitate aceasta formă de participare se mai denumeşte şi „intervenţia" procurorului în procesul civil[1]. Aceasta nu trebuie să conducă la confundarea acestei forme de participare a procurorului la proces cu instituţia juridică denumită „intervenţie", reglementată de art. 92 alin. (2) C.proc.civ. şi care reprezintă de fapt un mijloc procedural de exerciţiu al acţiunii civile. Aşa cum s-a mai arătat, în acest caz denumirea de „intervenţie" este una pur convenţională şi desemnează faptul că procurorul ia parte la procesul civil.

Deşi Codul de procedură civilă vorbeşte de punerea de concluzii a procurorului, în realitate participarea procurorului la proces nu se reduce numai la aceasta, el având dreptul de a invoca excepţii, a solicita administrarea de probe şi în fine de a pune concluzii cu privire la soluţiile ce se impun a fi adoptate în cauză.

Participarea procurorului poate avea loc în orice fază a procesului, necondiţionat de participarea sa la fazele anterioare ale acestuia.

În privinţa acestei forme de participare a procurorului la procesul civil sunt de remarcat două aspecte esenţiale. În *primul rând*, posibilitatea procurorului de a lua parte la un proces civil este limitată la acele cazuri în care se apreciază că este necesar pentru apărarea ordinii de drept, a drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor. Se observă că sfera proceselor la care procurorul poate lua parte este mult mai întinsă decât cea a proceselor pe care procurorul le poate declanşa, dar şi în acest caz există o anumită limitare desemnată, ce este drept, printr-o formulă de maximă generalitate preluată din dispoziţiile constituţionale (apărarea ordinii de drept, a drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor)[2]. *În alt doilea rând* trebuie reţinut că această formă de

---

[1] *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 155.

[2] Sub imperiul vechiului Cod de procedură civilă, în forma iniţială a textului art. 45 C.proc.civ., se menţiona că procurorul poate să participe la orice proces, în oricare fază a acestuia, *în cazurile în care este necesar pentru apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale minorilor şi ale persoanelor puse sub interdicţie*, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege. Aceasta limitare a participării procurorului a fost declarată neconstituţională de către Curtea Constituţională prin decizia nr. 1/1995 (M.Of. nr. 66 din 11 aprilie 1995). Curtea Constituţională a apreciat că limitarea prevăzută de art. 45 alin. (1) C.proc.civ. este neconstituţională, deoarece art. 130 alin. (1) din legea fundamentală stabileşte în mod clar şi categoric sfera atribuţiilor procurorului, fără a trimite la cazuri stabilite prin altă lege. Legiuitorul constituant, reţine Curtea, a înţeles să confere procurorului un anumit rol în reprezentarea intereselor generale ale societăţii, din moment ce a aşezat dispoziţiile referitoare la Ministerul Public în capitolul referitor la „Autoritatea judecătorească" şi nicio lege organică sau ordinară nu poate să deroge de la textele constituţionale. Rolul instanţei de a soluţiona procesul cu care este sesizată, precum şi independenţa judecătorilor şi supunerea lor numai legii nu sunt afectate prin participarea procurorului la procesul civil şi prin punerea de concluzii. Aşa fiind, în afara cazurilor în care procurorul este obligat să participe la procesul civil în temeiul legii,

participare a procurorului la procesul civil poate fi facultativă sau obligatorie. Este facultativă în cele mai multe cazuri, când procurorul apreciază de la caz la caz dacă un proces impune participarea sa în raţiunea apărării ordinii drept, a drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor. Sunt însă şi cazuri în care legea stabileşte în mod expres că participarea şi punerea de concluzii din partea procurorului la anumite procese este obligatorie[1]. În aceste cazuri legiuitorul însuşi a evaluat că genul respectiv de procese reclamă prezenţa procurorului care să reprezinte interesele societăţii. În aceste cazuri, când prezenţa procurorului este obligatorie, judecarea cauzei fără punerea de concluzii din partea acestuia atrage sancţiunea nulităţii absolute. Această nulitate va putea fi invocată în orice fază a procesului, de oricare din părţi sau chiar de instanţa din oficiu. S-a mai arătat că nu este necesar ca la toate şedinţele de judecată să participe unul şi acelaşi procuror[2]. Soluţia este evidentă din moment ce se reţine ca o caracteristică a Ministerului Public indivizibilitatea acestuia în sensul că fiecare membru al corpului reprezintă instituţia, iar aceasta se exprimă prin oricare dintre reprezentanţii săi.

O altă formă de participare a procurorului la procesul civil este exercitarea de către acesta a căilor de atac împotriva hotărârilor pronunţate în materie civilă *lato sensu*. În virtutea acestei reguli procurorul va putea exercita apelul, recursul, contestaţia în anulare sau revizuirea[3]. Întrucât hotărârile judecătoreşti sunt acte de

---

el poate participa la soluţionarea oricărui proces civil, în orice fază a acestuia, *dacă apreciază că este necesar pentru apărarea ordinii de drept ori a drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor*. Pentru comentarii cu privire la decizia Curţii Constituţionale a se vedea *V.M. Ciobanu*, Tratat..., op. cit., vol. I, p. 351-355.

[1] Sunt situaţii în care legea stabileşte că participarea procurorului la anumite procese este obligatorie. Sunt astfel de situaţii în cazul: cererile de punere sub interdicţie judecătorească şi de ridicare a interdicţiei judecătoreşti; soluţionarea cererilor de expropriere – art. 23 din Legea nr. 33/1994; soluţionarea cererilor privind regimul juridic al adopţiilor – Legea nr. 273/2004; cauzele prevăzute în legea privind drepturile copiilor şi stabilirea măsurilor de protecţie specială – art. 125 din Legea nr. 272/2004; rezolvarea cererii de înregistrare tardivă a naşterii; judecarea cererilor privind la anularea (desfiinţarea), modificarea, rectificarea sau completarea actelor de stare civilă şi menţiunilor înscrise în acestea – Legea nr. 119/1996; rezolvarea cererilor prin care se solicită acordarea personalităţii juridice a unei asociaţii sau fundaţii în cazul în care se constată neregularităţi ce privesc dispoziţiile art. 40 alin. (2) din Constituţie – O.U.G. nr. 26/2000;; soluţionarea cererii de înregistrare a unui partid politic sau a unei alianţe politice ori a cererii de încuviinţare a modificării statutului sau programului partidului politic – Legea nr. 14/2003; soluţionarea excepţiilor de neconstituţionalitate a unei legi sau ordonanţe – Legea nr. 47/1992; judecarea recursurilor în interesul legii. Pentru alte cazuri, a se vedea *V.M. Ciobanu, Tr.C. Briciu, C.C. Dinu*, Drept procesual civil, op. cit., p. 182; *G. Boroi, M. Stancu*, op. cit., p. 156.

[2] *V.M. Ciobanu, G. Boroi, Tr.C. Briciu*, op. cit., p. 101.

[3] Într-o perioadă anterioară procurorul putea exercita şi o altă cale de atac extraordinară denumită recurs în anulare. Aceasta se exercita împotriva hotărârilor judecătoreşti irevocabile. Pe baza unei jurisprudenţe suficient de consistente, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a decis că anularea unei hotărâri judecătoreşti irevocabile, pe calea unui recurs în anulare, contravine dreptului de acces la justiţie, întrucât transformă accesul la justiţie într-un drept iluzoriu cât timp hotărârea instanţei poate fi anulată oricând, pentru orice motiv la

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

autoritate, menţinerea în circuitul juridic a celor care sunt contrare legii este de natură să submineze încrederea generală în actul de justiţiei şi în sistemul judiciar, fapt ce reprezintă în sine o atingere adusă ordinii de drept. Din aceste considerente legiuitorul nu a limitat dreptul procurorului de a exercita căile de atac la anumite cazuri. Prin urmare, procurorul poate exercita căile de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti pronunţate în cereri cu caracter strict personal şi chiar în cazurile în care nu este vorba despre drepturile şi interesele legitime ale minorilor, persoanelor puse sub interdicţie sau dispăruţilor, deoarece textul legal nu face nicio limitare în acest sens. Desigur că procesul civil este supus principiului disponibilităţii, astfel că, în măsura în care normele încălcate la pronunţarea unei hotărâri judecătoreşti sunt de ordine privată, partea interesată în exerciţiul căii de atac poate achiesa la hotărârea pronunţată, demersul judiciar al procurorului rămânând fără rezultat.

Procurorul poate exercita calea de atac chiar dacă nu a participat la judecarea cauzei în care s-a pronunţat hotărârea respectivă, în cazuri în care ar fi putut formula cererea de chemare în judecată. Este de înţeles că, prin ipoteză, cererea de chemare în judecată a fost formulată de titularul dreptului. De asemenea, procurorul poate exercita calea de atac în cauzele la care a participat la judecată. Termenele pentru exerciţiul căii de atac a apelului curg diferit după cum procurorul a participat sau nu la judecata pricinii. În cazul în care procurorul nu a participat la judecată, termenul pentru exerciţiul căii de atac curge de la pronunţarea hotărârii, iar în cazul în care a participat la judecată, termenul curge de la comunicarea hotărârii. Explicaţia distincţiei stă în faptul că hotărârea nu se comunică decât părţilor din proces, astfel că în cazul în care procurorul nu a participat la judecată, regula curgerii termenului de la comunicare ar conduce la o imposibilitate a începerii curgerii acestuia, cu consecinţa faptului că hotărârea judecătorească s-ar afla veşnic sub spectrul posibilei atacări ceea ce nu este acceptabil pentru stabilitatea ordinii de drept. Regula de curgere a termenului pentru exerciţiul apelului se aplică în mod similar şi la recurs.

Recursul în interesul legii poate fi introdus de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, din oficiu sau la cererea ministrului Justiţiei, Colegiul de conducere al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, colegiile de conducere ale curţilor de apel, precum şi Avocatul Poporului.

În fine, ultima formă de participare a procurorului la procesul civil o reprezintă posibilitatea acestuia de a cere punerea în executare a hotărârilor judecătoreşti sau altor titluri executorii emise în favoarea minorilor, persoanelor puse sub interdicţie sau celor dispărute. Prin urmare, se poate reţine că procurorul are dreptul să solicite executarea silită a unei hotărâri judecătoreşti în acele cazuri în care ar putea să pornească acţiunea civilă şi numai dacă acest lucru este în interesul persoanelor aflate în categoriile respective. Nu este necesar ca procurorul să fi declanşat procesul şi nici

---

cererea procurorului. CEDO a constatat că, aşa cum a decis deja plecând de la hotărârea *Brumărescu c. României*, anularea pe calea unui recurs în anulare a unei hotărâri judecătoreşti irevocabile nu este compatibilă cu principiile pe care le impun art. 6 din Convenţie şi art. 1 din Protocolul nr. 1. Soluţii similare s-au pronunţat şi în cauzele *Rada c. România* şi *Piaţa Bazar Dorobanţi c. România*. Recursul în anulare, aflat la dispoziţia exclusivă a procurorului a fost exclus din rândul căilor de atac.

măcar să fi participat la judecarea acestuia. Din formularea art. 92 alin. (5) C.proc.civ. rezultă că procurorul ar putea să solicite punerea în executare nu numai a hotărârilor judecătoreşti, ci şi a altor categorii de titluri executorii. .

Declanşarea executării silite de către procuror nu împiedică pe creditor să efectueze acte de dispoziţie în legătura cu dreptul său. Desigur că dacă procurorul apreciază că reprezentanţii persoanelor ocrotite de textul legal efectuează acte de dispoziţie în contra intereselor celor reprezentaţi, procurorul poate sesiza instanţa care, dacă va constata că actele de dispoziţie nu sunt în interesul reprezentaţilor, în virtutea prerogativelor conferite de art. 93 C.proc.civ., va putea să dispună continuarea executării.

Dreptul procurorului de a cere executarea silită este o garanţie a realizării efective a dreptului în folosul persoanelor ocrotite special în raţiunea situaţiei în care se află. Dacă rolul procurorului s-ar reduce numai la posibilitatea declanşării procesului, participării la acesta şi exerciţiul căilor de atac, pasivitatea ar putea să intervină în ce priveşte executarea hotărârii obţinute. Acest fapt ar echivala cu nerealizarea dreptului, deoarece hotărârea judecătorească nu reprezintă doar un act de exerciţiu ştiinţific, ci trebuie să producă efecte directe în beneficiul persoanei ce a câştigat procesul. Pasivitatea în executare are aceeaşi importanţă ca şi pasivitatea în declanşarea procesului, consecinţa fiind nerealizarea drepturilor persoanelor prevăzute în art. 92 alin. (1) C.proc.civ.

În ceea ce priveşte participarea procurorului la procesul civil s-a pus în discuţie poziţia procesuală a acestuia în cadrul proceselor la care participă. S-a susţinut că procurorul ar fi un reprezentant *sui generis* al părţilor. Această teză nu poate fi primită, deoarece procurorul nu poate să reprezinte părţile, fiind un reprezentant al societăţii, iar nu al intereselor personale ale fiecărei părţi. De altfel, şi Curtea Constituţională a reţinut că poziţia procurorului nu poate fi aceea de reprezentant al părţilor. Curtea a apreciat că textul constituţional, referindu-se la apărarea drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor, nu are în vedere transformarea procurorului într-un avocat al uneia dintre părţi, ci de a veghea la respectarea legii în procesele care pun în discuţie astfel de drepturi şi libertăţi. Deşi este vorba de un proces civil, privat, este de netăgăduit că şi în acest domeniu există interese generale care trebuie apărate, iar în activitatea judiciară Constituţia a stabilit acest rol de apărător pentru procuror[1].

Într-o altă opinie, procurorul are poziţia de parte în procesul civil în cazurile în care declanşează procesul civil şi de participant atunci când ia parte la procesul iniţiat de titularul dreptului sau altă persoană cu legitimare procesuală activă[2].

Opinia dominantă în doctrină conferă procurorului poziţia de parte în cadrul procesului civil[3].

---

[1] DCC nr. 1/1995 (M.Of. nr. 66 din 11 aprilie 1995).

[2] *I. Santai*, Poziţia procurorului în litigiile întemeiate pe Legea nr. 1/1967, în Revista Română de Drept nr. 10/1984, 28.

[3] *I. Stoenescu, S. Zilberstein*, Drept procesual civil. Teoria generală. Judecata în primă instanţă. Hotărârea, ed. a II-a, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983, p. 328; *G. Porumb*, Codul de procedură civilă comentat şi adnotat, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1962,

Într-o opinie mai veche se făcea distincţie între poziţia procesuală de parte principală şi alăturată, prima noţiune desemnând situaţia în care procurorul declanşează procesul civil, iar a doua când intervine în cadrul unui proces declanşat de alţii[1]. Această distincţie terminologică care îşi avea sensul în dispoziţiile legislaţiei antebelice şi a fost folosită în literatura juridică[2] nu mai are astăzi suport, deoarece legislaţia actuală nu mai face o atare distincţie, iar căile de atac pot fi exercitate de procuror indiferent după cum a declanşat procesul sau a intervenit în cadrul acestuia ulterior[3]. A fost susţinută şi teza conform căreia procurorul dobândeşte poziţia de parte în sens procesual, iar nu şi în sens material[4]. Această opinie subliniază că procurorul nu are drepturi şi interese proprii în cadrul procesului, fiind un organ care veghează la apărarea ordinii de drept şi intereselor societăţii. Poziţia de parte în proces este susţinută şi de topografia textului care reglementează formele participării procurorului la procesul civil, aşezat în titlul privind „părţile". Prin urmare, atunci când participă la proces, în oricare din formele prevăzute de lege[5], procurorul are drepturile procesuale, dar şi obligaţiile procesuale specifice părţilor. Totuşi nu trebuie uitat că poziţia sa de organ care veghează la respectarea ordinii de drept conferă anumite particularităţi poziţiei sale procesuale, cum ar fi neobligarea sa la cheltuieli de

---

vol. I, p. 149-150; *I. Leş*, Participarea părţilor în procesul civil, op. cit., p. 207-208; *V.M. Ciobanu*, Tratat..., op. cit., vol. I, p. 349-350.

[1] Distincţia între poziţia procurorului de parte alăturată şi parte principală în procesul civil este tradiţională şi în literatura franceză de specialitate. Conform doctrinei franceze Ministerul Public, ca parte alăturată, se manifestă atunci când intervine în cadrul unui proces angajat între alte părţi pentru a face cunoscute opiniile sale exprimate în mod obiectiv, fără ca tribunalul să fie obligat să urmeze opinia exprimată. Potrivit aceleiaşi doctrine, Ministerul Public poate interveni în faţa instanţei ca parte principală atunci când declanşează el însuşi procesul în calitate de reclamant, pentru a susţine interesele colectivităţii, în numele societăţii. Această a doua formă de intervenţie, evident mai gravă, se manifestă în mod obişnuit în cauze, precum cele în materia actelor de stare civilă, a dispariţiei, când validitatea unei căsătorii este contestată pentru motive grave, dar şi în materii, precum lichidarea întreprinderilor comerciale. Actuala reglementare franceză lasă un câmp destul de larg pentru manifestarea ministerului public ca parte principală, stabilind că acesta poate acţiona pentru apărarea ordinii publice în privinţa faptelor care aduc atingere acesteia, ceea ce presupune că Ministerul Public poate acţiona ca parte principală în toate cazurile în care consideră că ordinea publică este în cauză. A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 412-413.

[2] *E. Herovanu*, op. cit., p. 425-440.

[3] În doctrina franceză distincţia între calitatea procurorului de parte principală sau parte alăturată păstrează încă importanţă practică, deoarece se admite că, acţionând în prima calitate, Ministerul Public poate formula căile de atac prevăzute de lege în contra hotărârii pronunţate în timp ce în cazul celei de a doua, în principiu, nu poate exercita căile de atac împotriva hotărârii ce se va pronunţa. A se vedea *J. Vincent, S. Guinchard, G. Montagnier, A. Varinard*, op. cit., p. 560.

[4] *V.M. Ciobanu*, Tratat..., op. cit., vol. I, p. 350.

[5] Poziţia de parte trebuie recunoscută fără diferenţieri în raport de formele de participare a procurorului la procesul civil. A se vedea şi *I. Leş*, Participanţii la procesul civil, op. cit., p. 208; *V.M. Ciobanu*, Tratat..., op. cit., vol. I, p. 349.

judecată în cazul respingerii acţiunii formulate[1] sau nedatorării plăţii taxelor judiciare de timbru pentru introducerea acţiunilor judiciare sau exerciţiul căilor de atac. De asemenea, trebuie remarcat faptul că atunci când procurorul apare în procesul civil ca reclamant nu se poate pune problema recuzării acestuia de către pârât, deoarece el este un adversar din punct de vedere procesual. În aceeaşi logică însă ar trebui ca în procesele în care procurorul a declanşat acţiunea şi are poziţia procesuală de reclamant, poziţia în sala de judecată să fie adecvată, părăsind estrada şi având a se poziţiona în banca rezervată avocaţilor[2]. Poziţionarea procurorului sub aspect fizic la acelaşi nivel cu instanţa de judecată în pricinile în care Ministerul Public declanşează acţiunea este de natură a crea, cel puţin la nivelul aparenţei, ideea încălcării principiului egalităţii între părţi în cadrul procesului civil. Este adevărat că, potrivit dispoziţiilor art. 4 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 procurorii, la fel ca şi judecătorii, sunt obligaţi să asigure un tratament nediscriminatoriu tuturor participanţilor la proces indiferent de calitatea acestora, dar această garanţie cu caracter larg şi abstract nu poate şterge impresia pe care partea ce se confruntă cu acţiunea civilă pusă în mişcare chiar de procuror o are atunci când observă că titularul acţiunii, pe care instinctiv şi dincolo de orice filosofie îl percepe drept adversar, se adresează instanţei dintr-o poziţie evident diferită de cea ocupată de avocatul său.

[1] Deşi, în fapt, Ministerul Public nu datorează cheltuieli de judecată pentru situaţia pierderii proceselor pe care le-a declanşat, acestea rămânând fie în sarcina celui care a câştigat procesul sau în sarcina părţii în favoarea căreia s-a făcut demersul judiciar de către procuror, această situaţie nu este conformă nici principiului echităţii. Ar trebui ca în cazul declanşării procesului de către procuror plata cheltuielilor de judecată să fie suportată de către Ministerul Public nefiind normal ca sarcina aceasta să rămână asupra părţii care a câştigat procesul sau asupra celui care a fost introdus în calitate de titular al dreptului în procesul declanşat de Ministerul Public. Desigur că acestuia din urma i se poate imputa că, fiind introdus în proces şi cunoscând faptul că dreptatea nu este de partea lui, ar fi trebuit să uzeze de mijloacele procedurale ce îi dau posibilitatea de a renunţa la judecarea cererii de chemare în judecată sau la dreptul dedus judecăţii la prima zi de înfăţişare.

[2] A se vedea şi *J.J. Taisne*, Institutions judiciaries, Dalloz, Paris, 1985, p. 63.

BCU CENTRAL UNIVERSITARA

Capitolul V
Statutul judecătorilor şi al procurorilor

Noţiunea de magistratură şi magistrat. Potrivit dispoziţiilor Legii nr. 303/2004, în forma iniţială, din corpul magistraţilor făceau parte judecătorii, procurorii, constituiţi în parchete şi magistraţii-asistenţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie (art. 2). Potrivit dispoziţiilor aceluiaşi act normativ era asimilat magistraţilor, pe durata funcţiei, personalul de specialitate juridică din Ministerul Justiţiei, Consiliul Superior al Magistraturii, din Institutul Naţional de Criminologie şi din Institutul Naţional al Magistraturii [art. 86 alin. (1)]. Forma iniţială a legii, la fel ca şi legislaţia anterioară[1], utiliza în mod frecvent termenul de magistrat pentru a desemna pe judecători, procurori şi magistraţii-asistenţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

În prezent Legea nr. 303/2004 evită să atribuie în mod explicit calitatea de magistrat unei categorii profesionale şi se limitează a opera cu noţiunea de *magistratură*. Astfel, legiuitorul defineşte magistratura ca fiind *activitatea judiciară desfăşurată de judecători în scopul înfăptuirii justiţiei şi de procurori în scopul apărării intereselor generale ale societăţii, ordinii de drept, precum şi a drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor*[2]. Modificarea legislativă pare mai mult formală din moment ce activitatea definită drept magistratură este în continuare atribuită şi recunoscută judecătorilor şi procurorilor, adică aceleaşi categorii cărora, în forma iniţială, legea le conferea calitatea de magistrat[3]. Şi în forma actuală legea prevede că magistraţii-asistenţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie se bucură de stabilitate, dar nu mai indică faptul că aceştia ar face parte din *corpul magistraţilor*[4], noţiune juridică pe care, de altfel, legea nu o mai utilizează. În mod asemănător, în ce priveşte personalul de specialitate juridică din Ministerul Justiţiei, Consiliul Superior al Magistraturii, din Institutul Naţional de Criminologie şi din Institutul Naţional al Magistraturii, forma actuală a legii prevede aceeaşi soluţie de asimilare pe durata funcţiei judecătorilor sau procurorilor, iar nu magistraţilor. Poziţia rezervată a legiuitorului român în privinţa utilizării termenului de „magistrat" pentru a desemna generic judecătorii şi procurorii se poate explica prin intervenţia Curţii Europene a Drepturilor Omului, care a considerat că procurorii, acţionând în calitate de reprezentanţi ai Ministerului

---

[1] În literatura juridică interbelică se denumea prin noţiunea de magistraţi atât judecătorii, cât şi procurorii, cu toate că se atribuia funcţia jurisdicţională numai judecătorilor. A se vedea *E. Herovanu*, op. cit., p. 383 urm.

[2] Art. 1 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, republicată.

[3] În literatura de specialitate a fost remarcată lipsa de coerenţă a schimbării terminologice care nu mai utilizează noţiunea de magistrat pentru a desemna pe judecători şi procurori, dar păstrează noţiunea de magistratură pentru a desemna activitatea ambelor categorii. A se vedea *V.M. Ciobanu*, Câteva reflecţii..., loc. cit., p. 35.

[4] Cu privire la noţiunea de corp al magistraţilor, a se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 19.

Public, subordonaţi mai întâi procurorului general, apoi ministrului Justiţiei, nu îndeplinesc condiţia de independenţă în raport cu puterea executivă, iar aceasta este inclusă printre garanţiile pe care le presupune noţiunea de magistrat[1]. Temerea legiuitorului nostru este nejustificată. Este evident că, atunci când a refuzat să recunoască calitatea de magistrat procurorului, instanţa europeană a avut în vedere noţiunea de magistrat în sensul de persoană care exercită funcţia jurisdicţională, deoarece critica nu era în legătură cu denumirea procurorului prin noţiunea de magistrat, ci era în legătură cu exerciţiul de către acesta a unor atribuţii cu caracter jurisdicţional[2]. Curtea de la Strasbourg nu este interesată de denumirea dat în dreptul intern unei funcţii, ci de atribuţiile ce corespund unei anumite funcţii. Desemnarea procurorului ca magistrat în legislaţia internă nu reprezintă o încălcare a art. 6 parag. 1 din Convenţia europeană atât timp cât el nu exercită funcţii jurisdicţionale, acestea revenind numai judecătorilor, care îndeplinesc exigenţele de independenţă solicitate de Curte. Pe de altă parte, tradiţional procurorul a fost inclus în corpul magistraţilor[3], iar statutul său în privinţa admiterii în profesie, numirii, promovării, drepturilor şi obligaţiilor, interdicţiilor şi incompatibilităţilor sunt aproape identice cu cel de care se bucură judecătorii.

Apreciem că în stadiul actual al legislaţiei, luând în calcul şi soluţiile Curţii de la Strasbourg, nu reprezintă o greşeală terminologică dacă ne-am referi la judecători şi procurori desemnându-i prin noţiunea generică de magistraţi[4]. Distincţia terminologică

---

[1] CEDO, cauza *Vasilescu c. România.*

[2] În cauza *Pantea c. România*, Curtea a sancţionat încălcarea art. 5 pct. 3 din Convenţia europeană a drepturilor omului (potrivit căruia orice *persoană arestată sau deţinută – în vederea aducerii sale în faţa autorităţii judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănui că a săvârşit o infracţiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârşească o infracţiune sau să fuga după săvârşirea acesteia – trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuţiilor judiciare...*) în sensul că măsura arestării preventive a fost dispusă de către procuror, care nu prezintă garanţiile de independenţă solicitate unui magistrat care exercită funcţia judiciară în sensul acestui articol. La acea epocă legislaţia noastră prevedea posibilitatea ca măsura arestării preventive să fie dispusă şi de procuror. Acesta este conflictul, deoarece potrivit art. 5 pct. 3 din Convenţie măsura arestării preventive trebuie dispusă de un judecător sau alt magistrat împuternicit prin lege să exercite funcţii jurisdicţionale. Dacă un magistrat exercită funcţii jurisdicţionale atunci trebuie să se supună garanţiilor de independenţă şi imparţialitate prevăzute la art. 6 parag. 1 din Convenţie. Or, se pare că legislaţia noastră de la acel moment permitea dispunerea arestării preventive de către o persoană care nu avea atribuţii jurisdicţionale şi nici nu îndeplinea garanţiile de independenţă prevăzute de art. 6 parag. 1 Convenţie. Deci problema nu era denumirea de magistrat atribuită procurorului ci atribuţiile pe care acesta le exercita.

[3] Exceptând perioada totalitarismului comunist, în care termenul de magistrat a fost înlocuit cu cel de funcţionar judecătoresc.

[4] În doctrină s-au exprimat puncte de vedere critice faţă de inovaţia terminologică adusă de legiuitor, care utilizează noţiunea *de magistratură*, dar nu şi pe cea *de magistrat*. A se vedea *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 174. Autorul arată că termenul de magistrat este prevăzut şi în art. 40 alin. (3) din Constituţie, iar Curtea Constituţională s-a pronunţat în sensul că procurorii au statutul constituţional de magistraţi [DCC nr. 866/2006

are rădăcini mai vechi: termenul de judecător vine de la *latinescul „judicem"* şi desemnează pe cel care spune dreptul, adică cel care este învestit cu funcţia de a tranşa un litigiu prin pronunţarea unei hotărâri, în timp ce termenul de magistrat vine de la latinescul *„magister"*, care desemna pe cel care dispune de o putere care nu este neapărat cea de a judeca. Prin urmare, termenul de magistrat îi desemnează generic pe judecători şi procurori deopotrivă, judecătorii fiind „magistraţi de scaun" (cu funcţia de a judeca), iar procurorii „magistraţi de parchet" (rolul lor nefiind de a judeca, ci acela de a apăra ordinea de drept prin solicitările pe care le formulează în faţa judecătorilor)[1]. Ambele categorii fac parte din acelaşi corp profesional, acela al *magistraţilor* şi exercita ceea ce legea defineşte drept *magistratura*.

Secţiunea 1. Cariera judecătorilor şi procurorilor

§1. Admiterea în magistratură. Formarea profesională iniţială a judecătorilor şi procurorilor

1.1. Importanţa problemei

Modalitatea de recrutare a magistraţilor este fără îndoială una dintre cele mai complexe probleme cu care se confruntă un sistem judiciar. Problema recrutării este una dificilă, deoarece cuprinde foarte multe componente de care trebuie să se ţină seama. Nu mai puţin de modul în care se realizează recrutarea magistraţilor depinde evoluţia ulterioară a carierei acestora şi a sistemului judiciar.

În procesul de recrutare trebuie să se ţină seama de aspecte diferite care asigură o largă paletă de calităţi pe care un magistrat se presupune că ar trebui să le aibă: calităţi morale, calităţi ştiinţifice de cunoaştere a dreptului, experienţă, aptitudini psihologice adecvate funcţiei, concepţii sociale şi de viaţă compatibile cu funcţia, asigurarea unei încrederi a cetăţenilor în capacităţile persoanei desemnate în funcţia de magistrat etc. Este foarte greu ca o persoană să întrunească atâtea calităţi şi cu atât mai greu să fie găsită o procedură de primire în profesie care să garanteze existenţa lor în persoana celor selectaţi pentru îndeplinirea funcţiei de magistrat. Pe lângă acestea, modalitatea de recrutare a judecătorilor şi procurorilor are în mod cert o influenţă şi asupra independenţei personale a acestora, sens în care trebuie evitat ca aceştia să fie obedienţi sau recunoscători faţă de autoritatea care a determinat numirea lor în funcţie.

(M.Of. nr. 5 din 4 ianuarie 2007)]. În acelaşi sens, a se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 45. Autorul arată că în forma modificată de Legea nr. 247/2005, legea privind statutul judecătorilor şi procurorilor, *„a menţinut o reglementare comună celor două categorii profesionale recunoscând implicit un adevăr pe care legiuitorul a intenţionat şi a reuşit să-l escamoteze terminologic, acela al apartenenţei procurorului la magistratură, în cadrul autorităţii judecătoreşti"*.

[1] A se vedea şi *R. Perrot*, op. cit., p. 273.

Există eforturi în mai toate statele de a găsi un sistem optim de recrutare a magistraţilor care să garanteze independenţa acestora şi totodată să asigure formarea a unui corp profesional de elită. Din acest punct de vedere dreptul comparat cunoaşte mai multe sisteme de recrutare şi învestire a magistraţilor atât sub aspectul *criteriilor şi condiţiilor avute în vedere în procesul de selecţie a magistraţilor*, cât şi sub aspectul *modalităţii de numire în funcţia de magistrat*. Mai trebuie conştientizat faptul că în aceasta privinţă nu există o „reţetă" universal valabilă, ceea ce funcţionează într-un anumit sistem judiciar putând fi un eşec în cazul altui sistem, deoarece problema interferează în mare măsură cu aspecte precum *tradiţiile sociale ale ţării sau regiunii* (de exemplu, unele societăţi nu dau încredere unei persoane lipsite de experienţă de viaţă oricâte abilităţi tehnico-juridice ar demonstra că a reuşit să dobândească, preferând în funcţia de magistrat persoane cu experienţă, sens în care apar condiţii de vârstă), *sistemul de drept aplicabil* (de exemplu, drept continental sau *common law*, primul presupunând un mai mare grad de tehnicitate şi rigoare ştiinţifică a conceptelor juridice), *calitatea şi specificul învăţământului superior juridic într-o anumită ţară* (de exemplu, durata acestuia, dacă pune accentul pe practică sau pe cunoaşterea teoretică a noţiunilor juridice) etc. Vom vedea, din scurta incursiune în domeniul sistemelor de recrutare şi numire în funcţie a magistraţilor, că unele dintre ele, deşi provin din ţări la care suntem obişnuiţi să ne raportam cu deferenţă atunci când vorbim de democraţie şi funcţionalitate a sistemului judiciar, dacă ar fi aplicabile la noi, ar fi catalogate ca imixtiuni ale politicului în justiţie sau o încălcare a inamovibilităţii. Acest fapt este uşor explicabil, deoarece societatea noastră are relaţiile instituţionale reglementate, dar încă neconsolidate, iar constantele comportamentului instituţional din alte ţări lipsesc cu desăvârşire, astfel încât orice lacună în domeniul reglementării unui comportament instituţional dă loc oricărei interpretări şi, implicit, oricărei acţiuni. În ţări cu raporturi inter-instituţionale mai consolidate şi verificate în timp, reglementarea lacunară sau imprecisă este imediat înlocuită cu regulile de curtoazie, cutuma sau reguli deontologice, toate acestea dublate de aplicarea lor consecventă într-o lungă perioadă de timp.

1.2. Condiţii şi criterii în procedura de recrutare a magistraţilor. Analiză generală

În mai toate sistemele juridice sunt impuse condiţii precum cetăţenia ţării respective, capacitatea deplină de exerciţiu a drepturilor civile şi politice, capacitatea psihică şi fizică de a exercita funcţia. În multe cazuri apar condiţii exprese sau implicite legate de moralitate sau de efectuarea serviciului militar[1].

A. Licenţiaţi sau nelicenţiaţi în drept. Diferenţe apar în ce priveşte condiţia **studiilor juridice**. Oricât ar părea de neobişnuit, sunt sisteme care, nu solicită în mod expres condiţia existenţei studiilor juridice pentru a ocupa funcţia de judecător. Pentru a fi mai clar, precizez că nu este vorba de cei care compun juriul şi care, în sistemele ce cunosc curţi cu juraţi, nu este compus din specialişti în drept, ci este

[1] În Franţa, se prevede *„obligaţia de a avea reglementată situaţia militară"*.

vorba chiar de magistrat. Se va putea observa că, în general, aceste sisteme cunosc cumulativ şi modalitatea de numire a magistraţilor prin alegerea sau desemnarea lor de către executiv sau legislativ, cu sau fără recomandarea unor organisme reprezentative la nivelul profesiilor juridice. Se va vedea că totuşi şi în aceste sisteme, în care condiţia absolvirii unei facultăţi de drept nu este solicitată, probabil în baza tradiţiilor, în ultima perioadă de timp, *de facto*, marea majoritate sau chiar unanimitatea judecătorilor sunt absolvenţi ai unei facultăţi de drept.

a) în Elveţia, simbolul echilibrului social în Europa şi în lume, legea nu impune condiţii de ordin profesional pentru accesul în magistratură şi absolvirea unei facultăţi de drept nu reprezintă o condiţie pentru desemnarea ca judecător[1].

b) în Anglia, judecătorul se bucură de un prestigiu deosebit şi profesia inspiră un respect enorm, fiind considerat ca tipul ideal de judecător. Trebuie încă de acum spus că în Anglia judecătorii nu sunt recrutaţi direct, ci provin din rândurile avocaţilor. Cu toate acestea, trebuie ştiut că în mod tradiţional, dobândirea calităţii de avocat în cele două forme cunoscute în insulă (*solicitor* şi *barrister*) şi, implicit ocuparea unui post de judecător, nu era condiţionată de obţinerea vreunei diplome universitare. Acest fapt este explicat prin natura dreptului *common law*, care se bazează în mod tradiţional pe cunoaşterea practicii judiciare şi mai puţin pe rigorile ştiinţifice specifice dreptului romano-germanic, dar şi faptului că în Anglia titlurile universitare erau recunoscute ca dovada a unei culturi generale solide însă nu erau solicitate atunci când era vorba de exerciţiul unei anume profesii[2]. Totuşi, în prezent, situaţia s-a schimbat, pentru înscrierea în asociaţiile profesionale ale avocaţilor fiind mai mult decât dezirabilă existenţa diplomei universitare[3], facultăţile de drept ocupând un rol foarte important în pregătirea juriştilor[4]. Este de reţinut că tradiţional, o parte a judecătorilor de la instanţele inferioare nu erau jurişti, fiind numiţi de Regină la propunerea Lordului Cancelar, pe baza avizului unei comisii teritoriale, din rândul cetăţenilor aparţinând diferitelor domenii de activitate. Aceştia poartă numele de *lay magistrates* sau *justice of the peace*, nu au caracter permanent şi îşi desfăşoară activitatea numai în anumite sesiuni[5]. Sistemul utilizării în justiţie a unor persoane din alte domenii de activitate nu a dat satisfacţie nici în sistemul englez, sistemul

---

[1] *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 578. Autorul arată că toţi judecătorii de la Curtea federală sunt jurişti, la fel şi preşedinţii tribunalelor de district şi majoritatea judecătorilor de la tribunalele superioare. În schimb, la tribunalele administrative, numai preşedintele este în mod necesar jurist, ceilalţi membri ai completului de judecată putând fi specialişti în alte domenii.

[2] *R. David*, Le Droit anglais, Presse Universitaires de France, Paris, 1965, p. 41.

[3] Ibidem.

[4] *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 569. Pentru o analiza amănunţită a modului de dobândire a calităţii de *barrister* sau solicitator, prin asociaţiile profesionale ale avocaţilor (*„Inn of Court"* pentru *barristers* şi *„Law Society"*, pentru *solicitors*), precum şi distincţiile dintre aceste două categorii profesionale a se vedea *K. Eddey*, The English legal system, Sweer&Maxwell, Londra, 1987, p. 1-12.

[5] *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 568.

fiind înlocuit cu desemnarea unor judecători profesionişti, aleşi dintre avocaţii în exerciţiu şi care îndeplinesc funcţia de judecător – *recorders* – numai parţial[1].

c) dacă analizăm situaţia din Statele Unite ale Americii, vom observa că judecătorii federali sunt întotdeauna absolvenţi ai facultăţilor de drept, dar această condiţie nu se cere şi la nivelul judecătorilor statelor[2]. Soluţia s-a impus şi datorită faptului că în mod tradiţional în state se recurgea la sistemul electiv în ce priveşte recrutarea judecătorilor, sistem care, aşa acum am mai arătat, încurajează selecţia persoanelor care nu prezintă neapărat garanţii de operare cu criterii ştiinţifice în domeniul dreptului. Totuşi, neajunsurile acestui sistem, semnalate în mod constant de doctrinarii europeni, conduce în prezent la o temperare a aplicării sale în multe dintre statele americane[3].

d) La polul opus se află ţări europene precum **Germania, Italia, Suedia, Franţa**[4] în care accesul în magistratură este rezervat în baza unor criterii de selecţie bazate pe diplome universitare şi examene de verificare a cunoştinţelor teoretice.

B. Tinereţe sau experienţă anterioară. Un alt aspect diferit în sistemele judiciare este cel al experienţei profesionale anterioare a candidatului pentru ocuparea funcţiei de magistrat. Aici se poate observa că sisteme precum cel englez se caracterizează prin faptul că magistraţii provin din rândul avocaţilor (*barristers*), existând condiţii de vechime în raport de funcţia şi instanţa în care sunt numiţi. În

---

[1] *R. David*, op. cit., p. 36.

[2] *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 480.

[3] Potrivit lui *A. Deysine*, judecătorii instanţelor federale erau cu totul opuşi „micuţilor" judecători locali, desemnaţi printr-un proces partizan sau aleşi şi a căror competenţă juridică nu constituia întotdeauna principalul criteriu al alegerii. Se arată totuşi că deşi aceste diferenţe subzistă, au fost atenuate, deoarece în ambele cazuri obiectivele urmărite sunt acelea de a garanta competenţa şi independenţa acestora. *A. Deysine*, Justiţia în Statele Unite ale Americii, Ed. Rosetti, Bucureşti, 2002, p. 80 urm.

[4] În Franţa, sistemul este oarecum diferit, din două puncte de vedere: a) existenţa unor judecători exteriori funcţiei publice care însă nu funcţionează la instanţele de drept comun ci la *tribunalele de comerţ* sau *conseils de prud'hommes*, care nu sunt judecători de carieră, ci sunt aleşi sau numiţi fără ca existenţa licenţei în drept să fie un impediment; b) existenţa sistemului numit *„échevinage"*, care consistă în crearea unei jurisdicţii atât din judecători de carieră, cât şi din judecători exteriori funcţiei publice, cum este cazul curţilor cu juraţi sau *Les Tribunaux paritaires des baux ruraux*; c) chiar şi pentru înscrierea la Şcoala Naţională de Magistratură nu este necesară întotdeauna o diplomă universitară. În cele mai multe cazuri recrutarea se face din rândul tinerilor absolvenţi printr-un concurs denumit *„concours étudiants"*, dar există şi posibilitatea organizării unui concurs de admitere la Şcoala Naţională de Magistratură şi pentru funcţionari ai statului sau ai colectivităţilor teritoriale sau altor instituţii publice cu vârste de cel puţin 40 ani, precum şi pentru persoane care au exercitat o durată de 8 ani una sau mai multe activităţi profesionale sau funcţii jurisdicţionale cu titlu non profesional (spre exemplu, judecător de *tribunal de comerţ*). În ultimele două cazuri diploma nu este necesară. Statisticile arătau la nivelul anului 2004 că *„concours étudiants"* aproximativ 223 de auditori de justiţie faţă de numai 18 în cazul *„concours fonctionnaires"*. Chiar şi în atare condiţii, după cum se va vedea, cursurile Şcolii Naţionale de Magistratură au o durată care în sine asigură o pregătire juridică corespunzătoare.

acest sistem, este evident că se pune accentul pe experienţa profesională anterioară, fiind de neconceput ca un jurist să înceapă cariera cu o funcţie atât de importantă cum este cea de judecător. Am spus că judecătorul în Anglia se bucura de un mare respect social, iar în conservatorismul britanic cred că acesta nici nu ar putea fi acordat în aceeaşi măsura dacă pe scaunul de judecată s-ar afla o persoană prea tânără. În plus, sistemul *common law* practicat în Anglia pune în plan principal practica judiciară, caz în care exercitarea profesiei de avocat pentru o lungă perioadă de timp reprezintă o garanţie în ce priveşte asimilarea jurisprudenţei instanţelor.

În plan opus se află **Germania**, unde condiţia de vârstă este secundară şi decurge mai mult din necesitatea parcurgerii studiilor necesare pentru a ajunge magistrat. Condiţia principală este promovarea unui *examen de stat*[1] pe care îl susţin toţi juriştii care doresc să practice, urmând ca în ordinea notelor şi opţiunilor să ocupe posturile de notar, judecător, procuror, avocat. Examenul este unic şi se susţine în faţa unor practicieni ai dreptului (judecători, avocaţi etc.). Cei care au obţinut note suficient de mari pentru a ocupa funcţiile de judecător sau procuror fac un stagiu în magistratură de 3 ani.

În **Franţa**, problema se pune între recrutarea directă, prin intermediul Şcolii Naţionale de Magistratură şi recrutarea numită *„în lateral"*, adică prin preluarea magistraţilor din rândul unor categorii profesionale delimitate prin legea de organizare judecătorească. Deşi există mai multe modalităţi de a accede în magistratură, se spune că forma principală o reprezintă recrutarea magistraţilor prin Şcoala Naţională de Magistratură. După cum am văzut, concursul la Şcoala Naţională de Magistratură se poate organiza şi pentru cei care au o vârsta de cel puţin 40 de ani şi au fost funcţionari ai statului sau ai colectivităţilor teritoriale sau ai altor instituţii publice, dar calitatea de auditori de justiţie o dobândesc în proporţie covârşitoare cei care promovează concursul organizat pentru tinerii absolvenţi ai facultăţilor de drept cu o vârsta, ce este drept, de cel puţin 27 de ani. Auditorii de justiţie urmează o pregătire profesională de 31 de luni[2]. În ceea ce priveşte recrutarea denumită *„în lateral"* este destinată candidaţilor mai în vârstă şi care au titluri suficiente pentru a justifica admiterea la Şcoala Naţională de Magistratură fără concurs. Candidaţii care, îndeplinind condiţiile existenţei titlurilor suficiente, au 27 de ani cel puţin sau 40 de ani cel mult la 1 ianuarie al anului în curs, pot fi înscrişi, la Şcoala Naţională de Magistratură după avizul unei comisii, dar numărul lor nu va putea depăşi o cincime din numărul auditorilor de justiţie primiţi pe bază de concurs în cadrul aceleiaşi promoţii, aspect ce denotă preferinţa sistemului francez pentru recrutarea directă[3]. Este de reţinut că şi în cazul acestei forme de recrutare *„în lateral"* cursurile Şcolii Naţionale de Magistratură au o durată de 27 de luni, cu numai 4 luni mai puţin decât în cazul recrutării obişnuite.

---

[1] Pentru a te înscrie la acest examen trebuie absolvite cursurile unei facultăţi de drept prin promovarea examenului de stat organizat la finalizarea acestor studii şi a urmării unor stagii de practică.

[2] *A. Heraud, A. Maurin*, op. cit., p. 100.

[3] *R. Perrot*, op. cit., p. 287.

Sistemul francez cunoaşte şi *integrarea directă* în funcţia de magistrat fără a deveni auditor al Şcolii Naţionale de Magistratură, dar acest sistem este considerat extraordinar. Integrarea directă poate fi cu titlu definitiv sau cu durată determinată. Pot beneficia de dreptul de integrare directă în magistratura numai persoane special determinate în legea de organizare judecătorească, precum avocaţii, grefierii şefi şi unii funcţionari ai Ministerului de Justiţie, cu condiţia unui titlu de master (*mâitrise*) sau altă diplomă echivalenta şi o vechime de cel puţin 7 ani efectivi în respectiva funcţie, profesorii unei facultăţi de drept de stat cu vechime de cel puţin 10 ani etc. Integrarea directă se face în grade diferite în funcţie de natura şi durata activităţii anterioare a persoanelor ce acced în magistratură în acest mod[1]. Candidaturile sunt analizate de o comisie denumită *„commission d'avancement"*[2].

Problema *tinereţe versus experienţă profesională anterioară* sau *integrarea în magistratură prin urmarea în calitate de auditor de justiţie a Şcolii Naţionale de Magistratură versus integrare directă* (din altă profesie juridică), aceasta din urmă nefiind decât o punere în scena franceză a problemei generale, nu poate fi tranşată în mod categoric în favoarea unuia dintre criterii. Fiecare criteriu are avantajele şi dezavantajele sale:

- experienţa profesională anterioară într-o altă profesie juridică cum ar fi cea de avocat (în cele din urmă, cea mai apropiată profesie de activitatea specifică magistratului) pentru o lungă durată de timp prezintă avantajul de aduce corpului judiciar un „aer exterior" care nu trebuie neglijat[3]. Un element străin vine întotdeauna cu o percepere diferită a realităţilor sociale şi economice, precum şi a problemelor cu care se confruntă ceilalţi parteneri judiciari. Recrutarea judecătorilor din rândul avocaţilor, aşa cum se întâmplă în sistemul englez, păstrează legătura corpului magistraţilor cu realitatea exterioară şi împiedică închiderea acestuia într-un cerc străin de celelalte profesii juridice şi chiar de modalitatea în care se creează şi se derulează raporturile juridice şi economice[4]. Integrarea în magistratură direct din altă profesie juridică

---

[1] Idem, p. 291.

[2] Ibidem. Autorul indică faptul că în acest mod acced în magistratură între 10 şi 30 de persoane în fiecare an.

[3] A se vedea în acest sens şi *R. Perrot*, op. cit., p. 278.

[4] Este ştiut că în faţa magistratului ajung problemele de patologie a raporturilor juridice. El nu participă la crearea raportului juridic cu tot ce implică acesta: negociere, formarea voinţei juridice, condiţii puse de părţi, adaptarea normelor de drept la nevoile părţilor etc. Din această cauză magistraţii fără experienţa juridică anterioară în alte profesii juridice văd de multe ori prea rigid aspectele legate de modul în care s-a format contractul şi comportamentul contractual al părţilor, făcând abstracţie de condiţionări de ordin economic pe care nu le cunoaşte îndeajuns de bine, deoarece nu sunt de natură teoretică, ci practică. Spre exemplu: un comerciant ce edifică un bloc este dat în judecată de o persoană solicitând anularea autorizaţiei de construire. Acţiunea se respinge. Comerciantul pârât solicită la rândul sau daune de la reclamantul iniţial contravaloarea chiriilor pe care le-a pierdut prin faptul că a oprit lucrările de construire pe toata durata procesului, deoarece banca finanţatoare nu a sistat linia de credit promisă până la clarificarea legalităţii autorizaţiei de construire. Pârâtul se apără spunând, nu este vina mea, eu doar am dat în judecată şi nu am cerut suspendarea executării construcţiei. Este vina băncii că ţi-a oprit finanţarea şi a ta pentru ca ai sistat construcţia. Un judecător cu

poate prezenta avantajul unei mai mari flexibilităţi a sistemului în faţa crizelor de personal judiciar. Recrutarea prin sisteme precum Şcoala Naţională de Magistratură în Franţa, Institutul Naţional al Magistraturii în România prezintă dezavantajul unei perioade destul de lungi de pregătire a auditorilor de justiţie. În cazul unei crize acute de personal, acest sistem nu asigură rezolvarea situaţiei.

- sistemul recrutării directe din rândurile tinerilor care au absolvit facultăţile de drept şi formarea lor iniţială ca *auditori de justiţie* într-un institut, indiferent de denumirea acestuia (sau în cadrul stagiului în magistratură acolo unde nu există un institut sau şcoală de magistratură), prezintă avantajul premiselor creării unui corp profesional unitar sub aspectul pregătirii, gândirii juridice, modului de lucru, deontologiei profesionale etc. Se reproşează acestui sistem faptul că tocmai aspectele enumerate mai sus conduc la crearea unei caste prea închise, caracterul unitar al viziunii şi modul de lucru nefiind şi garanţia că sunt corecte sau superioare altor profesii juridice. Lucrurile nu sunt departe de adevăr, deoarece adeseori chiar corpul magistraţilor pare dezbinat între cei care au urmat cursurile şcolii sau institutului de magistratură şi cei care nu au urmat aceste cursuri. Desigur că problema poate să îşi aibă sorgintea şi într-un conflict între generaţii, de principiu cei care au fost auditori de justiţie fiind mai tineri, dar cred că problemele au cel puţin în parte şi un fond diferit ce provine din apartenenţa la o castă (curios, chiar în cadrul aceluiaşi corp profesional) pe care cei ce o compun tind să o considere închisă, cât mai selectivă şi, oricum, dominantă. Problemele nu sunt proprii numai sistemului nostru, ci şi celui francez, bazat pe aceeaşi preferinţă către recrutarea prin Şcoala Naţională de Magistratură[1].

---

experienţă anterioară de avocat va putea decela cine a avut comportament normal şi cine nu: reclamantul, pârâtul sau banca. Va şti din propriile lui experienţe anterioare că toate băncile îşi rezervă sistarea liniei de credit atunci când sunt indicii privind pierderea garanţiei (garanţia o reprezenta şi clădirea în construcţie), va şti deopotrivă că peste 90% din comercianţi sunt dependenţi de fonduri bancare şi nu se pune problema de a continua construcţia cu sume proprii, fiind un comportament neobişnuit sub aspect comercial, va şti deopotrivă practica economică de a contracta cu viitorii chiriaşi încă din faza de execuţie a lucrării, banca condiţionând eliberarea tranşelor de bani succesive necesare terminării construcţiei şi în funcţie de rata contractărilor, va şti că putini sunt dispuşi să contracteze din poziţia de chiriaşi atunci când nu au certitudinea că edificiul va fi gata la timp. Desigur că aceste lucruri le poate explica şi avocatul, dar dacă ele au fost şi trăite de magistrat într-o experienţă anterioară cu siguranţă că aceasta îl va ajuta să deceleze mai bine adevărul de minciună şi dreptatea de exagerare.

[1] *R. Perrot*, op. cit., p. 278. Autorul arată că intrarea în sistem a unor personalităţi care au exercitat alte profesii a creat o reacţie a tinerilor judecători, care încă de la debut au ales această profesie, care şi-au văzut diminuate brusc posibilităţile de avansare. Reflexul ar fi acela de a acorda noilor veniţi din alte profesii posturi modeste la instanţele inferioare (cum se întâmplă în sistemul nostru), dar acest lucru prezintă neajunsul că recrutarea directă va îndepărta personalităţile cu valoare în funcţii sau activităţile lor anterioare, apropiind mai mult pe cei care nu au avut succes în profesiile exercite anterior şi care ar accepta şi posturile modeste.

1.3. Modalităţi de recrutare a magistraţilor. Sistem electiv, numire de către o autoritate publică, selecţia de corpul magistraţilor

Anterior am discutat despre criteriile ce sunt utilizate pentru a selecta persoanele demne de a ocupa funcţia de magistrat. În cele ce urmează discuţia va purta asupra modalităţilor de recrutare din perspectiva formei în care se realizează aceasta, dar şi a autorităţii de nominare. În practica actuală a statelor sunt cunoscute trei modalităţi de recrutare a magistraţilor sub aspectul autorităţii *lato sensu* care decide cu privire la numirea în funcţie a magistraţilor: *alegerea, numirea de către o autoritate publica sau selectarea de către chiar corpul profesional al magistraţilor*. Se întâlnesc adesea sisteme care combină cele trei modalităţi clasice de recrutare a magistraţilor.

a) Sistemul electiv este destul de răspândit în Statele Unite ale Americii, în Elveţia şi într-o anumită măsură în Franţa[1].

În ce priveşte sistemele care mai au curţi cu juraţi, în privinţa desemnării juraţilor sistemul electiv pare preferabil tragerii la sorti. În opinia noastră, exprimată de altfel şi anterior, sistemul juraţilor în sine este depăşit şi cauzatorul multor erori judiciare, fiind în prezent într-un proces progresiv de dezafectare chiar în ţările care l-au consacrat, precum Anglia[2].

Dacă în cazul juraţilor, acolo unde încă mai este cazul, sistemul electiv este unul acceptabil, criteriile de desemnare bazate pe cunoştinţe juridice nefiind aplicabile datorită faptului că juraţii nu sunt jurişti de profesie, discuţia este mult mai dificilă atunci când se pune în legătură cu desemnarea judecătorilor profesionişti.

Alegerea reprezintă un sistem care are avantajul înlăturării pericolului de aservire a magistraţilor puterii executive. În plus, el permite recrutarea magistraţilor ce se prezumă că au încrederea justiţiabililor, fapt ce va favoriza şi acceptarea socială a soluţiilor adoptate, dar şi o deschidere mai mare a justiţiabililor faţă de sfaturile de împăcare sau conciliere pe care le-ar oferi judecătorul.

Fără îndoială că alegerea este o practică ce poate alimenta ideea seducătoare că populaţia participă indirect la actul de justiţie şi din această perspectivă reprezintă forma cea mai democratică de desemnare a magistraţilor, dar sistemul nu este lipsit de riscuri care ar putea să paralizeze chiar şi părţile bune ale sistemului.

Critica sistemului electiv are la bază argumentul corect că alegătorii nu au expertiza necesară pentru a aprecia capacităţile de bun magistrat al candidatului, de multe ori alegerea fiind bazată pe elemente ce exced calităţilor profesionale ale acestuia:

- în ceea ce priveşte independenţa, sistemul electiv asigură independenţa magistratului faţă de executiv, dar va fi dependent de grupurile care au determinat alegerea sa. Un astfel de judecător va fi prea plecat către opinia publică şi adesea tentat să caute soluţiile ce vin în consonanţă cu aceasta şi care ar fi pe placul alegatorilor săi, dar nu întotdeauna în conformitate cu regulile de drept. Aceste realităţi, care în multe sisteme ce au la bază caracterul electiv al desemnării magistraţilor au condus la erori

---

[1] Pentru alte ţări care au adoptat sistemul electiv sau combinarea acestuia cu unul dintre celelalte două sisteme, a se vedea *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 179.

[2] *R. David*, op. cit., p. 27. Pentru funcţionarea sistemului curţilor cu juraţi în Anglia şi procesul istoric de decădere a acestuia, *K. Eddey*, op. cit., p. 33-38.

judiciare majore, fac să existe serioase rezerve faţă de această modalitate de recrutare a magistraţilor;

- sistemul electiv prezintă şi riscul politizării justiţiei. În cazul în care se ajunge la alegeri, va fi foarte dificil de separat discuţia despre problemele juridice de cele sociale, iar de aici până la cele politice nu mai este decât un pas. Sistemul în sine apropie prea mult justiţia de politică. În cazul nostru, acest lucru este şi mai evident, deoarece singura perioadă în care am avut sistem electiv în ce priveşte desemnarea judecătorilor a fost cea a totalitarismului de tip comunist;

- o limită a sistemului electiv este şi cea a absenteismului la posibile alegeri, fapt de natură să genereze reprezentativităţi false[1].

În prezent, sistemul electiv este folosit în Statele Unite ale Americii în ceea ce priveşte desemnarea judecătorilor în unele state. Sistemul electiv era răspândit la nivelul statelor, dar în spre sfârşitul secolului al XX-lea criticile acestui sistem au început să apără şi să arate limitele sale. Inconvenienţele sistemului, printre care se numără *incompetenţa celor aleşi de către un electorat care nu are pregătire juridică, întreţinerea unui aparat partinic, presiuni exercitate asupra judecătorului de către grupurile ce au influenţat alegerea sa sau au ajutat la formarea unei opinii publice favorabile acestuia, demagogia faţă de opinia publică*, au condus la o criză de încredere în justiţie ce a zdruncinat tradiţia electivă. Sistemul electiv s-a redus, dar nu a dispărut. În multe cazuri statele au adus modificări prin combinarea originală a sistemelor electiv, politic şi de selecţie profesională[2].

Sistemul electiv funcţionează şi în **Elveţia** unde judecătorii federali sunt aleşi de către Parlamentul federal pe o perioadă de 6 ani, iar judecătorii cantonali sunt aleşi de către parlamentul local sau direct de către cetăţeni pe perioade ce variază între 4 şi 6 ani[3].

În **Franţa** sistemul electiv este folosit numai în domenii limitate unde atenţia cade mai mult asupra necesităţii realizării unei concilieri sau aspra tehnicii profesionale decât asupra tehnicii juridice: tribunalele de comerţ[4], cele privind litigiile de munca (*conseils de prud'hommes*) şi *tribunaux paritaires des baux ruraux*. Aşa cum am mai

---

[1] A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 282.

[2] *A. Deysine*, op. cit., p. 88 urm. Se indică şase metode la care statele americane au recurs: alegeri de partid, alegeri nepartinice, selecţie după merite, nominalizare făcută de guvernator, selectare/cooptare dintre judecătorii în funcţie. A se vedea şi *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 480 urm.

[3] *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 179, 578. Potrivit literaturii juridice elveţiene la care se face referire, sistemul alegerii de către legislativ împiedică formarea unei caste a judecătorilor, pericol ce există în cazul sistemelor bazate pe inamovibilitate.

[4] În materie comercială practicile şi uzanţele comerciale ar putea fi mai bine înţelese de către judecători neprofesionişti aleşi de către camerele de comerţ. De altfel, şi în cazul nostru mulţi comercianţi aleg ca alternativă soluţionarea litigiilor în faţa tribunalelor arbitrale constituite din arbitrii desemnaţi de părţi conform convenţiei arbitrale. Una din raţiunile care face aplicabil arbitrajul este aceea a faptului că arbitrii sunt mult mai deschişi în ce priveşte judecarea comportamentului comercial al părţilor ţinând cont mai bine de uzanţele şi practicile din acest domeniu şi faptul că părţile au posibilitatea să îşi aleagă arbitrii.

arătat, în aceste instanţe nu activează judecători profesionişti, ci numai judecători exteriori funcţiei publice.

b) Sistemul desemnării magistraţilor de către executiv este pe departe cel mai răspândit. Sistemul se întemeiază pe considerente similare cu cele ce stau la baza sistemului electiv. În ambele cazuri este vorba de învestirea judecătorului cu o putere de către popor. În cazul sistemului electiv învestirea vine în mod direct de la popor sau indirect, dacă judecătorii sunt aleşi de către parlament, cum este cazul Elveţiei. În cazul sistemului numirii magistraţilor de către executiv învestirea se face de tot de către o autoritatea care reprezintă poporul, deoarece şi executivul are emanaţie populară directă (cum este cazul Statelor Unite ale Americii, Angliei, Franţei sau României) sau indirectă, atunci când este ales la rândul lui de către legislativ (cazul Italiei).

Sistemul numirii judecătorilor de către executiv este susceptibil de critici pe motiv că ar afecta independenţa personală a magistratului astfel numit, prezumându-se o anumită obedienţă faţă de puterea care l-a desemnat în funcţie. Din aceste motive, în multe state sistemul se aplică însă cu anumite standarde obiective impuse în ce priveşte selecţionarea magistraţilor, astfel că în general puterea executivă nu dispune de un drept discreţionar în actul de numire. Cu aceste corective a căror limită diferă de la o ţară la alta sistemul este îmbrăţişat de mai multe ţări democratice.

În **Statele Unite ale Americii** sistemul numirii de către puterea executivă se aplică în ce priveşte judecătorii federali. Preşedintele S.U.A. numeşte judecătorii curţilor federale, judecătorii Curţii Supreme şi Preşedintele Curţii Supreme, cu acordul Senatului. Rolul Preşedintelui S.U.A. În numirea judecătorilor federali este preponderent, acesta având o largă putere de apreciere în ce priveşte desemnarea candidaţilor. Până în prezent nu au existat decât 28 de cazuri de respingere sau de retragere a candidaturilor propuse de preşedinte, ceea ce reprezintă foarte puţin. Totuşi, chiar şi aceste situaţii excepţionale dovedesc că atunci când este cazul Senatul are un cuvânt de spus. Potrivit comentariilor din literatura de specialitate Comisia senatorială (*Senate Judiciary Committee*) a încercat adesea să se asigure în privinţa calităţilor intelectuale, morale şi juridice a candidaţilor, precum şi să se asigure că aceştia au o anume poziţie în subiecte sensibile ale momentului (de exemplu, problema avortului). La stabilirea candidaţilor un rol important îl joacă asociaţia profesională a avocaţilor American Bar Association, dar şi magistraţii în funcţie, cărora administraţia le solicită un aviz[1]. Candidaţii sunt în general avocaţi, înalţi funcţionari ai statului, magistraţi la jurisdicţiile statale, toţi cu studii temeinice şi absolvenţi ai unor prestigioase universităţi. Dincolo de faptul că preşedintele caută în mod firesc să asigure politica sa în domeniul justiţiei prin nominalizările pe care le face, regulile de competenţă profesională au fost întotdeauna importante la nivel federal, riscul desemnării unor candidaţi mediocri care să discrediteze magistratura nefiind acceptat[2].

Sistemul american ar putea să surprindă, deoarece suntem obişnuiţi să apreciem că Statele Unite ale Americii reprezintă simbolul democraţiei şi cu toate acestea

---

[1] *A. Deysine*, op. cit., p. 82 urm.

[2] Idem, p. 85.

preşedintele are o putere discreţionară de desemnare a candidaţilor la funcţia de judecători federali, iar cenzura comisiei senatoriale este în general timidă şi rar utilizată. Americanii consideră acest lucru normal şi mai mult, preşedinţii imprimă filosofia lor politică judecătorilor federali în privinţa unor probleme importante cu caracter general precum legislaţia antitrust, pedeapsa cu moartea etc. Transportând situaţia în România, a cărei democraţie o considerăm de multe ori neconvingătoare, ar trebui să ne imaginam ce „discuţii, dezbateri, acuze, cereri de suspendare din funcţie" ar interveni dacă Preşedintele României şi-ar permite numai să se opună, chiar şi motivat, la numirea în funcţia de judecător a unei persoane propuse de Consiliul Superior al Magistraturii. Această paralelă nu are semnificaţia că sistemul nostru nu ar fi bun, ci mai curând aceea că un sistem este bun atunci când funcţionează şi produce efectele scontate indiferent de cum ar putea fi catalogat mai mult sau mai puţin democratic. Bunăoară, un sistem american care în esenţă acordă politicului un rol decisiv în numirea judecătorilor se bucură de încredere din partea societăţii, în timp ce un sistem care elimină orice influenţă politică în numirea judecătorilor, cum este cel adoptat de legiuitorul român, este acuzat permanent de politizare.

Anglia este o altă ţară în care prestigiul judecătorilor este foarte mare, respectul social în egală măsură, şi în care numirea acestora se face de către Regină şi cu implicarea importantă a executivului. Am arătat anterior că selecţia se face din rândul avocaţilor, în special *barristers*, cu experienţă, condiţiile de vârstă fiind riguros respectate. Judecătorii de la Camera Lorzilor şi Curtea de apel sunt numiţi cu avizul primului ministru şi cu avizul Lordului Cancelar[1] în timp ce judecătorii de la High Court sunt numiţi de Coroană numai cu avizul Lordului Cancelar. Şi în cazul judecătorilor de la curţile de district sau de la Magistrates' Court sunt numiţi de Regină cu avizul sau la propunerea Lordului Cancelar[2].

În **Franţa**, judecătorii instanţelor de drept comun sunt numiţi prin decret al Preşedintelui Republicii la propunerea ministrului Justiţiei, dar nu în mod discreţionar, precum în Statele Unite ale Americii, ci numai pe baza avizului conform al Consiliului Superior al Magistraturii[3].

În **Germania** numirea magistraţilor de profesie se face de către puterea executivă, dar numirile au la bază examenul de stat în faţa unei comisii ce reuneşte reprezentanţi ai diferitelor profesii juridice.

c) Recrutarea de către corpul magistraţilor reprezintă un sistem care prezintă avantajul absenţei oricărei influenţe externe corpului profesional, criteriile neputând fi decât cele legate de profesionalism şi aptitudini legate de atribuţiile specifice funcţiei de magistrat. Se reproşează acestui sistem că generează formarea unei caste a

---

[1] Lordul Cancelar reprezintă cea mai importantă funcţie în ierarhia sistemului englez. El este deţinătorul unei funcţii cu specific unic, fiind judecător, ministru şi membru al Parlamentului. Lordul Cancelar este numit de primul ministru şi rămâne în funcţie pe durata mandatului guvernului respectiv.

[2] Pentru detalierea sistemului de numire a se vedea *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 566-568.

[3] *R. Perrot*, op. cit., p. 294, *A. Heraud, A. Maurin*, op. cit., p. 103.

magistraţilor[1]. Formarea unei caste a magistraţilor, în sine, nu reprezintă niciun inconvenient. Probleme pot să apară dacă această castă ar încerca să deturneze natura şi sensul puterii de care beneficiază şi să înceteze la un moment dat să aplice şi să interpreteze legea, urmând un drum de înlăturare sau ignorare a ei, dictând prin hotărâri judecătoreşti aspecte ce exced puterii sale, adică într-un cuvânt pericolul nu este decât unul: excesul de putere acceptat şi împărtăşit de toţi membrii „castei". În acest scenariu apocaliptic puterea judecătorească şi-ar înceta rolul său preponderent individual şi reactiv (tinde numai la stingerea unor conflicte determinate cu care este sesizată) şi ar adopta un rol activ determinând prin hotărâri judecătoreşti soluţiile ce îi convin în domeniile în care ar avea interes indiferent de ce ar spune legea. Într-adevăr hotărârile judecătoreşti definitive (indiferent de valoarea lor intrinsecă) se bucură de prezumţia de adevăr absolut, fiind obligatorii şi executorii, celelalte puteri ale statului neputând să se opună executării pe motiv că legea a fost ignorată. Acest pericol cred că nu există în mod real, deoarece puterea judecătorească are două caracteristici care împiedică, cel puţin teoretic, căderea în juristocraţie: *majoritatea celor care o compun sunt persoane ce ar trebui să fie caracterizate prin echilibru şi cumpătare şi mai puţin prin radicalism; puterea judecătorească nu dispune de un lider şi de o structură ierarhică care să oblige la ascultare faţă de acesta, iar deciziile finale sunt supuse principiului colegialităţii, fapt ce îngreunează catalizarea forţelor corpului profesional într-o singură direcţie* (care, ipotetic, ar trebui să corespundă unui exces de putere).

Sistemul recrutării magistraţilor de către corpul profesional a fost promovat în Bulgaria, Constituţia acestei ţări prevăzând că judecătorii, procurorii, judecătorii de instrucţie sunt desemnaţi, promovaţi, retrogradaţi, transferaţi şi demişi din funcţiile lor de către Consiliul Judiciar Superior, organism similar Consiliului Superior al Magistraturii reglementat de Constituţia României. Sistemul se mai găseşte în unele ţări din America Latină, cum ar fi Paraguay[2].

Se va vedea că nici sistemul nostru nu se îndepărtează pe fond prea mult de cel prezentat anterior, poziţia principală revenind Consiliului Superior al Magistraturii.

Concluzii. Din prezentările făcute în mod succint şi selectiv se poate trage concluzia că niciun sistem de desemnare a magistraţilor nu este perfect, fiecare prezentând avantaje şi dezavantaje.

În prezent niciun sistem judiciar nu mai utilizează modalităţi de recrutare a magistraţilor exclusiv într-una din formele clasificate astfel sub aspect didactic şi teoretic. Cele trei forme de recrutare a magistraţilor reprezintă mai mult tradiţiile mai vechi sau mai noi, în raport de societăţile şi statele despre care vorbim. Se poate observa că fiecare sistem de drept tinde să acopere deficienţele sistemului de recrutare pe care l-a considerat reprezentativ prin împrumutul unor elemente din alte sisteme. Aşa se explică de ce în Statele Unite ale Americii, în privinţa judecătorilor de la instanţele statale sistemul tradiţional al alegerii a fost înlocuit sau îmbunătăţit prin crearea unor elemente de control a competenţei profesionale, sau în Franţa,

---

[1] A se vedea *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 180.

[2] Ibidem.

numirea de către şeful statului este ponderată în mare măsură prin avizul conform al Consiliului Superior al Magistraturii.

Reţinem totuşi câteva tendinţe:

- tendinţa generală este de a obiectiviza cât mai mult procedura de recrutare prin forme cât mai puţin discutabile: examene, avize de competenţă solicitate organismelor reprezentative pentru puterea judecătorească, comisii ale altei puteri statale decât cea care desemnează în funcţie magistraţii;
- scăderea ponderii alegerii magistraţilor, sistem care, cu excepţiile de rigoare, îşi găseşte aplicare mai mult în rândul judecătorilor exterior funcţiei statale (nu sunt judecători profesionişti), în domenii ce necesită cunoaşterea unor uzanţe, practici profesionale, relaţii specifice raporturilor de muncă sau pun accentul pe latura de conciliere şi mai puţin pe cea de soluţionare riguroasă a problemei de drept;
- scăderea ponderii semnificative a instanţelor cu juri, aflate într-un vizibil proces de dezafectare chiar în ţările cu tradiţie în organizarea unor astfel de instanţe.

1.4. Reglementarea sistemului de recrutare a judecătorilor şi procurorilor în România

A. Aspecte generale. Sistemul nostru actual[1] de recrutare a magistraţilor este unul mixt. Competenţele în privinţa recrutării judecătorilor şi procurorilor sunt îndeplinite de către Consiliului Superior al Magistraturii, organism ce poate fi considerat ca aparţinând corpului magistraţilor.

Numirea în funcţie a judecătorilor şi procurorilor, cu excepţia celor stagiari, se face de Preşedintele României, dar numai la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii.

Sistemul adoptat acordă întâietate Consiliului Superior al Magistraturii, deoarece acest organism este competent în ce priveşte impunerea criteriilor de pregătire profesională şi a standardelor de profesionalism avute în vedere la examenele pentru selectarea auditorilor de justiţie, judecătorilor şi procurorilor. Tot Consiliul Superior al Magistraturii este organismul care gestionează, prin intermediul Institutului Naţional al Magistraturii, formarea iniţială a auditorilor de justiţie, viitorii judecători şi procurori.

Sistemul nostru acordă întâietate organului profesional al magistraţilor şi în cazul unui eventual conflict de opinii cu şeful statului în privinţa numirii în funcţie a judecătorilor sau procurorilor. Astfel, Preşedintele României poate refuza o singură dată numirea judecătorilor şi procurorilor propuşi de către Consiliul Superior al Magistraturii. Refuzul trebuie să fie motivat. În această situaţie, dacă Consiliul Superior al Magistraturii susţine propunerea iniţială, trebuie să motiveze opţiunea sa, iar şeful statului este obligat să procedeze la numire, actul său devenind unul formal.

---

[1] Pentru o analiză istorică a modalităţilor folosite în trecut pentru numirea magistraţilor în sistemul nostru judiciar, începând de la reformele domnitorului Mavrocordat până la Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, aplicabilă în prezent, a se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 115-130.

Recrutarea judecătorilor şi procurorilor se face exclusiv prin concurs.

Există două modalităţi de recrutare a judecătorilor şi procurorilor:

- recrutarea şi formarea profesională iniţială în vederea ocupării funcţiei de judecător sau procuror prin absolvirea cursurilor Institutului Naţional al Magistraturii;

- recrutarea din interiorul sistemului juridic, prin primirea în magistratură a persoanelor cu vechime în alte profesii juridice.

Făcând o paralelă cu sistemul francez aplicabil recrutării magistraţilor se observă că legislaţia noastră în domeniu cunoaşte ambele forme de selectare a persoanelor ce vor să devina judecători şi procurori (magistraţi), *„directă"* (din afara profesiilor juridice) şi *„în lateral"* (din rândul celor care au practicat deja profesii juridice). O altă remarcă o reprezintă aceea că spre deosebire de sistemul francez, sistemul nostru nu mai cunoaşte la acest stadiu legislativ forma de primire în magistratură fără concurs, rezervată persoanelor având o anumită vechime în alte funcţii juridice şi care ar fi întrunit garanţii suficiente de cunoştinţe şi aptitudini profesionale pentru exercitarea funcţiilor magistraturii[1], înscrierea la concurs fiind singura modalitate acceptată legal de primire în magistratură.

---

[1] În forma iniţială a *Legii nr. 303/2004*, puteau fi numiţi în funcţiile de judecător sau procuror, *fără concurs*, profesorii universitari din învăţământul juridic superior acreditat, precum şi persoanele care au îndeplinit funcţia de magistrat sau magistrat-asistent la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie cel puţin 5 ani şi care şi-au încetat activitatea din motive neimputabile. Ca urmare a modificărilor aduse prin *Legea nr. 247/2005*, aveau vocaţie de a fi numiţi în funcţia de judecător sau procuror, *fără concurs*, persoanele care au îndeplinit funcţiile de judecător, procuror sau magistrat – asistent cel puţin 10 ani şi care şi-au încetat activitatea din motive neimputabile, avocaţii cu o vechime în profesie de cel puţin 10 ani şi persoanele care îndeplineau condiţia vechimii menţionate prin cumularea perioadelor în care au fost judecător, procuror sau avocat. Prin *Legea nr. 97/2008* privind aprobarea *O.U.G. nr. 100/2007* pentru modificarea şi completarea unor acte normative în domeniul justiţiei, au fost incluse în categoria celor care puteau fi numiţi în funcţiile de judecător şi procuror, *fără concurs*, şi următoarele persoane: consilierii juridici, notarii şi profesorii universitari de specialitate juridică cu o vechime în profesie de cel puţin 10 ani. Potrivit procedurii prevăzute de regulamentul aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii (Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 152/2006 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea şi desfăşurarea concursului de admitere în magistratură, precum şi procedura de numire în funcţiile de judecător şi procuror, fără concurs, cu modificări şi completări ulterioare) în vederea numirii în funcţia de judecător sau de procuror, fără concurs, candidaţii apţi din punct de vedere medical şi psihologic pentru exercitarea funcţiei şi care se bucurau de o bună reputaţie susţineau un interviu în faţa secţiei corespunzătoare a Consiliului Superior al Magistraturii. Candidaţii recomandaţi de secţii şi aprobaţi de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii erau propuşi Preşedintelui României pentru numirea în funcţia de judecător sau, după caz, de procuror. Prin O.U.G. nr. 46/2008 pentru modificarea art. 33 din Legea nr. 303/2004, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, în vigoare începând cu data de 24.04.2008, au fost *abrogate* textele care permiteau numirea în magistratură, fără concurs. în raportul privind activitatea Consiliului Superior al Magistraturii în perioada 2005-2010, se apreciază că această modificare legislativă prin care s-a eliminat posibilitatea accederii în magistratură fără concurs a avut loc ca urmare a criticilor din Raportul intermediar al Comisiei Europene din 4 februarie 2008 privind progresele realizate în România în cadrul Mecanismului de cooperare şi verificare, determinate de

B. Recrutarea prin admiterea urmată de formarea profesională iniţială în cadrul Institutului Naţional al Magistraturii. În sistemul nostru judiciar forma principală de recrutare a magistraţilor o constituie primirea la Institutul Naţional al Magistraturii, în calitate de auditori de justiţie şi pregătirea iniţială a acestora în cadrul acestei instituţii, în vederea dobândirii calităţii de judecători sau procurori.

a) Concursul de admitere la Institutul Naţional al Magistraturii. Accesul la Institutul Naţional al Magistraturii se face numai pe bază de concurs.

Concursul de admitere se organizează anual[1] la data şi locul stabilite de Institutul Naţional al Magistraturii, cu aprobarea Consiliului Superior al Magistraturii. Data, locul, modul de desfăşurare a concursului de admitere şi numărul de locuri scoase la concurs se publică în Monitorul Oficial al României, Partea a III-a, pe pagina de Internet a Consiliului Superior al Magistraturii şi pe cea a Institutului Naţional al Magistraturii, cu cel puţin 60 de zile înainte de data stabilită pentru concurs.

Organizarea concursului trebuie să respecte principiile transparentei şi egalităţii.

Consiliul Superior al Magistraturii stabileşte în fiecare an numărul de cursanţi în funcţie de numărul de posturi vacante de judecători şi procurori, ţinând seama şi de posturile ce urmează a fi înfiinţate[2].

La concursul organizat în vederea admiterii la Institutul Naţional al Magistraturii se poate înscrise persoana care *are cetăţenie română, domiciliul în România şi capacitate deplină de exerciţiu, este licenţiată în drept, nu are antecedente penale, nu are cazier fiscal, cunoaşte limba română şi este aptă din punct de vedere medical şi psihologic pentru exercitarea funcţiei de magistrat*[3].

În legătură cu condiţiile de înscriere la examen se reţin următoarele:

- în sistemul nostru nu există limite maxime sau minime de vârstă pentru accederea în calitatea de auditor de justiţie la Institutul Naţional al Magistraturii aşa cum am văzut că se practică în sistemul francez;

---

imperativul asigurării calităţii actului de justiţie, inclusiv din perspectiva respectării standardelor de recrutare şi formare profesională, teoretică şi practică, a judecătorilor şi procurorilor.

[1] În mod excepţional, în anul 2011 au fost programate două examene de admitere la Institutul Naţional al Magistraturii, o sesiune extraordinară în ianuarie – februarie 2011 şi sesiunea ordinară din septembrie – octombrie 2011. Situaţia a fost generată de politica de personal şi de faptul că la sesiunea ordinară din septembrie – octombrie 2010, nu au fost ocupate decât 68 din cele 200 de locuri scoase la concurs pentru dobândirea calităţii de auditor de justiţie (Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 994/2010, organizarea unui nou concurs de admitere la Institutul Naţional al Magistraturii în perioada ianuarie – februarie 2011, pentru ocuparea unui număr de 100 de posturi de auditori de justiţie, 50 procurori şi 50 judecători).

[2] În perioada ultimilor ani, în mod constant au fost scoase la concurs un număr total de 200 de locuri de auditori de justiţie, 100 fiind alocate pentru accederea în funcţia de judecător şi 100 pentru cea de procuror. De reţinut că opţiunea pentru funcţia de judecător sau procuror se face numai după primul an de studiu în cadrul Institutului Naţional al Magistraturii, în funcţie de mediile obţinute pentru funcţia de judecător sau procuror.

[3] Comisia medicală se stabileşte prin ordin comun al ministrului Justiţiei şi ministrului Sănătăţii.

- licenţa în drept este o condiţie expres prevăzută, tradiţia sistemului nostru fiind în sensul accederii în magistratură numai a celor care au studii universitare[1];

- a fost introdusă condiţia aptitudinilor de ordin psihologic necesare pentru exercitarea funcţiei de magistrat. Iniţial, condiţia se reducea numai la aptitudinile medicale, care includeau şi un examen psihic, dar o analiză psihologică nu era prevăzută;

- *„buna reputaţie"* a candidatului nu este menţionată în cadrul art. 14 din Legea nr. 303/2004 drept condiţie de înscriere la concurs deşi, potrivit art. 12 din aceeaşi lege *„admiterea în magistratură a judecătorilor şi procurorilor se face prin concurs, pe baza competenţei profesionale, a aptitudinilor şi a bunei reputaţii"*. Omisiunea de la art. 14 din Legea nr. 303/2004 se explică prin faptul că verificarea *„bunei reputaţii"* nu se face în prealabil, ci după susţinerea probelor şi numai pentru cei declaraţi admişi după desfăşurarea probelor concursului şi nu are în niciun caz semnificaţia abdicării de la regula prevăzuta la art. 12 din aceeaşi lege[2].

Responsabilitatea organizării concursului revine Consiliului Superior al Magistraturii, deşi procedurile de organizare a concursului sunt efectuate nemijlocit prin grija Institutului Naţional al Magistraturii. Cu toate că legea nu prevede în mod expres responsabilitatea Consiliului Superior al Magistraturii în ce priveşte organizarea concursului, aceasta rezultă din atribuţiile pe care acest organism le are cu privire la *aprobarea regulamentului de concurs, stabilirea tematicii şi bibliografiei, stabilirea comisiilor de concurs şi validarea rezultatelor concursului* [art. 36 lit. a) şi b) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată], dar şi din poziţia legală pe care Institutul Naţional al Magistraturii o deţine, fiind o instituţie aflată în *coordonarea Consiliului Superior al Magistraturii* (art. 103 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judecătorească, republicată).

Regulamentul de concurs, aprobat de Consiliul Superior al Magistraturii detaliază modalitatea de înscriere la concurs şi actele pe care trebuie să le însoţească cererea[3].

---

[1] Într-o analiză istorică se observă că încă de la reformele lui Constantin Mavrocordat se punea accentul pe aportul unor judecători profesionişti, în timp ce Legea pentru admisibilitatea şi înaintarea în funcţiunile judecătoreşti, din 4 decembrie 1864, impunea titlul de licenţiat sau doctor în drept pentru accederea în funcţia de judecător, lăsând numai în mod excepţional şi tranzitoriu dreptul de a ocupa astfel de funcţii pentru cei care deşi nu aveau astfel de diplome ocupau deja funcţii în serviciile justiţiei. Pentru Curtea de Casaţie încă din 1861 exista condiţia diplomei de doctor sau licenţiat în drept. A se vedea *E. Herovanu*, op. cit., p. 374.

[2] În sensul că buna reputaţie se menţine drept o condiţie de primire în magistratură, *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 133.

[3] Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 439/2006 pentru aprobarea Regulamentului privind concursul de admitere şi examenul de absolvire a Institutului Naţional al Magistraturii, cu modificări şi completări ulterioare. În literatura de specialitate s-a remarcat că regulamentul ar trebui completat prin includerea unei prevederi care să dea eficienta condiţiei impuse de art. 7 din Legea nr. 303/2004, republicată, potrivit căreia *„judecătorii, procurorii, magistraţii-asistenţi, personalul de specialitate juridică asimilat acestora şi personalul auxiliar de specialitate al instanţelor judecătoreşti şi parchetelor nu pot fi lucrători operativi, inclusiv acoperiţi, informatori sau colaboratori ai serviciilor de informaţii"*. *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 133. La *prima facia* remarca pare corectă. Din moment ce legea

Verificarea condițiilor de înscriere la concurs se realizează de către *comisia de admitere*.

După parcurgerea etapelor de concurs, candidații ce au fost declarați admiși în urma desfășurării acestora sunt verificați sub aspectul îndeplinirii condiției privind *buna reputație*, care constituie o condiție de primire a calității de auditor de justiție[1],

---

obligă magistrații în funcție *să completeze, anual, o declarație autentică, pe propria răspundere potrivit legii penale, din care să rezulte că nu sunt lucrători operativi, inclusiv acoperiți, informatori sau colaboratori ai serviciilor de informații*, iar în cazul dovedirii activităților sau funcțiilor prohibite la art. 7 alin. (1) din lege, sancțiunea este eliberarea din funcție, ar părea logic ca această condiție să fie verificată și în persoana celor care urmează să ajungă judecători și procurori prin absolvirea Institutului Național al Magistraturii. Totuși analizând textul art. 7 alin. (1) din lege rezultă că incompatibilitatea prevăzută acolo se referă la exercițiul concomitent al funcțiilor de *judecători, procurori, magistrați-asistenți, personal de specialitate juridică asimilat acestora și personal auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și parchetelor* cu activitatea de *lucrători operativi, inclusiv acoperiți, informatori sau colaboratori ai serviciilor de informații*. Interdicția este instituită, deși nu este deloc logic, în legătură cu exercițiul concomitent, deoarece textul legal nu se raportează la activitatea anterioară dobândirii funcțiilor judiciare enumerate. Pentru a deduce o atare regulă, care să se constituie și într-o condiție de admitere la concurs ar trebuit ca textul art. 7 din lege să indice că nu pot dobândi calitatea de judecător, procuror... cei care *„au îndeplinit funcții sau activități de lucrători operativi, inclusiv acoperiți, informatori sau colaboratori ai serviciilor de informații"*. În lipsa unui text clar și față de principiul interpretării restrictive a prevederilor ce impun restricții în exercitarea unor drepturi, prevederile de la art. 7 alin. (1) și urm. din lege par a fi incompatibilități speciale în exercitarea funcției de judecător sau procuror (și celelalte funcții prevăzute acolo), iar nu condiții de înscriere la concursul de admitere la Institutul Național al Magistraturii, dacă avem în vedere că până la validarea examenului persoana care s-ar afla ipotetic într-o asemenea situație ar putea renunța la situația care în viitor ar putea să o conducă la o incompatibilitate specială.

[1] În vederea verificării îndeplinirii condiției bunei reputații, candidații admiși au obligația de a depune la tribunalele, respectiv la parchetele de pe lângă tribunalele în a căror circumscripție domiciliază, în termen de 10 zile de la data publicării rezultatelor finale ale concursului, următoarele documente: curriculum vitae care să cuprindă datele de identificare, datele de stare civilă, datele cu privire la studiile absolvite și locurile de muncă anterioare; caracterizarea de la ultimul loc de muncă sau, după caz, caracterizarea de la unitatea de învățământ absolvită, pentru candidații care nu au fost anterior încadrați în muncă, care să cuprindă inclusiv mențiuni privind existența ori inexistența unor eventuale sancțiuni disciplinare sau administrative; adeverințe eliberate de primării și/sau, după caz, de administrațiile financiare de la domiciliile avute în ultimii 3 ani anterior datei susținerii primei probe din cadrul primei etape a concursului, din care să rezulte, dacă este cazul, natura și tipul contravențiilor comise și sancțiunile contravenționale aplicate în această perioadă; declarația pe propria răspundere privind precizarea domiciliului avut în ultimii 3 ani anterior datei susținerii primei probe din cadrul primei etape a concursului; orice alte înscrisuri pe care le consideră relevante pentru verificarea îndeplinirii condiției bunei reputații. În vederea verificării îndeplinirii condiției bunei reputații, comisia de admitere a concursului solicită Inspectoratului General al Poliției Române comunicarea datelor rezultate din evidența operativă a organelor judiciare cu privire la candidați, Direcției resurse umane și organizare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii date privind o eventuală eliminare a candidatului, în ultimii 5 ani

cât şi sub aspectul îndeplinirii condiţiilor de ordin medical şi psihologic. Pentru stabilirea condiţiei bunei reputaţii sunt analizate faptele pentru care candidaţilor li s-au aplicat sancţiuni contravenţionale, amenzi administrative, inclusiv cele aplicate conform art. 91 raportat la art. 181 C.pen. din 1969; faptele pentru care, deşi s-a dispus achitarea, neînceperea urmăririi penale sau scoaterea de sub urmărire penală a candidaţilor în temeiul art. 10 lit. b[1]) C.proc.pen. din 1968, nu s-a aplicat o sancţiune cu caracter administrativ dintre cele prevăzute la art. 91 C.pen. din 1969; faptele cu privire la care s-a dispus clasarea sau achitarea candidaţilor în conformitate cu dispoziţiile art. 19 din Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative care cuprind dispoziţii procesual penale, cu modificările ulterioare; faptele pentru care candidaţilor li s-au aplicat sancţiuni de drept penal ori pentru care s-au pronunţat soluţii de renunţare la urmărirea penală sau la aplicarea pedepsei ori de amânare a aplicării pedepsei; faptele pentru care candidaţilor li s-au aplicat sancţiuni disciplinare în alte profesii în ultimii 3 ani anterior datei susţinerii primei probe din cadrul primei etape a concursului; faptele pentru care candidaţii au fost eliminaţi din concursurile de admitere organizate de Consiliul Superior al Magistraturii în ultimii 5 ani anterior datei susţinerii primei probe din cadrul primei etape a concursului. La verificarea condiţiei bunei reputaţii sunt avute în vedere următoarele criterii: tipul şi împrejurările de săvârşire a faptei, forma de vinovăţie, tipul de sancţiune aplicată sau tipul soluţiei dispuse faţă de candidat, conduita adoptată în timpul cercetării disciplinare sau al procesului judiciar, impactul asupra opiniei publice generat de fapta persoanei în cauză, precum şi perioada de timp care a trecut de la aplicarea sancţiunii disciplinare, contravenţionale, administrative sau de la rămânerea definitivă a soluţiei de condamnare, de renunţare la urmărire penală sau la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei ori a celorlalte soluţii[1]. Rezultatele verificării se consemnează în cuprinsul raportului referitor la îndeplinirea condiţiilor de numire în funcţia de judecător sau procuror, care se înaintează Plenului Consiliului Superior al Magistraturii, acest organism fiind ce care decide asupra îndeplinirii condiţiei.

Candidaţii *inapţi* pentru exercitarea funcţiei, din *punct de vedere medical*, precum şi cei care nu se bucură de o *bună reputaţie* sunt declaraţi *respinşi* chiar dacă în iniţial au fost declaraţi admişi în urma celor trei probe de concurs.

Examenul este validat prin hotărâre a Plenului Consiliului Superior al Magistraturii.

Examenul pentru recrutarea auditorilor de justiţie nu a scăpat de critici venite cel mai adesea chiar din partea reprezentanţilor profesiei de magistrat. Într-un tratat pe care îl considerăm o reuşită lucrare şi o dovadă de ataşament faţă de profesie din

---

anterior datei susţinerii primei probe din cadrul primei etape a concursului, din concursurile de admitere organizate de Consiliul Superior al Magistraturii şi poate solicita, în măsura în care consideră necesar, relaţii şi de la alte instituţii.

[1] S-a decis că săvârşirea de către candidat a două infracţiuni intenţionate la regimul circulaţiei pe drumurile publice justifică pierderea bunei reputaţii (I.C.C.J., Secţia de contencios administrativ şi fiscal, decizia nr. 1722/2012, în *P.A. Coţovanu, D. Călin*, op. cit., p. 280).

partea autorului[1], se criticau criteriile utilizate în recrutarea viitorilor magistraţi. Autorul apreciază că ponderea mare pe care o avea la acea epocă testul grilă de verificare a cunoştinţelor teoretice (80% la epoca la care a fost scrisă lucrarea şi 70% în prezent) favorizează selectarea unor persoane care dovedesc o bună memorie, în dauna criteriilor de logică, etică şi aplicare practica a cunoştinţelor. Se critică totodată şi faptul că regulamentul de examen elaborate în anul 2006, în vigoare şi în prezent cu unele modificări şi completări, a eliminat din cadrul probelor de concurs proba practică scrisă, ce consta în soluţionarea unor speţe la disciplinele de examen.

Desigur că poziţia colegului nostru magistrat este expresia unei îngrijorări pentru evoluţia în viitor a corpului profesional din care face parte, evoluţie ce ţine în bună măsură de criteriile utilizate în procesul de recrutare a tinerilor auditori de justiţie. Acesta observa pe bună dreptate că eliminarea din cadrul concursului a probei practice unită cu exacerbarea rolului testului grilă conduce concursul către un profil de candidat ce nu prezintă garanţii sub aspectul înţelegerii instituţiilor de drept studiate şi capacitaţii de a le aplica în cazuri concrete, ceea ce nu poate să constituie „profilul profesiei de judecător sau procuror". Totuşi, nu trebuie uitat faptul că, creşterea în pondere a testului grilă pentru verificarea cunoştinţelor teoretice ale candidaţilor s-a datorat, precum şi eliminarea probei practice scrise (soluţionarea de speţe) s-a datorat în primul rând tendinţei de obiectivizare a concursului. Testul grilă, în pofida dezavantajelor reale pe care le prezintă, rămâne cea mai obiectivă formă de examinare cunoscută până în prezent. Interviul, deşi extrem de util, nu prezintă gradul de obiectivitate şi de unitate de apreciere din partea diferitelor comisii care să îi permită să devină proba de bază în stabilirea rezultatelor finale. Raţionamentul logic nu are conţinut juridic, iar Institutul Naţional al Magistraturii nu îşi poate permite primirea în calitatea de auditori de justiţie a unor persoane cu baze teoretice îndoielnice oricât de logică ar fi gândirea lor. În ceea ce priveşte proba practică, la care s-a renunţat din anul 2006, nu pot decât să recunosc că pe fondul lucrurilor colegul nostru are dreptate, dar nu trebuie nici în acest caz uitat că nu există întotdeauna o *unitate de apreciere* în procesul de corectare a modului de rezolvare a speţelor, fapt care reprezintă un contraargument important în utilizarea probei practice dacă ne gândim că pentru aproximativ 200 de locuri există adesea mai mult de 3.000 de candidaţi, iar departajarea se poate face în funcţie de o sutime. Opinia noastră este că, în pofida criticilor adeseori susţinute de argumente, concursul organizat pentru primirea la Institutul Naţional al Magistraturii este unul dintre examenele extrem de obiective şi riguroase, aspect ce trebuie păstrat. Deficienţele ce pot să decurgă din modul de selecţie a tinerilor auditori de justiţie ar putea fi corectate prin programul de pregătire iniţială urmat în timpul anilor petrecuţi în Institutul Naţional al Magistraturii.

Criticile nu au rămas fără ecou şi în vederea îmbunătăţirii sistemului de recrutare a magistraţilor prin intermediul Institutului Naţional al Magistraturii, la iniţiativa Consiliului Superior al Magistraturii, această instituţie şi Institutul Naţional al Magistraturii au iniţiat în anul 2010 dezbaterea *„Institutul Naţional al Magistraturii*

[1] Idem, p. 134-135.

– *prezent şi perspective"*, care a avut drept scop: prezentarea principalelor reforme implementate în perioada 2005-2010 cu privire la creşterea calităţii recrutării şi formării iniţiale a magistraţilor, identificarea vulnerabilităţilor existente sau a problemelor recurente cu privire la recrutarea şi formarea iniţială a magistraţilor, precum şi identificarea unor propuneri de optimizare sau reformare a recrutării şi formării iniţiale a magistraţilor. În cadrul dezbaterii, au fost abordate trei problematici majore: *programele de formare iniţială, durata formării iniţiale* şi *recrutarea magistraţilor*. Au fost elaborate o serie de propuneri de îmbunătăţire a sistemului de recrutare a magistraţilor şi a formării iniţiale a acestora (cu privire la concursul de admitere la Institutul Naţional al Magistraturii; formarea iniţială în Institutul Naţional al Magistraturii – durată, structură, curriculă; admiterea în magistratură şi formarea profesională a magistraţilor recrutaţi în condiţiile art. 33 din Legea nr. 303/2004). În ceea ce priveşte concursul de admitere la Institutul Naţional al Magistraturii, propunerile formulate vizează introducerea unor noi probe de concurs, în acelaşi timp cu creşterea ponderii acelor probe de concurs care au drept scop verificarea abilităţilor şi atitudinilor necesare exercitării profesiei de magistrat, precum şi modificarea unor dispoziţii legale şi regulamentare privind organizarea şi desfăşurarea concursului, necesară pentru remedierea unor disfuncţionalităţi constatate. Prin Deciziei Plenului din 16 decembrie 2010, propunerile astfel elaborate au fost supuse dezbaterii publice, la sfârşitul lunii decembrie 2010, în vederea promovării unor propuneri de modificare a dispoziţiilor legale şi regulamentare care reglementează recrutarea şi formarea iniţială a magistraţilor[1]. Propunerile şi-au găsit parţial materializarea în modificările aduse regulamentului de concurs. În prima etapă a concursului, ponderea probei teoretice a scăzut de la 80% până la 70%, crescând proporţional ponderea probei de verificare a raţionamentul logic. Etapa a doua, respectiv cea a interviului, a crescut în importanţă. Chiar dacă reprezintă o pondere de numai 25% în nota finală, proba interviului este deosebit de importantă, deoarece neobţinerea unei note de trecere (minim 7,00) la aceasta conduce la pierderea concursului, indiferent de rezultatul din prima etapă a concursului. Interviul constă în elaborarea în scris a unei analize cu privire la subiectul extras de către candidat şi susţinerea orală a acestuia şi în analiza orală a unei speţe cu elemente de etică specifice profesiei.

b) Formarea profesională iniţială a auditorilor de justiţie în cadrul Institutului Naţional al Magistraturii. Cursanţii Institutului Naţional al Magistraturii, după modelul francez, dobândesc calitatea de *auditori de justiţie*.

Durata cursurilor de formare profesională a auditorilor de justiţie este de 2 ani (este considerată o durată medie la nivelul ţărilor din Europa sub aspectul pregătirii profesionale iniţiale a magistraţilor şi, în general a profesiilor juridice)[2].

Primul an este destinat preponderent studiului pentru aprofundarea cunoştinţelor necesare pentru profesiile de judecător şi procuror. După primul an de cursuri,

---

[1] A se vedea Raportul Consiliului Superior al Magistraturii privind starea justiţiei 2010, p. 163-166.

[2] În Franţa, durata cursurilor Şcolii Naţionale de Magistratură diferă după cum este vorba de tineri absolvenţi ai facultăţilor de drept (31 de luni) sau cei care au ocupat anterior anumite funcţii publice sau au exercitat alte profesii juridice (27 de luni).

auditorii de justiție vor opta, în ordinea mediilor[1] și în raport de numărul posturilor, pentru funcția de judecător sau procuror.

Al doilea an este destinat formarii din punct de vedere practic prin urmarea unor stagii de practică în cadrul instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea, precum și al altor instituții, sub îndrumarea coordonatorilor de practică sau a persoanelor de contact din cadrul respectivelor instituții[2], alternativ cu modulele stabilite conform programei Institutului Național al Magistraturii. În cadrul stagiilor de practică în cadrul instanțelor judecătorești și parchetelor de pe lângă acestea, auditorii de justiție asistă la ședințele de judecată și la activitatea de urmărire penală, pentru a cunoaște în mod direct activitățile pe care le desfășoară magistrații și personalul auxiliar de specialitate.

Programul de formare profesională a auditorilor de justiție se aprobă de Consiliul Superior al Magistraturii, la propunerea Institutului Național al Magistraturii. Stabilirea obiectivelor și priorităților formării inițiale în ultimii ani a pornit de la cerințele de bază ale exercitării profesiei de magistrat în sistemul juridic românesc, astfel cum au fost ele definite în documentul *„Profilul magistratului în sistemul juridic din România"*.

Pornind de la instrumentele de politică profesională amintite mai sus, formarea inițială în cadrul I.N.M. și-a propus să creeze și să dezvolte calități și capacități ale auditorilor de justiție: interpretarea și aplicarea dreptului în mod uniform; stăpânirea nu doar a normelor de drept, ci și a tehnicilor specifice profesiei de magistrat, pentru dezvoltarea caracterului practic al formării; existența unei conștiințe a apartenenței la profesie, prin încurajarea coagulării grupului; existența unei deschideri europene, internaționale asupra dreptului[3]; existența unei formări generaliste, cu accent pus pe

---

[1] Nota acordată auditorilor de justiție la sfârșitul primului an de studiu, la fiecare materie, reprezintă media dintre nota obținută pentru activitatea desfășurată la dezbaterile tematice și nota obținută la evaluarea finală. Media finală a primului an de studiu reprezintă media notelor obținute la fiecare materie.

[2] Coordonatorii de practică sunt judecători și procurori de la instanțe și, respectiv, parchete, ce fac parte din personalul de instruire al Institutului. Coordonatorii sunt propuși de Consiliul științific și numiți de Consiliul Superior al Magistraturii. Persoanele de contact din cadrul instituțiilor în care se desfășoară stagiile de practică sunt desemnate de conducerea acestor instituții.

[3] Accentuarea *componentei europene* a formării în cadrul programului de formare profesională s-a realizat prin: creșterea numărului de ore alocate studiului CEDO și dreptului Uniunii Europene, prin introducerea unor prelegeri; continuarea organizării unor vizite de studiu și stagii la instanțele supranaționale de la Strasbourg și Luxemburg, precum și în instanțe sau parchete din alte state ale Uniunii Europene; continuarea organizării de competiții pentru auditori de justiție, cea mai importantă fiind Marea Finală a celei de a cincea ediții a Concursului Școlilor de Magistratură din Europa – THEMIS; continuarea derulării unor programe de schimb de experiență între I.N.M. și alte școli/instituții internaționale responsabile cu formarea magistraților; elaborarea și punerea la dispoziția auditorilor de justiție a unui „Caiet de seminar" pentru disciplina Dreptul Uniunii Europene. A se vedea Raportul Consiliului Superior al Magistraturii privind starea justiției 2010, p. 166.

sensibilitatea socială[1]; promovarea unor relaţii profesionale cu celelalte profesii juridice[2] şi cu instituţiile statului, de natură să ajute actul de justiţie; aplicarea unor principii de etică şi deontologie profesională; dezvoltarea inclusiv a unor abilităţi nejuridice specifice profesiei de magistrat.

După încheierea cursurilor în cadrul Institutului Naţional al Magistraturii, auditorii de justiţie susţin un examen de absolvire ce constă în probe teoretice şi practice prin care se verifică însuşirea cunoştinţelor necesare exercitării funcţiei de judecător sau procuror. Pentru absolvirea Institutului Naţional al Magistraturii candidatul trebuie să obţină media generală de minimum 7 şi cel puţin nota 5 la fiecare dintre materiile de examen.

Auditorii de justiţie care promovează examenul de absolvire vor fi repartizaţi de Consiliul Superior al Magistraturii în funcţiile de judecător sau procuror stagiar[3]. Repartizarea se face în raport de locurile disponibile, opţiunile auditorilor de justiţie şi media generală obţinută, care reprezintă media aritmetică a rezultatelor finale ale celor 2 ani de studiu şi ale examenului de absolvire a Institutului Naţional al Magistraturii (la egalitate de medii, au prioritate la repartiţie candidaţii care au obţinut nota finală mai mare la examenul de absolvire).

Auditorii de justiţie care nu promovează examenul de absolvire se pot prezenta încă o dată pentru susţinerea acestuia la următoarea sesiune. În cazul în care auditorul de justiţie nu se prezintă, în mod nejustificat, la examen sau nu promovează examenul nici în a doua sesiune, el nu poate fi numit magistrat şi va fi obligat să restituie indemnizaţia[4] şi cheltuielile de şcolarizare.

---

[1] Accentuarea componentei sociale a formării în cadrul programului de formare iniţială s-a realizat prin: menţinerea în Programul de Formare Iniţială a unor conferinţe extracurriculare pe teme de actualitate; înfiinţarea unui club de dezbateri academice pentru auditorii de justiţie; organizarea unor ateliere de dezvoltare personală pentru auditorii de justiţie; continuarea organizării unor stagii în afara sistemului judiciar. A se vedea Raportul Consiliului Superior al Magistraturii privind starea justiţiei 2010, p. 166.

[2] În ultima perioadă de timp s-a reuşit o apropiere timidă, dar salutară între Institutul Naţional al Magistraturii şi Institutul Naţional pentru Pregătirea şi Perfecţionarea Avocaţilor. Apropierea şi identificarea unor scopuri comune în pregătirea profesională iniţială a celor doua organisme însărcinate cu formarea profesională iniţială în cadrul celor două profesii judiciare este cheia dezamorsării multor dintre problemele cu care se confruntă în prezent sistemul judiciar, fiind premisele unei înţelegeri reciproce a problemelor specifice fiecărei profesii şi a unei aprecieri reciproce pe care acestea şi-o datorează. În acest sens s-a încheiat un protocol de colaborare între cele două instituţii, primele acţiuni fiind la începutul anului 2011 în forma unor procese simulate cu participarea auditorilor de justiţie din anul I şi avocaţilor stagiari, înregistrările acestora urmând a fi utilizate ca material didactic.

[3] În perioada dintre data promovării examenului de absolvire şi data numirii în funcţia de judecător sau procuror stagiar, absolvenţii Institutului Naţional al Magistraturii care au promovat examenul de absolvire primesc indemnizaţia lunară corespunzătoare funcţiei de auditor de justiţie.

[4] Pe durata cursurilor auditorii de justiţie beneficiază de o indemnizaţie lunară corespunzătoare funcţiei de magistrat stagiar, în raport cu vechimea pe care o au ca auditori. Indemnizaţia

Absolvenţii Institutului Naţional al Magistraturii sunt obligaţi să îndeplinească funcţia de judecător sau procuror timp de 6 ani. În cazul în care va fi eliberat din funcţie înainte de această perioadă la iniţiativa sa ori din motive imputabile, îi revine obligaţia de a restitui bursa de auditor de justiţie şi cheltuielile de şcolarizare efectuate cu formarea sa, proporţional cu perioada rămasă până la împlinirea termenului de 6 ani[1].

Perioada în care o persoană a avut calitatea de auditor de justiţie, dacă a promovat examenul de absolvire, constituie vechime în magistratură.

C. Judecătorii şi procurorii stagiari. Judecătorii şi procurorii stagiari sunt numiţi în funcţie de către Consiliul Superior al Magistraturii, pe baza mediei generale, obţinută prin însumarea celor 2 medii de la sfârşitul fiecărui an de studiu şi de la examenul de absolvire a Institutului Naţional al Magistraturii. Aceştia nu pot funcţiona decât la judecătorii sau la parchetele de pe lângă acestea, nu se bucură de inamovibilitate, ci numai de stabilitate în funcţie.

În prezent, durata stagiului este de 1 an. În forma iniţială a legii se prevedea o perioadă de stagiu de 3 ani, ceea ce conducea perioada necesară dobândirii unor competenţe depline sub aspect funcţional la 5 ani, dacă includem şi cei 2 ani petrecuţi la Institutul Naţional al Magistraturii.

În această perioadă judecătorii şi procurorii stagiari sunt obligaţi să continue formarea profesională, sub coordonarea unui judecător sau procuror desemnat de preşedintele judecătoriei sau, după caz, de prim-procurorul parchetului de pe lângă această instanţă. Judecătorul sau procurorul care răspunde de coordonarea judecătorilor stagiari sau, după caz, a procurorilor stagiari întocmeşte trimestrial un referat de evaluare individuală privind însuşirea cunoştinţelor practice specifice activităţii de judecător sau de procuror. Ultimul referat de evaluare individuală, necesar pentru înscrierea la examenul de capacitate, cuprinde şi *avizul consultativ* al preşedintelui curţii de apel sau al procurorului general al parchetului de pe lângă aceasta[2].

În ceea ce priveşte competenţa funcţională, judecătorii şi procurorii pot participa la activitatea instanţelor sau parchetelor din care fac parte, dar atribuţiilor lor sunt limitate după cum urmează:

a) judecătorii stagiari pot judeca acţiunile posesorii, cererile privind pensiile de întreţinere, cererile privind înregistrările şi rectificările în registrele de stare civilă, cererile privind popririle, încuviinţarea executării silite şi luarea unor măsuri asigurătorii; litigiile patrimoniale având ca obiect plata unei sume de bani sau predarea unui bun, în cazul în care valoarea obiectului litigiului nu depăşeşte 100 milioane lei

---

are regimul juridic al unui drept salariau şi se plăteşte dintr-un fond prevăzut în bugetul anual aprobat al Consiliului Superior al Magistraturii.

[1] Despre această obligaţie specifică şi sancţiunea ce intervine în cazul neîndeplinirii ei, a se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 137.

[2] Pentru critica implicării preşedintelui curţii de apel sau procurorului general al parchetului de pe lângă aceasta prin emiterea avizului consultativ şi înlocuirea acestuia cu o simplă informare a acestuia despre participarea stagiarului la examenul de capacitate, a se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 143.

(10 mii lei); plângerile împotriva proceselor-verbale de constatare a contravenţiilor şi de aplicare a sancţiunilor contravenţionale; ordonanţa de plată; reabilitarea; constatarea intervenţiei amnistiei ori graţierii; infracţiunile prevăzute de Codul penal pentru care acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, cu excepţia celor de la art. 218 alin. (1) şi (2), art. 219 alin. (1), art. 223, 226, 227, precum şi art. 239–241.

b) procurorii stagiari au dreptul să pună concluzii în instanţă, să efectueze şi să semneze acte procedurale, sub coordonarea unui procuror care se bucură de stabilitate. Soluţiile procurorilor stagiari sunt contrasemnate de procurorii care îi coordonează.

După parcurgerea perioadei de stagiu, judecătorii şi procurorii stagiari sunt obligaţi să se prezinte la examenul de capacitate. În cazul în care magistratul stagiar este respins la examenul de capacitate, este obligat să se înscrie la sesiunea următoare. Lipsa nejustificată de la examenul de capacitate sau respingerea la două sesiuni atrage pierderea calităţii de judecător sau procuror stagiar. Dacă absenţa de la examen este datorată unor motive justificate, se poate susţine examenul dacă de la încheierea stagiului până la data fixată pentru examen nu au trecut mai mult de 2 ani, în caz contrar, persoana în cauză trebuind să efectueze din nou stagiul prevăzut de lege.

Examenul de capacitate se organizează anual de către Consiliul Superior al Magistraturii, prin intermediul Institutului Naţional al Magistraturii.

Conţinutul examenului de capacitate, constând în verificarea cunoştinţelor teoretice şi practice prin probe scrise şi orale, este stabilit de Legea privind statutul judecătorilor şi procurorilor şi prin regulamentul de examen[1].

Comisiile de examinare sunt numite de către Consiliul Superior al Magistraturii, la propunerea Institutului Naţional al Magistraturii şi sunt compuse, pentru judecători – din judecători de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, judecători de la curţile de apel, formatori de la Institutul Naţional al Magistraturii şi pentru procurori – din procurori de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, procurori de la parchetele de pe lângă curţile de apel şi formatori de la Institutul Naţional al Magistraturii. În ceea ce priveşte disciplinele care formează obiectul examinării, acestea se determină prin Regulamentul de organizare a examenului de capacitate, elaborat de Consiliul Superior al Magistraturii[2]. Acelaşi Regulament stabileşte şi media minimă de promovare a examenului[1].

---

[1] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 581/2006 pentru aprobarea Regulamentului privind examenul de capacitate al judecătorilor stagiari şi al procurorilor stagiari, cu modificările şi completările ulterioare.

[2] *Probele scrise* se susţin la următoarele materii: *a) drept civil; b) drept procesual civil; c) drept penal; d) drept procesual penal.* Probele orale se susţin la următoarele materii: *fundamentele constituţionale ale statului de drept, dreptul civil, dreptul procesual civil, dreptul penal, dreptul procesual penal, organizarea judiciară şi Codul deontologic al judecătorilor şi procurorilor.* Comisiile de examinare la probele orale sunt compuse din 3 membri, distinct pentru fiecare disciplină. La probele orale înregistrarea audio este obligatorie, aceasta reprezentând garanţia obiectivităţii evaluării şi a evitării oricăror suspiciuni de posibile

După validarea examenului de capacitate de către Consiliul Superior al Magistraturii[2], prin grija acestui organism, se publică în Monitorul Oficial şi se afişează la sediile instanţelor şi parchetelor lista posturilor vacante de la judecătorii şi parchetele de pe lângă aceste instanţe. Candidaţii declaraţi admişi la examenul de capacitate au dreptul, în ordinea mediilor, să-şi aleagă posturile în termen de 15 zile de la publicarea acestora în Monitorul Oficial al României[3]. Alegerea este supusă regulii conform căreia în ordinea mediilor, judecătorii stagiari pot opta şi pentru posturi de procuror, după exprimarea opţiunilor de către procurorii stagiari, iar procurorii stagiari pot opta şi pentru posturi de judecător, după exprimarea opţiunilor de către judecătorii stagiari. Candidaţilor care nu au optat în termenul legal li se propune, din oficiu, un post de către Consiliul Superior al Magistraturii. Refuzul de a accepta propunerea este considerat demisie.

D. Recrutarea magistraţilor dintre persoanele cu vechime în alte funcţii juridice, pe bază de concurs. Am văzut că recrutarea magistraţilor din rândul altor profesii juridice, în general din rândurile avocaţilor, reprezintă o metodă cunoscută şi în alte ţări. În unele sisteme, cum ar fi cel englez, aceasta reprezintă principala modalitatea de recrutare a magistraţilor, în timp ce în alte sisteme, cum ar fi cel francez, reprezintă numai o metodă alternativă de recrutare a magistraţilor.

În sistemul nostru judiciar recrutarea *„în lateral"*, adică din rândul celor care au exercitat profesii sau funcţii juridice expres determinate reprezintă, cel puţin la nivel declarativ[4], un mod excepţional de accedere în magistratură. Deşi filosofia modalită-

---

discriminări sau abuzuri. Nota acordată la proba orală reprezintă media notelor acordate de fiecare membru al comisiei.

[1] Media generală a examenului de capacitate reprezintă media aritmetică a notelor obţinute la probele scrise şi orale. Pentru a fi declarat admis la examen, candidatul trebuie să obţină cel puţin media generală 7 şi cel puţin nota 5 la fiecare probă scrisă şi orală.

[2] Consiliul Superior al Magistraturii poate invalida, în tot sau în parte, examenul de capacitate în cazurile în care constată că nu au fost respectate condiţiile prevăzute de lege şi regulament privind organizarea examenului sau că există dovada săvârşirii unor fraude.

[3] La medii egale are prioritate la alegerea postului în ordinea următoare: candidatul care este titular al diplomei de doctor în drept, cel care are o vechime mai mare în magistratură, cel care funcţionează la instanţa sau parchetul pentru care a optat. În circumscripţiile instanţelor şi parchetelor unde o minoritate naţională are o pondere de cel puţin 50% din numărul locuitorilor, la medii egale, au prioritate candidaţii cunoscători ai limbii acelei minorităţi. Această din urmă regulă a atras critici de ordin procedural, cât şi de fond. În esenţă se reproşează regulii ce acordă prevalenţă candidaţilor cunoscători ai limbii minorităţii naţionale cu pondere de cel puţin 50% din numărul locuitorilor că este de natură să creeze o discriminare în raport de art. 14 din Convenţia europeană a drepturilor omului, potrivit căruia „exercitarea drepturilor şi libertăţilor recunoscute prin convenţie trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată pe sex, rasă, culoare, limba, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine naţionala sau socială, apartenenţă la o minoritate socială, avere, naştere sau altă situaţie". A se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 144-147.

[4] Am formulat această remarcă, deoarece din Raportul privind activitatea Consiliului Superior al Magistraturii în anul 2010, la data primei ediţii a cursului observam că în ceea ce

ţilor de formare a corpului profesional al magistraţilor este asemănătoare celei utilizate în sistemul francez, se pot sesiza o serie de diferenţe între sistemul prevăzut de legislaţia noastră şi acesta din urmă:

- sistemul francez utilizează două modalităţi de primire în magistratură a celor care au exercitat anumite funcţii cu conţinut juridic, cu concurs la Şcoala Naţională de Magistratură sau fără examen, selecţia fiind făcută în acest din urmă caz de către o comisie de avansare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii; sistemul nostru nu cunoaşte forma de primire în magistratură fără examen pentru cei cu vechime în alte profesii sau funcţii juridice;

- în sistemul francez cei care vin din alte profesii sau funcţii juridice şi se încadrează în categoriile care pot susţine concursul de admitere în magistratură, devin auditori de justiţie la Şcoala Naţională de Magistratură, formarea profesională iniţială în calitatea de magistrat a acestora desfăşurându-se în cadrul unei perioade similare celei destinate auditorilor de justiţie de la *„concurs étudiants"*; în sistemul nostru, dimpotrivă, cei care îndeplinesc condiţiile de a se înscrie la acest concurs pentru primirea în magistratură şi sunt declaraţi admişi, nu devin auditori de justiţie, ci direct judecători sau procurori definitivi[1]. Este adevărat că în sarcina lor există

---

priveşte accederea în magistratură să zicem obişnuită (prin I.N.M.) şi cea extraordinară (din alte profesii sau funcţii juridice) cifrele anuale sunt sensibil egale. Astfel, dacă luăm ca exemplu anul 2010, ultimul la care ne puteam raporta din punct de vedere statistic se observa că: prin Hotărârea nr. 73/2010, Plenul C.S.M. a aprobat organizarea unui concurs de admitere în magistratură, la data de 21 martie 2010, în condiţiile *art. 33 alin. (1)* din Legea nr. 303/2004, republicată, cu modificările şi completările ulterioare. După finalizarea acestui concurs, au fost numite în funcţia de judecător la judecătorii *98 de persoane* şi în funcţia de procuror la parchetele de pe lângă judecătorii *64 de persoane*. De asemenea, urmare a Hotărârii nr. 829/2010 a Plenului C.S.M., la data de 21 noiembrie 2010, a mai fost organizat un astfel de concurs, pentru ocuparea unui număr de 60 de posturi de judecător la judecătorii şi a 50 de posturi de procuror la parchetele de pe lângă judecătorii, dar acesta s-a finalizat abia în anul 2011. În paralel, se observă că prin Hotărârea nr. 537/2010 a Plenului C.S.M., au fost numiţi în funcţia de judecător stagiar un număr de *59 de auditori de justiţie* şi în funcţia de procuror stagiar un număr de *96 de auditori de justiţie* – promoţia 2010. Prin urmare cifrele erau aproape egale sau chiar în favoarea recrutării excepţionale. Fiind un adept al sistemului care îmbină formarea în cadrul institutului cu cea a recrutării „în lateral", observam că în această privinţă practica utilizată era superioară declaraţiilor de principiu privind filosofia recrutării magistraţilor. Analizând Raportul Consiliului Superior al Magistraturii în anul 2015, este evident că tendinţa este aceea de a se da prioritate recrutării prin formarea iniţială în cadrul I.N.M. Promoţia 2015 a I.N.M. cuprinde 101 de auditori de justiţie în funcţia de judecător stagiar şi 99 de auditori de justiţie în funcţia de procuror stagiar, în timp ce pentru concursul de admitere în magistratură, organizat în condiţiile art. 33 alin. (1) din Legea nr. 303/2004, republicată, au fost alocate numai 28 de posturi de judecător şi 25 posturi de procuror.

[1] Este adevărat însă că, luând în considerare şi unele recomandări cuprinse în rapoartele de monitorizare ale Comisiei Europene din cadrul Mecanismului de Cooperare şi Verificare, privind necesitatea ca *„recrutarea tinerilor magistraţi (...), să se facă cu menţinerea unui înalt grad de exigenţă, care să asigure posibilitatea funcţionării eficiente a acestora în cadrul sistemului"* şi *„creşterea capacităţii I.N.M. în ceea ce priveşte formarea iniţială şi continuă* şi luarea de măsuri în vederea garantării unor standarde profesionale adecvate pentru toţi

urmarea unor cursuri speciale de formare în cadrul Institutului Național al Magistraturii, dar acestea sunt urmate concomitent cu activitatea în cadrul instanțelor sau parchetelor unde funcționează.

Potrivit art. 33, coroborat cu 87 din Legea nr. 303/2004, pot fi numiți în magistratură, pe bază de concurs, foștii judecători și procurori care și-au încetat activitatea din motive neimputabile[1], personalul de specialitate juridică din Ministerul Justiției, Ministerul Public, Consiliul Superior al Magistraturii, Institutul Național de Criminologie, Institutul Național de Expertize Criminalistice și din Institutul Național al Magistraturii, avocații, notarii, asistenții judiciari, consilierii juridici, personalul de probațiune cu studii superioare juridice, ofițerii de poliție judiciară cu studii superioare juridice, grefierii cu studii superioare juridice, persoanele care au îndeplinit funcții de specialitate juridică în aparatul Parlamentului, Administrației Prezidențiale, Guvernului, Curții Constituționale, Avocatului Poporului, Curții de Conturi sau al Consiliului Legislativ, din Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Române și Institutul Român pentru Drepturile Omului, cadrele didactice din învățământul juridic superior acreditat, precum și magistrații-asistenți de la Înalta Curte de Casație și Justiție, cu o vechime în specialitate de cel puțin 5 ani[2].

Concursul se organizează anual sau ori de câte ori este necesar, pentru ocuparea posturilor vacante de la judecătorii și parchetele de pe lângă acestea. Instituția responsabilă de desfășurarea concursului este Consiliul Superior al Magistraturii, deoarece legea prevede că acesta organizează concursul prin Institutul Național al Magistraturii. Regulamentul aprobat de Consiliul Național al Magistraturii prevede modul de organizare a concursului, modalitatea de compunere a comisiilor, materiile de concurs și modalitatea de examinare[3], precum și notele ce trebuie obținute.

---

magistrații nou recrutați se discuta despre, extinderea obligativității de a promova examenul de capacitate la toți candidații recrutați, indiferent de modul de accedere în profesie".

[1] S-a decis că judecătorii și procurorii în funcție nu pot participa la concursul de admitere în magistratură, organizat potrivit dispozițiilor art. 33 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 (I.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 1434/2010, în *P.A. Coțovanu, D. Călin*, op. cit., p. 230). În speță, recurentul susținea că soluția de a nu permite magistraților în funcție să se înscrie la acest concurs creează în cazul stagiarilor o situație mai grea decât cea în care s-ar fi aflat dacă aceștia și-ar fi păstrat funcția juridică deținută anterior, care după 5 ani le-ar fi permis să susțină concursul de admitere în magistratură pe post definitiv.

[2] S-a decis că vechimea efectivă în profesia de avocat trebuie dovedită pe baza un act emis de barou, iar nu prin simpla declarație pe propria răspundere a candidatului (C.A. București, Secția de contencios administrativ și fiscal, sentința nr. 1253/2014, în *P.A. Coțovanu, D. Călin*, op. cit., p. 277).

[3] Începând cu sesiunea din anul 2012, concursul presupune aceleași probe și discipline ca și cel pentru accederea în Institutul Național al Magistraturii. Până atunci, spre deosebire de concursul organizat pentru dobândirea calității de auditor de justiție la Institutul Național al Magistraturii, concurs pentru accederea directă în magistratura nu prevedea ca probe testul privind *raționamentul logic* și nici *interviul*. Totuși, la fel ca și în cazul concursului pentru auditorii de justiție și în acest caz, pentru cei declarați admiși, se procedează la verificarea bunei reputații, precum și a aptitudinilor medicale și psihologice pentru exercitarea funcției, cei care nu corespund din aceste puncte de vedere urmând a fi declarați respinși chiar dacă în

Rezultatele concursului sunt supuse validării Plenului Consiliului Superior al Magistraturii. Validarea nu este un act pur formal de luare la cunoştinţă a rezultatelor, ci implică analizarea respectării legalităţii în cadrul procedurilor de examinare, precum şi a inexistenţei pe parcursul desfăşurării concursului a unor elemente de natură să afecteze grav principiile de organizare a concursului (art. 1 din Regulament. *„Admiterea în magistratură se face, de regulă, prin concurs, pe baza competenţei profesionale, a aptitudinilor şi a bunei reputaţii, cu respectarea principiilor transparenţei şi egalităţii"*). O eventuală invalidare a concursului poate fi totală sau parţială.

După validarea concursului de admitere în magistratură, Consiliul Superior al Magistraturii efectuează repartizarea candidaţilor declaraţi admişi pe posturile scoase la concurs, în ordinea descrescătoare a mediilor obţinute, pe baza opţiunilor acestora. Dispoziţiile art. 33 din Legea nr. 303/2004 fac trimitere la art. 30 alin. (6) din aceeaşi lege, potrivit cărora *„în circumscripţiile instanţelor şi parchetelor unde o minoritate naţională are o pondere de cel puţin 50% din numărul locuitorilor, la medii egale, au prioritate candidaţii cunoscători ai limbii acelei minorităţi"*. Regulamentul de concurs prevede şi faptul că acei candidaţii care nu au fost declaraţi admişi pentru funcţia pentru care au concurat, dar care îndeplinesc condiţiile de medie prevăzute de regulament, adică minim 7 (şapte), pot opta pentru posturile rămase neocupate în urma desfăşurării concursului. Repartizarea lor pe aceste posturi urmează a se face, în ordinea descrescătoare a mediilor obţinute, după încheierea repartizării candidaţilor care şi-au exprimat opţiunea pentru funcţiile respective prin cererea de înscriere.

În termen de cel mult 30 de zile de la data validării concursului de admitere în magistratură, Consiliul Superior al Magistraturii propune Preşedintelui României numirea în funcţia de judecător sau, după caz, de procuror, a candidaţilor admişi.

Aşa cum am mai arătat, cei care sunt declaraţi admişi în urma acestui concurs devin direct judecători şi procurori definitivi, fiind prezumaţi a avea deja cunoştinţe teoretice şi practice suficiente pentru a nu urma cursurile de formare profesională iniţială, destinate auditorilor de justiţie. Cu toate acestea sunt obligate să urmeze, pe o perioadă de 6 luni, un curs de formare profesională în cadrul Institutului Naţional al Magistraturii, care va cuprinde în mod obligatoriu elemente de drept comunitar[1].

---

urma desfăşurării probei scrise erau declaraţi admişi. Procedura de verificare a bunei reputaţii este identică cu cea prevăzută în cazul concursului pentru dobândirea calităţii de auditor de justiţie.

[1] Prin Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 13/2006 s-a stabilit că persoanele numite în funcţia de judecător şi procuror în temeiul art. 33 alin. (1) din lege, pot participa la activitatea de judecată sau efectua acte procedurale, înainte de finalizarea cursurilor de formare profesională de 6 luni. Pentru critica acestei soluţii, a se vedea *I. Popa*, Nulitatea hotărârilor..., op. cit., p. 108-110. Autorul apreciază că formarea profesională se efectuează anterior depunerii jurământului, fiind o condiţie pentru exerciţiul profesiei, iar neîndeplinirea ei anticipată conduce la nulitatea actelor săvârşite.

Cu privire la admiterea în magistratură și formarea profesională a magistraților recrutați în condițiile art. 33 din Legea nr. 303/2004 s-au purtat dezbateri ce au avut ca punct de plecare necesitatea îmbunătățirii calității programelor de formare și a revizuirii standardelor de recrutare a acestora. Plecând și de la recomandările cuprinse în Raportul Comisiei Europene privind progresele înregistrate de România în cadrul Mecanismului de Cooperare și Verificare publicat la 20 iulie 2010 au fost trasate drept principalele direcții de reformare a recrutării și formării inițiale a magistraților recrutați conform art. 33 alin. (1) din Legea nr. 303/2004[1]:

- garantarea unor standarde de recrutare adecvate pentru toți magistrații nou recrutați, indiferent de condițiile de accedere în magistratură, prin uniformizarea modalităților de recrutare a celor două categorii de candidați pentru funcția de judecător sau procuror (candidați cu experiență în profesii juridice și candidați fără experiență în profesii juridice);
- revizuirea programului de formare inițială a magistraților recrutați în din rândul celor care au exercitat alte profesii sau funcții juridice, pentru a se asigura dobândirea competențelor specifice exercitării funcției și totodată modificarea statutului acestei categorii de magistrați în perioada formării inițiale;
- verificarea competențelor specifice exercitării funcției la finalizarea perioadei de 6 luni de formare inițială.

E. Dobândirea calității de judecător sau procuror fără concurs. Într-o perioadă anterioară a existat posibilitatea cu totul excepțională de a se accede în magistratură fără concurs, în cazul unor persoane care anterior au îndeplinit funcții ce le recomandă ca având o pregătire profesională compatibilă cu calitatea de judecător sau procuror. Beneficiau de o astfel de prezumție persoanele care au îndeplinit funcția de judecător, procuror și magistrat-asistent la Înalta Curte de Casație și Justiție cel puțin 10 ani și a căror activitate a încetat din motive neimputabile, precum și avocații cu o vechime în profesie de cel puțin 10 ani, dacă îndeplineau celelalte condiții prevăzute de lege pentru dobândirea calității de judecător sau procuror. Într-o fază ulterioară legea a devenit mai restrictivă, excluzând avocații cu vechime de 10 ani din rândul categoriilor profesionale agreate. În această din urmă formă legea enumera în mod limitativ funcțiile și durata exercitării acestora care justificau primirea în magistratura fără condiția concursului:

- cei care au îndeplinit funcția de judecător sau procuror cel puțin 10 ani și care și-au încetat activitatea din motive neimputabile[2]. Aceștia puteau fi numiți la instanțe sau parchete de același grad cu cele la care au funcționat, cu excepția Înaltei Curți de Casație și Justiție;

---

[1] A se vedea Raportul Consiliului Superior al Magistraturii privind starea justiției pe anul 2010, p. 165.

[2] Condiția este considerată îndeplinită și în cazul cumulării vechimii în funcția de judecător, procuror sau în profesia de avocat.

- cei care au îndeplinit funcţia de magistrat-asistent la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie cel puţin 10 ani şi care şi-au încetat activitatea din motive neimputabile[1]. Ei puteau fi numiţi numai la judecătorii sau parchetele de pe lângă aceste instanţe.

În această ultimă formă, de fapt, legea recunoştea numai reprimirea în magistratură a persoanelor care au mai exercitat funcţiile specifice acesteia (anterior actualei legi, Legea nr. 92/1992 privind organizarea judecătorească definea în mod expres *magistraţii-asistenţi ai Înaltei Curţi de Casaţie* ca având calitatea de magistraţi).

În cazul acestor categorii de persoane enumerate anterior, accesul în magistratură se făcea în baza unui interviu susţinut în faţa secţiei corespunzătoare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii[2]. În privinţa persoanelor care intrau în magistratură în acest mod exista obligaţia legală de a urma un curs de formare profesională în cadrul Institutului Naţional al Magistraturii pe o perioadă de 6 luni. Cursul avea menirea de a face posibilă asimilarea unor cunoştinţe ce ţin de specificul activităţii de judecător sau procuror (având în vedere faptul că în ultima variantă vorbim mai mult de reintegrare decât de o integrare în funcţiile specifice magistraturii, acest deziderat nu era în deplin acord logic cu criteriile de selecţie), dar şi cunoaşterea elementelor de drept comunitar. După efectuarea cursului, persoanele care erau primite în magistratură fără concurs erau obligate să susţină un examen pentru verificarea cunoştinţelor. Nepromovarea acestui examen atrăgea eliberarea din funcţia de judecător sau procuror şi obligaţia de a restitui indemnizaţiile primite pe perioada cursurilor[3].

În cursul anului 2008, politica de recrutare s-a schimbat fundamental în privinţa primirii în profesie fără concurs, această modalitate fiind făţiş apreciată ca indezirabilă. Prin modificarea Legii nr. 303/2004[4] au fost abrogate textele ce permiteau primirea (de fapt era vorba de o reprimire) în magistratură fără concurs. Potrivit menţiunilor existente în chiar preambulul ordonanţei de urgenţă, argumentul intervenţiei asupra modalităţilor de recrutare a fost acela că *„modalitatea de acces în magistratură fără concurs, pe baza unui interviu susţinut la secţia corespunzătoare a Consiliului Superior al Magistraturii, a fost criticată în Raportul intermediar al Comisiei Europene din 4 februarie 2008 privind progresele realizate în România în cadrul Mecanismului de cooperare şi verificare, făcându-se referire la faptul că aproximativ jumătate din recrutările în sistemul judiciar au fost realizate pe bază de interviuri şi de vechime, fără a controla capacitatea sau pregătirea profesională a magistratului astfel selectat"*. Legiuitorul a apreciat că punerea în aplicare a dispoziţiilor privind intrarea în magistratură fără concurs [în condiţiile stabilite de art. 33 alin. (5)-(10[7]) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor,

---

[1] Ibidem.

[2] Procedura de susţinere a interviului era reglementată prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 152/2006 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea şi desfăşurarea concursului de admitere în magistratură, precum şi procedura de numire în funcţiile de judecător şi procuror, fără concurs (care a suferit mai multe modificări şi completări).

[3] Pentru amănunte, a se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 162-166.

[4] O.U.G. nr. 46/2008 pentru modificarea art. 33 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor (M.Of. nr. 323 din 24 aprilie 2008).

republicată, cu modificările şi completările ulterioare], ar avea ca efect *„accesul în magistratură în condiţii care nu garantează asigurarea calităţii actului de justiţie"*.

Schimbarea de politică profesională în ce priveşte recrutarea magistraţilor a fost realizată sub impulsul criticilor intervenite în cadrul *Mecanismului de cooperare şi verificare*. Dincolo de acest aspect, ce conduce către ideea unei soluţii impuse din exteriorul sistemului judiciar român, nu cred în valoarea nici a recomandărilor europene şi nici a soluţiei alese de legiuitorul român:

- *în primul rând*, argumentul soluţiei are la bază un silogism logic deficitar. Spunând că accesul în magistratură a persoanelor care au exercitat anterior funcţii juridice prevăzute anume de lege *„nu garantează asigurarea actului de justiţie"*, ar rezulta că în concepţia legiuitorului, toţi juriştii, mai puţin cei intraţi prin concursul organizat pentru dobândirea calităţii de auditor de justiţie sau pentru accederea directă în magistratura, nu prezintă garanţii în privinţa *capacităţii sau pregătirii lor profesionale* suficiente pentru *a asigura actul de justiţie*. Acest raţionament ar putea fi acceptat (cu toată umilinţa de a nu mă enumera printre beneficiarii prezumţiei absolute de capacitate şi pregătire profesională), dacă nu i s-ar opune cel puţin două contraargumente ce nu pot fi ignorate datorită caracterului lor evident: a) *dat fiind faptul că în comisiile de concurs, cât şi în calitate de formatori sunt incluşi profesori universitari care nu au calitatea de judecător sau procuror, acceptarea silogismului logic ce a stat la baza gândirii legiuitorului ar însemna să acceptăm că cei care examinează şi cei care îi formează pe magistraţi nu prezintă garanţii ale unei capacităţi profesionale similare cu a celor examinaţi sau pregătiţi de ei*; b) *acceptarea silogismului utilizat de legiuitor ar conduce la o altă concluzie greu de acceptat, şi anume aceea că nici măcar cei care au fost magistraţi timp de cel puţin 10 ani nu prezintă garanţii de capacitate sau pregătire profesională pentru asigurarea actului de justiţie, cu toate că timp de cel puţin 10 ani au asigurat actul de justiţie* (pentru hilarul situaţiei ar trebui să ne întrebăm ce ar fi însemnat dacă aceştia din urma nu părăseau sistemul judiciar: *ar fi asigurat actul de justiţie fără să prezinte garanţii că pot face aceasta?*! sau *garanţiile profesionale s-au pierdut odată cu postul, adică sunt „in rem", iar nu „in personam"*?!). Trebuie recunoscut că soluţia şi motivarea ei conţin absurdul drumului nostru către europenizare.

- *în al doilea rând*, deşi pare ca fiind o soluţie care să glorifice calităţile profesionale ale magistraţilor (este drept, numai atât timp cât sunt magistraţi, deoarece în *concepţia legiuitorului* calităţile profesionale ar urma să fie pierdute brusc când aceştia părăsesc funcţia, chiar din motive neimputabile lor), în realitate ascunde un grav afront adus Consiliului Superior al Magistraturii, organism care în forma actuală este emanaţia corpului profesional al magistraţilor[1]. Măsura nu este atât jignitoare pentru profesioniştii din afara sistemului, cât, paradoxal, pentru cei din interiorul sistemului, deoarece ea neavând forţa de a convinge că în afara sistemului nu ar fi persoane apte să ocupe o funcţie de judecător sau procuror (am arătat anterior numai cele mai evidente absurdităţi ale unei atare concluzii), conduce în schimb la ideea că poate Consiliul Superior al Magistraturii nu ar capabil să facă o selecţie corespunzătoare. Şi aşa, ce a

[1] A se vedea şi *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 156-158.

început prin a părea un afront al corpului profesional al magistraţilor faţă de lumea juridică aflată în afara acestuia, s-a transformat într-o simpla recunoaştere a neîncrederii în capacitatea de selecţie a propriilor reprezentanţi aflaţi în Consiliul Superior al Magistraturii.

- *în al treilea rând*, soluţia eliminării *de plano* a oricărei alte forme de recrutare în afara concursului, deşi creează garanţii formale de asigurare a competenţelor profesionale în cadrul sistemului judiciar, reprezintă un regres pentru corpul profesional al magistraţilor şi pentru justiţie în general. Fluxul de persoane între profesiile juridice a asigurat mult timp atât pentru magistraţi, cât şi pentru alte profesii o sursă de îmbogăţire a concepţiilor juridice şi de evoluţie profesională. El a contribuit la împiedicarea perseverării în concepţii greşite, dar însuşite în cadrul corpului profesional, aducând experienţe juridice exterioare. Pentru această evoluţie profesională bazata pe import este necesar ca primirea în magistratură să fie deschisă şi către cei care prezintă certitudini în lumea juridică. Or, este greu de crezut că actualul concurs pentru ocuparea de posturi la judecătorii sau parchetele de pe lângă acestea ar putea interesa real un profesor universitar sau un avocat cu capacitaţi profesionale care, după modelul confraţilor săi englezi, ar dori să se desăvârşească profesional în magistratura[1].

- *în ultimul rând*, politica profesională a *„porţilor închise"* pusă în lucru prin modificările succesive aduse art. 33 din Legea nr. 303/2004 a condus, aşa cum era de aşteptat la soluţii de politică profesionala şi în rândul altor profesii, precum cea de avocat[2]. Profesiile juridice au abandonat tradiţia transgresărilor de valori, îmbrăţişând mai degrabă intransigenţa în politica de recrutare.

F. Excepţie de la regula primirii în magistratură numai prin concurs. Legea stabileşte numai două excepţii de la regula primirii în magistratură pe bază de concurs:

- judecătorii Curţii Constituţionale;

---

[1] Şi mai curios este faptul că, nesesizând probabil că în parte criticile europene se raportau la capacitatea de selectare, iar nu la capacitatea profesională a acelor aflaţi în alte profesii sau funcţii juridice, Consiliul Superior al Magistraturii în propriul raport apreciază că: *„eliminarea acestei proceduri a avut loc ca urmare a criticilor din Raportul intermediar al Comisiei Europene din 4 februarie 2008 privind progresele realizate în România în cadrul Mecanismului de cooperare şi verificare, determinate de imperativul asigurării calităţii actului de justiţie, inclusiv din perspectiva respectării standardelor de recrutare şi formare profesională, teoretică şi practică, a judecătorilor şi procurorilor"* şi că *„având în vedere argumentele care au stat la baza criticilor menţionate, abrogarea acestei proceduri de acces în magistratură a fost utilă, în condiţiile în care au rămas ca singure modalităţi prevăzute de lege cele bazate pe promovarea unui concurs, iar candidaţii admişi beneficiază de o formare profesională iniţială"*. Raport privind activitatea Consiliului Superior al Magistraturii în perioada 2005-2010.

[2] Prin modificările aduse Legii nr. 51/1995 privind organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, a fost eliminată posibilitatea de primire în profesie cu scutire de examen pentru cei care au exercitat anterior funcţii juridice, inclusiv de judecător sau procuror, singura excepţie fiind prevăzută pentru cei care au îndeplinit funcţia de judecător la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau procuror la parchetul de pe lângă această instanţă.

- foştii judecători, procurori şi magistraţi-asistenţi eliberaţi din funcţie prin pensionare.

a) Legea creează un statut special judecătorilor Curţii Constituţionale care, la data numirii, aveau funcţia de judecător sau procuror. La încetarea mandatului la Curtea Constituţională, aceştia au dreptul să revină la postul deţinut anterior.

Pentru aplicarea acestei dispoziţiile generale este necesar ca funcţia de judecător sau procuror să fi fost deţinută la data numirii în funcţia de judecător la Curtea Constituţională. Ne aflăm în faţa unei excepţii relative de la regula primirii în magistratură numai pe bază de concurs, deoarece este vorba de magistraţi în funcţie care au fost numiţi în calitatea de judecători ai Curţii Constituţionale. Din modul în care este reglementată această regulă se pare că suntem în faţa unei veritabile „suspendări" a funcţiei de judecător sau procuror pe durata exercitării funcţiei de judecător la Curtea Constituţională. Această calificare rezultă din faptul că cererea de revenire în funcţie nu este supusă vreunei analize de calitate sau oportunitate din partea Consiliului Superior al Magistraturii, nu este impusă vreo limită de timp în care persoana interesată să îşi exercite dreptul de revenire în funcţie (mai puţin limita impusă de vârsta de pensionare) şi revenirea se face chiar în postul ocupat înaintea numirii în calitatea de judecător la Curtea Constituţională. Cu toate acestea, suspendarea din funcţia de judecător sau procuror nu poate interveni decât dacă este reglementată expres, iar nu pe cale de interpretare, motiv pentru care din punct de vedere procedural se va manifesta prin încetarea funcţiei urmată de renumirea în funcţie, care se va face la cererea persoanei în cauză. Va fi o nouă procedură de numire de către şeful statului, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii[1].

b) A doua excepţie de la regula primirii în magistratură fără concurs o constituie situaţia foştilor judecători, procurori şi magistraţi-asistenţi care au fost eliberaţi din funcţie prin pensionare. Aceştia pot fi reîncadraţi în funcţiile deţinute anterior la instanţele sau parchetele de pe lângă acestea la care au funcţionat anterior pensionării. Şi în acest caz nu este vorba de o veritabilă excepţie de la regula concursului, deoarece este vorba de o reîncadrare într-o funcţie deţinută în mod legal. Numirea în funcţie a judecătorilor şi procurorilor se face de către şeful statului, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, iar a magistraţilor-asistenţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie de către Consiliul Superior al Magistraturii.

Pentru a fi propuşi şefului statului în vederea numirii (în cazul judecătorilor şi procurorilor) sau pentru a fi numiţi de Consiliul Superior al Magistraturii (în cazul magistraţilor asistenţi la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie) este necesar avizul favorabil al Consiliului Superior al Magistraturii. Legea nu stabileşte natura acestui aviz – conform sau consultativ – însă având în vedere că există identitate între entitatea care avizează şi cea care numeşte sau propune în vederea numirii, este evident că propunerea sau numirea va fi făcută numai în cazul unui aviz favorabil.

---

[1] A se vedea şi *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 173. Autorul arată că lipsesc elementele de detaliu în ce priveşte procedura de redobândire a funcţiei de judecător sau procuror în acest caz special, propunând clarificarea textului legal.

Procedura de soluţionare a cererilor de reîncadrare în funcţia de judecător sau procuror este reglementată prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 661 din 3 iulie 2008. Cererile de reîncadrare se depun la preşedintele instanţei sau conducătorul parchetului unde a activat petentul înainte de a fi pensionat care, după ce solicită punctul de vedere al colegiului instanţei sau parchetului, înaintează cererea Consiliului Superior al Magistraturii. Secţiile corespunzătoare ale Consiliului Superior al Magistraturii verifică îndeplinirea condiţiilor de reîncadrare în funcţie şi recomandă Plenului numirea celor selectaţi în funcţia de judecător sau procuror. Potrivit regulamentului, persoanele selectate susţin un interviu în faţa Plenului Consiliului Superior al Magistraturii, care decide asupra propunerii lor pentru a fi numiţi în funcţie de către şeful statului[1].

§2. Numirea, promovarea, delegarea, detaşarea şi transferul judecătorilor şi procurorilor

2.1. Numirea în funcţie a judecătorilor şi procurorilor

Judecătorii inamovibili şi procurorii, care se bucură de stabilitate, sunt numiţi de Preşedintele României, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Sunt incluşi aici următoarele categorii:

- judecătorii şi procurorii stagiari care au promovat examenul de capacitate;
- cei care au fost declaraţi admişi la concursul de admitere în magistratură organizat pentru ocuparea posturilor de judecător sau procuror la judecătorii sau parchetele de pe lângă acestea în condiţiile art. 33 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 [pentru foştii judecători şi procurori sau cei care au îndeplinit alte funcţii juridice determinate în art. 33 alin. (1) din lege];
- judecătorii Curţii Constituţionale care la data numirii în această funcţie ocupau posturi de judecători sau procurori şi solicită revenirea în aceste posturi;
- foştii judecători şi procurori care au fost eliberaţi din funcţie prin pensionare şi solicită reintegrarea în funcţiile anterior ocupate.

---

[1] Personal, cred că regulamentul este uşor contra dispoziţiilor legii, deoarece prevede că numai cei selectaţi de secţii vor susţine interviul în faţa Plenului Consiliului Superior al Magistraturii şi numai în legătură cu aceştia se decide asupra propunerii de numire în funcţie. Rezultă că pentru cei neselectaţi de secţii nu există niciun interviu în faţa Plenului. Or, din lege rezultă că pentru toţi petenţii Consiliul Superior al Magistraturii dă aviz (favorabil sau nefavorabil), în raport cu care înaintează sau nu propunerea de numire şefului statului. Când dispoziţiile legii atribuie o competenţă Consiliului Superior al Magistraturii, se înţelege că ea a fost atribuită Plenului acestui organism, deoarece ori de câte ori doreşte să se refere la competenţa secţiilor precizează expres aceasta. În acest caz legea a dat în competenţa Plenului competenţa în privinţa avizării şi propunerii în vederea numirii, în timp ce regulamentul stabileşte o selecţie din partea secţiilor, ceea ce înseamnă ca asupra celor neselectaţi Plenul nu se va pronunţa, fiind încălcate drepturile procedurale stabilite prin lege în favoarea acestora (dreptul ca cererea să fie examinată de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii).

Faptul numirii judecătorilor şi procurorilor de către şeful statului nu ştirbeşte independenţa funcţiei de magistrat, această formă de numire fiind, de altfel, cel mai des întâlnită în ţările democratice. De altfel, această formă de învestire a magistraţilor îmbină cel mai bine necesităţile asigurării independenţei puterii judecătoreşti cu ceea ce presupune exerciţiul suveranităţii statului. Sistemul numirii magistraţilor de către alţi magistraţi aflaţi în funcţie prezintă inconvenientul de a face din puterea judecătorească singura putere care se investeşte pe ea însăşi. Soluţia numirii judecătorilor şi procurorilor de către şeful statului corespunde calităţii acestuia de reprezentant al statului în relaţiile interne şi externe, ceea ce îi conferă dreptul de a exercita suveranitatea statală[1].

Spre deosebire de sistemele adoptate în alte ţări, cum ar fi Statele Unite ale Americii, sistemul nostru, apropiat de cel francez, oferă principalul rol în procedura de numire Consiliului Superior al Magistraturii. Actul de numire nu este posibil fără ca propunerea de numire să fie înaintată de Consiliul Superior al Magistraturii. Prin urmare este exclus ca şeful statului să numească judecători sau procurori care să nu fie propuşi de Consiliul Superior al Magistraturii, aspect ce exclude orice posibilă speculaţie despre obedienţa celui numit în funcţie faţă de autoritatea publică care l-a numit, în speţă Preşedintele României.

Legea reglementează şi modul de soluţionare a eventualului conflict între Consiliul Superior al Magistraturii şi şeful statului cu privire la numirea în funcţia de judecător sau procuror. Preşedintele României poate refuza o singură dată numirea judecătorilor şi procurorilor, refuzul motivat urmând a se comunica de îndată Consiliului Superior al Magistraturii. În situaţia în care Consiliul Superior al Magistraturii susţine propunerea iniţială, are obligaţia să motiveze opţiunea şi să o comunice de îndată Preşedintelui României. Se deduce de aici că în cazul în care Consiliul Superior al Magistraturii îşi menţine propunerea, şeful statului va fi obligat să procedeze la numirea în funcţie. Legea prevede această procedură prin care se asigură preeminenţa poziţiei exprimate de Consiliul Superior al Magistraturii numai în ce priveşte două categorii de persoane cu vocaţie pentru a fi numite în funcţia de judecător sau procuror: *judecătorii şi procurorii stagiari care au promovat examenul de capacitate şi cei care au fost declaraţi admişi la concursul de admitere în magistratură organizat pentru ocuparea posturilor de judecător sau procuror la judecătorii sau parchetele de pe lângă acestea în condiţiile art. 33 alin. (1) din Legea nr. 303/2004* [pentru foştii judecători şi procurori sau cei care au îndeplinit alte funcţii juridice determinate în art. 33 alin. (1) din Legea nr. 303/2004]. În ceea ce priveşte celelalte două categorii – *judecătorii Curţii Constituţionale care la data numirii în această funcţie ocupau posturi de judecători sau procurori şi solicită revenirea în aceste posturi* şi *foştii judecători şi procurori care au fost eliberaţi din funcţie prin pensionare şi solicită reintegrarea în funcţiile anterior ocupate* – ea nu mai prevede care este procedura în cazul în care, în pofida propunerilor înaintate de Consiliului Superior al Magistraturii, şeful statului refuză motivat numirea în funcţie. Nimic nu este de natură a ne clarifica dacă diferenţa de reglementare între cele două

[1] A se vedea *Şt. Deaconu*, în *I. Muraru, E.-S. Tănăsescu* (*coord.*), op. cit., p. 751.

categorii de persoane cu vocaţie la numirea în funcţia de magistrat decurge dintr-o scăpare a legiuitorului sau din dorinţa acestuia de a acorda o mai mare putere punctului de vedere al şefului statului în privinţa numirii ultimilor două categorii de persoane. Cert este că în lipsa unor prevederi clare în această materie pot să apară conflicte de opinie între cele două instituţii implicate în procedura de numire, care nu şi-ar găsi o soluţionare facilă sub aspect procedural. O posibilă soluţie, în caz de poziţie divergentă nereglementată este sesizarea Curţii Constituţionale cu existenţa unui conflict juridic de natură constituţională dintre cele două autorităţi publice[1].

Înainte de a începe să-şi exercite funcţia, cu ocazia citirii actului de numire, judecătorii şi procurorii depun jurământ în faţa magistraţilor instanţei sau ai parchetului la care a fost numit. Jurământul se depune în forma solemnă prevăzută de art. 34 alin. (1) din Legea nr. 303/2004[2].

Nedepunerea jurământului atrage, de drept, nulitatea numirii în funcţie. Într-o formă iniţială a legii se prevedea că actele efectuate de judecător sau procuror înainte de depunerea jurământului sunt nule[3]. Chiar dacă această prevedere nu se mai regăseşte în actuala formă a legii, soluţia nu poate fi decât aceeaşi, nulitatea fiind virtuală.

2.2. Promovarea în funcţii de execuţie a judecătorilor şi procurorilor

A. Promovarea judecătorilor şi procurorilor în funcţii de execuţie la tribunale, curţi de apel şi la parchetele de pe lângă aceste instanţe

Promovarea magistraţilor în funcţii de execuţie la tribunale, curţi de apel şi la parchetele de pe lângă aceste instanţe, precum şi la parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie se face numai prin concurs organizat la nivel naţional, în limita posturilor vacante existente[4]. Concursul se organizează anual sau ori de câte ori este nevoie de către Consiliul Superior al Magistraturii, prin Institutul Naţional al Magistraturii.

Promovarea magistraţilor se face numai cu consimţământul acestora. Legea prevede şi posibilitatea promovării pe loc în limita numărului de locuri aprobat anual de Consiliul Superior al Magistraturii[5]. În acest caz, magistraţii vor dobândi drepturile

---

[1] Au calitatea de a face o astfel de sesizare Preşedintele României, unul dintre preşedinţii celor două Camere, primul ministru şi preşedintele Consiliului Superior al Magistraturii. Pentru noţiunea de conflict juridic de natură constituţională dintre autorităţi publice, procedura de sesizare şi de soluţionare, a se vedea *I. Muraru*, în *I. Muraru, E.-S. Tănăsescu* (*coord.*), op. cit., p. 1404-1407.

[2] Potrivit legii, jurământul are următorul cuprins: *„Jur să respect Constituţia şi legile ţării, să apăr drepturile şi libertăţile fundamentale ale persoanei, să-mi îndeplinesc atribuţiile cu onoare, conştiinţă şi fără părtinire. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!”*. Referirea la divinitate din formula jurământului se schimbă potrivit credinţei religioase a judecătorilor şi procurorilor şi este facultativă.

[3] A se vedea şi opinia exprimata de *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 182.

[4] Promovarea judecătorilor la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie se face potrivit unei proceduri distincte.

[5] Posturile scoase la concurs se stabilesc de către Consiliul Superior al Magistraturii, în mod distinct pentru promovare efectivă, respectiv pentru promovare pe loc, pentru fiecare

aferente funcţiei în care promovează, dar nu vor fi obligaţi să schimbe instanţa la care au funcţionat înainte de promovare. Promovarea pe loc a fost considerată ca o manifestare particulară a principiului inamovibilităţii[1] sau stabilităţii (în cazul procurorilor), deoarece îl fereşte pe magistrat de pericolul nedorit al schimbării instanţei sau parchetului fără a-l împiedica să avanseze profesional.

Judecătorii şi procurorii pot promova numai la instanţele şi parchetele imediat superioare şi numai în gardul imediat ierarhic superior celui pe care îl ocupa. În cazul promovării pe loc, opţiunea candidatului se poate face numai pentru instanţa ierarhic superioară în a cărei circumscripţie se află instanţa la care îşi desfăşoară activitatea, respectiv pentru parchetul ierarhic superior în a cărui circumscripţie se află parchetul la care îşi desfăşoară activitatea.

Pentru a putea participa la concursul de promovare judecătorii sau procurorii trebuie să îndeplinească următoarele:

a) au avut calificativul *„foarte bine"* la ultima evaluare[2];

b) nu au fost sancţionaţi disciplinar în ultimii 3 ani înaintea concursului[3];

c) îndeplinesc următoarele condiţii de vechime:

- 5 ani vechime în funcţia de judecător sau procuror, pentru promovarea la tribunal, tribunal specializat sau parchetele de pe lângă aceste instanţe;

- 6 ani vechime în funcţia de judecător sau procuror, pentru promovarea la curţile de apel sau la parchetele de pe lângă aceste instanţe;

- 8 ani de vechime în funcţia de judecător sau procuror, pentru promovarea în funcţia de procuror la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

În legătură cu criteriul vechimii sunt de făcut mai multe precizări.

În calcularea vechimii necesare participării la concurs intră şi perioada în care magistratul în cauză a avut calitatea de auditor de justiţie la Institutul Naţional al Magistraturii, conform prevederilor exprese ale art. 17 alin. (5) din Legea nr. 303/2004[4].

Legea prevede că în verificarea criteriul vechimii se ţine seama şi de perioada în care judecătorul sau procurorul în cauză a fost avocat [art. 44 alin. (2) din Legea nr. 303/2004]. Prin interpretarea *a contrario* a regulii rezultă că persoanele ce au provenit din alte profesii juridice sau au exercitat alte funcţii juridice pe care art. 86

---

instanţă şi fiecare parchet, inclusiv pentru Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Pentru tribunale şi curţi de apel posturile sunt scoase la concurs pe secţii şi specializări, în urma consultării instanţelor şi parchetelor, în funcţie de necesarul de resurse umane.

[1] *V.M. Ciobanu*, Tratat..., op. cit., vol. I, p. 70-71.

[2] S-a decis că nu este îndeplinită condiţia evaluării atunci când procurorul nu a fost evaluat din cauza faptului că, fiind detaşat la Ministerul Afacerilor Externe, nu a desfăşurat activitate specifică de procuror şi nu se puteau evalua indicatorii performanţelor profesionale (I.C.C.J., Secţia de contencios administrativ şi fiscal, decizia nr. 3803/2012, în *P.A. Coţovanu, D. Călin*, op. cit., p. 314-320).

[3] În forma iniţială a legii se prevede condiţia obţinerii calificativului „foarte bine" la evaluarea pe ultimii 3 ani.

[4] „Perioada în care o persoană a avut calitatea de auditor de justiţie, dacă a promovat examenul de absolvire a Institutului Naţional al Magistraturii, constituie vechime în funcţia de judecător sau procuror" (art. 17 din Legea nr. 303/2004, republicată).

din Legea nr. 303/2004[1] le apreciază ca reprezentând vechime în magistratură, nu beneficiau de posibilitatea luării în calcul a vechimii în acele profesii sau funcţii atunci când era vorba de înscrierea la concursul de promovare. Cu alte cuvinte, vechimea unui persoane care a fost anterior intrării în magistratura *notar, asistent judiciar, cadru didactic în învăţământul juridic superior acreditat, jurisconsult, consilier juridic, ofiţer de poliţie judiciară cu studii superioare juridice, expert criminalist cu studii superioare juridice, autorizat potrivit legii, personal de probaţiune cu studii superioare juridice sau care a îndeplinit funcţii de specialitate juridică în Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Române, Institutul Român pentru Drepturile Omului, în Parlament sau în aparatul acestuia ori în cadrul Administraţiei Prezidenţiale, Guvernului, Curţii Constituţionale, Avocatului Poporului, Curţii de Conturi, Consiliului Legislativ* era suficientă pentru a participa la concursul de primire în magistratură direct într-un post de judecător sau procuror la judecătorii, dar nu şi pentru a participa la concursul de promovare în funcţia de execuţie la instanţa superioară. Această diferenţă de tratament în privinţa luării în calcul a vechimii în alte profesii sau funcţii juridice exclusiv sub aspectul avansării îşi are resortul în chiar logica instituirii unei condiţii de vechime pentru promovare. Condiţia vechimii a fost instituită în raţiunea faptului că se prezuma că anumite deprinderi specifice profesiei de magistrat nu se pot dobândi pur teoretic, ci numai prin exerciţiul actelor specifice profesiei. Or, dintre toate profesiile şi funcţiile juridice cea de avocat este cel mai aproape de activitatea de judecător sau procuror, deoarece este o profesie judiciară, iar nu numai juridică, actele specifice profesiei de avocat fiind în strânsă legătură cu cele specifice judecătorilor şi procurorilor. Curtea Constituţională a declarat neconstituţional textul art. 44 alin. (2) apreciind că încalcă art. 16 alin. (1) din Constituţie, referitor la

---

[1] „*Constituie* vechime în magistratură *perioada în care judecătorul, procurorul, personalul de specialitate juridică prevăzut la art. 87 alin. (1)* (personalul de specialitate juridică din Ministerul Justiţiei, Ministerul Public, Consiliul Superior al Magistraturii, Institutul Naţional de Criminologie, Institutul Naţional de Expertize Criminalistice şi din Institutul Naţional al Magistraturii este asimilat judecătorilor şi procurorilor în ceea ce priveşte drepturile şi îndatoririle, inclusiv susţinerea examenului de admitere, evaluarea activităţii profesionale, susţinerea examenului de capacitate şi de promovare, dispoziţiile prezentei legi aplicându-se în mod corespunzător, *n.n.*) sau magistratul-asistent a îndeplinit funcţiile de judecător, procuror, personal de specialitate juridică în fostele arbitraje de stat, magistrat-asistent, auditor de justiţie, judecător financiar, judecător financiar inspector, procuror financiar, procuror financiar inspector, consilier şi consilier de conturi în secţia jurisdicţională a Curţii de Conturi, grefier cu studii superioare juridice sau personal de specialitate juridică prevăzut la art. 87 alin. (1), precum şi perioada în care a fost *avocat, notar, asistent judiciar, cadru didactic în învăţământul juridic superior acreditat, jurisconsult, consilier juridic, ofiţer de poliţie judiciară cu studii superioare juridice, expert criminalist cu studii superioare juridice, autorizat potrivit legii, personal de probaţiune cu studii superioare juridice sau care a îndeplinit funcţii de specialitate juridică în Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Române, Institutul Român pentru Drepturile Omului, în Parlament sau în aparatul acestuia ori în cadrul Administraţiei Prezidenţiale, Guvernului, Curţii Constituţionale, Avocatului Poporului, Curţii de Conturi, Consiliului Legislativ*", *s.n.* [art. 86 alin. (1) din Legea nr. 303/2004, republicată].

„egalitatea în drepturi" reţinând un tratament diferenţiat pe criteriul funcţiei avute anterior[1]. Faţă de această soluţie a Curţii Constituţionale şi de prevederile art. 86 din Legea nr. 303/2004, care recunosc ca fiind vechime în magistratură perioada în care au fost exercitate toate profesiile şi funcţiile prevăzute acolo, rezultă că toţi cei care au exercitat aceste funcţii sau profesii juridice pot beneficia de asimilarea vechimii în aceste funcţii sau profesii cu *vechimea în magistratură* necesară pentru înscrierea la examenul de promovare în funcţiile de execuţie.

Din cele analizate mai sus ar rezulta că vechimea necesară pentru înscrierea la concursul de promovare nu este o *vechime efectivă în magistratură*, ea putând fi şi în alte profesii sau funcţii juridice prevăzute de lege[2]. Totuşi, instanţa supremă s-a

---

[1] Decizia nr. 785 din 12 mai 2009 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 44 alin. (2) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor (M.Of. nr. 404 din 15 iunie 2009). În motivarea deciziei sale Curtea Constituţională a reţinut că „Dintre cei declaraţi admişi la concursul de admitere în magistratură, numai cei care au fost avocaţi se pot înscrie, ulterior, la concursul de promovare la instanţele sau parchetele imediat superioare fără să aibă vechimea minimă efectivă în magistratură necesară, potrivit art. 44 alin. (1) din Legea nr. 303/2004, beneficiind de asimilarea vechimii în avocatură cu vechimea în magistratură. Aşadar, în ceea ce priveşte condiţiile ce trebuie îndeplinite pentru a accede la funcţia de judecător sau procuror la instanţele sau parchetele superioare, *se instituie un privilegiu în favoarea celor care au fost avocaţi* (s.n.), în detrimentul tuturor celorlalţi. Ţinând cont de faptul că, la momentul înscrierii la concursul de admitere în magistratură, toţi candidaţii au fost consideraţi egali sub aspectul profesiei şi al vechimii necesare potrivit art. 33 alin. (1) din Legea nr. 303/2004, este inechitabilă oferirea unui asemenea tratament privilegiat la un moment ulterior unei anumite categorii de magistraţi. Nimic nu justifică apariţia unei diferenţieri între cele două momente din cariera unui magistrat, respectiv momentul admiterii în magistratură şi cel al promovării. De vreme ce au fost declaraţi admişi la concursul de admitere în magistratură, nu se poate presupune decât că toţi magistraţii, indiferent de funcţia în domeniul juridic pe care au avut-o anterior, au evoluat şi s-au perfecţionat în cadrul unor repere profesionale similare, neexistând niciun motiv pentru conferirea unei mai mari îndreptăţiri la promovarea la instanţele sau parchetele superioare unei anumite categorii. Între magistraţi, pe parcursul dezvoltării profesionale, nu pot exista decât eventuale discrepanţe generate de gradul individual de pregătire, nicidecum de împrejurări particulare, anterioare admiterii în magistratură. Diferenţierea nu se poate justifica nici pe considerentul că activitatea pe care o desfăşoară avocaţii este mai apropiată de cea pe care o desfăşoară judecătorii şi procurorii. Acelaşi lucru se poate spune şi despre alte categorii de jurişti, printre cele mai sugestive exemple în acest sens fiind asistenţii judiciari (care participă alături de judecători în completele care soluţionează litigii de muncă), grefierii cu studii superioare juridice (care sunt auxiliari ai justiţiei, fiind îndeaproape implicaţi în partea procedurală a activităţii jurisdicţionale) ori magistraţii-asistenţi de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie (care au un statut foarte asemănător judecătorilor, condiţiile generale de numire a lor fiind cele prevăzute pentru funcţia de judecător şi procuror, iar dispoziţiile Legii nr. 303/2004 privind incompatibilităţile şi interdicţiile, formarea profesională continuă şi evaluarea periodică, drepturile şi îndatoririle, precum şi răspunderea disciplinară a judecătorilor şi procurorilor aplicându-se în mod corespunzător şi acestora)".

[2] Pentru propunerea *de lege ferenda* ca vechimea necesară promovării să fie, *efectivă în funcţia de magistrat"*, a se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 425.

pronunţat asupra efectelor Deciziei nr. 785/2009 a Curţii Constituţionale în sensul că de la intrarea acesteia în vigoare dispoziţiile art. 44 alin. (2) din Legea nr. 303/2004 nu mai există[1]. Aceasta are drept rezultat faptul că, oarecum contrar spiritului deciziei de neconstituţionalitate, care tindea la recunoaşterea pentru consilierii juridici a unor drepturi similare avocaţilor, în privinţa valorificării vechimii în activitate, s-a ajuns ca, cel puţin potrivit acestei jurisprudenţe, vechimea în alte profesii să nu mai poată fi valorificată pentru promovarea în magistratură[2].

Limita de vechime a fost succesiv coroborată, astfel încât, în prezent, luând în calcul şi asimilarea perioadei în care persoana în cauză a fost auditor de justiţie, se poate ajunge la promovarea la tribunal sau curte de apel, respective parchetele de pe lângă acestea, la o vârstă redusă (27-28 de ani)[3].

Verificarea condiţiilor de înscriere la examen prezentate anterior se face de către Consiliul Superior al Magistraturii.

Procedura de desfăşurare a concursului, inclusiv modalitatea de contestare a rezultatelor este prevăzută în Regulamentul privind organizarea şi desfăşurarea concursului de promovare a judecătorilor şi procurorilor adoptat de Consiliul Superior al Magistraturii[4].

Concursul constă în susţinerea unor probe scrise cu caracter teoretic şi practic. Probele scrise cu caracter teoretic şi practic se susţin la: a) una dintre următoarele materii, în funcţie de secţia şi specializarea sau, după caz, de locul pentru care optează judecătorul sau procurorul: drept civil, drept penal, drept comercial, drept administrativ, drept financiar şi fiscal, dreptul muncii, dreptul familiei, drept internaţional privat; b) drept procesual civil pentru materiile de specialitate: drept civil, drept comercial, drept administrativ, drept financiar şi fiscal, dreptul muncii, dreptul familiei şi drept internaţional privat sau drept procesual penal pentru materia de specialitate drept penal; c) jurisprudenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale, jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului şi jurisprudenţa Curţii de Justiţie a Comunităţilor Europene, indiferent de specializare.

Probele scrise constau în:

1. susţinerea unei probe scrise tip grilă pentru verificarea cunoştinţelor teoretice;
2. susţinerea unei probe scrise tip grilă pentru verificarea cunoştinţelor practice.

---

[1] I.C.C.J., Secţia de contencios administrativ şi fiscal, decizia nr. 5120/2009, în *P.A. Coţovanu, D. Călin*, op. cit., p. 325-332,

[2] Reamintim că vechimea în alte profesii juridice, respectiv cel puţin 5 ani, poate fi valorificată în cadrul concursului pentru primirea în magistratură, organizat în condiţiile art. 33 alin. (1) din Legea nr. 303/2004, republicată.

[3] Pentru diferite puncte de vedere ce au fost exprimate în legătură cu oportunitatea avansării în limitele de vechime prevăzute de lege şi consecinţele pe care vârsta le-ar avea asupra activităţii magistraţilor, a se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 423-425.

[4] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 621/2006 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea şi desfăşurarea concursului de promovare a judecătorilor şi procurorilor, cu modificări şi completări ulterioare.

Nota obținută la concurs este suma notelor obținute la proba teoretică și proba practică, în raport cu ponderea: 75% proba practică și 25% proba teoretică. Pentru a fi declarat „admis" la concurs candidatul trebuie să obțină cel puțin media generală 7 (șapte) și nu mai puțin de 5 (cinci) la fiecare dintre cele două probe de concurs. Regulamentul de examen prevede și criterii de departajare în cazul în care candidații obțin medii egale, stabilind că în acest caz au prioritate, în următoarea ordine: *candidații care au titlul științific de doctor în drept, cei care au vechime mai mare în funcția de judecător sau de procuror, cei care au calitatea de doctorand, candidații care au absolvit cursuri de masterat sau care au absolvit cursuri postuniversitare ori candidații care au activitate publicistică în specialitate.* În cazul în care egalitatea se păstrează după aplicarea acestor criterii este avută în vedere în următoarea ordine: *nota obținută la proba scrisă tip grilă pentru verificarea cunoștințelor practice, vechimea la instanța/parchetul al cărei/cărui grad profesional îl deține judecătorul/procurorul, media obținută la ultima evaluare, media obținută la examenul de capacitate.* Aceste criterii de departajare nu sunt prevăzute și în lege. În schimb, legea face trimitere la un controversat criteriu de departajare prevăzut în art. 30 alin. (6) din Legea nr. 303/2004, conform căruia în circumscripțiile instanțelor și parchetelor unde o minoritate națională are o pondere de cel puțin 50% din numărul locuitorilor, la medii egale, au prioritate candidații cunoscători ai limbii acelei minorități. În pofida caracterului său discutabil, acest din urmă criteriu prevalează asupra celor regulamentare în acele zone geografice la care se referă legea.

Judecătorii și procurorii care au obținut notele și mediile necesare pentru a fi declarați admiși, dar care nu au fost promovați ca urmare a lipsei posturilor vacante pot fi promovați în posturile ce se vacantează la instanțele și parchetele pentru care au optat la înscriere[1], în termen de 3 luni de la data validării concursului[2].

Validarea concursului revine Consiliului Superior al Magistraturii. Consiliul Superior al Magistraturii poate invalida, în tot sau în parte, concursul de promovare în cazurile în care constată că nu au fost respectate condițiile prevăzute de lege ori de

---

[1] S-a decis că valorificarea rezultatului obținut de un judecător la concursul de promovare în funcții de execuție poate fi avută în vedere și la altă secție a instanței pentru care s-a optat la înscriere, dar de aceeași specializare (I.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 1190/2014, în *P.A. Coțovanu, D. Călin*, op. cit., p. 376-390).

[2] S-a decis că, în cadrul unei cereri de valorificare a rezultatului obținut de un procuror privind un concurs de promovare în funcții de execuție, pot fi ocupate numai posturile de execuție, nu și posturile aferente unor funcții de conducere (I.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 983/2013, în *P.A. Coțovanu, D. Călin*, op. cit., p. 350-354). De asemenea, în legătură cu aplicarea aceloraşi dispoziții, s-a decis că cererile de valorificare formulate de candidații la concursul de promovare în funcții de execuție au prioritate atunci când vin în concurs cu cereri de transfer ale candidaților care au fost admiși pentru promovare pe loc la concurs și nu au prioritate atunci când vin în concurs cu alte cereri de transfer, formulate de alți judecători sau procurori decât aceia care au promovat pe loc în urma concursului (I.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 6800/2013, în *P.A. Coțovanu, D. Călin*, op. cit., p. 360-364).

regulament cu privire la organizarea concursului sau că există dovada săvârşirii unei fraude.

Promovarea în funcţie a judecătorilor şi procurorilor declaraţi admişi se face de către Consiliul Superior al Magistraturii, în termen de cel mult 30 de zile de la comunicarea rezultatelor.

B. Promovarea în funcţia de judecător la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie

a) Condiţii. Îşi pot depune candidaturile pentru funcţia de judecător la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie judecătorii sau procurorii care îndeplinesc următoarele condiţii:

- au îndeplinit efectiv, cel puţin 5 ani, funcţia de judecător la curtea de apel sau de procuror la parchetul de pe lângă curtea de apel ori de procuror la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie;
- au obţinut calificativul „foarte bine" la ultima evaluare;
- nu au fost niciodată sancţionaţi disciplinar[1];
- au o vechime în funcţia de judecător sau procuror de cel puţin 15 ani.

Potrivit legii, la aceste condiţii trebuie adăugată încă una, desprinsă din trimiterea la condiţiile prevăzute pentru ocuparea posturilor de conducere în instanţe şi parchete conform cărora *„nu pot fi numiţi în funcţii de conducere judecătorii care au făcut parte din serviciile de informaţii înainte de 1990 sau au colaborat cu acestea ori judecătorii care au un interes personal, ce influenţează sau ar putea influenţa îndeplinirea cu obiectivitate şi imparţialitate a atribuţiilor prevăzute de lege"*[2]. Chiar dacă nu este vorba de ocuparea unui post de conducere la Instanţa Supremă, condiţia îşi are aplicabilitate, deoarece dispoziţiile art. 52 alin. (4) din Legea nr. 303/2004 (care reglementează condiţiile de promovare în funcţie de execuţie la Instanţa Supremă) fac trimitere expresă la această condiţie, prevăzută în principiu numai pentru funcţiile de conducere.

---

[1] Sintagma „nu au fost niciodată sancţionaţi disciplinar" este constituţională în măsura în care dispune numai cu privire la abaterile disciplinare săvârşite după intrarea în vigoare a Legii nr. 303/2004. DCC nr. 436/2014 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 52 alin. (3) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor (M.Of. nr. 523 din 14 iulie 2014).

[2] În vederea verificării acestei condiţii legea prevede că judecătorii care participă la concurs sau examen, precum şi cei propuşi pentru o funcţie de conducere sunt obligaţi să dea o declaraţie pe proprie răspundere din care să rezulte că nu au făcut parte din serviciile de informaţii înainte de 1990 şi nici nu au colaborat cu acestea, precum şi o declaraţie de interese care se actualizează anual sau în termen de 15 zile de la apariţia unei schimbări sau de la data la care judecătorul a luat cunoştinţă despre aceasta. Înainte de numirea în funcţiile de conducere, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii verifică şi comunică, în termen de 15 zile de la solicitarea Consiliului Superior al Magistraturii, dacă judecătorul a făcut parte din serviciile de informaţii înainte de 1990 sau a colaborat cu acestea. Aceste reguli sunt în egală măsura aplicabile în mod corespunzător şi judecătorilor care vor să promoveze în funcţii de execuţie la Instanţa Supremă.

b) Modalitatea de selectare. Istoric și prezent. Sub imperiul Constituției din 1991 judecătorii Instanței Supreme (Curtea Supremă de Justiție în denumirea de la acea epocă) erau numiți pe un mandat limitat la 6 ani. După terminarea mandatului, aceștia primeau un alt mandat sau se întorceau la instanța la care funcționaseră înainte de a fi numiți. Acest lucru era de natură să afecteze principiul inamovibilității, care vizează tocmai limitarea mutării judecătorului de la instanța la care funcționează. În forma actuală a Constituției, revizuită în anul 2003, principiul inamovibilității nu mai face distincția între judecătorii Instanței Supreme și cei ai altor instanțe, fapt ce a atras regula că promovarea judecătorilor la Instanța Supremă nu se mai face în limita unui mandat, ci pentru întreaga carieră profesională.

Organismul decident în cazul promovării judecătorilor la Instanța Supremă este Consiliul Superior al Magistraturii.

Până în anul 2011, promovarea în funcția de judecător la Instanța Supremă nu se realiza pe bază de concurs. Se considera că toți judecătorii care îndeplineau condițiile legale de promovare au deja un nivel de pregătire teoretică și deprinderi practice care nu mai justifică departajarea prin concurs de tipul celui organizat pentru promovarea la alte instanțe. Această soluție era, în esență, corectă, deoarece toți judecătorii cu vechimea și rezultatele profesionale apte să asigure îndeplinirea condițiilor legale de promovare sunt prezumați a avea capacitați teoretice și practice pentru a funcționa și la Instanța Supremă, concursul nefiind cel mai bun mijloc de ocupare a posturilor în acest caz. Totuși, în absența unei forme obiective de selecție au existat multe nemulțumiri legate de modul în care a fost realizată selecția. În ultima perioadă Consiliul Superior al Magistraturii a încercat să găsească forme prin care să dea un caracter ceva mai transparent, predictibil și obiectiv procedurii de promovare în funcția de judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție. Aceste eforturi s-au concretizat mai întâi într-un *„Ghid de interviu pentru evaluarea candidaților la funcția de judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție"* care a avut caracter orientativ[1]. Ulterior, Consiliul Superior al Magistraturii a dat curs criticilor legate de modul de selecție și a încercat îmbunătățirea ghidului[2] prin clarificarea unor aspecte ce țin de modul de apreciere în cadrul interviului a ceea ce se numește *„activitatea profesională remarcabilă"*, condiție de promovare care în sine implică o marjă considerabilă de apreciere care ar putea fi interpretată și ca posibil subiectivism. O nouă procedură de selecție a candidaților la funcția de judecători ai Înaltei Curți de Casație și Justiție a fost adoptată prin modificarea regulamentului de organizarea și

[1] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 482/2005. Nu cunosc, și de altfel nici nu aș avea cum să cunosc, modul în care prevederile ghidului au fost aplicate, dar alți autori, din interiorul sistemului judiciar au criticat dur atât conținutul său, cât și modul de aplicare, apreciind că aplicarea acestuia a fost un eșec, neobținându-se dezideratul propus, respectiv obiectivizarea procedurii de selecție. *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 436-440.

[2] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 366/2010 pentru aprobarea Ghidului privind selecția candidaților pentru funcția de judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție.

funcţionare a Consiliului Superior al Magistraturii[1]. Procedura de evaluare a candidaturilor implica, în faza iniţială, un raport consultativ din partea Colegiului de Conducere al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie asupra fiecărei candidaturi în parte[2]. Direcţia de resurse umane şi organizare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii întocmea pentru fiecare candidat o fişă profesională ce conţine informaţii referitoare la vechimea în funcţia de judecător sau procuror, cariera de magistrat, activitatea profesională în alte profesii juridice, participarea la cursuri de formare continuă etc. Fişa profesională şi raportul consultativ motivat se comunica, în copie, de către Direcţia resurse umane şi organizare, fiecărui candidat, aceştia putând comunica observaţiile şi obiecţiile, de principiu cu 5 zile înainte de data stabilită pentru susţinerea candidaturii, dar şi verbal, cu ocazia susţinerii candidaturii în faţa Plenului Consiliului Superior al Magistraturii. La data stabilită pentru susţinerea candidaturii, membrii Consiliului Superior al Magistraturii puteau adresa candidaţilor întrebări referitoare la aspecte sau împrejurări rezultate din cuprinsul raportului consultativ motivat, primit din partea colegiului de conducere al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Întrebările puteau viza şi aspecte referitoare la conduită şi deontologia profesională. La şedinţă puteau fi invitaţi să participe şi preşedintele secţiei Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie pentru care s-a depus candidatura, precum şi un psiholog desemnat de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii. Aceştia aveau posibilitatea de a adresa întrebări prin intermediul preşedintelui.

Noile reguli privind procedura de selecţie a candidaturilor, introduse de Consiliul Superior al Magistraturii în anul 2011, prevedeau că pentru admiterea sau respingerea candidaturii, pot fi avute în vedere următoarele criterii:

- specializarea într-un anumit domeniu al dreptului, în funcţie de secţia la care candidează[3];
- activitatea profesională desfăşurată sub aspect calitativ[4];

---

[1] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 484/2011 pentru modificarea şi completarea Regulamentului de organizare şi funcţionare a Consiliului Superior al Magistraturii, aprobat prin Hotărârea nr. 326/2005.

[2] Raportul consultativ are la bază evaluarea următoarelor documente depuse de candidat: *curriculum vitae; 10 lucrări întocmite de candidat, cum ar fi hotărâri judecătoreşti cu obiect diferit sau, după caz, acte întocmite de procurori, inclusiv hotărâri judecătoreşti desfiinţate sau casate ori acte ale procurorului infirmate; lucrările de specialitate publicate, dacă este cazul; orice ale înscrisuri pe care le consideră relevante.*

[3] Pentru aprecierea acestui criteriu vor fi avute în vedere documentele depuse de candidat şi informaţiile furnizate în cadrul susţinerii candidaturii, luându-se în considerare secţia instanţei sau parchetului la care funcţionează, materiile la care a susţinut în trecut examenul sau concursul de promovare în funcţii de execuţie, secţiile sau completele specializate în care a activat pe parcursul carierei, activităţile de formare şi perfecţionare profesională pe care le-a urmat, activitatea didactică şi publicistică în domeniu etc.

[4] Pentru aprecierea acestui criteriu vor fi avute în vedere calitatea redactării lucrărilor întocmite, inclusiv hotărâri judecătoreşti desfiinţate sau casate ori acte ale procurorului infirmate, cunoaşterea, asimilarea şi aplicarea jurisprudenţei în domeniu a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, a Curţii Europene a Drepturilor Omului, a Curţii Europene de Justiţie şi a

- activitatea profesională desfăşurată sub aspect cantitativ[1];
- respectarea normelor de etică şi deontologie profesională[2];
- implicarea candidatului în apărarea şi promovarea valorilor fundamentale ale justiţiei[3];
- urmarea unor forme aprofundate de pregătire, în ţară sau străinătate, inclusiv titlul de doctor în drept sau doctorat în desfăşurare, într-un domeniu al dreptului corespunzător secţiei Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie pentru care candidează;
- activitatea didactică şi/sau de cercetare, precum şi activitatea publicistică într-un domeniu al dreptului corespunzător secţiei Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie pentru care candidează[4].

Prin **Legea nr. 300/2011**[5], iar mai apoi prin O.U.G. nr. 81/2012[6], a fost schimbată fundamental modalitatea de selecţie pentru ocuparea posturilor de judecător la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie[7]. Potrivit noilor reguli, promovarea se face pe bază de concurs. La concurs se pot înscrie judecătorii şi procurorii care îndeplinesc condiţiile prevăzute de lege pentru ocuparea unui post de judecător la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie [a se vedea lit. a)].

Curţii Constituţionale, claritatea şi rigurozitatea limbajului juridic, capacitatea de analiză şi sinteză.

[1] Pentru aprecierea acestui criteriu vor fi avute în vedere datele comunicate de instanţa sau parchetul de unde provine candidatul şi informaţiile furnizate în cadrul susţinerii candidaturii, luându-se în considerare vechimea în magistratură şi vechimea în funcţia de judecător sau procuror, încărcătura de lucrări pe magistrat, operativitatea, numărul dosarelor soluţionate, numărul hotărârilor redactate peste termen, numărul dosarelor mai vechi de 6 luni, de un an ori de 2 ani aflate pe rol. Datele statistice se raportează la media instanţei sau parchetului de la care provine candidatul şi la media naţională.

[2] Pentru aprecierea acestui criteriu vor fi avute în vedere raportul de evaluare profesională, documentele depuse de candidat, datele existente la dosarul profesional şi aspectele ridicate în cadrul susţinerii candidaturii.

[3] Pentru aprecierea acestui criteriu va fi avut în vedere modul în care candidatul se raportează la valori, precum independenţa justiţiei, imparţialitatea magistraţilor, integritatea, necesitatea unificării practicii judiciare, protecţia drepturilor şi a libertăţilor fundamentale etc.

[4] Pentru aprecierea acestui criteriu vor fi avute în vedere documentele depuse de candidat. Activitatea didactică şi/sau calitatea de formator la Institutul Naţional al Magistraturii sau la Şcoala Naţională de Grefieri se ia în considerare numai dacă a trecut cel puţin un an de la data începerii acestei activităţi, la data depunerii candidaturii.

[5] Legea nr. 300/2011 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, precum şi pentru modificarea art. 29 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară din 23 decembrie 2011 (M.Of. nr. 925 din 27 decembrie 2011).

[6] O.U.G. nr. 81/2012 pentru modificarea Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, precum şi pentru modificarea art. 136 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (M.Of. nr. 837 din 12 decembrie 2012).

[7] Dispoziţii detaliate privind organizarea concursului se regăsesc în H.C.S.M. nr. 74/2012 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea şi desfăşurarea concursului de promovare în funcţia de judecător la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, cu modificările ulterioare (M.Of. nr. 112 din 12 februarie 2012).

Concursul de promovare în funcţia de judecător la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constă în:

- o probă având ca obiect evaluarea actelor întocmite de candidaţi sau care privesc activitatea acestora[1];
- un interviu susţinut în faţa Plenului Consiliului Superior al Magistraturii[2];

---

[1] Potrivit art. 21 din Regulamentul de concurs, constituie acte întocmite de candidaţi sau care privesc activitatea acestora: hotărârile judecătoreşti redactate de candidaţi, actele întocmite de procurori în faza de urmărire penală ori în faza judecăţii, punctele de vedere care conţin abordarea unor probleme de drept întocmite în cadrul diverselor atribuţii, transcrierea înregistrărilor susţinerilor orale ale procurorului de şedinţă, proiectele de recurs în interesul legii, referatele în dosarele în care s-au pronunţat soluţii definitive de achitare sau restituire, precum şi orice alte acte întocmite în exercitarea atribuţiilor de serviciu. Legea prevede că, pentru desfăşurarea acestei probe, la cererea comisiilor de concurs, Consiliul Superior al Magistraturii va solicita, prin intermediul curţilor de apel sau, după caz, al parchetelor de pe lângă curţile de apel ori al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, hotărâri judecătoreşti sau, după caz, acte întocmite de candidaţi sau care privesc activitatea acestora, din ultimii 5 ani de activitate, precum şi celelalte date necesare evaluării potrivit prezentei legi. De asemenea, orice persoană poate transmite comisiilor de concurs acte de natura celor anterior amintite, întocmite de candidaţi, care pot fi analizate în cadrul probei având ca obiect evaluarea actelor întocmite de candidaţi sau care privesc activitatea acestora. Cei interesaţi pot afla de derularea procedurii de concurs, deoarece cererile de înscriere la concurs se publică pe pagina de internet a Consiliului Superior al Magistraturii şi a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, însoţite de un anunţ prin care se aduce la cunoştinţa publică posibilitatea oricărei persoane de a transmite comisiilor de concurs acte de natura celor amintite, întocmite de candidaţi, precum şi termenul în care acestea pot fi transmise. Actele se publică pe pagina de internet a Consiliului Superior al Magistraturii, cu respectarea dispoziţiilor legale privind protejarea datelor cu caracter personal, pentru a fi supuse dezbaterii publice pentru o perioadă de 7 zile de la publicare. Sesizările sau observaţiile primite din partea opiniei publice pot fi avute în vedere la evaluare de către comisiile de concurs. Pentru candidaţii judecători, evaluarea prevăzută la art. 522 are ca obiect: a) verificarea capacităţii de analiză şi sinteză; b) verificarea coerenţei în exprimare; c) verificarea argumentaţiei din punctul de vedere al claritătii şi logicii; d) verificarea respectării termenelor rezonabile de soluţionare a cauzelor şi de redactare a hotărârilor. Pentru procurori se aplică în mod corespunzător aceleaşi criterii. În legătură cu evaluarea lucrărilor profesionale, s-a decis că instanţa de judecată nu se poate substitui unei comisii de examen sau de concurs în aprecierea cunoştinţelor sau aptitudinilor unui candidat, astfel că nu va putea informa, prin hotărâre judecătorească, punctajul acordat, chiar dacă contestatoarea invocă în favoarea sa o serie de aprecieri profesionale concretizate în actele depuse la dosar (I.C.C.J., Secţia de contencios administrativ şi fiscal, decizia nr. 559/2014, în *P.A. Coţovanu, D. Călin*, op. cit., p. 446).

[2] În cadrul probei interviului, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii evaluează aspecte referitoare la integritatea candidaţilor. Evaluarea integrităţii candidaţilor se face pe baza raportului întocmit de Inspecţia Judiciară sub acest aspect, precum şi a răspunsurilor primite de la candidat la întrebările puse acestuia pe baza acestui raport, a datelor existente la dosarul profesional, a documentelor depuse de candidat, a modului în care candidatul se raportează la valori precum independenţa justiţiei, imparţialitatea magistraţilor, integritatea şi a aspectelor ridicate în cadrul discuţiilor. S-a decis că regulamentul de concurs nu prevede că evaluarea şi punctajul se adoptă de membrii Plenului prin adoptarea unei hotărâri admisibile a

- o probă scrisă, cu caracter practic[1].

Punctajul minim pentru a fi declarat admis la concurs este de 70 de puncte[2].

Comisiile de concurs sunt numite de Consiliul Superior al Magistraturii și sunt alcătuite din judecători de la Înalta Curte de Casație și Justiție, cadre didactice universitare de la facultăți de drept din cadrul universităților de cercetare avansată și educație, astfel cum acestea sunt clasificate potrivit art. 193 alin. (4) lit. c) din Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare, și formatori ai Institutului Național al Magistraturii[3].

La ședința Plenului Consiliului Superior al Magistraturii în care se susține interviul va participa, cu rol consultativ, și un psiholog desemnat de plen, care va putea adresa întrebări candidaților în scopul evaluării motivației și competențelor umane și sociale ale acestora.

Membrii comisiilor nu pot avea apartenență politică la data formării comisiilor. De asemenea, nu pot fi membri ai comisiilor persoanele care au soțul sau soția, rude ori afini până la gradul al patrulea inclusiv, în rândul candidaților.

C. Date statistice. Din datele furnizate în Raportul Consiliului Superior al Magistraturii privind starea justiției, în anul 2015, Plenul Consiliului Superior al

---

fi contestate separat pentru nelegalitate. De asemenea, inadmisibilitatea contestației rezultă și din faptul că regulamentul de concurs nu prevede posibilitatea contestării punctajului obținut în urma susținerii interviului, nota obținută la interviu fiind definitivă (I.C.C.J., Secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 921/2014, în *P.A. Coțovanu, D. Călin*, op. cit., p. 449-453).

[1] Proba scrisă, cu caracter practic, constă în:

a) în funcție de specializare, una dintre următoarele grupe de materii: (i) drept civil, dreptul familiei și drept internațional privat; (ii) drept penal; (iii) drept administrativ, drept financiar și fiscal și dreptul muncii;

b) jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene;

c) procedura civilă sau procedura penală, în funcție de specializarea judecătorului ori procurorului.

La elaborarea subiectelor pentru această probă se vor avea în vedere jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție și cea a Curții Constituționale.

[2] Punctajul maxim ce poate fi atribuit la probele de concurs este de 100 de puncte, distribuite astfel: a) 40 de puncte pentru proba având ca obiect evaluarea actelor întocmite de candidați sau care privesc activitatea acestora; b) 20 de puncte pentru proba interviului; c) 40 de puncte pentru proba scrisă, cu caracter practic. Punctajul minim pentru a fi declarat admis la probele de concurs este: a) 28 de puncte pentru proba având ca obiect evaluarea actelor întocmite de candidați sau care privesc activitatea acestora; b) 14 puncte pentru proba interviului; c) 28 de puncte pentru proba scrisă, cu caracter practic.

[3] Potrivit art. 12 din Regulamentul de organizare a concursului, fiecare comisie este alcătuită din: a) câte un judecător de la Înalta Curte de Casație și Justiție; b) câte un cadru didactic universitar de la o facultate de drept din cadrul unei universități de cercetare avansată și educație, astfel cum aceasta este clasificată pe baza evaluării prevăzute la art. 193 alin. (4) lit. c) din Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare; c) câte un formator al Institutului Național al Magistraturii.

Magistraturii a dispus promovarea efectivă a 74 de judecători (56 de judecători la tribunale şi 18 judecători la curţile de apel), precum şi promovarea pe loc a 164 de judecători (dintre care 61 judecători au obţinut gradul de curte de apel şi 103 judecători pe cel corespunzător tribunalului). De asemenea, s-a dispus promovarea efectivă a 32 de procurori la parchetele de pe lângă tribunale şi promovarea pe loc a 92 de procurori, dintre care 10 procurori au obţinut grad profesional corespunzător Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, 31 de procurori au obţinut grad profesional corespunzător parchetului de pe lângă curtea de apel şi 51 de procurori au obţinut grad profesional corespunzător parchetului de pe lângă tribunal. Ulterior, prin valorificarea rezultatelor acestui concurs, s-a dispus promovarea a încă 29 de judecători (12 la curţile de apel şi 17 la tribunale) şi a 8 procurori la parchetele de pe lângă tribunale.

În ceea ce priveşte concursul de promovare în funcţia de judecător la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, pentru ocuparea a 7 posturi vacante de judecător (Secţia penală – 3 posturi şi Secţia de contencios administrativ şi fiscal – 4 posturi), la concurs s-au înscris 25 de magistraţi, iar după finalizarea acestei proceduri, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii a dispus promovarea în funcţia de judecător la instanţa supremă a 4 persoane (3 judecători la Secţia de contencios administrativ şi fiscal şi un judecător la Secţia penală).

GRADUL DE OCUPARE A POSTURILOR DE JUDECĂTOR LA DATA DE 1 IANUARIE 2016

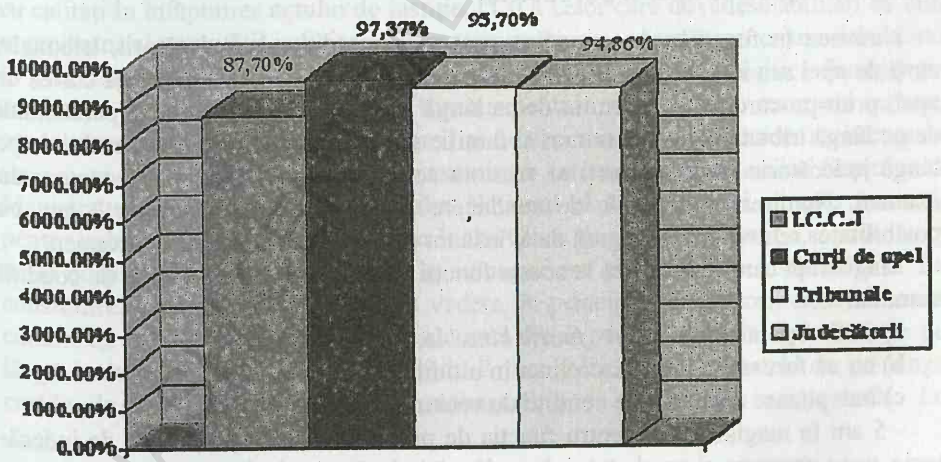

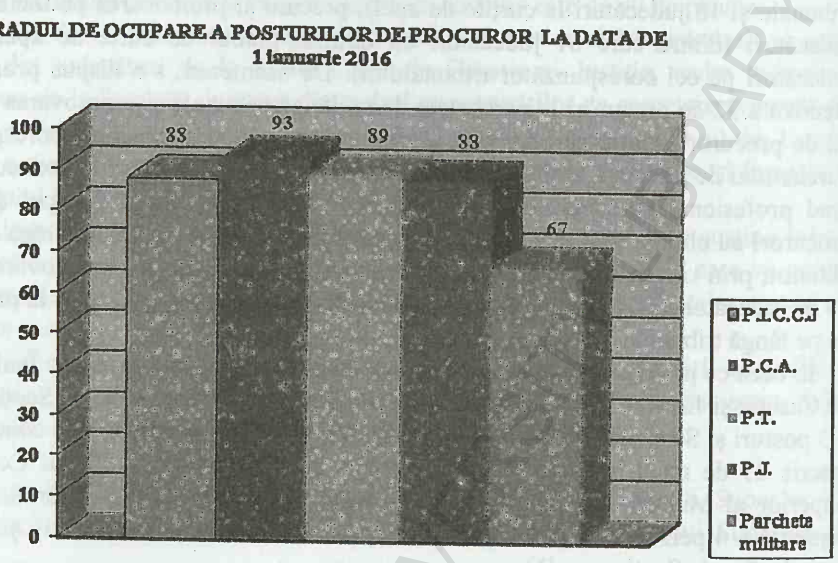

2.3. Numirea în funcţiile de conducere din cadrul judecătoriilor, tribunalelor, curţilor de apel şi parchetelor

Numirea în funcţiile de preşedinte sau vicepreşedinte la judecătorii, tribunale, curţi de apel sau în funcţiile de procuror general al parchetului de pe lângă curtea de apel, prim-procuror al parchetului de pe lângă tribunal, prim-procuror al parchetului de pe lângă tribunalul pentru minori şi familie sau prim-procuror al parchetului de pe lângă judecătorie şi de adjuncţi ai acestora se face numai pe baza de concurs sau examen. Numirea în funcţiile de conducere se face pe o perioadă de 3 ani, cu posibilitatea reînvestirii o singură dată, însă tot pe baza unui concurs sau examen.

Magistraţii care candidează la aceste funcţii trebuie întrunească o serie de condiţii cumulative:

a) să fi obţinut calificativul *„foarte bine"* la ultima evaluare;

b) nu au fost sancţionaţi disciplinar în ultimii 3 ani;

c) îndeplinesc următoarele condiţii de vechime în funcţia de magistrat[1]:

- 5 ani în magistratură, pentru funcţia de preşedinte şi vicepreşedinte de judecătorie, prim-procuror al parchetului de pe lângă judecătorie şi adjunct al acestuia;

---

[1] Potrivit art. 50 alin. (2) din Legea nr. 303/2004, la calcularea vechimii se ia în considerare şi perioada în care judecătorul sau procurorul a fost avocat. Aceste dispoziţii au fost declarate neconstituţionale – DCC nr. 176/2014 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 50 alin. (2) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor (M.Of. nr. 351 din 13 mai 2014).

- 6 ani în magistratură, pentru funcţia de preşedinte, vicepreşedinte şi preşedinte de secţie de tribunal sau tribunal specializat sau prim-procuror, adjunct al acestuia ori procuror şef de secţie la parchetele de pe lângă aceste instanţe[1];

- 8 ani în magistratură, pentru funcţia de preşedinte, vicepreşedinte, preşedinte secţie la curtea de apel, procuror general al parchetului de pe lângă curtea de apel şi adjunct al acestuia, procuror şef de secţie al parchetului de pe lângă curtea de apel.

Nu pot fi numiţi în funcţii de conducere judecătorii sau procurorii care au făcut parte din serviciile de informaţii înainte de 1990 sau au colaborat cu acestea ori cei care au un interes personal, ce influenţează sau ar putea influenţa îndeplinirea cu obiectivitate şi imparţialitate a atribuţiilor prevăzute de lege. Pentru îndeplinirea acestor două condiţii legea impune celor care participă la examenul sau concursul de numire într-o funcţie de conducere să dea o declaraţie pe propria răspundere din care să rezulte că nu au făcut parte din serviciile de informaţii înainte de 1990 şi nici nu au colaborat cu acestea, precum şi o declaraţie de interese. De asemenea, înainte de numirea în funcţie, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii verifică şi comunică, în 15 zile de la solicitarea Consiliului Superior al Magistraturii, dacă judecătorul sau procurorul în cauză a făcut parte din serviciile de informaţii înainte de 1990 sau a colaborat cu acestea.

Concursul sau examenul este organizat anual sau ori de câte ori este necesar de către Consiliul Superior al Magistraturii, prin Institutul Naţional al Magistraturii, pe baza unui regulament adoptat de Plenul Consiliului Superior al Magistraturii[2]. Spre deosebire de concursul pentru funcţiile de execuţie, acest concurs sau examen are caracteristici care tind să corespundă scopurilor selectării nu numai a unor persoane cu calităţi în înfăptuirea actului de justiţie, ci şi a celor care dovedesc abilităţi de bun organizator al activităţii judiciare. Din aceste motive concursul sau examenul constă în prezentarea unui proiect referitor la exercitarea atribuţiilor specifice funcţiei de conducere şi în probe scrise privind managementul, comunicarea, resursele umane, capacitatea candidatului de a lua decizii şi de a-şi asuma răspunderea, rezistenţa la stres şi un test psihologic. Comisia de examinare este numită de Consiliul Superior al Magistraturii, la propunerea Institutului Naţional al Magistraturii, şi este formată, pentru judecători din 2 judecători de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, 2 judecători de la curţile de apel şi 3 specialişti în management şi organizare instituţională. La constituirea comisiilor vor fi avuţi în vedere, în principal, judecătorii care au urmat cursuri de management, iar pentru procurori din 2 procurori de la Parchetul de pe lângă înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, 2 procurori de la parchetele de pe lângă curţile de apel şi 3 specialişti în management şi organizare instituţională. La

---

[1] Pentru o soluţie în care Instanţa Supremă a stabilit că perioada de exercitarea funcţiei de judecător financiar la Curtea de Conturi a României constituie vechime în magistratura şi poate fi luată în calcul în ce priveşte verificarea condiţiilor de vechime impuse de regulile privind promovarea în funcţii de conducere, a se vedea I.C.C.J., Secţia de contencios administrativ şi fiscal, decizia nr. 920 din 21 martie 2006, în Pandectele Române nr. 5/2006, p. 76-78.

[2] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 320/2006 privind aprobarea Regulamentului de organizare şi desfăşurare a concursului sau examenului pentru numirea în funcţii de conducere a judecătorilor şi procurorilor.

constituirea comisiilor vor fi avuți în vedere, în principal, procurorii care au urmat cursuri de management.

Candidații la ocuparea funcțiilor de conducere trebuie să susțină mai întâi un test psihologic în formă scrisă și interviu, în fața unei/unor comisii formate din câte 2 psihologi desemnați de Consiliul Superior al Magistraturii din rândul specialiștilor din cadrul Consiliului, al curților de apel, precum și din tabelul psihologilor acreditați de Colegiul Psihologilor din România. Testarea psihologică urmărește evaluarea capacității candidatului de a lua decizii și de a-și asuma răspunderea și verificarea rezistenței la stres. Potrivit regulamentului de examen, rezultatele testării psihologice vor fi concretizate într-un raport care va cuprinde profilul psihologic al fiecărui candidat în raport cu funcția pentru care candidează, precum și calificativul recomandabil sau nerecomandabil[1].

În aprecierea susținerii proiectului vor fi avute în vedere, în principal, următoarele criterii: a) capacitatea de organizare, capacitatea rapidă de decizie, autoperfecționarea, capacitatea de analiză, sinteză, previziune, strategie și planificare pe termen scurt, mediu și lung, inițiativa și capacitatea de adaptare rapidă; b) îndeplinirea atribuțiilor prevăzute de lege și regulamente, cunoașterea și capacitatea de a pune în practică politicile publice din domeniul justiției, strategiile naționale și secvențiale în domeniul justiției și respectarea principiului repartizării aleatorii; c) comportamentul și comunicarea cu judecătorii, procurorii, personalul auxiliar, justițiabilii, persoanele implicate în actul de justiție, alte instituții, mass-media, asigurarea accesului la informațiile de interes public din cadrul instanței și transparența actului de conducere; d) folosirea adecvată a resurselor umane și materiale, evaluarea necesităților, gestionarea situațiilor de criză, raportul resurse investite – rezultate obținute, gestionarea informațiilor, organizarea pregătirii și perfecționării profesionale și repartizarea sarcinilor în cadrul instanțelor. Fiecare criteriu valorează 2,5 puncte din totalul punctajului pentru această probă. Nota finală la susținerea proiectului reprezintă media aritmetică a notelor acordate de fiecare membru al comisiei.

Testarea scrisă constă în *verificarea cunoștințelor privind managementul, comunicarea și resursele umane*, pe baza unui *test-grilă*. Fiecare lucrare va fi corectată de 2 membri ai comisiei de examinare, dintre care un judecător și un specialist în management și organizare instituțională. Nota lucrării scrise reprezintă media aritmetică a notelor acordate de către fiecare dintre cei 2 membri ai comisiei de examinare. În cazul în care se constată o diferență mai mare de un punct între notele celor 2 corectori, nota finală va fi stabilită de o comisie formată din cei 2 corectori și un arbitru desemnat dintre ceilalți judecători, membri ai comisiei de examinare. Nota finală a concursului sau examenului reprezintă media aritmetică dintre nota de la proiect și nota de la proba scrisă. Pentru a ocupa funcția pentru care candidează, judecătorul trebuie să obțină cel puțin media 7 (șapte), iar notele, atât la proiect, cât și la testarea scrisă, trebuie să fie cel puțin 5 (cinci). În caz de medii egale, departajarea

[1] Candidații nemulțumiți de calificativul acordat pot formula, în termen de 24 de ore de la publicarea rezultatelor, acestea urmând a fi soluționate de o comisie formată din 2 psihologi, alții decât cei care au examinat candidații inițial.

candidaţilor se face în funcţie de nota obţinută la testarea scrisă, iar dacă şi acestea sunt egale, va fi avută în vedere vechimea cea mai mare în funcţia de judecător. Legea prevede drept criteriu suplimentar de departajare în caz de medii egale cunoaşterea limbii minorităţilor naţionale care are o pondere de cel puţin 50% din numărul locuitorilor din circumscripţia instanţei sau parchetului respectiv.

Consiliul Superior al Magistraturii validează rezultatul concursului sau examenului şi numeşte judecătorii în funcţiile de conducere în termen de 15 zile de la data afişării rezultatelor finale. Invalidarea poate fi totală sau parţială, atunci când apreciază că nu au fost respectate condiţiile prevăzute de lege ori de regulament cu privire la organizarea concursului sau examenului ori că există dovada săvârşirii unei fraude.

Numirea în celelalte funcţii de conducere la judecătorii, tribunale, curţi de apel şi parchetele de pe lângă aceste instanţe, cum ar fi spre exemplu cea de preşedinte de secţie se face pe o durată de 3 ani, de Consiliul Superior al Magistraturii, la propunerea preşedintelui instanţei sau după caz, la propunerea procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, cu recomandarea conducătorului parchetului unde urmează să fie numit procurorul în cauză.

2.4. Promovarea în funcţiile de conducere din cadrul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi al Parchetului de pe lângă această instanţă

A. Promovarea în funcţiile de conducere din cadrul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Preşedintele, vicepreşedintele şi preşedinţii de secţii ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie sunt numiţi pe o perioadă de 3 ani, cu posibilitatea reînvestirii o singură dată, de către Preşedintele României, la propunerea Consiliul Superior al Magistraturii, dintre judecătorii acestei instanţe care au funcţionat la această instanţă cel puţin 2 ani. Cei propuşi pentru numire trebuie să întrunească şi condiţiile suplimentare relative la neapartenenţa la serviciile de informaţii înainte de 1990 sau colaborarea cu acestea, precum şi absenţa unui interes personal, ce influenţează sau ar putea influenţa îndeplinirea cu obiectivitate şi imparţialitate a atribuţiilor prevăzute de lege, prevăzute şi pentru numirea în funcţiile de conducere de la celelalte instanţe.

Preşedintele României nu poate refuza numirea în funcţiile de conducere arătate decât motivat, aducând la cunoştinţa Consiliului Superior al Magistraturii. În legătură cu aceasta sunt de făcut două observaţii:

- spre deosebire de celelalte funcţii de conducere din sistemul judiciar, în acest caz, legea nu mai lasă numirea la latitudinea exclusivă a Consiliului Superior al Magistraturii;

- am văzut că în situaţia în care Preşedintele dispune numirea în funcţia de judecător, un eventual conflict de opinii între acesta şi Consiliul Superior al Magistraturii cu privire la numirea în funcţie era soluţionat de lege prin prevalenţa poziţiei exprimate de Consiliul Superior al Magistraturii, care putea reveni motivat cu aceeaşi propunere de numire refuzată iniţial de şeful statului. Se poate observa că în cazul numirii în funcţiile de conducere ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, în caz de refuz motivat din partea şefului statului de numire în funcţie, legea nu mai prevede dreptul Consiliului Superior al Magistraturii de a reveni cu aceeaşi propunere şi nici obligaţia şefului statului de a o accepta. Prin urmare, interpretarea sistematică a textelor legii relevă faptul că în cazul numirii în funcţiile de conducere la Instanţa

Supremă poziţia şefului statului este mult mai echilibrată în raport cu cea a Consiliului Superior al Magistraturii decât în situaţia numirii în funcţia de judecător. Explicaţia poate să rezide în faptul că în procedura de numire în funcţia de judecător prevalează aprecierile de ordin profesional, poziţia dominantă revenind autorităţii mai bine caracterizate în stabilirea acestui criteriu, în timp ce în cazul numirii în înaltele funcţii de conducere ale Instanţei Supreme, criteriile de apreciere se raportează nu numai la capacităţile profesionale, ci şi la poziţia acestora de conducători ai celei mai înalte autorităţi din domeniul judiciar, cu un rol aparte în cadrul puterii judecătoreşti. Datorita poziţiei de conducători ai unei autorităţi cu un impact important asupra întregului sistem judiciar şi cu atribuţii specifice în raport cu celelalte instanţe, poziţia şefului statului în legătura cu numirea în funcţiile de conducere la Instanţa Supremă produce alte consecinţe decât în cazul numirii în funcţia de judecător. În caz de refuz din partea şefului statului Consiliul Superior al Magistraturii nu mai poate reveni cu aceeaşi propunere, decât dacă refuzul de numire a fost motivat pe aspecte de procedură care au putut fi remediate, în caz contrar fiind obligat să formuleze o altă propunere.

Aceasta ridică încă două probleme subsecvente: *care sunt motivele pentru care şeful statului ar putea să refuze propunerea de numire în funcţie formulată de Consiliul Superior al Magistraturii* şi dacă poziţia *şefului statului de a-şi impune punctul de vedere nu ar reprezenta o imixtiune a puterii executive în treburile puterii judecătoreşti.* Se pune mai *întâi* problema de a se şti dacă şeful statului poare refuza numirea pe aspecte pur formale sau procedurale ori poate refuza invocând şi aspecte de oportunitate. Adică, cu alte cuvinte, dacă o persoană care întruneşte condiţiile formale pentru ocuparea unei funcţii de conducere la Instanţa Supremă şi este propusă de Consiliul Superior al Magistraturii, ar putea şeful statului să refuze numirea motivând pe aspecte de oportunitate privitoare la persoana celui propus? Nu poate fi negat dreptul şefului statului de a analiza propunerea Consiliului Superior al Magistraturii sub aspectul îndeplinirii condiţiilor de legalitate (procedură şi fond), deoarece nu i se poate solicita să emită un decret nelegal. Refuzul şefului statului poate fi determinat însă şi de aspecte de oportunitate, cel mai probabil legate de persoana celui propus, cum ar fi spre exemplu că ar fi fost sancţionat disciplinar sau că ar fi fost membru al unui partid politic înainte de intrarea în magistratură, aspecte care nu sunt condiţii nici de procedură şi nici de fond pentru ocuparea funcţiei de conducere, dar pot fundamenta opinia şefului statului că o persoană chiar propusă de organismul reprezentativ al puterii judecătoreşti, nu este cea mai potrivită pentru a conduce autoritatea aflată în vârful sistemului judecătoresc. În cele din urmă decretul de numire este un act administrativ, iar emitentul unui act administrativ nu se comportă ca un notar, luând act de poziţia părţilor, ci *are dreptul să aprecieze atât asupra legalităţii, cât şi asupra oportunităţii emiterii acestuia.* El nu are doar un rol de verificare a condiţiilor de fond şi de formă ale numirii, ci şi un rol de a aprecia asupra altor elemente ce conturează actul de numire, dar care nu reprezintă în sine condiţii legale pentru ocuparea funcţiei, fiind însă obligat să motiveze decizia sa. În *al doilea rând* se ridică problema dacă, faţă de un asemenea drept ce ar putea fi catalogat drept discreţionar, al şefului statului de a numi sau a refuza numirea conducerii Instanţei Supreme propuse de Consiliul Superior al Magistraturii, nu ne

aflam în situaţia unei încălcări a principiului separaţiei puterilor în stat. Nu cred că putem vorbi *a priori* de o încălcare a principiului separaţiei puterilor în stat prin reglementarea dreptului şefului statului de a refuza numirile în funcţiile de conducere de la Instanţa Supremă propuse de către Consiliul Superior al Magistraturii. Sunt democraţii consolidate în care şeful statului numeşte direct judecătorii, şi încă într-un mod destul de discreţionar, şi nimeni nu vorbeşte că nu s-ar respecta principiul fundamental al separaţiei puterilor. O încălcare a principiului separaţiei ar putea fi doar un anume act individual cu caracter abuziv, iar nu în sine reglementarea puterii şefului statului de a se opune numirii. În plus, nu poate fi vorba de o încălcare a principiului separaţiei puterilor în stat şi nici de o imixtiune în treburile puterii judecătoreşti şi orice temere de acest fel trebuie înlăturata, deoarece refuzul de numire, fiind un act administrativ, poate fi la rândul său contestat în faţa instanţelor de contencios administrativ, astfel încât în cele din urmă tot justiţia (în sensul de instanţa judecătorească de contencios administrativ) este cea care va decide[1].

Revocarea din funcţiile de conducere ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie se face, potrivit principiului simetriei, de către Preşedintele României, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, pentru motivele expres prevăzute de lege[2]. Consiliul Superior al Magistraturii se poate sesiza din oficiu, la cererea unei treimi din numărul membrilor sau la cererea adunării generale a instanţei.

B. Promovarea în funcţiile de conducere din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, prim-adjunctul şi adjunctul acestuia, procurorul general al Direcţiei Naţionale Anticorupţie şi adjuncţii acestuia, procurorii şefi de secţie ai acestor parchete, precum şi procurorul şef al D.I.I.C.O.T. şi adjuncţii acestora, sunt numiţi pe o perioadă de 3 ani, cu posibilitatea reînvestirii o singură dată, de către Preşedintele României, la propunerea ministrului Justiţiei, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii, dintre procurorii care au o vechime minimă de 10 ani în funcţia de judecător sau procuror. Rezultă că funcţiile arătate nu pot fi ocupate decât de cei care la data propunerii de numire au calitatea de procurori. În ce priveşte vechimea, rezultă că ea trebuie să fie efectivă în funcţia de judecător sau procuror, iar nu şi prin asimilare, precum în cazul vechimii necesare pentru promovarea în funcţiile de execuţie sau numirea în alte funcţii de conducere la instanţe şi parchete. Apreciem că distincţia nu se justifică şi, cel mai probabil, are la bază o omisiune a legiuitorului.

---

[1] Legea contenciosului administrativ nu enumeră numai două categorii de acte sustrase controlului judecătoresc al instanţelor de contencios administrativ: *actele de comandament militar* şi *actele administrative ale autorităţilor publice care privesc raporturile acestora cu Parlamentul.*

[2] În cazul în care nu mai îndeplinesc una dintre condiţiile necesare pentru numirea în funcţie; în cazul exercitării necorespunzătoare a atribuţiilor manageriale privind organizarea eficientă, comportamentul şi comunicarea, asumarea responsabilităţilor şi aptitudinile manageriale;în cazul aplicării uneia dintre sancţiunile disciplinare.

Pentru numirea în funcţiile de conducere indicate, procurorul trebuie să aibă dreptul să funcţioneze la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, la care urmează să fie numit în funcţia de conducere. Această regulă este prevăzuta în art. 50 alin. (3) din Legea nr. 303/2004 şi se referă deopotrivă la toate funcţiile de conducere de la instanţe şi parchete.

Cei care urmează a fi numiţi în aceste funcţii trebuie să îndeplinească şi condiţiile de necolaborare cu serviciile de informaţii şi inexistenţa intereselor care ar putea influenţa modul de exercitare a funcţiei, prevăzute şi în cazul promovării în funcţii de conducere la celelalte instanţe sau parchete.

Preşedintele poate refuza motivat numirea, aducând la cunoştinţa publicului motivele refuzului. Precizările făcute anterior asupra refuzului şefului statului rămân valabile şi în acest caz. Se observă că în numirile la vârf din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie rolul principal în determinarea celui propus nu mai revine Consiliului Superior al Magistraturii, care emite un simplu aviz, ci ministrului Justiţiei. Această atribuţie a atras criticile unor autori[1], care au văzut o implicare prea mare a factorului politic în numirea conducerii Ministerului Public, cu atât mai importantă cu cât în cadrul acestei instituţii funcţionează principiul subordonării ierarhice.

Revocarea din funcţie a procurorilor cu funcţiile de conducere arătate anterior se face de către Preşedintele României, la propunerea ministrului Justiţiei, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii, pentru motive arătate la art. 51 alin. (2) din Legea nr. 303/2004[2].

Promovarea în celelalte funcţii de conducere în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi a Direcţiei Naţionale Anticorupţie, se face de către Consiliul Superior al Magistraturii, la propunerea procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau a procurorului şef al Direcţiei Naţionale Anticorupţie. Durata numirii este de 3 ani, cu posibilitatea reînvestirii o singură dată. Pentru numirea în aceste funcţii este necesar ca procurorul să îndeplinească condiţiile de necolaborare cu serviciile de informaţii şi de inexistenţă a intereselor de natură să influenţeze modul de exercitare a funcţiei şi să aibă recomandarea conducătorului secţiei ori, după caz, direcţiei din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau Direcţiei Naţionale Anticorupţie, unde urmează să fie numit.

Revocarea din funcţie se poate face de către Consiliul Superior al Magistraturii, la propunerea procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau a procurorului şef al Direcţiei Naţionale Anticorupţie. Motivele de

---

[1] *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 197; *H. Diaconescu, D.C. Dănişor*, Raporturile dintre Ministrul Justiţiei şi Ministerul Public, în Dreptul nr. 5/2006.

[2] Revocarea din funcţia de conducere a judecătorilor se dispune de Consiliul Superior al Magistraturii, din oficiu sau la propunerea adunării generale ori a preşedintelui instanţei, pentru următoarele motive: a) în cazul în care nu mai îndeplinesc una dintre condiţiile necesare pentru numirea în funcţia de conducere;b) în cazul exercitării necorespunzătoare a atribuţiilor manageriale privind organizarea eficientă, comportamentul şi comunicarea, asumarea responsabilităţilor şi aptitudinile manageriale; c) în cazul aplicării uneia dintre sancţiunile disciplinare.

revocare sunt aceleaşi ca şi în cazul celorlalte funcţii de conducere. Propunerea de revocare poate fi formulată din oficiu sau la sesizarea adunărilor generale sau a conducătorilor secţiilor sau al direcţiei din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau Direcţiei Naţionale Anticorupţie.

2.5. Delegarea, detaşarea şi transferul magistraţilor

Toate cele trei instituţii au ca efect schimbarea, temporară sau definitivă, a instanţei sau parchetului sau chiar a specificului activităţii, motiv pentru care legiuitorul le abordează cu o corectă precauţie, necesară pentru a împiedica ca aplicarea concretă a acestora să nu degenereze în acte care să afecteze independenţa magistratului.

Caracteristica principală şi comună a celor trei instituţii o reprezintă faptul că măsurile ce le cuprind pot afecta inamovibilitatea sau stabilitatea în funcţie a judecătorilor şi procurorilor, motiv pentru care nu pot fi aplicate decât cu acordul magistratului în cauză.

Toate cele trei măsuri care presupun modificarea raporturilor de serviciu sunt prevăzute de Legea nr. 303/2004, iar procedura lor este detaliată prin regulament adoptat de Plenului Consiliului Superior al Magistraturii[1].

Tot ca o caracteristică generală, pe perioada delegării, judecătorii şi procurorii beneficiază de toate drepturile prevăzute de lege pentru funcţia în care sunt delegaţi. Când salariul şi celelalte drepturi băneşti prevăzute pentru funcţia în care este delegat judecătorul sau procurorul sunt inferioare, acesta îşi păstrează indemnizaţia de încadrare lunară şi celelalte drepturi băneşti.

Trebuie reţinut că persoanele numite în funcţiile de judecător sau procuror în condiţiile art. 33 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 (prin concurs organizat pentru cei cu vechime în alte profesii sau funcţii juridice) nu pot fi delegate, detaşate, transferate la alte instanţe sau parchete timp de cel puţin 3 ani de la numirea în funcţie.

Cele trei instituţii se aplică deopotrivă şi judecătorilor şi procurorilor stagiari. În ceea ce priveşte judecătorii stagiari, aceştia, deşi nu se bucură de inamovibilitate, au dreptul la stabilitate în funcţie [art. 21 alin. (3) din Legea nr. 303/2004], ceea ce face ca delegarea, detaşarea şi transferul să nu poată fi dispuse decât cu acordul lor scris. În ceea ce priveşte procurorii stagiari, se pare că ei nu se bucură de stabilitatea în funcţie, deoarece legea prevede că *„procurorii numiţi de Preşedintele României se bucură de stabilitate"* şi că *„procurorii care se bucură de stabilitate pot fi mutaţi prin transfer, detaşare sau promovare, numai cu acordul lor"*. *A contrario*, procurorii care nu sunt numiţi de Preşedintele României, adică cei stagiari, ar putea fi transferaţi, detaşaţi şi delegaţi fără acordul lor scris.

---

[1] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 193/2006 pentru aprobarea Regulamentului privind transferul şi detaşarea judecătorilor şi procurorilor, delegarea judecătorilor, numirea judecătorilor şi procurorilor în alte funcţii de conducere, precum şi numirea judecătorilor în funcţia de procuror şi a procurorilor în funcţia de judecător, cu modificările ulterioare.

A. Delegarea. Delegarea reprezintă o măsură temporară de schimbare a locului de muncă impusă de necesitatea funcţionarii unor instanţe, parchete sau altor instituţii în legătură cu sistemul judiciar.

a) Delegarea judecătorilor se poate dispune în cazul în care o judecătorie, un tribunal sau un tribunal specializat nu poate funcţiona normal din cauza absenţei temporare a unor judecători, existenţei unor posturi vacante sau altor asemenea cauze. Delegarea se poate dispune numai la o instanţă la care judecătorul are dreptul să funcţioneze.

Delegarea este un act ce poate interveni în toate cazurile numai cu *acordul scris* al judecătorilor.

Delegarea poate fi în funcţii de execuţie sau de conducere.

Delegarea judecătorilor de la judecătorii, tribunale sau tribunale specializate la o altă instanţă aflata în raza teritoriala a aceleiaşi curţi de apel, în *funcţii de execuţie*, se dispune de preşedintele curţii de apel în raza teritorială a căreia se află instanţele respective.

Delegarea judecătorilor de la judecătorii, tribunale sau tribunale specializate în circumscripţia altei curţi de apel, în *funcţii de execuţie*, se dispune, de Consiliul Superior al Magistraturii, la solicitarea preşedintelui curţii de apel în circumscripţia căreia se cere delegarea şi cu avizul preşedintelui curţii de apel unde aceştia funcţionează.

Delegarea judecătorilor curţilor de apel se dispune de Consiliul Superior al Magistraturii, la solicitarea preşedintelui curţii de apel.

Delegarea în *funcţii de conducere* a judecătorilor de la curţile de apel, tribunale, tribunale specializate şi judecătorii se dispune de Consiliul Superior al Magistraturii, până la ocuparea funcţiei prin numire. Delegarea în funcţiile de conducere de la înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a judecătorilor de la această instanţă se dispune de Consiliul Superior al Magistraturii, la propunerea preşedintelui Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Delegarea în funcţii de conducere se face până la ocuparea funcţiei prin numire în condiţiile legii[1].

Sub aspectul duratei, am arătat că delegarea este o măsură cu caracter esenţialmente temporar. Potrivit legii, delegarea judecătorilor se poate face pe o perioadă de cel mult 6 luni şi poate fi prelungită cel mult o perioadă similară şi numai cu acordul scris al acestora. Delegarea încetează la data expirării perioadei pentru care a fost dispusă sau la data ocupării postului în condiţiile legii, dacă aceasta are loc înainte de expirarea perioadei pentru care a fost dispusă.

b) În cazul procurorilor, deşi se păstrează necesitatea acordului scris al acestora, competenţa în ce priveşte decizia de delegare revine Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

---

[1] Unii autori au considerat că în ce priveşte funcţiile de conducere nu ne aflăm în faţa unei delegări, care ar presupune o „mişcare" a magistratului, fiind o promovare pe durată determinată. Autorul propune chiar o procedură distinctă pentru delegarea în funcţii de conducere. *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 494. Deşi distincţia pe care o face autorul este în principiu corectă, terminologic suntem obligaţi să utilizam formula de delegare, prevăzută chiar în textul legii, cel puţin până la o schimbare a legislaţiei în sensul arătat de autor.

Procurorii pot fi delegaţi în interes de serviciu cu acordul scris al acestora, de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Delegarea se poate face la oricare din parchetele Ministerului Public. Trebuie arătat că în cazul procurorilor delegarea nu implică obligativitatea de a avea gradul profesional corespunzător postului ocupat prin delegare sau măcar condiţiile de vechime necesare ocupării postului respectiv.

Şi în acest caz delegarea are un caracter esenţialmente temporar, putându-se dispune pe o perioadă de cel 6 luni şi poate fi prelungită cu acordul procurorului cel mult 6 luni.

B. Detaşarea. Detaşarea este o măsură temporară de schimbare a locului de muncă şi chiar a activităţii desfăşurate, implicit a angajatorului.

Consiliul Superior al Magistraturii poate dispune detaşarea judecătorilor sau procurorilor, numai cu acordul scris al acestora, la: alte instanţe sau parchete, la Consiliul Superior al Magistraturii, Institutul Naţional al Magistraturii, Ministerul Justiţiei sau la unităţile subordonate acestuia, alte autorităţi publice, în orice funcţii[1], inclusiv cele de demnitate publică, la solicitarea acestor instituţii, precum şi la instituţii ale Uniunii Europene sau organizaţii internaţionale.

Detaşarea se dispune pe o perioadă cuprinsă între 6 luni şi 3 ani şi poate fi prelungită, cu acordul scris al magistratului, o singura dată, pe o perioadă de până la 3 ani.

Legea prevede că detaşarea nu se poate face la instanţe sau parchete de nivel superior celor la care judecătorul sau procurorul are dreptul să funcţioneze potrivit legii.

Pe toată durata detaşării, judecătorii şi procurorii îşi păstrează calitatea de judecător sau procuror şi beneficiază de toate drepturile funcţiei în care a fost detaşat. În cazul în care salariul şi celelalte drepturi băneşti aferente funcţiei în care este detaşat sunt inferioare, magistratul îşi păstrează indemnizaţia lunară şi celelalte drepturile băneşti.

Unele precizări sunt de făcut în cazul detaşării în străinătate. De principiu, judecătorii, procurorii şi personalul asimilat acestora, detaşaţi în străinătate pentru acţiuni în interesul serviciului, beneficiază de drepturi şi au obligaţiile stabilite prin normele speciale ale instituţiei la care sunt detaşaţi. În absenţa unor norme speciale, personalul detaşat în străinătate beneficiază de următoarele drepturi:

- indemnizaţia de încadrare lunară, la care se adaugă sporurile cu caracter permanent prevăzute de lege pentru funcţia deţinută anterior detaşării;
- decontarea costului transportului între locul de domiciliu şi locul detaşării, la începutul şi la sfârşitul perioadei de detaşare, precum şi pentru efectuarea concediului de odihnă în ţară;
- decontarea chiriei, în limita plafonului stabilit anual, potrivit limitei bugetului alocat în acest scop, prin legea bugetului de stat, prin ordin comun al ministrului Justiţiei, al preşedintelui Consiliului Superior al Magistraturii, al preşedintelui Înaltei

[1] Noţiunea *„orice funcţii"* trebuie însă interpretată în sensul unor funcţii compatibile cu funcţia de judecător sau procuror, deoarece aceste calităţi se păstrează pe durata detaşării.

Curţi de Casaţie şi Justiţie, al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi al procurorului-şef al Direcţiei Naţionale Anticorupţie;

- diurnă, în cuantumul prevăzut de lege pentru deplasarea în străinătate a secretarilor de stat.

Perioada în care este detaşat constituie vechime în funcţia de judecător sau procuror.

C. Transferul. Transferul reprezintă mutarea definitivă a serviciului de la o instituţie la alta. În actualul drept al muncii instituţia transferului, care presupune cesionarea contractului de muncă, angajatul devenind încadrat în muncă la alt angajator, nu mai este cunoscută decât în mod excepţional[1].

Legea prevede posibilitatea realizării transferul magistraţilor de la o instanţă la altă instanţă, de la un parchet la alt parchet ori la o instituţie publică.

Transferul se realizează la cererea celor în cauză. Competenţa de a dispune asupra cererii de transfer de la o instanţă la alta sau de la un parchet la altul revine Consiliul Superior al Magistraturii (secţia corespunzătoare).

Regulamentul stabileşte procedura de soluţionare a cererii de transfer şi criteriile avute în vedere în aprecierea acesteia. Cererile de transfer se depun la Consiliul Superior al Magistraturii. *Cererea de transfer va conţine informaţii privind specializarea judecătorului şi disponibilitatea asumată a acestuia de a activa la instanţa la care solicită transferul, în oricare din secţiile/completele la care cerinţele acestei instanţe o impun.* Consiliul Superior al Magistraturii solicită *punctul de vedere al curţilor de apel şi al parchetelor de pe lângă curţile de apel* de la care, respectiv la care se solicită transferul. Direcţia resurse umane şi organizare din cadrul aparatului propriu al Consiliului Superior al Magistraturii *întocmeşte un referat* în care prezintă datele relevante privind cariera de judecător sau procuror a solicitantului, motivele pe care se întemeiază cererea, situaţia posturilor ocupate, a posturilor vacante şi a posturilor temporar vacante la instanţa ori la parchetul de la care se solicită transferul, precum şi la instanţa sau parchetul la care se solicită transferul, numărul cererilor de transfer formulate anterior şi motivele respingerii acestora, precum şi data înregistrării primei cereri de transfer. Referatul va cuprinde, obligatoriu, datele statistice din anul precedent privind volumul de activitate şi încărcătura efectivă pe judecător ori procuror, inclusiv încărcătura pe schemă, la instanţele, respectiv parchetele implicate în procedura de transfer, raportate la media pe ţară. La soluţionarea cererilor de transfer ale judecătorilor şi procurorilor la alte instanţe sau parchete vor fi avute în vedere următoarele *criterii*: *volumul de activitate al instanţei sau parchetului de la care se solicită transferul şi la care se solicită transferul, numărul posturilor vacante şi al posturilor temporar vacante la instanţele ori parchetele implicate şi dificultăţile de ocupare a acestora; vechimea efectivă în funcţia de judecător sau procuror; vechimea la instanţa sau parchetul de la care se solicită transferul; vechimea în gradul*

[1] Legea nr. 188/1999 privind statutul funcţionarilor publici, Legea nr. 360/2002 privind statutul poliţistului, Legea nr. 7/2006 privind statutul funcţionarului public parlamentar etc. Aceste legi prevăd transferul funcţionarilor în cadrul aceluiaşi sistem.

aferent instanţei, respectiv parchetului la care se solicită transferul; specializarea judecătorului/procurorului, specializările complementare, vechimea în cadrul secţiei/completului corespunzător specializării, precum şi disponibilitatea de a activa în alte secţii/complete decât cele corespunzătoare specializării ale instanţei/parchetului la care solicită transferul, în raport cu cerinţele acesteia; domiciliul solicitantului; locul de muncă al soţului sau soţiei; distanţa dintre domiciliul şi sediul instanţei sau parchetului la care funcţionează judecătorul ori procurorul şi posibilităţile reale de navetă, inclusiv timpul afectat acesteia; starea de sănătate şi situaţia familială.

Legea prevede şi posibilitatea transferului judecătorilor sau procurorilor la o instituţie publică[1]. Această măsură însă presupune încetarea funcţiei de judecător sau procuror. În acest caz Consiliul Superior al Magistraturii (secţia corespunzătoare) aprobă cererea de transfer. Judecătorul sau procurorul în cauză urmează a fi eliberat din funcţie prin decret al Preşedintelui României, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. În ceea ce priveşte propunerea de eliberare din funcţie, competenţa revine Plenului Consiliului Superior al Magistraturii. O eventuală întoarcere în magistratură nu se va putea realiza decât în baza unui concurs organizat conform legii, în condiţiile prevăzute de art. 33 alin. (1) din Legea nr. 303/2004.

D. Numirea judecătorilor în funcţiile de procuror. Numirea procurorilor în funcţiile de judecător. Potrivit art. 61 din Legea nr. 303/2004, *„la cererea motivată, judecătorii pot fi numiţi în funcţia de procuror, iar procurorii, în funcţia de judecător, prin decret al Preşedintelui României, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, cu respectarea condiţiilor prevăzute în prezenta lege".*

Legea nu impune în mod expres anumite condiţii pentru aprobarea cererii, în afară de cea de a avea calitatea de procuror sau judecător. Totuşi din trimiterea pe care textul o face la *condiţiile prevăzute în lege* se deduce că ar trebui respectate condiţiile de vechime în funcţie necesare ocupării postului.

Rolul principal în cazul transferului îi revine, aşa cum era şi normal, Consiliului Superior al Magistraturii, deoarece pentru numirea în funcţiile de judecător sau procuror candidaţii vor susţine un interviu. Procurorii care urmează a fi numiţi în funcţia de judecători ca urmare a transferului vor susţine interviul în faţa secţiei pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii, iar judecătorii care urmează a fi numiţi prin transfer în funcţia de procuror vor susţine interviul în faţa secţiei pentru procurori a Consiliului Superior al Magistraturii.

---

[1] În literatura de specialitate s-a arătat dificultatea aplicării unei astfel de măsuri, având în vedere că instituţiile publice, în marea majoritate permit transferul numai din cadrul sistemului respectiv (funcţionari publici, poliţişti, cadre didactice etc.), iar nu şi a unor persoane din afara sistemului. *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 480. Aspectele semnalate de autor sunt, în principiu, corecte. Cu toate acestea reglementarea transferului „în exterior" în legea privind statutul judecătorilor şi procurorilor nu este cu totul inutilă, chiar şi numai pentru operarea unor eventuale transferuri în cadrul instituţiilor sistemului judiciar (Institutul Naţional al Magistraturii, Consiliul Superior al Magistraturii, Ministerul Justiţiei etc.), evident, fără a exista şi posibilitatea transferului personalului acestor instituţii în funcţiile de judecător şi procuror, deoarece s-ar încălca regulile imperative ale intrării în magistratura numai prin concurs.

Potrivit regulamentului elaborat în scopul stabilirii procedurilor și criteriilor avute în vedere în aprobarea cererilor de schimbare a funcțiilor de judecător și procuror, înaintea interviului, Direcția resurse umane și organizare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii solicită punctul de vedere al președintelui instanței sau al conducătorului parchetului la care funcționează judecătorul ori procurorul care solicită numirea în funcția de judecător, respectiv de procuror, și întocmește un referat în care prezintă datele relevante privind cariera judecătorului sau a procurorului, situația posturilor vacante și a celor ocupate la instanța sau la parchetul la care funcționează judecătorul ori procurorul în cauză și la instanța sau parchetul la care se solicită transferul, precum și volumul de activitate și încărcătura pe judecător ori procuror la instanța sau parchetul implicat în procedura de transfer. Referatul întocmit cuprinde date privind procedurile aflate în curs de derulare pentru numirea sau promovarea în funcțiile de judecător ori de procuror, precum și numărul cererilor de transfer formulate pentru instanța sau parchetul la care se propune ocuparea funcției în condițiile prezentului articol. De asemenea, în cuprinsul referatului sunt făcute și precizări vizând dificultățile de ocupare a posturilor vacante la instanța sau parchetul la care se solicită transferul și durata vacanțelor posturilor la instanța ori parchetul în cauză. În ceea ce privește *criteriile* avute în vedere în analizarea cererilor de numire, regulamentul indică: *volumul de activitate al instanței sau parchetului de la care provine solicitantul și la care se solicită numirea; numărul posturilor vacante la instanțele ori parchetele implicate și dificultățile de ocupare a acestora; vechimea efectivă în funcția de judecător sau procuror; vechimea la instanța sau parchetul de la care provine solicitantul; vechimea în gradul aferent instanței, respectiv parchetului la care se solicită numirea.*

Asupra cererii decide secția corespunzătoare a Consiliului Superior al Magistraturii, care sesizează Plenul Consiliului Superior al Magistraturii în vederea propunerii Președintelui României de eliberare din funcția de judecător și numire în funcția de procuror sau invers. Remarcăm că și în acest caz, legea nu mai prevede ca în fața unui refuz al șefului statului, Consiliul Superior al Magistraturii să revină cu aceeași propunere, ce s-ar impune șefului statului. În mod mai greu explicabil, legiuitorul a recurs la același gen de reglementare a raporturilor dintre Consiliul Superior al Magistraturii și șeful statului ca și în cazul numirilor la conducerea Instanței Supreme. Or, în acel caz am arătat că existau rațiuni legate de o anumită mărire a ponderii de apreciere a șefului statului, deoarece predominau elementele de apreciere ce țin de numirea în funcții reprezentative pentru întreg sistemul judiciar român și, în definitiv, pentru statul român. În cazul schimbării din funcția de judecător în cea de procuror și invers, nu se regăsesc aceleași rațiuni expuse pentru situația anterioară, predominantă fiind componenta de gestionare a resurselor sistemului judiciar, aspect în privința căruia ar fi normal ca cel mai important cuvânt să revină Consiliului Superior al Magistraturii, iar nu șefului statului.

E. Numirea procurorilor la Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (D.I.I.C.O.T.) și Direcția Națională Anticorupție (D.N.A.). Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, prevede o modalitate atipică de numire a procurorilor din cadrul celor două direcții specializate

aflate în structura Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Deşi am analizat problema numirii personalului din cadrul acestor structuri în capitolul rezervat organizării Ministerului Public, reamintesc că pentru a fi numiţi în cadrul Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism procurorii trebuie să aibă o bună pregătire profesională, o conduită morală ireproşabilă, o vechime de cel puţin 6 ani în funcţia de procuror sau judecător şi să fi fost declaraţi admişi în urma interviului organizat de comisia constituită în acest scop. Interviul constă în verificarea pregătirii profesionale, a capacităţii de a lua decizii şi de a-şi asuma răspunderea, rezistenţei la stres, precum şi altor calităţi specifice. Comisia este numită prin ordin al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi este formată din 3 procurori din cadrul Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism. Din comisie pot face parte şi specialişti în psihologie, resurse umane şi alte domenii. În mod similar sunt prevăzute şi condiţiile de numire în cadrul celeilalte direcţii specializate, respectiv Direcţia Naţională Anticorupţie.

Unii autori au tratat problema numirii procurorilor la aceste două direcţii specializate din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie drept o promovare atipică, datorită faptului că nu se supune regulii promovării pe baza de concurs şi pentru că legea îi conferă un caracter limitat în timp[1]. În ceea ce mă priveşte, remarc doar faptul că unele aspecte din procedura acestor numiri sunt atipice:

- cu toate că atât Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism, cât şi Direcţia Naţională Anticorupţie sunt structuri în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, vechimea în magistratură (sau asimilată) necesară pentru ocuparea funcţiilor de procuror la aceste două direcţii specializate este de 6 ani, în timp ce condiţiile generale pentru promovarea la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie este de 8 ani;

---

[1] A se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 428-431. Autorul arată că numirea acestor procurori nu se încadrează în niciunul din cazurile de mutare prevăzute de legea privind statutul judecătorilor şi procurorilor, nefiind aplicabile dispoziţiile şi nefiind îndeplinite în unele cazuri nici condiţiile promovării, transferului, detaşării sau delegării. Faţă de această situaţie, autorul apreciază chiar că *„toate actele îndeplinite de cei promovaţi în baza art. 75 din Legea nr. 304/2004* (aceeaşi situaţie este şi în ceea ce priveşte art. 87 din Legea nr. 304/2004, *n.n.*), *ca şi măsurile dispuse, sunt nule, promovarea lor încălcând dispoziţiile imperative ale legii organice, Legea cadru privind statutul magistraţilor – Legea nr. 303/2004"*. Deşi tentaţia de a da dreptate unei atare opinii este foarte mare, apreciem că nu poate fi vorba de o nulitate a actelor întocmite de aceştia. Aceşti procurori sunt legal numiţi, deoarece legea de organizare judiciară derogă de la regulile generale ale statutului judecătorilor şi procurorilor şi stabileşte condiţii speciale de numire pentru cei care sunt încadraţi în cele două direcţii specializate. Însă, pe fondul lucrurilor, autorul are dreptate atunci când afirmă că numirea procurorilor din cadrul acestor direcţii specializate ar trebui să nu conţină derogări de la regulile promovării, care în rest se face pe baza de concurs. Este adevărat că, cel puţin acum, nu mai există nicio justificare pentru ca sistemul de numire în aceste funcţii să nu urmeze procedura obişnuită a concursului, orice soluţie diferită fiind de natură să conducă la acumulare de suspiciuni în legătură cu natura şi menirea celor două direcţii.

- cu toate că regula o reprezintă promovarea pe bază de concurs, în cazul celor două direcții specializate s-ar putea promova și pe baza unui interviu. Desigur că nu în toate cazurile este vorba de o promovare, deoarece accept ideea că în cadrul celor două direcții ar putea fi încadrați și procurori care deja au promovat la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, iar în cazul lor ar fi vorba numai de o deplasare într-o direcție a aceleiași instituții, la care și-au dobândit dreptul de a funcționa prin promovarea unui concurs;

- situația nu este de încadrat într-o instituție recunoscută în legea privind statutul judecătorilor și procurorilor;

- numirea este, contrar regulii stabilității în funcție, cu caracter temporar, dar legea nu determină o anumită perioadă, părând a da impresia că persoanele numite vor fi menținute cât timp corespund profesional sau cât timp vor dăinui cele două direcții (în cele din urmă ambele au fost create ca urmare a unor situații de excepție, care este de presupus că nu vor deveni caracteristici perene ale societății noastre – mă refer la crima organizată și corupție);

- revocarea din funcție urmează o procedură la fel de sumară ca și numirea în funcție. Pot fi revocați prin ordin al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (pentru cei de la D.I.I.C.O.T.), respectiv procurorului șef al Direcției Naționale Anticorupție (pentru cei de la D.N.A.), cu simplul aviz consultativ al Consiliului Superior al Magistraturii, în cazul exercitării necorespunzătoare a atribuțiilor specifice funcției sau în cazul aplicării unei sancțiuni disciplinare.

Toate aceste particularități conferă procurorilor acestor două direcții specializate un statut caracterizat sintetic ca o formă de „promovare" pentru care poate nu întruneau condițiile de vechime sau alte condiții prevăzute de lege, reușită în condiții aparent mai facile (procedura interviului este percepută ca fiind mai puțin obiectivă ca cea a examenului), dar marcată de spectrul provizoriului, revocarea putând veni la simpla dorință a Procurorului General sau procurorului șef al D.N.A. sub pretextul *„exercitării necorespunzătoare a atribuțiilor specifice funcției"*. Este evident că în cazul acestor procurori stabilitatea în funcție este un principiu care nu își găsește aceleași garanții ca și în cazul celorlalți procurori, fiind expuși unei decizii facile și posibil subiective privind revocarea din funcție. În cele din urmă este vorba de o oportunitate legislativă, deoarece Constituția nu consacră stabilitatea în funcție ca fiind un principiu al statutului procurorilor, dar *îmi pun întrebarea cum ar putea fi asigurată „imparțialitatea" procurorilor [care este un principiu constituțional al statutului procurorilor – art. 132 alin. (1) Constituția României] dacă stabilitatea lor în funcția ocupată nu este garantată?*

Secţiunea a 2-a. Drepturile şi îndatoririle magistraţilor. Incompatibilităţi şi interdicţii

Natura activităţii magistraţilor impune independenţă personală, un grad înalt de calificare, o răspundere mult peste limitele obişnuite în cazul funcţiilor publice şi, ceea ce este cel mai delicat, o anumită conduită socială care să corespundă aşteptărilor societăţii şi care să contribuie la încrederea membrilor acesteia atât în justiţie, cât şi în persoana celor care contribuie la realizarea ei. Aceste aspecte stau la baza reglementării drepturilor şi obligaţiilor magistraţilor. Se va observa că sunt pe deplin justificate acele drepturi cu caracter patrimonial pe care magistraţii le au potrivit legii, deoarece numai în acest fel poate fi asigurată independenţa economică a acestora, fără de care ar fi iluzoriu orice discurs despre independenţa decizională a judecătorilor sau procurorilor. De asemenea, interdicţiile la care sunt constrânşi magistraţii, chiar dacă par a le impune obligaţii de conduită socială ce depăşesc de multe ori pe cele impuse altor funcţii publice, sunt necesare pentru a asigura că încrederea societăţii în actul de justiţie nu ar fi afectată de percepţia comportamentului celor care compun corpul magistraţilor.

Sistemul de drepturi şi obligaţii ce revin magistraţilor este reglementat astfel încât să corespundă exigenţelor sporite pe care societatea le are faţă de cei care sunt chemaţi să realizeze actul de justiţie, dar şi pentru a crea acestora un statut social compatibil cu responsabilităţile ce le revin.

§1. Drepturile magistraţilor

1.1. Noţiunea de inamovibilitate. Stabilitatea în funcţie

Judecătorii numiţi de Preşedintele României sunt inamovibili. Acest drept este de natură constituţională, fiind consacrat în art. 125 alin. (1) din Constituţia României. Preluând prevederile constituţionale, inamovibilitatea este consacrată şi în plan legal prin Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor.

Inamovibilitatea este atribuită numai judecătorilor numiţi de Preşedintele României. Judecătorii stagiari, numiţi de Consiliul Superior al Magistraturii se bucură, potrivit legii, de stabilitate în funcţie.

Procurorii numiţi de Preşedintele României se bucură de stabilitate şi sunt independenţi, în condiţiile legii. Acest drept este de natură legală, fiind consacrat numai în Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor.

Procurorilor stagiari legea nu le recunoaşte nici măcar stabilitatea în funcţie.

Se pare că principiul subordonării ierarhice, specific organizării Ministerului Public, a determinat în mod tradiţional[1] excluderea procurorilor de la beneficiul

[1] Aceeaşi soluţie legislativă este cunoscută şi în Franţa, unde inamovibilitatea este recunoscută numai magistraţilor ordinului judiciar, iar nu şi magistraţilor ministerului public. A se vedea *P. Perrot*, op. cit., p. 302.

inamovibilității. Cu toate acestea, rolul deosebit pe care procurorul îl joacă în procesul de realizare a actului de justiție și măsurile destul de grave pe care are competența să le adopte sunt aspecte ce determină ca poziția procurorului să nu fie lăsată în voia capriciilor puterii executive. Astfel, deși nu i se atribuie inamovibilitatea, în cazul procurorilor s-a creat un statut care împrumută unele drepturi cuprinse în conceptul de inamovibilitate (în ce privește promovarea, delegarea, detașarea, transferul, suspendarea și încetarea din funcție). Acest statut a fost exprimat prin noțiunea de *stabilitate în funcție.*

Legea nu formulează o definiție a noțiunii de inamovibilitate. În doctrină, inamovibilitatea a fost definită drept un complex de drepturi care asigură pe judecător că nu poate face obiectul unei măsuri individuale luate de puterea executivă în contra sa, în afară de cazurile expres prevăzute de lege[1]. Astfel definită, inamovibilitatea apare ca o protecție contra unui eventual arbitrariu din partea puterii executive, garantând serenitatea judecătorului.

Se apreciază că inamovibilitatea este o garanție a independenței judecătorilor care se prezintă ca un drept complex din care decurg toate atributele relative la statutul magistraților cu privire la transferarea, avansarea, delegarea, detașarea, suspendarea și eliberarea din funcție, astfel încât acestea să nu poată constitui mijloace de presiune asupra judecătorului[2].

Daca conținutul inamovibilității a rămas în principal același, conceptul de stabilitate în funcție, atașat statutului procurorilor, este susceptibil de o mai largă marjă de apreciere. Într-o epocă anterioară, caracterizată însă prin regim politic democratic, stabilitatea nu apăra pe magistrații parchetului de a fi mutați, suspendați, destituiți de

---

[1] Idem, p. 301.

[2] A se vedea *V.M. Ciobanu*, Constituția..., op. cit., p. 1227-1229. Pentru a ilustra cât mai bine rațiunile inamovibilității, autorul redă parțial dialogul imaginar dintre Putere și Cetățeanul ce urmează a fi numit judecător, rostit la una din ședințele Adunării Deputaților din Franța, în anul 1815. Și profesorul *E. Herovanu* analiza inamovibilitatea prin prisma complicatelor raporturi dintre judecător și factorul politic, reprezentat cel mai adesea, dar nu numai, de puterea executivă, arătând că „actualul sistem de recrutare și selecție a judecătorilor, a scos aproape cu totul magistratura de sub influența guvernelor politice. Independența acesteia ar fi rămas totuși iluzorie, dacă odată numit, judecătorul ar fi fost lăsat tot în seama organelor puterii executive, dacă menținerea, avansarea și în buna parte direcțiunea activității sale jurisdicționale ar fi atârnat de voința acestora. Măsurile privitoare la formarea corpului judecătoresc, cer deci neapărat măsuri corespunzătoare în însăși organizarea interioară a acestuia. Cea mai importantă dintre măsurile acestea, cea mai eficace desigur, e inamovibilitatea" (*E. Herovanu*, op. cit., p. 384). Tot în termeni asemănători este explicată inamovibilitatea judecătorilor și de către profesorul P. Vasilescu, potrivit căruia „inamovibilitatea este garanția că magistratul nu poate fi revocat, mutat, suspendat, destituit, pus în disponibilitate decât în anumite condiții arătate de lege, care asigură rolul și gradul. *Inamovibilitatea nu privește persoana, demnitatea și liniștea vieții magistratului, ci situația justițiabilului, încrederea lui că magistratul este la adăpost de orice făgăduială sau amenințare din afară* (s.n.), că el judecă pe oricine de orice treaptă socială ar fi după lege și conștiința sa; de aceia o inamovibilitate mai desăvârșită este când și înaintarea sau orice semn de distincțiune nu atârnă de puterea executivă (*P. Vasilescu*, Tratat..., op. cit., vol. I, p. 297).

ministrul Justiţiei, dar pentru înlăturarea abuzului legea impunea o cercetare şi un raport motivat al inspectorului judecătoresc sau al altui magistrat delegat de ministru[1]. În prezent, stabilitatea procurorilor se apropie foarte mult de inamovibilitate. Regimul juridic al numirii în funcţie, promovării în funcţii de execuţie (în unele funcţii de conducere există încă diferenţe), delegării, detaşării, transferului sunt asemănătoare, asigurând un grad suficient de independenţă decizională şi procurorilor. Astăzi distincţia cea mai importantă între cele două garanţii de independenţă a celor două categorii de magistraţi nu o reprezintă conţinutul acestora, destul de asemănător[2], ci faptul că inamovibilitatea reprezintă o garanţie constituţională în timp ce stabilitatea este o garanţie oferită numai de legea organică: judecătorii pot sta liniştiţi în lumina timpului, deoarece inamovibilitatea lor este garantata de Constituţie [art. 125 alin. (1)] şi nici măcar o revizuire a acesteia nu îi poate atinge, deoarece independenţa justiţiei nu poate face obiectul revizuirii [art. 152 alin. (1)], în timp ce procurorii pot fi oricând ameninţaţi de o modificare legislativă care să diminueze conţinutul conceptului de stabilitate, altfel destul de inconstant în timp şi spaţiu[3].

Voi încerca să sintetizez efectele pe care le produce inamovibilitatea, respectiv stabilitatea magistraţilor:

- numirea în funcţie a ambelor categorii de magistraţi este determinată de criterii profesionale, evaluate în cadrul concursurilor de admitere la I.N.M. (urmate de examenele de promovare a I.N.M. şi examenul de capacitate) sau de primire în magistratură direct în funcţiile de judecători sau procuri la judecătorii sau parchetele

---

[1] *P. Vasilescu*, Tratat..., op. cit., vol. I, p. 299.

[2] În sensul caracterului aproape identic al conţinutului drepturilor cuprinse în domeniul inamovibilităţii şi stabilităţii în funcţie, a se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 208; *Şt. Beligrădeanu*, Natura raportului juridic de muncă al magistraţilor, în Dreptul nr. 7/2003, p. 40; *N. Cochinescu*, Organizarea puterii judecătoreşti în România, op. cit., p. 251. În mare, autorii arată că distincţia între inamovibilitate şi stabilitate este mai mult formală, cât timp în conţinut cele două sunt aproape identice, propunând înlăturarea diferenţei de terminologie într-o viitoare reglementare. În opinia mea, asemănările de conţinut dintre inamovibilitate şi stabilitate, astfel cum sunt reflectate în actuala lege privind statutul judecătorilor şi procurorilor, nu trebuie să ne conducă la o concluzie greşită, precum cea a confuziei dintre cele două instituţii. Am văzut că acestea nu au un conţinut chiar identic (de exemplu, aspectele privind numirea la D.I.I.C.O.T. şi D.N.A.). În plus, inamovibilitatea are sorginte constituţională, în timp ce stabilitatea rămâne la „capriciul" legiuitorului. Distincţia de statut se justifică şi prin aceea că procurori nu înfăptuiesc justiţia şi, din punct de vedere constituţional, îşi desfăşoară activitatea sub autoritatea ministrului Justiţiei.

[3] Pentru a vedea poziţia magistraţilor Ministerului Public în Franţa unde, fără a se pune în discuţie regimul democratic, garanţiile procurorilor privind stabilitatea în funcţie sunt mult mai reduse, *R. Perrot*, op. cit., p. 40. Pentru a evidenţia diferenţele de tratament în ce priveşte promovarea şi răspunderea disciplinară dintre judecători (*les magistrats du siège*) şi procurori (*les magistrates du parquet*) în sistemul francez, rolul ministrului Justiţiei fiind precumpănitor faţă de cel al Consiliului Superior al Magistraturii în ce priveşte a doua categorie de magistraţi, a se vedea *J. Vincent, S. Guinchard, G. Montagnier, A. Varinard*, op. cit., p. 556-558.

de pe lângă aceste instanţe. Organizarea concursurilor este în sarcina Consiliului Superior al Magistraturii, executivul neavând nicio influenţă asupra acestora;

- promovarea în funcţiile de execuţie şi de conducere la instanţe şi la parchetele de pe lângă acestea au loc pe bază de concursuri sau interviu, organizate însă de Consiliul Superior al Magistraturii, fără influenţe din partea executivului. Excepţie fac numirile conducerii Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, unde rolul predominant revine ministrului Justiţiei. O altă excepţie o constituie numirea procurorilor în cadrul D.I.I.C.O.T. şi D.N.A., unde conducerea Ministerului Public gestionează interviul, Consiliul Superior al Magistraturii având un rol secundar;

- atât judecătorii, cât şi procurorii nu pot fi transferaţi, detaşaţi, delegaţi sau promovaţi decât cu consimţământul lor scris. Orice prelungire a „mutării" acceptate iniţial, presupune o nouă exprimare a consimţământului;

- revocarea din funcţiile de execuţie nu poate fi realizată decât pentru motive strict şi limitative prevăzute de lege şi cu o procedură care implică Consiliul Superior al Magistraturii. Excepţia o constituie procurorii încadraţi la D.I.I.C.O.T. şi D.N.A., care pot fi revocaţi din funcţie pe baza ordinului Procurorului General;

- inamovibilitatea/stabilitatea nu este limitată în timp, magistratul beneficiind de acest drept până la încetarea funcţiei prin una din modalităţile prevăzute de lege. Magistraţii inamovibili sau cei care se bucură de stabilitate nu pot pierde funcţia decât prin demisie, atingerea limitei de vârstă, grave infirmităţi, incapacitate profesională sau hotărârea disciplinară a Consiliului Superior al Magistraturii, în condiţiile legii. S-a reţinut că inamovibilitatea, fiind valabil în egală măsură şi pentru stabilitate, priveşte calitatea de judecător, iar nu funcţiile de conducere din cadrul instanţelor judecătoreşti sau parchetelor de pe lângă acestea, astfel încât numirea în funcţiile de conducere pe perioadă determinată nu contravine principiului enunţat[1];

- s-a arătat în literatura de specialitate că inamovibilitatea nu trebuie să facă din funcţie o proprietate şi să facă din magistratură un stat în stat, nemaiavând teamă de vreo răspundere[2]. De asemenea, s-a reproşat inamovibilităţii că predispune magistratul la o stare de auto-suficienţă care îi împiedică evoluţia profesională[3]. Faţă de aceste îngrijorări ce exprimă suficient de mult realism, legiuitorul a instituit reguli privind obligaţia de perfecţionare continuă, precum şi reguli disciplinare, a căror nerespectare poate conduce chiar la pierderea calităţii de magistrat.

1.2. Dreptul de apărare a reputaţiei, independenţei şi imparţialităţii

Acest drept a fost introdus abia prin Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor şi răspunde necesităţii ca magistratul împotriva căruia se fac

---

[1] În acest sens, *V.M. Ciobanu*, Constituţia României, op. cit., p. 1228. Se arată totuşi că, în mod surprinzător, Curtea Constituţională a decis în sensul că încetarea funcţiei de conducere înainte de încetarea mandatului contravine principiului inamovibilităţii [DCC nr. 375/2006 (M.Of. nr. 463 din 29 mai 2006)].

[2] *P. Vasilescu*, Tratat..., op. cit., vol. I, p. 299.

[3] *E. Herovanu*, op. cit., p. 389.

presiuni sau alte acte cu efect asupra reputaţiei, independenţei şi imparţialităţii sale să ştie că are susţinerea singurului organism cu competenţe în ce priveşte cariera sa şi să nu se abată de la drumul său de teama presiunilor exercitate din exterior. Necesitatea unei atare proceduri s-a impus şi ca urmare a faptului că în ultima perioadă presiunile asupra magistraţilor au căpătat forme din ce în ce mai evolutive, îmbrăcând de multe ori forme exprimate prin mijloace mass-media. Nu de puţine ori am asistat la încercarea unor canale media de a forma opinii în probleme judiciare, prin comentarea unor chestiuni aflate în disputa judiciară. De multe ori aceste opinii tind să cuprindă spaţiul public şi să se impună în spaţiul public, dominat de publicul profan, ca singure soluţii corecte. O eventuală soluţie a magistratului, diferită de cea impusă ca fiind corectă prin mijloace media urmează, firește, a fi percepută de publicul profan, inclinat să dea crezare opiniilor presei, ca fiind expresia unei judecăţi greşite sau chiar rău-voitoare.

Legea prevede că judecătorii şi procurorii au dreptul de a fi apăraţi împotriva oricărui act ce le-ar putea afecta independenţa sau imparţialitatea ori ar crea suspiciuni cu privire la acestea. Judecătorii sau procurorii care consideră că independenţa şi imparţialitatea le sunt afectate în orice mod prin acte de imixtiune în activitatea profesionala se pot adresa Consiliului Superior al Magistraturii, care are dreptul şi obligaţia de a lua măsurile necesare. De asemenea, în calitatea sa de garant al independenţei justiţiei, Consiliul Superior al Magistraturii, conform prevederilor art. 30 din Legea nr. 317/2004, republicată, are dreptul şi obligaţia de a se sesiza şi din oficiu pentru a apăra judecătorii şi procurorii împotriva oricărui act care le-ar putea afecta independenţa sau imparţialitatea ori ar crea suspiciuni cu privire la acestea.

Din punct de vedere procedural, cererea formulată de magistrat este transmisă Inspecţiei judiciare din cadrul C.S.M. Aceasta procedează la verificarea aspectelor semnalate şi întocmeşte un raport care, înainte de a fi prezentat Plenului, se comunică judecătorului sau procurorului vizat, pentru a lua cunoştinţă de material şi, eventual, pentru a formula obiecţii. Judecătorul sau procurorul în legătură cu care se efectuează verificările este invitat să participe la şedinţa Plenului Consiliului Superior al Magistraturii în cadrul căreia se discută raportul întocmit de Inspecţia judiciară. În funcţie de cele constatate, precum şi de susţinerile judecătorului sau procurorului, în cazul în care acesta participă la şedinţă, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii dispune măsurile care se impun şi asigură publicarea acestora pe site-ul Consiliului. În situaţia în care se constată că anumite aspecte reţinute de Inspecţia judiciară excedează atribuţiilor Consiliului, Plenul dispune sesizarea organelor competente să ia măsurile corespunzătoare.

Din Raportul privind activitatea Consiliului Superior al Magistraturii în perioada 2005-2010, rezultă că acesta a fost sesizat cu un număr de 213 de cereri ale judecătorilor şi procurorilor privind apărarea reputaţiei profesionale, independenţei şi imparţialităţii (123 cereri formulate de judecători şi 90 cereri formulate de procurori). În anul 2005 Plenul Consiliului Superior al Magistraturii a soluţionat un număr de 40 de cereri cu acest obiect, în anul 2006 – 35 de cereri, în anul 2007 – 43 de cereri, în

anul 2008 – 45 de cereri, în anul 2009 – 24 de cereri, iar în 2010 – 26 de cereri[1]. Potrivit raportului din anul 2015, în cadrul Direcției de inspecție judiciară pentru judecători au fost înregistrate 20 cereri, dintre care 5 au fost admise, 5 au fost respinse, 5 au fost retrase, la una s-a renunțat, 3 cereri se aflau în lucru la data raportului și o cerere a fost înaintată Plenului Consiliului Superior al Magistraturii. De asemenea, în cadrul Direcției de inspecție judiciară pentru procurori au fost înregistrate 7 cereri de apărare a reputației profesionale, independenței și imparțialității formulate de procurori, dintre care 4 au fost admise de către Plenul Consiliului Superior al Magistraturii, în cazul unei cereri s-a luat act de renunțare, iar două cereri se aflau în curs de soluționare la data raportului.

1.3. Dreptul la măsuri speciale de protecție

Judecătorii și procurorii pot fi percheziționați, reținuți sau arestați preventiv numai cu încuviințarea secțiilor corespunzătoare ale Consiliului Superior al Magistraturii. Numai în caz de infracțiune flagrantă, aceștia pot fi reținuți și percheziționați, Consiliul Superior al Magistraturii fiind informat de îndată de organul care a dispus măsura. Textul nu implică imunități în beneficiul magistraților, ci numai îi ferește pe aceștia de măsuri administrative sau judiciare cu caracter abuziv, în scop de intimidare sau răzbunare pentru efectuarea actelor în atribuțiile de serviciu. Protecția magistraților este relativă. Nu este cu nimic împiedicată cercetarea, urmărirea penală sau trimiterea în judecată a acestora. Numai măsurile cu caracter preventiv și cu impact direct de intimidare a magistratului sunt supuse unei analize prealabile a Consiliului Superior al Magistraturii.

1.4. Dreptul la protecție

Dreptul la protecție al magistraților este reglementat la nivel European în Recomandarea R 94 (12) a Consiliului Europei, sens în care arată că *„trebuie luate toate măsurile necesare pentru a veghea la securitatea judecătorilor, mai ales prin prevederea pazei în incinta tribunalelor sau prin protecția de către poliție a judecătorilor care ar putea să devină sau care sunt victime ale unor amenințări grave"*.

Datorită faptului că în multe cazuri activitatea judecătorilor și procurorilor implică afectarea unor medii infracționale sau lezarea unor interese contrare binelui societății și ordinii de drept, legea [art. 77 alin. (1) din Legea nr. 303/2004] recunoaște acestora dreptul de a li se asigura măsuri speciale de protecție împotriva amenințărilor, violențelor sau oricăror fapte care îi pun în pericol pe ei, familiile sau bunurile lor[2].

---

[1] Pentru critica modului în care Consiliul Superior al Magistraturii a îndeplinit obligația de apărare a reputației magistraților, a se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 210 și urm. și *I. Popa*, Consiliul Superior al Magistraturii din România..., op. cit., p. 163-170. În ce mă privește, am reflectat succint câteva spețe din practica Plenului Consiliului Superior al Magistraturii în capitolul rezervat atribuțiilor acestuia.

[2] Măsurile speciale de protecție, condițiile și modul de realizare a acestora se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, la propunerea Ministerului Justiției și a Ministerului Administrației și Internelor. H.G. nr. 719/2005 privind paza sediilor instanțelor judecătorești, parchetelor și

1.5. Dreptul de asociere

Magistraţilor le este recunoscut dreptul la asociere în interes profesional. Ei sunt liberi să organizeze sau să adere la organizaţii profesionale locale, naţionale sau internaţionale, în scopul apărării intereselor lor profesionale. De asemenea, judecătorii şi procurorii pot fi membri ai societăţilor ştiinţifice sau academice, a altor persoane juridice de drept privat fără scop patrimonial.

Dreptul la asociere este recunoscut şi în documente internaţionale, precum Recomandarea 94 (12) a Consiliului Europei (Principiul IV – „judecătorii ar trebui să aibă libertatea de a forma asociaţii cărora să le revină sarcina ca, singure sau împreuna cu alte organisme, să le apere independenţa şi să le protejeze interesele"), Carta Europeană a Statutului Judecătorilor şi Principiile de la Milano.

Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată (art. 29), recunoaşte posibilitatea participării la şedinţele Consiliului Superior al Magistraturii a reprezentanţilor asociaţiilor profesionale ale magistraţilor. Din păcate am observat că în interiorul corpului profesional al magistraţilor există suficiente neînţelegeri astfel încât chiar şi în literatura de specialitate au răzbătut nemulţumirile acestora în legătură cu modul în care s-a realizat reprezentarea asociaţiilor la şedinţele Consiliului Superior al Magistraturii[1].

În literatura de specialitate s-a arătat că existenţa unei ierarhii în cadrul asociaţiei la care magistratul aderă ar fi incompatibilă cu exercitarea funcţiilor judiciare, propunându-se înfiinţarea unui registru conţinând toate funcţiile suplimentare ale unui judecător şi toate calităţile de membru al unor asociaţii, care să fie accesibil publicului[2]. În opinia noastră, poziţia exprimată este excesivă. În principiu, existenţa unei ierarhii în cadrul unei organizaţii nu poate fi concepută *a priori* drept incompatibilă cu calitatea de magistrat. Aceasta nu înseamnă, aşa cum pretinde autorul, că judecătorul şi-ar încălca obligaţia de a se supune numai legii. Judecătorul are obligaţia să se supună legii în înfăptuirea actului de justiţie, acest lucru nu înseamnă că nu poate să asculte şi de alte persoane (de exemplu, sfaturile membrilor mai în vârsta ai familiei sale) în probleme ce nu implică înfăptuirea justiţiei. Dacă asociaţia nu îşi propune scopuri care să implice încălcarea legii, atunci ierarhia din cadrul asociaţiei nu poate să conducă la obligarea judecătorului să se supună unor valori contrare legii. Dacă dimpotrivă, scopurile asociaţiei sunt contrare legii, atunci nu mai vorbim de o apreciere cu privire la caracterul incompatibil al asocierii magistratului pentru că se

---

Consiliului Superior al Magistraturii, a bunurilor şi valorilor aparţinând acestora, supravegherea accesului şi menţinerea ordinii interioare necesare desfăşurării normale a activităţii în aceste sedii, precum şi protecţia magistraţilor, modificată prin H.G. nr. 1351/2010. Potrivit acestui act normativ, paza se realizează în mod gratuit de către efectivele specializate ale Jandarmeriei Române.

[1] A se vedea poziţiile exprimate în legătură cu această problema de *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 246-248. Nefiind în interiorul sistemului, nu ne putem exprima nicicum poziţia faţă de cele arătate.

[2] *M. Kuijer* (traducere *O. Spineanu-Matei*), Justiţia, doamna legată la ochi – Convingerile politice şi sociale ale judecătorului şi limitele libertăţilor sale fundamentale pe durata exercitării funcţiei, din perspectiva cerinţei imparţialităţii, în Curierul Judiciar nr. 11/2005, p. 129.

presupune că acesta a aderat la o grupare aflată în afara legii, iar consecințele sunt de ordin penal și nu deontologic[1].

1.6. Dreptul la primirea de distincții

Potrivit art. 88 din Legea nr. 303/2004 „pentru merite deosebite în activitate, judecătorii și procurorii pot fi distinși cu Diploma *Meritul judiciar*. Legea prevede că Diploma *Meritul judiciar* se acordă de Președintele României, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, pentru judecători, și la propunerea ministrului Justiției, pentru procurori. Modelul diplomei și modul de confecționare a acesteia se stabilesc, cu avizul conform al Consiliului Superior al Magistraturii, de către ministrul Justiției. Dispozițiile Legii nr. 303/2004 se completează cu cele ale Legii nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, care în art. 35 lit. e) prevede atribuția Consiliului Superior al Magistraturii de a propune Președintelui României conferirea de distincții pentru judecători și procurori. Textele par a fi în contradicție în ceea ce privește competența de a propune oferirea de distincții pentru procurori (Consiliul Superior al Magistraturii sau ministrul Justiției)[2]. În cele din urmă, ambele texte fiind în vigoare și reglementând atribuții diferite, nu rămâne decât să considerăm că sunt aplicabile deopotrivă, astfel încât procurorii pot fi propuși pentru a li se oferi distincții atât de Consiliul Superior al Magistraturii, cât și de ministrul Justiției.

1.7. Drepturi patrimoniale

A. Drepturi de natură salarială. Remunerarea magistraților pentru activitatea prestată reprezintă unul din drepturile care conturează în mod decisiv statutul acestora și asigură independența personală a judecătorilor și procurorilor. Este acceptat

---

[1] De altfel, în cauza *Grande Oriente d'Italia di Palazzo Giustiniani c. Italia*, în care petenta, o asociație italiană grupând câteva loji masonice, s-a plâns că legea internă ce îi obligă pe candidații la funcțiile publice să declare că nu sunt membri ai masoneriei încalcă art. 11 din Convenție, CEDO a reținut că măsur*a în discuție nu este necesară într-o societate democratică*. A se vedea *M. Kuijer* (traducere *O. Spineanu-Matei*), op. cit., p. 129. Contrar poziției autorului, cred că soluția Curții și-ar găsi aplicabilitate și în cazul în care s-ar pune în discuție poziția unui magistrat. Atât timp cât asociația are scop legal și funcționează potrivit legii, fiind validată sub acest aspect chiar de către instanțele judecătorești, nu se poate reproșa magistratului exercițiul dreptului de asociere în temeiul art. 11 alin. (3) din Legea nr. 303/2004. Desigur, nu iau în calcul asociațiile cu scop politic, deoarece în privința acestora funcționează o interdicție expresă [art. 9 alin. (1) din Legea nr. 303/2004]. În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a criticat dispozițiile unei directive a Consiliului Superior al Magistraturii, în temeiul căruia au fost sancționați unii magistrați, membri ai unei organizații francmasone, în condițiile absenței unei interdicții clare și expres în acest sens (CEDO, cauza *Maestri c. Italiei*, hotărârea din 2 august 2001, în *D. Călin* (*coord.*), Magistrații și instanțele judecătorești în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, Ed. Universitară, București, 2013, p. 407-415.

[2] Contradicția dintre cele două texte a fost sesizată și în literatura de specialitate. A se vedea *V.M. Ciobanu*, Câteva reflecții, în Dreptul nr. 2/2006, p. 26; *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 250.

faptul că în societatea actuală nu se mai poate vorbi de o asigurare a unui statut corespunzător magistraţilor în absenţa unei remunerări corespunzătoare a activităţii prestate. În literatura de specialitate s-a subliniat faptul că „numai un salariu corespunzător poate asigura un corp judecătoresc de elită şi independent"[1]. Menţionând că acelaşi argument se aplică şi în cazul procurorilor, este de presupus că în absenţa unei remuneraţii raportată la rolul şi statutul social al magistraţilor, se lasă loc sentimentelor de frustrare, lipsă de respect din partea membrilor societăţii şi cresc riscurile de corupţie. O grijă aparte pentru remunerarea magistraţilor se degajă şi dintr-o serie de documente internaţionale[2], care recomandă ca remuneraţia acestora să fie adecvată pentru a-i feri de orice presiune care sa altereze actul de justiţie. Documentele internaţionale pun problema remunerării magistraţilor în strânsă legătură cu independenţa şi imparţialitatea acestora.

Punerea în discuţie a remuneraţiei ca o componentă principală a statutului magistratului nu trebuie nici pe departe văzută ca un semn de mercantilizare a poziţiei corpului profesional şi de abdicare de la viziunea că principalul sentiment ce animă magistratul atunci când alege apartenenţa la aceasta funcţie este idealul de justiţie, iar nu mărimea remuneraţiei. Desigur că privind simplist lucrurile ar putea să pară că discuţiile despre remuneraţia magistraţilor conduc lucrurile din zona idealurilor de dreptate în zona materialismului, dar cele două aspecte, cât de diferite ar fi, nu sunt incompatibile, ci mai mult, în societatea actuală, sunt chiar complementare. Aşa cum s-a arătat, este foarte greu să soliciţi unui magistrat să accepte o viaţă plină de privaţiuni materiale numai pentru că discuţia de remuneraţie ar conduce lucrurile în zona materialistă, iar el trebuie să rămână exclusiv în zona idealului. Această poziţie ar cuprinde o mare doză de nerealism social şi ar conduce la consecinţe precum plecarea masivă din sistem a celor bine pregătiţi, pe care viaţa îi va obliga să aleagă alte profesii juridice, sau tendinţe de corupere a sistemului. În ambele cazuri, sistemul judiciar ar suferi un efect negativ. Având în vedere aceste motive cred că remuneraţia adecvată nu trebuie să fie lăsată în afara preocupărilor atunci când se defineşte statutul magistratului. Pe de altă parte, trebuie observat că atât documentele internaţionale, cât şi literatura de specialitate nu fac referire la un anumit prag valoric al remuneraţiei, cel mai adesea fiind folosită noţiunea de „remuneraţie adecvată" sau „remuneraţie corespunzătoare". Cred că această noţiune trebuie să fie pusă în legătură cu trei factori: *importanţa socială a activităţii prestate, volumul activităţii prestate* şi *nivelul veniturilor în societatea de care aparţine sistemul judiciar din care face parte magistratul.* De aceea discuţiile despre cât câştigă un magistrat într-un anume sistem judiciar dintr-o anumită ţară sunt relevante numai din perspectiva statisticilor, deoarece ele trebuie corelate cu veniturilor membrilor societăţii

---

[1] *V.M. Ciobanu*, Tratat..., op. cit., vol. I, p. 24-25; *V.M. Ciobanu*, Câteva reflecţii..., loc. cit., p. 32; *V.M. Ciobanu*, Independenţa judecătorului şi principiul legalităţii în procesul civil, în Revista Română de Drept Privat nr. 1/2010, p. 32 şi urm. A se vedea şi *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 226.

[2] Menţionăm aici Principiul I lit. a) pct. II, Principiul 3 pct. 1 lit. b) din Recomandarea (94) 12 a Consiliului Europei privind independenţa, eficacitatea şi rolul judecătorilor, Carta Europeană a statutului judecătorului – pct. 6.1., 6.2.

respective şi capacităţile bugetare ale fiecărui stat[1]. O abordare a problematicii veniturilor magistraţilor desprinsă de nivelul veniturilor în societatea respectivă şi capacităţile bugetare ale statului conduce lucrurile în aceeaşi zonă a nerealismului în care se află şi abordarea potrivit căreia remuneraţia nu are nicio legătură cu serenitatea funcţiei de magistrat.

În legătură cu termenul ce trebuie utilizat pentru denumirea sumei de bani primite de către magistraţi ca recompensă pentru activitatea prestată în această funcţie, în unele legislaţii a fost desemnată „indemnizaţie"[2], iar în altele „salariu"[3]. În literatura de specialitate s-a arătat că niciunul din aceşti termeni nu este corect. Indemnizaţia este specifică demnitarilor, iar magistraţii nu sunt demnitari, deşi îndeplinesc funcţii de demnitate publică. Salariul este un termen consacrat în dreptul muncii ca un element al contractului de muncă, iar magistraţii nu îşi desfăşoară activitatea în baza unui contrat de muncă şi nu le este proprie terminologia de „angajat", specifică celui ale cărui raporturi de muncă se întemeiază pe un contract de muncă[4]. Vom utiliza termenul de salarizare sau drepturi de natură salarială pentru a desemna remuneraţia ce se cuvine magistraţilor pentru activitatea depusă de aceştia.

Potrivit legii privind statutul judecătorilor şi procurorilor, aceştia au dreptul la o remuneraţie stabilită în raport cu nivelul instanţei sau al parchetului, cu funcţia deţinută, cu vechimea în magistratură şi alte criterii prevăzute de lege.

Salarizarea judecătorilor şi procurorilor militari[5] se asigură de Ministerul Apărării Naţionale, în concordanţă cu prevederile legislaţiei privind salarizarea şi alte drepturi ale personalului din organele autorităţii judecătoreşti şi cu reglementările referitoare la drepturile materiale şi băneşti specifice calităţii de militar activ şi, respectiv, de salariat civil al acestui minister.

Auditorii de justiţie beneficiază de o bursă (inclusiv în perioada vacanţelor) având caracterul unei indemnizaţii lunare corespunzătoare funcţiei de judecător stagiar şi procuror stagiar, în raport cu vechimea pe care o au ca auditori. Bursa are natura şi regimul juridic al unui drept salarial şi se stabileşte pe baza indemnizaţiei brute prevăzute de lege pentru judecătorii şi procurorii stagiari. În această perioada se calculează şi se plătesc obligaţii la asigurările sociale de stat, precum şi contribuţia la asigurările sociale de sănătate.

---

[1] Pentru o situaţie comparativă a veniturilor magistraţilor la nivel european, a se vedea lucrarea *„Sisteme judiciare europene – fapte şi cifre"*, aprilie 2005, publicată de Comisia Europeană pentru Eficientizarea Justiţiei (CEPEJ) din cadrul Comisiei Europene.

[2] Legea nr. 50/1996 privind salarizarea şi alte drepturi ale judecătorilor Curţii Supreme de Justiţie, ale magistraţilor-asistenţi şi ale celorlalte categorii de personal (în prezent, abrogată).

[3] O.U.G. nr. 177/2002 privind salarizarea şi alte drepturi ale magistraţilor (în prezent, abrogată).

[4] Pentru amănunte legate de denumirea acordată sumei reprezentând remuneraţia judecătorilor şi procurorilor, a se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 215-220; *Şt. Beligrădeanu*, loc. cit., p. 32.

[5] Judecătorii şi procurorii militari sunt militari activi şi au toate drepturile şi obligaţiile ce decurg din această calitate.

Un alt principiu prevăzut de Legea nr. 303/2004, republicată, este acela că salarizarea judecătorilor şi procurorilor se stabileşte prin lege specială. Drepturile de natură salarială ale magistraţilor sunt reglementate în prezent prin O.U.G. nr. 27/2006 privind salarizarea şi alte drepturi ale judecătorilor, procurorilor şi altor categorii de personal din sistemul justiţiei[1] şi Legea-cadrul nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice (anexa VI – *familia ocupaţională de funcţii bugetare „justiţie"*)[2].

Ultima lege consacră principiile existente în documentele internaţionale menţionând că *„Salarizarea judecătorilor şi procurorilor trebuie să le asigure o reală independenţă economică, condiţie necesară pentru protecţia acestora împotriva oricărei atingeri aduse independenţei şi imparţialităţii lor în înfăptuirea actului de justiţie"*. Potrivit Legii privind salarizarea unitară, Salarizarea şi celelalte drepturi salariale ale magistraţilor şi persoanelor asimilate se stabilesc ţinându-se seama de criteriile aplicabile sistemului bugetar, precum şi de locul şi rolul justiţiei în statul de drept, echilibrul puterilor în stat, de importanţa socială a muncii, de participarea personalului din cadrul fiecărei categorii la buna funcţionare a sistemului judiciar, de răspunderea, complexitatea, riscurile fiecărei funcţii, de obligaţia de păstrare a confidenţialităţii, de pregătirea profesională, de interdicţiile prevăzute de lege pentru aceste categorii de personal şi de exigenţele impuse de documentele internaţionale privind funcţionarea eficientă a sistemului judiciar şi statutul magistraţilor.

Pentru condiţii de muncă grele, vătămătoare ori periculoase, magistraţii şi persoanele asimilate beneficiază şi de un spor de până la 15% din salariul de bază sau, după caz, din indemnizaţia lunară de încadrare, corespunzător timpului lucrat. Pe lângă judecătorii de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, de la curţile de apel, tribunale, tribunale specializate şi judecătorii, procurorii de la parchetele de pe lângă aceste instanţe, membrii Consiliului Superior al Magistraturii, personalul de specialitate juridică asimilat judecătorilor şi procurorilor, potrivit Legii nr. 303/2004, magistraţii-asistenţi de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, asistenţii judiciari, personalul auxiliar de specialitate, personalul de specialitate criminalistică şi personalul care ocupă funcţii auxiliare de specialitate criminalistică din cadrul Institutului Naţional de Expertize Criminalistice şi al laboratoarelor de expertize criminalistice, ofiţerii şi agenţii de poliţie judiciară, precum şi specialiştii din cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie, Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism şi personalul de probaţiune beneficiază sporuri pentru risc şi suprasolicitare neuropsihică şi pentru păstrarea confidenţialităţii, de următoarele drepturi salariale, în cuantum de 25% pentru risc şi suprasolicitare neuropsihică şi, respectiv, de 5% pentru asigurarea confidenţialităţii, aplicate la salariul de bază lunar, respectiv la indemnizaţia lunară de încadrare.

---

[1] M.Of. nr. 314 din 7 aprilie 2006.

[2] M.Of. nr. 877 din 28 decembrie 2011.

B. Alte drepturi patrimoniale. Magistraţii sunt încorsetaţi, aşa cum vom vedea, de un regim de interdicţii şi incompatibilităţi care conduc în cele din urmă la concluzia că nu pot cumula veniturile din magistratură cu cele din alte activităţi. Chiar şi atunci când acest lucru este permis, se va vedea că nu este vorba de activităţi recunoscute ca fiind aducătoare de venituri rezonabile (de ex.: un magistrat ar putea îndeplini funcţii didactice în învăţământul juridic superior). Sistemul de interdicţii şi incompatibilităţi asupra căruia voi reveni este menit să asigure independenţa şi imparţialitatea magistraţilor şi totodată să creeze acestora un statut demn de înălţimea funcţiei lor. Acest lucru însă are şi efectul de le reduce posibilităţile de cumulare a remuneraţiei obţinute din activitatea de magistrat cu venituri provenite din desfăşurarea altor activităţi. Din aceste motive, în scopul asigurării independenţei economice a magistraţilor, legea le acordă acestora în afară de drepturile de natură salarială şi alte drepturi cu caracter patrimonial:

- *dreptul la prima de instalare.* Absolvenţii, la încadrarea ca judecători, procurori sau personal asimilat acestora, imediat după terminarea studiilor superioare juridice sau, după caz, a Institutului Naţional al Magistraturii, în unităţi din altă localitate decât cea de domiciliu, beneficiază de o indemnizaţie de instalare egală cu indemnizaţia de încadrare brută lunară corespunzătoare funcţiei în care sunt încadraţi. În cazul în care absolventul este încadrat într-o unitate din mediul rural, indemnizaţia va fi egală cu două indemnizaţii de încadrare brute lunare. Prin ordin al ministrului Justiţiei sau al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, după caz, se poate aproba acordarea primei de instalare şi în cazul încadrării în localităţi în care atragerea juriştilor se face cu dificultate. Cel care a beneficiat de prima de instalare este obligat să îşi exercite funcţia în care a fost numit în unitate pentru o perioadă de cel puţin 2 ani sub rezerva restituirii acesteia;

- *dreptul la indemnizaţie compensatorie.* Judecătorii şi procurorii cu vechime continuă în magistratură de 20 de ani beneficiază, la data pensionării sau a eliberării din funcţie pentru motive neimputabile, de o indemnizaţie egală cu 7 indemnizaţii de încadrare lunare brute, care se impozitează potrivit legii. Aceasta se acordă chiar şi în cazul decesului judecătorului sau procurorului aflat în activitate, situaţie în care de indemnizaţie beneficiază soţul/soţia şi copiii care se află în întreţinerea acestuia la data decesului. Indemnizaţia se acordă o singură data în decursul carierei judecătorului sau procurorului;

- *asistenţă medicală gratuită, medicamente şi proteze.* Judecătorii, procurorii, personalul asimilat acestora şi magistraţii-asistenţi, în activitate sau pensionari, beneficiază în mod gratuit de asistenţă medicală, medicamente şi proteze, în condiţiile respectării dispoziţiilor legale privind plata contribuţiei pentru asigurările sociale de sănătate[1];

---

[1] Trebuie însă înţeles că magistraţii, precum şi personalul auxiliar plătesc contribuţiile de sănătate prin reţinerea din salarii a cotei reprezentând contribuţia la asigurările sociale de sănătate. În acest sens, I.C.C.J., Secţia civilă şi de proprietatea intelectuală, decizia nr. 3315 din 29 martie 2006, în Pandectele Române nr. 5/2006, p. 26-29.

- *dreptul la atribuirea locuinţelor de serviciu.* Judecătorii, procurorii şi personalul asimilat acestora, precum şi magistraţii-asistenţi au dreptul la atribuirea unei locuinţe de serviciu dacă, în localitatea unde îşi desfăşoară activitatea, aceştia, soţul/soţia sau copiii aflaţi în întreţinerea lor nu beneficiază de locuinţă proprietate personală ori nu li s-a atribuit locuinţă de către autorităţile administraţiei publice locale[1]. În cazul pensionării, titularul contractului de închiriere şi soţul ori soţia acestuia îşi păstrează drepturile locative pe tot parcursul vieţii. Cei care nu beneficiază de locuinţă de serviciu, au dreptul, în condiţiile prezentate anterior, la compensarea diferenţei dintre chiria ce s-ar stabili pentru o locuinţă de serviciu, potrivit legii, şi chiria[2] plătită pe baza unui contract de închiriere încheiat în condiţiile legii[3]. Legea prevede totuşi că nu pot beneficia de dreptul la atribuirea locuinţei de serviciu sau compensarea unei părţi din chirie dacă judecătorii, procurorii, personalul asimilat acestora şi magistraţii-asistenţi, inclusiv soţul/soţia acestora sau copiii aflaţi în întreţinerea lor, au înstrăinat o locuinţă proprietate personală după data numirii în funcţie în localitatea în care solicită drepturile respective;

- *dreptul la călătorii gratuite.* Magistraţii beneficiază anual de 6 călătorii în ţară dus-întors, gratuite, la transportul pe calea ferată clasa I, auto, naval şi aerian ori cu autoturismul;

- *dreptul de folosinţă asupra caselor de odihnă, a sanatoriilor şi a altor amenajări recreative şi sportive.* Judecătorii, procurorii, personalul asimilat acestora şi magistraţii-asistenţi, precum şi familiile acestora beneficiază, ca măsură de protecţie socială, de înlesniri stabilite prin ordin al ministrului Justiţiei sau al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, după caz, cu privire la folosirea caselor de odihnă, a sanatoriilor şi a altor amenajări recreative şi sportive aflate în proprietatea sau în administrarea Ministerului Justiţiei şi, respectiv, a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie;

- *dreptul la despăgubiri.* Judecătorii şi procurorii beneficiază de despăgubiri acordate din fondurile bugetare ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, ale Ministerului Justiţiei, Ministerului Public sau, în cazul judecătorilor şi procurorilor militari, din

---

[1] Locuinţele de serviciu aflate în proprietatea sau administrarea Ministerului Justiţiei şi unităţilor subordonate, precum şi cele aflate în proprietatea sau în administrarea Ministerului Public nu pot fi cumpărate de judecători, procurori sau orice alţi salariaţi ai acestor instituţii. Prin Ordinul nr. 927/2006 (M.Of. nr. 342 din 17 aprilie 2006) al ministrului Justiţiei au fost instituite condiţii şi criterii în privinţa atribuirii locuinţei de serviciu în fondul locativ al Ministerului Justiţiei.

[2] Plafonul în limita căruia se poate deconta chiria se stabileşte anual, pe localităţi, potrivit limitei bugetului alocat în acest scop în legea bugetului de stat, prin ordin comun al ministrului justiţiei, al preşedintelui Consiliului Superior al Magistraturii, al preşedintelui înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi al procurorului-şef al Direcţiei Naţionale Anticorupţie.

[3] Compensarea nu se acordă în cazul în care contractul de închiriere este încheiat cu rude de gradul I sau II. În situaţii excepţionale, determinate de inexistenţa unui fond locativ adecvat în localitatea unde îşi desfăşoară activitatea, contractul de închiriere poate avea ca obiect o locuinţă situată în altă localitate din circumscripţia aceluiaşi tribunal.

fondurile Ministerului Apărării, în cazul în care viaţa, sănătatea ori bunurile le sunt afectate în exercitarea atribuţiilor de serviciu sau în legătură cu acestea.

C. Dreptul la concediu. Judecătorii şi procurorii beneficiază de dreptul la:

- un concediu de odihnă plătit de 35 de zile lucrătoare pe an;
- concedii de studii de specialitate plătite pentru participarea la cursuri sau alte forme de specializare organizate în ţară sau în străinătate, pentru pregătirea şi susţinerea examenului de capacitate şi de doctorat, precum şi la concedii fără plată, potrivit Regulamentului privind concediile judecătorilor şi procurorilor[1];
- concedii medicale şi la alte concedii, în conformitate cu legislaţia în vigoare.

Prin urmare, magistraţii beneficiază de concediul prevăzut în Legea nr. 303/2004, republicată, cele prevăzute în Regulament şi alte concedii reglementate în alte acte normative.

D. Dreptul la pensie. În prezent regimul pensiilor în sistemul public este reglementat prin Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice[2]. Magistraţii se bucură de o serie de reguli speciale prevăzute în Legea nr. 303/2004, republicată. Aceste acte normative, rămase în vigoare sub acest aspect, prevăd în beneficiul magistraţilor şi altor persoane asimilate acestora: *pensia pentru limita de vârsta, pensia anticipată, pensia de invaliditate* şi *pensia de urmaş*.

Pensia pentru limita de vârstă.

Beneficiarii acestei pensii sunt:

- judecătorii şi procurorii;
- personalul de specialitate asimilat judecătorilor şi procurorilor (personalul de specialitate juridică din Ministerul Justiţiei, Ministerul Public, Consiliul Superior al Magistraturii, Institutul Naţional de Criminologie, Institutul Naţional de Expertize Criminalistice şi din Institutul Naţional al Magistraturii)[3];
- magistraţii-asistenţi de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, foştii judecători şi procurori financiari şi consilierii de conturi de la secţia jurisdicţională care au exercitat aceste funcţii la Curtea de Conturi;
- judecătorii şi procurorii pensionaţi anterior intrării în vigoare a Legii nr. 303/2004, care beneficiau de pensie în sistemul public şi care îndeplinesc condiţiile prevăzute de această lege pentru acordarea pensiei de serviciu.

---

[1] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 325/2005 pentru aprobarea Regulamentului privind concediile judecătorilor şi procurorilor, cu modificările ulterioare.

[2] M.Of. nr. 852 din 20 decembrie 2010.

[3] Potrivit art. 87 alin. (1) din Legea nr. 303/2004, republicată, *„pe durata îndeplinirii funcţiei, personalul de specialitate juridică din Ministerul Justiţiei, Ministerul Public, Consiliul Superior al Magistraturii, Institutul Naţional de Criminologie, Institutul Naţional de Expertize Criminalistice şi din Institutul Naţional al Magistraturii este asimilat judecătorilor şi procurorilor în ceea ce priveşte drepturile şi îndatoririle, inclusiv susţinerea examenului de admitere, evaluarea activităţii profesionale, susţinerea examenului de capacitate şi de promovare, dispoziţiile prezentei legi aplicându-se în mod corespunzător"*.

Vechimea necesară pentru a beneficia de pensie prevăzută de lege este 25 de ani în funcţia de judecător ori procuror, magistrat-asistent sau personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor şi procurorilor, precum şi în funcţia de judecător ori procuror financiar sau consilier de conturi de la secţia jurisdicţională a Curţii de Conturi. Judecătorii[1], procurorii, magistraţii-asistenţi de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, personalul de specialitate juridică asimilat judecătorilor şi procurorilor, precum şi foştii judecători şi procurori financiari şi consilierii de conturi de la secţia jurisdicţională care au exercitat aceste funcţii la Curtea de Conturi, dacă au vechimea de 25 de ani, se pot pensiona la cerere şi pot beneficia de pensia pentru limită de vârstă, înainte de împlinirea a 60 de ani sau la împlinirea a 60 de ani. La calcularea acestei vechimi se iau în considerare şi perioadele în care judecătorul, procurorul, magistratul-asistent sau personalul de specialitate juridică asimilat judecătorilor şi procurorilor, precum şi judecătorul, procurorul financiar şi consilierul de conturi la secţia jurisdicţională a Curţii de Conturi a exercitat profesia de *avocat, personal de specialitate juridică în fostele arbitraje de stat, consilier juridic* sau *jurisconsult*.

În cazul prevăzut, pensia se stabileşte în cuantum de 80% din *baza de calcul*, care este reprezentată de indemnizaţia de încadrare brută lunară sau de salariul de bază brut lunar, după caz, şi sporurile avute în ultima lună de activitate înainte de data pensionării. Pentru fiecare an care depăşeşte vechimea în magistratură arătată anterior se adaugă la cuantumul pensiei câte 1% din venit, fără a se putea depăşi venitul brut avut la data pensionării[2]. De această pensie beneficiază şi judecătorii şi procurorii cu o vechime în magistratură între 20 şi 25 de ani, la data împlinirii vârstei de 60 de ani, dar în acest caz cuantumul pensiei se va micşora cu 1% din baza de calcul prevăzută, pentru fiecare an care lipseşte din vechimea integrală în magistratură.

În cazul judecătorilor şi procurorilor pensionaţi anterior Legii nr. 303/2004, pensia de serviciu se stabileşte dintr-o bază de calcul egală cu indemnizaţia de încadrare brută lunară pe care o are un judecător sau procuror în activitate, în condiţii identice de funcţie, vechime şi nivel al instanţei sau parchetului unde a funcţionat înaintea

---

[1] Prin DCC nr. 262/2016 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 82 alin. (2) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor (M.Of. nr. 385 din 20 mai 2016), s-a stabilit că dispoziţiile art. 82 alin. (2) sunt constituţionale în măsura în care noţiunea de „judecător" din cuprinsul acestora include şi judecătorul Curţii Constituţionale.

[2] Prin Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 26/2015, pronunţată în cadrul unui recurs în interesul legii, s-a stabilit că majorarea prevăzută de dispoziţiile art. 82 alin. (4) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, republicată, de 1% pentru fiecare an care depăşeşte vechimea minimă de 25 ani, se aplică în condiţiile în care în calculul vechimii de 25 de ani, ca şi pentru vechimea ce depăşeşte această limită se au în vedere şi perioadele desfăşurate de către beneficiarii pensiei de serviciu în activităţile şi funcţiile conexe celor de judecător şi procuror, expres prevăzute de art. 82 alin. (1) şi alin. (2) din Legea nr. 303/2004, republicată, respectiv magistrat-asistent sau personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor, judecător ori procuror financiar sau consilier de conturi, precum şi în exercitarea profesiei de avocat, personal de specialitate juridică în fostele arbitraje de stat, consilier juridic sau jurisconsult.

eliberării din funcţia de judecător sau procuror, şi sporurile, în procent, avute la data eliberării din funcţie.

Judecătorii şi procurorii pot opta între pensia de serviciu şi pensia din sistemul public. Judecătorii şi procurorii militari pot opta între pensia de serviciu şi pensia militară de serviciu.

Pensionarea pentru limită de vârstă este un drept. Legea permite menţinerea în funcţie după împlinirea vârstei de pensionare prevăzute de lege, până la vârsta de 70 de ani, în următoarele condiţii:

- până la vârsta de 65 de ani, magistratul poate opta pentru rămânerea în funcţie, fără alte condiţii;
- după împlinirea vârstei de 65 de ani, menţinerea în activitate a magistratului este condiţionată de un aviz anual al Consiliului Superior al Magistraturii.

Legea prevede că judecătorii şi procurorii care au fost eliberaţi din funcţie prin pensionare pot cumula pensia de serviciu cu veniturile realizate dintr-o activitate profesională, indiferent de nivelul veniturilor respective[1].

---

[1] Iniţial, prin O.U.G. nr. 230/2008 pentru modificarea unor acte normative în domeniul pensiilor din sistemul public, pensiilor de stat şi al celor de serviciu, s-a prevăzut printre altele că *„judecătorii şi procurorii care au fost eliberaţi din funcţie prin pensionare pot cumula pensia de serviciu cu veniturile realizate dintr-o activitate profesională, indiferent de nivelul veniturilor respective, cu excepţia celor obţinute din exercitarea unor funcţii remunerate în cadrul autorităţilor şi instituţiilor publice centrale şi locale, indiferent de modul de finanţare şi subordonare, precum şi în cadrul regiilor autonome, societăţilor naţionale, companiilor naţionale şi societăţilor la care capitalul social este deţinut integral sau majoritar de stat sau de o unitate administrativ-teritorială”* (pentru a nu se înţelege greşit, precizez că excepţia de neconstituţionalitate a avut în vedere întregul act normativ, iar nu numai prevederile relative la magistraţi, *n.n.*). Împotriva ordonanţei s-a ridicat excepţia de neconstituţionalitate de către Avocatul Poporului. Curtea Constituţională a admis excepţia şi a declarat neconstituţională ordonanţa prin DCC nr. 82/2009 (M.Of. nr. 33 din 16 ianuarie 2009). În motivarea admiterii excepţiei Curtea a statuat că *„prin dispoziţiile cuprinse în ordonanţă se interzice cumulul pensiei cu veniturile realizate dintr-o activitate profesională desfăşurată în cadrul autorităţilor şi instituţiilor publice şi, corelativ, se impune obligaţia persoanelor aflate în situaţia menţionată de a opta pentru pensie ori pentru veniturile realizate din activitatea profesională, altfel spus, de a renunţa la pensie continuându-şi activitatea profesională sau de a înceta activitatea profesională aducătoare de venituri şi de a-şi conserva pensia. Interdicţiile şi obligaţiile impuse prin ordonanţă* afectează prin limitare *atât dreptul la pensie prevăzut de art. 47 alin. (2) din Constituţie, cât şi dreptul la muncă consacrat prin art. 41 din Legea fundamentală. Luând în considerare prevederile art. 115 alin. (6) din Constituţie, în conformitate cu care ordonanţele de urgenţă nu pot afecta drepturile şi libertăţile prevăzute în Constituţie, Curtea Constituţională constata că prevederile O.U.G. nr. 230/2008 sunt neconstituţionale, deoarece afectează drepturile fundamentale menţionate mai sus”*. Prin urmare, Curtea Constituţională a analizat constituţionalitatea extrinsecă a ordonanţei şi, găsind în această privinţă elemente de neconstituţionalitate, nu a mai verificat şi criticile de neconstituţionalitate ce vizau fondul problemei, respectiv interdicţia cumulului pensiei cu alte venituri realizate din activităţi profesionale. De altfel interdicţia cumulului este reglementată în ceea ce priveşte beneficiarii pensiei anticipate de serviciu, este drept numai până la împlinirea vârstei de pensionare, adică 60 de ani.

De *pensia de serviciu* beneficiază şi persoanele care au îndeplinit funcţiile de judecător, procuror, magistrat-asistent sau personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor (personalul de specialitate juridică din Ministerul Justiţiei, Ministerul Public, Consiliul Superior al Magistraturii, Institutul Naţional de Criminologie, Institutul Naţional de Expertize Criminalistice şi din Institutul Naţional al Magistraturii), precum şi în funcţia de judecător ori procuror financiar sau consilier de conturi de la secţia jurisdicţională a Curţii de Conturi, *chiar dacă la data pensionării au o altă ocupaţie*, însă eliberarea din funcţie nu s-a produs din motive imputabile acestora. Pentru a beneficia de pensia de serviciu, persoanele în cauză trebuie să îndeplinească condiţiile de vârsta (60 de ani) şi de vechime (20-25 ani) în funcţiile arătate anterior[1].

Pensia anticipată de serviciu. Am văzut că vârsta limita de pensionare este 60 de ani. Legea prevede însă că judecătorii şi procurorii se pot pensiona şi anticipat, cu reducerea vârstei de pensionare prevăzute de lege cu până la 5 ani, în cazul în care depăşesc cu cel puţin 5 ani vechimea în magistratură prevăzută pentru pensia de limită de vârstă, respectiv 25 de ani. În cazul în care îndeplinesc condiţiile pentru acordarea pensiei pentru limită de vârstă, cât şi cele pentru pensia anticipată de serviciu, magistraţii pot opta pentru una dintre acestea.

Cuantumul pensiei anticipate se stabileşte conform regulilor aplicabile în cazul pensiei pentru limită de vârstă.

Legea nu permite beneficiarilor pensiei anticipate de serviciu să cumuleze pensia de serviciu cu veniturile realizate dintr-o activitate profesională, indiferent de nivelul veniturilor respective, până la vârsta de 60 de ani.

---

[1] În literatura de specialitate s-a susţinut că în cazul persoanelor care la data cererii de pensionare nu mai au calitatea de judecător, procuror, magistrat – asistent sau personal asimilat, având o altă ocupaţie, vechimea de 20-25 de ani trebuie să se raporteze la exerciţiul efectiv al funcţiilor enumerate la art. 82 alin. (5) din Legea nr. 303/2004 (judecător, procuror, magistrat-asistent sau personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor, precum şi în funcţia de judecător ori procuror financiar sau consilier de conturi de la secţia jurisdicţională a Curţii de Conturi), nefiind aplicabilă noţiunea de vechime în magistratură, care înglobează şi perioada de timp în care a fost exercitată o altă profesie sau funcţie juridică, cum ar fi cea de avocat, notar etc. În această opinie nu pot beneficia de pensie de serviciu cei care la data formulării cererii de acordare a pensiei sunt avocaţi activi şi anterior au îndeplinit funcţia de judecător o perioadă mai mică de 20 de ani – *G.C. Frenţiu*. În legătură cu dreptul la pensie de serviciu a fostului magistrat devenit ulterior avocat, consilier juridic sau având orice altă profesie considerată vechime în magistratură, în Dreptul nr. 4/2010, p. 110-112. Soluţia, deşi îmbrăţişată în unele soluţii din practică, nu este pe deplin corectă, deoarece ar conduce la soluţii cel puţin inechitabile, dacă nu chiar hilare. Spre exemplu, dacă un avocat este primit în magistratură şi rămâne în funcţia de judecător timp de numai câţiva ani, la îndeplinirea vârstei de pensionare nu va avea nicio problemă din a obţine pensia de serviciu, deoarece i se recunoaşte în întregime perioada în care a exercitat calitatea de avocat ca fiind vechime în magistratură, în acest fel având o vechime de 20-25 ani. În schimb, dacă un magistrat cu vechime efectivă în aceasta funcţie de 19 ani decide să intre în avocatură, la împlinirea vârstei de 60 de ani el nu va beneficia de pensia de serviciu, deşi se află în situaţia în care a exercitat efectiv mai mult timp magistratura decât persoana din primul caz.

Pensia de urmaș. Pensia de urmaș revine soțului supraviețuitor, în vârsta de 60 de ani, al magistratului decedat, copiilor minori ai acestuia, precum și copiii majori până la terminarea studiilor, dar nu mai mult de 26 de ani. Aceștia primesc pe o perioadă de 3 luni echivalentul indemnizației de încadrare brute din ultima lună de activitate a celui decedat.

Soțul supraviețuitor/soția supraviețuitoare, copiii minori și copiii majori aflați la studii până la împlinirea vârstei de 26 de ani beneficiază, pe perioada cât îndeplinesc condițiile prevăzute de reglementările legale referitoare la pensiile de asigurări sociale din sistemul public, de o sumă unică egală cu indemnizația de încadrare brută lunară pe care a avut-o persoana respectivă la data decesului, plătită de angajator.

Pensia de invaliditate. Judecătorii, procurorii, personalul asimilat acestora și magistrații-asistenți care și-au pierdut total sau parțial capacitatea de muncă, fiind încadrați în gradul I sau II de invaliditate, în urma săvârșirii împotriva lor a unor fapte prevăzute de legea penală, în timpul sau în legătură cu serviciul, primesc pe perioada invalidității o pensie egală cu indemnizația de încadrare brută lunară avută la data survenirii invalidității și vor beneficia o singură dată de o compensație egală cu de cinci ori aceeași indemnizație brută.

Cei care în urma faptelor anterior prezentate și-au pierdut parțial capacitatea de muncă, fiind încadrabili în gradul III de invaliditate și care nu își mai pot exercita în continuare profesia beneficiază de o pensie egală cu cel puțin jumătate din indemnizația de încadrare brută avută în ultima lună de activitate, de o compensație egală cu de trei ori aceeași indemnizație brută, precum și de dreptul de a cumula, în condițiile legii, pensia cu salariul pe care îl pot primi dintr-o altă activitate desfășurată.

Dacă pierderea totală sau parțială a capacității de muncă a survenit din alte cauze decât cele prevăzute anterior, dar neimputabile magistratului sau persoanelor asimilate, aceștia beneficiază pe perioada invalidității, la cerere, în condițiile prevăzute de legea privind sistemul public de pensii, de o pensie egală cu 80% din indemnizația de încadrare brută lunară avută la data survenirii invalidității.

În urma unor dezbateri publice ce au avut loc pe marginea sistemului de pensii speciale ale magistraților și personalului asimilat acestora, a fost adoptată Legea nr. 118/2014 pentru completarea Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor[1]. Potrivit acesteia, nu beneficiază de pensia de serviciu și nici de indemnizația prevăzută la art. 81 din Legea nr. 303/2004, republicată[2], judecătorii, procurorii, magistrații-asistenți și personalul de specialitate juridică asimilat judecătorilor și procurorilor care, chiar ulterior eliberării din funcție, au fost condamnați definitiv ori s-a dispus amânarea aplicării pedepsei pentru o infracțiune de corupție, o infracțiune asimilată infracțiunilor de corupție sau o infracțiune în legătură cu acestea, săvârșite înainte de eliberarea din funcție. Aceste persoane beneficiază totuși

[1] M.Of. nr. 549 din 14 iulie 2014.

[2] Potrivit art. 81 din Legea nr. 303/2004, republicată, judecătorii și procurorii cu vechime continuă în magistratură de 20 de ani beneficiază, la data pensionării sau a eliberării din funcție pentru alte motive neimputabile, de o indemnizație egală cu 7 indemnizații de încadrare lunare brute, care se impozitează potrivit legii.

de pensie în sistemul public, în condiţiile legii. Punerea în mişcare a acţiunii penale pentru una dintre infracţiunile prevăzute anterior atrage, de drept, suspendarea soluţionării cererii de acordare a pensiei de serviciu sau, după caz, suspendarea plăţii pensiei de serviciu, dacă aceasta a fost acordată până la soluţionarea definitivă a cauzei. În această perioadă, persoana faţă de care s-a pus în mişcare acţiunea penală beneficiază, în condiţiile legii, de pensie din sistemul public. Dacă se dispune clasarea, renunţarea la urmărirea penală, achitarea, încetarea procesului penal sau renunţarea la aplicarea pedepsei, persoana în cauză este repusă în situaţia anterioară şi i se plăteşte pensia de serviciu de care a fost lipsită ca urmare a punerii în mişcare a acţiunii penale sau, după caz, diferenţa dintre aceasta şi pensia din sistemul public încasată după punerea în mişcare a acţiunii penale.

§2. Obligaţiile magistraţilor

Îndatoririle de care sunt ţinuţi magistraţii sunt de ordin profesional, menite să garanteze buna exercitare de către aceştia a funcţiei judiciare şi de ordin social, transpuse într-o serie de incompatibilităţi şi interdicţii, menite să păstreze independenţa, imparţialitatea, obiectivitatea, demnitatea şi onoarea membrilor corpului profesional. Specific magistraţilor este accentul pus asupra obligaţiilor de natură socială, constituite într-un complicat sistem de incompatibilităţi, interdicţii şi norme de conduită, ce exced limitei stricte a exerciţiului funcţiei judiciare. Este adevărat că în cazul magistratului este mai greu de conceput că odată plecat de la locul său de muncă, conduita să nu mai păstreze o seamă de reguli menite să apere prestigiul şi onoarea persoanei magistratului, dar şi a funcţiei care este legată de persoana sa[1]. Tocmai datorită caracterului aproape continuu al exerciţiului îndatoririlor specifice funcţiei sale, magistratul se poate afirma că se afla permanent în exerciţiul acesteia. Se va vedea că aceste lucruri fac ca magistratura să nu fie posibilă pentru orice om, fiind prea legată de echilibru, prudenţă, moderaţie, alte virtuţi morale, care nu sunt proprii fiecărei persoane (indiferent de capacităţile sale profesionale) şi care nu pot fi mimate întreaga viaţă.

Sub aspect reglementar, normele ce statuează asupra îndatoririlor ce revin magistraţilor îşi găsesc sediul în Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, Regulamentul de ordine interioară al instanţelor judecătoreşti[2] şi Codul

---

[1] Profesorul *E. Herovanu* arată că *„datoriile magistratului privesc nu numai sarcinile de serviciu şi relaţiile în sânul ordinului, ci însăşi normele generale de conduită, atât în viaţa publică şi în relaţiile sociale, cât şi în viaţa privată"* şi *„obiectiv, îngăduitor şi imparţial, el* (magistratul, *n.n.*) *trebuie să fie modelul omului datoriei, din moment ce la orice pas poate fi chemat să constate, dacă cei ce vin înaintea sa şi-au făcut sau nu datoria"* (*E. Herovanu*, op. cit., p. 393).

[2] Aprobat prin Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 1375/2015 (M.Of. nr. 970 din 28 decembrie 2015).

deontologic al judecătorilor şi procurorilor[1]. În mod obişnuit Codul deontologic ar trebui să conţină numai standarde ideale de comportament, iar nu îndatoriri a căror nerespectare să constituie comportament susceptibil de a fi sancţionat sub aspect disciplinar. Cu toate acestea, în sistemul nostru, legea prevede în categoria sancţiunilor disciplinare încălcarea unor conduite prescrise în codul deontologic, ceea ce conduce la concluzia că cel puţin în privinţa acestor cazuri codul deontologic reprezintă instrument sancţionator[2]. În dreptul comparat există ţări în care normele etice şi deontologice sunt separate de cele care reprezintă un comportament susceptibil de sancţiune disciplinară[3], dar şi ţări precum România, în care normele deontologice sunt dezvoltări sau reformulări ale regulilor ce atrag sancţiuni de ordin disciplinar.

2.1. Rezolvarea lucrărilor în termenele stabilite şi soluţionarea cauzelor în termen rezonabil

Judecătorii şi procurorii sunt obligaţi să rezolve lucrările în termenele stabilite şi să soluţioneze cauzele în termen rezonabil, în funcţie de complexitatea lor (art. 91 din Legea nr. 303/2004). Codul deontologic detaliază precizând că judecătorii şi procurorii sunt datori *să depună diligenţa necesară în vederea îndeplinirii lucrărilor repartizate, cu respectarea termenelor legale, iar în cazul în care legea nu prevede, înlăuntrul unor termene rezonabile.* Normele procedurale operează uneori cu termene exacte pentru efectuarea unor acte de procedură ce cad în sarcina instanţei: *motivarea hotărârii trebuie făcută în termen de 30 de zile de la pronunţare* [art. 426 alin. (5) C.proc.civ.]; *motivarea ordonanţei preşedinţiale se face în 48 de ore de la pronunţare* [art. 999 alin. (4) C.proc.civ.]; în *litigiile funciare termenele acordate nu pot fi mai mari de două săptămâni.* În cele mai multe cazuri însă legea nu stabileşte termene fixe pentru actele ce cad în sarcina instanţei de judecată, fiind lăsate la aprecierea judecătorului sau sunt folosite sintagme ce permit judecătorului o oarecare marjă de apreciere – *„se vor acorda termene scurte”*, *„se va judeca de urgenţă”* etc.

---

[1] Aprobat prin Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 328/2005 (M.Of. nr. 815 din 8 septembrie 2005).

[2] Pentru critica acestui sistem care îmbină standardele de comportament cu faptele susceptibile de sancţionare disciplinară a se vedea *T. Manea*, Îndatoririle etice ale judecătorilor şi procurorilor, în Dreptul nr. 1/2009, p. 113. Se insistă în mod corect pe distincţia ce trebuie făcută între o normă ce instituie cel mai bun standard de comportament şi o normă care incriminează o faptă susceptibilă de sancţiune disciplinară. Aceasta este şi viziunea exprimată în avizul nr. 3/2002 al Consiliului consultativ al judecătorilor europeni, în care s-a înclinat spre natura nesancţionabilă a normelor deontologice.

[3] În Italia se face o demarcare clară între normele de etică profesională şi faptele ce atrag sancţiuni disciplinare, în timp ce în Franţa normele de etică şi deontologie reprezintă dezvoltări ale normelor de ordin disciplinar şi nu sunt uşor de disociat de acestea, formând un tot unitar, urmând a reveni instanţei disciplinare rolul de a distinge când un comportament ce depăşeşte limitele eticii şi deontologiei capătă un caracter suficient de grav şi devine susceptibil de a fi sancţionat disciplinar. Se pare că şi legislaţia noastră este în spiritual acestui ultim sistem.

Atunci când legea nu determină un termen pentru soluţionarea unei cereri sau efectuarea unui act de procedură, judecătorul trebuie să opereze cu conceptul mai elastic de *„termen rezonabil"*.

Termenul de soluţionare a cauzei trebuie să fie nu numai rezonabil, dar şi previzibil. În acest sens, noul Cod de procedură civilă prevede posibilitatea judecătorului de a determina durata cercetării procesului, ceea ce oferă părţilor o relativă siguranţă privind durata procesului. De asemenea, noua reglementare instituie o **procedură specială**, de sine-stătătoare, îndreptată împotriva încălcării dreptului la soluţionarea procesului într-un termen optim şi previzibil: **contestaţia privind tergiversarea procesului**. Potrivit noii proceduri, conforme cu deciziile CEDO care au sancţionat lipsa mijloacelor legale de a acţiona în cazul depăşirii termenului rezonabil de soluţionare a cauzei, partea care consideră că pricina este tergiversată va putea solicita luarea măsurilor legale pentru ca această situaţie să fie înlăturată.

Am identificat anumite reguli privind termenele impuse de lege în legătură cu activitatea de judecată, dar judecătorii unei instanţe sunt adeseori obligaţi să respecte şi termenele stabilite de conducerea instanţei în privinţa efectuării unor lucrări ce nu sunt aferente activităţii de soluţionare a cauzelor aflate pe rolul instanţei.

Nerespectarea de către judecător a termenelor prevăzute de lege pentru efectuarea unor acte sau nerespectarea obligaţiei generale de soluţionare a cauzelor într-un termen rezonabil, nu afectează valabilitatea actelor de judecată efectuate cu întârziere, dar în anumite circumstanţe poate conduce la sancţionarea statului român pentru nerespectarea exigenţei impusă de art. 6 parag. 1 din Convenţia europeană privind soluţionarea procesului în termen rezonabil. Evident că neîndeplinirea obligaţiei profesionale în discuţie poate să atragă sancţiuni disciplinare asupra magistratului în cauză.

Trebuie însă menţionat că soluţionarea lucrărilor în termenul legal sau rezonabil este uneori o sarcină imposibilă în condiţiile în care un judecător are o supraîncărcare de cauze. Consiliul Superior al Magistraturii a emis o hotărâre prin care a stabilit programul optim de lucru al magistratului, impunând o limită de încărcare a fiecărui judecător, peste care acesta nu mai poate primi alte cauze. Deşi este indiscutabil faptul că atât respectarea termenelor prevăzute de lege, dar şi calitatea actului de justiţie sunt afectate de gradul de încărcare al unui judecător, hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii a avut efect negativ asupra celerităţii soluţionării cauzelor. Faptul că unui anumit complet nu îi mai sunt repartizate cauze peste gradul de încărcare stabilit ca fiind optim, unit cu faptul că numărul de cauze este cu mult mai mare decât cel optim în raport cu numărul completelor, s-a ajuns ca primul termen de judecată (chiar şi în materie comercială, unde legea vorbeşte de soluţionarea cauzelor cu celeritate) să fie de aproximativ 1 an (!!!).

2.2. Obligaţia de a păstra secretul profesional. Obligaţia de a păstra secretul deliberărilor

Judecătorii şi procurorii au obligaţia de a păstra secretul profesional, secretul deliberărilor şi al voturilor la care a participat, inclusiv după încetarea funcţiei (art. 91 din Legea nr. 303/2004).

Codul deontologic al judecătorilor şi procurorilor prevede că judecătorii şi procurorii au obligaţia de a nu dezvălui sau folosi în alte scopuri decât cele legate direct de

exercitarea profesiei informațiile pe care le-au obținut în această calitate. În cazul în care lucrările au caracter confidențial, magistrații sunt obligați să le păstreze în incinta instanței sau a parchetului și să nu permită consultarea lor decât cu respectarea regulilor prevăzute în acest sens de lege sau regulament.

2.3. Ținuta vestimentară

Judecătorii și procurorii sunt obligați ca în timpul ședințelor de judecată să aibă o ținută vestimentară corespunzătoare instanței. Vestimentația specifică participării la ședințele de judecată se asigură gratuit.

2.4. Declarația de avere. Declarația de interese. Alte declarații

Legea privind statutul judecătorilor și procurorilor prevede numai că aceștia sunt obligați să prezinte, în forma și în termenele prevăzute de lege, declarația de avere și declarația de interese (art. 93 din Legea nr. 303/2004). În ceea ce privește conținutul declarației de interese, acesta este stabilit prin Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției[1]. Procedura de completare a declarației de avere este detaliată în Legea nr. 176/2010[2]. Nedepunerea declarațiilor de interese și de avere constituie abatere disciplinară.

Judecătorii, procurorii, magistrații-asistenți și personalul auxiliar de specialitate sunt obligați să dea, anual, o declarație pe propria răspundere în care să menționeze dacă soțul, rudele sau afinii până la gradul al IV-lea inclusiv exercită o funcție sau desfășoară o activitate juridică ori activități de investigare sau cercetare penală, precum și locul de muncă al acestora. Declarațiile se înregistrează și se depun la dosarul profesional. Aceste declarații sunt puse și la dispoziția publicului prin pagina de internet a instanței astfel încât aceștia să cunoască eventualele cauze ce ar putea

---

[1] Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției (M.Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003). Potrivit art. 111 din această lege funcțiile și activitățile care se includ în declarația de interese sunt: *a)* calitatea de asociat sau acționar la societăți comerciale, companii/societăți naționale, instituții de credit, grupuri de interes economic, precum și membru în asociații, fundații sau alte organizații neguvernamentale; *b)* funcția de membru în organele de conducere, administrare și control ale societăților comerciale, regiilor autonome, companiilor/societăților naționale, instituțiilor de credit, grupurilor de interes economic, asociațiilor sau fundațiilor ori al altor organizații neguvernamentale; *c)* calitatea de membru în cadrul asociațiilor profesionale și/sau sindicale; *d)* calitatea de membru în organele de conducere, administrare și control, retribuite sau neretribuite, deținute în cadrul partidelor politice, funcția deținută și denumirea partidului politic. Obligativitatea depunerii declarației revine și celor care nu exercita astfel de funcții, menționându-se acest fapt în cuprinsul declarației.

[2] Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice, pentru modificarea și completarea Legii nr. 144/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative (M.Of. nr. 621 din 2 septembrie 2010).

afecta imparţialitatea unui magistrat. Trebuie precizat că existenţa unor grade de rudenie sau afinitate între magistraţi şi persoane aflate în sistem (avocaţi, consilieri juridici, notari publici etc.) nu reprezintă în sine o cauză de blamat sau care să conducă la concluzia generală cu privire la afectarea imparţialităţii în actul de judecată. Afectarea imparţialităţii ca urmare a unor interese comune între magistrat şi o rudă sau afin care lucrează în sistem reprezintă o problemă conjuncturală ce trebuie tratată în fiecare caz în parte, acolo unde exista, prin mijloacele procedurale puse la dispoziţie de lege. De altfel, existenţa acestor declaraţii de interese are scopul tocmai de a aduce la cunoştinţă eventuale situaţii ce ar putea afecta imparţialitatea magistratului pentru ca părţile interesate să solicite, dacă apreciază necesar, adoptarea unor măsuri procedurale precum recuzarea. Acest instrument de publicitate a raporturilor dintre magistraţi şi alţi profesionişti din sistemul judiciar sau juridic a fost creat pentru transparenţa acestor situaţii, altfel umane şi explicabile, şi nu este bine să fie folosit ca un instrument de blamare a celor care nu au făcut altceva decât să nu ascundă aspecte din viaţa privată care ar putea interesa participanţii la actul de justiţie. Spun aceasta pentru că în multe cazuri presa a prezentat simpla existenţă a relaţiilor de rudenie dintre magistraţii unei anume instanţe şi alţi profesionişti ai dreptului drept caz de corupţie[1]. Or, aşa cum am arătat, existenţa rudeniei sau afinităţii în sine nu poate prezuma afectarea imparţialităţii magistratului, fiind necesar a se dovedi că într-un anume caz concret magistratul nu s-a abţinut în contextul în care o rudă, soţ sau afin al acestuia, direct sau indirect, avea interese în cauza respectivă. Nedepunerea acestei declaraţii atrage răspunderea disciplinară a magistraţilor.

Judecătorii, procurorii, magistraţii-asistenţi, personalul de specialitate juridică asimilat magistraţilor şi personalul auxiliar de specialitate sunt obligaţi să facă o declaraţie autentică, pe propria răspundere potrivit legii penale, privind apartenenţa sau neapartenenţa ca agent sau colaborator al organelor de securitate, ca poliţie politică. Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii verifică declaraţiile făcute în acest sens, iar rezultatele verificărilor se ataşează la dosarul profesional. Legea nu prevede în mod expres care este sancţiunea nedepunerii acestei declaraţii, dar din formularea art. 99 lit. a) din Legea nr. 303/2004 se poate deduce că aceasta reprezintă abatere disciplinară.

Judecătorii, procurorii, magistraţii-asistenţi, personalul de specialitate juridică asimilat acestora şi personalul auxiliar de specialitate al instanţelor judecătoreşti şi parchetelor au obligaţia de a completa, anual, o declaraţie autentică, pe propria răspundere potrivit legii penale, din care să rezulte că nu sunt lucrători operativi, inclusiv acoperiţi, informatori sau colaboratori ai serviciilor de informaţii. Consiliul Suprem de Apărare a Ţării verifică, din oficiu sau la sesizarea Consiliului Superior al Magistraturii ori a ministrului Justiţiei, realitatea declaraţiilor, iar încălcarea obligaţiei de a nu desfăşura activităţile enunţate conduce la pierderea funcţiei.

---

[1] A se vedea Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 805/2006, în *Apărarea independenţei, imparţialităţii şi reputaţiei profesionale ale judecătorilor şi procurorilor*, p. 5-7.

2.5. Obligaţia de a se abţine de la orice acte sau fapte de natură să compromită demnitatea lor în profesie şi în societate

Această obligaţie a magistraţilor nu are un caracter determinat la anumite acte sau fapte ce ar fi prohibite acestora. Tocmai din această cauză uneori sunt probleme legate de accepţiunea ce ar trebui dată faptelor unei persoane care ar fi de natură sau nu să îi compromită demnitatea.

În mod general un comportament demn este definit drept cel care impune respect, dar şi rezervat şi sobru. În legile privind organizarea altor profesii judiciare, cum ar fi cea a avocaţilor cauzele de nedemnitate sunt indicate în mod expres: *cel condamnat definitiv prin hotărâre judecătorească la pedeapsa cu închisoare pentru săvârşirea unei infracţiuni intenţionate, de natură să aducă atingere prestigiului profesiei; cel care a săvârşit abuzuri prin care au fost încălcate drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului, stabilite prin hotărâre judecătorească, sau a săvârşit abateri disciplinare grave, sancţionate cu măsura excluderii din profesie, ca sancţiune disciplinară; cel căruia i s-a aplicat pedeapsa interdicţiei de a exercita profesia, pe durata stabilită prin hotărâre judecătorească sau disciplinară; falitul fraudulos, chiar reabilitat.*

Este clar că noţiunea de demnitate profesională şi socială nu poate fi analizată la modul general, ci numai în raport cu anumite aşteptări profesionale sau sociale în legătură cu persoana magistratului. Dificultatea ce decurge din stabilirea unui nomenclator de fapte ce ar face nedemn comportamentul unui magistrat în profesie şi în societate ne obligă să recurgem la identificarea unor detalii cu caracter exemplificativ ce decurg din Codul deontologic, din regulamentul de ordine interioară sau alte reglementari:

a) În cadrul profesional:

- relaţiile judecătorilor şi procurorilor în colectivele din care fac parte trebuie să se bazeze pe respect şi bună-credinţă indiferent de vechime şi funcţie;
- judecătorii şi procurori nu îşi pot exprima părerea despre probitatea morală sau corectitudinea colegilor cu excepţia situaţiei în care aceasta afectează imaginea justiţiei;
- pot să-şi exprime opinia privind dreptul la replică, în cazul în care prin articole de presă sau emisiuni audiovizuale s-au făcut afirmaţii defăimătoare la adresa lor[1];
- în timpul soluţionării cauzelor judecătorii şi procurorii trebuie să impună ordine şi solemnitate şi să adopte o atitudine demnă şi civilizată faţă de părţi, avocaţi, martori, experţi, interpreţi ori alte persoane şi să le solicite acestora un comportament adecvat;

---

[1] Nu a fost considerată abatere disciplinară intervenţia publică în care un procuror a apreciat ca acuzaţiile ce i s-au adus prin comunicatul de presă al procurorului general constituie o persecuţie politică şi un atentat la independenţa justiţiei. S-a apreciat că intervenţiile respective reprezintă opinia personală a magistratului, pe care acesta are dreptul şi libertatea de a o exprima, conform art. 10 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale. *G. Bogasiu, D. Vartirez, A. Segărceanu*, op. cit., p. 164-178.

- s-a reţinut că judecătorii şi procurorii nu pot să pretindă sau să accepte să-şi rezolve interesele personale sau ale familiei ori ale altor persoane altfel decât în limitele legale pentru toţi justiţiabilii, fiind interzisă folosirea calităţii pentru a dobândi avantaje sau alte priorităţi[1].

b) În cadrul social:

- judecătorii şi procurorii nu pot desfăşura acţiuni care, prin natura lor sau prin modul de finanţare ori executare ar putea să impieteze asupra îndeplinirii cu imparţialitate, corectitudine şi în termenele legale a obligaţiilor profesionale;

- judecătorii şi procurorii trebuie să aibă în societate un comportament ireproşabil şi o ţinută care să impună respect.

Au fost apreciate ca fiind comportamente ce afectează demnitatea profesională sau socială a magistraţilor: manifestarea unui comportament agresiv, discriminatoriu sau şicanatoriu faţă de unele părţi şi avocaţii lor, discuţiile cu justiţiabilii ale căror procese le are de soluţionat sau împrumutarea unor sume de bani şi nerestituirea lor la timp[2]; crearea de situaţii umilitoare faţă de părţi sau avocaţii acestora[3]; acordarea de lămuriri în legătură cu formularea şi depunerea unei acţiuni civile, inclusiv implicarea în depunerea acestei acţiuni[4]; întreţinerea unor relaţii de natură personală cu justiţiabilul din partea căruia a acceptat cadouri şi participarea la petreceri organizate de acesta[5]; participarea procurorului la şedinţa de judecată şi punerea de concluzii în fond într-o cauză în care condamnatul era rudă cu procurorul de şedinţă, precum şi comunicarea fratelui condamnatului a unor informaţii secrete în legătură cu intenţia conducerii parchetului de a formula calea de atac în cauza respectivă[6]; implicarea unui judecător în activităţi şi întruniri ale membrilor M.I.S.A. şi în acţiuni de protest împotriva unor măsuri luate faţă de unii lideri ai acestei asociaţii (în acest caz Consiliul Superior al Magistraturii a statuat asupra naturii nedemne a faptelor în mod indirect, refuzând să apere reputaţia magistratului atunci când acesta a solicitat adoptarea unei hotărâri de apărare a reputaţiei ca urmare a atacurilor venite împotriva sa în mass-media)[7].

Se poate observa că obligaţia de a se abţine de la orice acte sau fapte de natură să compromită demnitatea lor în profesie şi în societate este extrem de apropiată de una din condiţiile de admitere în magistratură şi implicit, de menţinere a funcţiei de magistrat, respectiv „buna reputaţie". În literatura de specialitate „buna reputaţie" a fost definită drept „credibilitatea de care se bucură magistratul în plan profesional, social, familial etc. În faţa membrilor cetăţii"[8]. Legătura dintre cele două noţiuni, ambele nedefinite exact prin legi şi regulamente, este evidentă, deoarece ar fi greu să ne imaginam cum ar putea să se bucure de credibilitate o persoană cu comportament

---

[1] *T. Manea*, op. cit., p. 101.

[2] *G. Bogasiu, D. Vartirez, A. Segărceanu*, op. cit., p. 145 -147.

[3] Idem, p. 153.

[4] Idem, p. 155-159.

[5] Idem, p. 160-163.

[6] Idem, p. 184-188.

[7] Idem, p. 104-107.

[8] *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 276.

nedemn. În ceea ce priveşte relaţia dintre acestea cred că săvârşirea de către magistrat a unor fapte *lato sensu* de natură să afecteze demnitatea profesională sau socială a acestuia, în funcţie de gravitatea acestora, poate conduce la afectarea bunei reputaţii. Atunci când lezarea demnităţii nu conduce la pierderea bunei reputaţii, organul sancţionator poate individualiza sancţiunea, dar atunci când se constată pierderea însăşi a bunei reputaţii sancţiunea nu poate fi decât excluderea din magistratură, deoarece nu mai este îndeplinită una dintre condiţiile necesare pentru admiterea în această funcţie.

2.6. Obligaţia de formare profesională

O îndatorire importantă ce revine magistraţilor este aceea de formare profesională continuă. Necesitatea reglementării unei atare obligaţii decurge din faptul că inamovibilitatea şi stabilitatea în funcţie de care beneficiază judecătorii şi procurorii pot determina şi o anumită stare de auto-satisfacţie profesională ce s-ar putea manifesta printr-o lipsă de motivaţie în aprofundarea cunoştinţelor din domeniul juridic. Un asemenea efect pe care l-ar produce garanţia stabilităţii funcţiei ar conduce la plafonarea magistratului, iar consecinţa ar fi dintre cele mai nefaste pentru sistemul judiciar şi pentru justiţiabili. Acesta este motivul pentru care s-a resimţit nevoia ca garanţiile de stabilitate în funcţie oferite magistraţilor să fie dublate de îndatoriri ale acestora de a păstra şi a ridica nivelul de competenţă profesională.

Legea prevede că responsabilitatea pentru formarea profesională revine Institutului Naţional al Magistraturii, conducătorilor instanţelor sau parchetelor, precum şi fiecărui judecător şi procuror, prin pregătire individuală.

Formarea profesională continuă presupune următoarele obligaţii în sarcina magistraţilor:

- de a participa, cel puţin o dată la 3 ani, la programe de formare profesională continuă organizate de Institutul Naţional al Magistraturii[1], de instituţii de învăţământ superior din ţară sau din străinătate ori la alte forme de perfecţionare profesională;
- de a urma un curs intensiv pentru învăţarea sau aprofundarea unei limbi străine şi un curs intensiv pentru iniţierea sau aprofundarea cunoştinţelor de operare pe calculator organizate de Institutul Naţional al Magistraturii sau de instanţele judecătoreşti sau parchete, de instituţii de învăţământ superior din ţară sau din străinătate, precum şi alte instituţii de specialitate.

În scopul îndeplinirii de către magistraţi a îndatoririi ce le revine în acest sens, în cadrul fiecărei curţi de apel şi în cadrul fiecărui parchet de pe lângă curtea de apel se organizează periodic activităţi de formare profesională continuă constând în consultări, dezbateri, seminarii, sesiuni sau mese rotunde, cu participarea Institutului Naţional al Magistraturii[2].

Activităţile de formare profesională continuă constau în cunoaşterea şi aprofundarea legislaţiei interne, a documentelor europene şi internaţionale la care România

---

[1] Consiliul Superior al Magistraturii aprobă anual, la propunerea Institutului Naţional al Magistraturii, programul de formare profesională continuă a judecătorilor şi procurorilor.

[2] Tematica acestora se aprobă de Consiliul Superior al Magistraturii.

este parte, a jurisprudenţei instanţelor judecătoreşti şi a Curţii Constituţionale, a jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului şi a Curţii de Justiţie a Comunităţilor Europene, a dreptului comparat, a normelor deontologice, în abordarea multidisciplinară a instituţiilor cu caracter de noutate, precum şi în aprofundarea unor limbi străine şi operarea pe calculator. În cadrul acestor activităţi trebuie să se ţină seama de dinamica procesului legislativ şi de necesitatea specializării judecătorilor şi procurorilor[1].

Îndeplinirea de către judecători şi procurori a criteriilor de competenţă şi performanţă profesională este supusă unei verificări la fiecare 3 ani (prima evaluare se face la 2 ani de la numirea în funcţie). Verificarea presupune evaluarea privind eficienţa[2], calitatea activităţii[3] şi integritatea[1], obligaţia de formare profesională continuă şi

---

[1] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 322/2005 pentru aprobarea Regulamentului privind modul de desfăşurare a cursurilor de formare profesională continuă a judecătorilor şi procurorilor şi atestare a rezultatelor obţinute, cu modificările ulterioare, stabileşte modalitatea concretă de desfăşurare a cursurilor de formare continuă.

[2] Eficienţa activităţii desfăşurate de judecători se apreciază în funcţie de următorii indicatori: a) respectarea termenului rezonabil de soluţionare a cauzelor; b) operativitatea în soluţionarea cauzelor; c) respectarea termenului legal de redactare a hotărârilor; d) rezolvarea în termen legal a altor atribuţii stabilite prin ordinul de serviciu. Indicatorii corespunzători criteriului eficienţei sunt apreciaţi în funcţie de volumul de activitate al instanţei, volumul de activitate al judecătorului evaluat, complexitatea cauzelor cu care a fost învestit şi încărcătura efectivă medie pe ţară. În cazul procurorilor, eficienţa activităţii de urmărire penală desfăşurată se apreciază în funcţie de următorii indicatori: a) capacitatea de mobilizare şi de identificare a priorităţilor reflectată în planul de anchetă; b) efectuarea ritmică a urmăririi penale în toate cauzele aflate în lucru/în curs de soluţionare; c) utilizarea eficientă a instituţiei delegării organelor de poliţie; d) operativitatea soluţionării lucrărilor, în raport cu volumul de activitate şi complexitatea cauzelor soluţionate. Indicatorii de evaluare a eficienţei activităţii de urmărire penală se raportează la volumul de activitate al procurorului din perioada evaluată, la volumul de activitate al parchetului şi la complexitatea cauzelor soluţionate.

[3] Calitatea activităţii desfăşurate de judecători se apreciază în funcţie de următorii indicatori: a) calitatea redactării hotărârilor judecătoreşti; b) conduita în timpul şedinţei de judecată. La analizarea indicatorului privind calitatea redactării hotărârilor judecătoreşti se au în vedere următorii subindicatori: a) capacitatea de analiză şi sinteză; b) coerenţa în exprimare; c) argumentaţia clară şi logică. La analizarea indicatorului privind conduita în timpul şedinţei se au în vedere următorii subindicatori: a) abilităţile de comunicare clară şi logică; b) profesionalismul interacţiunii sociale. La evaluarea altor activităţi desfăşurate de judecători pe baza unor dispoziţii din legi şi regulamente se iau în considerare următorii indicatori: a) frecvenţa verificărilor efectuate la compartimentul sau, după caz, instituţia respectivă; b) soluţionarea corespunzătoare a deficienţelor constatate; c) întocmirea la termen şi verificarea corespunzătoare a lucrărilor; d) activitatea purtătorului de cuvânt. Calitatea activităţii de urmărire penală se apreciază în funcţie de următorii indicatori: a) soluţii imputabile procurorului, dispuse prin: hotărâri definitive de achitare, hotărâri definitive de restituire, infirmări şi redeschideri ale urmăririi penale, urmate de adoptarea unei alte soluţii; b) număr de inculpaţi arestaţi preventiv, netrimişi în judecată din motive imputabile; c) respectarea prevederilor procedurale; d) calitatea redactării şi motivării soluţiilor, calitatea exprimării, spiritul de sinteză;

absolvirea unor cursuri de specializare[2]. În cazul celor care îndeplinesc funcţii de conducere, evaluarea vizează şi modul de îndeplinire a funcţiilor manageriale. Potrivit Regulamentului privind evaluarea activităţii profesionale a judecătorilor şi procurorilor, procesul de evaluare a judecătorilor şi procurorilor implică parcurgerea următoarelor etape:

- *observarea de către membrul desemnat al comisiei a unor activităţi profesionale cu caracter public desfăşurate de judecătorul sau procurorul evaluat;*
- *analiza documentelor care conţin rezultate ale activităţii profesionale a judecătorului sau procurorului evaluat;*
- *autoanaliza şi autoaprecierea* (autoevaluarea este definită în regulament drept procesul prin care judecătorul sau procurorul formulează propriile aprecieri cu privire la activitatea desfăşurată în perioada supusă evaluării, acordând note motivate la fiecare indicator, aceasta având rolul de a pregăti judecătorul sau procurorul pentru un dialog constructiv cu membrii comisiei de evaluare, în cadrul interviului);
- *interviul de evaluare* (interviul de evaluare constă în discuţia purtată între judecătorul sau procurorul evaluat şi membrii comisiei de evaluare la finalul perioadei de evaluare, după efectuarea autoevaluării, atât cu privire la aspectele care nu au putut fi clarificate ca urmare a culegerii datelor şi informaţiilor necesare evaluării, cât şi cu privire la aspectele în legătură cu care judecătorul sau procurorul a formulat observaţii şi obiecţii. În perioada supusă evaluării, între judecătorul sau procurorul evaluat şi membrii comisiei de evaluare pot avea loc periodic discuţii cu privire la orice aspecte privind procesul de evaluare);
- *stabilirea de comun acord a unui plan individual de dezvoltare profesională;*
- *acordarea calificativului.*

Evaluarea activităţii se realizează de către comisii constituite prin hotărâre a Consiliul Superior al Magistraturii potrivit unor criterii stabilite prin Regulamentul privind evaluarea activităţii profesionale a judecătorilor şi procurorilor, aprobat prin

---

e) capacitatea de interpretare a probelor, acurateţea raţionamentului juridic şi rigoarea expunerii faptelor.

[1] Integritatea judecătorilor, cât şi a procurorilor se apreciază în funcţie de următorii indicatori comuni: a) respectarea standardelor de conduită conforme cu onoarea şi demnitatea profesiei, stabilite de Codul deontologic al judecătorilor şi procurorilor; b) sancţiuni disciplinare rămase irevocabile în perioada supusă evaluării; c) imparţialitatea.

[2] La analizarea criteriului formării profesionale continue a judecătorilor şi procurorilor vor fi avuţi în vedere următorii indicatori: a) disponibilitatea de a participa şi participarea la programele de formare profesională continuă organizate de Institutul Naţional al Magistraturii, de instituţiile de învăţământ superior din ţară sau din străinătate ori la alte forme de perfecţionare profesională, inclusiv la cursuri de limbi străine şi cursuri pentru iniţierea sau aprofundarea cunoştinţelor de operare pe calculator; b) prezentarea de teme la învăţământ profesional, colocvii, simpozioane de specialitate, lucrări şi articole publicate, inclusiv contribuţii la elaborarea unor culegeri sau buletine de jurisprudenţă, proiecte şi culegeri de acte normative, activitatea didactică, inclusiv cea de formator, tutore de practică, responsabil cu formarea continuă descentralizată; c) studiul individual al legislaţiei, practicii şi doctrinei în materie; d) studierea şi valorificarea jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului şi a Curţii de Justiţie a Comunităţilor Europene.

hotărârea a Consiliului Superior al Magistraturii[1]. Comisiile de evaluare, desemnate prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii separat pentru judecători şi procurori[2], întocmesc rapoarte de evaluare a activităţii profesionale a judecătorilor şi procurorilor, putând acorda unul dintre calificativele *„foarte bine"*, *„bine"*, *„satisfăcător"* sau *„nesatisfăcător"*. Cei care în urma evaluării primesc calificativul *„nesatisfăcător"*, precum şi cei care primesc calificativul *„satisfăcător"* în urma a două evaluări consecutive sunt obligaţi să urmeze pentru o perioadă între 3 şi 6 luni cursuri speciale organizate de Institutul Naţional al Magistraturii, care se încheie prin susţinerea unui examen.

---

[1] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 767/2007 pentru aprobarea Regulamentului privind evaluarea activităţii profesionale a judecătorilor şi procurorilor.

[2] Regulamentul stabileşte şi componenţa comisiilor de evaluare: a) pentru judecătorii Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, din preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, 2 judecători desemnaţi de colegiul de conducere al Instanţei Supreme şi un membru supleant; b) pentru judecătorii de la judecătorii, tribunale, tribunale specializate şi curţi de apel şi procurorii de la parchetele de pe lângă acestea, din preşedintele instanţei sau, după caz, conducătorul parchetului, 2 judecători, respectiv 2 procurori, desemnaţi de colegiul de conducere al instanţei sau parchetului, şi un membru supleant; c) pentru procurorii din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, din conducătorul secţiei, direcţiei/serviciului, 2 procurori desemnaţi de colegiul de conducere şi un membru supleant; d) pentru procurorii din cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie, din procurorul şef al direcţiei, 2 procurori desemnaţi de colegiul de conducere şi un membru supleant; e) pentru procurorii din cadrul Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism, din procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, procurorul şef al direcţiei, 2 procurori desemnaţi de colegiile de conducere şi un membru supleant. Judecătorii şi procurorii, precum şi membrii supleanţi desemnaţi de colegiile de conducere sunt numiţi în comisiile de evaluare având în vedere următoarele criterii: pregătirea şi experienţa profesională, reputaţia de care se bucură, abilităţile de comunicare, precum şi rezultatul obţinut la ultima evaluare. Nu pot fi numiţi în comisiile de evaluare judecătorii şi procurorii care nu au fost evaluaţi în funcţia de judecător sau procuror ori cei care au fost sancţionaţi disciplinar, în mod irevocabil, în ultimii 3 ani. În cazul imposibilităţii constituirii comisiei de evaluare din cauza neîndeplinirii unuia dintre criteriile prevăzute de regulament de către judecătorii sau procurorii care funcţionează la o instanţă ori un parchet, evaluarea se face de comisia constituită la instanţa ierarhic superioară sau, după caz, la parchetul ierarhic superior. Regulamentul stabileşte şi reguli stricte în privinţa incompatibilităţilor ce pot fi reţinute în privinţa membrilor comisiilor de evaluare, precum şi competenţele comisiilor de evaluare (de exemplu, *„pentru evaluarea calităţii redactării hotărârilor, comisia de evaluare, respectiv judecătorul evaluat, selecţionează fiecare, anual, un număr de cel puţin 10 hotărâri cu obiect diferit, cu un grad de complexitate cel puţin mediu, pronunţate în diferite stadii procesuale, pe care le consideră relevante pentru activitatea desfăşurată. Actele întocmite de judecător sau procuror, considerate de acesta şi de membrii comisiei relevante sub aspectul calităţii activităţii, se ataşează la raportul de evaluare în copie sau în format electronic ori sunt indicate prin menţionarea numărului lucrării"*). Pentru a asigura unitatea în apreciere între diferitele comisii în cadrul procedurilor de evaluare, Consiliul Superior al Magistraturii a adoptat un *Ghid de evaluare a activităţii profesionale a magistraţilor*, în care sunt detaliate pe larg toate criteriile prevăzute în regulament pentru evaluarea activităţii magistraţilor (Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 10/2008, cu completări şi modificări ulterioare).

Judecătorul sau procurorul care primește calificativul *„nesatisfăcător"* la două evaluări consecutive sau cel care nu reușește promovarea examenului susținut în urma cursurilor speciale organizate de Institutul Național al Magistraturii este eliberat din funcție pentru *incapacitate profesională*. Eliberarea din funcție se face de către Președintele României, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii.

Evoluția profesională a unui judecător sau procuror este evidențiată în fișa dosarului profesional, care este întocmit și păstrat de Consiliul Superior al Magistraturii. Dosarul profesional cuprinde date confidențiale, la care au acces însă judecătorii și procurorii în cauză.

2.7. Tendințe de dezvoltare în formarea continuă și evaluarea activității magistraților. Date statistice

Institutul Național al Magistraturii a elaborat documentul privind Strategia formării continue 2009-2012. Documentul indică principalele tendințe în procesul de formare continuă a magistraților. Evident, baza de plecare în stabilirea liniilor de strategie o constituie cerințele de bază ale exercitării profesiei de magistrat în sistemul juridic românesc, astfel cum au fost ele definite în documentul **„Profilul magistratului în sistemul juridic din România"**[1], aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 184/01/03/06. *Pentru a corespunde acestui profil*, programele de formare continuă ale *Institutului Național al Magistraturii* trebuie să contribuie la îndeplinirea obiectivelor care rezultă din profilul magistratului adoptat de Consiliul Superior al Magistraturii:

a) să fie capabili să gândească independent în chestiuni juridice;

b) să recunoască factorii intra-personali care le pot împiedica judecata corectă (chiar în condițiile unor cunoștințe temeinice);

c) să înțeleagă societatea românească, comunitatea în care trăiesc, să poată aprecia și accepta nevoia supremației legii în societate, să se simtă angajați în restabilirea încrederii cetățenilor în justiție;

d) să manifeste integritate morală; să aibă capacitatea și curajul îmbunătățirii mediului social intra-organizațional în care își desfășoară activitatea profesională;

e) să comunice clar și logic și să fie receptivi la informația care le poate îmbunătăți mesajul;

f) să fie credibili, demni de încredere;

g) să fie eficienți în managementul propriilor îndatoriri și să contribuie la îmbunătățirea administrării instanței.

---

[1] Potrivit acestui document magistratul ar trebui să aibă, în special, competențe în trei domenii fundamentale: *competențe instrumentale* (capacitate de analiză și sinteză, capacitatea de organizare și planificare, de a stabili priorități, cunoștințe generale de bază, cunoștințe de bază necesare profesiei de magistrat și integritatea profesională, autoritate, disponibilitatea în îndeplinirea îndatoririlor profesionale s.a.), *competențe interpersonale* (capacitatea de evaluare și autoevaluare, capacitatea de a lucra în echipă, de a face schimb de cunoștințe, abilități interpersonale, atitudinea în relațiile cu colegii) și *competențe sistemice* (capacitatea de a transpune în practică cunoștințele dobândite, abilități de cercetare, capacitatea de a învăța, deschiderea pentru informații, argumente noi, capacitate de adaptare la noi situații, creativitate).

Dintre obiectivele propuse în Strategia de formare continuă este de reţinut atenţia pe care Institutul Naţional al Magistraturii o acordă ameliorării abilităţilor de comunicare a magistraţilor (care implică cunoştinţe de operare pe calculator, cunoaşterea unei limbi străine de circulaţie), formării în domeniul dreptului comunitar, al dreptului internaţional al drepturilor omului, instituţiilor judiciare europene şi adoptării în programele de învăţământ a unor elemente de drept comparat. Aceste domenii vin să completeze cele tradiţionale – de cunoaştere a dreptului intern şi a jurisprudenţei instanţelor noastre.

§3. Incompatibilităţi şi interdicţii

3.1. Incompatibilităţile

A. Noţiune. Noţiunea de incompatibilitate este folosită în două sensuri: primul se referă la *imposibilitatea cumulării calităţii de judecător sau procuror cu alte funcţii sau calităţi*, a doilea se referă la *imposibilitatea judecării unei anume cauze de către un judecător, individual determinat, aflat într-o situaţie pe care legea o determină ca fiind de natură să prezume afectarea imparţialităţii sale*[1]. În acest capitol voi analiza numai primul sens dat noţiunii de incompatibilitate, cu privire la celălalt sens analiza fiind făcută în capitolul rezervat compunerii completelor de judecată şi incidentelor procedurale referitoare la acestea. Incompatibilităţile în sensul analizat sunt instituite pentru a feri pe cât posibil pe magistraţi de orice raport care ar putea să le afecteze independenţa şi imparţialitatea. Cumulul funcţiilor şi calităţilor pot conduce uneori la existenţa unor raporturi care pot fi sursa unor presiuni exercitate asupra magistratului sau prilejul dobândirii de către magistrat a unor interese proprii sau de grup, care la un anumit moment să conducă la afectarea imparţialităţii în exerciţiul funcţiei judiciare. În majoritatea statelor magistraţii sunt supuşi unui sistem de incompatibilităţi menite să asigure independenta şi imparţialitatea acestora[2].

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

[1] Pentru aceeaşi distincţie între cele două sensuri ale noţiunii de incompatibilitate, a se vedea *I. Leş*, Incompatibilităţile şi interdicţiile în funcţie ale magistraţilor, în Revista Română de Drept Privat nr. 1/2008, p. 84. Autorul distinge între incompatibilităţile în funcţie şi cele prevăzute de Codul de procedură civilă: *„primele au caracter general în sensul că îi vizează pe toţi judecătorii şi procurorii, în timp ce incompatibilităţile prevăzute de Codul de procedură civilă se refera numai la judecătorii aflaţi în una din situaţiile strict determinate de lege"*. Autorul constată în mod corect că *„incompatibilităţile în funcţie afectează însăşi calitatea de judecător sau procuror, iar cele reglementate de Codul de procedură civilă doar dreptul judecătorului de a soluţiona o anumită cauza civilă"*.

[2] A se vedea şi *R. Perrot*, op. cit., p. 321. Autorul arată că dincolo de drepturile şi obligaţiile ce decurg în mod natural din statutul conferit de exerciţiul funcţiei publice, judecătorii sunt ţinuţi şi de obligaţii particulare care sunt ataşate necesităţii de a apăra independenţa şi obiectivitatea lor, precum şi spiritul de ataşament absolut faţă de exerciţiul funcţiei judiciare. Autorul împarte aceste reguli particulare în *interdicţii*, *incompatibilităţi* şi *incapacităţi de a judeca* în anumite cazuri (acestea din urmă au fost analizate şi în prezenta lucrare în capitolul rezervat compunerii completelor de judecată).

Este de reţinut că, spre deosebire de alte categorii profesionale din sistemul juridic care sunt supuse unor incompatibilităţi[1], în cazul magistraţilor existenţa unui caz de incompatibilitate nu oferă, în principiu, posibilitatea suspendării exerciţiului funcţiei judiciare pe durata cazului de incompatibilitate. Am spus „în principiu", deoarece în cazul detaşării magistratului la o instituţie publică, pe durata detaşării magistratul îndeplineşte o altă funcţie păstrând în continuare calitatea de magistrat pe toata durata detaşării. Însă în mod obişnuit exerciţiul altei funcţii sau calităţi, în afara celor prevăzute de lege, conduce la pierderea calităţii de magistrat, iar nu numai a exerciţiului temporar al funcţiei.

B. Incompatibilitatea funcţiei de magistrat cu orice altă funcţie publică sau privată. Funcţia de magistrat este incompatibilă cu orice altă funcţie publică sau privată, cu excepţia funcţiilor didactice din învăţământul superior[2]. Această incompatibilitate având un mare grad de cuprindere este reglementată chiar prin legea fundamentală [art. 125 alin. (3), pentru judecători şi art. 132 alin. (2), pentru procurori]. Aceeaşi prevedere se regăseşte şi în Legea nr. 161/2003 (art. 101), precum şi în Codul deontologic al judecătorilor şi procurorilor (art. 21). Legea privind statutul judecătorilor şi procurorilor conţine însă o prevedere puţin diferită, menţionând că *„funcţiile de judecător, procuror, magistrat-asistent şi asistent judiciar sunt incompatibile cu orice alte funcţii publice sau private, cu excepţia funcţiilor didactice din învăţământul superior, precum şi a celor de instruire din cadrul Institutului Naţional al Magistraturii şi al Şcolii Naţionale de Grefieri, în condiţiile legii"* [art. 5 alin. (1) din Legea nr. 303/2004]. Diferenţa de reglementare introdusă prin legea privind statutul judecătorilor şi procurorilor, care adaugă funcţiilor didactice din învăţământul superior cele din cadrul I.N.M. şi S.N.G., este firească, dar, cel puţin într-o interpretare *ad litteram*, riscă să fie apreciată drept neconstituţională, deoarece nici Institutul Naţionala al Magistraturii şi nici Şcoala Naţională de Grefieri nu sunt instituţii cuprinse în sistemul de învăţământ[3]. Problema decurge din modul în care este

---

[1] În cazul avocaţilor, existenţa unui caz de incompatibilitate conduce numai la suspendarea exerciţiului profesiei pe durata incompatibilităţii, ulterior aceştia putând solicita ridicarea suspendării prin încetarea cazului de incompatibilitate.

[2] Pentru opinia potrivit căreia magistraţii pot avea funcţii didactice în învăţământul superior, dar nu pot ocupa funcţii de conducere în cadrul instituţiilor de învăţământ superior în cadrul cărora activează, a se vedea *I. Leş*, Consideraţii privind statutul judecătorilor şi perspective unei noi organizări a Consiliului Superior al Magistraturii în lumina Legii nr. 161/2003, în Curierul Judiciar nr. 6/2003, p. 104; *I. Leş*, Incompatibilităţile şi interdicţiile în funcţie ale magistraţilor, op. cit., p. 85-89. Se pare că şi Consiliul Superior al Magistraturii a adoptat aceeaşi soluţie, respectiv aceea că *judecătorii şi procurorii, care au calitatea de cadru didactic, pot ocupa numai funcţii de execuţie în structurile unei facultăţi sau universităţi, precum şi în structurile unei instituţii de cercetare în domeniu juridic.* A se vedea Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 821/2008.

[3] În literatura de specialitate s-a susţinut caracterul neconstituţional al dispoziţiilor legale care permit cumulul funcţiei de magistrat cu activitatea din cadrul I.N.M. şi S.N.G. Autorul s-a întemeiat pe analiza textelor, exprimând totuşi opinia că soluţia legală, deşi inferioară ca forţă juridică celei constituţionale, este de preferat. *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 326. Autorul

formulată norma constituţională, care este categorică şi atotcuprinzătoare în a limita cumulul de funcţii numai la funcţiile didactice din învăţământul superior şi nu lasă loc unor variante similare. Prin raportare la forţa juridică a normei constituţionale, prevederile legale sunt în pericol de contestare sub aspectul constituţionalităţii. Desigur că nu cred că legiuitorul constituant ar fi obiectat ceva în privinţa cumulului funcţiei de magistrat cu aceea de formator în cadrul instituţiilor de pregătire profesională ale magistraţilor sau personalului specializat. Totuşi, până în prezent, nu s-au ridicat probleme în acest sens, majoritatea formatorilor în cadrul I.N.M. şi S.N.G. fiind, aşa cum este şi normal, magistraţi în funcţie[1]. Mai mult, Consiliul Superior al Magistraturii a apreciat, în virtutea naturii didactice a activităţii, că funcţia de judecător sau procuror este compatibilă cu funcţia de lector în cadrul Institutului Diplomatic Român[2].

În literatura juridică[3] a fost tratată drept incompatibilitate şi prevederea cuprinsă în art. 6 din Legea nr. 303/2004, potrivit căreia *„Judecătorii, procurorii, magistraţii-asistenţi, personalul de specialitate juridică asimilat magistraţilor şi personalul auxiliar de specialitate sunt obligaţi să facă o declaraţie autentică, pe propria răspundere potrivit legii penale, privind apartenenţa sau neapartenenţa ca agent sau colaborator al organelor de securitate, ca poliţie politică"*. Nu cred că această prevedere legală reglementează un caz de incompatibilitate. Pentru a fi un caz de incompatibilitate, cumulul de funcţii sau calităţi ar trebui să fie în prezent. Or, textul se referă la apartenenţa la fosta securitate, ce a activat în perioada totalitarismului de tip comunist, iar nu la o structură existentă în prezent. Dacă am accepta că este vorba de o incompatibilitate, ar trebui să acceptam că Securitatea, ca poliţie politică, încă există. Aşa cum am mai arătat, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii verifică autenticitatea celor declarate. Legea nu prevede o sancţiune expresă în cazul în care s-ar dovedi apartenenţa la structurile fostei Securităţi. Cred că eventuala constatare a faptului că un judecător sau procuror a avut calitatea de agent sau colaborator al organelor de Securitate, ca poliţie politică, ar conduce la pierderea condiţiei *„bunei reputaţii"*, ceea ce atrage în mod logic şi pierderea calităţii de magistrat.

---

găseşte ca singură soluţie modificarea dispoziţiei constituţionale, dar acest lucru este dificil de realizat datorită procedurii greoaie de revizuire a Constituţiei. Cred că momentan soluţia este una de interpretare mai flexibilă a normei, calitatea de formator în cadrul I.N.M. sau S.N.G. neconferind o funcţie, ci reprezintă numai activităţi de pregătire profesională pe care orice magistrat le poate efectua, cu atât mai mult cu cât ambele instituţii sunt în subordinea Consiliului Superior al Magistraturii. Tot în sensul neconstituţionalităţii dispoziţiilor legale ce permit cumulul funcţiei judiciare cu cea de instruire în cadrul I.N.M. şi S.N.G., a se vedea *I. Leş*, Incompatibilităţile şi interdicţiile în funcţie ale magistraţilor, op. cit., p. 89 urm.

[1] Pentru analiza compatibilităţii calităţii de judecător sau procuror cu cea de formator I.N.M. sau S.N.G. din perspectiva dispoziţiilor constituţionale, a se vedea *I. Chelaru*, Unele reflecţii privind incompatibilităţile constituţionale ale magistraţilor, în R.R.D.J. nr. 2/2016, p. 165-169.

[2] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 316/2010.

[3] *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 327.

Un veritabil caz de incompatibilitatea este reglementat în art. 7, conform căruia *„judecătorii, procurorii, magistrații-asistenți, personalul de specialitate juridică asimilat acestora și personalul auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și parchetelor nu pot fi lucrători operativi, inclusiv acoperiți, informatori sau colaboratori ai serviciilor de informații"*. Consiliul Suprem de Apărare a Țării verifică, din oficiu sau la sesizarea Consiliului Superior al Magistraturii ori a ministrului Justiției, verifică realitatea declarațiilor de neapartenență la aceste structuri.

Existența cumulului de funcții este sancționabilă ca abatere disciplinară, în conformitate cu dispozițiile art. 99 lit. b) din Legea nr. 303/2004 (*„încălcarea prevederilor legale referitoare la incompatibilități și interdicții privind judecătorii și procurorii"*). Legea nu stabilește o anumită sancțiune, lăsând la aprecierea instanței disciplinare aplicarea uneia dintre sancțiunile prevăzute la art. 100[1]. Spre deosebire de celelalte incompatibilități, în privința cărora legea nu stabilește o anumită sancțiune, în cazul dovedirii cumulului funcției de magistrat (persoane asimilate) cu cea de *lucrător operativ, inclusiv acoperit, informator sau colaborator al serviciilor de informații*, legea prevede expres eliberarea din funcția deținută.

3.2. Interdicțiile

A. Noțiune. Interdicțiile ce îi privesc pe magistrați au aceleași scopuri ca și incompatibilitățile, respectiv asigurarea independenței și imparțialității acestora, dar și acela al asigurării unui prestigiu al justiției[2]. Interdicțiile sunt reglementate în Legea nr. 303/2004, Legea nr. 161/2003, Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor. Interdicțiile vizează uneori aspecte cu caracter general, aplicabile tuturor magistraților (de exemplu, interdicția de a desfășura activități comerciale), alteori imposibilități de participare la o judecată concretă a unui anumit magistrat (de exemplu, nu pot participa împreună la judecata unei cauze dacă sunt soți sau rude până la gradul IV inclusiv). Prima categorie de interdicții se apropie foarte mult de natura incompatibilităților în funcție, deosebirea fiind dată numai de faptul că incompatibilitățile presupun cumul de funcții, în timp ce interdicțiile vizează un cumul de calități sau desfășurarea unor activități care nu corespund profilului social, profesional și moral pe care legea l-a rezervat magistratului[3]. A doua categorie de interdicții se identifică cu incompatibilitățile reglementate în Codul de procedură civilă și conduc la îndepărtarea magistratului de la judecarea unei cauze concrete.

---

[1] În literatura de specialitate a fost criticat faptul că legea nu a stabilit un anumit grad al sancțiunii, față de gravitatea faptei de a întreține o incompatibilitate în funcție. Autorul apreciază că încălcarea regulilor relative la incompatibilități este una dintre cele mai grave încălcări ale legii pe care le poate săvârși un magistrat, în afara de încălcarea legii penale și propune ca singură sancțiune posibilă excluderea din magistratură (*I. Leș*, Incompatibilitățile și interdicțiile în funcție ale magistraților., loc. cit., p. 92).

[2] A se vedea *I. Leș*, Considerații privind statutul judecătorilor..., loc. cit., p. 107.

[3] În literatura de specialitate s-a afirmat că acest gen de interdicții nu sunt altceva decât o expresie a incompatibilităților, concluzie pe care nici autorul nu a dorit să o generalizeze datorită caracterului eterogen al interdicțiilor (*I. Leș*, Incompatibilitățile și interdicțiile în funcție ale magistraților, loc. cit., p. 94).

B. Interdicţia de a desfăşura activităţi comerciale, direct sau prin persoane interpuse sau de deţine anumite calităţi în cadrul societăţilor supuse înregistrării în registrul comerţului sau societăţilor simple, societăţilor cu personalitate juridică sau societăţilor profesionale, cu sau fără personalitate juridică. Potrivit Legii nr. 303/2004 şi Legii nr. 161/2003, judecătorii şi procurorii nu pot desfăşura activităţi comerciale, direct sau prin persoane interpuse. Interdicţia este importantă, dar de redusă aplicabilitate, deoarece este greu de presupus că indiferent de existenţa sau inexistenţa ei, o persoană care exercita funcţia de magistrat s-ar complace în calitatea de profesionist, rămânând mai degrabă problema desfăşurării activităţii profesionale prin persoane interpuse.

În strânsă legătură cu activitatea de profesionist, legea prevede interdicţii privind deţinerea unor calităţi în cadrul structurii unor persoane juridice care desfăşoară activitate comercială. Deşi aceste calităţi nu conferă în sine calitatea de profesionist celui care le deţine, ele atribuie acestuia dreptul de a decide în legătură cu activitatea unei persoane juridice ce desfăşoară activitate comercială, ceea ce din perspectiva scopului instituirii interdicţiilor prezintă aceleaşi argumente ca şi desfăşurarea activităţii profesionale în mod nemijlocit. Sub acest aspect magistraţilor le este interzis:

- să aibă calitatea de asociat sau membru în organele de conducere, administrare sau control la societăţi simple, societăţi cu personalitate juridică sau societăţi profesionale, cu sau fără personalitate juridică, societăţi supuse înregistrării la registrul comerţului, bănci sau instituţii de credit, societăţi de asigurare ori financiare, companii naţionale, societăţi naţionale sau regii autonome;
- să aibă calitatea de membru al unui grup de interes economic[1];
- să participe direct sau prin persoane interpuse la jocuri de tip piramidal, jocuri de noroc sau sisteme de investiţii pentru care nu se asigură transparenţa fondurilor[2].

Prin excepţie de la regulile indicate, legea prevede că judecătorii şi procurorii pot fi acţionari sau asociaţi ca urmare a legii privind privatizarea în masă. În ceea ce priveşte compatibilitatea funcţiei de judecător sau procuror cu aceea de asociat sau acţionar, Consiliul Superior al Magistraturii a decis că simpla calitate de acţionar sau asociat nu este de natură să aducă atingere independenţei şi imparţialităţii specifice funcţiei de judecător sau procuror[3]. În schimb, tot Consiliul Superior al Magistraturii a decis că funcţia de judecător, respectiv procuror, este incompatibilă cu cea de

---

[1] Grupul de interes economic este asocierea dintre două sau mai multe persoane fizice sau juridice, constituite pe o perioadă determinată, în scopul înlesnirii sau dezvoltării activităţii economice a membrilor săi, precum şi al rezultatelor activităţii respective.

[2] Art. 99 lit. q) din Legea nr. 303/2004, republicată, prevede că reprezintă abatere disciplinară *„participarea directă sau prin persoane interpuse la jocurile de tip piramidal, jocuri de noroc sau sisteme de investiţii pentru care nu este asigurată transparenţa fondurilor"*.

[3] Plenul C.S.M., Hotărârea nr. 363/2010. Totuşi trebuie să remarc că în interpretarea Consiliului Superior al Magistraturii nici calitatea de asociat nu atrage consecinţe, deşi legea prevede clar interdicţia „calităţii de asociat" fără a face distincţie între formele de societate comercială în legătură cu care ar avea această calitate. Or, *ubi lex non distiguit, nec nos distinguere debemus.*

investitor la bursă, urmând a fi sesizat Ministerul Justiţiei în vederea reglementării situaţiilor în care calitatea de acţionar este dobândită prin moştenire[1].

C. Interdicţia de a desfăşura activităţi politice. Ideea de independenţă şi imparţialitate ce guvernează întregul comportament profesional al magistratului conduce inevitabil la întrebarea dacă acesta poate să aibă opţiuni politice, dacă poate să şi le exprime şi dacă poate să militeze pentru îndeplinirea deziderateloor politice pe care le îmbrăţişează. Pe de o parte, este greu de admis că un om cu o cultură socială precum cea a unui magistrat nu ar fi interesat de politică, deoarece în cele din urmă politica este cea care generează mersul unei întregi societăţi, iar doctrinele politice nu sunt altceva decât reflexul unor soluţii de dezvoltare a societăţii. De pildă, partidele de dreapta consideră că impozitele trebuie să fie mici pentru a crea venituri suplimentare celor bogaţi, astfel încât distribuirea lor către ceilalţi membri ai societăţii să se facă prin cheltuirea acestor venituri sau prin investiţiile realizate de cei care dobândesc în acest fel un surplus, în acest fel ajungându-se la o bunăstare generală. Partidele de stânga doresc tot bunăstarea generală, dar prin altă metodă, respectiv impozitarea agresivă a celor care au venituri mari şi distribuirea către păturile mai puţin favorizate. În linii mari, evident, ambele doctrine politice doresc un bine social, modalităţile de realizare fiind determinate de gândirea socială proprie fiecăreia dintre ele. Este incorect să cerem unui magistrat să nu aibă o opinie în astfel de probleme pentru că ar trebui să îi cerem să nu îl intereseze nici prezentul şi nici viitorul său şi nici al membrilor familiei sale. Politica însă este făcută de către oameni, simpatic sau antipatici, oameni cu probleme dintre care unele juridice sau chiar judiciare. Dacă un magistrat ar fi deopotrivă membru al unui partid politic asupra sa ar plana suspiciunea de a favoriza pe cei care sunt membri sau simpatizanţi ai acelui partid. Nu am spus că magistratul îi va favoriza pe aceştia, deoarece nu cred că un magistrat român este atât de slab încât să confunde opţiunile socio-politice abstracte cu actele sau faptele săvârşite în plan economic sau social de către persoane care au aceleaşi opţiuni politice ca şi el, dar cu care nu are nimic altceva în comun. Faptul că eu nu sunt suspicios însă nu împiedică pe foarte mulţi să fie bănuitori în legătură cu un magistrat care are opţiuni politice manifeste sau care face parte dintr-un partid politic. Credem că în interdicţiile ce le vom analiza există un mare

[1] Şedinţa din 28 iunie 2006 a Plenului Consiliului Superior al Magistraturii. În sensul critic faţă de această opinie, a se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 335. Critica autorului nu vizează fondul problemei ci lipsa de atribuţii a Consiliului Superior al Magistraturii în exprimarea unor astfel de opinii de principiu, precum şi faptul că aceasta ar putea echivala cu o antepronunţare în cazul în care s-ar pune în discuţie o procedură disciplinara în legătură cu efectuarea unor astfel de activităţi de către un magistrat. Totuşi, ulterior, instanţele judecătoreşti au decis că interdicţia judecătorilor şi procurorilor de a avea calitatea de asociat sau de membru în organele de conducere, administrare sau control la persoanele juridice nu poate fi extinsă la aceea de investitor la bursă în privinţa celorlalte instrumente financiare tranzacţionate, în afara acţiunilor, în lipsa unor prevederi legale care să instituie o asemenea interdicţie (C.A. Bucureşti, Secţia de contencios administrativ şi fiscal, sentinţa civilă nr. 1764/2014, în *P.A. Coţovanu, D. Călin*, op. cit., p. 207-221).

grad de ipocrizie, deoarece este de bun simt ca un magistrat să aibă opţiuni politice, iar neexprimarea lor nu garantează cu nimic faptul că nu ar influenţa activitatea sa profesională. De altfel, în sistemele de drept problema magistratului şi opţiunilor sale politice nu este rezolvată unitar: sunt ţări care rezolvă problema în mod categoric prin interzicerea oricărei activităţi politice manifeste, precum şi apartenenţa la un partid politic (de exemplu, Spania, Franţa, Italia[1]), altele care permit apartenenţa la un partid politic, dar nu permit magistratului activismul politic, altele care permit magistraţilor atât apartenenţa la un partid politic, cât şi dreptul de a activa politic.

Se pot identifica trei probleme în legătură cu statutul magistratului şi politica:

- dacă magistratul poate avea opţiuni politice;
- dacă magistratul poate să îşi exprime opiniile politice;
- dacă magistratul poate fi membru al unui partid politic.

Potrivit art. 9 din Legea nr. 303/2004, *magistraţii nu pot face parte din partide politice şi să desfăşoare activităţi cu caracter politic. De asemenea, în exercitarea funcţiilor, ei trebuie să se abţină de la exprimarea sau manifestarea convingerilor politice.* Interdicţia magistraţilor de a face parte din partide politice este prevăzută şi în art. 40 alin. (3) din Constituţia României.

Codul deontologic al judecătorilor şi procurorilor prevede în sarcina magistraţilor reguli de conduită profesională în strânsă legătură cu factorul politic:

- interdicţia de a reflecta opţiunile politice în activitatea profesională – *„în îndeplinirea atribuţiilor de serviciu judecătorii şi procurorii nu trebuie să fie influenţaţi de doctrine politice"*;
- interzicerea activismului politic – *„judecătorii şi procurorii nu pot milita pentru aderarea altor persoane la o formaţiune politică, nu pot participa la colectarea fondurilor pentru formaţiunile politice şi nu pot permite folosirea prestigiului sau imaginii lor în astfel de scopuri"; „...nu pot participa la reuniuni publice cu caracter politic"; „...nu pot să acorde niciun fel de sprijin unui candidat la o funcţie publică cu caracter politic"*;

---

[1] A se vedea *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 201. În Franţa este interzisă magistratului participarea, în această calitate, în poziţii publice de partizan în cadrul unei activităţi politice militante. Este interesant de amintit că în sistemul francez se reglementează incompatibilitatea între exerciţiul funcţiei judiciare şi exerciţiul unui mandat politic naţional, european, regional, departamental sau municipal, dar incompatibilitatea nu conduce decât la suspendarea exerciţiului funcţiei judiciare pe durata mandatului şi nicidecum la încetarea calităţii de magistrat. Există în sistemul francez şi o extindere în timp a incompatibilităţii, bazată pe ideea că şi după încetarea funcţiei politice se pot conserva multe amiciţii sau inamiciţii ce pot afecta imparţialitatea magistratului: în următorii 3 ani încetării exerciţiului mandatului politic, nu poate fi numit sau menţinut în jurisdicţia unde a exercitat funcţia publică electivă. Este adevărat că legea franceză pare mai atentă în ce priveşte statutul magistratului atunci când vine vorba de posibilele conflicte de interese. Astfel, nu poate fi exercitată funcţia de magistrat în circumscripţia în care soţul acestuia este deputat sau senator. În literatura franceză se apreciază că măsurile acestea, în pofida caracterului lor draconic, nu sunt eficiente, deoarece pot fi uşor eludate prin persoane interpuse, aprecieri care apropie destul de mult realităţile şi obiceiurile de acolo de cele pământene de la noi, făcându-ne pentru câteva momente să ne simţim mai în rândul lumii. A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 326-328.

- interdicţia manifestării convingerilor politice în legătură cu activitatea profesională – *„...nu se pot servi de actele pe care le îndeplinesc în exercitarea atribuţiilor de serviciu pentru a-şi exprima sau manifesta convingerile politice".*

Rezultă că sistemul nostru nu interzice magistraţilor să aibă opţiuni politice, pe care şi le pot exprima prin exerciţiul dreptului de a alege în cadrul alegerilor locale, parlamentare sau prezidenţiale. Este interzisă apartenenţa la un partid politic. De asemenea, magistraţii nu pot să îşi exprime convingerile politice în timpul activităţii profesionale şi nici nu pot face acte de activism politic. Soluţia interdicţiei de a face parte din partide politice este excesivă, dar probabil adecvată gradului de suspiciune ridicat prezent în societatea românească.

În ceea ce priveşte sancţiunile ce se pot dispune în caz de încălcare a interdicţiei relative la activităţile politice există o dublă reglementare care este de natură să creeze confuzie în identificarea posibilelor sancţiuni. Art. 99 lit. a) şi d) din Legea nr. 303/2004 califică faptele legate de încălcarea interdicţiilor, precum şi cele relative la desfăşurarea de activităţi publice cu caracter politic sau manifestarea convingerilor politice în exercitarea atribuţiilor de serviciu drept abatere disciplinară. Textul nu indică sancţiunile aplicabile, ceea ce conduce în mod logic la aplicarea art. 100 din aceeaşi lege, care prevede patru posibile sancţiuni: *avertismentul; diminuarea indemnizaţiei de încadrare lunare brute cu până la 20% pe o perioadă de la o lună la 6 luni; mutarea disciplinară pentru o perioadă de până la un an la o instanţă sau la un parchet, situate în circumscripţia aceleiaşi curţi de apel ori în circumscripţia aceluiaşi parchet de pe lângă aceasta; suspendarea din funcţie pe o perioadă de până la 6 luni; excluderea din magistratură.* În acelaşi timp art. 108 din Legea nr. 161/2003 prevede că încălcarea dispoziţiilor din această lege care instituie aceleaşi interdicţii ca şi Legea nr. 303/2004 constituie abateri disciplinare şi se sancţionează, în raport cu gravitatea abaterilor, cu: *suspendarea din funcţie pe timp de maximum 6 luni; excludere din magistratură.* Ne aflăm în faţa a două reglementări legale care oferă soluţii parţial diferite în una şi aceeaşi problemă: o lege califică abaterea drept gravă şi permite aplicarea a numai două sancţiuni (suspendarea sau excluderea din magistratură), altă lege, ulterioară, permite instanţei disciplinare o marjă mai largă de apreciere şi corelativ o paletă mai largă de sancţiuni (de la avertisment până la excluderea din magistratură). Cred că soluţia corectă este aplicarea dispoziţiilor legii speciale, respectiv Legea nr. 161/2003, aceasta având ca principal obiect de reglementare exact *măsurile pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice.* Chiar dacă Legea nr. 303/2004 este ulterioară, regula rezolvării concursului între două norme aflate în conflict indică faptul că o normă generală ulterioara nu poate abroga o normă specială anterioară decât în mod expres. Or, constatând că în materia incompatibilităţilor şi interdicţiilor norma specială o reprezintă Legea nr. 161/2003, iar Legea nr. 303/2004 nu abrogă în mod expres dispoziţiile contrare existente anterior, soluţia aplicării cu prioritate a acestora se impune. Îmbrăţişarea acestei teze presupune că pentru încălcarea interdicţiilor

relative la manifestările politice, astfel cum au fost definite de lege, sancţiunile nu pot fi decât suspendarea sau excluderea din magistratură[1].

D. Interdicţia unor activităţi juridice paralele. Magistraţilor le este interzis să exprime public opinia cu privire la procese aflate în curs de desfăşurare sau asupra unor cauze cu care a fost sesizat parchetul, precum şi să comenteze sau să justifice în presă ori emisiuni audiovizuale hotărârile sau soluţiile date în dosarele rezolvate de ei.

Magistraţii nu pot să dea consultaţii scrise sau verbale în probleme litigioase, chiar dacă acestea se află pe rolul altor instanţe sau parchete decât cele la care funcţionează respectivul magistrat. Ei nu pot îndeplini nicio altă activitate care, potrivit legii, revine avocatului.

Totuşi, magistraţii pot să acorde asistenţă juridică şi să pledeze în cauzele lor personale, ale ascendenţilor şi descendenţilor, ale soţilor, precum şi ale persoanelor puse sub tutela sau curatela lor. Chiar şi în aceste cazuri, magistraţii nu trebuie să se folosească de calitatea ce o au pentru a influenţa soluţia instanţei de judecată sau a parchetului şi trebuie să evite a se crea aparenţa că ar putea influenţa soluţia. De asemenea, Codul deontologic prevede că relaţiile de familie şi sociale ale judecătorilor şi procurorilor nu trebuie să influenţeze soluţiile pe care le adoptă în exercitarea atribuţiilor de serviciu. În acest sens, magistraţilor le este interzis să intervină pentru soluţionarea unor cereri, să pretindă ori să accepte rezolvarea intereselor personale sau ale membrilor familiei ori ale altor persoane, altfel decât în limita cadrului legal.

Magistraţii nu pot desfăşura activităţi de arbitraj în litigii civile, comerciale sau de altă natură [art. 8 lit. b) din Legea nr. 303/2004, dar şi art. 102 lit. a) din Legea nr. 161/2003]. Dispoziţiile legale interzic orice activitate de arbitraj, indiferent de poziţia de arbitru sau supraarbitru pe care ar putea să o aibă într-o anumită cauză.

Magistraţii pot participa la elaborarea de publicaţii sau studii de specialitate, a unor lucrări literare sau ştiinţifice sau la emisiuni audiovizuale fără caracter politic.

Magistraţii mai pot fi membri ai unor comisii de examinare sau de întocmire a proiectelor de acte normative, a unor documente interne sau internaţionale, cu acordul conducătorului instanţei sau al parchetului.

Legea nr. 303/2004 prevede în art. 11 alin. (3), reluat şi în Codul deontologic, că magistraţilor le este permis să fie şi membri în societăţi civile sau academice, precum şi ai oricărei persoane juridice de drept privat fără scop patrimonial. Această prevedere cuprinsă în codul deontologic a atras critica potrivit căreia ar fi contrară normelor constituţionale, deoarece acestea din urmă nu permit cumulul funcţiei de magistrat decât cu funcţiile didactice în învăţământul superior. Apreciem critica drept exagerată, cu atât mai mult cu cât incompatibilitatea reglementată constituţional se referă la cumulul funcţiei de magistrat cu o altă „funcţie", iar calitatea de membru într-o societate civilă, academică sau altă persoană juridică nu echivalează cu o

[1] În acelaşi sens, *I. Leş*, Incompatibilităţile şi interdicţiile în funcţie ale magistraţilor, loc. cit., p. 97.

„funcție"[1]. În literatura de specialitate s-a mai arătat că dispozițiile Codului deontologic care permit magistraților să fie *„membri ai societăților civile sau academice, precum și ai altor persoane juridice de drept privat fără scop patrimonial"* s-ar afla în contradicție cu dispozițiile art. 8 lit. c) din Legea nr. 303/2004 potrivit cu care *judecătorilor și procurorilor le este interzis să aibă calitatea de asociat la societăți simple, societăților cu personalitate juridică sau societăților profesionale, cu sau fără personalitate juridică*. În opinia noastră, textul Codului deontologic nu se află în contradicție cu prevederile legale, deoarece el nu face decât să reia aproximativ dispozițiile art. 11 alin. (3) din lege. Eventual, s-ar pune problema corelării art. 11 alin. (3) cu art. 8 lit. c) din Legea nr. 303/2004. Din acest punct de vedere considerăm că textele sunt numai într-un aparent conflict. Art. 8 lit. c) interzice calitatea de asociat la societăți civile în timp ce art. 11 alin. (3) calitatea de membru în societăți științifice, academice sau alte persoane juridice de drept privat fără scop patrimonial. Prin urmare, *este interzisă numai calitatea de asociat la acele societăți civile sau persoane juridice de drept privat care au scop patrimonial, fiind permisă această calitate la cele care nu au un astfel de scop*.

Săvârșirea unor fapte de încălcare a acestor interdicții constituie abatere disciplinară conform art. 99 lit. a) din Legea nr. 303/2004, sancționabilă conform art. 100 din aceeași lege. În ce privește faptele care sunt prevăzute și în Legea nr. 161/2003, sancțiunile nu pot fi decât suspendarea sau pierderea calității de magistrat, conform acestor prevederi speciale.

E. Interdicția de a declara grevă și de a se organiza sindical. Potrivit art. 202 din Lege nr. 62/2011 a dialogului social[2] nu pot declara grevă: *procurorii, judecătorii*, personalul militar și personalul cu statut special din cadrul Ministerului Apărării Naționale, al Ministerului Administrației și Internelor, *al Ministerului Justiției și din instituțiile și structurile din subordinea sau coordonarea acestora*, inclusiv al *Administrației Naționale a Penitenciarelor*, al Serviciului Român de Informații, al Serviciului de Informații Externe, al Serviciului de Telecomunicații Speciale, personalul angajat de forțele armate străine staționate pe teritoriul României, precum și alte categorii de personal cărora li se interzice exercitarea acestui drept prin lege.

Interdicția de a declara grevă este prevăzută în mai multe legislații europene, fiind de altfel recomandată și de documente internaționale provenite chiar din cadrul profesiei de magistrat – Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni[3].

Deși această interdicție este indiscutabilă, au fost situații în care magistrații au formulat proteste care au îmbrăcat haina unor adevărate greve, fiind caracterizate

---

[1] Idem, p. 97.

[2] Legea nr. 62/2011 privind dialogul social (M.Of. nr. 322 din 10 mai 2011).

[3] În sistemul francez este interzisă orice acțiune concertată de natură a opri sau întrerupe funcționarea jurisdicțiilor, magistrații fiind printre cei cărora greva le este strict interzisă. Cu toate acestea, se arată în literatura de specialitate, adesea se produc acțiuni concertate care însă au un aspect mai mult simbolic, cum ar fi defilarea pe culoarele palatului de justiție, ore de audiență diferite etc. A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 321.

prin sistarea parţială a activităţii de judecată. Fără îndoială că multe dintre aspectele reclamate în cadrul acestor proteste erau justificate, dar denumirea încetării colective şi voluntare a lucrului drept *„protest"* nu înseamnă că nu ne aflăm în faţa unei autentice greve atât timp cât aceasta este definită ca *„orice formă de încetare colectivă şi voluntară a lucrului într-o unitate"*.

În privinţa organizării sindicale, aceeaşi lege privind dialogul social interzice magistraţilor constituirea sau aderarea la organizaţii sindicale[1]. Reamintesc că magistraţii au dreptul deplin de a se asocia în organizaţii profesionale.

Secţiunea a 3-a. Răspunderea magistraţilor

Potrivit legii privind statutul magistraţilor, aceştia răspund civil, disciplinar, şi penal. Nu voi insista asupra răspunderii penale a magistraţilor, deoarece în esenţă ea nu se deosebeşte cu nimic de regimul de drept comun al acestui gen de răspundere. Desigur, există unele aspecte particulare în ce priveşte declanşarea procedurii de urmărire penală şi competenţa de judecată, menite să protejeze pe magistraţi contra eventualelor abuzuri, presiuni sau încercări de afectare a demnităţii lor[2], dar acestea nu conduc la ideea că ne aflăm în faţa unui regim de răspundere diferit de cel de drept comun.

Mă voi referi la răspunderea civilă şi disciplinară a magistraţilor, deoarece acestea prezintă puternice particularităţi de natură să se constituie în sisteme de răspundere derogatorii de la dreptul comun.

---

[1] În literatura de specialitate se arată că în Franţa nicio dispoziţie legală nu interzice magistraţilor aderarea la un sindicat. Se arată că mult timp magistraţii au căutat să nu exercite acţiuni sindicale, îmbrăcând forma asocierilor profesionale, dar această poziţie a dispărut ulterior şi au fost create două mari sindicate. Se spune că obiectivul lor este acela de a veghea asupra respectării principiilor de neutralitate politică a justiţiei, dar că ele însele sunt puternic marcate de politic. A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 322.

[2] Potrivit art. 95 din Legea nr. 303/2004, republicată, *judecătorii, procurorii şi magistraţii-asistenţi pot fi percheziţionaţi, reţinuţi, arestaţi la domiciliu sau arestaţi preventiv numai cu încuviinţarea secţiilor Consiliului Superior al Magistraturii. În caz de infracţiune flagrantă, judecătorii, procurorii şi magistraţii-asistenţi pot fi reţinuţi şi supuşi percheziţiei potrivit legii, Consiliul Superior al Magistraturii fiind informat de îndată de organul care a dispus reţinerea sau percheziţia.* Se observă că aceste prevederi nu împiedică în esenţă urmărirea penală şi nici trimiterea în judecată a magistraţilor, având scopul numai de a evita luarea faţă de aceştia a unor măsuri preventive care ar putea să le afecteze grav şi iremediabil imaginea. Ne imaginăm cât de greu ar fi unui magistrat care a fost arestat preventiv să mai inspire demnitatea ce o impune funcţia, chiar dacă ulterior s-ar constata că este nevinovat.

§1. Răspunderea civilă

1.1. Aspecte generale

În mod tradiţional, răspunderea civilă a magistraţilor pentru actele săvârşite în cadrul atribuţiilor de serviciu nu a fost supusă regulilor de drept comun. Încă din perioada interbelică, în literatura de specialitate se reţinea principiul că răspunderea civilă a magistraţilor nu se poate angaja decât pentru acte grave, iar punerea ei în valoare nu se poate face decât după o procedură specială, diferită de dreptul comun. Sistemul special de angajare a răspunderii civile a avut întotdeauna raţiunea în ideea că judecătorii şi procurorii nu pot fi lăsaţi fără garanţii suficiente la discreţia împricinaţilor nemulţumiţi, fiind ameninţaţi tot timpul cu procese de către aceştia. Având la bază aceste raţiuni Legea de organizare judecătorească din 1924 permitea exerciţiul unei acţiuni în răspundere civilă îndreptată împotriva magistraţilor pentru actele săvârşite de aceştia în atribuţiile de serviciu numai după ce comisiile disciplinare au verificat în prealabil culpa magistratului. Chiar şi aşa, acţiunea în răspundere, denumită şi acţiune recursorie, nu se putea exercita decât pentru unul din următoarele cazuri: dacă se pretindea că în timpul cercetării sau al judecăţii, judecătorul a acţionat cu viclenie sau a fost mituit; în cazurile în care legea îl declară răspunzător; în caz de tăgadă de dreptate[1]. Tăgada de dreptate reprezintă situaţia în care judecătorii refuză să soluţioneze o cerere (nu este vorba de respingerea ei, de omisiunea de a se pronunţa asupra unei cereri sau de constatarea necompetenţei instanţei respective). Acţiunea recursorie era concepută ca o acţiune în despăgubiri şi nu avea efect direct asupra valabilităţii actelor efectuate de magistrat, însă constatările la care se ajungea în cadrul acestei proceduri puteau sta la baza unor căi de desfiinţare a respectivelor acte judiciare, dacă mai existau deschise astfel de căi procedurale[2].

În legile de organizare din perioada comunistă nu se făcea referire la răspunderea civilă a magistraţilor.

Constituţia din 1991 a consacrat principiul răspunderii civile a statului pentru prejudiciile create prin erorile judiciare săvârşite în procesele penale. Concepţia legiuitorului constituant era una care se încadra în concepţia modernă conform căreia responsabilitatea pentru erori judiciare revine statului, deoarece acesta este responsabil faţă de cetăţeni pentru buna funcţionare a serviciului public. Statul trebuie să îşi asume în faţa propriilor cetăţeni întreaga responsabilitate pentru actele individual determinate prin care anume magistraţi au greşit, deoarece aceste acte nu reprezintă decât aspecte particulare ale funcţionarii serviciului pe care îl gestionează. În plus, soluţia răspunderii statului decurge în mod logic şi din faptul că acesta şi-a asumat singur aceasta poziţie atunci când a decis că justiţia reprezintă monopol de stat. Dacă justiţia este monopolul absolut al statului, atunci şi efectele nefaste ale acesteia trebuie asumate de stat. Constituţia din 1991 avea totuşi o limită în faptul că nu recunoştea dreptul la despăgubire din partea statului decât în ce priveşte erorile judiciare

[1] A se vedea *E. Herovanu*, op. cit., p. 396-398.
[2] Ibidem.

săvârşite în materie penală, cauzele civile fiind lăsate în afara ariei de reglementare la acest nivel[1]. Revizuirea Constituţiei în anul 2003 adus o extindere a răspunderii civile a statului pentru prejudiciile provocate în activitatea judiciară prin faptul că a renunţat la limitarea acesteia numai la prejudiciile derivate din erori judiciare în materie penală, fiind posibilă răspunderea pentru orice erori judiciare, indiferent de materia în care s-a judecat cauza. Deşi consacră în principal răspunderea statului, în calitatea sa de garant al bunei funcţionari a serviciului public al justiţiei, normele constituţionale prevăd ca această răspundere *nu înlătură răspunderea magistraţilor care si-au exercitat funcţia cu rea-credinţă sau neglijenţă gravă.*

În temeiul dispoziţiilor constituţionale, legea privind statutul judecătorilor şi procurorilor a reglementat regimul de răspundere civilă pentru prejudiciile provocate prin erori judiciare. Potrivit acestuia statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Sistemul adoptat de legiuitorul român nu acceptă o acţiune directă a justiţiabilului contra magistratului ce s-ar face vinovat de o eroare judiciară. Faţă de persoana prejudiciată prin eroare judiciară statul este cel care răspunde patrimonial. Sistemul adoptat se bazează în primul rând pe faptul că în raport cu cetăţenii, statul este cel care garantează buna funcţionare a serviciului public al justiţiei şi orice disfuncţionalitate a sistemului judiciar este imputabilă acestuia. În al doilea rând, nu este de dorit un sistem care să permită confruntarea judiciară directă dintre magistrat şi justiţiabilul prejudiciat prin eroarea judiciară comisă. Această situaţie ar conduce pe de o parte la expunerea excesivă şi, implicit timorarea magistratului, cu efecte negative asupra capacităţii sale de decizie. Argumentele prezentate au impus reglementarea unei acţiuni civile numai împotriva statului, care ulterior se va îndrepta împotriva magistratului conform prevederilor legale.

Sistemul de răspundere reglementat sub imperiul Constituţiei revizuite, în consonanţă cu tendinţele moderne existente pe plan European în materie[2], se întemeiază pe următoarele reguli:

- în raporturile cu cetăţeanul, statul este cel care răspunde pentru prejudiciile produse prin erori judiciare;
- nu există un raport judiciar între cetăţeanul lezat şi magistrat;
- răspunderea statului se angajează indiferent de natura penală sau civilă a cauzei în care s-a produs eroarea judiciară, existând în mod firesc deosebiri de angajare a răspunderii între cele două situaţii;
- deşi justiţiabilul nu are deschisă o acţiune contra magistratului, răspunderea acestuia se poate angaja pe baza unei acţiuni formulate de stat;
- răspunderea magistratului faţă de stat se poate angaja numai în caz de *rea-credinţă* sau *neglijenţă gravă*, iar nu şi pentru culpa simplă (*culpa levissima*).

---

[1] Sub imperiul acestei reglementări, cu privire la răspunderea magistraţilor pentru prejudiciile decurgând din actele săvârşite în cauzele civile în doctrină au existat opinii diferite: într-o opinie magistraţii nu răspund pentru aceste prejudicii, deoarece nu există o reglementare specială şi magistraţii nu pot fi supuşi regimului de drept comun al răspunderii civile (*V.M. Ciobanu*, Tratat..., op. cit., vol. I, p. 79).

[2] A se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 359 şi urm.

Sistemul nostru de răspundere materială pentru erori judiciare cunoaşte un regim special reglementat pentru erorile judiciare săvârşite în materie penală şi unul general, aplicabil în materie civilă, prin aceasta înţelegând orice cauze care au altă natură decât penală (civilă, familie, contencios administrativ, litigii de muncă şi asigurări sociale etc.).

1.2. Eroarea judiciară în materie penală

Sistemul de răspundere materială a statului pentru erorile judiciare săvârşite în cauzele penale se constituie într-un regim special de răspundere, reglementat în noul Cod de procedură penală. Acesta preia, în mare, reglementarea anterioară, completând prin asumarea la nivel legislativ a unor poziţii exprimate în literatura juridică de drept procesual penal.

Codul de procedură penală stabileşte că statul, prin Ministerul Finanţelor Publice, răspunde pentru repararea pagubei pricinuite în cazul condamnării sau a luării unei măsuri preventive pe nedrept. Au dreptul la repararea pagubelor suferite următoarele categorii de persoane:

- persoana care a fost condamnată definitiv, indiferent dacă pedeapsa aplicată sau măsura educativă privativă de libertate a fost sau nu pusă în executare, care, în urma rejudecării cauzei, după anularea sau desfiinţarea hotărârii de condamnare pentru un fapt nou sau recent descoperit, dovedeşte că s-a produs o eroare judiciară, pronunţându-se o hotărâre definitivă de achitare[1];

- persoana care în cursul procesului penal a fost privată nelegal de libertate[2].

Cu toate că spre deosebire de vechiul Cod de procedură penală, noul Cod nu mai prevede în mod expres, în literatura de specialitate s-a arătat că are dreptul la repararea pagubelor şi persoana căreia i s-a restrâns libertatea în mod ilegal după ce a intervenit prescripţia, amnistia sau dezincriminarea faptei[3].

---

[1] Aceleaşi reguli se aplică şi în cazul redeschiderii procesului penal cu privire la condamnatul judecat în lipsă, dacă după rejudecare s-a pronunţat o hotărâre definitivă de achitare. Totuşi, potrivit art. 538 alin. (3) şi (4) C.proc.pen, *„Persoana prevăzută la alin. (1) şi persoana prevăzută la alin. (2) nu vor fi îndreptăţite să ceară repararea de către stat a pagubei suferite dacă, prin declaraţii mincinoase ori în orice alt fel, au determinat condamnarea, în afara cazurilor în care au fost obligate să procedeze astfel"* şi *„Nu este îndreptăţită la repararea pagubei nici persoana condamnată căreia îi este imputabilă în tot sau în parte nedescoperirea în timp util a faptului necunoscut sau recent descoperit"*.

[2] Privarea nelegală de libertate trebuie să fie stabilită, după caz, prin ordonanţă a procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi şi libertăţi sau a judecătorului de cameră preliminară, precum şi prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanţei de judecată învestită cu judecarea cauzei. Credem că sunt aplicabile susţinerile existente sub vechea legislaţie, conform cărora răspunderea poate interveni şi în situaţia în care împotriva învinuitului sau inculpatului s-a dispus măsura de siguranţă a internării medicale în lipsa datelor din care să rezulte că acesta este bolnav mintal sau toxicoman şi se află într-o stare care prezintă pericol pentru societate. Pentru amănunte, a se vedea *I. Neagu*, Drept procesual penal. Partea specială, Ed. Global Lex, 2007, p. 505-507.

[3] *D. Ţiţian*, în *P. Buneci* (coord.), Noul Cod de procedură penală. Note. Corelaţii. Explicaţii, ed. 1, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2014, comentariul la art. 539 (*www.legalis.ro*).

Se poate observa că legea actuală, la fel ca şi cea anterioară, nu recunoaşte un drept la reparaţie şi persoanelor care au fost supuse unui regim de urmărire penală sau care au fost trimise în judecată penală, fără ca împotriva lor să se ia măsuri de privare de libertate, dar care în cele din urma au fost scoase de sub urmărire penală sau achitate. Analizând caracterul restrictiv al cazurilor de răspundere a statului se poate observa că nu se încadrează într-o atare situaţie nici măcar persoana care fiind trimisă în judecată penală ar fi condamnata în faţa instanţelor de fond şi achitat abia în urma promovării şi soluţionării recursului, deoarece hotărârea de condamnare nu a fost definitivă. Şi totuşi, se poate afirma că o persoana care a suferit traumele unui proces penal, ajungând atât de aproape de a fi condamnată definitiv în pofida inocenţei sale, nu a suferit nicio pagubă? Nu sunt în măsură să judec cum este mai bine, dar este evident că şi aceste persoane au suferit prejudicii precum cele decurgând din cheltuielile necesare apărării, timpul pierdut cu construirea apărării în proces, energiile consumate pentru a îşi dovedi inocenţa şi care ar fi putut căpăta altă destinaţie, stresul provocat de existenţa unui proces penal etc. Un aforism de genul *cel care se ştie nevinovat nu are de ce să se teama de o urmărire penală începută împotriva sa pentru că în cele din urma se va dovedi nevinovăţia*, nu acoperă toate ipotezele de lucru care prin complexitatea lor conduc la concluzia că şi în aceste cazuri ar putea exista o pagubă semnificativă de partea celui urmărit penal sau trimis în judecată pe nedrept. Orice persoană confruntată cu o urmărire penală tinde să îşi utilizeze toate disponibilităţile materiale şi intelectuale pentru a depăşi cu succes acest moment, trecând în plan secund celelalte aspecte ale vieţii sale profesionale, ceea ce implică prejudicii de ordin material şi moral. Ar fi normal ca în cazul urmăririlor penale şi trimiterilor în judecată neconfirmate sub aspectul săvârşirii infracţiunii, statul să ia în calcul măcar plata cheltuielilor pe care persoanele faţă de care s-au luat astfel de măsuri le-au efectuat pentru asigurarea apărării în procesul penal (onorarii de avocat, onorariile experţilor sau altor specialişti care au contribuit la realizarea apărării etc.)[1]. Oricum, în lipsa unei reglementari a răspunderii statului în aceste cazuri va exista, ca şi în trecut, tentaţia de a se susţine că absenţa unei reglementari speciale conduce la aplicarea regulilor generale ale răspunderii delictuale – art. 1349, coroborat cu art. 1357-1371 şi art. 1281-1395 C.civ. Această teză ar avea dezavantajul de a pune în raport judiciar direct victima şi magistratul care a luat măsura începerii urmă penale sau trimiterii în judecată, aspect asupra căruia am concluzionat deja că nu reprezintă o opţiune bună pentru sistemul judiciar[2].

Autoarea invocă şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale, conform căreia simpla existenţă a hotărârii de achitare, indiferent de temei, conduce la concluzia că lipsirea de libertate a fost ilegală şi face admisibilă acţiunea (DCC nr. 45/1998).

[1] Cu titlu de exemplu, este bine de ştiut că în Franţa este recunoscut în mod expres persoanei care a fost supusă unei proceduri de urmărire penală nefinalizată printr-o confirmare a vinovăţiei sale dreptul la suportarea de către stat a cheltuielilor pe care aceasta le-a făcut cu apărarea sa.

[2] Teza dominantă este însă în sensul că se instituie o răspundere a statului pentru condamnarea definitivă pe nedrept, pentru prejudiciile cauzate unui inculpat într-un proces penal, numai în temeiul şi în situaţiile prevăzute de art. 538 şi urm. C.proc.pen., iar nu în temeiul

În cazurile în care legea recunoaşte dreptul la despăgubire pentru eroare judiciară în materie penală, acţiunea pentru repararea pagubei poate fi pornită de persoana îndreptăţită, iar după moartea acesteia poate fi continuată sau pornită de către persoanele care se aflau în întreţinerea sa la data decesului. Termenul prevăzut de lege pentru introducerea unei acţiuni în despăgubire este de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii instanţei de judecată, precum şi a ordonanţei sau încheierilor organelor judiciare, prin care s-a constatat eroarea judiciară, respectiv privarea nelegală de libertate[1]. Pentru obţinerea reparării pagubei, persoana îndreptăţită se poate adresa tribunalului în a cărui circumscripţie domiciliază, chemând în *judecată civilă* statul, care este citat prin Ministerul Finanţelor Publice. Acţiunea este scutită de taxa judiciară de timbru.

Reparaţia este întotdeauna suportată de stat, prin Ministerul Finanţelor Publice şi constă în plata unei sume de bani sau, ţinându-se seama de condiţiile celui îndreptăţit la repararea pagubei şi de natura daunei produse, în constituirea unei rente viagere ori în obligaţia ca, pe cheltuiala statului, cel privat de libertate sau a cărui libertate a fost restrânsă să fie încredinţat unui institut de asistenţă socială şi medicală. Persoanelor îndreptăţite la repararea pagubei, care înainte de privarea de libertate ori de încarcerare ca urmare a punerii în executare a unei pedepse ori măsuri educative privative de libertate erau încadrate în muncă, li se calculează, la vechimea în muncă stabilită potrivit legii, şi timpul cât au fost private de libertate[2]. La stabilirea întinderii reparaţiei se ţine seama de durata privării de libertate sau a restrângerii de libertate suportate, precum şi de consecinţele produse asupra persoanei ori asupra familiei celui privat de libertate sau a cărui libertate a fost restrânsă. Aşa cum se observă răspunderea statului pentru erori judiciare are în vedere atât paguba materială, cât şi daunele morale[3].

Codului civil sau pentru alte situaţii neprevăzute în textul citat din Codul de procedură penală din 1968 (I.C.C.J., Secţia civilă şi de proprietate intelectuală, decizia nr. 6976/2004). A se vedea şi *D. Ţiţian*, op. cit, comentariul la art. 538.

[1] În vechiul Cod de procedură penală termenul era de 18 luni. Pentru exemplificări privind momentul începerii curgerii termenului, a se vedea *I. Neagu*, op. cit., p. 509.

[2] S-a arătat că situaţia existentă la data arestării reclamantului şi a declanşării procesului penal se prezumă a subzista şi pe durata procesului penal şi nu poate fi pusă sub semnul eventualităţii, reclamantul fiind o victimă a unei erori judiciare. Reclamantul are dreptul la admiterea capătului de cerere privind constatarea vechimii în muncă pe perioada arestului preventiv, dar şi pe toată durata procesului penal, deci şi după eliberarea din arest preventiv, până la finalizarea procesului penal. Cu titlu de exemplu, în cauza *Pantea c. României*, Curtea de la Strasbourg a obligat statul român la suma de 40.000 euro cu titlu de prejudiciu material şi moral pentru arestarea ilegală – perioada de detenţie fiind de 264 zile, iar reclamantul în acea cauză era un fost procuror care exercita, la data pronunţării hotărârii, profesia de avocat. Faţă de persoană, faptele săvârşite, profesia, funcţia, poziţia socială a reclamanţilor şi membrilor de familie, consecinţele produse ca urmare a detenţiei au fost cuantificate ca prejudiciu moral în raport de mai multe criterii, iar cuantumul stabilit se apreciază a fi corespunzător. A se vedea *D. Ţiţian*, op. cit., comentariu la art. 540.

[3] În literatura de specialitate s-a subliniat că exercitarea acţiunii va avea în vedere nu numai pagubele materiale ci şi daunele morale, traumele psihice cauzate de condamnări nedrepte ori privarea sau restrângerea de libertate în mod nelegal (*I. Neagu*, op. cit., p. 505).

În materie penală, în cazul în care statul a fost obligat la plata reparaţiei pentru motivele indicate anterior, cât şi în situaţia în care statul român a fost condamnat de către o instanţă internaţională, statul poate formula o acţiune în regres pentru recuperarea daunelor achitate împotriva aceluia care, cu *rea-credinţă* sau din *culpă gravă* a provocat situaţia generatoare de daune sau împotriva instituţiei la care aceasta este asigurată pentru despăgubiri în caz de prejudicii provocate în exerciţiul profesiunii. Din formularea textului legal, rezultă că regresul reprezintă o simpla facultate pentru stat. Or, sub acest aspect, legislaţia nouă este excesiv de binevoitoare cu cei care au abuzat de funcţiile deţinute în sistemul judiciar pentru a răpi cu bună-ştiinţă libertatea semenilor lor, aducând prejudicii materiale statului. Vechea legislaţie era superioară şi mult mai logică, deoarece în cazul în care persoana care a provocat eroarea judiciară sau privarea nelegală de libertate lucrase cu *rea-credinţă* sau *gravă neglijenţă* (asimilabilă dolului) regresul statului era obligatoriu, iar numai atunci când greşeala era una simplă regresul statului era lăsat la aprecierea acestuia. În plus, noua reglementare îngreunează şi mai mult declanşarea acţiunii în regres prin faptul că o condiţionează de existenţa prealabilă a unei ordonanţe a procurorului sau hotărârii penale definitive împotriva celui care cu rea-credinţă sau culpă profesională gravă a provocat situaţia generatoare de daune. Or, aceasta înseamnă că nici măcar sancţionarea disciplinară a magistratului pentru exercitarea funcţiilor cu rea-credinţă sau gravă neglijenţă nu reprezintă un temei suficient pentru declanşarea acţiunii de regres din partea statului[1].

1.3. Eroarea judiciară în materie civilă

În alte cauze decât cele penale, cererea de reparare a prejudiciilor materiale cauzate prin erori judiciare nu se va putea exercita decât în cazul în care s-a stabilit, în prealabil, prin hotărâre judecătorească definitivă, răspunderea penală sau disciplinară a magistratului pentru o faptă săvârşită în cursul judecăţii procesului şi dacă această faptă este de natură să determine o eroare judiciară.

Nu poate primi repararea pagubei persoana care, în cursul procesului, a contribuit în orice mod la săvârşirea erorii de către magistrat.

Sediul materiei dispoziţiilor legale se regăseşte în Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor.

Dispoziţiile cuprinse în legea privind statutul judecătorilor şi procurorilor, prezentate anterior, relevă necesitatea verificării a patru condiţii cumulative atunci când se analizează răspunderea statului în altă materie decât cea penală:

- stabilirea prealabilă a răspunderii penale sau disciplinare a magistratului;
- fapta pentru care magistratul a fost sancţionat penal sau disciplinar să fie săvârşită în cursul judecăţii procesului;
- existenţa unei erori judiciare;
- legătura de cauzalitate între fapta pentru care a fost sancţionat magistratul şi eroarea judiciară.

---

[1] În acest sens, *D. Ţiţian*, op. cit., comentariu la art. 542.

După cum se poate observa, dacă avem în vedere și alte dispoziții de ordin procesual, se ajunge la concluzia că răspunderea statului pentru erori judiciare săvârșite în alte cauze decât cele penale este relativ rară și greu de obținut. Angajarea răspunderii penale sau disciplinare a magistratului în legătură cu o faptă săvârșită în cursul procesului și de natură să determine o eroare judiciară, condiție prealabilă atragerii răspunderii statului, este deopotrivă și motiv de revizuire a hotărârii judecătorești pronunțate de respectivul magistrat[1]. Or, dacă în baza angajării răspunderii penale sau disciplinare a magistratului hotărârea poate fi revizuită, eroarea judiciară va putea fi reparată în acest fel, iar prejudiciul victimei ar fi inexistent. Chiar și eventuala întârziere sau cheltuielile de judecată suplimentare vor fi imputate părții adverse, care a pierdut procesul. În acest fel, statul nu va mai datora nimic, deoarece nu există prejudiciu.

Din punct de vedere procesual, persoana vătămată se poate îndrepta cu acțiune civilă numai împotriva statului, reprezentat de Ministerul Finanțelor Publice[2]. Numai după ce prejudiciul a fost acoperit de stat, acesta din urma se poate îndrepta cu o acțiune în despăgubiri împotriva magistratului dacă eroarea judiciară cauzatoare de prejudicii a fost săvârșită de magistrat cu *rea-credință* sau *gravă neglijență*[3].

---

[1] Potrivit art. 509 alin. (1) pct. 3 și 4 C.proc.civ.: *o hotărâre judecătorească poate fi revizuită dacă un judecător, martor sau expert, care a luat parte la judecată, a fost condamnat definitiv pentru o infracțiune privitoare la pricină .....ori dacă un judecător a fost sancționat disciplinar definitiv pentru exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență, dacă aceste împrejurări au influențat soluția pronunțată în cauză.* Se observă că ipoteza răspunderii statului se regăsește în acest motiv de revizuire., dar odată revizuită hotărârea, eroarea judiciară ar fi îndreptată și răspunderea statului s-ar diminua sau ar urma să dispară ca urmare a inexistenței unui prejudiciu. Singura diferență o constituie faptul că textele ce instituie răspunderea statului se referă la răspunderea disciplinară a magistratului fără a califica aceasta ca decurgând din *exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență în acea cauză.* După cum se va vedea, această calificare a faptei sancționate disciplinar este necesară numai în vederea acțiunii recursorii a statului față de magistrat, pentru recuperarea pagubelor produse prin plata despăgubirilor către victimă.

[2] Este cu desăvârșire exclusă chemarea în judecată, în calitate de comitent [în baza dispozițiilor art. 1373 C.civ.] a instanței sau parchetului în cadrul căreia/căruia își desfășoară activitatea magistratul în cauză. Aceasta, deoarece între instanță/parchet și magistrat nu există un raport de prepușenie. Instanța sau parchetul nu au calitatea de angajatori și nici magistratul pe cea de angajat, iar la baza raporturilor dintre aceștia nu există un contract de muncă sau altul asemănător. Magistrații sunt numiți de Președintele României și sunt independenți, poziția acestora fiind incompatibilă cu cea de prepuși în cadrul unui raport care să atragă răspunderea comitentului pentru fapta prepusului.

[3] Se pare că textul nu dă posibilitatea statului de a formula cerere de chemare în garanție a judecătorului sau procurorului în chiar procesul prin care victima solicită despăgubiri. Textul vorbește de dreptul de regres abia după acoperirea prejudiciului de către stat, moment ce se plasează ulterior nu numai procesului intentat de victimă, dar și executării de către stat a hotărârii de despăgubiri pronunțate în contra sa. Dispoziția se dorește a fi favorabilă magistratului, deoarece în cazul în care statul ar fi putut formula cerere de chemare în garanție, efectele urmărite prin instituirea unui sistem de răspundere indirectă – *evitarea confruntării procesuale dintre victimă și magistrat* – ar fi fost în bună măsură prejudiciate. Având în

Termenul de prescripţie atât în ce priveşte acţiunea contra statului, cât şi acţiunea recursorie a acestuia contra judecătorului sau procurorului ce s-ar face vinovat de săvârşirea prejudiciului este de un an. În cazul acţiunii contra statului, termenul începe să curgă de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti prin care s-a stabilit răspunderea penală sau disciplinară a magistratului. În cazul acţiunii recursorii, pe care statul o are la dispoziţie împotriva magistratului care prin fapta sa a determinat eroarea judiciară cauzatoare de prejudicii, termenul de prescripţie începe să curgă de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti prin care statul a fost obligat la plata daunelor produse persoanei prejudiciate prin eroarea judiciară.

Ca o concluzie, se observă că în sistemul nostru răspunderea magistratului nu se suprapune întru totul pe răspunderea statului, deoarece magistratul răspunde numai în caz de săvârşire a faptei cu rea-credinţă sau gravă neglijenţă în timp ce statul răspunde pentru cetăţean, independent de asemenea calificări ale culpei. Soluţia este corectă şi aplicabilă şi în alte sisteme judiciare. Cele două răspunderi, a statului şi a magistratului îşi au origini diferite. Statul răspunde faţă de cetăţean pentru defectuoasa funcţionare a serviciului public. Din această perspectivă asistăm la o tendinţă de obiectivizare a răspunderii statului, deoarece nu se verifică în concret dacă acesta a fost sau nu culpabil, criteriul de bază al răspunderii fiind eroarea judiciară produsă de instituţiile judiciare a căror bună funcţionare o garantează. În acelaşi timp magistratul răspunde faţă de stat numai în cazul existenţei în persoana sa a vinovăţiei în forma calificată a *relei-credinţe* sau *gravei neglijenţe*, deoarece dificultăţile pe care le presupune aplicarea, interpretarea legii, adeseori ceţoase ori cercetarea probelor, de multe ori confuze şi contradictorii îndeamnă la o mai mare prudenţă în ce priveşte imputarea magistratului a eventualelor erori judiciare comise. În caz contrar, judecătorii ar fi mai curând temători şi rezervaţi în deciziile lor din cauza spectrului răspunderii civile pentru simpla culpă în interpretarea unui text legal sau a unei probe. Această presiune ar putea ea însăşi să conducă la injustiţie, deoarece judecătorii ar fi tentaţi să adopte soluţii comode, gândind mai mult la siguranţa propriei persoane decât să adopte soluţii îndrăzneţe, dar conforme drepturilor deduse de părţi judecăţii.

---

vedere faptul că poziţia de chemat în garanţie reclamă în primul rând interesul respingerii cererii principale şi numai în secundar, exonerarea faţă de cel care a formulat cererea de chemare în garanţie, pe cale ocolită confruntarea procesuală victimă-magistrat s-ar fi produs în cazul în care statul ar avea posibilitatea exerciţiului chemării în garanţie a magistratului în cadrul procesului intentat de victimă. Totuşi, din dorinţa de a proteja pe magistrat, nu trebuie ignorat eventualul interes al acestuia de a participa la procesul intentat de victimă statului, fie pentru arăta inexistenţa vreunei legături între fapta sa şi pretinsa eroare judiciară, fie pentru a pleda pentru un anume cuantum al despăgubirilor, deoarece efectele hotărârii pronunţate în procesul victimă – stat se vor răsfrânge şi asupra lui. Prin urmare, chiar dacă legea nu recunoaşte posibilitatea statului de a chema pe magistrat în cadrul procesului de despăgubiri intentat de victimă, cred că nimic nu împiedică pe magistrat să formuleze o cerere de intervenţie în cadrul acestui proces, interesele sale fiind în sensul exonerării statului de la plata despăgubirilor solicitate.

Așa cum am arătat, soluția aplicată de legiuitorul nostru de a separa răspunderea statului de cea a magistratului nu este unică, fiind proprie mai multor sisteme judiciare. Cu titlu de exemplu, în Franța este consacrat același sistem al răspunderii civile indirecte a magistratului, operând o absorbire a răspunderii personale a magistratului de către cea a statului[1].

§2. Răspunderea disciplinară

Independența de care se bucură magistrații, îndeosebi judecătorii, nu este incompatibilă cu răspunderea disciplinară. Dimpotrivă, răspunderea disciplinară a magistraților este una din garanțiile că aceștia nu vor abuza de puterea conferită de principiul inamovibilității. Documentele internaționale consacră principiul răspunderii disciplinare a magistraților. Recomandarea R 94 (12) a Consiliului Europei prevede că *„dacă judecătorii nu-și îndeplinesc obligațiile într-o manieră eficace și adecvată sau în caz de abateri disciplinare, trebuie luate măsurile necesare"*. De asemenea, Carta Statutului Judecătorilor Europeni (art. 5.5) consacră deopotrivă principiul răspunderii disciplinare a judecătorilor pentru încălcarea îndatoririlor de serviciu sau prevăzute de statutul acestora, cât și regula potrivit căreia orice sancțiune trebuie să fie aplicată de către o instanță sau o jurisdicție formată în proporție de cel puțin jumătate din judecători aleși, în cadrul unei proceduri cu caracter contradictoriu și cu respectarea dreptului la apărare.

Este adevărat că răspunderea disciplinară intervine în mod obișnuit în raporturile de muncă dintre angajat și angajator, în legătură cu respectarea de către angajat a regulilor prescrise de către angajator în ce privește desfășurarea activității de serviciu, iar magistrații nu se află, așa cum am mai arătat, într-un raport de muncă. Cu toate acestea, magistrații sunt obligați să respecte o serie de reguli prevăzute în propriul statut, care vizează apărarea prestigiului justiției, precum și o serie de reguli ce guvernează activitatea din cadrul instanțelor și parchetelor, ce se regăsesc în regulamentul de ordine interioară adoptat de către Consiliul Superior al Magistraturii. Încălcarea acestora atrage răspunderea disciplinară a magistraților. Prin urmare,

---

[1] Răspunderea statului este prevăzută în art. 781-1 din Codul de organizare judiciară și teoretic intervine atunci când există o culpă gravă sau o denegare de dreptate din partea magistratului. Cu toate acestea, pe cale jurisprudențială, noțiunile de culpă gravă și denegare de dreptate au fost extinse, ajungând să se considere drept culpă gravă orice deficiență caracterizată printr-un fapt sau o serie de fapte ce se traduc într-o inaptitudine a serviciului public al justiției de a îndeplini misiunea pentru care a fost învestit. În mod asemănător, denegarea de dreptate a evoluat de la refuzul judecătorului de a se pronunța asupra cauzei cu care a fost învestit la ideea de absență a statului în îndatorirea sa de protecție jurisdicțională a individului, inclusiv nerespectarea principiului soluționării cauzei într-un termen rezonabil, așa cum rezultă din art. 6 parag. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului. Cu toate acestea, jurisprudența franceză nu a extins aceste noțiuni și în situația în care s-a pus problema răspunderii personale a magistratului, operând o asimilare a greșelii personale și defectuozității serviciului justiției, cu consecința negării răspunderii personale a magistratului. Pentru amănunte a se vedea *G. Kerbaol*, La responsabilité des magistrats, PUF, Paris, 2006, p. 22-28.

magistraţii răspund disciplinar pentru abaterile de la îndatoririle de serviciu, precum şi pentru faptele care afectează prestigiul justiţiei[1].

În problema răspunderii disciplinare a magistraţilor interesează următoarele aspecte: *cazurile pentru care poate să intervină răspunderea disciplinară, titularul acţiunii disciplinare, competenţa în privinţa stabilirii răspunderii disciplinare, procedura aplicării sancţiunii disciplinare şi sancţiunile prevăzute de lege.*

2.1. Cazurile de abatere disciplinară

Abaterile disciplinare sunt enumerate în legea privind statutul magistraţilor. Enumerarea făcută de lege este limitativă în sensul că nu se pot crea şi alte cazuri pentru simplul fapt că ar fi asemănătoare cu cele prevăzute în lege sau pentru că ar fi chiar mai grave decât cele identificate în mod expres de legiuitor. Această calificare a enumerării faptelor susceptibile de a constitui abateri disciplinare reprezintă o garanţie necesară pentru magistrat. Magistratul trebuie să aibă în faţa sa un sistem sancţionator predictibil pentru a nu fi supus unor fluctuaţii a practicii organelor disciplinare. În plus, trebuie reţinut că magistratul este oricum constrâns de numărul mare de obligaţii profesionale şi comportamentale astfel încât ar fi prea mult ca să fie expus şi îndoielii cu privire la modul în care vor fi catalogate faptele sale, altele decât cele prevăzute în mod expres de lege ca fiind abateri disciplinare.

Legea privind statutul judecătorilor şi procurorilor reţine drept abateri disciplinare următoarele categorii de fapte:

a) încălcarea prevederilor legale referitoare la incompatibilităţi şi interdicţii. Prin modul în care este formulat cazul de abatere disciplinară, ar părea că acesta priveşte numai incompatibilităţile în funcţie ale magistraţilor, iar nu şi cele prevăzute în Codul de procedură civilă sau în Codul de procedură penală. Se impune distincţia între noţiunea de incompatibilitate în funcţie, care afectează însăşi calitatea de judecător sau procuror şi incompatibilitatea de ordin procedural care afectează numai dreptul judecătorului de a soluţiona o anumită cauză. Astfel, atunci când un judecător exercită o altă funcţie publică sau privată, alta decât cea de cadru didactic în învăţământul superior juridic, vorbim de o incompatibilitate în funcţie, deoarece aceasta vizează însăşi calitatea de magistrat. Dimpotrivă dacă se observă că un judecător învestit cu judecarea unei cauze a fost martor, expert, avocat sau arbitru în aceeaşi cauză (art. 41 C.proc.civ.) vorbim de o incompatibilitate ce afectează numai posibilitatea de a soluţiona respectiva cauză, fără a avea influenţă asupra carierei sale de magistrat. Formularea textului legal ce consacră cazul de abatere disciplinară pune deopotrivă incompatibilităţile, interdicţiile (care, în afară de cele prevăzute în art. 105 din Legea nr. 161/2003, vizează numai funcţia). Aceasta conduce la concluzia firească că el se referă numai la incompatibilităţile în funcţie, iar nu şi la cele de ordin procedural. Cu toate acestea, în practica Consiliului Superior al Magistraturii,

---

[1] În literatura de specialitate s-a încercat definirea abaterii disciplinare săvârşite de magistrat drept fapta acestuia de încălcare cu vinovăţie a normelor legale şi regulamentare ce guvernează statutul magistratului şi activitatea de înfăptuire a actului de justiţie. A se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 368.

constituit ca instanță disciplinară, adesea acest caz de abatere disciplinară a fost aplicat și în cazul incompatibilităților procedurale sau, chiar mai mult, în cazul în care judecătorii nu s-au abținut deși se aflau într-una din situațiile prevăzute în art. 41 sau 42 C.proc.civ. (art. 24, 27 C.proc.civ. din 1865). Până la intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă, se făcea distincție între cazurile de incompatibilitate și cele de abținere/recuzare[1]. Extinderea cazului prevăzut de lege drept abatere disciplinară era discutabilă în ceea ce privește incompatibilitățile procedurale și inadmisibilă în ceea ce privește cazurile de abținere/recuzare. Însă prin Legea nr. 24/2012 s-a creat un nou caz de abatere disciplinară care are în vedere tocmai la nerespectarea îndatoririi de a se abține atunci când judecătorul sau procurorul știe că există una din cauzele prevăzute de lege pentru abținerea sa.

b) folosirea funcției deținute pentru a obține un tratament favorabil din partea autorităților sau intervențiile pentru soluționarea unor cereri, pretinderea sau acceptarea rezolvării intereselor personale sau ale membrilor familiei ori ale altor persoane, altfel decât în limita cadrului legal reglementat pentru toți cetățenii, precum și imixtiunea în activitatea altui judecător sau procuror. În activitatea jurisdicției disciplinare s-a apreciat că se încadrează în acest caz de abatere disciplinară fapta unui judecător care, în calitate de președinte de tribunal, s-a substituit în atribuțiile judecătorului sindic cu consecința favorizării unei anumite firme, precum și fapta aceluiași judecător de a pretinde, în prezența părții interesate, judecătorului desemnat în cauză, să soluționeze cu precădere, în aceeași zi, o cerere, pe cale de ordonanță președințială. Organul disciplinar a apreciat chiar că, prin gravitatea faptelor, se impune sancțiunea îndepărtării din magistratură, chiar dacă anterior activitatea judecătorului în cauză a fost apreciată pozitiv[2].

c) desfășurarea de activități publice cu caracter politic sau manifestarea convingerilor politice în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

---

[1] Cu titlu de exemplu, menționăm că în practica jurisdicției disciplinare s-a apreciat că *soluționarea de către judecător a unei cauze în care socrii săi aveau un interes, prin nerespectarea art. 25 raportat la art. 27 pct. 1 C.proc.civ., constituie abatere disciplinară, constând în încălcarea dispozițiilor referitoare la incompatibilități și interdicții* (a se vedea *G. Bogasiu, D. Vartires, A. Segărceanu*, op. cit., p. 132) sau că *atitudinea unui judecătorului de a nu se abține de la judecata unei cauze, deși anterior soluționase o cauză între aceleași părți, a creat suspiciunea că judecata nu a fost obiectivă* (citată de *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 370). După cum se observă în aceste cazuri nu este vorba de incompatibilități, ci de cazuri de abținere/recuzare, pe care art. 99 lit. b) din Legea nr. 303/2004, republicată, nu le reține ca abateri disciplinare. În mod asemănător și art. 122 lit. j) din fosta lege de organizare judecătorească (Legea nr. 92/2002), reținea drept abatere disciplinară *încălcarea altor prevederi ale legii, referitoare la incompatibilități și interdicții privind pe magistrați*. Din acest motiv probabil, atunci când au sancționat pentru încălcarea obligației de abținere de către judecătorul aflat într-un caz de recuzare, au asociat și motivul referitor la *manifestările care aduc atingere onoarei sau probității profesionale* [prevăzut la art. 122 lit. g) din vechea lege de organizare judecătorească].

[2] A se vedea *G. Bogasiu, D. Vartires, A. Segărceanu*, op. cit., p. 122-132. Cazul de abatere disciplinară era prevăzut și în vechea lege de organizare judecătorească, în art. 122 lit. c).

d) nerespectarea secretului deliberării sau a confidenţialităţii lucrărilor care au acest caracter, precum şi *a altor informaţii de aceeaşi natură de care a luat cunoştinţă în exercitarea funcţiei, cu excepţia celor de interes public, în condiţiile legii.* Obligaţiei de respectare a secretului deliberării sau confidenţialităţii lucrărilor care au un astfel de caracter îi corespunde norma prevăzută în Codul deontologic potrivit căreia *„judecătorii şi procurorii au obligaţia de a nu dezvălui sau folosi pentru alte scopuri decât cele legate direct de exercitarea profesiei informaţiile pe care le-au obţinut în această calitate. În cazul în care, potrivit legii, lucrările au un caracter confidenţial, judecătorii şi procurorii sunt obligaţi să păstreze materialele respective în incinta instanţei sau a parchetului şi să nu permită consultarea lor decât în cadrul prevăzut de lege sau regulament"*. Nu am redat conţinutul prevederii din Codul deontologic, deoarece nu apreciem că încălcarea unei norme deontologice ar putea, *per se*, să atragă sancţionarea. Normele deontologice reglementează comportamentul ideal al magistratului, în timp ce abaterea reprezintă comportamentul inacceptabil al acestuia, între cele două extreme existând încă spaţiu suficient de manifestare în plan comportamental. Menţionarea normei deontologice în acest loc se datorează faptului că nu are caracter autonom, ci reprezintă o simplă explicare a modului în care trebuie să procedeze magistratul pentru a păstra confidenţialitatea lucrărilor.

e) nerespectarea în mod repetat şi din motive imputabile a dispoziţiilor legale privitoare la soluţionarea cu celeritate a cauzelor ori *efectuarea cu întârziere a lucrărilor, din motive imputabile.* Soluţionarea cu celeritate a cauzelor a fost o preocupare constantă a legiuitorului român şi în ultima perioadă a devenit un imperativ solicitat tot mai adesea prin mecanismele europene de evaluare a justiţiei. Din păcate, aşa cum am mai arătat cu alte ocazii[1], nu toate întârzierile în soluţionarea judecăţilor trebuie imputate judecătorilor, deoarece preponderent ele reprezintă efectul altor cauze, precum numărul mare de dosare repartizate unui magistrat, numărul necorespunzător de personal auxiliar (grefieri), dificultăţi decurgând din instabilitatea legislativă etc. O sancţionare drastică a magistraţilor pentru orice întârziere în soluţionarea cauzelor ar putea conduce din partea acestora la o tendinţă firească de a se preocupa mai puţin de calitatea actului în dauna celerităţii. Având în vedere aceste considerente, legiuitorul a stabilit două condiţii cumulative cu privire la acest caz de abatere disciplinară: fapta să aibă caracter repetat şi să fie imputabilă magistratului.

Având în vedere multiplele motive pentru care un magistrat ar putea să întârzie efectuarea lucrărilor, s-a prevăzut în mod expres că pentru ca această faptă să constituie abatere disciplinară trebuie ca ea să fie imputabilă acestuia. Consiliul Superior al Magistraturii, în calitate de instanţă disciplinară, a considerat ca fiind încadrabile în acest caz de abatere disciplinară: fapta procurorului şef care avea în dulapul său metalic lucrări cu vechime mare, care nu erau înregistrate în evidenţele secţiei ce o conducea sau nu erau repartizate, cuprinzând 24 de lucrări cu vechime cuprinsă între 6 luni şi 2 ani[2]. În alte cazuri s-a apreciat că existenţa unor întârzieri în

---

[1] A se vedea *V.M. Ciobanu, Tr.C. Briciu, C.C. Dinu*, Reforma sistemului judiciar..., loc. cit., p. 20.

[2] *G. Bogasiu, D. Vartires, A. Segărceanu*, op. cit., p. 165.

redactarea lucrărilor nu întrunește condițiile pentru a fi considerate abatere disciplinară, deoarece s-a avut în vedere ansamblul activității desfășurate de procurorul în cauză, care lucra într-o unitate deosebit de aglomerată, cu probleme greu de rezolvat și unde s-au manifestat disfuncționalități cauzate de însăși conducerea unității[1]. În mod asemănător s-a statuat că întârzierea în efectuarea lucrărilor nu constituie abatere disciplinară, în condițiile în care s-a dovedit că acestea nu-i sunt imputabile procurorului, ci au fost determinate de supunerea sa la un efort ce l-a împiedicat să rezolve la timp o parte din numărul mare de lucrări repartizate, carențelor în exercitarea atribuțiilor de organizare, control și îndrumare din partea șefilor ierarhici, precum și poziției lor oscilante și lipsite de operativitate în confirmarea și infirmarea soluțiilor propuse[2].

f) refuzul nejustificat de a primi la dosar cererile, concluziile, memoriile sau actele depuse de părțile din proces. Acest caz de abatere disciplinară este cuprins în cel referitor la exercitarea funcției, inclusiv nerespectarea normelor de procedură, cu rea-credință sau din gravă neglijență, astfel încât subscriu la poziția exprimată în literatură conform căreia reglementarea lui separată este inutilă[3]. Apreciem că, potrivit regulilor procedurale, judecătorul sau, după caz, procurorul nu poate refuza primirea cererilor, concluziilor, memoriilor sau actelor depuse de părți decât dacă refuzul se încadrează în limitele legii. Prin urmare, un refuz nejustificat ar conduce cu siguranță la încălcarea cu rea-credință sau grava neglijență a normelor procedurale.

g) refuzul nejustificat de a îndeplini o îndatorire de serviciu. În literatură s-a arătat că acest caz de abatere disciplinară trebuie circumscris nu numai dispozițiilor legale și regulamentare interne, ci și normelor europene[4], deoarece magistratul nu poate fi obligat prin regulamente să îndeplinească sarcini care exced exercițiului efectiv al funcției sale, astfel cum este determinat prin Constituție, legi și norme internaționale.

h) exercitarea funcției, cu rea-credință sau din gravă neglijență. Acest caz de abatere disciplinară a fost introdus prin Legea nr. 303/2004, neavând un corespondent identic în vechea lege de organizare judecătorească și fost menținut cu modificări prin Legea nr. 24/2012[5]. Se permite în acest mod instanțelor disciplinare ca în cadrul analizei răspunderii disciplinare să antameze probleme ce țin de activitatea de judecată a acestuia, adică modul în care un magistrat a soluționat o anumită cauză (sau anumite probleme din cadrul acesteia), fapt ce presupune într-o anumită măsură o suprapunere cu controlul judiciar exercitat prin căile de atac prevăzute de lege. Nu voi încerca să vin cu argumente în favoarea sau împotriva reglementării unui astfel de caz de abatere disciplinară, deoarece reglementarea legală reprezintă o realitate. Anumite lămuriri în sensul limitelor unui astfel de control pe cale disciplinară se impun. *În primul rând*, trebuie reținut că legea nu permite organelor disci-

---

[1] Idem, p. 183.

[2] Idem, p. 188.

[3] A se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 373.

[4] Idem, p. 369.

[5] Înainte de Legea nr. 24/2012, cazul de abatere disciplinară era „exercitarea funcției, *inclusiv nerespectarea normelor de procedură*, cu rea-credință sau din gravă neglijență".

plinare să analizeze modul în care un magistrat a interpretat nomele de procedură sau de drept substanţial incidente în cauză[1]. *În al doilea rând*, se observă că deşi analiza disciplinarului pătrunde în sfera aplicării de către magistrat a normelor de procedură, abaterea disciplinară nu se va reţine decât dacă fapta a fost săvârşită cu rea-credinţă sau gravă neglijenţă, iar nu şi în cazul culpei simple. Noţiunea de gravă neglijenţă nu a fost definită mult timp, iar acest lucru putea conduce la o extindere nedorită a sferei răspunderii disciplinare. Calificativul „grav" este destul de volatil pentru o zona de reglementare care ar trebui să fie caracterizată prin predictibilitate sporită. În literatura franceză culpa gravă a magistratului a fost iniţial definită drept cea comisă sub influenţa unei erori atât de grave încât niciun magistrat ce se comportă cu diligenţe normale nu ar fi putut să o comită. În mod similar, s-a arătat că grava neglijenţă este detaşată de noţiunea de culpă simplă prin faptul că este atât de evidentă şi greu acceptabilă încât poate fi asimilată dolului. În prezent, art. 99[1] din Legea nr. 303/2004, introdus prin Legea nr. 24/2012, defineşte *rea-credinţă* ca fiind *„atunci când judecătorul sau procurorul încalcă cu ştiinţă normele de drept material ori procesual, urmărind sau acceptând vătămarea unei persoane"*, iar *grava neglijenţă „atunci când judecătorul sau procurorul nesocoteşte din culpă, în mod grav, neîndoielnic şi nescuzabil, normele de drept material ori procesual"*[2].

---

[1] În jurisprudenţa completului de 9 judecători de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie (în prezent, completul de 5 judecători), competent în materia controlului de legalitate al hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii în domeniul răspunderii disciplinare, s-a dezvoltat concepţia potrivit căreia este necesară distincţia între încălcarea normelor procedurale ca şi greşeală procedurală, săvârşită de judecător pe parcursul judecăţii, cenzurabilă exclusiv prin căile de control judiciar şi nerespectarea normelor de procedură în context disciplinar. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a reţinut că, plasând încălcarea normelor de procedură în sfera abaterilor disciplinare, legiuitorul a avut în vedere acea faptă săvârşită cu rea-credinţă sau gravă neglijenţă, constând în nerespectarea acelor dispoziţii ce reglementează obligaţii profesionale ce decurg din raportul de muncă al magistratului, astfel cum acestea sunt stabilite prin legi şi regulamente. În acest context, Instanţa Supremă a apreciat că faptele reţinute în sarcina judecătorului constând în „lipsa rolului activ" şi „nerespectarea dispoziţiilor art. 315 C.proc.civ." (care consacră, în cazul rejudecării în fond după casarea cu trimitere, obligativitatea pentru judecătorii fondului a dezlegărilor date asupra problemelor de drept de către instanţele de recurs) nu întrunesc elementele constitutive ale unei abateri disciplinare, acestea constituind veritabile critici la adresa soluţiei pronunţate în cauză, instanţa disciplinară acţionând ca o instanţă de control judiciar. Curtea a mai reţinut că aplicarea sau interpretarea greşită a legii constituie motive de nelegalitate a unei hotărâri judecătoreşti, urmând a fi examinate în căile de atac prevăzute de lege şi, de aceea, nu pot face obiectul unei acţiuni disciplinare [I.C.C.J., Completul de 9 judecători, decizia nr. 1 din 25 ianuarie 2011 (*www.csm1909.ro*)].

[2] Definiţiile oferite de recenta modificare a legii statutului judecătorilor şi procurorilor sunt destul de apropiate de concepţia existentă în sistemul francez. A se vedea *G. Kerbaol*, op. cit., p. 24. Autorul arată că în jurisprudenţa franceză noţiunea de *„faute lourde"* a cunoscut o extindere, ajungând a fi apreciată pentru orice eroare, neglijenţă, termene anormale, atunci când acestea cumulate şi persistând în timp relevă o funcţionare defectuoasă a serviciului public. Totuşi, este de remarcat că extinderea noţiunii în dreptul francez s-a realizat numai în strânsă legătură cu răspunderea civilă a statului faţă de justiţiabili pentru proasta funcţionare a serviciului public al justiţiei, iar nu şi în legătură cu angajarea răspunderii civile

În legătură cu acest caz de abatere disciplinară, în doctrina noastră s-a arătat că noțiunea de „nerespectare a normelor de procedură" trebuie să primească o interpretare restrictivă, fiind necesar să se probeze elementele care conduc la concluzia că a fost rea-credință sau neglijență gravă[1]. În lipsa unei interpretări restrictive s-ar putea ca mulți să fie tentați să folosească procedura răspunderii disciplinare numai pentru a deschide calea unei eventuale revizuiri a hotărârii judecătorești[2].

i) absențe nemotivate de la serviciu, în mod repetat sau *care afectează în mod direct activitatea instanței ori a parchetului.* În practica instanțelor disciplinare a fost considerată drept abatere disciplinară fapta judecătorului care, după ce a beneficiat de concediu medical, urmat de concedii fără plată aprobate de președintele tribunalului, s-a prezentat la post cu întârziere de o lună de zile de la expirarea ultimului concediu, solicitând aprobarea unui nou concediu fără plată, în mod retroactiv[3].

j) atitudinea nedemnă în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu față de colegi, personalul instanței sau parchetului în care funcționează, inspectori judiciari, avocați, experți, martori, justițiabili ori reprezentanții altor instituții[4]. În practica instanțelor disciplinare au fost considerate fapte ce se încadrează în acest caz de abatere disciplinară: agresiunea fizică săvârșită de magistrat, exercitată chiar și în afara incintei instanței și ca reacție la amenințarea cu moartea la adresa fiului magistratului[5]; discuțiile în contradictoriu cu avocații și aplicarea acestora de amenzi nemeritate, de natură să creeze o atmosferă improprie desfășurării actului de justiție[6];

---

sau disciplinare a magistraților. Am menționat acest lucru pentru a atrage atenția că extinderea noțiunii de „gravă neglijență" în dreptul nostru nu însemna nicidecum o evoluție, ci numai o insecuritate a funcției de magistrat ce ar pune în pericol inamovibilitatea sau stabilitatea magistraților. Dacă magistrații ar fi răspunzători pentru orice eroare de judecată, chiar și numai în materie procedurală, având în vedere multitudinea de controverse în domeniu, riscul exercițiului funcției ar fi prea mare pentru a putea fi solicitat unei persoane oricât de bine pregătită ar fi.

[1] *V.M. Ciobanu*, Responsabilitatea serviciului public al justiției și a judecătorului, în Revista Română de Drept Privat nr. 1/2007, p. 83.

[2] Potrivit art. 509 pct. 4 C.proc.civ., revizuirea unei hotărâri judecătorești se poate solicita și atunci când „un judecător, martor sau expert, care a luat parte la judecată, a fost condamnat definitiv pentru o infracțiune privitoare la pricină sau dacă hotărârea s-a dat în temeiul unui înscris declarat fals în cursul sau în urma judecății ori dacă *un magistrat a fost sancționat disciplinar pentru exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență în acea cauză*".

[3] Idem, p. 139-140.

[4] În vechea lege de organizare judecătorească cazul de abatere disciplinară se regăsea la art. 122 în forma *„atitudinilor ireverențioase în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu față de colegi, avocați, experți, martori sau justițiabili"*.

[5] *G. Bogasiu, D. Vartires, A. Segărceanu*, op. cit., p. 135-138. S-a reținut în cauză că circumstanțele reale și starea psihică în momentul săvârșirii abaterii (amenințarea cu moartea la adresa fiului său) au relevanță la individualizarea sancțiunii, dar nu-l pot absolvi de răspunderea disciplinară.

[6] Idem, p. 152-153.

folosirea unui ton ridicat şi lipsit de respect sau consumul de băuturi alcoolice în incinta parchetului[1].

k) nerespectarea în mod grav şi repetat a dispoziţiilor privind distribuirea aleatorie a cauzelor. Potrivit dispoziţiilor art. 11 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, activitatea de judecată se desfăşoară cu respectarea principiilor distribuirii aleatorii a dosarelor şi continuităţii. Aşa cum am mai arătat, Regulamentul de ordine interioară al instanţelor cuprinde reguli precise pentru a asigura aplicarea principiului distribuirii aleatorii a dosarelor. Recent, în practica instanţelor disciplinare a fost aplicată sancţiunea disciplinară pentru fapta de a soluţiona o cerere de preschimbare a primului termen de judecată şi judecare în fond a cauzei la acelaşi termen, de către judecătorul de permanenţă, aceasta reprezentând o încălcare a principiului continuităţii compunerii completului, dar şi a distribuirii aleatorii a cauzelor[2].

l) participarea directă sau prin persoane interpuse la jocurile de tip piramidal, jocuri de noroc sau sisteme de investiţii pentru care nu este asigurată transparenţa fondurilor în condiţiile legii. Neparticiparea magistraţilor la activităţi de genul celor descrise anterior are temei în Codul deontologic al judecătorilor şi procurorilor. În mod normal, încălcarea unei norme deontologice nu ar trebui să atragă răspunderea disciplinară, contribuind numai la caracterizarea mai exactă a profilului profesional al magistratului. Cu toate acestea, legiuitorul a instituit în legătură cu această normă deontologică un caz de abatere disciplinară în ideea că faptele descrise aduc grave prejudicii de imagine justiţiei.

Prin recenta modificare a Legii nr. 303/2004 au fost instituite şi alte cauze de abatere disciplinară. Acestea fie sunt de noutate totală, fie au existat numai la nivel de reglementare deontologică. Prin aceasta s-a extins posibilitatea atragerii răspunderii disciplinare:

a) manifestările care aduc atingere onoarei sau probităţii profesionale ori prestigiului justiţiei, săvârşite în exercitarea sau în afara exercitării atribuţiilor de serviciu;

b) nerespectarea îndatoririi de a se abţine atunci când judecătorul sau procurorul ştie că există una din cauzele prevăzute de lege pentru abţinerea sa, precum şi formularea de cereri repetate şi nejustificate de abţinere în aceeaşi cauză, care are ca efect tergiversarea judecăţii;

c) imixtiunea în activitatea altui judecător sau procuror;

d) nerespectarea în mod nejustificat a dispoziţiilor ori deciziilor cu caracter administrativ dispuse în conformitate cu legea de conducătorul instanţei sau al parchetului ori a altor obligaţii cu caracter administrativ prevăzute de lege sau regulamente;

e) obstrucţionarea activităţii de inspecţie a inspectorilor judiciari, prin orice mijloace;

f) lipsa totală a motivării hotărârilor judecătoreşti sau a actelor judiciare ale procurorului, în condiţiile legii;

---

[1] *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 373.

[2] Hotărârea nr. 16J/27.10.2010 a Secţiei de judecători a Consiliului Superior al Magistraturii, irevocabilă prin decizia nr. 57/14.03.2011 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

g) utilizarea unor expresii inadecvate în cuprinsul hotărârilor judecătoreşti sau al actelor judiciare ale procurorului ori motivarea în mod vădit contrară raţionamentului juridic, de natură să afecteze prestigiul justiţiei sau demnitatea funcţiei de magistrat;

h) nerespectarea deciziilor Curţii Constituţionale ori a deciziilor pronunţate de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în soluţionarea recursurilor în interesul legii.

2.2. Titularul acţiunii disciplinare. Competenţa. Procedura de atragere a răspunderii disciplinare

În procedura de punere în mişcare a acţiunii disciplinare un rol important revine Inspecţiei judiciare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii. Inspecţia Judiciară este condusă de un inspector-şef, ajutat de un inspector-şef adjunct, numiţi prin concurs organizat de Consiliul Superior al Magistraturii

În cadrul Inspecţiei judiciare funcţionează inspectori. Aceştia sunt numiţi în funcţie de către inspectorul-şef, în urma unui concurs, pentru un mandat de 6 ani, dintre judecătorii şi procurorii care au o vechime de cel puţin 8 ani în magistratură, care au cel puţin grad de tribunal sau parchet de pe lângă tribunal şi au avut calificativul «foarte bine» la ultima evaluare.

a) Titularii acţiunii disciplinare. Cei cărora legea le recunoaşte dreptul de a exercita acţiunea disciplinară sunt:

- în cazul abaterilor săvârşite de un judecător, Inspecţia Judiciară, prin inspectorul judiciar, ministrul justiţiei sau preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;
- în cazul abaterilor săvârşite de procurori, Inspecţia Judiciară, prin inspectorul judiciar, ministrul justiţiei sau procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

Se remarcă faptul că prin ultimele modificări aduse Legii nr. 317/2004, s-a extins sfera persoanelor care au dreptul de a exercita acţiunea disciplinară contra judecătorilor şi procurorilor. Până la Legea nr. 24/2012, exerciţiul acţiunii disciplinare revenea numai Comisiei de disciplină din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii.

b) Verificarea prealabilă. Acţiunea disciplinară poate fi exercitată numai după parcurgerea unor etape prealabile obligatorii. Prima etapă o reprezintă verificarea prealabilă a faptelor ce se impută judecătorului sau procurorului. Atunci când au cunoştinţă de împrejurări care pot constitui abateri disciplinare, titularii acţiunii disciplinare sesizează (autosesizează, în cazul în care chiar Inspecţia judiciară[1] este titular al acţiunii disciplinare) Inspecţia judiciară. Faptele sesizate sunt supuse unei *verificări prealabile* efectuate de inspectorii judiciari din cadrul Inspecţiei Judiciare. În cadrul acestei verificări se stabileşte dacă există indiciile săvârşirii unei abateri disciplinare. Verificările se efectuează în termen de cel mult 45 de zile de la data solicitării formulate de titularul acţiunii disciplinare sau de la data sesizării Inspecţiei Judiciare, atunci când aceasta este titular al acţiunii disciplinare. Inspectorul-şef poate dispune

[1] Inspecţia judiciară se poate sesiza din oficiu sau poate fi sesizată în scris şi motivat de orice persoană interesată, inclusiv de Consiliul Superior al Magistraturii, în legătură cu abaterile disciplinare săvârşite de judecători şi procurori.

prelungirea termenului de efectuare a verificării prealabile, cu cel mult 45 de zile, dacă există motive întemeiate care justifică această măsură.

Dacă în urma efectuării verificărilor prealabile se constată că nu există indiciile săvârşirii unei abateri disciplinare, sunt posibile două soluţii:

- dacă Inspecţia judiciară a fost sesizată de ministrul justiţiei, preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie sau, după caz, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, inspectorul judiciar transmite, în termen de cel mult 10 zile de la finalizarea verificărilor, o propunere de clasare. Primind propunerea de clasare aceştia pot adopta una din cele trei alternative oferite de lege: să dispună clasarea lucrării şi comunicarea rezultatului persoanei care a formulat sesizarea şi persoanei vizate de sesizare; să solicite motivat completarea verificărilor prealabile, atunci când apreciază că acestea nu sunt complete (completarea se efectuează de către inspectorul judiciar în termen de cel mult 30 de zile de la data când a fost solicitată de titularul acţiunii disciplinare); să dispună începerea cercetării disciplinare prealabile;

- dacă Inspecţia judiciară s-a sesizat din oficiu sau a fost sesizată de o persoană interesată, sesizarea se clasează, iar rezultatul se comunică direct persoanei care a formulat sesizarea şi persoanei vizate de sesizare. Apreciem că legea nu recunoaşte un drept al persoanei care a formulat sesizarea de a contesta soluţia de clasare.

În cazul în care, în urma verificărilor prealabile, se constată că există indiciile săvârşirii unei abateri disciplinare, inspectorul judiciar:

- transmite autorului sesizării, în termen de 7 zile de la finalizarea verificării prealabile, propunerea de începere a cercetării disciplinare prealabile. Ministrul justiţiei, preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie sau, după caz, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie poate dispune începerea cercetării disciplinare prealabile;

- dispune, prin rezoluţie, începerea cercetării disciplinare prealabile, dacă Inspecţia Judiciară este chiar titularul acţiunii.

c) Cercetarea disciplinară. În toate cazurile acţiunea disciplinară nu poate fi pusă în mişcare fără efectuarea în prealabil a cercetării disciplinare. Această procedură se realizează de inspectorii din cadrul Inspecţiei judiciare.

Cercetarea prealabilă are ca scop stabilirea faptelor şi urmările acestora, împrejurările în care au fost săvârşite, precum şi orice alte date concludente din care să se poată aprecia asupra existenţei sau inexistenţei vinovăţiei. Cercetarea prealabilă se face în mod obligatoriu cu ascultarea celui în cauză şi cu verificarea apărărilor celui cercetat, care are dreptul să cunoască toate actele cercetării şi să solicite probe în apărare. Cu toate acestea, refuzul judecătorului sau procurorului cercetat de a face declaraţii sau de a se prezenta la cercetări nu împiedică derularea şi încheierea cercetării. Cercetarea disciplinară se suspendă atunci când împotriva judecătorului sau procurorului cercetat s-a dispus punerea în mişcare a acţiunii penale pentru aceeaşi faptă. Suspendarea se dispune prin rezoluţie şi dăinuie până când soluţia pronunţată în cauza care a motivat suspendarea a devenit definitivă. În acest caz, organul de urmărire penală este obligat să comunice Consiliului Superior al Magistraturii şi Inspecţiei judiciare într-un termen rezonabil actul prin care s-a dispus punerea în

mișcare a acțiunii penale, cât și actul prin care s-a soluționat în mod definitiv cauza penală.

Durata cercetării disciplinare este limitată la 60 de zile de la data dispunerii acesteia, cu excepția situației în care intervine suspendarea acesteia. Se poate dispune prelungirea termenului cu cel mult 30 de zile, dacă există motive întemeiate care justifică această măsură.

În cazul în care începerea cercetării disciplinare s-a făcut la solicitarea ministrului justiției, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție sau, după caz, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Inspecția Judiciară comunică rezultatul cercetării prealabile titularului acțiunii disciplinare în termen de cel mult 7 zile de la finalizarea acesteia. După primirea rezultatului cercetării prealabile, titularul acțiunii poate exercita acțiunea disciplinară prin sesizarea secției corespunzătoare a Consiliului Superior al Magistraturii. Dacă apreciază că cercetarea este incompletă, titularul acțiunii disciplinare poate solicita o singură dată Inspecției Judiciare completarea acesteia. Completarea se efectuează de către inspectorul judiciar în termen de cel mult 30 de zile de la data când a fost solicitată și se comunică titularului acțiunii disciplinare în termen de cel mult 7 zile de la finalizarea acesteia.

În cazul în care sesizarea s-a făcut de Inspecția judiciară (din oficiu sau ca urmare a sesizării făcute de persoana interesată), inspectorul judiciar poate dispune, prin rezoluție scrisă și motivată:

- admiterea sesizării, prin exercitarea acțiunii disciplinare și sesizarea secției corespunzătoare a Consiliului Superior al Magistraturii;
- clasarea sesizării, în cazul în care aceasta nu este semnată, nu conține datele de identificare ale autorului sau indicii cu privire la identificarea situației de fapt care a determinat sesizarea, precum și în cazul în care în urma efectuării verificărilor prealabile se constată că nu există indiciile săvârșirii unei abateri disciplinare. Legea prevede că rezoluția de clasare este definitivă, dar se poate face o nouă sesizare, cu respectarea condițiilor prevăzute de lege[1];

---

[1] Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 397/2014 (M.Of. nr. 529 din 16 iulie 2014), arată că sintagma „rezoluția de clasare este definitivă" din cuprinsul art. 47 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii este neconstituțională în ipoteza în care efectuarea verificărilor s-a făcut ca urmare a sesizării din partea unei persoane. Curtea a reținut că, *„în ipoteza prevăzută de art. 45 alin. (4) lit. b) din Legea nr. 317/2004, adică atunci când există o sesizare din partea unei persoane, inspectorul judiciar face o cercetare a fondului sesizării pentru a constata dacă există sau nu indicii cu privire la săvârșirea unei abateri disciplinare. Or, în această situație, textul de lege criticat, potrivit căruia rezoluția de clasare este definitivă și, deci, exclusă controlului judiciar, încalcă accesul liber la justiție, drept fundamental consacrat atât de Constituție, cât și de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, partea interesată fiind lipsită de accesul la o instanță judecătorească. Dacă în primele 3 ipoteze reglementate de art. 47 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 317/2004, respectiv atunci când sesizarea nu este semnată, nu conține datele de identificare ale autorului sesizării sau indicii cu privire la identificarea situației de fapt, caracterul definitiv al soluției clasării este legitimat prin aceea că aceasta nu are un caracter irefragabil, deoarece persoana interesată poate face o nouă sesizare cu respectarea condi-*

- respingerea sesizării, în cazul în care se constată, în urma efectuării cercetării disciplinare, că nu sunt îndeplinite condiţiile pentru exercitarea acţiunii.

Rezoluţia inspectorului judiciar este supusă confirmării inspectorului-şef. Inspectorul-şef poate dispune completarea cercetării disciplinare de către inspectorul judiciar. Completarea se efectuează de către inspectorul judiciar în termen de cel mult 30 de zile de la data când a fost dispusă de către inspectorul-şef. Rezoluţia inspectorului judiciar poate fi infirmată de inspectorul-şef, în scris şi motivat. Acesta poate dispune, prin rezoluţie scrisă şi motivată, admiterea sau respingerea sesizării.

Rezoluţia de respingere a sesizării poate fi contestată de persoana care a formulat sesizarea la Secţia de contencios administrativ şi fiscal a Curţii de Apel Bucureşti, în termen de 15 zile de la comunicare, fără îndeplinirea unei proceduri prealabile. Secţia de contencios administrativ şi fiscal a Curţii de Apel Bucureşti poate dispune: respingerea contestaţiei; admiterea contestaţiei şi desfiinţarea rezoluţiei inspectorului judiciar sau, după caz, a inspectorului-şef şi trimiterea dosarului pentru continuarea procedurii disciplinare. Hotărârea Secţiei de contencios administrativ şi fiscal a Curţii de Apel Bucureşti este definitivă.

Acţiunea disciplinară este supusă unui termen de prescripţie de 30 de zile, care începe să curgă de la data finalizării cercetării disciplinare. Cu toate acestea, acţiunea disciplinară nu poate fi exercitată mai târziu de 2 ani de la data săvârşirii faptei. Dacă termenul de 30 de zile este calificat ca fiind de prescripţie, termenul de 2 ani în schimb este unul obiectiv, nefiind susceptibil de suspendări, întreruperi sau repuneri în termen. Prin urmare, indiferent de cauzele ce au determinat întârziere în cunoaşterea faptelor ce ar da curs unei acţiuni disciplinare, aceasta nu mai poate fi exercitată în cazul în care au trecut mai mult de 2 ani de la data săvârşirii acesteia.

d) Judecarea acţiunii disciplinare. Competenţa de soluţionare a acţiunii disciplinare revine secţiilor Consiliului Superior al Magistraturii, pentru judecători sau procurori, după caz.

Procedura disciplinară în faţa secţiilor Consiliului Superior al Magistraturii se desfăşoară cu citarea judecătorului sau procurorului împotrivă căruia s-a exercitat acţiunea şi a titularului acţiunii. Cel chemat în judecată disciplinară are dreptul să fie reprezentat de un alt judecător sau procuror sau să fie asistat sau reprezentat de un avocat[1].

ţiilor prevăzute, aşa cum a decis instanţa de contencios constituţional în jurisprudenţa sa, în ipoteza prevăzută de art. 45 alin. (4) lit. b) se dispune asupra fondului sesizării, astfel că este absolut necesară asigurarea accesului la justiţie prin posibilitatea atacării soluţiei la instanţa judecătorească".

[1] În jurisprudenţa completului de 9 judecători de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie (înlocuit în prezent de un complet format din 5 judecători) s-a reţinut că este inadmisibilă formularea în procedura disciplinară a unei cereri reconvenţionale de către magistratul în cauză. În speţă, magistratul a solicitat pe calea cererii reconvenţionale daune morale pentru prejudiciul adus imaginii sale ca urmare a declanşării acţiunii disciplinare. Totodată s-a reţinut că nici formularea unei cereri de intervenţie accesorie în sprijinul magistratului împotriva căruia s-a declanşat acţiunea disciplinară întemeiată pe dispoziţiile art. 49 C.proc.civ. nu poate fi admisă în principiu. În speţă cererea de intervenţie a fost formulată de o asociaţie care avea în

Secţia competentă a Consiliului Superior al Magistraturii, analizând materialul probator şi poziţia celui împotriva căruia a fost exercitată acţiunea disciplinară, va respinge acţiunea sau, în cazul în care constată că sesizarea este întemeiată, aplică una dintre sancţiunile disciplinare prevăzute de lege, în raport cu gravitatea abaterii disciplinare săvârşite de judecător sau procuror şi cu circumstanţele personale ale acestuia[1]. Hotărârea prin care se soluţionează acţiunea disciplinară trebuie să cuprindă: *a)* descrierea faptei care constituie abatere disciplinară şi încadrarea juridică a acesteia; *b)* temeiul de drept al aplicării sancţiunii; *c)* motivele pentru care au fost înlăturate apărările formulate de judecător sau procuror; *d)* sancţiunea aplicată şi motivele care au stat la baza aplicării acesteia; *e)* calea de atac şi termenul în care hotărârea poate fi atacată; *f)* instanţa competentă să judece calea de atac. Hotărârile prin care s-a soluţionat acţiunea disciplinară se redactează în termen de cel mult 20 de zile de la pronunţare[2] şi se comunică de îndată, în scris, judecătorului sau procurorului, prin grija Secretariatul general al Consiliului Superior al Magistraturii.

Sancţiunile ce se pot aplica pentru abateri disciplinare sunt expres şi limitativ prevăzute de lege în mod gradual:

- avertismentul[3];
- diminuarea indemnizaţiei de încadrare lunare brute cu până la 20% pe o perioadă până la 6 luni[4];

---

obiectul de activitate prevenirea şi combaterea faptelor de corupţie. A se vedea *G. Bogasiu, D. Vartires, A. Segărceanu*, op. cit., p. 281-290.

[1] Esenţial pentru adoptarea unei sancţiuni disciplinare este ca persoana împotriva căreia s-a exercitat acţiunea să deţină calitatea de judecător sau procuror la data pronunţării hotărârii de către secţia competentă a Consiliului Superior al Magistraturii. Dacă până la finalizarea procedurii persoana în cauză pierde calitatea de magistrat (de exemplu prin demisie) acţiunea disciplinară rămâne fără obiect, deoarece noţiunea de disciplinar este asociată indisolubil cu apartenenţa la un anumit corp profesional. A se vedea *G. Bogasiu, D. Vartires, A. Segărceanu*, op. cit., p. 203-206. Totuşi, trebuie avut în vedere că încetarea calităţii de magistrat are loc numai de la data publicării decretului de eliberare din funcţie dat de către Preşedintele României. Simpla înaintare a demisiei sau a cererii de pensionare nu produce acest efect decât de la data publicării decretului Preşedintelui României.

[2] Termenul este de recomandare, iar depăşirea lui nu afectează valabilitatea hotărârii.

[3] Avertismentul este cea mai uşoară sancţiune ce poate fi aplicată. În practică această sancţiune a fost aplicată pentru fapte mai puţin grave şi atunci când acestea au avut un caracter ocazional, constatându-se că nu reprezintă atitudinea obişnuită a magistratului în cauză. Este de remarcat că nu atât lipsa de gravitate a faptelor a determinat aplicarea unei sancţiuni mai uşoare, ci mai mult împrejurarea că magistratul în cauză a avut în ansamblul activităţii sale aprecieri pozitive. Altfel, pentru fapte similare (absenţe de la serviciu, atitudini ireverenţioase în exercitarea atribuţiilor de serviciu, neredactarea în timp a hotărârilor judecătoreşti etc.) secţiile competente ale Consiliului Superior al Magistraturii au acordat şi sancţiuni cu caracter mai grav.

[4] Sancţiunea vizează o componentă patrimonială, dar nu poate fi neglijată componenta morală, deoarece aplicarea unei asemenea sancţiuni presupune că fapta este considerată ca având un caracter mai grav decât în cazul simplului avertisment. În practica disciplinară sancţiunea a fost aplicată atunci când magistratul în cauză a fost găsit vinovat de întârzieri sistematice în

- mutarea disciplinară pentru o perioadă de la o lună la 3 luni la o instanţă sau la un parchet, situate în circumscripţia aceleiaşi curţi de apel ori în circumscripţia aceluiaşi parchet de pe lângă curtea de apel[1];
- suspendarea din funcţie pe o perioadă de până la 6 luni[2];
- excluderea din magistratură[3].

Sancţiunile se aplică în raport cu gravitatea abaterii disciplinare săvârşite de judecător sau procuror şi cu circumstanţele personale ale acestuia.

Împotriva hotărârii dată de secţia competentă a Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară, se poate exercita recurs în termen de 15 zile de la

---

efectuarea lucrărilor, încălcarea prevederilor relative la incompatibilităţi, comportament care aduce atingere onoarei şi probităţii profesionale etc.

[1] În literatură s-a arătat că sancţiunea este în contradicţie cu prevederile art. 2 alin. (2) şi art. 3 alin. (2) din Legea nr. 303/2004, republicată, care prevăd pentru judecătorii inamovibili şi procurorii care se bucură de stabilitate ca singure modalităţi de a fi mutaţi transferul, delegarea, detaşarea sau promovarea, precum şi faptul că aceştia pot fi suspendaţi sau eliberaţi din funcţie în condiţiile legii. *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 379. Apreciem că textele indicate, aflate în partea generală a legii, suferă derogări stabilite prin norme speciale, precum cele din materia sancţiunilor disciplinare, astfel că între cele două categorii de norme este numai o aparentă contradicţie ce trebuie rezolvată prin aplicare principiului *specialia generalibus derogant.*

[2] Această sancţiune este prevăzută şi în Legea nr. 161/2003. Nu sunt de acord cu soluţia sugerată în doctrină, conform căreia faptele prevăzute ca abateri disciplinare în Legea nr. 161/2003 ar trebui sancţionate numai cu sancţiunile prevăzute în această lege. Sistemul sancţionator se compune din sancţiunile prevăzute în cele două acte normative (Legea nr. 161/2003 şi Legea nr. 303/2004, republicată), instanţa disciplinară putând aplica sancţiunea corespunzătoare în funcţie de individualizarea faptei şi principiul proporţionalităţii. O soluţie contrară ar fi greşită faţă de faptul că s-ar ajunge la aplicarea unor sancţiuni excesive pentru fapte a căror gravitate este mai mică sau egală. Astfel, pentru o faptă prevăzută în Legea nr. 161/2003 ar trebui aplicată numai sancţiunea suspendării sau excluderii din magistratură, deoarece acest act normativ prevede numai aceste două sancţiuni cu toate că gravitatea ei nu depăşeşte cu nimic altă faptă prevăzută în Legea nr. 303/2004, republicată. Apreciem că faptele prevăzute în Legea nr. 161/2003 pot fi sancţionate cu oricare din sancţiunile prevăzute în cele două acte normative. Totuşi, în ce priveşte sancţiunile prevăzute în Legea nr. 161/2003, acestea pot fi aplicate numai faptelor apreciate de acest act normativ ca abateri disciplinare. Pentru o soluţie contrară a se vedea *I. Leş*, Consideraţii privind statutul judecătorilor..., loc. cit., p. 112. În practică măsura severă a suspendării a fost adoptată pentru fapte mai grave cum ar fi fapta de a-şi repartiza singur un dosar, interesul în soluţionarea într-un anume fel a unei cauze, promisiuni făcute unor persoane pentru rezolvarea unor probleme etc. A se vedea *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 380.

[3] Excluderea din magistratură este cea mai gravă sancţiune aplicabilă. În practica instanţelor disciplinare s-a considerat că această sancţiune este pe deplin justificată dacă abaterile săvârşite prezintă, prin conţinutul lor concret şi modalitatea de săvârşire, o asemenea gravitate încât lezează grav onoarea şi prestigiul profesiei de magistrat. În speţă magistratul în cauză se făcea vinovat de mai multe abateri cu caracter grav: a solicitat unui coleg să pronunţe o anumită soluţie, oferindu-se să îl „ajute" la redactarea minutei şi a hotărârii; deşi a declarat că se va abţine de la judecarea unei cauze penale, ulterior nu a formulat cerere de abţinere şi a făcut declaraţii publice, în ziare şi la televiziune, în sensul că ar fi fost înlăturată abuziv din complet; în cadrul relaţiilor cu colegii şi conducerea a avut atitudini ireverenţioase şi jignitoare; în manifestările sale publice a făcut afirmaţii denigratoare faţă de activitatea altor magistraţi. A se vedea *G. Bogasiu, D. Vartires, A. Segărceanu*, op. cit., p. 221-234.

comunicare de către judecătorul sau procurorul sancționat ori, după caz, de Inspecția Judiciară sau de către ceilalți titulari ai acțiunii disciplinare care au exercitat-o. Recursul suspendă executarea hotărârii de aplicare a sancțiunii. Competența soluționării recursului aparține unui complet de 5 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție, hotărârea acestuia fiind definitivă. Din Completul de 5 judecători nu pot face parte membrii cu drept de vot ai Consiliului Superior al Magistraturii sau judecătorul sancționat disciplinar. Instanța Supremă, analizând recursul, va putea să aprecieze că hotărârea dată de secția corespunzătoare a Consiliului Superior al Magistraturii este nelegală și, în consecință, să dispună modificarea acesteia în sensul respingerii acțiunii disciplinare înaintată de comisia de disciplină. Dimpotrivă, dacă apreciază că faptele au fost corect reținute prin hotărârea atacată și acestea constituie abateri disciplinare, va respinge recursul ca nefondat. În practica sa, Instanța Supremă a pronunțat și soluții prin care a păstrat hotărârea de atragere a răspunderii disciplinare, apreciind că faptele corect reținute constituie abateri disciplinare, dar a procedat la înlocuirea sancțiunii acordate de organul disciplinar cu una mai ușoară, prin individualizarea sancțiunii și aplicarea principiului proporționalității. După modificările aduse prin Legea nr. 24/2012, în cazul recursului formulat de titularii acțiunii disciplinare, se poate dispune și modificarea soluției secției corespunzătoare a Consiliului Superior al Magistraturii în sensul admiterii acțiunii disciplinare și aplicării unei sancțiuni prevăzute de lege.

Existența unei anchete disciplinare este de natură să afecteze imaginea judecătorului sau procurorului în cauză, iar continuarea de către acesta a activității ar putea induce publicului o lipsă de încredere în actul de justiție. Din aceste motive, legiuitorul a prevăzut că pe durata procedurii disciplinare, secția corespunzătoare a Consiliului Superior al Magistraturii, din oficiu sau la propunerea inspectorului judiciar, poate dispune suspendarea din funcție a magistratului, până la soluționarea definitivă a acțiunii disciplinare, dacă exercitarea în continuare a funcției ar putea afecta desfășurarea cu imparțialitate a procedurilor disciplinare sau dacă procedura disciplinară este de natură să aducă atingere gravă prestigiului justiției[1]. De aseme-

[1] Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 774/2015 (M.Of. nr. 8 din 6 ianuarie 2016), a decis că *„dispozițiile art. 52 alin. (1) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii sunt constituționale numai în măsura în care permit atacarea separată a hotărârii prin care se dispune suspendarea din funcție a magistratului, până la soluționarea definitivă a acțiunii disciplinare"*. În motivarea deciziei s-a reținut că *„recunoașterea accesului liber la justiție și în privința hotărârilor prin care se dispun măsuri provizorii privind exercitarea funcției de judecător sau procuror se impune cu atât mai mult cu cât măsurile provizorii luate în cursul procedurii disciplinare pot avea o întindere temporală deosebită – până la soluționarea definitivă a acțiunii disciplinare, ceea ce înseamnă că aceasta poate dura până la soluționarea căii de atac formulate împotriva hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii de sancționare disciplinară a judecătorului sau procurorului. Astfel, măsura provizorie, din punctul de vedere al întinderii sale în timp, ar putea fi mai aspră decât însăși sancțiunea disciplinară aplicată [desigur, cu excepția celei de excludere din magistratură]. De asemenea, nu trebuie neglijate nici consecințele negative ale unei asemenea măsuri provizorii care se repercutează, în mod direct, asupra vieții profesionale și personale a judecătorului sau procurorului, prin prisma faptului că acesta este pus atât în imposibilitatea de a-și exercita funcția, respectiv de a înfăptui justiția sau de a apăra interesele generale ale*

nea, pe durata procedurii disciplinare, soluţionarea cererii de acordare a pensiei de serviciu se suspendă până la soluţionarea definitivă a acţiunii disciplinare.

2.3. Efectele aplicării unei sancţiuni disciplinare

Aplicarea sancţiunilor disciplinare se reflectă în cariera magistraţilor, dar şi asupra drepturilor patrimoniale ce revin acestora sau asupra capacităţii lor de a ocupa anumite funcţii[1]:

- judecătorii şi procurorii sancţionaţi nu mai îndeplinesc condiţiile de înscriere la examenul de promovare în funcţiile de execuţie sau de conducere[2];
- aplicarea unei sancţiuni disciplinare constituie un caz de revocare din funcţia de conducere ocupată de judecătorul sau procurorul sancţionat[3];
- judecătorii sau procurorii îndepărtaţi din magistratură pe această cale nu mai pot ocupa altă funcţie de specialitate juridică timp de 3 ani (art. 108 din Legea nr. 161/2003), nu mai pot participa la un eventual concurs pentru primirea în magistratură [art. 33 alin. (1) din Legea nr. 303/2004];
- foştii judecători şi procurori, care au părăsit magistratura din motive imputabile lor, nu pot beneficia de pensia de serviciu în condiţiile art. 82 alin. (2) din Legea nr. 303/2004, chiar dacă îndeplinesc condiţiile de vechime prevăzute la art. 82 alin. (1) şi (3) din aceeaşi lege.

---

societăţii, ordinea de drept, precum şi drepturile şi libertăţile cetăţenilor, după caz, cât şi în situaţia de a nu-şi primi indemnizaţia pe perioada suspendării provizorii, indiferent de soluţia de sancţionare pronunţată de Consiliul Superior al Magistraturii sau de instanţa judecătorească, după caz, asupra fondului acţiunii disciplinare. În consecinţă, recunoaşterea, pe cale de interpretare, a dreptului de a contesta hotărârea prin care s-a luat măsura suspendării provizorii din funcţie abia odată cu fondul nu reprezintă un remediu judiciar care să corespundă exigenţelor art. 21,art. 133 alin. (7) şi art. 134 alin. (2) şi (3) din Constituţie".

[1] În literatura de specialitate s-a arătat faptul că legea nu prevede reabilitarea în cazul aplicării unei sancţiuni disciplinare, fapt ce nu este normal, deoarece chiar şi în cazul formelor mai grave de sancţionare, cum ar fi cele de ordin penal, există posibilitatea reabilitării după o perioada de timp. *I. Popa*, Tratat..., op. cit., p. 391. Poziţia autorului este justificată. Este inechitabil ca o sancţiune disciplinară, indiferent de gravitatea ei, să urmeze întreaga carieră a magistratului, fără posibilitate de reabilitare.

[2] Pentru promovarea în funcţii de execuţie sau conducere la instanţe sau parchete se prevede condiţia de a nu fi fost sancţionat disciplinar în ultimii trei ani. În cazul promovării la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie condiţia de a nu fi fost sancţionat disciplinar este nelimitată în timp.

[3] Revocarea din funcţia de conducere a judecătorilor se dispune de Consiliul Superior al Magistraturii, din oficiu sau la propunerea adunării generale ori a preşedintelui instanţei, iar revocarea din funcţia de conducere a procurorilor se dispune de Consiliul Superior al Magistraturii, din oficiu sau la propunerea adunării generale ori a conducătorului parchetului, pentru motivele prevăzute de lege, printre care şi aplicarea uneia dintre sancţiunile disciplinare.

Capitolul VI
Avocatura. Organizarea profesiei de avocat

Aspecte terminologice. În mod tradiţional, în cursurile ce tratează organizarea unui sistem judiciar, analiza activităţii celorlalte categorii de profesionişti ai dreptului implicaţi în actul de justiţie alături de judecători şi procurori se face sub titulatura de *„auxiliari"* sau *„parteneri"* ai justiţiei[1]. Este vorba de persoane care, fără a fi învestite de către stat cu funcţia de a judeca, sunt chemate să participe la procesul de administrare a justiţiei. Se regăsesc în această categorie deopotrivă avocaţii, consilierii juridici, notarii publici şi executorii judecătoreşti. Unii autori indică şi grefierii sau agenţii procedurali ai instanţelor ca fiind auxiliari ai justiţiei.

În ce ne priveşte, apreciem deosebit de importantă iniţiativa de a deosebi terminologic şi conceptual între parteneri şi auxiliari ai justiţiei[2]. Noţiunea de *auxiliar* indică raportul de subordonare. Această noţiune este proprie grefierilor, agenţilor procedurali şi altor angajaţi din cadrul compartimentelor auxiliare ale aparatului instanţelor sau parchetelor. În acest caz, termenul de auxiliar desemnează exact realitatea, deoarece nu se poate realiza o separare a activităţii acestora de cea a instanţelor sau parchetelor. Am preferat analizarea activităţii acestora în partea destinată autorităţilor judecătoreşti. Noţiunea de *partener* al justiţiei trebuie să desemneze pe acei profesionişti ai dreptului care, fără a face parte din autoritatea judecătorească, contribuie la procesul de administrare a justiţiei, desfăşurând activităţi conexe acestuia, uneori indispensabile procesului de înfăptuire a justiţiei. În această categorie intră avocaţii, consilierii juridici, notarii publici şi executorii judecătoreşti.

---

[1] Denumirea tradiţională de auxiliari ai justiţiei este uneori înlocuită cu cea de *„parteneri"* sau *„colaboratori"* ai justiţiei. A se vedea *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 243. Alţi autori vorbesc de un sens mai larg al noţiunii de auxiliari ai justiţiei, incluzând şi partenerii justiţiei. Se arată că în sens restrâns, auxiliari ai justiţiei sunt numai cei aflaţi în raporturi de subordonare cu organele judiciare, în timp ce profesioniştii care desfăşoară în mod independent activităţi conexe actului de justiţie sunt desemnaţi prin denumirea de *„parteneri ai justiţiei"* – *S. Spinei*, Organizarea profesiilor juridice liberale, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 28.

[2] Renunţarea la tradiţie şi adoptarea unei terminologii mai adecvate raporturilor în care se află aceste categorii de juriști cu autoritatea judecătorească a fost susţinută de profesorul *V.M. Ciobanu*. În categoria partenerilor justiţiei erau enumeraţi avocaţii, notarii publici şi jurisconsulţii – *V.M. Ciobanu*, Tratat..., op. cit., vol. I, p. 80. La acea dată executorii judecătoreşti erau angajaţi ai instanţelor, iar această poziţie îi plasa în categoria auxiliarilor justiţiei. Situaţia executorilor judecătoreşti s-a schimbat între timp, devenind, precum notarii publici, profesionişti care îşi desfăşoară activitatea în cadru privat, cu o autonomie relativă – *S. Spinei*, op. cit., p. 174.

Se pot reţine trei caracteristici ale partenerilor justiţiei:

a) în general, nu se află în raporturi de subordonare sau de serviciu cu instanţele judecătoreşti, aparţinând unor profesii liberale[1];

b) contribuie în mod semnificativ la activitatea judiciară, în multe cazuri realizarea acesteia fiind imposibilă fără participarea lor;

c) activitatea juridică a acestor categorii profesionale nu este limită numai la activitatea judiciară[2]. Cu toate că în mod obişnuit activitatea avocaţilor este pusă în directă legătură cu funcţia acestora de reprezentare sau asistare a părţilor în faţa instanţelor sau parchetelor, această imagine este incompletă, deoarece avocaţii au şi alte atribuţii cum ar fi cea de consiliere juridică a părţii implicate într-o tranzacţie extrajudiciară sau într-o procedură necontencioasă. În mod asemănător, şi executorii judecătoreşti au atribuţia de a pune în executare şi alte titluri executorii decât cele provenite din hotărâri judecătoreşti.

În prezentul curs, voi analiza organizarea şi funcţionarea profesiei de avocat. Nu este vorba de o minimalizare a rolului celorlalte categorii de profesionişti ai dreptului. Sunt adeptul distincţiei dintre juridic şi judiciar[3]. Intitulând lucrarea *„Instituţii*

---

[1] În cazul notarilor publici şi executorilor judecătoreşti nu putem vorbi de o organizare independentă, ci numai de o *autonomie relativă*, deoarece ministerul justiţiei sau acesta şi instanţele judecătoreşti exercită un control asupra activităţii şi organizării acestora. Explicaţia poziţiei de autonomie este explicată de faptul că aceste profesii exercită funcţii delegate de puterea publică, care trebuie să păstreze un control asupra acestora. În acest sens, *S. Spinei*, op. cit., p. 174.

[2] Unii autori disting între funcţiile pe care le implică diferitele profesii juridice: *juridică* şi *judiciară*. Sub acest aspect, activitatea unor parteneri ai justiţiei, cu ar fi grefierii, este redusă la activitatea judiciară în timp ce alţii, precum avocaţii, îmbină funcţia judiciară cu cea juridică, care se relevă de regulă înainte de apariţia unui litigiu. A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 332. De asemenea, avem categorii de profesionişti care desfăşoară exclusiv activitate juridică, fără atribuţii în sfera judiciarului, cum ar fi notarii publici.

[3] Dimensiunea judiciară este dată de asistarea şi reprezentarea persoanelor fizice şi juridice în faţa instanţelor judecătoreşti sau a altor organe cu activitate jurisdicţională (de exemplu, tribunal arbitral). Dimensiunea juridică este oferită de activitatea de oferire a sfaturilor, consultaţiilor, redactării de acte cu conţinut juridic etc. Avocatul, în mod tradiţional, a avut sfera activităţii sale atât juridicul, cât şi judiciarul. Legea îi conferă libertatea de a se manifesta în ambele sfere. Este greu de spus la ora actuală care dintre cele două dimensiunii este cea determinantă pentru avocatură. Situaţia diferă de la o ţară la alta, iar în cadrul aceleiaşi ţări, de la un avocat la altul. Sunt avocaţi pentru care judiciarul este activitatea principală, juridicul fiind accesoriu acesteia (consultaţiile juridice sau redactările de acte cu conţinut juridic sunt în strânsă legătură cu procesele în care avocatul este implicat). În alte cazuri, avocaţii au activitate redusă în zona judiciară, fiind mai mult preocupaţi de acordare de consultaţii juridice sau de redactarea unor acte cu conţinut juridic. Legea noastră nu creează condiţii speciale pentru exerciţiul uneia sau alteia, competenţa avocatului fiind generală, iar caracterul preponderent al uneia sau alteia dintre cele două dimensiuni ale activităţii sale este mai mult o problema de opţiune personală sau impusă de potenţialul de clientelă al locului unde îşi desfăşoară activitatea. Totuşi, sunt cazuri în care legea este obligată să facă distincţia dintre cele două dimensiuni ale activităţii avocatului şi chiar să creeze condiţii diferite pentru exerciţiul lor: avocatul străin nu poate pune concluzii orale sau scrise în faţa instanţelor judecătoreşti şi a celorlalte organe jurisdicţionale şi judiciare, cu excepţia celor de arbitraj

judiciare", înțeleg să tratez în cadrul acesteia, pe lângă organizarea instanțelor și parchetelor, activitatea profesiei juridice care are atribuții judiciare de natură indispensabilă pentru actul de justiție – avocatura. Desigur că activitatea avocaților nu presupune numai dimensiunea judiciară. Așa cum voi arăta, dintre profesiile juridice, avocatura este poate cea mai complexă. Exercițiul ei presupune componente tradiționale, legate în general de sfera judiciarului, cât și componente mai moderne de natură extrajudiciară (de exemplu, consultația juridică, medierea, activitățile fiduciare etc.). Am insistat asupra rolului pe care avocatul îl joacă în raport cu sistemul judiciar din două motive: a) această dimensiune este cea care aduce avocatura în zona instituțiilor judiciare; b) activitatea judiciară este cea care a creat constantele profesiei de avocat, normele deontologice tradiționale, a dat un caracter inconfundabil acesteia în cadrul profesiilor juridice și a impus încadrarea profesiei în sfera utilității publice.

Secțiunea 1. Principii și reguli fundamentale de exercitare a profesiei

Exercitarea profesiei de avocat se face în condițiile și limitele impuse de Constituție, de Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat[1], de statutul

---

internațional [art. 13 alin. (4) din Legea nr. 51/1995]. Legea distinge între activitatea juridică și cea judiciară, în cazul acesteia din urmă operând o interdicție pentru avocații străini. În alte cazuri, unele incompatibilități, deși vizează avocații în general, este evident că au în vedere latura activității judiciare a acestora, deoarece interferează în mod inevitabil cu cea a organelor judiciare (de exemplu, exercitarea faptelor de comerț direct sau prin persoane interpuse, imposibilitatea exercitării oricărei alte funcții publice sau private, cu excepția funcțiilor didactice în învățământul juridic superior). Pentru distincția juridic/judiciar și aplicarea acesteia în activitatea avocatului, a se vedea *R. Martin*, Deontologie de l'avocat, 9ème ed., Litec, Paris, 2005, p. 29-35.

[1] Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată (M.Of. nr. 98 din 7 februarie 2011). Legea a mai fost modificată prin O.U.G. nr. 10/2011 privind abrogarea alin. (8) al art. 39 din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat (M.Of. nr. 113 din 14 februarie 2011), Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, Legea nr. 72/2016 privind sistemul de pensii și alte drepturi de asigurări sociale ale avocaților. De curând a fost adoptată legea privind modificarea și completarea Legii nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat. La data tipăririi prezentei cărți legea nu a fost încă promulgată de Președintele României, astfel că nu ne vom putea referi la prevederile acesteia. Cu toate acestea, menționăm că modificarea legislativă conține, printre altele, și o serie de prevederi apte să consolideze principiul independenței avocatului, precum și principiile secretului profesional al avocatului și confidențialității informațiilor primite de la client, acestea fiind o garanție a dreptului la apărare și a egalității de arme între acuzare și apărare în cadrul procesului penal.

profesiei[1] şi Codul deontologic al avocaţilor din Uniunea Europeană[2]. În reglementarea anumitor aspecte ale organizării profesiei există şi norme speciale, asupra cărora voi insista la momentul potrivit (de exemplu, materia asigurărilor sociale).

Potrivit Statutului profesiei [art. 1 alin. (2)], exercitarea profesiei de avocat este supusă următoarelor principii fundamentale:

a) principiul legalităţii;
b) principiul libertăţii;
c) principiul independenţei;
d) principiul autonomiei şi descentralizării;
e) principiul păstrării secretului profesional.

Pe lângă acestea, pornind de la textele legale ce reglementează funcţionarea şi exercitarea profesiei, doctrina a mai dezvoltat o serie de principii proprii profesiei: principiul demnităţii şi onoarei, principiul monopolului avocaţilor asupra activităţilor specifice profesiei, principiul potrivit cu care avocatul îndeplineşte atât o funcţie de interes privat, cât şi una de interes public, principiul confraternităţii şi respectului reciproc[3], principiul profesionalismului, principiul organizării şi funcţionarii în mod democratic a avocaturii şi principiul colegialităţii[4] ori principiul parţialităţii, principiul colaborării cu organele judiciare, principiul deontologiei profesionale[5]. Aceste principii, dezvoltate de doctrină nu pot fi negate ca fiind constante ale organizării şi exercitării profesiei de avocat. Apreciem însă, că principiile prevăzute în statutul profesiei sunt suficiente pentru a defini profesia, iar cele la care literatura face referire sunt, în realitate, incluse în primele. Spre exemplu, principiul legalităţii cuprinde nu numai ideea că profesia este legal reglementată, dar şi coordonatele principale ale etatismului ei, inclusiv monopolul asupra unor activităţi juridice. Principiul libertăţii, la rândul său, presupune anumite limitări, printre care cele legate de obligaţiile ce revin avocaţilor pe linia colaborării cu organele statului în realizarea unor obiective de interes public (de exemplu, asistenţa judiciară gratuită). Nu cred că este nevoie de descoperirea unor noi principii decât cele deja recunoscute în Statutul profesiei, ci mai curând eforturile trebuie să se îndrepte către conturarea de o manieră cât mai clară a acestora din urmă.

---

[1] Statutul profesiei de avocat este publicat, în conformitate cu Hotărârea Uniunii Naţionale a Barourilor din România (U.N.B.R.) nr. 64/2011, cu modificările ulterioare (M.Of. nr. 898 din 19 decembrie 2011).

[2] Codul deontologic al avocaţilor din Uniunea Europeană se aplică în România ca fiind şi Codul deontologic al avocatului român, începând cu 1 ianuarie 2007, fiind publicat conform Deciziei nr. 1486/2007 a Comisiei Permanente a U.N.B.R.

[3] *L. Dănilă*, Organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2007, p. 70-84.

[4] *S. Spinei*, op. cit., p. 42-46.

[5] *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 265-268. Autorul distinge între principiile activităţii avocaţiale [cele cinci anunţate de art. 1 alin. (2) din Statutul profesiei, plus principiul parţialităţii, principiul colaborării cu organele judiciare şi principiul deontologiei profesionale) şi principiile organizatorice şi funcţionale ale avocaturii (principiul autonomiei avocaturii, principiul organizării avocaturii în structuri democratice şi colegialitatea organelor de conducere).

a) Principiul legalității decurge cel mai probabil din faptul că avocatura nu reprezintă o simplă profesie juridică, ci reprezintă o profesie indispensabilă sistemului judiciar. Interferențele dintre activitatea avocatului și cea de administrare a justiției fac ca statul să considere profesia de *„interes public"* și să se implice în reglementarea ei.

Principiul legalității cuprinde mai multe aspecte:

- *organizarea și funcționarea profesiei sunt legal reglementate.* Deși este o profesie exercitată în forme private, coordonatele principale ale acesteia (structura organelor profesiei, accesul în profesie, drepturile și obligațiile ce compun statutul avocatului) nu sunt lăsate la libera apreciere a membrilor corpului, ci sunt reglementate prin lege. Interesul public legat de importanta activității întreprinse de avocați și mai ales, apropierea acestora de administrarea actului de justiție, face ca statului să nu îi fie indiferentă organizarea avocaturii;

- *profesia de avocat nu poate fi exercitată de orice persoană*, ci numai de avocații înscriși în tabloul avocaților întocmit de baroul din care fac parte. În fiecare județ și în municipiul București există și funcționează, un singur barou, persoană juridică de interes public, care este constituit din toți avocații înscriși în tabloul avocaților care au sediul profesional principal în localitățile de pe raza acestuia. Toate barourile din România, constituite potrivit legii, sunt membre de drept ale Uniunii Naționale a Barourilor din România – U.N.B.R. Aceasta din urmă este persoană juridică de interes public, înființată prin lege și este unica succesoare de drept a Uniunii Avocaților din România[1]. Legea este categorică, arătând că există **o singură** Uniune a Barourilor din România, iar constituirea și funcționarea de structuri autointitulate barouri, în afara U.N.B.R. sunt interzise. Orice acte de înființare a unor asemenea structuri nelegale sunt nule de drept [art. 1 alin. (3) teza a II-a din Legea nr. 51/1995, republicată]. Sunt sancționate penal folosirea fără drept a denumirilor de „Barou", Uniunea Națională a Barourilor din România" ori „Uniunea Avocaților din România" sau a denumirilor specifice formelor de exercitare a profesiei de către orice persoană fizică sau juridică, precum și folosirea însemnelor profesiei (purtarea robei sau a insignei) în alte condiții decât cele legale [art. 60 alin. (6) din Legea nr. 51/1995, republicată][2];

---

[1] Pentru o documentată și exemplară tratare a legalității și continuității profesiei de avocat în România, a se vedea *C.-L. Popescu*, Legalitatea, continuitatea și unicitatea ordinului profesional al avocaților din România, în Curierul Judiciar nr. 1/2007. A se vedea și *Șt. Naubauer*, Constituirea, organizarea și funcționarea prin lege specială a Corpului de Avocați din România – premise fundamentale pentru înfăptuirea justiției, în Dreptul nr. 12/2014, p. 36-41.

[2] I.C.C.J., prin Decizia nr. 15/2015 (M.Of. nr. 816 din 3 noiembrie 2015), pronunțată în rezolvarea unui recurs în interesul legii, a stabilit că *„Fapta unei persoane care exercită activități specifice profesiei de avocat în cadrul unor entități care nu fac parte din formele de organizare profesională recunoscute de Legea nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată, cu modificările și completările ulterioare, constituie infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii sau activități prevăzută de art. 348 Cod penal"*. Curtea a reținut că *din succesiunea în timp a actelor normative enumerate mai sus rezultă că formele de organizare la nivel teritorial a profesiei de avocat, indiferent de denumirea acestora („barouri", „colegii"), nu au fost niciodată desființate în România, operațiunea juridică utilizată de legiuitor fiind aceea a transformării persoanei juridice, în sensul că prin același*

- în exercițiul profesiei, avocații nu pot desfășura decât acele activități prevăzute de lege;

- activitățile pe care legea le conferă avocaților constituie, în lipsa unor prevederi exprese contrare, monopol al acestora și nu pot fi exercitate de către alte persoane fizice sau juridice, indiferent de obiectul lor de activitate. Exercitarea de către o persoană a activităților determinate de lege ca fiind specifice profesiei de avocat constituie infracțiune;

- actele specifice profesiei de avocat îndeplinite de o persoană care nu a dobândit calitatea de avocat în condițiile legii sunt nule, dacă au adus o vătămare ce nu poate fi remediată în alt mod. Deși art. 26 din Legea nr. 51/1995 prevede că *„actele specifice profesiei de avocat îndeplinite de o persoană care nu a dobândit calitatea de avocat în condițiile legii sunt nule, dacă au adus o vătămare ce nu poate fi remediată în alt mod, în afară de cazul în care modul de îndeplinire a acestora a fost de natură să producă o eroare comună cu privire la calitatea celui care le-a săvârșit"*, așa cum am mai arătat și cu altă ocazie[1], apreciem că referirea pe care textul o face la condiția vătămării a fost înlăturată prin dispozițiile art. 176 pct. 2 C.proc.civ., care includ nulitatea ce decurge din nelegalitatea reprezentării în sfera nulităților necondiționate de vătămare, coroborate cu dispozițiile art. 83 lit. k) din Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, conform cărora se abrogă orice dispoziții contrare noului Cod de procedură civilă, chiar dacă sunt cuprinse în legi speciale. De altfel, în materie penală, instanța supremă a statuat în cadrul unui recurs în interesul legii că asistarea sau reprezentarea părții de către o persoană care nu a dobândit legal titlu profesional de avocat echivalează cu o lipsă de apărare[2]. Baroul are calitate procesuală pentru a chema în

---

act normativ s-a prevăzut desființarea persoanelor juridice existente, concomitent cu înființarea în locul acestora a unor alte persoane juridice, ca succesoare în drepturi și obligații ale celor dintâi. Aceeași este situația și în privința formelor de organizare la nivel național („Uniunea Avocaților din România", „Uniunea Barourilor din România", „Uniunea Colegiilor de Avocați din România" „Consiliul Central al Colegiilor de Avocați", „Uniunea Națională a Barourilor din România"), cu singura mențiune că pentru o scurtă perioadă de timp, între 14 februarie 1950 (data publicării în Buletinul Oficial a Decretului nr. 39/1950) și 21 iulie 1954 (data publicării în Buletinul Oficial a Decretului nr. 281/1954), profesia de avocat a rămas fără o structură organizatorică la nivel național. Din această perspectivă, se poate spune că în România a existat o continuitate a organizării și exercitării profesiei de avocat, iar înființarea persoanelor juridice succesoare s-a făcut direct în temeiul legii, fără nicio altă formalitate ulterioară. De asemenea, s-a reținut că: *„persoanele care exercită activități specifice profesiei de avocat în cadrul unor barouri paralele cu cele care ființează în temeiul legii, indiferent dacă acestea au fost/vor fi (fost) constituite după intrarea în vigoare a Legii nr. 255/2004 ori au existat și anterior, dar și-au continuat activitatea ulterior acestei date, au reprezentarea subiectivă a faptului că acționează dincolo de cadrul legal în vigoare, căci acesta are suficientă precizie și claritate pentru a permite destinatarilor ei să îl înțeleagă și să-și conformeze conduita dispozițiilor sale, fiind astfel exclusă posibilitatea invocării erorii, ca o cauză de neimputabilitate prevăzută de art. 30 din Codul penal".*

[1] *Tr.C. Briciu*, în *D. Oancea* (*coord.*), Legea privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat. Comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 4.

[2] I.C.C.J., Secțiile Unite, Decizia nr. XXVII din 16 aprilie 2007 (M.Of. nr. 772 din 14 noiembrie 2007).

judecată printr-o cerere de despăgubiri persoana care exercită fără drept acte specifice profesiei de avocat. Sumele obținute cu titlu de despăgubiri au o destinație stabilită prin lege: *organizarea activității de pregătire profesională a avocaților*;

- *avocatul este obligat să dea clientului sfaturi juridice corespunzătoare legii și să acționeze numai în limitele legii*. Avocatul este un apărător al intereselor clientului. Acest rol definit legal face ca parțialitatea avocatului să fie acceptată ca un lucru firesc atât pentru organele judiciare, cât și pentru adversari. Principiul legalității impune ca poziția partizană a avocatului să nu afecteze parteneriatul acestuia cu sistemul judiciar. În acest sens, legalitatea se manifestă în obligația pe care o are avocatul de a oferi sfaturi juridice numai în conformitate cu legea, precum și obligația de a promova numai interesele legitime ale clientului. Dacă clientul dorește promovarea unui demers juridic sau judiciar care nu este conform legii (nu mă refer în niciun caz la nelegalități care să implice penalul sau contravenționalul, *n.n.*), principiul legalității îl obligă pe avocat să îl informeze pe client asupra acestui fapt, iar nu să îl sfătuiască să îl declanșeze pentru a încasa un onorariu. În mod evident, dacă clientul are interese contrare legii, avocatul, în spiritul aceluiași principiu, trebuie să îl informeze asupra caracterului demersului său și să se abțină de la a se implica în realizarea acestuia.

b) Principiul libertății decurge din natura de profesie liberă pe care o are avocatura. Libertatea de gândire și de exprimare a caracterizat întotdeauna pe avocați. Din acest motiv societățile de tip totalitar sunt în general ostile avocaturii. Acest principiu se apropie foarte mult de cel al independenței, în unele lucrări[1] acestea fiind tratate ca un singur principiu – *„al libertății și independenței"*. Este drept că întrepătrunderea celor două principii este evidentă. Este greu de vorbit despre libertate în lipsa independenței. Totuși, cred că reglementarea separată a celor două principii are explicație în faptul că destinatarii lor sunt diferiți: *în timp ce libertatea are în vedere avocatul, ca profesionist aflat în exercițiul profesiei, independența se referă la profesie în ansamblu în raporturile cu autoritățile*.

Principiul libertății se manifestă sub următoarele aspecte:

- *avocatul este liber să își aleagă, să schimbe și să dispună în tot sau în parte de forma de exercitare a profesiei*, în condițiile și cu respectarea procedurile prevăzute de lege. Nu există un drept al organelor profesiei de a impune avocatului care anume formă de exercitare a profesiei să o urmeze, individuală sau asociativă. Avocatul optează în funcție de aspirațiile sale, modul în care concepe exercitarea profesiei, capacitățile materiale etc.;

- *alegerea avocatului de către justițiabil este liberă*. Orice persoană își poate alege în mod liber avocatul, orice prevedere prin care o persoană ar putea impune alteia un anumit avocat sau ar restrânge în vreun fel libertatea de alegere a avocatului fiind lovită de nulitate absolută. Totuși, în această privință există unele limitări. În jurisprudența CEDO s-a reținut că principiul alegerii libere a avocatului de către acuzat nu este unul absolut, fiind susceptibil de limitări atunci când acestea corespund unor interese legitime și sunt proporționale scopului urmărit[2]. În cazurile

---

[1] *L. Dănilă*, op. cit., p. 55.

[2] A se vedea *J.Fr. Renucci*, Tratat de drept european al drepturilor omului, Ed. Hamangiu, București, 2009, p. 508 și hotărârile CEDO pronunțate în cauzele *Lagerblom c. Suedia, Croissant c. Germania.*

privitoare la acordarea asistenţei judiciare obligatorii sau dispuse de către organul judiciar ori cele privind asistenţa judiciară prin avocat ca formă a ajutorului public judiciar şi a asistenţei gratuite, partea care beneficiază de aceste facilităţi nu poate refuza serviciul avocatului desemnat. Limitarea libertăţii de alegere este explicată prin faptul că, în aceste situaţii, partea nu doreşte sau nu poate să angajeze un avocat, fie pentru a împiedica procesul penal, fie pentru că nu are resurse materiale. Plata avocatului va fie făcută de stat, iar nu de parte. Chiar şi în aceste situaţii, partea căreia i se acordă serviciul avocaţial în condiţiile arătate are dreptul oricând să renunţe la avocatul desemnat şi să aleagă un avocat cu care încheie contract de asistenţă juridică. *Esenţial este că angajarea avocatului ales de parte face să înceteze mandatul avocatului desemnat din oficiu* (art. 169 din Statutul profesiei de avocat);

- *avocatul este liber să accepte sau nu un anumit client ori un anumit serviciu. Avocatul poate oricând să depună mandatul, renunţând la îndeplinirea serviciului avocaţial.* Există şi în această privinţă o excepţie: avocatul desemnat să asigure asistenţă judiciară ca urmare a aprobării unei cereri de ajutor public judiciar de către o persoană, nu poate refuza această sarcina profesională decât în caz de conflict de interese (cu un client anterior, *n.n.*) sau pentru alte motive justificate. Refuzul nejustificat de a efectua serviciul avocaţial pentru care a fost desemnat constituie abatere disciplinară (art. 72 din Legea nr. 51/1995, republicată). Totuşi, este de reţinut că nu orice avocat poate fi desemnat pentru îndeplinirea acestor sarcini, ci numai cei înscrişi, la cererea lor, în Registrul de asistenţă judiciară. Prin urmare, există o limitare a dreptului de a accepta un anumit client sau o anumită cauză, dar aceasta este acceptată de avocat atunci când solicită înscrierea în acest registru special;

- în exercitarea profesiei, avocatul nu poate fi supus niciunei restricţii, presiuni, constrângeri sau intimidări din partea autorităţilor sau instituţiilor publice ori a altor persoane fizice sau persoane juridice.

c) Potrivit principiului independenţei, în exercitarea profesiei avocatul se supune numai legii, statutului profesiei şi codului deontologic. Scopul activităţii avocatului este acela de a promova şi apăra drepturile, libertăţile şi interesele legitime ale persoanelor. Acest scop poate, în anumite cazuri, să intre în conflict chiar cu interesele statului sau autorităţilor publice. Este firesc să ne punem problema apariţiei unei astfel de situaţii, pentru ca la un anumit moment clientul ar putea cere ajutorul faţă de un abuz săvârşit chiar de autorităţi. Cum ar putea avocatul să îl apere cu succes şi fără teamă, dacă nu ar fi el însuşi independent faţă de stat? Din această perspectivă se vorbeşte despre independenţa funcţională a avocaturii, care se manifestă în raporturile dintre profesia de avocat şi organele statale. Din această perspectivă, profesia de avocat se bucură de o organizare şi conducere proprie, în afara oricărei ingerinţe statele. Statul şi-a asumat numai rolul de reglementare a structurilor organizatorice şi a principalelor coordonate ale statutului profesional al avocaţilor. Corpului profesional însă îi revine conducerea efectivă a profesiei, iar în această privinţă nu există ingerinţe statale. Acest aspect al principiului independenţei se concretizează în:

- dreptul avocaţilor de a alege organele profesiei;

- dreptul avocaţilor, ca în cadrul organelor alese – Congresul Avocaţilor – să procedeze la o reglementare a activităţii lor, prin adoptarea de norme infraparlamentare, cum sunt cele cuprinse în Statutul profesiei de avocat;

- inexistenţa unui drept al statului de control asupra activităţii avocatului (de exemplu, răspunderea disciplinară revine în totalitate organelor alese în cadrul corpului profesional);

- avocaţii nu au un raport de subordonare faţă de instanţe sau parchete, nici măcar atunci când sunt desemnaţi să acorde asistenţă juridică din oficiu. Poziţia avocatului trebuie să rămână aceea de apărare a intereselor legitime ale persoanei, indiferent că acest lucru convine sau nu autorităţilor judiciare într-un anumit moment. În aplicarea principiului independenţei, statul garantează avocatului impunitatea, în mod general şi prealabil, pentru orice susţinere necesară realizării apărării. În acest sens, se prevede că avocatul *nu răspunde penal pentru susţinerile făcute oral sau în scris în faţa instanţelor de judecată, a altor organe de jurisdicţie, a organelor de urmărire penală ori a altor autorităţi, dacă aceste susţineri sunt în legătură cu apărarea şi sunt necesare stabilirii adevărului.* Este de reţinut că independenţa manifestată de avocat faţă de organele judiciare nu trebuie confundată cu dreptul de a spune orice şi în orice formă, aşa cum se întâmplă în zilele noastre. Avocatul nu este apărat şi nici nu trebuie apărat pentru nerespectarea solemnităţii şedinţei de judecată sau pentru folosirea unor cuvinte sau expresii de natură a aduce atingere autorităţii, demnităţii şi onoarei completului de judecată, procurorului, celorlalţi avocaţi, părţilor ori reprezentanţilor acestora [art. 39 alin. (6) din Legea nr. 51/1995, republicată][1];

- avocaţii dispun de un sistem de pensii propriu, distinct de sistemul public. Acesta are caracter privat şi este gestionat de Casa de Asigurări a Avocaţilor.

Un alt aspect al principiului independenţei avocatului vizează raporturile acestuia cu clientul. Pentru a îndeplini adevăratul sau rol, ce îmbină interesul privat cu cel public, avocatul trebuie să fie independent nu numai faţă de autorităţile statului, ci şi faţă de propriul client, precum şi faţă de orice altă persoană care ar avea interes în

[1] Cu privire la libertatea avocatului de a se exprima, inclusiv a critica în termeni care pot fi uneori categorici şi tranşanţi, măsurile luate de instanţă sau de procuror, este relevantă decizia CEDO în cauza *Nikula c. Finlanda*, cu comentariu *C.-L. Popescu*, loc. cit., în Curierul Judiciar nr. 6/2003, p. 51-57. În cauză Curtea de la Strasbourg a decis asupra condamnării penale pentru calomnie a unui avocat, stabilind că aceasta, chiar dacă are ca obiect numai despăgubiri şi cheltuieli judiciare, constituie o violare a dreptului la libera exprimare. Avocatul calificase, în cadrul unei pledoarii ţinute în şedinţă publică, drept ilegale şi abuzive procedeele utilizate de procuror. Curtea a stabilit că sancţionarea penală a acestuia reprezintă o ingerinţă în libertatea de exprimare care nu este necesară într-o societate democratică, fiind disproporţionată. Este adevărat că în motivarea soluţiei, instanţa de contencios european a reţinut faptul că afirmaţiile au fost făcute în sala de şedinţă, în timpul pledoariei, ceea ce a constituit un element important în favoarea avocatului. Curtea a apreciat că afirmaţiile nu pot avea caracter de insultă, fiind critici de ordin procedural. În contextul în care aceste afirmaţii a fi fost făcute în presă, opinia Curţii ar putea fi diferită, deoarece se recunoaşte ca fiind corectă o anumită restrângere a dreptului la libera exprimare, atunci când aceasta este necesară pentru apărarea unor valori indispensabile statului, precum imaginea justiţiei. A se vedea CEDO, cauza *Prince c. Regatul Unit.*

cauză[1]. Avocatul nu este un subordonat al clientului şi nu urmează necondiţionat interesele acestuia, ci numai în limita în care ele sunt legitime. Avocatul nu trebuie să se confunde cu clientul, adesea pătimaş şi exagerat în aşteptări, ci trebuie să îşi păstreze acea distanţare faţă de concretul speţei specifică profesionistului. El nu trebuie să se lase atras în tensiunile cazului pe care îl are de instrumentat, deoarece în acest fel se confundă cu partea şi îşi pierde aura de partener al justiţiei, coborând la nivelul de simplu mandatar. De asemenea, avocatul nu poate lucra decât în beneficiul clientului. El nu poate accepta o cauză pentru motive ce ţin de un interes propriu în cauza respectivă sau din dorinţa de a servi interesele altor persoane decât clientul. Acest aspect al principiului independenţei, care din păcate nu este destul de bine înţeles de către mulţi dintre avocaţii noştri, se consideră încălcat atunci când se constată în persoana avocatului:

- existenţa unui interes propriu ori al persoanelor apropiate lui în cauza care i-a fost încredinţată;
- prestarea de activităţi avocaţiale în scopul de a se face plăcut clienţilor, magistraţilor sau publicului;
- prestarea de activităţi avocaţiale din simplă complezenţă;
- existenţa oricăror presiuni în scopul nerespectării secretului profesional.
- subordonarea întregii activităţi a avocatului unui singur client, adică activitatea practicată sub forma denumită *„in-house lawyer"*[2].

---

[1] Codul deontologic insistă asupra faptului că multitudinea îndatoririlor ce îi revin avocatului impune o independenţă absolută. Prin aceasta se înţelege înlăturarea oricărei presiuni, în special celei derivate din propriile sale interese ori intereselor din afară. Avocatul nu trebuie să deroge de la normele de etică pentru a se face plăcut clientului, terţelor persoane sau chiar magistratului (art. 2.1.1 din Codul deontologic al avocaţilor din Uniunea Europeană).

[2] A se vedea *Tr.C. Briciu*, în *D. Oancea* (*coord.*), Legea privind organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, op. cit., p. 9. În viziunea CJUE, astfel cum a fost expusă în cauzele *Akzo Nobel Chemical Ltd.*, privilegiul confidenţialităţii comunicărilor faţă de instituţiile statului (în materia dreptului concurenţei) revine numai avocaţilor independenţi, adică acelor avocaţi care nu se află în raporturi de muncă cu clientul. La baza distincţiei dintre avocaţi externi (care beneficiază de independenţă) şi cei interni stă concepţia ce reflectă tradiţiile juridice comune ale statelor membre şi care se regăseşte în ordinea juridică a Uniunii. Conform acestei concepţii, rolul avocatului este acela de colaborator al justiţiei, calitate în care este prezumată că asistenţa juridică acordată clientului a fost dată în interesul superior al acesteia. Avocatul intern nu se bucură de independenţă reală. Deşi se poate supune aceloraşi reguli deontologice, poziţia sa faţă de client se caracterizează prin dependenţă *de facto*, deoarece eventuala detaşare de interesele nelegitime ale clientului este mult mai dificilă atunci când respectivul client are faţă de avocat o poziţie de veritabil angajator. Deşi Curtea se referă la avocaţii interni ca fiind cei care au un contract de muncă cu clientul, credem că aceeaşi este şi situaţia acelor avocaţi care se comportă *de facto* ca veritabili angajaţi – prin exclusivitate acordată unui singur client, derularea de fapt a activităţii în spaţiile clientului şi cu supunerea unui program stabilit de client, supunerea unui regulament de organizare a activităţii stabilite de client. Chiar dacă se încheie un contract de asistenţă juridică între avocat şi client, subordonarea faţă de client şi deodată cu aceasta, ieşirea de sub protecţia oferită de privilegiul confidenţialităţii comunicării, se poate reţine şi în situaţia aşa-numiţilor *„in-house lawyers"*. Pentru o analiză a problemei privilegiului confidenţialităţii comunicărilor între avocat şi client

d) Principiul autonomiei şi descentralizării nu se referă la raporturile profesiei cu statul sau autorităţile publice, deoarece în această privinţă vorbim de principiul independenţei, văzut din perspectiva sa funcţională. Atunci când se vorbeşte de autonomie şi descentralizare se are în vedere organizarea internă a profesiei. Baroul, care reprezintă în filosofia actuală a legii „leagănul vieţii profesionale" are patrimoniul şi buget propriu. Gestiunea bugetului, alegerea organelor de conducere şi disciplinare la nivelul baroului, revine membrilor acestuia. Aşa cum se poate observa, în acest caz nu se pune problema unei independenţe, ci numai a unei autonomii. Voinţa baroului nu este suverană în toate cazurile. Avocatura este o profesie unitară, organizată la nivel naţional şi serveşte unui stat naţional şi unitar. Politicile profesionale nu pot fi stabilite la nivel de barou, deoarece ar contraveni necesităţii de a avea standarde naţionale în profesia de avocat. Argumentul suprem şi de necontestat al respingerii independenţei barourilor şi a fundamentării unei autonomii ponderate, bazate pe descentralizare, îl reprezintă competenţele naţionale pe care le deţine avocatul. În sistemul nostru, avocatul are dreptul nelimitat de a pune concluzii în faţa oricărei instanţe din ţară, indiferent de baroul în care îşi are sediul. Cum am putea vorbi de politici regionale sau locale şi standarde pe criterii teritoriale, atât timp cât avocatul, indiferent unde îşi are sediul are aceleaşi drepturi de exercitare a profesiei pe întreg teritoriul ţării. În plus, anumite interese publice legate de profesia de avocat, cum ar fi calitatea asistenţei juridice, se manifestă la nivel naţional, iar nu teritorial, această concepţie fiind determinată de însuşi imperativul constituţional al caracterului unitar şi naţional al statului român. Pornind de la cele arătate, trebuie acceptat că în anumite privinţe voinţa baroului este limitată, profesia în întregime urmând să se supună voinţei exprimate de organele centrale ale profesiei (de exemplu, examenul de primire în profesie se face în baza unui examen organizat de U.N.B.R., iar nu de către fiecare barou în parte; examenul de dobândire a titlului profesional de avocat definitiv se face în condiţiile absolvirii Institutului Naţional pentru Pregătirea şi Perfecţionarea Avocaţilor – I.N.P.P.A., care este o instituţie ce îşi desfăşoară activitatea sub autoritatea Consiliului U.N.B.R.; luarea deciziilor ce implică relaţiile dintre barouri presupune intervenţia unui organ central – Congresul Avocaţilor; dreptul de a face propuneri autorităţilor cu iniţiativă legislativă nu poate aparţine fiecărui barou în parte, ci numai Congresului Avocaţilor etc.). Chiar dacă, aşa cum am văzut, unele decizii se iau exclusiv la nivel central, poate contra voinţei unui anumit barou, dar în consonanţă cu voinţa colectivă a profesiei, trebuie reţinut ca şi voinţa exprimată la nivel central se formează în mod democratic, deoarece Congresul Avocaţilor sau Consiliul U.N.B.R. sunt organe compuse, aşa cum voi arăta, din reprezentanţi ai barourilor[1].

în materia concurenţei, a se vedea *D.E. Ungureanu*, comentariu la sentinţa civilă nr. 7026, C.A. Bucureşti, Secţia a VIII-a contencios administrativ şi fiscal, în Revista Română de Jurisprudenţă nr. 4/2013, p. 91-99.

[1] În acest sens, unii autori au reţinut şi principiile colegialităţii în luarea deciziilor şi caracterul democratic al alegerii organelor de conducere şi al adoptării deciziilor. A se vedea *S. Spinei*, op. cit., p. 45-46.

e) Păstrarea secretului profesional reprezintă una dintre obligaţiile ce revin avocatului în activitatea sa profesională. A fost ridicată la rangul de principiu călăuzitor al activităţii de avocat datorită importanţei sale deosebite şi faptului că ţine de esenţa profesiei. Avocatul este dator să păstreze secretul profesional privitor la orice aspect al cauzei care i-a fost încredinţată. Păstrarea secretului profesional depăşeşte limitele interesului privat al clientului, fiind o problemă de interes public[1]. Inexistenţa unei garanţii serioase privind păstrarea secretului profesional ar afecta încrederea în actul de justiţie nu numai a persoanei care a fost în concret afectată, ci şi a societăţii în ansamblu, care ar putea să considere că se află într-o situaţie de insecuritate juridică sub acest aspect. Păstrarea secretului profesional reprezintă un principiu complex, ce cuprinde deopotrivă obligaţii, dar şi drepturi pe care avocatul le are în raporturile cu organele statului, care în anumite momente ar putea fi tentate ca într-o problemă concretă să solicite acestuia informaţii aflate în cadrul exerciţiului activităţii profesionale. El comportă aspecte precum:

- avocatul are obligaţia de a nu divulga informaţiile dezvăluite de client sau aflate în cadrul activităţii profesionale, dar nici nu poate fi silit să le divulge. Prin urmare, avocatul are nu numai obligaţia de a nu spune, dar şi dreptul să tacă[2]. În acest sens, Statutul profesiei prevede că avocatul nu poate fi obligat în nicio circumstanţă şi de către nicio persoană să divulge secretul profesional [art. 8 alin. (3)]. În concretizarea acestei reguli, legea prevede că avocatul nu poate fi ascultat ca martor (calitatea de martor are însă întâietate faţă de cea de avocat pentru lucrurile aflate anterior angajamentului său în această calitate, *n.n.*);

- obligaţia de a păstra secretul profesional este absolută. Ea se întinde asupra tuturor activităţilor avocatului, ale asociaţilor săi, ale avocaţilor colaboratori, ale avocaţilor salarizaţi din cadrul formei de exercitare a profesiei, inclusiv asupra raporturilor cu alţi avocaţi. Obligaţia de a păstra secretul profesional revine şi persoanelor cu care avocatul conlucrează în exercitarea profesiei, precum şi salariaţilor săi (avocatul este dator să le aducă la cunoştinţă această obligaţie), precum şi tuturor organelor profesiei de avocat şi salariaţilor acestora cu privire la informaţiile cunoscute în exercitarea funcţiilor şi atribuţiilor ce le revin;

- obligaţia de a păstra secretul profesional este nelimitată în timp. Ea nu este limitată la durata contractului de asistenţă şi nici la cea a calităţii de avocat. În acesta privinţă există două limitări: avocatul poate să folosească informaţiile cu privire la un fost client, dacă acestea au devenit publice; avocatul poate folosi informaţiile primite de la client dacă este urmărit penal (avocatul, *n.n.*), disciplinar sau există o contestaţie în privinţa onorariilor convenite, dar numai pentru necesităţi stricte pentru apărarea sa;

- orice comunicare sau corespondenţă profesională între avocaţi, între avocat şi client, între avocat şi organele profesiei, indiferent de forma în care a fost făcută, este

---

[1] În acest sens se arată că obligaţia păstrării secretului profesional, deşi reprezintă o parte componentă a raportului avocat – client, nu are natură contractuală, ci una legală. *L. Dănilă*, op. cit., p. 64.

[2] Idem, p. 64.

confidenţială. Corespondenţa şi informaţiile transmise între avocaţi sau între avocat şi client, indiferent de tipul de suport, nu pot fi în niciun caz aduse ca probe în justiţie şi nici nu pot fi lipsite de caracterul confidenţial. În relaţiile cu un avocat înscris într-un barou din afara Uniunii Europene, avocatul trebuie să se asigure, înainte de a schimba informaţii confidenţiale, că în ţara în care îşi exercită profesia confratele străin există norme ce permit asigurarea confidenţialităţii corespondenţei şi, în caz contrar, să încheie un acord de confidenţialitate sau să îl întrebe pe clientul său dacă acceptă, în scris, riscul unui schimb de informaţii neconfidenţiale;

- în legătură cu păstrarea secretului profesional, există şi interdicţia avocatului de a avea clienţi cu interese contrare. Aceasta s-a dezvoltat ca o obligaţie distinctă, dar izvorul evitării conflictului de interese se află tot în imperativul secretului profesional. Chiar dacă nu ar divulga informaţiile confidenţiale primite de la un client, apărarea unor clienţi cu interese contrare ar conduce la consecinţe la fel de grave prin folosirea acestora în detrimentul celui care le-a oferit.

Încălcarea secretului profesional reprezintă o abatere disciplinară gravă pentru avocat.

Secţiunea a 2-a. Organizarea profesiei de avocat

Organizarea profesiei de avocat se realizează pe baza principiului autonomiei şi a regulilor democratice în alegerea organelor de conduce şi adoptarea deciziilor. Deşi baroul reprezintă structura de bază a organizării profesiei, există deopotrivă instituţii şi organe de conducere la nivel naţional. Existenţa acestora din urmă a fost determinată de raţiuni impuse de interesele generale ale profesiei, de realitatea competenţei teritoriale extinse la nivel naţional pe care o dobândeşte fiecare avocat, precum şi de caracterul naţional şi unitar al statului român.

Instituţiile profesiei de avocat beneficiază de o protecţie specială din partea statului. Aceasta trebuie pusă pe seama faptului că statul este interesat de organizarea profesiei de avocat, de bunul mers al acesteia depinzând în mare măsură funcţionarea sistemului judiciar. În acest sens legea recunoaşte baroului următoarele caracteristici:

- *legalitatea* – organizarea Uniunii Naţionale a Barourilor din România şi a barourilor, precum şi a celorlalte instituţii ale profesiei este prevăzută în lege;

- *unicitatea* – există o singură Uniune Naţionala a Barourilor din România, iar barourile se constituie şi funcţionează numai în cadrul acesteia. Constituirea şi funcţionarea de barouri în afara legii sunt interzise, orice acte de constituire fiind nule de drept, nulitatea putând fi constatată şi din oficiu;

- *continuitatea* – Uniunea Naţională a Barourilor din România este succesoarea de drept a Uniunii Avocaţilor din România. Aceasta recunoaşte drepturi neîntrerupte de la înfiinţarea barourilor şi a Uniunii până în prezent;

- *natura de instituţii de interes public*, cu consecinţe pe plan procedural, precum competenţa instanţelor de contencios administrativ în ce priveşte controlul actelor acestora.

Interesul public legat de importanţa activităţii întreprinse de avocaţi, apropierea acestora de administrarea actului de justiţie, implicarea de o manieră indispensabilă

în cadrul unor proceduri (de exemplu, asistenţă juridică obligatorie în anumite cauze penale, asistenţă juridică oferită în cadrul ajutorului public judiciar în materie civilă, serviciul de curatelă judiciară instituit de noul Cod de procedură civilă etc.) reprezintă argumente suficiente pentru ca statului să nu îi fie indiferentă calitatea celor care practică această profesie. Dimensiunea publică, care tradiţional afectează profesia, justifică „monopolul" avocaţilor asupra activităţilor ce intră în aria de competenţă definită de lege şi „unicitatea instituţională". La fel cum nimeni nu poate înfiinţa instanţe judecătoreşti sau parchete, tot aşa nu poate fi acceptată „înfiinţarea de barouri" prin acte convenţionale[1]. Încălcarea acestei interdicţii vizează ordinea statală, actele contrare fiind lovite de nulitate absolută[2].

§1. Baroul

Baroul este constituit din toţi avocaţii dintr-un judeţ, respectiv din municipiul Bucureşti şi este organizat pe lângă fiecare tribunal. Sediul baroului este în oraşul de reşedinţă al judeţului, respectiv în municipiul Bucureşti. Baroul are personalitate juridică, patrimoniu şi buget propriu, format din contribuţia membrilor acestuia.

1.1. Organizarea baroului

Organele de conducere ale baroului sunt:
a) adunarea generală;
b) consiliul;
c) decanul.
În cadrul baroului mai funcţionează şi alte *organe cu caracter independent*:
a) comisia de cenzori;
b) comisia de disciplină.

1.2. Adunarea generală

Adunarea generală este cel mai reprezentativ organ de conducere al baroului, deoarece este formată din toţi avocaţii înscrişi în tabloul baroului cu drept de exercitare a profesiei şi care nu se află în situaţii ce atrag incompatibilitatea ori suspendarea dreptului de exerciţiu al profesiei. Ea reprezintă un organ cu caracter deliberativ. Hotărârile adoptate de aceasta sunt obligatorii pentru toţi avocaţii din baroul respectiv, în limitele legii şi statutului profesiei de avocat. Nefiind vorba de o

---

[1] În acest sens, a se vedea I.C.C.J., decizia nr. 6618 din 26 noiembrie 2004; I.C.C.J., decizia nr. 6619 din 26 noiembrie 2004. Instanţa supremă a reţinut că statutul unei asociaţii încalcă legea, deoarece are în obiectul de activitate înfiinţarea de barouri de avocaţi. S-a constatat că statutul asociaţiei încalcă dispoziţiile Legii nr. 51/1995, lege organică ce reglementează desfăşurarea profesiei de avocat exclusiv în cadrul barourilor de avocaţi ce funcţionează numai în cadrul Uniunii Avocaţilor din România, exercitarea profesiei de avocat în afara acestui cadru constituind chiar infracţiune.

[2] *Tr.C. Briciu*, în *D. Oancea* (*coord.*), Legea privind organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, op. cit., p. 19.

independență a baroului, ci de o simplă autonomie, legea prevede ca hotărârile adunării generale pot fi anulate de Consiliul U.N.B.R. numai pentru motive de nelegalitate ori de încălcare a prevederilor statutului profesiei.

Competențele Adunării generale sunt următoarele:

a) stabilește măsuri pentru exercitarea profesiei în baroul respectiv, în limitele legii și ale statutului;

b) alege și revocă decanul, membrii consiliului, membrii comisiei de cenzori și pe cei ai comisiei de disciplină. Decanul este ales pentru un mandat de 4 ani și poate fi reales o singură dată. Decanul se alege dintre avocații cu o vechime de minimum 10 ani în profesie;

c) alege delegații baroului la Congresul avocaților;

d) aprobă proiectul de buget al baroului și dă descărcare consiliului cu privire la activitatea și gestiunea sa.

Adunarea generală se întrunește în ședință ordinară și în ședință extraordinară.

Adunarea generală ordinară se întrunește anual, în primul trimestru, la convocarea consiliului baroului. Adunarea generală extraordinară poate fi convocată de consiliu sau de comisia de cenzori a baroului, iar neîndeplinirea obligației de organizare atrage răspunderea disciplinară a celor membrilor acestuia[1]. În ambele cazuri, organizarea adunării generale cade în sarcina consiliului baroului. Convocarea se face prin afișare la sediul baroului, la sediul serviciilor de asistență din județ și prin publicare într-un ziar local cu cel puțin 15 zile înainte de data stabilită. Cei care convoacă adunarea stabilesc prin aceasta și ordinea de zi a ședinței. Cu toate acestea, avocații cu drept de a participa la ședințele adunării generale pot face propuneri pentru completarea ordinii de zi. Propunerile se depun în scris la barou cu cel puțin 5 zile înainte de data la care a fost convocată adunarea generală. Ordinea de zi stabilită prin convocator, precum și propunerile formulate în termenul arătat vor fi supuse spre aprobare prin vot deschis adunării generale.

Ședința adunării generale este condusă de decan împreună cu 5 membri aleși prin vot deschis de cei prezenți, dintre care unul va fi desemnat secretar. În caz de alegere sau de revocare a decanului ori a membrilor consiliului niciunul dintre aceștia nu va face parte din prezidiu, iar ședința va fi condusă de cel mai în vârstă membru prezent.

Legea stabilește condiții de cvorum pentru desfășurarea ședințelor adunării generale. Aceasta se considera legal constituită cu participarea majorității membrilor. În cazul în care numărul legal nu este întrunit, prezidiul adunării generale, de față cu cei prezenți, stabilește o nouă adunare generală în termen de cel mult 15 zile. Consiliul baroului are obligația să îndeplinească procedura convocării cu cel puțin 7 zile înainte de data fixată. Adunarea generală convocată în aceste condiții este legal constituită cu participarea a cel puțin o treime din numărul total al membrilor săi.

---

[1] La cererea a peste o treime din totalul membrilor baroului, consiliul este obligat să convoace adunarea generală extraordinară în termen de cel mult 15 zile de la primirea cererii. În acest caz procedura convocării va fi efectuată cu cel puțin 7 zile înainte de data stabilită [art. 53 alin. (4) din Legea nr. 51/1995].

În ce privește adunările generale în care se procedează la alegerea organelor de conducere a baroului, sunt prevederi speciale, prin care se impun condiții de cvorum mai severe. Acestea sunt legal constituite numai cu prezența majorității membrilor baroului, indiferent că se afla la prima sau a doua convocare. Această regulă specială nu este aplicabilă în cazul barourilor care au în evidență mai mult de 500 de avocați cu drept de exercitare a profesiei. Dacă la prima convocare nu s-a întrunit cvorumul, la următoarea convocare se vor aplica regulile de drept comun, adică participarea a cel puțin o treime din numărul total al membrilor adunării generale.

Este de reținut că la alegerea organelor de conducere a baroului prezența la adunarea generală se face personal, nefiind acceptată delegarea exercițiului dreptului de vot. *A contrario*, în celelalte probleme, altele decât alegerea organelor de conducere, delegarea dreptului de vot este posibilă.

1.3. Consiliul baroului

Consiliul Baroului este format din 5 până la 15 membri[1], aleși de adunarea generală, pe o perioadă de 4 ani, dintre avocații care au vechime continuă în profesie minimum 8 ani. Sunt incluși în acest număr și decanul și prodecanul. Consiliul baroului este „motorul" activității baroului, revenindu-i cele mai multe atribuții în coordonarea curentă a activității acestuia.

Conform legii, consiliul baroului are următoarele atribuții:

a) adoptă hotărâri pentru aplicarea și respectarea prevederilor prezentei legi și ale statutului profesiei;

b) duce la îndeplinire hotărârile Consiliului U.N.B.R. și ale adunării generale a baroului;

c) întocmește, modifică și dă publicității tabloul anual al avocaților, membri ai baroului, și îl comunică celor în drept;

d) adoptă măsuri pentru organizarea controlului profesional, disciplinar și deontologic, pentru soluționarea sesizărilor și reclamațiilor, în condițiile prevăzute de lege și de statutul profesiei;

e) verifică și constată îndeplinirea condițiilor legale ale cererilor de primire în profesie și aprobă primirea în profesie cu examen sau cu scutire de examen[2];

---

[1] Numărul consilierilor este proporțional cu numărul membrilor baroului înscriși în tabloul avocaților, după cum urmează: a) 5 consilieri pentru barourile cu mai puțin de 50 de avocați; b) 7 consilieri pentru barourile cu un număr de avocați cuprins între 51 și 100; c) 9 consilieri pentru barourile cu un număr de avocați cuprins între 101 și 200; d) 11 consilieri pentru barourile cu un număr de avocați cuprins între 201 și 500; e) 13 consilieri pentru barourile cu un număr de avocați cuprins între 501 și 1.000; f) 15 consilieri pentru barourile cu peste 1.001 de avocați. Se poate hotărî și alegerea unor consilieri supleanți. În caz de încetare a mandatului de consilier ales, consilierii supleanți vor completa consiliul baroului în ordinea numărului de voturi obținut la alegeri pentru perioada de mandat rămasă vacantă.

[2] Această atribuție a rămas fără aplicare, deoarece în prezent intrarea în profesia de avocat se face numai pe bază de examen. Singura derogare de la această regulă o reprezintă cea relativă la judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție, care după eliberarea din funcție pe

f) hotărăşte asupra stării de incompatibilitate şi asupra încetării acesteia;

g) soluţionează cererile de transfer în conformitate cu prevederile legii şi ale statutului profesiei;

h) verifică şi constată dacă actele privind constituirea, modificarea şi schimbarea formelor de exercitare a profesiei, precum şi convenţiile de grupare sau de conlucrare profesională îndeplinesc condiţiile prevăzute de lege şi de statutul profesiei; organizează şi ţine evidenţa acestora;

i) coordonează activitatea filialelor sau sucursalelor Casei de Asigurări a Avocaţilor din raza de competenţă;

j) organizează conferinţele de stagiu, cercurile de studii şi editează publicaţiile baroului[1];

k) organizează şi îndrumă activitatea serviciilor de asistenţă juridică din judeţ, potrivit legii şi statutului profesiei;

l) sesizează comisia de disciplină cu judecarea abaterilor disciplinare ale avocaţilor;

m) suspendă din exercitarea profesiei, pe durata neplăţii taxelor, avocatul care nu achită taxele şi contribuţiile prevăzute de lege şi de statutul profesiei timp de 3 luni de la scadenţa acestora, dacă a fost avertizat despre neplată şi nu s-a conformat obligaţiei;

n) soluţionează contestaţiile împotriva deciziei decanului privind onorariile;

o) stabileşte cota de contribuţie a avocaţilor la bugetul baroului;

p) acceptă donaţiile şi legatele făcute baroului;

q) aproba statul de funcţii şi angajează personalul baroului;

r) întocmeşte proiectul de buget anual, pe care îl supune adunării generale şi administrează patrimoniul baroului;

s) prezintă anual adunării generale, spre aprobare, raportul de activitate a consiliului şi a decanului, de gestiune curenta şi de gestionare a patrimoniului baroului;

t) alege prodecanul baroului;

u) soluţionează plângerile şi contestaţiile împotriva deciziilor decanului baroului;

v) îndeplineşte orice alte atribuţii prevăzute de lege sau hotărâte de Consiliul U.N.B.R. ori de biroul executiv al U.N.B.R.

Cvorumul necesar funcţionarii legale a consiliului îl reprezintă prezenţa a două treimi din numărul membrilor săi. Hotărârile/deciziile se adoptă cu votul majorităţii membrilor prezenţi. Hotărârile consiliului baroului pot fi anulate de Consiliul U.N.B.R. numai pentru motive de nelegalitate ori de încălcare a prevederilor statutului profesiei.

---

motive neimputabile lor, pot opta pentru intrarea în avocatură, fără examen [art. 102 alin. (2) din Legea nr. 303/2004, republicată].

[1] În ceea ce priveşte conferinţele de stagiu, acestea reprezentau o formă de pregătire iniţiala a avocaţilor stagiari. În prezent, ca urmare a altor prevederi legale asupra cărora voi insista în alt capitol al lucrării, pregătirea iniţială a avocaţilor stagiari se face în cadrul Institutului Naţional pentru Pregătirea şi Perfecţionarea Avocaţilor, vechea formă a conferinţelor de stagiu fiind practic abandonată.

1.4. Decanul baroului

Decanul baroului este ales de adunarea generală dintre avocaţii definitivi care au vechime în profesie de cel puţin 10 ani. În cazul decanului, există şi o condiţie suplimentară în privita eligibilităţii, anume cea a unei vechimi de cel puţin 5 ani în cadrul baroului respectiv. Această condiţie suplimentară este impusă de necesitatea ca decanul să fie o persoană care cunoaşte realităţile baroului, specificul activităţii avocaţilor din acel barou şi nu în ultimul rând, să fie reprezentativ pentru viaţa profesională dintr-o anumită zonă determinată teritorial.

Potrivit legii, decanul baroului are următoarele competenţe:

a) reprezintă baroul în raporturile acestuia cu persoanele fizice şi juridice din ţară şi din străinătate;

b) convoacă şi prezidează şedinţele consiliului baroului;

c) aprobă cererile de asistenţă juridică gratuită;

d) exercită căile de atac împotriva hotărârilor comisiei de disciplină şi împotriva deciziilor consiliului baroului pentru care sunt prevăzute căi de atac;

e) ordonanţează cheltuielile baroului;

f) ia măsuri privind conducerea baroului care nu sunt de competenţa adunării generale sau a consiliului baroului.

g) îndeplineşte orice alte atribuţii prevăzute de lege sau hotărâte de organele de conducere ale U.N.B.R. şi date în competenţa sa.

Deciziile emise de decan pot fi atacate la consiliul baroului, în termen de 15 zile de la data comunicării.

Prodecanul îl înlocuieşte pe decan la cererea sau în absenţa acestuia. Dacă decanul şi prodecanul sunt în imposibilitate temporară de a-şi exercita funcţiile, consiliul baroului poate delega un consilier pentru a îndeplini, în tot sau în parte, atribuţiile decanului. Prin derogare, la Baroul Bucureşti, consiliul baroului alege 2 prodecani. Decanul este înlocuit, la cerere sau în absenţa sa, de către prodecanul pe care îl desemnează în scris.

1.5. Comisia de cenzori. Comisia de disciplină

Comisia de cenzori şi comisia de disciplină, prin rolul şi atribuţiile lor, nu pot fi considerate intrând în categoria organelor de conducere. Ele trebuie considerate *organe independente* prevăzute la nivelul baroului.

Comisia de cenzori are ca atribuţii principale supravegherea gestiunii baroului, verificarea legalităţii întocmirii situaţiilor financiare şi a concordanţei lor cu registrele, verificarea regularităţii ţinerii acestor registre, verificarea concordanţei efectuării cheltuielilor cu destinaţia aprobată de organele profesiei. În acest scop întocmeşte rapoarte şi procese-verbale de verificare a gestiunii şi note de propuneri, pe care le prezintă decanului şi/sau consiliului baroului.

Comisia de cenzori este formată dintr-un număr impar de membri, dar cel puţin 3, aleşi pe o perioadă de 4 ani dintre avocaţii cu o vechime neîntreruptă în profesie de cel puţin 8 ani. Alegerea membrilor comisiei de cenzori va urmări, în măsura situaţiei concrete a fiecărui barou, ca cel puţin unul dintre aceştia să aibă studii economice. Mandatul lor poate fi reînnoit.

Comisia de disciplină este alcătuită din 5 până la 11 membri, aleşi de adunarea generală a baroului pe o perioadă de 4 ani. Membrii comisiilor de disciplină se aleg dintre avocaţii cu o vechime de minimum 10 ani în profesie. Comisia de disciplină a baroului judecă, în primă instanţă, în complet de 3 membri, abaterile disciplinare săvârşite de avocaţii înscrişi în cadrul acestuia, cu excepţia abaterilor săvârşite de decan şi de membrii Consiliului U.N.B.R. Activitatea concretă a acesteia va fi analizată în capitolul destinat răspunderii disciplinare a avocaţilor.

§2. Uniunea Naţională a Barourilor din România – U.N.B.R.

Uniunea Naţională a Barourilor din România (U.N.B.R.) este formată din toate barourile din România şi are sediul în municipiul Bucureşti. Niciun barou nu poate funcţiona în afara U.N.B.R.

U.N.B.R. este persoană juridică de interes public, cu patrimoniu şi buget proprii, acestea formându-se din contribuţia barourilor în cote stabilite de Congresul avocaţilor[1]. Patrimoniul U.N.B.R. poate fi folosit şi în activităţi producătoare de venituri, în condiţiile legii.

Organele de conducere ale U.N.B.R. sunt:

a) Congresul avocaţilor;

b) Consiliul U.N.B.R.;

c) Comisia permanentă a U.N.B.R.;

d) Preşedintele U.N.B.R.

Legea impune ca avocaţii care formează organele de conducere ale U.N.B.R. să fie definitivi, cu o vechime neîntreruptă în profesie de minimum 8 ani.

În cadrul U.N.B.R. se constituie şi funcţionează şi:

a) Comisia centrală de cenzori;

b) Comisia centrală de disciplină;

c) Aparatul tehnic-administrativ.

2.1. Congresul avocaţilor

Congresul avocaţilor este constituit din delegaţi ai fiecărui barou, potrivit normei de reprezentare stabilite de statutul profesiei, şi din membrii Consiliului U.N.B.R. Congresul avocaţilor este organul suprem de conducere a profesiei de avocat. Hotărârile sale sunt definitive şi obligatorii pentru toate organele profesiei şi pentru toţi avocaţii.

Congresul avocaţilor se întruneşte anual în sesiune ordinară, la convocarea Consiliului U.N.B.R., prin preşedintele U.N.B.R. Sesiunea extraordinară se convoacă de către preşedintele U.N.B.R. ori de câte ori este nevoie sau la cererea a cel puţin o

[1] Contribuţia barourilor la formarea bugetului U.N.B.R. se stabileşte în raport cu numărul avocaţilor cu drept de exercitare a profesiei înscrişi în tabloul avocaţilor barourilor şi se virează lunar, în contul special constituit în acest scop, din cotele de contribuţie achitate de avocaţi în contul barourilor.

treime din numărul total al barourilor. În ambele cazuri, convocarea cuprinde şi ordinea de zi a congresului.

În ceea ce priveşte participanţii la Congres, legea şi statutul stabilesc reguli privind modul de reprezentare al barourilor şi condiţii de eligibilitate pentru participanţi:

- decanii barourilor şi membrii Consiliului U.N.B.R. sunt membri de drept ai Congresului avocaţilor;

- ceilalţi participanţi sunt delegaţi aleşi de adunările generale ale barourilor, conform normei de reprezentare de un delegat la 200 de avocaţi[1]. În privinţa acestora, se impun condiţii de eligibilitate numai atunci când Congresul are caracter electiv. În acest caz, delegaţii trebuie să fie aleşi dintre avocaţii definitivi, cu o vechime neîntreruptă în profesie de minimum 8 ani. Apreciem că şi în celelalte cazuri, delegaţii trebuie măcar să fie avocaţi definitivi. În general, atunci când legea foloseşte noţiunea de avocat, se referă la avocatul definitiv. Atunci când doreşte să se refere la cel stagiar, îl denumeşte în mod expres – *„avocatul stagiar"* – sau foloseşte expresii precum *„toţi avocaţii"* ori *„orice avocat"*.

Congresul avocaţilor are următoarele atribuţii:

a) analizează şi aprobă raportul anual al Consiliului U.N.B.R.;

b) alege Comisia centrală de cenzori şi Consiliul de conducere al Casei de Asigurări a Avocaţilor;

c) face propuneri autorităţilor cu drept de iniţiativă legislativă privind profesia de avocat;

d) adoptă şi modifică statutul profesiei şi statutul Casei de Asigurări a Avocaţilor, în conformitate cu prevederile prezentei legi şi pe baza proiectelor întocmite de Consiliul U.N.B.R.;

e) adoptă hotărâri privitoare la relaţiile dintre barouri, perfecţionarea pregătirii profesionale şi respectarea regulilor deontologice ale profesiei;

f) alege şi revocă membrii Comisiei centrale de disciplină. Fiecare barou are dreptul de a propune câte un candidat pentru Comisia centrală de disciplină. Competenţa şi procedura de judecată ale Comisiei centrale de disciplină se stabilesc prin statut;

g) aprobă bugetul anual al Casei de Asigurări a Avocaţilor şi execuţia bugetară anuală;

h) aprobă bugetul anual al U.N.B.R. şi execuţia bugetară anuală a acestuia şi stabileşte cota de contribuţie a barourilor la formarea bugetului U.N.B.R. Cheltuielile necesare organizării congreselor se suportă de către fiecare barou în funcţie de numărul reprezentanţilor săi.

Hotărârile, rezoluţiile şi moţiunile se adoptă prin vot deschis. Prin derogare de la această regulă, alegerea organelor profesiei se face prin vot secret, conform unei proceduri stabilite în Statutul profesiei (art. 83 din Statutul profesiei).

---

[1] Numărul de delegaţi se calculează după cum urmează: a) un delegat pentru barourile care au până la 200 de avocaţi; b) 2 delegaţi pentru barourile care au între 201 şi 400 de avocaţi; c) 3 delegaţi pentru barourile care au între 401 şi 600 de avocaţi şi aşa mai departe (art. 81 din Statutul profesiei).

2.2. Consiliul U.N.B.R.

Consiliul U.N.B.R. este format din decanii barourilor și reprezentanții barourilor aleși de Congresul avocaților[1], potrivit normei de reprezentare stabilite în statutul profesiei[2]. Mandatul de membru al Consiliului U.N.B.R. este de 4 ani. În cazul încetării mandatului unuia dintre ei, înlocuitorul său execută diferența de mandat.

În caz de schimbare a decanului unui barou noul decan îl înlocuiește de drept pe predecesorul său. Celelalte vacanțe sunt completate la proximul congres al avocaților.

Consiliul U.N.B.R. se întrunește trimestrial la convocarea președintelui U.N.B.R. Convocarea se face cu cel puțin 15 zile înainte de data ședinței.

Consiliul U.N.B.R. se convoacă trimestrial în ședințe ordinare sau, în situații excepționale, în ședințe extraordinare de către președintele U.N.B.R. Președintele U.N.B.R. va convoca Consiliul U.N.B.R. și la cererea a cel puțin o treime din numărul membrilor Consiliului U.N.B.R.

Consiliul U.N.B.R. lucrează în prezența a cel puțin două treimi din numărul membrilor săi și adoptă hotărâri valabile cu votul majorității membrilor prezenți. Conducerea ședințelor Consiliului U.N.B.R. revine președintelui acestuia, asistat de către vicepreședinți și alți 3 consilieri.

Potrivit legii, Consiliul U.N.B.R. are următoarele atribuții:

a) este organul reprezentativ și deliberativ al barourilor din România și asigură activitatea permanentă a U.N.B.R.;

b) duce la îndeplinire hotărârile Congresului avocaților;

c) rezolvă orice probleme interesând profesia de avocat între sesiunile Congresului avocaților, cu excepția acelora care sunt date în competența exclusivă a Congresului avocaților;

d) exercită controlul asupra activității și asupra hotărârilor Comisiei permanente a U.N.B.R.;

e) organizează examenul de verificare a cunoștințelor de drept românesc și de limbă română ale avocaților străini;

f) organizează și conduce activitatea Institutului Național pentru Pregătirea și Perfecționarea Avocaților, constituit ca persoană juridică de drept privat nonprofit și care nu face parte din sistemul național de învățământ și nu este supus procedurilor de autorizare și acreditare;

g) adoptă hotărâri în toate problemele privind pregătirea și perfecționarea profesională a avocaților, precum și recomandări privind relațiile dintre barouri;

h) asigură caracterul unitar al examenelor de primire și de definitivare în profesie;

i) organizează și supraveghează serviciul statistic general al U.N.B.R.;

j) organizează și editează publicațiile U.N.B.R. și sprijină publicațiile barourilor;

---

[1] În acest sens, a se vedea și *G.C. Grigore, D. Oancea*, în *D. Oancea* (*coord.*), Legea privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat, op. cit., p. 255.

[2] Potrivit art. 84 din Statutul profesiei, norma de reprezentare este: a) un reprezentant pentru barourile care au până la 500 de avocați; b) 2 reprezentanți pentru barourile care au peste 500 de avocați și câte 2 reprezentanți pentru fiecare mie care depășește prima mie de avocați.

k) întocmeşte proiectul de buget al U.N.B.R. şi îl supune spre aprobare Congresului avocaţilor, precum şi execuţia bugetară anuală a bugetului U.N.B.R.;

l) întocmeşte raportul anual de activitate şi de gestiune a patrimoniului U.N.B.R. şi le supune spre aprobare Congresului avocaţilor;

m) stăruie pentru realizarea bugetului U.N.B.R. şi executarea de către barouri a hotărârilor adoptate de Congresul avocaţilor şi de Consiliul U.N.B.R.;

n) alege şi revocă preşedintele şi vicepreşedinţii U.N.B.R. şi membrii Comisiei permanente a U.N.B.R., dintre membrii săi, avocaţi cu o vechime mai mare de 10 ani în profesie, pentru un mandat de 4 ani;

o) verifică legalitatea şi temeinicia deciziilor de primire în profesie, date de către consiliile barourilor, la cererea persoanelor interesate;

p) anulează hotărârile barourilor pentru cauze de nelegalitate şi rezolvă plângerile şi contestaţiile făcute împotriva hotărârilor adoptate de consiliile barourilor, în cazurile prevăzute de lege şi de statutul profesiei;

q) înfiinţează Casa Centrală de Credit şi Ajutor a Avocaţilor şi controlează activitatea acesteia;

r) coordonează activitatea Casei de Asigurări a Avocaţilor şi adoptă regulamentul acesteia;

s) îndeplineşte şi alte atribuţii prevăzute de lege şi adoptă hotărâri în interesul profesiei, cu respectarea legii;

t) acordă, la propunerea Comisiei permanente a U.N.B.R., titlul de membru de onoare, respectiv de preşedinte de onoare al U.N.B.R.

2.3. Comisia permanentă a U.N.B.R.

Comisia permanentă a U.N.B.R. este organul care asigură activitatea permanentă a U.N.B.R.

Comisia permanentă a U.N.B.R. se compune din 15 membri, dintre care 5 membri sunt reprezentanţi ai Baroului Bucureşti, iar 10 membri sunt reprezentanţi ai celorlalte barouri din ţară. Preşedintele şi vicepreşedinţii U.N.B.R. sunt membri de drept ai Comisiei permanente a U.N.B.R. şi se includ în cei 15 membri.

Mandatul membrilor Comisiei permanente a U.N.B.R. este de 4 ani. În caz de încetare a mandatului unui membru al Comisiei permanente a U.N.B.R., desemnarea înlocuitorului se face pe aceleaşi criterii şi înlocuitorul execută diferenţa de mandat.

Unul dintre membrii Comisiei permanente a U.N.B.R. îndeplineşte funcţia de secretar al acesteia şi este desemnat prin vot de Comisia permanentă a U.N.B.R.

Preşedintele U.N.B.R. este şi preşedintele Comisiei permanente a U.N.B.R.

Potrivit legii, Comisia permanentă a U.N.B.R. are următoarele atribuţii:

a) este organul executiv al Consiliului U.N.B.R., cu activitate permanentă şi de legătură cu barourile U.N.B.R.;

b) duce la îndeplinire hotărârile Congresului avocaţilor şi ale Consiliului U.N.B.R. şi supraveghează executarea acestor hotărâri de către barouri, adoptând decizii corespunzătoare;

c) organizează serviciile Consiliului U.N.B.R. şi serviciile proprii şi angajează personalul acestora;

d) asigură execuţia bugetară şi urmăreşte realizarea resurselor bugetului U.N.B.R.;

e) acceptă donaţiile şi legatele făcute U.N.B.R.;

f) în realizarea atribuţiilor sale, emite decizii executorii.

Comisia permanentă a U.N.B.R. este condusă de preşedintele U.N.B.R. şi lucrează valabil în prezenta majorităţii membrilor săi şi tot astfel adoptă deciziile.

Deciziile şi dispoziţiile Comisiei permanente au caracter obligatoriu. Ele pot fi atacate cu plângere de către cei interesaţi, în termen de 15 zile de la comunicare, la Consiliul U.N.B.R.

2.4. Preşedintele U.N.B.R.

Preşedintele U.N.B.R. este o figură centrală, deoarece el reprezintă corpul profesional al avocaţilor. Aşa cum am arătat, el este ales de Consiliul U.N.B.R. dintre membri acestuia.

Potrivit legii, Preşedintele U.N.B.R. are următoarele atribuţii:

a) reprezintă U.N.B.R. în relaţiile cu persoanele fizice şi juridice din ţară şi din străinătate;

b) încheie convenţii, acorduri şi contracte în numele U.N.B.R., cu autorizarea Consiliului U.N.B.R.;

c) convoacă şi conduce şedinţele Consiliului U.N.B.R. şi ale Comisiei permanente a U.N.B.R.;

d) ordonanţează cheltuielile bugetare şi extrabugetare ale U.N.B.R.;

e) semnează actele Consiliului şi ale Comisiei permanente ale U.N.B.R.;

f) supraveghează relaţiile dintre structurile centrale ale profesiei şi barouri, precum şi relaţiile dintre barouri;

g) acordă sprijin şi ajutor barourilor în relaţiile lor cu autorităţile centrale şi locale;

h) veghează la asigurarea condiţiilor corespunzătoare de desfăşurare a activităţii avocaţilor la instanţele judecătoreşti şi la organele de urmărire penală.

Preşedintele este înlocuit, la cerere sau în absenţa sa, de către vicepreşedintele pe care îl desemnează în acest scop.

Secţiunea a 3-a. Statutul avocatului

§1. Activitatea profesională a avocatului

În mod tradiţional, funcţia avocatului este aceea de a pleda, adică de a reprezenta şi a acorda asistenţă juridică în faţa instanţelor judecătoreşti. Astăzi, complexitatea realităţilor sociale şi economice a condus la diversificarea activităţilor ce revin avocatului. Cu privire la acestea trebuie reţinut:

- în exerciţiul profesiei, de principiu, avocatul poate exercita numai acele activităţi prevăzute de lege;

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- activităţile prevăzute de lege ca fiind în sfera de competenţă funcţională a avocatului, reprezintă un monopol al acestei profesii, ele neputând fi exercitate şi de alte persoane. Orice derogare de la această regulă trebuie expres prevăzută;

- nu există o competenţă teritorială în exerciţiul profesiei de avocat. Orice avocat, înscris într-un barou, poate îndeplini activităţile specifice exerciţiului profesiei în orice circumscripţie din ţară. În mod regulat însă, avocatul îşi desfăşoară activitatea în raza teritorială a baroului în care este înscris şi unde îşi are sediul. Nimic nu îl împiedică să îşi deschidă sedii secundare pe raza altor barouri, atunci când activitatea în acea zonă capătă caracter regulat.

1. Consultaţii şi cereri cu caracter juridic. Consultaţiile şi cererile cu caracter juridic pot fi acordate în scris sau verbal în funcţie de solicitările şi de domeniile de interes ale clientului[1]. Prin exprimare generică, în această categorie pot fi cuprinse activităţi precum:

a) redactarea şi/sau furnizarea către client, prin orice mijloace, după caz, a opiniilor juridice şi informaţiilor cu privire la problematica solicitată a fi analizată;

b) elaborarea de opinii juridice;

c) elaborarea proiectelor de acte juridice (contracte, convenţii, statute etc.) şi asistarea clientului la negocierile referitoare la acestea;

d) elaborarea proiectelor de acte normative;

e) participarea în calitate de consultant la activitatea organelor deliberative ale unei persoane juridice, în condiţiile legii;

f) orice alte consultaţii în domeniul juridic.

Avocatul poate întocmi şi formula în numele şi/sau interesul clientului cereri, notificări, memorii sau petiţii către autorităţi, instituţii şi alte persoane, în scopul ocrotirii şi apărării drepturilor şi intereselor legitime ale acestuia (art. 90 din Statutul profesiei).

2. Asistenţa şi reprezentarea judiciară a clienţilor. Avocatul poate asigura asistarea şi reprezentarea clienţilor săi în faţa instanţelor judecătoreşti, a organelor de urmărire penală, a autorităţilor cu atribuţii jurisdicţionale, a notarilor publici şi a executorilor judecătoreşti, a organelor administraţiei publice şi a instituţiilor, precum şi a altor persoane juridice.

În realizarea acestei activităţi, avocatul poate folosi toate actele, mijloacele şi operaţiunile permise de lege şi necesare ocrotirii şi apărării intereselor clientului (art. 91 din Statutul profesiei).

Asistenţa judiciară presupune dezvoltarea în instanţă, prin concluzii orale, a unor teze juridice propuse judecătorului ca modalităţi de soluţionare a cauzei. În principiu, asistenţa juridică nu presupune reprezentare. Nimic nu împiedică însă pe client să acorde şi drept de reprezentare avocatului pentru a compărea în instanţă în locul lui. Procedura cunoaşte situaţii în care reprezentarea nu este posibilă, avocatul putând numai să asiste pe client (de exemplu, în cauzele de divorţ, în faţa instanţelor de fond, cu excepţia situaţiilor în care unul din soţi execută o pedeapsă privativă de libertate, este împiedicat de o boală gravă, este pus sub interdicţie, are reşedinţa în

[1] A se vedea şi *L. Dănilă*, op. cit., p. 36.

străinătate sau se află în altă asemenea situație care îl împiedică să fie prezent personal). Pledoaria reprezintă un monopol rezervat avocatului. Dacă partea apelează la reprezentarea prin mandatar neavocat, acesta din urmă poate face actele necesare interesului părții, dar nu poate pune concluzii în fața instanței asupra excepțiilor și asupra fondului, decât dacă este el însuși asistat/reprezentat de avocat [art. 83 alin. (1) C.proc.civ.][1].

În principiu, asistarea de către avocat reprezintă o facultate pentru parte. Evident că participarea unui specialist la expunerea tezelor juridice în fața instanței reprezintă o garanție suplimentară a valorificării drepturilor recunoscute de lege. Prin limbajul folosit, tehnicile de interpretare utilizate și claritatea expunerii, avocatul contribuie la evidențierea aspectelor de drept și de fapt favorabile părții pe care o asistă/reprezintă[2]. Sunt însă situații în care asistarea/reprezentarea de către/prin avocat este obligatorie, partea neputând susține singură concluzii în fața instanțelor de judecată. Se încadrează în această ipoteza, în primul rând cauzele penale în care asistența juridică este obligatorie. Chiar și în materie civilă au existat situații în care asistența/reprezentarea juridică prin avocat era obligatorie. Noul Cod de procedură civilă prevedea că în susținerea recursului[3], persoanele fizice sunt asistate, după caz, reprezentate numai de către un avocat[4]. Persoanele juridice pot fi reprezentate și prin consilier juridic [art. 84 alin. (2) C.proc.civ.]. Aceste reguli nu își propuneau să restrângă dreptul la apărare, așa cum s-a susținut de către cei nefamiliarizați cu natura căii de atac a recursului, ci dimpotrivă, să creeze un drept la apărare efectiv în locul unuia iluzoriu. Să fim mai expliciți. Recursul, ca de altfel și celelalte căi extraordinare de atac, are un grad de tehnicitate juridică foarte ridicat, care în mod rezonabil nu poate fi atins de persoane nespecializate în domeniul juridic. Criticile ce se pot formula, în limitele legii, nu vizează fondul cauzei, ci aspecte de procedură sau de interpretare ori aplicare a legii. Persoanele nespecializate în domeniul juridic sunt tentate să invoce în căile de atac simplele lor nemulțumiri, nefăcând distincția între aspecte de temeinicie, legalitate, procedură, iar în măsura în care instanța, constatând neîncadrarea în motivele de recurs ori alte vicii de formă, ar respinge recursul, partea inocentă în propria necunoaștere ar avea un sentiment de frustrare. De aceea am susținut că a recunoaște părții dreptul de a face recurs, pentru ca ulterior, din cauza aspectelor de tehnică de redactare, acesta să fie anulat sau respins, ar reprezenta un

---

[1] În fața primei instanțe și a instanței de apel, mandatarul neavocat poate pune concluzii și asupra excepțiilor și fondului în două situații de excepție: mandatul decurge dintr-o lege sau hotărâre judecătorească; mandatarul neavocat este soț sau rudă până la gradul al doilea inclusiv cu partea și este licențiat în drept [art. 80 alin. (5) și art. 83 alin. (2) C.proc.civ.].

[2] Pentru funcția tehnico-procesuală pe care o ocupă pledoaria avocatului în cadrul procesului civil, a se vedea *Gh. Florea*, Apărarea în procesul civil, Ed. Universul Juridic, București, 2006, p. 124-126. Pentru aceleași aspecte, a se vedea *L. Dănilă*, op. cit., p. 37.

[3] Aceeași soluție este aplicabilă și în cazul căilor extraordinare de atac, de retractare: contestația în anulare și revizuirea [art. 83 alin. (4) C.proc.civ.].

[4] Această regulă nu se aplică în cazul în care partea sau mandatarul neavocat al acesteia, soț sau rudă până la gradul al doilea inclusiv, este licențiat în drept [art. 13 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.].

drept iluzoriu, iar nu unul efectiv. Este mai bine a pune condiţia redactării recursului de către avocat, existând astfel, cel puţin la nivel de prezumţie, garanţia că acel recurs va fi analizat de către judecători, iar nu anulat pentru vicii de formă. Pentru acei justiţiabili care nu pot face faţă cheltuielilor pe care le presupune încheierea unui contract de asistenţă juridică, soluţia de apărare a drepturilor o reprezintă apelarea la sistemul de ajutor public judiciar pus la dispoziţie de stat. Cu toate acestea, Curtea Constituţională a admis o excepţie de neconstituţionalitate referitoare la aceste dispoziţii[1]. Motivarea Curţii este total neconvingătoare. Curtea a reţinut că obligativitatea reprezentării prin avocat în recurs ar reprezenta o îngrădire a accesului la această cale de atac şi că nu ar exista un raport de proporţionalitate între scopul urmărit de legiuitor prin norma legală şi gradul de afectare a drepturilor fundamentale. Totuşi, din motivarea deciziei transpare faptul că ceea ce ar afecta cu adevărat posibilitatea de a exercita calea de atac a recursului ar fi caracterul restrictiv al condiţiilor în care se poate accesa ajutorul public judiciar în forma asistenţei juridice gratuite. În realitate, aşa cum s-a arătat în doctrină, obligativitatea reprezentării prin avocat în recurs urmăreşte protecţia părţilor care nu au pregătire juridică şi – ceea ce este un deziderat al întregii societăţi – sporirea calităţii actului de justiţie şi creşterea eficienţei sistemului judiciar prin evitarea supraaglomerării instanţei supreme, în condiţiile în care art. 483 alin. (7) C.proc.civ. dispune că *„recursul urmăreşte să supună Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie examinarea sa, în condiţiile legii, a conformităţii hotărârii alocate cu reguli de drept aplicabile"*. S-a arătat, cu deplin temei, că soluţia noului Cod de procedură civilă este în consonanţă cu practica majorităţii ţărilor din Europa şi apreciată de Curtea de la Strasbourg ca fiind în concordanţă cu drepturile fundamentale consacrate de Convenţia europeană a drepturilor omului[2]. În pofida argumentelor aduse în doctrină, a faptului că reprezintă o practică legislativă existentă în majoritatea ţărilor europene şi a faptului că este apreciată drept concordantă cu drepturile consacrate prin Convenţia europeană a drepturilor omului, Curtea Constituţională a declarat neconstituţionalitatea textelor care consacră obligativitatea reprezentării prin avocat în cazul persoanelor fizice, acestea rămânând aplicabile în privinţa persoanelor juridice.

---

[1] DCC nr. 462/2014 referitoare la admiterea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 13 alin. (2) teza a II-a, art. 83 alin. (3) şi art. 486 alin. (3) din Codul de procedură civilă (M.Of. nr. 775 din 24 octombrie 2014).

[2] În cauza *Gillow c. Regatul Unit*, prin Hotărârea din 24 noiembrie 1986, s-a decis că obligaţia de a formula cereri prin avocat în faţa instanţei supreme nu încalcă dreptul de acces la un tribunal. Despre caracterul constituţional şi convenţional al obligativităţii reprezentării sau asistării prin avocat în cadrul recursului, a se vedea *Fl.A. Baias, V.M. Ciobanu, G. Boroi, Tr.C. Briciu, Cl.C. Dinu, Gh.L. Zidaru*, Punctul de vedere al Facultăţii de Drept a Universităţii din Bucureşti cu privire la neconstituţionalitatea dispoziţiilor NCPC privind obligativitatea asistenţei juridice în recurs, disponibil pe (*www.juridice.ro*), publicat în data de 27 iunie 2014 şi în Revista Română de Drept Privat nr. 3/2014, p. 134-148. În acelaşi sens, *C. Bîrsan, M. Livescu*, Efectivitatea dreptului de acces la justiţie în materie civilă, în Avocatura în România, 150 de ani în linia întâi a luptei pentru drept, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2015, p. 73-111.

3. Redactarea de acte juridice, atestarea identității părților, a conținutului și a datei actelor. Avocatul este obligat să țină evidența actelor întocmite cu atestarea identității părților, a conținutului, a consimțământului și a datei și să le păstreze în arhiva sa profesională, în ordinea întocmirii lor. Un act juridic semnat în fața avocatului, care poartă o încheiere, o rezoluție, o ștampilă sau un alt mijloc verificabil de atestare a identității părților, a consimțământului și a datei actului, poate fi prezentat notarului spre autentificare (art. 92 din Statutul profesiei). Pentru a conferi terților încrederea în corectitudinea mențiunilor făcute de avocat, Statutul prevede că acesta este obligat să țină evidența actelor întocmite și să le păstreze în arhiva sa profesională, în ordinea întocmirii lor. În termen de cel mult 3 zile de la data întocmirii actelor, sub sancțiunea inopozabilității față de terți, avocatul este obligat să înregistreze operațiunea în Registrul electronic al actelor întocmite de avocat potrivit art. 3 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 51/1995 în conformitate cu procedura prevăzută în Regulamentul de organizare și funcționare a registrului, aprobat de Consiliul U.N.B.R.[1]

4. Asistarea și reprezentarea persoanelor fizice sau juridice interesate în fața altor autorități publice cu posibilitatea atestării identității părților, a conținutului și a datei actelor încheiate. Apărarea și reprezentarea cu mijloace juridice specifice a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice în raporturile acestora cu autoritățile publice, cu instituțiile și cu orice persoană română sau străină. În mod tradițional asistența sau reprezentarea juridică s-a manifestat în raporturile cu autoritățile judiciare sau organe jurisdicționale. Se observă că legiuitorul a mers mai departe și a conferit avocaților dreptul de a asista și reprezenta sub aspect juridic în fața oricărei autorități, chiar și fără atribuții jurisdicționale, precum și în fața oricăror persoane, juridice sau fizice, române sau străine. În virtutea acestor atribuții, avocatul își poate asista/reprezenta juridic clientul în fața autorităților administrației publice locale sau centrale (primarii, consilii locale, județene etc.), diferitelor instituții publice (ministere, prefecturi sau alte autorități, precum Oficiul pentru Protecția Consumatorilor – OPC), notarilor publici, executorilor judecătorești, mediatorilor (în acest caz, este posibilă numai asistarea, iar nu și reprezentarea), experților, băncilor etc. Reprezentare/asistarea de către avocat presupune și o prerogativă ce decurge din încrederea oferită de stat acestei categorii de profesioniști: *posibilitatea atestării identității părților, a conținutului și a datei actelor încheiate.*

5. Activități de mediere. Medierea este o modalitate de soluționare a conflictelor, alternativă a diferendelor. Această activitate este nou reglementată prin modificările aduse legislației în domeniu, reprezentând o armonizare atât față de cerințele pieței, cât și față de legislația europeană în domeniu[2].

---

[1] *Tr.C. Briciu*, în *D. Oancea (coord.)*, Legea privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat, op. cit., p. 28.

[2] Intervenția legiuitorului nostru în sensul de a crea un anumit avantaj medierii față de alte forme alternative de soluționare a litigiilor trebuie înțeleasă și prin prisma Directivei 2008/52/CE privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială. Este adevărat că această directivă este aplicabilă numai litigiilor transfrontaliere, dar legiuitorul nostru a dat

Medierea este o negociere asistată de un terţ (mediatorul), respectiv o tehnică consensuală de rezolvare a conflictelor, constând într-o comunicare permanent orientată către încheierea unei înţelegeri între părţi care au atât interese comune, cât şi divergenţe. Mediatorul propune părţilor în procedura de mediere o soluţie, fără a avea atribuţia de a o impune acestora. Părţile în procedura de mediere pot accepta sau refuza, în scris, propunerea finală de mediere (tranzacţia).

Medierea are un caracter voluntar şi se bazează pe convenţia părţilor (acord de mediere) de a rezolva o dispută sau o neînţelegere.

Calitatea de avocat este compatibilă cu cea de mediator. Potrivit Legii nr. 192/2006[1], avocatul care dobândeşte calitatea de mediator potrivit prevederilor acestei legi, poate desfăşura activitatea de mediere la sediul unde îşi exercită activitatea de bază.

În procedura de mediere, părţile pot fi asistate de avocaţi, alţii decât avocatul mediator. De asemenea, este de reţinut că avocatul care, în calitate de mediator, a desfăşurat activitate de mediere în legătură cu o anumită dispută sau conflict, nu va putea sub nicio formă să dea consultaţii, sfaturi sau să asiste/reprezinte una din părţile aflate în procedura de mediere în legătură cu afacerea respectivă sau altele cu caracter conex acesteia. Această interdicţie se extinde şi asupra colaboratorilor sau salarizaţilor avocatului respectiv. Încălcarea acestei reguli ar trebui să atragă sancţionarea în ambele profesii – avocat şi mediator.

6. Activităţi fiduciare. Activitatea fiduciară se poate desfăşura numai în baza unui contract de asistenţă special încheiat în acest scop.

În prezent, activităţile fiduciare sunt supuse reglementarilor Codului civil (art. 773-791). Avocatul care desfăşoară astfel de activităţi este supus şi obligaţiilor ce decurg din aceste dispoziţii[2].

7. Stabilirea temporară a sediului pentru societăţi comerciale la sediul profesional al avocatului şi înregistrarea acestora, în numele şi pe seama clientului, a părţilor de interes, a părţilor sociale sau a acţiunilor societăţilor astfel înregistrate. Stabilirea temporară a sediului unor societăţi comerciale la sediul profesional al avocatului presupune utilizarea sediului profesional al avocatului pentru scopul limitat al constituirii legale şi autorizării funcţionării societăţii comerciale sau, după

---

curs prevederilor acesteia şi în ce priveşte litigiile interne. De altfel, chiar în partea introductivă a Directivei se prevede că „Dispoziţiile prezentei directive ar trebui să se aplice numai medierii în cazul litigiilor transfrontaliere, dar nimic nu ar trebui să împiedice statele membre în a aplica aceste dispoziţii în egală măsură procedurilor interne de mediere". Pentru o analiză aprofundată a preocupărilor la nivel comunitar pentru metodele alternative de soluţionare a disputelor şi a directivei privind medierea, a se vedea *D.A. Ghinoiu*, Metode alternative de soluţionare a litigiilor în sistemul dreptului comunitar, în Revista Română de Drept Privat nr. 4/2010, p. 64-104.

[1] Legea nr. 192/2006 privind medierea şi organizarea profesiei de mediator (M.Of. nr. 441 din 22 mai 2006).

[2] Pentru analiza detaliată a regulilor conform cărora funcţionează fiducia, a se vedea *R. Constantinovici*, în *Fl.-A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei* (*coord.*), Noul Cod civil. Comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2012, p. 822-836.

caz, pentru mutarea sediului ori pentru stabilirea unui sediu secundar al societăţii în cauză.

În vederea stabilirii temporare a sediului societăţii comerciale în cauză, avocatul va întocmi şi semna cu reprezentantul societăţii un contract separat de asistenţă juridică având acest obiect.

Perioada pentru care sediul societăţii în cauză este stabilit la sediul profesional al avocatului nu poate depăşi 1 an, iar dovada sediului se face cu contractul de asistenţă juridică.

Avocatul poate îndeplini orice formalităţi legale necesare în vederea înregistrării, în numele şi pe seama clientului, a societăţilor comerciale, a părţilor de interes, a părţilor sociale şi a acţiunilor, în condiţiile legii.

Avocatul va întocmi şi păstra registre de părţi de interes, părţi sociale sau de acţiuni, emise de societăţile înregistrate de acesta în numele şi pe seama clientului. Avocatul poate efectua, la cererea clientului, operaţiuni în aceste registre, inclusiv cesiuni şi constituiri de garanţii şi poate emite, la cererea persoanei îndreptăţite, extrase din aceste registre, în condiţiile legii.

Această activitate se poate desfăşura în temeiul unui contract de asistenţă juridică încheiat special în acest scop.

8. Orice mijloace şi căi proprii exercitării dreptului de apărare, în condiţiile legii.

Una dintre formele prevăzute de lege pentru realizarea dreptului la apărare este şi **curatela judiciară.**

Desemnarea curatorului judiciar intervine în diferite situaţii determinate în Codul de procedură civilă, dintre care enumerăm: cazul în care persoana fizică lipsită de capacitate de exerciţiu sau cu capacitate de exerciţiu restrânsă nu are reprezentant/o persoană care să o asiste şi există urgenţă [art. 58 alin. (1) teza I şi alin. (2) C.proc.civ.]; în caz de conflict de interese între reprezentantul legal şi reprezentat [art. 58 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; când o persoana juridică sau altă entitate chemată să stea în judecată nu are reprezentant [art. 58 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; în cazul în care instanţa dispune citarea prin publicitate [art. 167 alin. (3) C.proc.civ.]; în cazul în care părţile nu aleg un mandatar sau nu se înţeleg asupra unui mandatar comun pentru comunicarea actelor, atunci când instanţa apreciază că este necesară reprezentarea părţilor [art. 202 alin. (3) C.proc.civ.]; în cazul începerii executării contra moştenitorilor [art. 687 alin. (1) şi (2) C.proc.civ.] etc.

Instituţia curatelei speciale nu reprezintă o noutate totală. Ea a existat şi în vechiul Cod de procedură civilă. Noul Cod de procedură civilă a adus unele modificări:

- a extins curatela specială şi la situaţii care nu intrau anterior sub incidenţa acesteia (de exemplu, în cazul citării prin publicitate – art. 167 C.proc.civ.);
- a încredinţat serviciul de curatelă judiciară avocaţilor, prezumaţi de legiuitor a îndeplini cel mai bine exigenţele profesionale pentru aducerea la îndeplinire a activităţii specifice acesteia;
- a reglementat mai bine conţinutul activităţii de curatelă [de exemplu, în cazul conflictului de interese sau persoanei juridice care nu are temporar reprezentanţi (art. 58 C.proc.civ.) curatela este extinsă, curatorul având drepturile reprezentantului

legal; aceeaşi este soluţia şi în cazul citării prin publicitate (art. 167 C.proc.civ.), deoarece curatorul reprezintă în cadrul dezbaterilor interesele celui citat prin publicitate; în cazul coparticipării (art. 202 C.proc.civ.) curatorul reprezintă interesele coparticipanţilor şi îi se comunică actele de procedură];

- a statuat caracterul remunerat al curatelei (se accepta şi anterior că activitatea de curatelă este remunerată, dar nu era clar regimul de plată).

Noul Cod de procedură civilă prevede că desemnarea curatorului special se face de către instanţa care judecă procesul, dintre avocaţii desemnaţi în acest scop de barou pentru fiecare instanţă judecătorească. În aplicarea acestei dispoziţii legale, Statutul profesiei prevede că fiecare barou organizează un Registru al avocaţilor care pot fi desemnaţi de instanţele judecătoreşti, în calitate de curatori speciali, în care sunt înregistraţi toţi avocaţii care au consimţit să îndeplinească activitatea de curator special. U.N.B.R. centralizează registrele barourilor şi ţine evidenţa Registrului naţional al avocaţilor care pot fi desemnaţi de instanţele judecătoreşti, în condiţiile legii, în calitate de curatori speciali. După ce instanţa numeşte un avocat în calitate de curator, comunică încheierea baroului, iar decanul baroului comunică avocatului desemnat înştiinţarea de numire, precum şi copia încheierii prin care a fost numit curator special. Avocatul desemnat să îndeplinească serviciul de curatelă poate refuza exercitarea mandatului primit numai în caz de conflict de interese sau pentru alte motive justificate. Refuzul nejustificat al avocatului desemnat de a acorda asistenţă judiciară constituie abatere disciplinară [art. 153 alin. (1) şi (2) din Statutul profesiei] şi poate atrage radierea avocatului şi din Registrul de asistenţă juridică sau refuzul de a fi inclus în acest registru [art. 162 alin. (4) lit. d) din Statutul profesiei]. În exerciţiul activităţii de curatelă, avocatul are toate drepturile şi obligaţiile prevăzute de lege pentru reprezentantul legal. Avocatul este ţinut de respectarea principiilor şi regulilor de bază ale relaţiei dintre avocat şi client consfinţite în art. 108-119 din Statut. S-a arătat că, în unele cazuri, cum ar fi cel al citării prin publicitate, curatelă judiciară, îndeplinită de avocat, avocatul poate asigura numai apărările pur tehnice, fără posibilitatea de a contrazice situaţia de fapt propusă de partea adversă, de vreme ce avocatul-curator nu are un dialog cu partea ale cărei interese le reprezintă[1]. Plata curatorului se stabileşte de instanţă, prin încheiere. Aceasta fixează o remuneraţie provizorie, stabilind şi modalitatea de plată. Odată cu încetarea calităţii de curator, la cererea acestuia, analizând şi activitatea desfăşurată, instanţa va putea majora remuneraţia [art. 58 alin. (4) C.proc.civ.][2].

---

[1] *Gh. Florea*, în *V.M. Ciobanu, M. Nicolae* (*coord.*), Codul de procedură civilă. Comentat şi adnotat, vol. I, op. cit., p. 484.

[2] Pentru detalii privind plata curatorului, *Tr.C. Briciu*, în *D. Oancea* (*coord.*), Legea privind organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, op. cit., p. 36.

§2. Formele de exercitare a profesiei de avocat

Avocatul îşi poate exercita activitatea, într-una dintre formele de exercitare a profesiei: *cabinete individuale, cabinete asociate, societăţi civile profesionale sau societăţi civile profesionale cu răspundere limitată.*

Legislaţia noastră recunoaşte atât forma individuală de exercitare a profesiei, tradiţională în cazul avocaţilor, cât şi forme asociative, adaptate noului ritm impus de evoluţia legislaţiei, domeniilor de interes juridic şi cazuisticii din ce în ce mai diversificate şi specializate. În mai toate ţările, cele două forme de organizare a exercitării profesiei sunt prezente deopotrivă. La noi, prezenţa formelor clasice, de exercitare individuală a profesiei şi a celor moderne, de tip asociativ, sunt folosite în funcţie de caracteristicile clientelei potenţiale, aptitudinilor şi aspiraţiilor avocatului sau de alte aspecte relevante pentru exerciţiul activităţii profesionale. Cabinetele individuale prezintă avantajul că alegerea avocatului se face în raţiunea calităţilor sale deosebite. Clientul este mulţumit că serviciul avocaţial este prestat de către avocatul ale cărui calităţi profesionale *intuitu personae* au determinat alegerea sa. Pe de altă parte, această formă de exercitare a profesiei prezintă dezavantajul că este de multe ori depăşită de diversificarea tot mai mare a domeniilor de interes juridic, capacitatea de reacţie fiind limitată datorită faptului că nu există lucru în echipă, care ar conduce la rezultate superioare prin împărţirea sarcinilor. În plus, titularul unui cabinet individual se confruntă şi cu aspecte de ordin administrativ, care îi diminuează şi mai mult timpul afectat activităţii profesionale propriu-zise. Aceste dezavantaje certe sunt într-o anumită măsura estompate prin faptul că avocatul titular al unui cabinet individual poate lucra împreună cu avocaţii colaboratori sau salarizaţi în interiorul profesiei. Cu această facilitate, forma individuală de exercitare a profesiei rămâne una de succes, mai ales în cazul acelor clienţi care solicită servicii în care calităţile profesionale deosebite ale unui anume avocat se consideră a fi determinante (de exemplu, asistenţa sau reprezentarea judiciară, în care numele avocatului care se prezintă în faţa instanţei reprezintă un aspect important al opţiunii clientului). Formele asociative, cel puţin sub aspect teoretic, servesc mai bine clientela care are un volum mare de servicii, care ar depăşi capacităţile organizatorice ale unui cabinet individual. De asemenea, formele asociative de exerciţiu profesional permit mai bine specializarea avocaţilor şi adâncirea studiului asupra unor domenii de interes strict specializate, pentru care un cabinet individual nu ar putea să aloce acelaşi timp. Problema stă în acest fel în principiu, deoarece în practică sunt situaţii în care formele asociative cuprind mai puţini avocaţi decât cele individuale (de exemplu, o societate civilă profesională este formată din doi avocaţi asociaţi şi un colaborator, în timp ce într-un cabinet individual îşi desfăşoară activitatea un avocat titular şi trei avocaţi colaboratori). Desigur că avocatura din ţara noastră cunoaşte şi forme asociative ce lucrează într-o manieră corporatistă, similară cu cea a marilor forme de

avocatură din SUA sau Marea Britanie, având un management profesional cu nimic mai prejos decât acestea[1].

În cele din urmă, legat de problema alegerii avocatului rămâne pe deplin valabil ceea ce am afirmat mereu: *nu există avocaţi buni sau răi, ci există avocaţi potriviţi sau nepotriviţi pentru serviciul profesional solicitat de client.*

2.1. Principii generale privind organizarea şi funcţionarea formelor de exercitare a profesiei

Dispoziţiile legii şi ale Statului profesiei conturează o serie de reguli generale, cu valoare de principii, care stau la baza organizării şi funcţionarii formelor de exercitare a profesiei:

a) formele de exercitare a profesiei au dreptul la proprietate comună. Această regulă este aplicabilă şi în cazul cabinetelor grupate, deşi, aşa cum voi arăta, acestea nu reprezintă forme de exercitare a profesiei. Patrimoniul comun este afectat exclusiv activităţii profesionale şi are regimul juridic al patrimoniului de afectaţiune profesională[2];

---

[1] În *Franţa*, ţară apropiată de noi sub aspectul concepţiilor de organizare a profesiei de avocat, evoluţia istorică a impus trecerea treptată de la forma individuală de exercitare a profesiei, care exprima tradiţia, către forme asociative, din ce în ce mai complexe. În prezent, ambele forme se găsesc deopotrivă. Sunt recunoscute următoarele forme de exerciţiu profesional: cabinetul individual, cabinetele grupate (pe care o parte a doctrinei le consideră tot modalitate de exerciţiu individual a profesiei, deoarece, ca şi la noi, gruparea presupune o punere la dispoziţie a unor mijloace materiale, iar nu dorinţa de exerciţiu în comun a profesiei), asocierea de mijloace – SCM (reprezintă tot o formă de exerciţiu profesional individual, deoarece ce se pune în comun sunt mijloacele materiale, asociaţii exercitând individual profesia în cadrul comun oferit de SCM), societăţi civile profesionale – SCPA (spre deosebire de cele de la noi, acestea au personalitate juridică, dar asociaţii răspund solidar şi nelimitat pentru datoriile sociale), societăţile pentru exerciţiul unei profesii liberale, denumite „SEL"(care sunt numai în anumită măsură asemănătoare societăţilor civile profesionale cu răspundere limitată cunoscute la noi; după legea franceză, SEL sunt societăţi comerciale; în cazul SEL, sub anumite condiţii, la formarea capitalului pot participa şi persoane străine profesiei, ceea ce în legislaţia noastră este strict interzis). Organizarea unei profesii liberale sub forma unor societăţi comerciale nu a scăpat criticilor, dar legea franceză prevede o serie de derogări de la regulile comune în materia societăţilor comerciale, de natură să concilieze regulile specifice activităţii de comerţ cu cele preponderant etice, aplicabile în cazul avocaturii. Apariţia SEL este datorată în mare măsură nevoii resimţite de avocatura franceză de a avea structuri financiare puternice, capabile să facă faţă concurenţei străine. A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 352-354. Pentru o tratare detaliată a formelor de exerciţiu profesional în Franţa, a se vedea *B. Beignier, B. Blanchard, J. Villaceque*, Droit et Déontologie de la profession d'avocat, L.G.D.J., Paris, 2008, p. 158-197.

[2] Potrivit art. 2324 alin. (4) C.civ., bunurile care fac obiectul unei diviziuni a patrimoniului afectate exerciţiului unei profesii autorizate de lege pot fi urmărite numai de creditorii ale căror creanţe s-au născut în legătură cu profesia respectivă. Aceşti creditori nu vor putea urmări celelalte bunuri ale debitorului. Pentru aplicarea noţiunii de patrimoniu de afectaţiune în cazul avocaţilor, precum şi cu privire la modul de constituire al acestuia, a se vedea

b) avocatul este liber să îşi exercite activitatea în oricare din formele prevăzute de lege. Opţiunea sa nu este îngrădită în vreun fel. De asemenea, el poate să îşi schimbe oricând forma în care îşi exercită profesia. Un avocat nu poate însă activa concomitent în mai multe forme de exercitare a profesiei[1];

c) numai avocaţii definitivi pot fi titulari ai formelor de exercitare a profesiei. Avocaţii stagiari nu pot înfiinţa forme de exercitare a profesiei. Ei pot lucra în calitate de salarizaţi sau colaboratori, în cadrul formelor de exercitare a profesiei legal înfiinţate;

d) formele asociative de exercitare a profesiei se raportează, în general, la avocaţi din cadrul aceluiaşi barou. Nu se pot asocia avocaţi din cadrul unor barouri diferite. Excepţie fac numai societăţile civile cu răspundere limitată, în cazul cărora asociaţii pot face parte şi din barouri diferite;

e) barourile ţin evidenţa separată a avocaţilor pentru fiecare formă de exercitare a profesiei. Înfiinţarea formelor de exercitare a profesiei, transmiterea drepturilor, încetarea sunt supuse înregistrării în evidenţele baroului în raza teritorială în care îşi au sediul, care asigură şi publicitatea acestora. Avocatul îşi va începe activitatea, în cadrul formelor de exercitare a profesiei, numai după obţinerea aprobărilor din partea consiliului baroului. Obligaţia de a comunica de îndată baroului, în scris, modificările privind asocierea, colaborarea sau angajarea revine atât avocatului, cât şi titularului cabinetului individual sau coordonatorului cabinetelor asociate, societăţilor civile profesionale sau al societăţilor civile profesionale cu răspundere limitată;

f) în principiu, formele de exercitare a profesiei se pot transfera, dar numai între avocaţi aflaţi în exerciţiul profesiei[2]. Ele pot fi lichidate la încetarea calităţii. Statutul protejează poziţia salariaţilor şi colaboratorilor stagiari, încercând să îi ferească de fluctuaţiile de personal pe care le presupune schimbarea avocaţilor titulari ai formei de exercitare a profesiei. Se prevede în mod expres că în toate cazurile de înstrăinare a formelor de exercitare a profesiei de avocat, contractele încheiate de transmiţător cu

---

Cr. Gheorghe, D. Oancea, în *D. Oancea* (*coord.*), Legea privind organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, op. cit., p. 47-48.

[1] De la această regulă există o excepţie. În cazul constituirii unei societăţi profesionale cu răspundere limitată de către avocaţii care fac parte din alte forme de exercitare a profesiei, dar fără transformarea acestora din urmă în societatea nou-constituită, respectivele forme preexistente de exercitare a profesiei pot să nu fie supuse lichidării, dacă fiecare din foştii lor titulari, nou-asociaţi, decid astfel (art. 182 din Statutul profesiei). Excepţia este numai parţială, deoarece chiar dacă nu intră în lichidare, forma de exercitare a profesiei din care provine asociatul îşi încetează activitatea profesională desfăşurată în nume propriu pe perioada în care avocatul titular sau, după caz, avocaţii titulari ai acesteia au calitatea de asociat în societatea profesională cu răspundere limitată.

[2] Apreciem că numai în cazul societăţilor se poate vorbi de înstrăinarea formei de exercitare a profesiei. În cazul cabinetelor individuale, se poate discuta mai mult de înstrăinarea patrimoniului sau a unei părţi din patrimoniul acestuia, iar nu de înstrăinarea formei de exercitare a profesiei. În caz de deces al titularului, activitatea cabinetului încetează, ceea ce se transmite la moştenitori avocaţi sau neavocaţi, fiind numai patrimoniul cabinetului. Chiar şi autorii care susţin posibilitatea înstrăinării între vii sau pentru cauză de moarte a cabinetelor individuale, se referă tot la o înstrăinare a patrimoniului. A se vedea *L. Dănilă*, op. cit., p. 97.

avocaţii stagiari rămân în fiinţă pe durata convenită şi se preiau de către dobânditor, dacă în persoana acestuia se verifică condiţiile prevăzute de Lege şi de prezentul statut;

g) titularul cabinetului individual şi avocatul asociat nu pot presta activităţi profesionale în afara formei de exercitare a profesiei pentru care au optat;

h) avocatul titular al cabinetului individual nu poate avea calitatea de avocat colaborator sau de avocat salarizat în cadrul profesiei;

i) avocatul asociat nu poate avea calitatea de avocat colaborator sau de avocat salarizat în cadrul profesiei;

j) avocatul salarizat în interiorul profesiei şi avocatul colaborator nu pot activa, în aceeaşi calitate, în mai multe forme de exercitare a profesiei;

k) avocatul colaborator şi avocatul salarizat în interiorul profesiei nu au drept la clientelă proprie;

l) toate formele de exercitare a profesiei pot angaja personal auxiliar. Este interzisă angajarea ca personal auxiliar a persoanelor cu studii juridice superioare. Interdicţia are rolul de a proteja tinerii jurişti de tentaţia unor forme de exercitare a profesiei de a-i angaja ca personal auxiliar, pentru a le solicita servicii care implică cunoştinţe juridice. Interdicţia vine să împiedice şi exercitarea actelor specifice profesiei de avocat de către persoane care nu au această calitate;

m) toate neînţelegerile dintre avocaţi privind formele de exercitare a profesiei se rezolvă pe cale amiabilă. În cazul în care neînţelegerile nu se soluţionează pe cale amiabilă, avocatul este obligat să ceară concilierea decanului baroului, în condiţiile prevăzute de Statutul profesiei. Dacă concilierea nu conduce la un rezultat acceptat de părţile implicate, avocatul este obligat să recurgă la arbitrajul reglementat în Statutul profesiei;

n) formele de exercitare a profesiei se individualizează prin denumire, conform prevederilor Legii şi ale prezentului statut. În cazul tuturor formelor de exercitare a profesiei de către avocaţii străini se pot utiliza, la alegere, denumirea şi numele formei de exercitare a profesiei din ţară sau din străinătate. Denumirea formelor de exercitare a profesiei nu este lăsată de legiuitor la libera apreciere a titularilor acestora. Legea impune reguli stricte în privinţa denumirilor ce pot fi date:

- *cabinetul individual* este individualizat prin denumire, care cuprinde numele avocatului titular, urmat de sintagma „cabinet de avocat" (exemplu: „ION IONESCU – Cabinet de avocat" sau „I. IONESCU – Cabinet de avocat");

- *cabinetele asociate de avocaţi* se individualizează prin denumire, care cuprinde numele tuturor titularilor, urmate de sintagma „cabinete de avocat asociate" (exemplu: „ION IONESCU, ION POPESCU – Cabinete de avocat asociate" sau „I. IONESCU, I. POPESCU – Cabinete de avocat asociate"); în cazul asocierii unui cabinet individual cu o societate civilă profesională, denumirea asocierii va cuprinde denumirea societăţii civile profesionale, urmată de denumirea cabinetului individual asociat şi de sintagma „în asociere" (exemplu: „ION IONESCU – Societate civilă de avocaţi, ION POPESCU – Cabinet de avocat – în asociere");

- *societatea civilă profesională* se individualizează printr-o denumire specifică, cuprinzând numele a cel puţin unuia dintre asociaţi, urmat de sintagma „societate

civilă de avocați" (exemplu: „ION IONESCU – Societate civilă de avocați" sau „IONESCU, POPESCU – Societate civilă de avocați");

- societatea profesională cu răspundere limitată se individualizează printr-o denumire specifică, cuprinzând numele a cel puțin unuia dintre asociați, urmat de sintagma „societate profesională de avocați cu răspundere limitată" (exemplu: „ION IONESCU – Societate profesională de avocați cu răspundere limitată" sau „IONESCU, POPESCU – Societate profesională de avocați cu răspundere limitată").

Se observă că este caracteristic avocaturii ca denumirea formei de exercițiu a profesiei să exprime numele profesioniștilor care lucrează în cadrul acesteia. Această regulă decurge, în mod firesc, din caracterul esențialmente *intuitu personae* al serviciilor avocațiale, numele profesionistului fiind cel mai relevant element distinctiv. Având în vedere aceasta, se ridică problema ce se întâmplă cu denumirea în caz de transfer al formelor de exercitare a profesiei. Potrivit Statului, denumirea poate fi păstrată și după plecarea ori decesul titularului, cu acordul acestuia sau, după caz, al tuturor moștenitorilor celui decedat, exprimat în formă autentică. Dobânditorul denumirii transmise în aceste condiții va proceda la înștiințarea baroului și este îndrituit să informeze publicul referitor la schimbarea intervenită cu privire la titularul cabinetului.

Între formele de exercitare a profesiei de avocat pot exista conlucrări. Sunt cazuri în care două structuri profesionale distincte nu doresc să se asocieze pentru a forma cabinete asociate sau societăți, dar simt nevoia unor conlucrări profesionale (de exemplu, există cabinete sau societăți care nu sunt specializate într-un anumit domeniu, dar în mod sporadic sau constant se întâmplă să aibă clientelă care solicită servicii și în domeniul respectiv; în acest caz, dacă nu doresc o asociere, pot opta pentru conlucrarea profesională cu o structură profesională care este specializată în domeniul respectiv). Convenția de conlucrare profesională se înregistrează la barou pentru a se respecta regulile privind publicitatea profesională prevăzute în Statutul profesiei.

2.2. Cabinetul individual

În cabinetul individual își poate exercita profesia un avocat definitiv, singur sau împreună cu alți avocați colaboratori sau salarizați[1].

În cadrul unui cabinet individual, își pot exercita profesia și avocați colaboratori sau salarizați ai avocatului titular, relațiile dintre aceștia stabilindu-se prin contractul de colaborare, încheiat în forma scrisă.

Am arătat că în opinia mea, cabinetul individual nu reprezintă o formă aptă de a fi transmisă nici prin acte între vii și nici pentru cauze de moarte. Se pot transmite elemente ale patrimoniului sau întreg patrimoniul. Clientela, în cazul cabinetelor

[1] Legea nu vorbește decât de colaboratori. În schimb, Statutul profesiei prevede că în cadrul cabinetului individual pot activa avocați colaboratori sau salarizați. Diferența nu reprezintă o încălcare a legii de către statut, ci decurge mai mult din faptul că legea nu a făcut diferențe între statutul profesional al avocatului colaborator și celui salarizat, acesta fiind conturat prin Statutul profesiei, după cum voi arăta în următoarea secțiune.

individuale, este constituită în strânsă legătură cu persoana titularului de cabinet, motiv pentru care prezintă un aspect *intuitu personae* ce o face incompatibilă cu ideea de transmitere[1]. În caz de deces al avocatului titular, activitatea încetează, contractele de asistență/reprezentare judiciară încheiate de acesta, aflate în derulare, fiind onorate în continuare de un avocat sau mai mulți avocați desemnat/desemnați de consiliul baroului.

2.3. Cabinete asociate

Cabinetele individuale se pot asocia în scopul exercitării în comun a profesiei, drepturile și obligațiile avocaților titulari ai cabinetelor asociate păstrându-și caracterul personal și neputând fi cedate. În mod corespunzător, cabinetele individuale se pot asocia și cu societățile civile profesionale.

Asocierea nu poate restrânge drepturile avocaților asociați și nici nu poate aduce atingere drepturilor și obligațiilor aferente patrimoniului de afectațiune profesională a fiecărui cabinet intrat în asociere.

Avocații din cabinetele asociate intră în relații cu clienții în numele asocierii din care fac parte. Cabinetele asociate nu pot angaja clienți cu interese contrare. Un cabinet asociat nu poate accepta o cauză sau un client, dacă unul dintre cabinetele asociate se opune în mod justificat.

Cabinetele individuale se pot grupa în vederea creării de facilități tehnico-economice în vederea exercitării profesiei, însă, spre deosebire de cabinetele asociate, în acest caz se păstrează individualitatea în relațiile cu clienții. În acest caz nu se creează o formă de exercitare a profesiei, deoarece cabinetele grupate nu desfășoară activitate avocațială în comun, fiind în prezența unei reuniri pe criterii exclusiv economice. În cazul cabinetelor grupate, acestea se vor individualiza prin numele fiecărui titular de cabinet, urmat de sintagma *„cabinete de avocat grupate"*.

2.4. Societatea profesională

Societatea profesională se constituie din 2 sau mai mulți avocați definitivi. Ei contribuie în natură și/sau în numerar la constituirea unui *patrimoniu de afectațiune* în vederea desfășurării activității profesionale[2]. Nu există o limită minimă a aporturilor aduse în societate. În societatea civilă profesională își pot exercita profesia și avocați colaboratori sau avocați salarizați.

Societatea profesională nu are personalitate juridică.

În cazul societății profesionale există o serie de particularități ce decurg, în principal, din caracterul esențialmente asociativ pe care aceasta îl prezintă:

---

[1] Pentru opinii contrare, a se vedea *L. Dănilă*, op. cit., p. 97.

[2] Pentru dezvoltări privind aporturile aduse de asociați la constituirea unei societăți civile profesionale, a se vedea *L. Dănilă*, op. cit., p. 111-116.

- chiar dacă nu are personalitate juridică, pentru litigiile născute din desfăşurarea activităţii profesionale, societatea civilă profesională poate sta în judecată ca reclamant sau pârât[1];

- raportul civil se naşte între client şi societate, serviciile profesionale urmând să fie îndeplinite de oricare dintre avocaţii desemnaţi de avocatul coordonator, fără a se cere opţiunea clientului. Această regulă este aplicabilă în ce priveşte serviciile cu conţinut juridic, iar nu şi în cazul celor cu conţinut pronunţat judiciar. Acestea din urmă au un puternic caracter *intuitu personae*. Din această cauză, atunci când serviciile profesionale constau în asistenţă şi reprezentare juridică la instanţe, parchete, organe de cercetare penală sau alte autorităţi, când în contractul de asistenţă juridică se menţionează numele avocatului desemnat ori acceptat de client, precum şi dreptul sau interdicţia de substituire a acestuia;

- societatea profesională şi avocaţii care profesează în cadrul ei nu pot acorda asistenţă juridică persoanelor cu interese contrare.

Societatea profesională de avocaţi se poate reorganiza prin absorbţie, fuziune, divizare totală sau divizare parţială (desprindere). Divizarea se realizează prin împărţirea *patrimoniului de afectaţiune profesională* între una sau mai multe forme de exercitare a profesiei de avocat, care există sau care iau, astfel, fiinţă. Societatea civilă profesională nu încetează în situaţia divizării parţiale (desprindere), în cazul în care o parte din *patrimoniul său de afectaţiune profesională* se desprinde şi se transmite către o altă formă de exercitare a profesiei de avocat, care există sau care ia, astfel, fiinţă.

2.5. Societatea profesională cu răspundere limitată[2]

Nou reglementată prin ultima modificare adusă Legii nr. 51/1995 pentru organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, societatea profesională cu răspundere limitată se constituie prin asocierea a cel puţin 2 avocaţi definitivi şi aflaţi în exerciţiul profesiei, care contribuie la constituirea *patrimoniului propriu de afectaţiune*[3].

---

[1] Această regulă are caracter statutar. Codul de procedură civilă din 1865 recunoaştea entităţilor fără personalitate juridică dreptul de a sta în judecată numai în calitate de pârâte, iar nu şi de reclamante [art. 41 alin. (2)]. Noul Cod de procedură civilă rezolvă problema, deoarece prevede că pot sta în judecată (indiferent de poziţia procesuală de pârât sau reclamant, *n.n.*) asociaţiile, societăţile sau alte entităţi fără personalitate juridică, dacă sunt constituite potrivit legii [art. 56 alin. (2)].

[2] Prin respingerea aprobării O.U.G. nr. 158/2009, pentru o perioadă de timp această formă de exercitare a profesiei de avocat a dispărut din legislaţie (evident societăţile înfiinţate sub imperiul ordonanţei au continuat să funcţioneze). Ulterior, printr-o nouă lege de modificare a profesiei de avocat a fost reintrodusă această formă de exercitare a profesiei. Potrivit art. 85 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, denumirea acestei forme de exercitare a profesiei de avocat este „societate profesională cu răspundere limitată".

[3] Patrimoniul propriu de afectaţiune este alcătuit din bunurile corporale, în numerar sau în natură, şi cele incorporale, reprezentând capitalul social, precum şi din cele dobândite de societate, cu orice titlu, pe durata funcţionării sale. Aportul în industrie constând în activitatea

Societatea profesională cu răspundere limitată *are personalitate juridică*. Aceasta se dobândeşte la data înregistrării ei la barou, în baza deciziei emise de către consiliul baroului în a cărui rază teritorială se află sediul său principal.

Activitatea profesională din cadrul societăţii se realizează de către avocaţii asociaţi, avocaţi colaboratori şi avocaţi salarizaţi în interiorul profesiei.

Societatea profesională cu răspundere limitată prezintă următoarele particularităţi ce decurg din caracterul esenţial asociativ, dar şi relativ depersonalizat pe care îl prezintă:

- *sub aspectul obiectului de activitate* – are ca obiect unic de activitate exercitarea profesiei de avocat în condiţiile art. 3 din Legea nr. 51/1995;

- *sub aspectul asociaţilor* – pot avea calitatea de asociaţi doi sau mai mulţi avocaţi definitivi şi aflaţi în exerciţiul profesiei, înscrişi în acelaşi barou sau în barouri diferite (inclusiv străini cu drept de a practica profesia în România). În acest caz societatea îşi va stabili sediul principal în circumscripţia unuia dintre barourile de apartenenţă al unuia dintre asociaţii fondatori. Nu este de conceput o societate profesională cu răspundere limitată cu un singur asociat. Societatea va intra în lichidare în situaţia în care, din orice motive, rămâne un singur asociat o perioadă mai mare de 3 luni de zile. Totuşi, asociatul respectiv are posibilitatea de a continua activitatea sub forma cabinetului individual, transformând forma de exercitare a profesiei;

- *sub aspectul patrimoniului* – aporturile asociaţilor la capitalul social pot fi în industrie, în bani sau în natură, reprezentat de activitatea profesională, inclusiv aportul de clientelă. Capitalul social al societăţii este reprezentat de părţi sociale transmisibile şi negociabile şi este de cel puţin echivalentul în lei al sumei de 10.000 euro. Avocaţii care îşi exercită profesia în cadrul societăţii profesionale cu răspundere limitată îşi angajează răspunderea profesională numai în limitele capitalului social subscris şi vărsat;

- *sub aspect fiscal* – societăţile profesionale cu răspundere limitată sunt supuse regimului impozitării pe venit;

- *sub aspectul transmiterii părţilor sociale* – transmiterea părţilor sociale se poate face numai către avocaţii aflaţi în exerciţiul profesiei. În cazul transmiterii părţilor sociale, retragerii sau decesului unui asociat al unei societăţi profesionale cu răspundere limitată, toate bunurile împreună cu orice alte drepturi, inclusiv clientela, aduse ca aport la capitalul societăţii de către respectivul asociat rămân proprietatea societăţii, dacă prin lege, actul constitutiv sau statutul societăţii nu se prevede altfel. În caz de înstrăinare a părţilor sociale, se recunoaşte un drept de preemţiune în favoarea celorlalţi asociaţi. Astfel, asociatul care intenţionează să transmită părţile sociale pe care le deţine într-o societate civilă profesională cu răspundere limitată, este obligat să îşi notifice intenţia cu minimum 30 de zile anterior transmiterii, către toţi ceilalţi asociaţi indicând persoana sau persoanele către care doreşte să transmită respectivele părţi sociale şi preţul. Transmiterea către un terţ nu poate fi efectuată

---

profesională a avocatului asociat este luat în considerare numai în raporturile dintre asociaţi [art. 199 alin. (2) din Statutul profesiei].

fără acordul unanim, exprimat în scris, al celorlalţi asociaţi, sau dacă în termenul de 30 de zile, niciun asociat nu şi-a exercitat dreptul de preemţiune. *Dreptul de preemţiune* se exercită proporţional cu cota de capital deţinută de fiecare dintre asociaţii rămaşi şi care intenţionează să dobândească respectivele părţi sociale. Asociatul se poate *retrage* oricând din societate, cu condiţia de a notifica, în scris, celorlalţi asociaţi şi baroului din care face parte intenţia de retragere, cu cel puţin 3 luni înainte. Consiliul baroului va lua act de retragerea asociatului, la expirarea termenului indicat. În această situaţie, desocotirea dintre asociaţi se face în mod amiabil, ţinându-se seama de prevederile din statutul societăţii, iar în caz de neînţelegere, pe calea arbitrajului reglementat de Statutul profesiei;

- sub aspectul conducerii societăţii – activitatea societăţii profesionale cu răspundere limitată este condusă de *adunarea generală a asociaţilor*. Adunarea generală se convoacă de către oricare dintre asociaţi prin orice mijloace care să poată proba realizarea convocării. Hotărârile adunării generale se iau prin votul asociaţilor reprezentând majoritatea părţilor sociale, iar pentru hotărârile ce au ca obiect modificarea actelor de constituire este necesar acordul unanim al asociaţilor. Din punct de vedere executiv, societatea este condusă de un *avocat coordonator* ales de majoritatea avocaţilor asociaţi. Acesta trebuie să deţină calitatea de avocat definitiv şi să se afle în exerciţiul profesiei. Mandatul avocatului coordonator este de 2 ani. Avocatul coordonator are competenţele stabilite prin actul constitutiv şi statutul societăţii. Asociaţii societăţii civile profesionale cu răspundere limitată pot hotărî numirea unor *cenzori* sau a unui *auditor*.

Societatea profesională cu răspundere limitată prezintă unele asemănări, sub aspect organizatoric şi funcţional, cu cea supusă înregistrării la registrul comerţului, dar nu este supusă acestei formalităţi..

§3. Modalităţile de exercitare a profesiei de avocat

Între formele de exercitare şi modalităţile de exercitare a profesiei de avocat există o strânsă legătură. Modalităţile de exercitare a profesiei se referă la poziţia pe care un anume avocat o ocupă în cadrul unei forme de exercitare a profesiei. Aceasta determină în mare măsura drepturile în raport cu alţi avocaţi şi cu clientela.

Potrivit Statutului profesiei (art. 212), modalităţile de exercitare a profesiei de avocat sunt:

a) avocat titular al cabinetului individual;
b) avocat asociat în cadrul cabinetelor asociate;
c) avocat asociat în cadrul societăţii profesionale de avocaţi;
d) avocat asociat în cadrul societăţii profesionale cu răspundere limitată;
e) avocat colaborator;
f) avocat salarizat în interiorul profesiei.

Avocatul este liber să îşi aleagă una din modalităţile de exercitare a profesiei prevăzute de Statutul profesiei. Alegerea este limitată de o serie de reguli ce decurg din principiile ce stau la baza organizării formelor de exercitare a profesiei:

- calitatea de titular sau asociat [lit. a)-d)] o poate avea numai un avocat definitiv;

- calitatea de colaborator sau salarizat [lit. e)-f)] o poate avea deopotrivă un avocat definitiv şi unul stagiar;

- avocatul titular al cabinetului individual şi avocatul asociat nu pot avea calitatea de avocat colaborator sau de avocat salarizat în cadrul profesiei;

- titularul cabinetului individual şi avocatul asociat nu pot presta activităţi profesionale în afara formei de exercitare a profesiei pentru care au optat.

Între modalităţile de exerciţiu profesional se disting două categorii:

- cea a *avocatului titular al unei forme, individuale sau asociative, de exerciţiu a profesiei.* Corespund acesteia avocatul titular al cabinetului individual, avocatul asociat în cadrul cabinetelor asociate, în cadrul societăţii civile de avocaţi sau în cadrul societăţii civile cu răspundere limitată;

- cea a *avocatului netitular al unei forme de exerciţiu a profesiei.* Acestei categorii îi corespunde poziţia avocatului colaborator şi a celui salarizat[1].

Avocat titular al unui cabinet individual îşi desfăşoară activitatea profesională singur sau împreună cu avocaţi colaboratori ori salarizaţi[2].

Calitatea de *avocat asociat* se dobândeşte, după caz, de către: avocatul titular al cabinetului individual care se asociază, creând forma de exerciţiu a profesiei recunoscută sub denumirea de *cabinete asociate*; avocatul asociat într-o societate profesională; avocatul asociat într-o societate profesională cu răspundere limitată; avocatul devenit avocat asociat ca urmare a transformării ori reorganizării formei de exercitare a profesiei căreia i-a aparţinut în calitate de avocat titular al cabinetului individual sau în cadrul unor cabinete asociate ori de avocat asociat într-o societate civilă profesională.

Calitatea de *avocat colaborator* o poate avea un avocat stagiar sau unul definitiv. Avocatul colaborator nu este titular al unei forme de exerciţiu a profesiei. El încheie un contract de colaborare cu una din formele de exercitare a profesiei, consacrând întreaga activitate acesteia. Modalitatea de colaborare, precum şi modul de remunerare este stabilit prin contractul de colaborare. Statutul nu precizează exact, dar pot fi colaborări cu privire la întreaga activitate a formei de exercitare a profesiei sau numai pe un anumit domeniu, atunci când colaboratorul este un specialist în

---

[1] Aceleaşi forme sunt cunoscute şi în *Franţa*: avocatul colaborator şi cel salarizat. În mare, caracteristicile celor două modalităţi de exerciţiu profesional sunt aceleaşi cu cele de la noi: avocatul colaborator are dreptul la clientelă personală, în condiţiile stabilite prin contractual de colaborare, în timp ce avocatul salarizat este subordonat sub aspectul sarcinilor de serviciu şi nu are dreptul la clientelă personală. În doctrină se arată că avocatul salarizat este angajat cu contract de muncă, aspect care nu mai corespunde cu situaţia de la noi. Aceeaşi doctrină arată însă că subordonarea priveşte numai condiţiile de lucru şi sarcinile de serviciu, avocatul salarizat având dreptul să refuze un anumit dosar, dacă acesta nu corespunde conştiinţei sale. A se vedea *R. Perrot*, op. cit., p. 354.

[2] Art. 214 din Statutul profesiei vorbeşte numai de avocaţii colaboratori, în timp ce art. 180 vorbeşte de avocaţii colaboratori sau salarizaţi. Nu există nicio raţiune în restrângerea dreptului cabinetului individual de a angaja avocaţi colaboratori, diferenţa fiind mai curând datorată preluării formulării existente în lege. Am arătat anterior temeiurile pentru care cred că dreptul de a avea avocaţi colaboratori revine şi cabinetelor individuale.

respectivul domeniu de activitate. Remunerarea avocatului colaborator se face prin retrocedarea de onorarii de către forma de exercitare a profesiei cu care s-a încheiat contractul de colaborare. Remuneraţia poate să constea într-o sumă fixă, procentuală, raportată la cazurile în care s-a implicat avocatul colaborator, la un procent din veniturile formei de exercitare a profesiei sau din veniturile produse de domeniul de activitate ce face obiectul colaborării sau orice altă modalitate acceptată de comun acord.

Statutul profesiei conferă acestei categorii profesionale o poziţie aparte. Deşi îşi consacră activitatea formei de exercitare a profesiei cu care a încheiat contractul de colaborare, avocatul colaborator nu se află într-o relaţie de subordonare faţă de aceasta şi este totalmente dependent de rezultatele profesionale şi financiare ale acestei colaborări, deoarece i se recunoaşte dreptul la clientelă proprie. Acest drept este recunoscut cu unele limitări, de natură a proteja forma de exercitare a profesiei şi a evita neînţelegerile ulterioare între aceasta şi colaborator:

- *avocatul colaborator nu are dreptul de a avea clientelă personală în afara formei de exercitare a profesiei la care colaborează.* Orice client personal trebuie adus la cunoştinţa avocatului titular/coordonator al formei de exercitare a profesiei la care avocatul colaborator îşi desfăşoară activitatea. În acest mod se previne apariţia unui conflict de interese, evident interzis, între clientela cabinetului sau a societăţii şi cea personală, a avocatului colaborator. Lucrările profesionale efectuate pentru clientela personală a avocatului colaborator se vor efectua prin intermediul formei de exercitare a profesiei, iar în contractul de asistenţă juridică se va menţiona expres caracterul de *„client personal"* al avocatului colaborator. Pe de altă parte, titularii sau avocaţii coordonatori ai formelor de exercitare a profesiei sunt obligaţi să permită avocatului colaborator tratarea clientelei personale;

- onorariile obţinute de avocatul colaborator din contractele încheiate pentru clienţii personali vor fi încasate integral sau parţial de avocatul colaborator, după caz, în raport cu clauzele contractului de colaborare. Acestea nu afectează în niciun mod cuantumul retrocedărilor lunare de onorarii, prevăzute în contractul de colaborare. Pentru activitatea desfăşurată în cadrul asistenţei judiciare a baroului, avocatul colaborator va păstra rezultatele financiare obţinute;

- în activitatea desfăşurată pentru clientela personală, avocatul colaborator este răspunzător personal faţă de client şi are obligaţia de a nu prejudicia forma de exercitare a profesiei căreia avocatul colaborator îi aparţine. În acest scop, în contractul de colaborare se poate prevedea ca, pentru tratarea clientelei proprii prin forma de exercitare a profesiei, avocatul colaborator să încheie o asigurare de răspundere civilă profesională pentru acoperirea eventualelor prejudicii aduse formei de exercitare a profesiei căreia îi aparţine şi care să precizeze cuantumul riscului asigurat, distinctă de asigurarea pentru răspundere profesională pe care avocatul trebuie să o încheie pentru eventualele daune produse clienţilor în activitatea profesională.

Succesul practic al acestei modalităţi de exercitare a profesiei decurge din faptul că ea prezintă avantaje pentru ambele părţi implicate în contractul de colaborare: pentru colaborator, prezintă beneficiul dreptului de a avea clientelă proprie, fapt ce contribuie la dezvoltarea sa profesională, la capacitatea de a-şi asuma responsabilităţi proprii într-un caz, de a se ridica de la nivelul de simplu executant; pentru forma de

exercitare a profesiei, prezintă avantajul de a diminua cheltuielile, deoarece avocatul colaborator nu se bazează exclusiv pe onorariile retrocedate, având câştiguri suplimentare din raporturile cu clientela personală. Statutul recunoscut avocatului colaborator este compatibil şi cu exerciţiul profesiei de către avocaţi cu mare experienţă, mai ales în anumite domenii strict specializate, dar care nu vor să îşi asume riscurile şi problemele manageriale pe care le-ar presupune înfiinţarea unei cabinet sau a unei societăţi (de exemplu, un reputat specialist, cu activităţi de cercetare ştiinţifică într-un domeniu, ar putea considera mult prea costisitoare, sub aspectul timpului alocat activităţii de tip managerial, organizarea unui cabinet de avocatură; ar putea prefera colaborarea pe domeniul său de activitate cu o formă de exerciţiu a profesiei, debarasându-se de toată activitatea obositoare şi deloc ştiinţifică pe care o presupune organizarea unui cabinet sau a unei societăţi de avocatură).

Exerciţiul profesiei în modalitatea de avocat colaborator nu este însă convenabil societăţilor care îşi desfăşoară activitatea după un model corporatist. În aceste situaţii avantajele statutului de avocat colaborator se diminuează. Clientela personală a avocatului colaborator ar putea afecta activitatea, adeseori intensă a societăţii. Aş spune că în cazul acestor forme de exercitare a profesiei, colaborarea este la îndemâna specialiştilor al căror aport societatea îl doreşte în mod deosebit şi mai puţin la îndemâna avocaţilor stagiari sau care caută un loc de muncă. Aceştia din urmă vor trebui să accepte „înregimentarea" într-o structură de tip corporatist, cu toate avantajele şi dezavantajele pe care aceasta le presupune.

În prezent, avocatul colaborator reprezintă cea mai utilizată modalitate de exerciţiu a profesiei în rândul celor care nu sunt titulari ai unor forme individuale sau asociative de exerciţiu profesional.

Calitatea de *avocat salarizat* o poate avea un avocat stagiar sau unul definitiv. Avocatul salarizat nu este titular al unei forme de exerciţiu a profesiei. El încheie un contract de salarizare[1] cu una din formele de exercitare a profesiei recunoscute de lege şi statut. Contractul de salarizare este unul numit, clauzele sale fiind prevăzute în Statutul profesiei. El nu se supune rigorilor impuse de legislaţia muncii, nefiind un contract de muncă[2].

---

[1] Contractul de salarizare în interiorul profesiei se încheie în formă scrisă între avocatul salarizat şi titularul cabinetului individual sau coordonatorul celorlalte forme de exercitare a profesiei de avocat. Contractul va cuprinde în mod obligatoriu menţiunile cuprinse în anexa nr. X la Statutul profesiei, precum şi clauze de formare profesională iniţială, dacă avocatul salarizat este stagiar. Orice clauză contrară legii sau statutului este socotită nescrisă.

[2] Cu titlu de exemplu, se poate observa că faţă de regulile stricte aplicabile contractelor de muncă în ce priveşte disponibilizarea angajatului, contractul de salarizare al avocatului este mult mai flexibil. În lipsa unor dispoziţii contractuale mai favorabile, contractul de salarizare poate fi denunţat de oricare dintre părţi, prin înştiinţarea celeilalte/celorlalte părţi cu cel puţin 3 luni înainte [art. 219 alin. (4) coroborat cu art. 218 alin. (1) teza I din Statutul profesiei]. În sensul că în cazul contractului de salarizare ne aflăm în faţa unor norme derogatorii de la dreptul comun al contractelor de muncă, a se vedea *L. Dănilă*, op. cit., p. 128. Autoarea foloseşte termenul de *„contract de muncă al avocatului salarizat în interiorul profesiei"*. Mi se pare profund incorectă această teză. Faptul că în contractul de salarizare se folosesc termenii

Remunerarea salarizatului se face prin retrocedarea de onorarii de către societate, în cuantumul convenit. În cazul stagiarilor, onorariul retrocedat trebuie să asigure acestuia *venitul minim garantat pe economia naţională.*

Spre deosebire de avocatul colaborator, avocatul salarizat în interiorul profesiei se află într-o relaţie de subordonare faţă de cabinetul sau societatea cu care a încheiat contractul şi nu are dreptul la clientelă proprie. Subordonarea avocatului salarizat este numai una de ordin administrativ şi se refera strict la condiţiile de muncă. În exerciţiul activităţii profesionale ce i se încredinţează, avocatul salarizat este independent. De asemenea, societatea are obligaţia să nu impună salarizatului sarcini profesionale care sunt contrare conştiinţei acestuia sau pot aduce atingere independenţei profesionale (pct. 5.3 din anexa X la Statutul profesiei).

§4. Primirea în profesie. Avocaţii stagiari

Primirea în profesie a constituit una dintre cele mai delicate şi dificile probleme cu care s-a confruntat corpul profesional al avocaţilor începând cu anul 1995. Aş spune că organele profesiei care au avut de gestionat acest aspect s-au confruntat cu:

- concepţia fundamental greşită conform căreia exerciţiul liberal, de esenţa profesiei, presupune şi un liber acces în cadrul acesteia;
- un sistem de învăţământ juridic care nu mai prezintă unitatea celui anterior anului 1995, între absolvenţii multitudinii de facultăţi de drept, de la cele grupate în aşa numitul Hexagon, până la cele răspândite prin fel de fel de oraşele şi staţiuni, existând diferenţe de cunoştinţe juridice inimaginabile;
- credinţa apărută după anul 1990 că domeniul juridic reprezintă o sursă inepuizabilă de câştig financiar, fapt ce a generat o afluenţă de persoane deţinătoare de diplome universitare către avocatură. Faptul că mulţi dintre aceştia erau licenţiaţi numai formal a fost cea mai mică problemă, deoarece cea cu adevărat gravă era că mulţi nu aveau aspiraţii compatibile cu profesia de avocat, năravurile acestora fiind dintre cele mai nocive profesiei.
- o legislaţie fluctuantă care a trecut competenţa examenului de la barouri la U.A.R. şi ulterior U.N.B.R., creând o inconsecvenţă a sistemului de examinare;
- slăbiciunile umane, întrepătrunse uneori cu un soi de „înţelegere umană" manifestată în principal la nivel local;
- incapacitatea funcţionala a organelor profesiei de a gestiona o problemă atât de sensibilă, atunci când dorinţa de permisivitate a accesului în profesie a cuprins majoritatea reprezentanţilor barourilor în organele de conducere ale Uniunii; am spus incapacitate funcţională, deoarece cât timp accesul este gestionat de organe profesionale supuse cenzurii majorităţii reprezentanţilor din teritoriu, iar această majoritate

---

de *„muncă"* sau *„condiţii de muncă"* nu poate să conducă la concluzia că este vorba de un contract de muncă. Nu suntem în prezenţa unor norme derogatorii de la regimul contractelor de muncă, ci în prezenţa unui contract diferit de contractul de muncă, având un regim juridic special reglementat în Statutul profesiei de avocat. Această teză este cea care rezultă şi din Statutul profesiei (pct. 1.4 din anexa X la Statutul profesiei).

are la un anumit moment concepţii de permisivitate excesivă a accesului în profesie, aceasta va fi poziţia care va prevala; numai cedarea procedurilor de acces în profesie unui organism independent sub aspect funcţional, sau măcar cu o largă autonomie decizională în acest aspect, ar putea da totală credibilitate sistemului de selecţie.

Analizând cele petrecute în timpul scurs şi starea actuală a profesiei, constat că problema accesului în profesie a fost un imens eşec, iar corpul profesional în ansamblul lui va plăti tribut zeci de ani de aici înainte datorită lipsei de fermitate de care a dat dovadă. Ne putem consola cu faptul că problema nu este chiar nouă, fiind o răcilă mai veche, observată şi evidenţiată de mari procedurişti[1].

Revenind în prezent, trebuie arătat că prin ultima modificare majoră a legii de organizare şi funcţionare, primirea în avocatură a fost aşezată pe baze ce dau speranţa unei îmbunătăţiri a situaţiei. Cedarea sarcinii organizării examenului de primire în profesie unei instituţii specializate în pregătirea iniţială, Institutul Naţional pentru Pregătirea şi Perfecţionarea Avocaţilor, reprezintă o premisă pentru crearea unei forme de selecţie cu standarde unice pentru toate barourile. Desigur, rămâne de văzut dacă acest sistem va fi păstrat şi dacă nu cumva a venit prea târziu.

4.1. Dobândirea calităţii de avocat

A. Condiţiile de fond pentru primirea în profesia de avocat. Pentru a fi membru al unui barou din România, o persoană trebuie să îndeplinească următoarele condiţii:

a) să aibă exerciţiul drepturilor civile şi politice;

b) să fie licenţiat al unei facultăţi de drept cu durata stabilită de lege;

c) să nu se găsească în vreunul dintre cazurile de nedemnitate prevăzute de lege;

d) să fie apt, din punct de vedere medical, pentru exercitarea profesiei. Îndeplinirea acestei condiţii trebuie dovedită cu certificat medical de sănătate, eliberat pe baza constatărilor făcute de o comisie medicală constituită în condiţiile prevăzute în statutul profesiei.

Este nedemn a fi avocat, în conformitate cu dispoziţiile art. 13 din Legea nr. 51/1995, persoana care se găseşte în una dintre următoarele situaţii:

---

[1] Am observat că încă profesorul *E. Herovanu*, făcând o analiză generală asupra organizării corpului de avocaţi din România din acele vremuri, menţiona problemele ce decurg din permisivitatea accesului în avocatură: *„O chestiune de mare importanţă, pe care nici legile vechi, nici cea actuală n-a atins-o, e cea care priveşte plethora avocaţilor, suprapopularea barourilor peste capacitatea activităţii lor normale. Prin independenţa pe care o asigură, prin frumuseţea destinaţiei sale, şi încă prin alte lucruri desigur, cariera de avocat atrage în fiecare an un număr considerabil de elemente nouă. Concurenţa ce decurge, lupta pe care o provoacă, devin o primejdie reală; practica profesională întâmpină dificultăţi tot mai mari; pentru elementul tânăr, mai ales, ea devine o sursă de mari deziluzii şi de suferinţe; şi astfel, în mod fatal, nivelul moral al Corpului scade. Nu e decât timpul de a pune capăt acestei stări de lucruri, de a găsi un remediu echitabil şi practic, care fără a înlătura liberul acces al profesiuniei, să împiedice totuşi afluenţa aceasta care nu mai poate aduce nimic bun. Numerus clausus? Alte condiţii de selecţionare? E de văzut. Problema e pusă”* – *E. Herovanu*, op. cit., p. 451.

a) cel condamnat definitiv prin hotărâre judecătorească la pedeapsa cu închisoare pentru săvârșirea unei infracțiuni intenționate, de natură să aducă atingere prestigiului profesiei;

b) cel care a săvârșit abuzuri prin care au fost încălcate drepturi și libertăți fundamentale ale omului, stabilite prin hotărâre judecătorească, sau a săvârșit abateri disciplinare grave, sancționate cu măsura excluderii din profesie, ca sancțiune disciplinară;

c) cel căruia i s-a aplicat pedeapsa interdicției de a exercita profesia, pe durata stabilită prin hotărâre judecătorească sau disciplinară.

B. Modalitățile de primire în profesie. Regula o reprezintă susținerea unui examen. De la regula susținerii examenului pentru intrarea în profesie, **au existat** în diferite perioade și excepții, acestea aprobându-se, la cerere, în următoarele situații: a) pentru titularul diplomei de doctor în drept; b) pentru cel care până la data primirii în profesia de avocat a îndeplinit funcția de judecător, procuror, notar public, consilier juridic sau jurisconsult timp de cel puțin 10 ani și dacă nu i-a încetat activitatea din motive disciplinare care îl fac nedemn pentru profesia de avocat.

Aceste excepții au fost înlăturate, confirmându-se regula, adică accederea în profesie prin susținerea unui examen. În prezent, de la aceasta a rămas o singură excepție: *accederea în profesie fără susținerea unui examen a persoanelor care au deținut funcția de judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție cărora le-a expirat mandatul pentru care au fost numiți ori, după caz, care au fost eliberați din motive neimputabile, precum și, în aceleași condiții, judecătorii de la instanțele internaționale.*

Examenul de primire în profesie se organizează în mod obligatoriu, cel puțin o dată pe an. Examenul este anunțat pe pagina web a U.N.B.R. cu cel puțin 60 de zile înainte de data susținerii acestuia. Anunțul cuprinde și *data examenului de primire în profesie, locul/locurile organizării acestuia, tematica și bibliografia examenului. Metodologia de examinare* stabilită de U.N.B.R. va fi adusă la cunoștința celor interesați cu cel puțin 30 de zile înainte de data examenului, prin afișare pe pagina web a U.N.B.R.

Examenul de primire în profesie se organizează la nivel național de U.N.B.R. Deși responsabilitatea organizării examenului revine U.N.B.R., desfășurarea efectivă a acestuia se face în cadrul Institutului Național pentru Pregătirea și Perfecționarea Avocaților (I.N.P.P.A.). Desfășurarea examenului trebuie să respecte condiția legală de a fi *unitar* pe întreg teritoriul țării. Acest lucru nu împiedică ca din rațiuni ce țin de apropierea candidaților de locația de examen, să se decidă organizarea examenului în mai multe centre teritoriale ale I.N.P.P.A., dacă prin aceasta se poate păstra regula unității examenului. În acest sens, luând în considerare numărul de candidați, a zonelor din care provine majoritatea acestora, precum și a eficienței organizării examenului, Consiliul U.N.B.R. stabilește dacă examenul va fi desfășurat în localitatea sediului central al I.N.P.P.A. și/sau, după caz, în unul ori mai multe centre teritoriale ale I.N.P.P.A. [art. 33 alin. (3) teza a II-a din Statutul profesiei]. Caracterul unitar al examenului nu se rezumă numai la locația de desfășurare a examenului. Tematica,

bibliografia şi metodologia de examinare sunt unice la nivelul U.N.B.R. şi se stabilesc de Consiliul U.N.B.R., cu luarea în considerare a propunerilor formulate de I.N.P.P.A.

Comisia permanentă a U.N.B.R. desemnează comisia naţională de examinare, ai cărei membri sunt, preponderent, avocaţi cadre didactice universitare cu o vechime în profesia de avocat de cel puţin 10 ani. Din rândul membrilor comisiei naţionale de examinare, Comisia permanentă a U.N.B.R. stabileşte, cu luarea în considerare a propunerilor barourilor, componenţa comisiei teritoriale/comisiilor teritoriale care este/sunt delegată/delegate la centrul/centrele teritorial/teritoriale de examen. De asemenea, *Comisia permanentă* a U.N.B.R. stabileşte materiile la care se organizează probe scrise şi orale şi organizează activitatea de examen. Statutul impune ca examinarea să se facă la 5 materii de examen, din care cel puţin la 3 materii examinarea să fie în scris.

În prezent, conform ultimului regulament de organizare a examenului de primire în avocatura se stabilesc două feluri de examen: *unul pentru cei care aspiră la dobândirea calităţii de avocat stagiar* şi *altul pentru cei care doresc primirea în profesie ca avocaţi definitivi.*

Examenul pentru primirea în profesia ca avocat stagiar asigură totodată şi primirea în cadrul Institutului Naţional pentru Pregătirea şi Perfecţionarea Avocaţilor (I.N.P.P.A.), deoarece pregătirea iniţială în cadrul acestuia este obligatorie pentru toţi avocaţii stagiari.

Examenele sunt în formă scrisă şi constau, în prezent, în susţinerea unei probe tip grilă la disciplinele indicate. Testul grilă cuprinde 100 de întrebări din toate materiile de examen, adică câte 20 de întrebări pentru fiecare disciplină. Sunt declaraţi admişi candidaţii care obţin cel puţin 10 puncte la fiecare disciplină în parte şi un punctaj total de cel puţin 70 de puncte.

După validarea examenului, Consiliul U.N.B.R. va dispune primirea în profesie a candidaţilor admişi şi va emite decizia de primire în profesie.

Promovarea examenului de accedere în profesie şi validarea acestuia produce o serie de consecinţe:

- persoana care a promovat examenul va fi primită în profesie pe baza unei decizii a Consiliului U.N.B.R.;

- în baza *deciziei de primire în profesie* emisă de Consiliul U.N.B.R., cel care a promovat examenul are dreptul să solicite *înscrierea în profesie*. Aceasta se face prin hotărâre a consiliului baroului, prin care se va dispune şi înscrierea în tabloul avocaţilor baroului respectiv. Prin urmare, promovarea examenului nu acordă în mod direct şi nemijlocit dreptul de a exercita profesia. Este nevoie de înscrierea în tabloul avocaţilor, pe baza hotărârii consiliului baroului în care va activa respectivul avocat;

- înainte de înscrierea în tabloul avocaţilor, avocatul trebuie să depună jurământul în faţa consiliului baroului, în forma prevăzută la art. 22 din Legea nr. 51/1995[1];

---

[1] *„Jur să respect şi să apăr Constituţia şi legile ţării, drepturile şi libertăţile omului şi să exercit profesia de avocat cu cinste şi demnitate. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!"*. Jurământul

- înainte de înscriere în tabloul avocaților, solicitantul trebuie să depună declarația prevăzută la art. 5 alin. (1) din O.U.G. nr. 24/2008 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 293/2008;

- pentru cei care, la data emiterii *deciziei de primire în profesie* îndeplineau o calitate incompatibilă cu profesia de avocat, dacă nu fac dovada că au renunțat la funcția sau calitatea care generează starea de incompatibilitate, vor fi înscriși pe tabloul avocaților incompatibili.

4.2. Stagiul profesional. Noțiune

Numărul cel mai ridicat de primiri în profesie se înregistrează în categoria proaspăt licențiaților în drept. Aceștia reprezintă sursa principală pentru împrospătarea corpului profesional al avocaților. Aceștia, la începutul exercitării profesiei, efectuează în mod obligatoriu un stagiu de pregătire profesională cu durata de 2 ani, timp în care au calitatea de avocat stagiar.

Stagiul este definit de normele statutare ca fiind perioada parcursă la începutul exercitării profesiei și are ca scop pregătirea și formarea profesională inițială a avocatului în vederea obținerii titlului profesional de avocat definitiv.

În perioada stagiului, avocatul are titlul profesional de „avocat stagiar", sub care este înscris în Tabloul avocaților cu drept de exercitare a profesiei.

În afara excepțiilor arătate anterior, stagiul este obligatoriu și efectiv. Consiliul baroului trebuie să urmărească dacă în perioada stagiului avocatul beneficiază de îndrumarea profesională necesară formării profesionale inițiale și dacă urmează cursurile de formare inițială în forma instituționalizată a Institutului Național pentru Pregătirea și Perfecționarea Avocaților.

A. Excepții de la obligativitatea stagiului. În cazul anumitor categorii de persoane legiuitorul a apreciat că experiența profesională dovedită în alte funcții sau calități este suficientă pentru ca, odată primite în profesia de avocat, să fie scutite, în tot sau în parte, de obligativitatea formării profesionale inițiale din timpul stagiului, conferindu-le direct titlul profesional de avocat definitiv. Trebuie reținut că aceste persoane nu sunt scutite de examenul de primire în profesia de avocat, ci numai de cel de dobândire a titlului profesional de avocat definitiv[1].

Există posibilitatea primirii în profesia de avocat, fără obligația îndeplinirii stagiului, în cazul următoarelor categorii de persoane:

---

poate fi depus și fără formula religioasă. În acest caz, jurământul va începe cu formula: *„Jur pe onoare și conștiință!"*

[1] Fac excepție judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție cărora le-a expirat mandatul pentru care au fost numiți ori, după caz, care au fost eliberați din motive neimputabile, precum și judecătorii de la instanțele internațional, care sunt scutiți și de examenul de primire în profesie.

- celor care până la data susţinerii examenului de primire în profesie au îndeplinit funcţia de judecător, procuror, notar public, consilier juridic sau jurisconsult timp de 5 ani, cu condiţia promovării examenului de definitivat în profesia din care provine;
- celor care timp de 5 ani neîntrerupţi au îndeplinit funcţii de specialitate juridică, prevăzute ca atare în organigrama Parlamentului, Administraţiei Prezidenţiale, Guvernului, Curţii Constituţionale, Avocatului Poporului, Curţii de Conturi şi a Consiliului Legislativ;
- avocatului stagiar care a exercitat cel puţin un mandat de parlamentar, primar, viceprimar, preşedinte de consiliu judeţean sau vicepreşedinte de consiliu judeţean dobândeşte, la cerere, calitatea de avocat definitiv[1].

B. Statutul profesional al avocatului stagiar. Pentru a fi înscris în Tabloul avocaţilor stagiari cu drept de exercitare a profesiei, avocatul stagiar trebuie să înregistreze la barou un contract de formare profesională iniţială, care poate îmbrăca forma unui contract de colaborare profesională sau a unui contract de salarizare în interiorul profesiei încheiat cu una din formele de exercitare a profesiei organizate conform legii. Prin respectivul contract forma de exercitare a profesiei îşi asumă obligaţii faţă de stagiar, iar prin înregistrarea acestuia îşi asumă obligaţii şi faţă de organele profesiei. Contractul prevede condiţiile de lucru specifice raporturilor de muncă dintre forma de exercitare a profesiei şi stagiar, dar dincolo de acestea sunt esenţiale următoarele prevederi cu caracter particular.

Faţă de stagiar, *forma de exercitare a profesiei îşi asumă obligaţia* de a asigura cel puţin venitul minim garantat pe economia naţională, distinct de veniturile

---

[1] Se observă că, spre deosebire de celelalte două situaţii, această ipoteză are în vedere numai situaţia celui care fiind avocat stagiar, în timpul stagiului, începe exerciţiul unui *mandat de parlamentar, primar, viceprimar, preşedinte de consiliu judeţean sau vicepreşedinte de consiliu judeţean*. În acest caz, scutirea de stagiu este parţială, deoarece până la data primirii respectivului mandat este de presupus că avocatul a parcurs o parte din stagiu. Diferit de celelalte două situaţii, în cazul acesta scutirea de stagiu este supusă analizei în cadrul unei proceduri de examinare. Solicitantul îşi susţine cererea în cadrul unui interviu organizat în acest sens de barou. Din comisia de interviu fac parte decanul sau prodecanul baroului, care prezidează comisia, precum şi 2 consilieri desemnaţi de consiliul baroului, dintre care unul îndeplineşte calitatea de secretar. La interviu sunt verificate în prealabil înscrisurile depuse de solicitant împreună cu cererea şi, dacă este cazul, se solicită lămuriri suplimentare privitoare la acestea. Dacă dosarul este considerat complet, se evaluează aptitudinile solicitantului prin prisma exigenţelor profesionale cărora trebuie să le răspundă avocaţii definitivi. În cazul în care se constată necesitatea completării dosarului solicitantului cu alte înscrisuri relevante, interviul este reprogramat pentru o dată care nu va putea depăşi 15 zile de la data primului interviu, caz în care verificarea aptitudinilor solicitantului este amânată pentru această din urmă dată. Interviul poate fi reprogramat o singură dată. Desfăşurarea interviului este consemnată într-un proces-verbal întocmit de secretarul comisiei. În termen de 30 de zile de la data interviului, consiliul baroului pronunţă o hotărâre motivată, pe care o comunică U.N.B.R., împreună cu copia procesului-verbal încheiat cu prilejul interviului. Hotărârea poate fi atacată în termen de 15 zile de la comunicare la Consiliul U.N.B.R. [art. 294 alin. (5) şi (6) din Statutul profesiei].

ocazionale ale avocatului stagiar asigurate din asistenţa judiciară pentru care a fost desemnat de serviciul de asistenţă judiciară al baroului.

Faţă de barou, *forma de exercitare a profesiei se angajează* la următoarele:

a) să asigure executarea contractului de formare profesională iniţială, printr-un avocat îndrumător anume desemnat[1], fiind obligată să îl informeze pe decan, în scris, asupra oricărei cauze de încetare a îndrumării; îndrumarea se va realiza conform hotărârilor adoptate de Consiliul U.N.B.R., pe baza propunerilor formulate de I.N.P.P.A. Dacă, din orice motive, pe perioada stagiului, avocatul definitiv care încheie contractul de formare profesională iniţială nu îşi îndeplineşte obligaţiile asumate, consiliul baroului îi solicită să depună un raport motivat asupra situaţiei intervenite. În cazul în care se constată că avocatul, cu rea-credinţă, nu şi-a îndeplinit obligaţiile asumate prin contractul încheiat cu avocatul stagiar, consiliul baroului iniţiază procedura disciplinară;

b) să asigure plata contribuţiei la fondul de formare profesională necesar pentru îndeplinirea atribuţiilor prevăzute de lege şi statut pentru asigurarea formarii profesionale iniţiale în cadrul I.N.P.P.A.;

c) să permită participarea avocatului stagiar la formele de pregătire profesională iniţială organizate în cadrul I.N.P.P.A., cu respectarea programului stabilit de I.N.P.P.A. pentru acestea.

În replică, *avocatul stagiar are următoarele îndatoriri*:

a) să îşi perfecţioneze pregătirea profesională teoretică şi să îşi însuşească tehnica de practică avocaţială;

b) să participe la toate conferinţele de stagiu organizate de consiliul baroului, să pregătească în scris subiectele conferinţelor şi lucrările avocaţiale repartizate de coordonatorul conferinţelor de stagiu;

c) să efectueze lucrările avocaţiale repartizate de avocatul îndrumător şi de serviciul de asistenţă judiciară al baroului;

d) să participe la toate manifestările profesionale la care este convocat de către organele de conducere ale profesiei;

e) să desfăşoare o activitate efectivă în profesie şi să anunţe în scris orice motiv de suspendare a stagiului.

f) să urmeze cursurile de pregătire şi perfecţionare profesională organizate de I.N.P.P.A., să îndeplinească îndatoririle ce decurg din această calitate şi să respecte contractul de formare profesională încheiat cu I.N.P.P.A.

Pe durata stagiului avocatul este supus regulilor deontologice şi statutare aplicabile oricărui avocat. Totuşi, *capacitatea profesională a stagiarului este limitată*: el poate pune concluzii numai la judecătorie, dar poate asista sau reprezenta partea în faţa organelor de urmărire penală, a autorităţilor cu atribuţii jurisdicţionale, a notarilor publici şi a executorilor judecătoreşti, a organelor administraţiei publice, a instituţiilor şi a altor persoane juridice.

---

[1] Avocaţii pot acorda îndrumare profesională numai avocaţilor stagiari înscrişi în baroul din care ei fac parte. Avocatul îndrumător trebuie să aibă reputaţie profesională neştirbită şi o vechime de cel puţin 6 ani în calitatea de avocat definitiv.

Am arătat că durata stagiului este de 2 ani şi că acesta trebuie urmat *efectiv*.

Legea prevede cazurile şi condiţiile în care *stagiul se suspendă*:

a) *în caz de lipsă motivată din profesie ori în caz de încetare a îndrumării profesionale fără culpa avocatului stagiar* [art. 18 alin. (4)]. Prin lipsă *motivată din profesie*, se înţelege situaţia în care avocatul stagiar nu îşi poate exercita efectiv stagiul timp de cel puţin 30 de zile consecutive, din motive de sănătate, atestate cu acte medicale relevante, sau ca urmare a unor acte de autoritate emise de organele competente ale statului, intervenite în legătură cu obligaţiile cetăţeneşti ale avocatului stagiar şi independent de culpa acestuia. Stagiul nu se suspendă în perioada în care avocatul stagiar urmează o formă de pregătire şi perfecţionare profesională la o instituţie de învăţământ superior (cursuri cu frecvenţă), dacă forma de exercitare a profesiei cu care stagiarul se află în raporturi contractuale profesionale atestă baroului acordul pentru frecventarea cursurilor şi se obligă să garanteze plata contribuţiilor şi taxelor prevăzute de lege în contul şi pentru avocatul stagiar pe perioada cursurilor;

b) *în cazurile prevăzute pentru suspendarea calităţii de avocat.* Trebuie precizat că în situaţia în care un avocat stagiar devine incompatibil, acesta nu poate fi înscris în tabloul avocaţilor incompatibili şi nu îi poate fi ridicată incompatibilitatea decât dacă avocatul care s-a obligat să asigure formarea profesională iniţială este de acord cu suspendarea stagiului şi cu executarea contractului iniţial după ridicarea incompatibilităţii. În caz contrar, avocatul stagiar devenit incompatibil trebuie să prezinte un nou contract de colaborare pentru formare profesională iniţială cu un avocat care îndeplineşte condiţiile legale de competenţă profesională apt a asigura prin îndrumare, formarea profesională iniţială;

c) *dacă, din orice motive obiective, încetează îndrumarea avocatului titular.* În acest caz toate obligaţiile impuse de lege, de statut şi de hotărârile consiliului privind îndrumarea avocatului stagiar sunt preluate de către un alt avocat, iar consiliul baroului sprijină avocatul stagiar pentru a-şi găsi un îndrumător. Până la găsirea altui îndrumător, *stagiul se suspendă.*

Suspendarea stagiului este decisă de consiliul baroului.

C. Pregătirea profesională iniţială pe durata stagiului. Pe durata stagiului, avocatul are obligaţia profesională de a urma un program de formare profesională. Această îndatorire are ca obiectiv principal familiarizarea tânărului avocat cu problemele de organizare, funcţionare şi deontologie ale profesiei, însuşirea practicilor şi deprinderilor specifice profesiei de avocat şi consolidarea cunoştinţelor teoretice şi de jurisprudenţă a instanţelor naţionale şi europene. Stagiul are ca obiectiv principal trecerea de la pregătirea de tip universitar, axată în principal pe cunoaşterea teoretică, la cea de tip profesional, bazată pe întocmirea de lucrări cu caracter practic specifice profesiei (de ex: cereri de chemare în judecată, întâmpinări, redactări de contracte sau alte acte cu conţinut juridic, note de probe, strategii de construire şi conducere a unui proces etc.).

Pregătirea profesională iniţială se desfăşoară în două forme:

- prin activitatea din cadrul formei de exercitare a profesiei cu care a încheiat un contract de formare profesională, sub coordonarea avocatului îndrumător;

- prin urmarea cursurilor I.N.P.P.A. Perioada în care avocatul stagiar urmează cursurile I.N.P.P.A. se include în durata stagiului.

Cele două forme de pregătire profesionale sunt cumulative şi obligatorii[1]. Reprezintă o caracteristică a profesiei de avocat aceea că formarea profesională iniţială să se desfăşoare concomitent cu exerciţiul profesiei. Am văzut că auditorii de justiţie dobândesc calitatea de judecători şi procurori stagiari numai după absolvirea Institutului Naţional al Magistraturii. În schimb, avocatul stagiar nu poate începe şi continua cursurile I.N.P.P.A. decât în condiţiile în care are înregistrat la barou un contract de formare profesională cu una din formele de exercitare a profesiei. În acelaşi timp, pregătirea făcută în cadrul cabinetului sau societăţii cu care are contract, nu este suficientă, fiind obligatorie şi urmarea cursurilor I.N.P.P.A.

Avocatul stagiar care urmează cursurile de pregătire şi perfecţionare profesională organizate de I.N.P.P.A. este obligat să îndeplinească şi îndatoririle ce decurg din această calitate şi să respecte contractul de formare profesională încheiat cu I.N.P.P.A. Absenţa repetată de la cursurile I.N.P.P.A., precum şi orice alte acte de încălcare a statutului şi regulamentului acestuia conduc la exmatricularea avocatului stagiar. Exmatricularea din cadrul I.N.P.P.A. reprezintă o abatere disciplinară gravă, care conduce la pierderea calităţii de avocat stagiar. Soluţia este logică, deoarece exmatricularea presupune imposibilitatea de a susţine examenul de absolvire. Or, examenul de absolvire a cursurilor I.N.P.P.A. este singura formă de dobândire a titlului de avocat definitiv. Fără posibilitatea de definitivare din profesie, rămânerea în profesie nu îşi are rost, stagiatura fiind o situaţie de provizorat care nu se poate permanentiza.

Cursurile I.N.P.P.A. se desfăşoară în localitatea sediului central (Bucureşti), în centrele teritoriale ale acestuia sau, în mod excepţional, în altă localitate hotărâtă de către conducerea I.N.P.P.A. Centrele teritoriale ale I.N.P.P.A. pot fi organizate şi menţinute potrivit statutului I.N.P.P.A., pentru mai buna implementare a activităţii I.N.P.P.A. în teritoriu şi apropierii avocaţilor stagiari de instituţia responsabilă de formarea profesională iniţială. Centrele teritoriale nu au personalitate juridică şi reprezintă puncte de activitate ale I.N.P.P.A. În prezent, în cadrul I.N.P.P.A. funcţionează 6 centre teritoriale la: Braşov, Cluj, Craiova, Galaţi, Iaşi şi Timişoara. Sistemul centrelor teritoriale este de natură să pună probleme în realizarea unei pregătiri unitare pentru toţi avocaţii stagiari, dar el s-a impus faţă de numărul mare de

---

[1] Statutul profesiei de avocat mai reglementează şi o formă de pregătire profesională iniţială cu caracter complementar – conferinţele de stagiu organizate de barou. Conferinţa de stagiu cuprinde: expuneri asupra problemelor juridice, studiul doctrinei juridice şi al practicii judiciare, lucrări avocaţiale scrise, dezbateri de speţe. Aceasta a fost forma tradiţională de pregătire iniţială a avocaţilor stagiari. Mult timp a constituit singura formă de pregătire instituţionalizată a stagiarilor şi avea rolul de a completa formarea profesională pe care aceştia o primeau de la avocaţii îndrumători, în cadrul formelor de exerciţiu a profesiei. În cele din urmă, s-a impus forma de pregătire în cadrul I.N.P.P.A., care a devenit obligatorie. A rămas totuşi reglementat şi sistemul conferinţelor de stagiu, însă chiar şi în privinţa acestora s-a stipulat că se desfăşoară pe baza unui program aprobat anual de I.N.P.P.A. (art. 300 din Statutul profesiei).

avocaţi stagiari, faţă de costurile deosebite pe care le-ar fi presupus venirea tuturor stagiarilor în Bucureşti şi faţă de faptul că pregătirea în cadrul I.N.P.P.A. se desfăşoară în paralel cu activitatea din cadrul formelor de exercitare a profesiei. Există un sistem de arondări a avocaţilor din barouri pe centre teritoriale ale I.N.P.P.A. Principiul arondării este următorul:

- avocaţii stagiari înscrişi în barourile din raza teritorială a Curţii de Apel Bucureşti urmează cursurile în cadrul structurii centrale a I.N.P.P.A.;
- ceilalţi avocaţi stagiari urmează cursurile în cadrul centrelor teritoriale, pe baza principiului proximităţii, în raport cu acest principiu făcându-se arondarea. Trebuie reţinut că arondarea la un anumit centru teritorial nu se face individual, ci la nivel de barou, fiind obligatorie pentru toţi avocaţii stagiari înscrişi în baroul respectiv;
- orice avocat stagiar, indiferent de baroul în care este înscris, are dreptul să solicite înscrierea şi să urmeze cursurile desfăşurate în cadrul structurii centrale a I.N.P.P.A., deoarece competenţa teritorială a acestuia se întinde pe întreg teritoriul ţării. Prin urmare, centrele teritoriale reprezintă o opţiune creată în scopul facilităţii apropierii stagiarului de locul în care se desfăşoară pregătirea profesională iniţială. Stagiarul poate renunţa la acest beneficiu, în cazul în care îşi asumă dificultăţile pe care le-ar presupune urmarea cursurilor în Bucureşti. Sunt cazuri în care conducerea unor barouri a optat pentru pregătirea stagiarilor în cadrul structurii centrale a I.N.P.P.A., cu toate că principiul proximităţii conducea către un centru teritorial cel mai apropiat. Este o soluţie statutară, deoarece, aşa cum am arătat, numai competenţa centrelor este limitată teritorial, structura centrală acoperind întreaga suprafaţă a ţării.

Cursurile I.N.P.P.A. se desfăşoară conform unei programe unitare, structura cursurilor şi sistemul de evaluare finală stabilite de I.N.P.P.A. fiind unice, aplicabile deopotrivă şi în centrele teritoriale. Cursurile organizate de I.N.P.P.A. se întind pe durata celor 2 ani de stagiu, însă programarea se face pe module, cu pauze suficient de mari pentru a permite cursanţilor să îşi desfăşoare activitatea şi în cadrul cabinetelor sau societăţilor cu care au încheiat contracte de colaborare. Pe de altă parte, aşa cum am mai arătat, este o obligaţie profesională a titularilor respectivelor cabinete şi societăţi să nu împiedice în niciun fel prezenta avocaţilor stagiari la cursurile I.N.P.P.A. Modulele organizate în *anul I de stagiu* au ca scop familiarizarea stagiarilor cu aspectele de etică şi organizare profesională, precum şi dobândirea unor cunoştinţe ori formare a unor aptitudini necesare în exerciţiul profesiei şi care nu formează obiectul principal de preocupare în cadrul programelor universitare (*organizarea instanţelor şi parchetelor; tehnici de argumentare juridică; metodologia actului juridic şi judiciar*). Modulele organizate în *anul II de stagiu* au ca obiectiv asigurarea: a) unui standard de competenţe generale în domeniile fundamentale ale dreptului prin: cunoaşterea noutăţilor legislative în domeniile ce fac obiectul tematicii; cunoaşterea practicii judiciare în domeniile relevante; perfecţionarea tehnicilor de redactare a actelor juridice şi judiciare; dezvoltarea gândirii juridice specifice activităţii de avocat; b) unui standard de competenţe în domeniul dreptului European prin informarea asupra: structurii instituţiilor europene şi competenţelor acestora, jurisprudenţei CEDO, jurisprudenţei CJUE şi dreptului European al muncii. Accentul pregătirii cade asupra studiului individual, formatorii I.N.P.P.A. stabilind numai direcţiile de studiu, bibliografia relevantă şi temele de lucru. Întreaga activitate de

lucru a stagiarilor de anul II se va evidenţia în caietul de lucrări profesionale, care reprezintă principalul instrument de evidenţă a activităţii de pregătire iniţială a avocatului stagiar aflat în anul II de stagiu. Caietul de lucrări profesionale cuprinde temele indicate de către formatorii I.N.P.P.A. care asigură îndrumarea cursanţilor în domeniile ce fac obiectul tematicii. În spiritul îmbinării pregătirii profesionale acordate în cadrul formelor de exercitare a profesiei cu cea acordată în cadrul I.N.P.P.A., caietul de lucrări profesionale, semnat şi de avocatul îndrumător, este predat Institutului înaintea sesiunii de examen. Aşa cum vom arăta, el constituie baza problemelor ridicate în cadrul colocviului susţinut în cadrul examenului de absolvire a I.N.P.P.A.

După parcurgerea modulelor de pregătire din cadrul I.N.P.P.A., avocatul stagiar susţine examenul de absolvire a I.N.P.P.A. Promovarea examenului presupune dobândirea titlului profesional de avocat definitiv.

4.3. Definitivarea în profesie

Aparent, sunt reglementate două modalităţi de dobândirea a titlului de avocat definitiv. Potrivit legii, dobândeşte calitatea de avocat definitiv avocatul stagiar care a promovat examenul de definitivare, precum şi avocatul care a promovat examenul de absolvire a Institutului Naţional pentru Pregătirea şi Perfecţionarea Avocaţilor (I.N.P.P.A.). Această prevedere are însă caracter tranzitoriu, deoarece după intrarea în vigoare a noii modificări a legii, intervenită în anul 2010, toţi avocaţii stagiari vor fi obligaţi să frecventeze cursurile I.N.P.P.A., ceea ce presupune că examenul de definitivat a fost înlocuit cu cel de absolvire a cursurilor I.N.P.P.A. Evident, pentru cei care la data intrării în vigoare a legii care a instituit obligativitatea urmării cursurilor I.N.P.P.A., a subzistat dreptul de a susţine examenul de definitivat. În prezent, aceste situaţii tranzitorii s-au epuizat. Examenul de definitivat nu se mai organizează, singura formă de dobândire a titlului profesional de avocat definitiv fiind promovarea examenului organizat la finalizarea pregătirii în cadrul I.N.P.P.A., urmând a mă ocupa numai de acesta din urmă.

Examenul de absolvire a I.N.P.P.A. se desfăşoară în fiecare an, la data şi locul stabilite de Consiliul de Conducere al I.N.P.P.A. Pentru centrele teritoriale ale I.N.P.P.A., locul de desfăşurare a examenului va fi stabilit la propunerea respectivelor centre teritoriale. Proba scrisă se va desfăşura la aceeaşi dată şi ora pentru I.N.P.P.A. şi centrele teritoriale ale acestuia. Examenul presupune două probe:

a) proba orală (colocviu) se susţine la toate disciplinele urmate în cadrul cursurilor de pregătire profesională iniţială din anul II de stagiu. În cadrul probei se urmăreşte cu precădere, relevarea capacităţii candidaţilor de a aplica în practică cunoştinţele teoretice dobândite, puterea de analiză şi sinteză a acestora. Dezbaterile în cadrul probei orale au la bază lucrările profesionale pe care stagiarii le-au pregătit în cursul perioadei de pregătire profesională. La fiecare probă orală, candidaţii vor fi apreciaţi cu calificativele *„admis"* sau *„respins"*. Proba orală are caracter eliminatoriu. Nepromovarea la o singură disciplină atrage pierderea întregului examen;

b) proba scrisă (test de verificare a cunoştinţelor) se susţine la disciplinele organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, drept civil, drept procesual civil, drept penal, drept procesual penal. La proba scrisă participă numai avocaţii care au obţinut

calificativul *„admis"* la toate disciplinele din cadrul probei orale. Proba scrisă constă în rezolvarea unor cazuri practice exprimate în cadrul unui chestionar format din câte 10 speţe pentru fiecare materie de examen, în total 50 de cazuri practice. Fiecărei întrebări îi vor corespunde mai multe variante de răspuns, din care una sau două pot fi corecte, existând posibilitatea ca nicio variantă să nu fie corectă. Rezultatul la proba scrisă este exprimat într-un calificativ – „nesatisfăcător – NS", „satisfăcător – S", „bine – B" şi „foarte bine – FB"[1]. Sunt declaraţi respinşi la examen candidaţii care au obţinut calificativul „nesatisfăcător – NS".

Validarea rezultatelor examenului de absolvire a I.N.P.P.A., inclusiv în cadrul centrelor teritoriale, se face de către Consiliul de Conducere al I.N.P.P.A.[2] În baza rezultatelor examenului de absolvire comunicate de I.N.P.P.A., Comisia permanentă a U.N.B.R. emite hotărârea de constatare a calităţii de avocat definitiv, pe care o comunică barourilor în vederea efectuării înscrierii în tabloul avocaţilor definitivi şi o publică pe pagina web a U.N.B.R. Data dobândirii titlului profesional de avocat definitiv va fi considerată data împlinirii termenului stagiului (2 ani de la data înscrierii în tabloul avocaţilor), chiar dacă promovarea examenului de absolvire a I.N.P.P.A. are loc înainte sau după această dată. Exerciţiul efectiv al drepturilor şi obligaţiilor aferente acestui titlu profesional va putea avea loc numai cu începere de la data emiterii hotărârii Comisiei permanente a U.N.B.R. de constatare a calităţii de avocat definitiv.

Avocaţii stagiari declaraţi respinşi sau care nu s-au prezentat la examenul de absolvire a I.N.P.P.A. sunt înscrişi din oficiu în următoarea sesiune a examenului de absolvire a I.N.P.P.A. Avocatul stagiar respins sau care nu s-a prezentat la 3 sesiuni ale examenului de absolvire a I.N.P.P.A. este exclus din profesie.

Dobândirea titlului de avocat definitiv produce efecte semnificative în planul statutului profesional al avocatului:

- avocatul definitiv are dreptul să devină titularul unei forme de exercitare a profesiei (titular al unui cabinet individual, cabinet asociat ori asociat într-o societate civilă profesională/societate profesională cu răspundere limitată;

---

[1] Potrivit regulamentului de examen, calificativele la proba scrisă se vor acorda în funcţie de numărul de răspunsuri corecte, după cum urmează:

1-30 răspunsuri corecte = nesatisfăcător (NS);

31-37 răspunsuri corecte = satisfăcător (S);

38-44 răspunsuri corecte = bine (B);

45-50 răspunsuri corecte = foarte bine (FB).

[2] Soluţia se desprinde din interpretarea art. 310 alin. (1) şi (3) din Statutul profesiei. Potrivit alin. (1) *„rezultatele examenului* (de definitivat, *n.n.*) *vor fi comunicate, spre validare, Comisiei permanente a U.N.B.R. I.N.P.P.A. va comunica, în mod corespunzător, rezultatele examenului de absolvire"*, iar alin. (3) prevede că *„În baza rezultatelor examenului de definitivare, validate potrivit dispoziţiilor alin. (1) sau, după caz, a rezultatelor examenului de absolvire comunicate de I.N.P.P.A...."*. Este evident că validarea de către Comisia permanentă a U.N.B.R. se referă numai la examenul de definitivat (inexistent în prezent), validarea examenului de absolvire a I.N.P.P.A. fiind o chestiune internă a acestei instituţii. Prin raportare la Statutul I.N.P.P.A. singurul organ cu atribuţii de validare a examenului este Consiliul I.N.P.P.A., corespunzător prevederilor regulamentului de examen.

- avocatul definitiv are dreptul să pună concluzii la toate instanţele, cu excepţia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi Curţii Constituţionale, unde va putea pune concluzii numai după o vechime neîntreruptă în profesie de cel puţin 5 ani de la definitivare;

- începe să curgă termenul de 6 ani, necesar pentru a dobândi dreptul de a acorda îndrumare profesională unui avocat stagiar[1].

§5. Exercitarea profesiei de către avocatul străin

Legea şi Statutul profesiei reglementează dreptul avocaţilor străini de a practica profesia în România. Există o diferenţă majoră de regim juridic între avocaţii străini membri ai unui barou dintr-o ţară a Uniunii Europene sau din Spaţiul Economic European şi cei din dintr-o ţară care nu face parte din aceste structuri.

5.1. Avocatul străin

Membrul unui barou din altă ţară poate exercita profesia de avocat în România dacă îndeplineşte condiţiile prevăzute de lege. Avocatul străin poate exercita profesia de avocat în România, la alegere, în cadrul uneia dintre formele de organizare ale profesiei prevăzute în Legea nr. 51/1995.

Avocatul străin care exercită profesia în România este obligat să se înscrie în tabloul special ţinut de fiecare barou şi se supune prevederilor legii, ale statutului profesiei şi codului deontologic.

Legea impune două limitări în privinţa sferei activităţilor pe care le poate desfăşura avocatul străin în România:

a) pentru a acorda consultanţă juridică privind dreptul românesc, avocatul străin are obligaţia de a susţine un examen de verificare a cunoştinţelor de drept românesc şi de limbă română, organizat de U.N.B.R.;

---

[1] Pentru a îndeplini calitatea de îndrumător, Legea prevede două condiţii cumulative: vechimea în profesie de cel puţin 6 ani de la definitivare şi o reputaţie profesională neştirbită. În ceea ce priveşte condiţia legată de vechime, se remarcă faptul că legea cere ca vechimea să fie în calitatea de avocat definitiv. În ceea ce priveşte condiţia reputaţiei neştirbite, Legea nu oferă criterii de determinare a acesteia. Aprecierea rămâne la nivelul Consiliului baroului din care face parte respectivul avocat. Se presupune că un criteriu obiectiv îl poate reprezenta absenţa oricărei sancţiuni disciplinare. Pe lângă condiţiile impuse de lege pentru ca un avocat să poată oferi îndrumare profesională, Statutul profesiei impune şi alte condiţii: avocatul îndrumător să fie titular al unui cabinet individual sau avocat asociat; să aibă achitate la zi taxele şi contribuţiile către barou şi C.A.A.; să fie titular al unui contract de asigurare profesională. Consiliul baroului poate stabili numărul de contracte de colaborare profesională sau de salarizare în interiorul profesiei pentru formarea profesională iniţială care pot fi încheiate de un avocat. Avocaţii pot acorda îndrumare profesională numai avocaţilor stagiari înscrişi în baroul din care ei fac parte [*Tr.C. Briciu*, în *D. Oancea* (*coord.*), Legea privind organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, op. cit., p. 101].

b) avocatul străin nu poate pune concluzii orale sau scrise în faţa instanţelor judecătoreşti şi a celorlalte organe jurisdicţionale şi judiciare, cu excepţia celor de arbitraj internaţional.

Onorariile cuvenite avocatului străin se înregistrează şi se plătesc integral în România.

5.2. Situaţia avocaţilor străini care au obţinut calificarea profesională în unul din statele membre ale Uniunii Europene şi ale Spaţiului Economic European

Reguli speciale se aplică avocaţilor străini membri ai unui barou dintr-o ţară a Uniunii Europene sau din Spaţiul Economic European. Prin Legea nr. 201/2004 privind completarea Legii nr. 51/1995[1] s-a asigurat cadrul juridic necesar, de la data aderării României la Uniunea Europeană, al transpunerii în dreptul intern, a *acquis-ului* comunitar în materia exercitării profesiei de avocat.

În cadrul negocierilor pentru aderarea la Uniunea Europeană, România şi-a asumat, în privinţa capitolului 2 de negocieri – „Libera circulaţie a persoanelor", transpunerea în legislaţia română a celor două directive sectoriale – Directiva 77/249/CEE privind facilitarea exercitării efective de către avocaţi a libertăţii de a presta servicii, respectiv Directiva 98/5/CEE privind facilitarea exercitării în mod permanent a profesiei de avocat în alt stat membru decât cel în care a fost obţinută calificarea – precum şi a Directivei 89/48/CEE privind recunoaşterea calificărilor profesionale obţinute în urma finalizării studiilor superioare cu o durată de minim trei ani în ceea ce priveşte recunoaşterea în România a diplomei de avocat[2]. Pentru aceste motive, transpunerea directivelor menţionate s-a realizat prin introducerea în Legea nr. 51/1995 privind organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, a unui capitol nou, referitor la exercitarea în România a profesiei de către avocaţii care au obţinut calificarea profesională într-unul din statele membre ale Uniunii Europene (în prezent, capitolul VIII, în actuala numerotare a legii).

Capitolul astfel introdus a fost structurat în trei secţiuni: o secţiune de dispoziţii comune[3], o secţiune aplicabilă avocaţilor care îşi exercită cu caracter permanent activitatea în România şi care au obţinut calificarea profesională într-unul din statele membre ale Uniunii Europene şi care se stabilesc în România[4], precum şi o secţiune

---

[1] Legea nr. 201/2004 privind completarea Legii nr. 51/1995 (M.Of. nr. 483 din 28 mai 2004).

[2] Directiva 2005/36/CE referitoare la recunoaşterea calificărilor profesionale înlocuieşte Directiva 89/48/CEE din 21 decembrie 1988 privind recunoaşterea calificărilor profesionale obţinute în urma finalizării studiilor superioare cu o durată de minim trei ani în ceea ce priveşte recunoaşterea în România a diplomei de avocat.

[3] Pentru detalii, *D.S. Oprea*, în *D. Oancea* (*coord.*), Legea privind organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, op. cit., p. 332-367.

[4] Pentru detalii, *M. Pop, D. Oancea*, în *D. Oancea* (*coord.*), Legea privind organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, op. cit., p. 367-384.

privind exercitarea activităţii de avocat prin prestarea de servicii în mod ocazional[1]. În ceea ce priveşte dispoziţiile comune, acestea sunt aplicabile avocaţilor provenind din statele membre ale Uniunii Europene şi care îşi exercită profesia fie prin desfăşurarea de activităţi independente, fie ca avocaţi salariaţi în statul membru de origine şi în România, precum şi prin prestarea de servicii.

Este recunoscută posibilitatea pentru avocaţii care profesează în România cu titlul profesional din ţara de origine de a desfăşura aceleaşi activităţi profesionale ca şi avocaţii care profesează cu titlul profesional obţinut în România şi de a acorda asistenţă juridică privind dreptul statului membru de origine, dreptul comunitar, internaţional, precum şi dreptul românesc, cu respectarea regulilor de procedură aplicabile în faţa instanţelor române şi fără verificarea cunoştinţelor, ca în cazul celorlalţi avocaţi străini.

Se pot reţine următoarele:

a) Dispoziţiile prevăzute în cap. VIII din Legea nr. 51/1995 au un caracter special, ce derogă de la dispoziţiile generale cuprinse în art. 12 din lege. Prin urmare, restricţia relativă la imposibilitatea de a pune concluzii orale sau scrise în faţa instanţelor romane şi a celorlalte organe jurisdicţionale şi judiciare, cu excepţia celor de arbitraj internaţional nu se aplică în cazul avocaţilor străini care au obţinut calificarea profesională în unul din statele membre ale Uniunii Europene şi ale Spaţiului Economic European[2].

b) Art. 330 alin. (1) din Statutul profesiei, potrivit căruia *persoanele fizice pot dobândi calitatea de membru al unui barou şi pot exercita profesia de avocat în România dacă în statul în care domiciliază deţin titlul profesional de avocat, certificat de organisme profesionale recunoscute sau de autorităţile publice care le autorizează şi în condiţiile acordului încheiat cu Uniunea Europeană în temeiul art. II din Legea nr. 201/2004*, nu se aplică avocaţilor provenind din statele membre ale Uniunii Europene şi ale Spaţiului Economic European care desfăşoară în România *activităţi profesionale ce pot fi exercitate ocazional sub forma prestării de servicii*. Această concluzie se desprinde din lectura alin. (2) al art. 110 din Legea nr. 51/1995, care prevede că activităţile în cauză pot privi *„reprezentarea drepturilor şi intereselor legitime ale persoanelor fizice şi persoanelor juridice în justiţie sau în faţa autorităţilor publice, în condiţiile prevăzute pentru avocaţii stabiliţi în acest stat, fără a fi necesară înscrierea în barou"*. În acest sens, art. 4 alin. (1) din Directiva 77/249 prevede că: *„Activităţile privind reprezentarea şi apărarea unui client în justiţie sau în faţa autorităţilor publice se exercită în fiecare stat membru gazdă în condiţiile prevăzute pentru avocaţii stabiliţi în acest stat, cu excluderea*

---

[1] Pentru detalii, *D.S. Oprea*, în *D. Oancea* (*coord.*), Legea privind organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, op. cit., p. 384-389.

[2] Aceasta opinie reprezintă rezultatul analizei Centrului de procedură civilă din cadrul Facultăţii de Drept – Universitatea Bucureşti, prin *V.M. Ciobanu, Tr.C. Briciu, C.C. Dinu*, la solicitarea Consiliului U.N.B.R. Concluziile şi argumentele analizei au fost însuşite de Consiliul U.N.B.R. şi au făcut obiectul Deciziei interpretative nr. 320 din 8 martie 2008 a Consiliului U.N.B.R. (partea a II-a), publicată pe pagina (*www.unbr.ro*) – rubrica „interpretări ale legislaţiei".

oricărei condiţii de şedere sau de înscriere într-o organizaţie profesională în statul respectiv"[1].

c) Activitatea avocaţilor şi dreptul acestora de stabilire se încadrează în sfera mai largă a liberei circulaţii a serviciilor, nicidecum a lucrătorilor[2].

§6. Incompatibilităţi şi interdicţii

Incompatibilităţile reprezintă imposibilitatea unei persoane de a cumula exercitarea profesiei de avocat cu exerciţiul concomitent al altor calităţi. Cazurile de incompatibilitate prevăzute de Legea nr. 51/1995 reprezintă modalităţi de asigurare pentru avocat a independenţei specifice profesiei, dar şi de păstrare a demnităţii şi prestigiului corpului profesional.

Instituirea incompatibilităţilor în profesia de avocat are la bază, în principal, două raţiuni:

- interesul public ce marchează profesia de avocat şi care acordă acesteia o dimensiune de sobrietate şi solemnitate apropiată magistraturii. Din această perspectivă trebuie să înţelegem de ce exerciţiul anumitor activităţi, chiar dacă sunt legale şi apreciate în societate (de exemplu, actele de comerţ), nu încadrează cu poziţia de avocat. Aceasta, prin menirea pe care o are în cadrul sistemului judiciar, se apropie mai mult de statutul magistratului, cu tot corolarul de îngrădiri ce au rostul de a contura imaginea de sobrietate, intangibilitate şi distanţare specifică oamenilor justiţiei (exercitarea magistraturii şi a avocaturii dau imaginea justiţiei, în ansamblu);
- asigurarea independenţei specifice profesiei de avocat. Exerciţiul cumulativ al unor calităţi sau funcţii este de multe ori prilejul apariţiei unor interese diferite de cele ale profesiei de avocat, apte să creeze, în mod rezonabil, o îndoială serioasă asupra scopului acţiunilor întreprinse de avocat (de exemplu, *sfatul avocatului a fost în favoarea clientului sau în considerarea celeilalte calităţi sau funcţii?*; *dacă avocatul nu avea şi o altă calitate sau funcţie, ar fi dat acelaşi sfat clientului său?*).

Interdicţiile sunt limitări ale exerciţiului profesiei de avocat, instituite din raţiuni ce ţin de evitarea conflictului de interese, asigurarea aparenţei de imparţialitate a justiţiei sau asigurarea unui standard ridicat în cazul anumitor prestaţii profesionale (la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi Curtea Constituţională). Interdicţiile se aseamănă foarte mult cu incompatibilităţile care îşi au baza în asigurarea independenţei avocatului. Se deosebesc de acestea prin faptul că în timp ce incompatibilităţile se referă la toţi avocaţii, interdicţiile vizează situaţia particulară în care se află un anume avocat.

---

[1] A se vedea Decizia interpretativă nr. 320 din 8 martie 2008 a Consiliului U.N.B.R., loc. cit.

[2] Din interpretarea punctului (1) al Anexei VII privind măsurile tranzitorii aplicabile în cazul României în temeiul art. 23 din Actul de aderare rezultă că perioada tranzitorie de şapte ani de restricţionare a liberei circulaţii a lucrătorilor nu se aplică unor reglementări comunitare care privesc libera circulaţie a serviciilor şi dreptul de stabilire al avocaţilor într-un alt stat faţă de cel în care şi-au obţinut calificarea profesională (Decizia interpretativă nr. 320 din 8 martie 2008 a Consiliului U.N.B.R., partea a II-a).

6.1. Incompatibilităţi

Cazurile de incompatibilitate vizează întreaga perioadă în care o persoană are calitatea de avocat, începând de la primirea în profesie, cât şi, ulterior, în timpul exercitării acesteia.

Potrivit legii (art. 15 din Legea nr. 51/1995), exercitarea profesiei de avocat este incompatibilă cu:

a) activitatea salarizată în cadrul altor profesii decât cea de avocat[1];

b) ocupaţiile care lezează demnitatea şi independenţa profesiei de avocat sau bunele moravuri;

c) exercitarea nemijlocită a „activităţilor de producţie, comerţ sau prestări de servicii"[2]. Sunt incompatibile cu exercitarea profesiei de avocat, dacă legi speciale nu prevăd altfel:

- „activităţi de producţie, comerţ sau prestări de servicii" exercitate cu sau fără autorizaţie;
- calitatea de asociat într-o societate în nume colectiv, de comanditar într-o societate în comandită simplă sau în comandită pe acţiuni;
- calitatea de administrator într-o societate în comandită pe acţiuni;
- calitatea de preşedinte al consiliului de administraţie, administrator unic, sau membru în comitetul de direcţie al unei societăţi pe acţiuni sau cu răspundere limitată.

Totuşi, avocatul poate fi asociat sau acţionar la societăţile cu răspundere limitată sau la cele pe acţiuni.

De asemenea, potrivit Statutului profesiei, avocatul poate îndeplini funcţia de membru în consiliul de administraţie al unei societăţi pe acţiuni sau cu răspundere limitată, cu obligaţia de a aduce acest fapt la cunoştinţa decanului baroului în care îşi exercită profesia. Avocatul este obligat să furnizeze toate explicaţiile asupra condiţiilor în care el exercită funcţia de membru al consiliului de administraţie şi să prezinte toate documentele doveditoare în acest sens, cu respectarea regulilor confidenţialităţii. Dacă se apreciază de consiliul baroului că exercitarea funcţiei de membru al consiliului de administraţie este sau devine incompatibilă cu demnitatea şi cu regulile de conduită impuse avocaţilor poate, în orice moment, să solicite celui interesat să părăsească funcţia pe care o ocupă. Decizia consiliului baroului se comunică, de îndată, avocatului în cauză. Încălcarea de către avocat a acestor prevederi constituie abatere disciplinară gravă.

Exercitarea profesiei de avocat este compatibilă cu:

a) calitatea de deputat sau senator, consilier în consiliile locale sau judeţene;

b) activităţi şi funcţii didactice în învăţământul juridic superior[3];

---

[1] Nu este incompatibil avocatul salarizat în interiorul profesiei de avocat.

[2] Conform art. 8 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, termenul „fapte de comerţ" trebuie înţeles ca „activităţi de producţie, comerţ sau prestări de servicii"

[3] Într-o opinie, exprimată în literatura de specialitate, compatibilitatea se referă numai la exerciţiul funcţiilor didactice, iar nu şi la exercitarea unor funcţii de conducere în cadrul

c) activitatea literară şi publicistică;

d) calitatea de arbitru, mediator, conciliator sau negociator, consilier fiscal, consilier în proprietate intelectuală, consilier în proprietate industrială, traducător autorizat, administrator sau lichidator în cadrul procedurilor de reorganizare şi lichidare judiciară, în condiţiile legii. Statutul profesiei operează cu o enumerare limitativă. Orice alte calităţi sau funcţii, în afara celor prevăzute în mod expres ca fiind compatibile cu profesia de avocat, intră în sfera incompatibilităţilor. Prin urmare, nu sunt compatibile cu profesia de avocat exercitarea calităţii de executor judecătoresc, notar public, detectiv particular[1], expert tehnic etc.

Statutul profesiei operează cu o enumerare limitativă. Orice alte calităţi sau funcţii, în afara celor prevăzute în mod expres ca fiind compatibile cu profesia de avocat, intră în sfera incompatibilităţilor. Prin urmare, nu sunt compatibile cu profesia de avocat exercitarea calităţii de executor judecătoresc, notar public, detectiv particular, expert tehnic etc.[2]

Este de observat că incompatibilităţile reţinute în sarcina avocaţilor nu sunt absolute. Există excepţii de la regula generală a imposibilităţii cumulului oricărei calităţi cu exerciţiul profesiei de avocat. De altfel, nici în cazul judecătorilor şi procurorilor incompatibilităţile nu au un caracter absolut, fiind permis în anumite situaţii cumulul de activităţi. Legea şi statutul permit avocatului exerciţiul concomitent al unor calităţi sau funcţii pe care, în raport cu realităţile economice şi sociale, le apreciază ca inofensive sau cu un grad de vulnerabilitate redus faţă de valorile protejate prin instituirea sistemului de incompatibilităţi. În unele cazuri, limitarea regulii incompatibilităţii decurge din potenţialul redus de risc pe care îl comportă exerciţiul anumitor calităţi sau chiar din completarea firească şi onorantă pe care

---

instituţiilor de învăţământ. A se vedea *I. Leş*, Convergenţe şi ambiguităţi privitoare la statutul unor profesiuni juridice liberale, în Revista Română de Drept Privat nr. 3/2008, p. 63.

[1] Exercitarea profesiei de detectiv particular este incompatibilă cu exerciţiul profesiei de avocat, deoarece, indiferent de forma de organizare a activităţii de detectiv, suntem în prezenţa unei incompatibilităţi determinate de afectarea *independenţei* avocatului. Potrivit art. 3 alin. (3) din Legea nr. 329/2003, „În activitatea desfăşurată, *detectivul particular se supune legii, statutului societăţii specializate sau al cabinetului individual de detectivi particulari*", ceea ce este de natură a pune în discuţie independenţa avocatului, iar absenţa excepţiilor cum sunt cele prevăzute la art. 16 din Legea nr. 51/1995, atrage incompatibilitatea profesiei de avocat cu cea de detectiv particular.

[2] Pentru detalii, *Tr.C. Briciu*, în *D. Oancea* (*coord.*), Legea privind organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, op. cit., p. 80-83. În cauza *Mateescu c. România*, Curtea de la Strasbourg a apreciat că, în ceea ce priveşte exerciţiul profesiei de medic, legea nu este suficient de previzibilă, astfel încât petentul să fi putut să prevadă în mod rezonabil că nu i se i se va permite să exercite simultan profesiile de medic şi avocat. Prin urmare, este de dorit reglementarea mai clară, de maniera celei cuprinse în Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, republicată [art. 5 alin. (1)], care să indice fără echivoc că ocupaţiile care nu lezează demnitatea şi independenţa profesiei de avocat sunt acelea indicate de legiuitor ca fiind compatibile cu exerciţiul acesteia (*de exemplu*, exercitarea profesiei de avocat este incompatibilă cu orice funcţie publică sau privată, precum şi cu orice ocupaţie, cu excepţia cazurilor prevăzute de lege).

acestea o aduc profesiei de avocat (de ex: activități și funcții didactice în învățământul juridic superior, activitatea literară și publicistică). În alte cazuri, excepțiile de la regula incompatibilității decurg dintr-un compromis, apreciat acceptabil pentru profesia de avocat, între imaginea de serenitate și nevoia de dezvoltare profesională în domenii conexe profesiei de avocat, cum sunt cele ce implica exercitarea profesiei de *mediator, consilier fiscal, consilier în proprietate intelectuală, consilier în proprietate industrială, traducător autorizat, administrator sau lichidator în cadrul procedurilor de reorganizare și lichidare judiciară.* În fine, spre deosebire de magistrați, avocații pot desfășura activități politice. Mai mult, beneficiind de avantajul înțelegerii legilor și de o capacitate de comunicare superioară altor profesii, în mod tradițional avocații au dovedit în timp abilități incontestabile în domeniul politicii interne și externe. Tradiția avocaților politicieni s-a impus. De aici și posibilitatea firească de a permite avocatului aflat în exercițiul profesiei exercitarea concomitentă a acelor calități ce decurg în mod firesc din desfășurarea activității politice – *calitatea de deputat sau senator, consilier în consiliile locale sau județene.* Aici, acceptarea compatibilității este însoțită, așa cum vom arăta, de interdicția avocatului aflat în exercițiul unui mandat de deputat sau senator de a desfășura activitățile specifice profesiei de avocat în legătura cu anumite persoane sau categorii de cauze de natură a crea suspiciuni credibile de conflicte de interese sau care ar afecta imaginea politicianului.

Incompatibilitățile prevăzute de lege se verifică și se constată de către consiliul baroului, chiar și din oficiu. Consiliul baroului poate emite din oficiu decizie de trecere pe Tabloul avocaților incompatibili, însă este obligatorie ascultarea avocatului. Avocatul va fi convocat în vederea ascultării prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire. Lipsa nejustificată a avocatului la data indicată în convocare nu împiedică luarea măsurii.

Spre deosebire de situația magistraților, în cazul avocaților, apariția unui caz de incompatibilitate nu presupune renunțarea la calitatea de avocat, ci numai la exercițiul acesteia. Avocatul care, aflându-se în exercițiul profesiei, dobândește o calitate sau funcție ce îl face incompatibil cu exercițiul profesiei de avocat, își poate păstra calitatea de avocat, dar își suspendă exercițiul profesiei. Avocatul devenit incompatibil are obligația să încunoștințeze în scris consiliul baroului, solicitând trecerea sa de pe Tabloul avocaților cu drept de exercitare a profesiei pe Tabloul avocaților incompatibili.

Atunci când situația care determină incompatibilitatea este preexistentă primirii în profesia de avocat, efectele acesteia din urmă se produceau doar sub condiția rezolvării stării de incompatibilitate [art. 25 alin. (2) din Legea nr. 51/1995]. Inițial, legea prevedea un termen de 2 luni de la comunicarea deciziei de primire în profesie pentru a se rezolva starea de incompatibilitate anterioară intrării în profesie, sub sancțiunea caducității deciziei de primire în profesia de avocat. Curtea Constituțională a apreciat

că impunerea termenului de 2 luni pentru renunţarea la funcţia exercitată anterior primirii în avocatură este neconstituţională[1].

Continuarea exercitării profesiei după intervenirea cazului de incompatibilitate constituie exercitarea fără drept a profesiei de avocat, cu consecinţele prevăzute de lege.

Pe lângă incompatibilităţile ce opresc îndeplinirea de către avocat a altor calităţi sau funcţii, mai nou, Statutul profesiei a instituit şi incompatibilităţi în exercitarea unor funcţii în cadrul profesiei de avocat. Persoanele care îndeplinesc funcţii în cadrul organelor de conducere ale baroului, Uniunii Naţionale a Barourilor din România şi instituţiilor aflate sub autoritatea acesteia, Casei de Asigurări a Avocaţilor şi filialelor acesteia nu pot participa la rezolvarea unei cereri, la luarea unei hotărâri sau decizii ori la încheierea unui act juridic prin care se produce un folos material pentru acestea, pentru soţul/soţia ori pentru rudele sau afinii până la gradul III inclusiv ale acestora. De asemenea, persoanele anterior enumerate nu pot participa la rezolvarea unei cereri sau la luarea deciziilor cu privire la persoane fizice şi juridice cu care au relaţii cu caracter patrimonial. În cazul existenţei unui conflict de interese, aceste persoane sunt obligate să se abţină de la soluţionarea cererii, de la participarea la luarea hotărârii sau deciziei, informând în prealabil, în acest sens, organul profesional corespunzător. Prin conflict de interese se înţelege situaţia în care una din persoanele enumerate, soţul/soţia, rudele sau afinii acesteia până la gradul al III-lea inclusiv are/au un interes personal de natură patrimonială, care poate influenţa îndeplinirea cu obiectivitate a atribuţiilor acesteia. Încălcarea acestor reguli este calificat de statut drept abatere disciplinară gravă.

6.2. Interdicţii

Legea de organizare şi funcţionare a profesiei reglementează interdicţii pentru avocaţi. Aceste interdicţii sunt edictate în considerarea funcţiilor anterior deţinute şi

---

[1] DCC nr. 297 din 22 mai 2014 (M.Of. nr. 521 din 14 iulie 2014). Curtea a constatat că sintagma „care trebuie rezolvată în termenul de două luni de la emiterea deciziei" prevăzută în art. 25 alin. (2) din Lege este neconstituţională. Curtea a apreciat drept neconstituţională existenţa unui tratament diferit în rezolvarea stării de incompatibilitate între avocaţii care dobândesc starea de incompatibilitate după primirea în profesie şi cei care deţin o funcţie incompatibilă cu exerciţiul profesiei încă anterior primirii în avocatură: „Curtea observă că, deşi, în cazul avocaturii incompatibilitatea este indisolubil legată de exercitarea efectivă a acestei profesii, efectul constatării stării de incompatibilitate este diferit în funcţie de momentul în care aceasta intervine. Astfel, dacă incompatibilitatea intervine după primirea în profesie, ca efect al constatării acestei stări, astfel cum s-a arătat, persoanele în cauză sunt trecute pe tabloul avocaţilor incompatibili, în vreme ce în cazul în care starea de incompatibilitate este chiar efectul primirii în profesia de avocat, persoana nerenunţând la funcţia deţinută anterior, în termen de două luni de la emiterea deciziei de primire în profesie, ca efect al constatării acestei stări persoanei în cauză i se aplică o veritabilă sancţiune, acea a excluderii din profesie". Pentru critica soluţiei, *Tr.C. Briciu*, în *D. Oancea* (*coord.*), Legea privind organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, op. cit., p. 84-85.

care ar putea impieta asupra obiectivităţii actului de justiţie sau care ar putea crea premisele unei subiectivităţi în aprecierea activităţii avocatului.

Sunt instituite următoarele interdicţii:

a) Avocaţii - foşti judecători nu pot pune concluzii la instanţele unde au funcţionat, timp de 5 ani de la încetarea funcţiei deţinute. Prin instanţe în înţelesul legii se înţeleg: judecătoriile, tribunalele, tribunalele specializate, curţile de apel, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi Curtea Constituţională, inclusiv instanţele militare la care avocaţii au funcţionat ca judecători, indiferent de secţia la care au funcţionat. În cazul în care avocatul a funcţionat ca judecător la mai multe instanţe, interdicţia operează pentru fiecare instanţa şi se calculează distinct de la data încetării activităţii la instanţa respectivă. Aceeaşi interdicţie se aplică şi magistraţilor-asistenţi de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi de la Curtea Constituţională, executorilor judecătoreşti, grefierilor şi personalului auxiliar al instanţelor judecătoreşti şi al Curţii Constituţionale (art. 39 din Statutul profesiei);

b) Avocaţii - foşti procurori şi cadre de poliţie nu pot acorda asistenţă juridică la organul de urmărire penală la care şi-au desfăşurat activitatea timp de 5 ani de la încetarea funcţiei respective. În cazul în care avocatul – fost procuror sau cadru de poliţie a funcţionat şi în calitate de judecător, interdicţia priveşte atât instanţele, cât şi organele de urmărire penală, pentru fiecare dintre acestea, durata fiind calculată în mod corespunzător. Aceeaşi interdicţie se aplică avocaţilor – foşti procurori, cu privire la dreptul de a pune concluzii la instanţele corespunzătoare parchetului în care au funcţionat. Dispoziţiile referitoare la interdicţii se aplică şi personalului auxiliar al organelor de urmărire penală;

În forma iniţială, legea prevedea că este interzisă avocatului exercitarea profesiei la instanţele, parchetele de pe lângă acestea, şi organele de cercetare penală la care lucrează soţul, ruda sau afinul până la gradul al treilea inclusiv [art. 21 alin. (1) din Legea nr. 51/1995]. Interdicţia viza în mod corespunzător şi avocatul al cărui soţ, rudă sau afin până la gradul al treilea inclusiv îndeplineşte funcţia de judecător la Curtea Constituţională [art. 21 alin. (2) din Legea nr. 51/1995][1]. Anumite interdicţii

[1] Această interdicţie era prevăzută în art. 21 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 51/1995. Alin. (1) al articolului a fost declarat neconstituţional – DCC nr. 1519/2011 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 21 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea şi exercitarea profesiei de avocat (M.Of. nr. 67 din 27 ianuarie 2012). Chiar dacă obiectul excepţiei de neconstituţionalitate l-a format numai alin. (1) al art. 21 din lege, aceleaşi raţiuni se regăsesc şi în privinţa alin. (2) al aceluiaşi articol. Curtea a apreciat că asigurarea climatului de încredere în actul de justiţie şi eliminarea oricăror suspiciuni de afectare a imparţialităţii se poate realiza prin mijloacele procedurale ale abţinerii şi recuzării, nefiind necesară instituirea unei interdicţii de exercitare a profesiei la întreaga/întregul instanţă sau parchet. S-a apreciat că nu este necesară restrângerea unor drepturi, precum cel al alegerii libere a avocatului, întrucât dispoziţiile din codurile de procedură civilă şi penală referitoare la abţinere şi recuzare sunt de natură să satisfacă şi exigenţele cuprinse în Decizia 2006/928/CE a Comisiei din 13 decembrie 2006 de stabilire a unui mecanism de cooperare şi verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referinţă specifice în domeniul reformei sistemului judiciar şi al luptei împotriva corupţiei (JO. L 354 din 14 decembrie 2006), referitoare la existenţa, în toate statele membre, a unui sistem judiciar şi administrativ imparţial, independent şi eficient, înzestrat

sunt prevăzute în cazul avocatului care se află în exercitarea unui mandat de deputat sau de senator. Acesta nu poate să pledeze în cauzele ce se judecă de către judecătorii sau tribunale şi nici nu poate acorda asistenţă juridică la parchetele de pe lângă aceste instanţe. Avocatul aflat în situaţia arătată nu poate acorda asistenţă juridică învinuiţilor sau inculpaţilor şi nici nu îi poate asista în instanţe în cauzele penale privind:

a) infracţiunile de corupţie, infracţiunile asimilate infracţiunilor de corupţie, infracţiunile în legătură directă cu infracţiunile de corupţie, precum şi infracţiunile împotriva intereselor financiare ale Comunităţilor Europene, prevăzute în Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie, cu modificările şi completările ulterioare;

b) infracţiunile prevăzute în Legea nr. 143/2000 privind combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, cu modificările şi completările ulterioare;

c) infracţiunile privind traficul de persoane şi infracţiunile în legătură cu traficul de persoane, prevăzute în Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane, cu modificările şi completările ulterioare;

d) infracţiunea de spălare a banilor, prevăzută în Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea şi sancţionarea spălării banilor, cu modificările ulterioare;

e) infracţiunile contra siguranţei statului;

f) infracţiunile care împiedică înfăptuirea justiţiei;

g) infracţiunile contra păcii şi omenirii.

Avocatul având calităţile menţionate anterior nu poate să pledeze în cauzele civile împotriva statului, autorităţilor sau instituţiilor publice, companiilor naţionale ori societăţilor naţionale, în care acestea sunt părţi. De asemenea, nu poate să pledeze în procese intentate statului român, în faţa instanţelor internaţionale.

Aceste interdicţii nu se aplică în cauzele în care avocatul este parte în proces sau acordă asistenţă ori reprezentare soţului ori rudelor până la gradul IV inclusiv.

Nerespectarea dispoziţiilor legale privitoare la interdicţii, în mod direct sau folosindu-se de forma de organizare profesională ori de raporturile de conlucrare profesională în scopul eludării acestora, constituie abatere disciplinară gravă. Consiliul baroului se poate sesiza şi din oficiu.

§7. Încetarea şi suspendarea calităţii de avocat. Transferul avocatului

7.1. Încetarea calităţii de avocat

Calitatea de avocat încetează:

a) *prin renunţare scrisă la exerciţiul profesiei.* Avocatul care renunţă la exerciţiul profesiei va formula o cerere în scris. Renunţarea la exercitarea profesiei este însoţită de obligaţia avocatului ca, cu cel puţin 60 de zile înainte de data prevăzută pentru încetarea activităţii, să finalizeze toate cauzele angajate sau să asigure substituirea.

---

cu mijloace suficiente, între altele, pentru a lupta împotriva corupţiei. Personal, am rezerve serioase faţă de soluţia adoptată de Curtea Constituţională.

Lista cuprinzând cauzele nefinalizate, numele avocaților care le vor prelua, va fi prezentată de către avocat baroului;

b) *prin deces*. În caz de deces al avocatului, cauzele acestuia vor fi preluate de către colaboratorii ori asociații defunctului, iar în lipsa lor, consiliul baroului va desemna avocații ce le vor prelua;

c) *prin excluderea din profesie*, ca sancțiune disciplinară;

d) în cazul în care *avocatul a fost condamnat definitiv pentru o faptă prevăzută de legea penală* și care îl face nedemn de a fi avocat, potrivit legii.

Încetarea calității de avocat se constată prin decizie a consiliului baroului și are drept consecință radierea celui în cauză din Tabloul avocaților.

Pensionarea nu este o cauză de încetare a calității de avocat. În acest caz, încetează numai exercițiul profesiei, calitatea de avocat fiind păstrată. În cazul în care avocatul îndeplinește condițiile de pensionare prevăzute de lege, are dreptul să solicite continuarea exercitării profesiei. Cererea de continuare a exercitării profesiei se soluționează de consiliul baroului din care face parte. Avocatul poate continua exercitarea profesiei pe baza unui aviz medical privind menținerea capacității fizice și psihice necesare exercitării profesiei de avocat. Avizul medical se prezintă anual pentru înscrierea în tablou.

Avocatul pensionar care continuă exercitarea profesiei sau este menținut în profesie este obligat să contribuie la constituirea fondului sistemului propriu de asigurări sociale în condițiile prevăzute de legislația pensiilor și asigurărilor sociale pentru avocați.

Decizia prin care consiliul baroului respinge cererea de menținere în activitate poate fi contestată, în termen de 15 zile de la comunicare, la Consiliul U.N.B.R.

7.2. Suspendarea calității de avocat

Calitatea de avocat este suspendată:

a) *în caz de incompatibilitate*, pe durata existenței acestei stări;

b) *pe perioada interdicției de a profesa, dispusă prin hotărâre judecătorească sau disciplinară*;

c) *în caz de neplată totală sau parțială a taxelor și a contribuțiilor profesionale către barou, către U.N.B.R. și către sistemul propriu de asigurări sociale*, timp de 3 luni de la scadența acestora, până la lichidarea integrală a datoriilor (inclusiv majorările de întârziere[1]);

---

[1] În sensul că încetarea suspendării intervine numai după achitarea integrală a datoriilor, inclusiv majorările de întârziere, Decizia nr. 711 din 12 decembrie 2009 a Consiliului Uniunii Naționale a Barourilor din România (cu caracter interpretativ) despre aplicarea corectă a prevederilor art. 27 lit. c) [în prezent, art. 28 lit. c), *n.n.*] din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, cu modificările și completările ulterioare și a prevederilor art. 49 lit. c) din Statutul profesiei de avocat. Chiar dacă decizia a fost emisă prin interpretarea dispozițiilor relative la imputația plății cuprinse în art. 1111 C.civ. din 1964, rațiunile ce au impus această soluție sunt aplicabile în continuare, față de prevederile art. 1506-1509 și art. 1516 NCC. Pentru aplicarea regulilor imputației plății în Noul Cod civil,

d) *la cererea scrisă a avocatului.*

Dreptul de a exercita profesia de avocat poate fi suspendat în cazul în care împotriva avocatului s-a pus în mişcare acţiunea penală sau s-a dispus trimiterea în judecată pentru săvârşirea unei infracţiuni de natură să aducă atingere prestigiului profesiei, până la pronunţarea unei hotărâri judecătoreşti definitive.

Avocatul este dator să încunoştinţeze de îndată consiliul baroului despre orice situaţie care ar putea duce la suspendarea exerciţiului dreptului de a profesa. Nerespectarea acestei obligaţii constituie abatere disciplinară.

Decanul şi consiliul baroului se pot sesiza şi din oficiu cu privire la aplicarea dispoziţiilor legale referitoare la existenţa unor situaţii ce ar duce la suspendarea exerciţiului dreptului de a profesa a avocatului.

Pentru situaţiile ce ar putea duce la suspendarea exerciţiului profesiei, decizia se va emite de către consiliul baroului după ascultarea avocatului în cauză. Decizia consiliului baroului este executorie. Decizia se va menţiona, în mod corespunzător, în Tabloul avocaţilor şi în Tabloul avocaţilor incompatibili. Aceasta poate fi contestată la Consiliul U.N.B.R. în termen de 15 zile de la comunicarea acesteia. Contestaţia nu suspendă executarea.

Exercitarea profesiei de către avocatul al cărui drept de exercitare a profesiei este suspendat, în perioada măsurii suspendării, constituie abatere disciplinară gravă.

Avocatul împotriva căruia s-a dispus măsura suspendării este obligat ca în termen de cel mult 15 zile de la data comunicării măsurii să îşi asigure substituirea.

Ridicarea suspendării intervine:

- ca urmare a admiterii contestaţiei formulată la Consiliul U.N.B.R. împotriva deciziei consiliului Baroului prin care s-a dispus suspendarea;
- ca urmare a încetării stării de incompatibilitate, la cererea avocatului sau din oficiu, de către consiliul baroului. Baroul are obligaţia de a verifica trimestrial, precum şi înainte de data întocmirii tabloului anual al avocaţilor menţinerea situaţiei care a justificat suspendarea;
- ca urmare a încetării interdicţiei de a profesa, dispusă prin hotărâre judecătorească sau disciplinară, la cererea avocatului;
- la cererea avocatului, după verificarea temeiurilor cererii sau a dovezii achitării taxelor şi contribuţiilor, atunci când măsura suspendării a fost luată pentru neplata totală sau parţială a taxelor şi contribuţiilor profesionale;
- la cererea scrisă a avocatului, atunci când suspendarea a intervenit ca urmare a cererii avocatului.

7.3. Transferul într-un alt barou

Avocatul poate să solicite, pentru motive justificate, transferul în alt barou. În acest scop se va adresa în scris decanului baroului de la care doreşte să se transfere.

Cererea de transfer va fi însoţită de acte doveditoare şi de un certificat eliberat de baroul de la care se solicita transferul. Certificatul va indica datele personale,

---

a se vedea *Cr. Zamşa*, în *Fl.-A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei* (*coord.*), op. cit., p. 1589-1591.

profesionale, disciplinare ale solicitantului şi va atesta că solicitantul a achitat la zi taxele şi contribuţiile profesionale către barou, U.N.B.R. şi sistemul propriu de asigurări sociale.

Consiliul baroului de la care se solicită transferul va elibera certificatul prin avizarea cererii de transfer, pe care o va înainta, împreună cu dosarul de înscriere în profesie, baroului la care se solicită transferul.

Cererea de transfer se soluţionează pe baza unui raport întocmit de un consilier delegat, acesta verificând dosarul de înscriere în profesie al celui care solicită transferul, precum şi certificatului emis de către baroul la care se solicită transferul.

La soluţionarea cererii, consiliul baroului va avea în vedere şi respectarea de către petent a dispoziţiilor privind modul de organizare şi funcţionare a formelor de exercitare a profesiei, precum şi a condiţiilor de primire în profesie.

Decizia se comunică solicitantului şi baroului din care acesta face parte, urmând a se face menţiuni corespunzătoare în Tabloul avocaţilor.

Decizia prin care s-a respins cererea de transfer va fi motivată şi poate fi contestată, în termen de 15 zile de la comunicare, la Consiliul U.N.B.R.

§8. Drepturile şi îndatoririle avocatului. Reguli de deontologie profesională

Exercitarea profesiei de avocat conform principiilor înscrise în Legea nr. 51/1995 pentru organizarea şi exercitarea profesiei de avocat presupune asigurarea unor drepturi şi obligaţii pentru avocaţi. Sistemul de drepturi şi obligaţii vizează mai multe paliere ale vieţii profesionale, toate acestea conturând în final statutul profesional al avocatului: raporturile cu clienţii, raporturile cu organele profesiei, raporturile cu instanţele, parchetele sau cu alte structuri statale.

Pe lângă îndatoririle ce decurg din lege şi statut, avocatul este ţinut să respecte şi regulile de deontologie profesională grupate în Codul deontologic al avocatului din Uniunea Europeană, adoptat, aşa cum am mai arătat, şi de avocaţii români.

8.1. Drepturile avocaţilor şi îndatoririle avocatului în raporturile cu clienţii

A. Dreptul avocatului de a asista sau reprezenta orice persoană fizică sau juridică. Dreptul de a asista şi de a reprezenta orice persoană fizică sau juridică poate exista doar în temeiul unui *contract de asistenţă juridică.*

a) Forma contractului de asistenţă juridică

Contractul de asistenţă juridică se încheie în formă scrisă şi dobândeşte dată certă prin înregistrarea în registrul oficial de evidenţă al avocatului. Condiţia formei scrise este prevăzută *ad probationem.* Statutul profesiei de avocat impune anumite elemente obligatorii în contractul de asistenţă. Modelul acestuia este cuprins în anexele la

Statutul profesiei, fiind obligatoriu pentru toţi avocaţii[1]. Contractul de asistenţă se încheie pe formulare tipizate şi înseriate[2]. Contractul de asistenţă juridică se încheie în atâtea exemplare câte părţi sunt. Orice exemplar care poartă în original semnăturile părţilor este considerat exemplar original.

Statutul profesiei de avocat prevede şi modalităţi diferite de încheiere a contractului de asistenţă juridică, fără a deroga de la regula formei scrise:

- contractul de asistenţă juridică poate fi încheiat şi prin *orice mijloc de comunicare la distanţă* (fax, e-mail, scrisoare recomandată etc.). Data încheierii contractului este cea la care a intervenit acordul de voinţă între avocat şi client. Se prezumă că avocatul a luat cunoştinţă de încheierea contractului la data la care contractul a sosit prin fax sau e-mail (semnătură electronică) la sediul profesional al avocatului. Dacă transmisiunea prin fax are loc după ora 19:00, se prezumă că avocatul a luat cunoştinţă în ziua lucrătoare următoare zilei transmisiunii. În cazul încheierii contractului prin scrisoare recomandată, se consideră încheiat la data primirii contractului semnat prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire;

- contractul de asistenţă juridică poate lua *forma unei scrisori de angajament* care să indice raporturile juridice dintre avocat şi destinatarul scrisorii, inclusiv serviciile avocaţiale şi onorariul, semnată de avocat şi transmisă clientului. În cazul în care clientul semnează scrisoarea sub orice menţiune expresă de accept a conţinutului scrisorii, aceasta dobândeşte valoarea unui contract de asistenţă juridică;

---

[1] Potrivit art. 122 din Statutul profesiei: *„(1) Contractul de asistenţă juridică trebuie să cuprindă în mod obligatoriu următoarele elemente:*

a) datele de identificare ale formei de exercitare a profesiei, denumirea, sediul profesional şi reprezentantul acesteia;

b) datele de identificare ale clientului: se indică persoana reprezentantului legal, precum şi mandatarul clientului, dacă este cazul;

c) obiectul contractului, care poate fi limitat la una sau mai multe dintre activităţile prevăzute de art. 3 din Lege ori poate avea caracter general, dând dreptul avocatului la acte de administrare şi conservare a patrimoniului clientului;

d) onorariul;

e) atestarea identităţii clientului sau a reprezentantului acestuia;

f) modul de soluţionare a litigiilor între avocat şi client;

g) semnăturile părţilor.

(2) Lipsa elementelor prevăzute la alin. (1) lit. a)-e) şi g) atrage nevalabilitatea contractului, dacă s-a produs o vătămare ce nu poate fi altfel remediată".

[2] Cu acordul prealabil al baroului de la sediul lor profesional principal şi cu respectarea cerinţelor de formă impuse de statut, formele de exercitare a profesiei pot emite şi utiliza, pe cheltuiala lor şi prin mijloace proprii, formularele de contracte în mod individual, personalizate cu elementele de identificare ale formei de exercitare a profesiei. În acest caz, formele de exercitare a profesiei vor solicita baroului acordarea de serii unice pentru formularele pe care le vor emite în sistem propriu şi personalizat. Pentru uzul în raporturile cu clienţii străini, formularele de contracte vor putea fi redactate într-o limbă de circulaţie internaţională, cu condiţia asigurării corespondenţei depline a traducerii cu modelul cuprins în anexa la Statutul profesiei. Răspunderea pentru acurateţea traducerii revine formei de exercitare a profesiei care utilizează formularele emise în sistem personalizat.

- contractul de asistență juridică se consideră a fi fost încheiat în mod tacit dacă clientul a achitat onorariul menționat în cuprinsul acestuia, achitarea acestui onorariu semnificând acceptarea contractului de către client. În acest caz, data încheierii contractului este considerată a fi data menționată în cuprinsul contractului.

Contractul de asistență juridică poate fi încheiat, în mod excepțional, și în formă verbală. Aceste situații excepționale sunt determinate de împrejurări concrete care impun asigurarea asistenței sau reprezentării juridice de urgență, fără a exista condițiile încheierii unui contract de asistență. Derogarea de la forma scrisă este numai parțială, deoarece avocatul care a prestat un serviciu avocațial pe baza acordului verbal al clientului, este obligat ca în cel mai scurt timp să încheie și contractul în forma scrisă, cu respectarea modelului obligatoriu din statut. Aceeași obligație o are și avocatul care a încheiat contractul de asistență prin mijloace de comunicare la distanță sau în forma unei scrisori de angajament.

Contractul de asistență nu este un contract de adeziune[1]. Avocatul impune clientului numai mențiunile pe care contractul trebuie să le conțină. Așa cum vom arăta, elementele esențiale ale contractului nu sunt impuse, ci dimpotrivă, sunt negociabile. Chiar și aspectele care nu sunt negociabile, nu decurg din voința avocatului, ci fie din lege, fie din Statutul profesiei, avocatul fiind el însuși obligat la respectarea lor.

b) Conținutul contractului de asistență juridică

Puterile avocatului. În principal, contractul de asistență juridică prevede întinderea puterilor pe care clientul le conferă avocatului. În lipsa unor prevederi contrare cuprinse în contractul de asistentă juridică, avocatul este împuternicit să efectueze orice act specific profesiei pe care îl consideră necesar pentru realizarea intereselor clientului. Pentru îndeplinirea actelor de dispoziție (de exemplu, renunțarea la judecată, renunțarea la drept, tranzacția, achiesarea la pretențiile părții adverse sau la hotărârea pronunțată în cauză etc.) este necesar ca în contractul de asistență să se prevadă aceasta în mod expres[2]. Este de reținut că avocatul se legitimează față de terți prin împuternicirea avocațială, dar aceasta este emisă de avocat în baza contractului de asistență. Nu este necesar ca împuternicirea să fie semnată de client, deoarece izvorul puterii avocatului îl reprezintă contractul de asistență.

Onorariul și cheltuielile efectuate în interesul clientului. Pentru activitatea depusă, avocatul are dreptul la o remunerație denumita *onorariu*. De asemenea, el are dreptul la acoperirea tuturor cheltuielilor efectuate în interesul clientului. La o analiză istorică a situației, se va observa că în societatea română apărarea era gratuită, fiind un *res communis*, un lucru la dispoziția tuturor[3]. Ideea desprinderii apărării de orice condiționare financiară, fără îndoială, este de natură să ofere avocatului măreție, superioritate și un grad ridicat de credibilitate. Totuși, așa cum s-a menționat de către prestigioși autori[4], în epoca noastră nu mai există condițiile din trecut. Avocatul este

---

[1] A se vedea, în acest sens, *Gh. Florea*, Impactul noului Cod civil asupra contractului de asistență juridică, în Buletinul I.N.P.P.A. nr. 1/2012, p. 7-12.

[2] A se vedea *V.M. Ciobanu*, Tratat..., op. cit., vol. I, p. 340.

[3] A se vedea *E. Herovanu*, op. cit., p. 458.

[4] Idem, p. 459.

un profesionist, care este condiţionat ca toţi ceilalţi membri ai societăţii să îşi câştige existenţa prin activitatea prestată. În plus, viaţa juridică din zilele noastre a devenit atât de complicată încât exerciţiul profesiei de avocat presupune o dedicare totală a timpului. Prin urmare, dacă nu ar avea dreptul la onorariu şi dacă îşi dedică tot timpul exerciţiului profesiei, se ridică întrebarea din ce ar putea să îşi câştige existenţa avocatul.

În prezent, dreptul la onorariu nu numai că este recunoscut, dar este şi protejat în mod special. Dreptului la onorariu i se conferă eficacitate şi protecţie sporită. Contractul de asistenţă juridică, legal încheiat, constituie titlu executoriu cu privire la restanţele din onorariu şi alte cheltuieli efectuate de avocat în interesul clientului. Pentru a fi pus în executare, contractul trebuie să fie învestit cu formulă executorie de judecătoria în a cărei rază teritorială se află sediul profesional al avocatului.

Onorariul constă în plata unei sume de bani[1].

Onorariul avocatului se stabileşte în mod liber, pe baza înţelegerii cu clientul. Nicio autoritate nu poate stabili onorariul, nu îl poate mări sau micşora. Dimpotrivă, Statutul profesiei interzice fixarea de onorarii minime, recomandate sau maxime de către organele profesiei, de către formele de exercitare a profesiei de avocat sau de către avocaţi.

Se permite intervenţia instanţei numai în ce priveşte reducerea cheltuielilor de judecată reprezentate de onorariul achitat avocatului, cheltuieli pe care o parte le pretinde de la cealaltă parte. Este drept că instanţa poate reduce cheltuielile de judecată pretinse de partea ce a câştigat procesul pe motiv că onorariul plătit avocatului este prea mare în raport cu valoare pricinii sau cu munca îndeplinită de avocat, dar în acest caz, judecătorul nu intervine pentru a reduce onorariul. Intervenţia judecătorului are legătură numai cu posibilitatea recuperării sumelor plătite cu titlu de onorariu de la partea care a pierdut procesul. Indiferent de intervenţia instanţei, clientul rămâne obligat să achite întreg onorariul avocatului.

Onorariul se determină şi se prevede în contractul de asistenţă juridică la data încheierii acestuia între avocat şi client, înainte de începerea asistenţei şi/sau a reprezentării clientului. În mod excepţional, atunci când natura situaţiei reclamă asistenţa sau reprezentarea juridică fără a fi posibilă încheierea unui contract de asistenţă în formă scrisă, avocatul este obligat să transmită clientului, în cel mai scurt timp posibil, o comunicare, prin care să aducă la cunoştinţa acestuia onorariile pe care le propune pentru asistenţă şi/sau reprezentare. În absenţa unei instrucţiuni exprese a clientului privind încetarea asistenţei şi/sau a reprezentării ori a unei comunicări prin care clientul îşi exprimă expres dezacordul în privinţa onorariilor, se consideră ca fiind acceptate onorariile propuse prin comunicarea făcută de avocat.

Deşi onorariul reprezintă rezultatul înţelegerii dintre avocat şi client, iar avocatul nu are obligaţia de a justifica cuantumul acestuia, există criterii care ajută la stabilirea acestuia. Statutul profesiei prevede că onorariul se stabileşte în raport cu *dificultatea, amploarea sau durata cazului* şi că depinde de fiecare dintre următoarele elemente: *a) timpul şi volumul de muncă solicitată pentru executarea mandatului primit sau a*

[1] Onorariile pot fi stabilite şi în monedă străină, sub condiţia ca plata acestora să respecte prevederile privind regimul legal al plăţilor.

activității cerute de client; b) natura, noutatea și dificultatea cazului; c) importanța intereselor în cauză; d) împrejurarea că acceptarea mandatului acordat de client îl împiedică pe avocat să accepte un alt mandat din partea unei alte persoane, dacă această împrejurare poate fi constatată de client fără investigații suplimentare; e) notorietatea, titlurile, vechimea în muncă, experiența, reputația și specializarea avocatului; f) conlucrarea cu experți sau alți specialiști, impusă de natura, obiectul, complexitatea și dificultatea cazului; g) avantajele și rezultatele obținute pentru profitul clientului ca urmare a muncii depuse de avocat; h) situația financiară a clientului; i) constrângerile de timp în care avocatul este obligat de împrejurările cauzei să acționeze pentru a asigura servicii legale performante[1]. Aceste criterii, prevăzute în Statutul profesiei, au un caracter subsecvent și orientativ. Părțile pot stabili, prin acord comun, un onorariu a cărui formare să nu respecte criteriile arătate, fără ca acest lucru să poată fi contestat în vreun fel. Criteriile ar putea fi utile în cazul în care partea solicită restituirea unei părți din onorariu, ca urmare a denunțării contractului de către avocat înainte de finalizarea serviciului profesional sau atunci când părțile nu au stabilit un onorariu, dar avocatul a prestat serviciul profesional solicitat de client (această situație, teoretic, nu poate exista, deoarece contractul de asistență trebuie să prevadă și onorariul, dar inexistența onorariului în contract nu poate conduce la concluzia nulității contractului; în acest caz, dacă serviciul profesional a fost efectuat și părțile nu se înțeleg, se poate apela la criteriile statutare pentru determinarea onorariului avocațial). După cum se poate observa, criteriile sunt însă suficient de permisive, multe dintre ele având caracter greu verificabil sau fiind puternic influențate de subiectivism. Nici nu se poate altfel, deoarece nu trebuie omis că alegerea avocatului are de multe ori la bază încrederea clientului în calitățile excepționale *intuitu personae* ale unui anumit avocat. Serviciile avocatului nu sunt standardizare, astfel că nicio standardizare a onorariilor nu este posibilă. Munca avocatului are în mare măsura caracter de creație intelectuală, motiv pentru care orice încercare de fixare a unor repere exacte de stabilire a onorariului trebuie privită ca fiind mai mult orientativă.

În ce privește forma onorariilor avocatului, acestea pot fi: *onorarii orare*[2]; *onorarii fixe (forfetare)*[3]; *onorarii de succes*[4]; *onorarii formate din combinarea*

---

[1] Unele dintre aceste criterii sunt prevăzute și în legislația franceză, care pare să fi inspirat reglementarea noastră: *timpul consacrat cauzei; munca de cercetare necesară pentru clarificarea problemelor cauzei; natura și dificultatea afacerii; importanța intereselor în cauză; incidența asupra activității cabinetului sau formei de exercitare a profesiei; notorietatea, titlurile, experiența, vechimea și specializarea avocatului; avantajele și rezultatele obținute în folosul clientului prin serviciul prestat; situația financiară a clientului.* A se vedea *B. Blanchard*, L'avocat et l'argent, în lucrarea Droit et déontologie de la profession d'avocat, L.G.D.J., Paris, 2008, p. 272-273.

[2] *Onorariul orar* este stabilit pe ora de lucru, respectiv o sumă fixă de unități monetare cuvenită avocatului pentru fiecare oră de servicii profesionale pe care le prestează clientului.

[3] *Onorariul fix (forfetar)* constă într-o sumă fixă cuvenită avocatului pentru un serviciu profesional sau pentru categorii de astfel de servicii profesionale pe care îl prestează ori, după caz, le prestează clientului.

[4] *Onorariul de succes* constă într-o sumă fixă sau variabilă stabilită pentru atingerea de către avocat a unui anumit rezultat.

criteriilor anterioare. Onorariile orare şi forfetare se plătesc indiferent de rezultatul obţinut prin prestarea serviciilor avocaţiale. Onorariul de succes se datorează numai în funcţie de rezultat sau de serviciul furnizat. În legătură cu onorariul de succes se pot face următoarele precizări:

- este esenţialmente complementar[1]. El completează onorariul fix sau orar (sau un onorariu rezultat din combinaţia acestora). Este interzisă fixarea întregului onorariu al avocatului exclusiv în raport cu rezultatul serviciului prestat;
- în cauzele penale, onorariul de succes nu poate fi practicat decât în legătură cu latura civilă a cauzei;
- nu se confundă cu pactul de *quota litis*.

Complementaritatea onorariului de succes se explică din nevoia păstrării independenţei avocatului. Aşa cum am mai arătat, pentru a fi cu adevărat independent în activitatea sa, avocatul are nevoie de o anumită detaşare de situaţia clientului. El este un profesionist care indică clientului cele mai bune argumente, în limitele legii, dar fără a abdica de la un nivel al rezonabilităţii ştiinţifice a argumentelor utilizate. În cazul în care întreaga remuneraţie a avocatului ar depinde de rezultat, se creează o periculoasă identificare a poziţiei sale cu cea a clientului, de natură să coboare pe avocat din poziţia conferită de lege. Existenţa sa materială atârnând de rezultat, avocatul îşi pierde detaşarea, luciditatea ştiinţifică şi totodată credibilitatea în faţa judecătorului, care nu mai poate vedea în el un partener în desluşirea ecuaţiei procesului.

Onorariul de succes nu se confundă cu pactul de *quota litis*. Acesta din urmă este o convenţie încheiată între avocat şi clientul său înainte de soluţionarea definitivă a unei cauze, convenţie care fixează exclusiv totalitatea onorariilor avocatului în funcţie de rezultatul judiciar al cauzei, indiferent dacă aceste onorarii constau într-o sumă de bani, un bun sau orice altă valoare. Simpla stabilire a onorariului în funcţie de valoarea litigiului nu reprezintă pact de *quota litis*, deoarece esenţa acestuia din urma o reprezintă caracterul exclusiv şi condiţionarea de rezultatul obţinut prin serviciul prestat de avocat. *Onorariul de succes* nu trebuie confundat nici cu

---

[1] Complementaritatea onorariului de succes pare să fie preluată din legislaţia franceză. Concepţiile despre misiunea avocatului şi poziţia sa în sistemul judiciar, au făcut ca până în anul 1991, onorariul de succes (de rezultat) să fie interzis avocaţilor francezi. Ideea remunerării în raport de rezultatul judiciar a fost respinsă mult timp. În anul 1991, legiuitorul francez a făcut un compromis, încercând să împace cele două curente de idei: cea tradiţională, care îl vede pe avocat apropiat de sistemul judiciar, detaşat de partea ale cărei interese juridice le promovează şi cea modernă, care îl desprinde pe avocat de sistemul judiciar şi de poziţia de interes public, aruncându-l în logica activităţii economice, unde profitul este cel care primează. Compromisul a luat forma acceptării onorariului de succes (de rezultat), dar numai cu caracter complementar. Nu s-a acceptat preluarea întregului risc procesual de către avocat, apreciindu-se pe bună dreptate că aceasta ar conduce la un veritabil comerţ cu litigii, incompatibil cu rolul avocatului în sistemul judiciar. Practica Curţii de Casaţie franceze chiar insistă asupra proporţiei dintre onorariul iniţial şi cel de succes, apreciind că un dezechilibru major – onorariul modic iniţial, combinat cu un onorariul de succes (de rezultat) – ar ascunde un veritabil pact de *quota litis*, prohibit de lege. A se vedea *R. Martin*, op. cit., p. 188-193.

dobândirea unor aporturi din afacere (activitatea juridică realizată de către avocat), deoarece el reprezintă întotdeauna o sumă de bani, iar nu părţi din obiectul litigios. Pactul de *quota litis* şi dobândirea unor aporturi din afacere sunt interzise[1].

Contestaţiile şi reclamaţiile privind onorariile se soluţionează de decanul baroului, prin decizie motivată, după ascultarea părţilor. Decizia decanului poate fi atacată la consiliul baroului de partea interesată. Hotărârea consiliului baroului este definitivă[2].

În ce priveşte cheltuielile efectuate de avocat în interesul procesual al clientului, acestea se estimează anticipat la momentul încheierii contractului şi se desocotesc pe măsura informării documentate a clientului cu privire la cuantumul şi destinaţia lor. Părţile pot suplimenta aceste cheltuieli, pe parcursul derulării contractului, prin acte adiţionale. Avocatul trebuie să deschidă un cont special pentru sumele acordare de client în vederea efectuării cheltuielilor necesare exercitării mandatului. În măsura în care cheltuielile preconizate nu au fost efectuate sau au presupus sume mai mici decât cele avansate de client, avocatul este obligat să restituie clientului sumele ramase necheltuite. Modul de administrare a sumelor predate de client avocatului, pentru cheltuieli procesuale în interesul sau, va fi stabilit prin convenţia dintre avocat şi client.

Dreptul de a denunţa unilateral contractul de asistenţă. Avocatul, precum şi clientul au dreptul să renunţe la contractul de asistenţă juridică sau să îl modifice de comun acord, în condiţiile prevăzute de Statutul profesiei. Renunţarea unilaterală a clientului nu constituie cauză de exonerare pentru plata onorariului cuvenit, pentru serviciile avocaţiale prestate, precum şi pentru acoperirea cheltuielilor efectuate de avocat în interesul procesual al clientului. În caz de denunţare a contractului de asistenţă, avocatul are obligaţia să ia în timp util şi în mod rezonabil măsuri potrivite pentru apărarea intereselor clientului, precum: notificarea acestuia, acordarea unui timp suficient clientului pentru a-şi angaja un alt avocat, predarea documentelor şi a bunurilor la care clientul este îndreptăţit şi înştiinţarea organelor judiciare.

---

[1] Pactul de *quota litis* este interzis şi prin Codul deontologic al avocatului din Uniunea Europeană. Totuşi este de observat că definiţia pactului de *quota litis* în acest cod este diferită de cea internă – *„o convenţie încheiată între avocat şi clientul său, înainte de încheierea definitivă a unei cauze de interes pentru respectivul client, convenţie prin care clientul se angajează să îi verse avocatului o parte din ceea ce rezultă de pe urma cauzei, indiferent că aceasta constă într-o sumă de bani ori în orice alt bun sau valoare"* (art. 3.3 din Codul deontologic al avocaţilor din Uniunea Europeană). În această definiţie, patul de *quota litis* pare a fi exprimat prin aportul din afacere. Definiţia noţiunii de *quota litis* din Statutul profesiei de avocat pare să fie proprie dreptului francez. A se vedea *R. Martin*, op. cit., p. 188-193. Despre pactul de *quota litis*, a se vedea *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 296-298.

[2] Deşi art. 32 din Legea nr. 51/1995 prevede că reclamaţiile şi contestaţiile privind onorariile se soluţionează de decanul baroului şi fixează şi o cale de atacare a deciziei acestuia în faţa consiliului baroului, apreciem că această prevedere nu este de natură să excludă competenţa instanţelor judecătoreşti în privinţa legalităţii onorariului fixat. A se vedea şi *I. Turculeanu, A.L. Turculeanu*, notă la sentinţa nr. 9758/2008 Jud. Craiova, în Curierul Judiciar nr. 8/2009.

B. Îndatoririle avocatului în raport cu clientul

a) Îndatoriri ce asigură calitatea serviciului prestat. Avocatul este dator să studieze temeinic cauzele care i-au fost încredinţate, angajate sau din oficiu, să se prezinte la fiecare termen la instanţele de judecată sau la organele de urmărire penală ori la alte instituţii, conform mandatului încredinţat[1], să manifeste conştiinciozitate şi probitate profesională, să pledeze cu demnitate faţă de judecători şi de părţile din proces, să depună concluzii scrise sau note de şedinţă ori de câte ori natura sau dificultatea cauzei cere aceasta ori instanţa de judecată dispune în acest sens. Nerespectarea imputabilă a acestor îndatoriri profesionale constituie abatere disciplinară.

Statutul profesiei impune anumite reguli a căror respectare reprezintă o bună premisă a calităţii serviciului avocaţial:

- avocatul este obligat să se abţină să se angajeze ori de câte ori nu poate acorda o asistenţă şi o reprezentare competente[2];
- asistarea şi reprezentarea clientului impun diligenţă profesională adecvată, pregătirea temeinică a cauzelor, dosarelor şi proiectelor, cu promptitudine, potrivit naturii cazului, experienţei şi crezului său profesional;
- avocatul va ţine permanent sub control gradul său de ocupare profesională şi extraprofesională, astfel încât să poată trata adecvat fiecare cauză, potrivit cu natura împrejurărilor şi specificul cauzei. Acesta va fi obligat să refuze un client ori de câte ori este conştient că nu îi poate oferi cu promptitudine serviciul profesional solicitat;
- avocatul acordă sfaturi juridice clientului. Sfătuirea clientului nu se rezumă la expunerea unor prevederi legale, ci va avea în vedere şi consecinţele de ordin moral, economic, social şi politic care ar putea avea relevanţă în situaţia respectivă;
- avocatul respectă opţiunile clientului în ceea ce priveşte scopul şi finalitatea asistenţei şi reprezentării, fără a abdica de la independenţă şi crezul său profesional. Avocatul se consultă permanent cu clientul în legătură cu strategia şi mijloacele tehnice şi tactice adoptate pentru atingerea scopurilor pentru care a fost angajat, dar avocatul nu este obligat să urmeze acele tehnici şi proceduri legale indicate arbitrar de client şi păstrează responsabilitatea pentru acestea, în măsura în care clientul a fost rezonabil informat asupra costurilor şi consecinţelor posibile ale acestor tehnici şi

---

[1] În cazul în care avocatul este împiedicat să îndeplinească serviciul profesional, Statutul profesiei prevede că acesta îşi va asigura substituirea cu un alt avocat din cadrul aceleiaşi forme de exercitare a profesiei sau chiar din altă forma de exercitare a profesiei. Substituirea nu poate avea loc decât cu consimţământul prealabil al clientului (art. 234). Nu poate fi concepută o substituire fără consimţământul clientului, deoarece aceasta ar încălca grav dreptul fundamental de alegere a avocatului, consacrat şi în art. 24 alin. (2) din Constituţia României. Dacă clientul nu acceptă substituirea avocatului ales, el va putea denunţa contractul de asistenţă juridică, apelând la un alt avocat.

[2] În situaţii şi împrejurări care prezintă caracter de urgenţă pentru salvgardarea şi/sau protejarea drepturilor şi intereselor clientului, avocatul poate asista şi angaja clientul chiar şi în măsura în care în acel moment nu posedă o competenţă profesională adecvată cu natura cauzei, dacă prin întârziere s-ar aduce atingere drepturilor şi intereselor clientului. În astfel de situaţii avocatul se va limita doar la ceea ce în mod rezonabil este necesar potrivit cu circumstanţele şi cu prevederile legale.

proceduri. Ori de câte ori clientul propune un demers despre care avocatul apreciază că va avea consecințe legale negative, acesta va atenționa clientul cu privire la consecințe sau, după caz, va putea denunța contractul de asistență juridică.

b) Îndatoriri privind informarea clientului și predarea actelor încredințate sau altor bunuri. Avocatul are obligația să informeze rezonabil clientul în legătură cu situația curentă a asistenței și reprezentării și de a răspunde cu promptitudine oricăror solicitări de informare din partea clientului. Această obligație se păstrează chiar dacă comunicarea anumitor informații în legătură cu cauza respectivă ar contraveni intereselor personale ale avocatului. Avocatul nu este obligat să informeze clientul în măsura în care s-a convenit în prealabil acest lucru. În cazul în care clientul este o persoană juridică, obligația avocatului este de a informa exclusiv reprezentanții legali sau persoanele expres desemnate în contract în acest scop.

Avocatul este obligat să restituie actele ce i s-au încredințat persoanei de la care le-a primit. De asemenea, avocatul este obligat să predea clientului sau persoanei desemnate de acesta bunurile sau sumele de bani dobândite ca urmare a serviciului prestat. În acest sens, se prevede că avocatul ține distinct evidența bunurilor aparținând clienților săi sau unor terțe părți care i-au fost încredințate în legătură cu exercitarea profesiei. Dacă există riscul ca un client să dea fondurilor deținute de avocat o astfel de destinație încât avocatul să nu își mai poată încasa onorariul cuvenit, avocatul are un drept de retenție asupra acestora pentru acoperirea onorariului datorat. Aceasta nu dă dreptul avocatului să rețină fonduri în scopul de a constrânge clientul să îi accepte pretențiile cu privire la onorariu. Partea de onorariu care face obiectul disputei trebuie în acest caz depozitată într-un cont special. Avocatul trebuie să propună în cel mai scurt timp clientului soluții pentru aplanarea conflictului privitor la onorariu, în limitele legii și ale statutului profesiei. Partea din fonduri care nu face obiectul niciunei dispute cu clientul trebuie de îndată transferată acestuia. Dreptul de retenție nu se întinde niciodată asupra înscrisurilor originale pe care clientul le-a pus la dispoziția avocatului.

c) Îndatoriri privind păstrarea secretului profesional și evitarea conflictelor de interese. Secretul profesional. Păstrarea secretului profesional reprezintă una dintre cele mai importante îndatoriri ale avocatului. Potrivit Statutului profesiei, secretul profesional vizează toate informațiile și datele de orice tip, în orice formă și pe orice suport, furnizate avocatului de către client în scopul acordării asistenței juridice și în legătură cu care clientul a solicitat păstrarea confidențialității, precum și orice documente redactate de avocat care conțin sau se fundamentează pe informațiile ori datele furnizate de client în scopul acordării asistenței juridice și a căror confidențialitate a fost solicitată de client (art. 220). Prin natura activității sale, avocatul are acces la informații care au caracter confidențial. Cunoașterea lor este esențială pentru a organiza în folosul clientului o apărare completă. Siguranța nedivulgării informațiilor oferite de către client avocatului reprezintă un aspect esențial, deoarece în absența unei obligații ferme a avocatului de a păstra secretul informațiilor primite în exercițiul profesiei, clientul ar avea rezerve atunci când s-ar pune problema de a expune situația de fapt în întreaga ei complexitate. În aceste condiții, apărarea ar fi greu de organizat. Față de importanța acestei probleme, Statutul profesiei prevede: *confidențialitatea și secretul*

profesional garantează încrederea în avocat şi constituie obligaţii fundamentale ale avocatului. Secretul profesional este de ordine publică. Nici măcar clientul nu poate să îl dezlege pe avocat de obligaţia de păstrare a secretului profesional, cu atât mai puţin alte persoane sau autorităţi publice.

Avocatul nu poate fi obligat în nicio circumstanţă şi de către nicio persoană să divulge secretul profesional. Avocatul nu poate fi dezlegat de secretul profesional nici de către clientul său şi nici de către o altă autoritate sau persoană. Se exceptează însă cazurile în care avocatul este urmărit penal, disciplinar, sau atunci când există o contestaţie în privinţa onorariilor convenite, exclusiv pentru necesităţi stricte pentru apărarea sa.

Obligaţia de a păstra secretul profesional este absolută şi nelimitată în timp. Obligaţia se întinde asupra tuturor activităţile avocatului, ale asociaţilor săi, ale avocaţilor colaboratori, ale avocaţilor salarizaţi din cadrul formei de exercitare a profesiei, inclusiv asupra raporturilor cu alţi avocaţi. Prin excepţie, avocatul nu mai este ţinut de obligaţia de a păstra secretul profesional şi poate să folosească informaţiile cu privire la un fost client, dacă acestea au devenit publice.

Pentru asigurarea păstrării secretului profesional, avocatul are obligaţia de a păstra lucrările numai la sediul profesional (sediul profesional poate fi şi în locuinţa avocatului) sau în spaţiile avizate în acest sens de consiliul baroului. Sediul profesional şi celelalte spaţii în care avocatul îşi desfăşoară activitatea profesională trebuie să fie apte pentru a asigura păstrarea secretului profesional. Avocatul are obligaţia să se opună percheziţionării domiciliului, a sediului profesional principal, secundar şi a biroului de lucru, precum şi percheziţiei corporale, cu privire la actele sau lucrările cu caracter profesional aflate în aceste spaţii ori asupra sa. De asemenea, avocatul este obligat să se opună şi ridicării înscrisurilor şi bunurilor constând în acte şi lucrări cu caracter profesional, dacă nu sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege şi, în orice caz, trebuie să îl încunoştinţeze, de îndată, despre cele întâmplate, pe decanul baroului.

Încălcarea obligaţiei de a păstra secretul profesional constituie abatere disciplinară gravă.

Păstrarea secretului profesional reprezintă şi un alt aspect ce face obiectul drepturilor pe care avocatul le are în raport cu autorităţile judiciare sau cu alte autorităţi publice şi la care ne vom referi în partea rezervată acestora.

Conflictul de interese. Între secretul profesional şi conflictul de interese există o indisolubilă legătură. Interdicţia de a apăra clienţi cu interese contrare îşi are în mare măsură logica în faptul că, în acest caz, avocatul ar fi pus în situaţia de a folosi informaţiile obţinute de la un client în defavoarea acestuia, iar strategiile şi tacticile de apărare ar fi cunoscute de adversar.

Avocatul nu poate asista sau reprezenta părţi cu interese contrare în aceeaşi cauză sau în cauze conexe şi nu poate pleda împotriva părţii care l-a consultat mai înainte în legătură cu aspectele litigioase concrete ale pricinii. Pentru evitarea conflictului de interese, avocatul trebuie să nu consilieze sau să reprezinte într-una şi aceeaşi cauză mai multe părţi, atunci când acestea au interese contrare sau când există posibilitatea ca în cursul procesului interesele acestora să devină contrare. Desigur respectarea

acestei reguli implică din partea avocatului şi experienţa necesară pentru înţelegerea situaţiei juridice a fiecărei părţi implicate în cauză şi a modului în care apărarea uneia ar putea influenţa situaţia celeilalte. Din cauză că existenţa unui conflict sau eventual conflict de interese nu este întotdeauna atât de clară, Statutul profesiei încearcă să determine cu mai multă precizie ipotezele ce conturează aceasta noţiune. Se prevede că *există conflict de interese*:

- în activitatea de consultanţă, când, la data solicitării sale, avocatul care are obligaţia de a da clientului său o informaţie completă, loială şi fără rezerve nu îşi poate îndeplini misiunea fără a compromite interesele unuia sau ale mai multor clienţi, prin analiza situaţiei prezentate, prin utilizarea mijloacelor juridice preconizate sau prin concretizarea rezultatului urmărit;

- în activitatea de asistare şi de apărare, atunci când, la data sesizării sale, asistarea mai multor părţi ar determina avocatul să prezinte o altă apărare, diferită de aceea pentru care ar fi optat dacă i-ar fi fost încredinţată apărarea intereselor unei singure părţi, inclusiv în ceea ce priveşte tehnicile şi mijloacele profesionale ale apărării;

Există conflict de interese şi atunci când, prin modificarea sau evoluţia situaţiei ce i-a fost prezentată iniţial, avocatul descoperă că se afla într-una din ipotezele prezentate anterior.

Nu există conflict de interese:

- atunci când, după ce şi-a informat clienţii şi a primit acordul acestora, avocatul, în exercitarea diferitelor sale activităţi, va încerca să concilieze contrarietatea de interese;

- atunci când, în acord deplin cu clienţii, avocatul îi consiliază ca, plecând de la situaţia ce i-a fost prezentată, să adopte o strategie comună sau dacă, în cadrul unei negocieri, avocaţii care sunt membri ai aceleiaşi forme de exercitare a profesiei intervin separat pentru clienţi diferiţi, care sunt însă informaţi cu privire la această apartenenţă comună;

- atunci când, după ce avocatul aduce la cunoştinţa fiecăruia dintre clienţii potenţial afectaţi de asistenţa juridică acordată existenţa sau posibilitatea creării unui conflict de interese, precum şi eventualele consecinţe nefavorabile ale acestuia, fiecare dintre respectivii clienţi îşi dau acordul expres şi prealabil cu privire la prestarea activităţii de asistenţă juridică.

Există o inconsecvenţă în Statutul profesiei. Se prevede că conflictul de interese poate fi înlăturat prin acordul tuturor părţilor ce ar putea fi afectate (art. 117). Acest lucru este corect, dar el este greu compatibil cu prevederea din acelaşi statut, conform căreia păstrarea secretului profesional este de ordine publică [art. 8 alin. (1)]. De la ordinea publică, în principiu, nu se poate deroga prin convenţii particulare, iar, aşa cum am arătat, evitarea conflictului de interese îşi are sursa în riscul de a fi violat secretul profesional. Cred că, în realitate, referirea la *ordinea publică*, făcută în legătură cu păstrarea secretului profesional, doreşte să marcheze faptul că aceasta este opozabilă şi autorităţilor publice, care trebuie să aibă o conduită aptă să permită avocatului să păstreze secretul profesional şi să se abţină de la orice acte de natură să-l oblige pe avocat să divulge informaţiile cu caracter confidenţial.

În legătura cu secretul profesional şi evitarea conflictului de interese în apărarea clienţilor, Statutul profesiei instituie reguli speciale aplicabile formelor asociative de exercitare a profesiei:

- cabinetele asociate nu pot angaja clienţi cu interese contrare. Un cabinet asociat nu poate accepta o cauză sau un client dacă unul dintre cabinetele asociate se opune în mod justificat;
- în cazul în care avocaţii practică profesia într-o formă asociativă, în colaborare sau în conlucrare cu alţi avocaţi, obligaţiile de păstrare a secretului profesional se aplică tuturor avocaţilor;
- societatea civilă profesională şi avocaţii care profesează în cadrul ei nu pot acorda asistenţă juridică unor persoane cu interese contrare.

Încălcarea obligaţiei de a evita conflictul de interese reprezintă o abatere disciplinară gravă.

Dincolo de sancţiunile disciplinare, conflictul de interese poate îmbrăca şi forma răspunderii penale. Noul Cod penal reglementează infracţiunea de *asistenţă de reprezentare neloială*, care reprezintă fapta avocatului sau a reprezentantului unei persoane care, în înţelegere frauduloasă cu o persoană cu interese contrare în aceeaşi cauză, în cadrul unei proceduri judiciare sau notariale, vatămă interesele clientului sau ale persoanei reprezentate. Aceasta se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă. Aceeaşi pedeapsă intervine pentru înţelegerea frauduloasă dintre avocat sau reprezentantul unei persoane şi un terţ interesat de soluţia ce se va pronunţa în cauză, în scopul vătămării intereselor clientului sau ale persoanei reprezentate. Acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

d) Obligaţia avocatului de a avea asigurare de răspundere profesională. Obligaţia de a se asigura pentru răspunderea profesională decurge din lege, iar nu din contractul de asistenţă judiciară. Cu toate acestea, ea este prevăzută în beneficiul clientului. Avocatul poate produce daune prin modul defectuos de prestare a serviciului, caz în care clientul trebuie să aibă siguranţa acoperirii prejudiciilor. Avocatul beneficiază de dreptul de a separa patrimoniul profesional de patrimoniul personal. Răspunderea se angajează în limita patrimoniului profesional, care ar putea să nu satisfacă necesitatea acoperirii prejudiciilor produse. Din această cauză, existenţa unei asigurări de răspundere reprezintă pentru client un avantaj[1]. Neîndeplinirea obligaţiei atrage neînscrierea în tabloul anual al avocaţilor cu drept de exercitare a profesiei.

C. Răspunderea civilă a avocatului. În raporturile cu clientul avocatul răspunde pentru prejudiciile provocate prin neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare

---

[1] Asigurarea de răspundere profesională cu caracter minim obligatoriu se încheie cu respectarea următoarelor reguli:

a) avocatul stagiar se asigură pentru un risc asigurat în valoare de minimum 3.000 euro anual;

b) avocatul definitiv se asigură pentru un risc asigurat în valoare de minimum 6.000 euro anual.

a obligațiilor ce decurg din contractul de asistență juridică. Prin urmare răspunderea avocatului are natură contractuală.

În ce privește condițiile de atragere a răspunderii, legea nu conferă avocatului un statut privilegiat în raport cu alți profesioniști. Avocatul răspunde pentru culpa simplă[1]. Reamintesc că, în principiu, magistrații nu răspund civil decât în cazul în care fapta este săvârșită cu rea-credință sau culpă gravă.

Obligațiile asumate de avocat prin contractul de asistență juridică sunt, în principiu, obligații *„de mijloace"*, iar nu *„de rezultat"*. Prin urmare, proba culpei în neîndeplinirea obligațiilor contractuale de către avocat revine clientului[2]. Aparent, aceasta este greu de realizat, deoarece niciodată nu se va ști exact dacă procesul a fost pierdut din cauza caracterului defectuos al serviciilor prestate de avocat sau pentru că clientul nu avea dreptate. Totuși, în cadrul obligației generale de diligență ce revine avocatului, se pot regăsi mai multe obligații concrete cu rezultat exact, precum depunerea unei cereri în termenul prevăzut de lege sau de instanță, respectarea condițiilor de formă ale unei cereri, prezența la un anumit termen de judecată etc. Încălcarea acestora poate fi dovedită cu ușurință de către client. În plus, există activitatea de consultanță, unde oferirea unei informații eronate (de exemplu, o lege ieșită din uz sau vădit inaplicabilă în problema respectivă, omisiunea unor informații esențiale pentru client etc.) poate conduce la atragerea răspunderii civile a avocatului. Nu se pune însă problema atragerii răspunderii avocatului pentru susținerea unei teze juridice care nu a fost primită de instanță sau pentru o construcție juridică care a fost ulterior infirmată în drept.

Statutul profesiei prevede că în contractul de asistență juridică se pot stipula clauze prin care să se modifice limitele răspunderii civile a avocatului, dar nu este permisă o clauză de exonerare totală de răspundere a acestuia. O astfel de clauză este considerată nescrisă.

Pentru acoperirea eventualelor daune, legea impune avocatului obligația de a avea asigurare de răspundere civilă.

8.2. Drepturile și îndatoririle avocatului în raport cu profesia

A. Dreptul avocatului de a alege și de a fi ales în organele de conducere ale profesiei. Dreptul de a alege și a fi ales în cadrul organelor profesiei poate fi exercitat cu limitele prevăzute de lege și statut.

---

[1] În forma inițială a legii, se prevedea că „avocatul este răspunzător față de client numai pentru prejudiciul adus prin acte sau fapte săvârșite cu intenție". Curtea Supremă de Justiție a sesizat Curtea Constituțională pe calea controlului anterior promulgării, apreciind că se încalcă dreptul clientului de a obține daune și pentru culpa gravă. Curtea Constituțională a admis obiecția de neconstituționalitate, reținând că limitarea prin lege a răspunderii avocatului față de client numai la prejudiciul produs prin acte sau fapte săvârșite cu intenție, creează un privilegiu, contrar principiului egalității înscris în art. 16 din Constituție. Curtea a reținut că regula generală o constituie răspunderea pentru pagubele produse prin culpă.

[2] A se vedea *V.M. Ciobanu*, Tratat..., op. cit., vol. I, p. 104.

Legea şi Statutul impun anumite condiţii de vechime în profesie pentru ocuparea anumitor funcţii[1]. Rolul vechimii în profesie este firesc. Autoritatea şi notorietatea necesară exerciţiului normal al unor funcţii de conducere în profesia de avocat nu pot veni decât după un exerciţiu suficient de constant al profesiei. Se prevăd condiţii de vechime precum:

- pentru alegerea în calitatea de membru în consiliul baroului, o vechime continuă de cel puţin 8 ani în profesie [art. 56 alin. (1) din Legea nr. 51/1995]; aceeaşi condiţie de vechime este cerută şi pentru alegerea în comisia de cenzori;
- pentru alegerea în calitatea de decan al baroului Statutul profesiei impune o vechime în profesie de cel puţin 10 ani şi o vechime de cel puţin 5 ani în calitatea de membru al respectivului barou;
- în organele de conducere ale U.N.B.R. sunt avocaţi definitivi, cu o vechime neîntreruptă în profesie de cel puţin 8 ani; la congresele care nu au caracter electiv pot participa, în calitate de delegaţi şi avocaţi care nu întrunesc această condiţie de vechime.

B. Îndatorirea de a participa la activităţile profesionale. Avocaţii au obligaţia de a participa la toate şedinţele convocate de consiliul baroului, la activităţile profesionale şi şedinţele organelor de conducere din care fac parte. Absentarea repetată constituie abatere disciplinară.

C. Dreptul avocatului la asigurări sociale, în propriul sistem, în condiţiile legii. Avocaţii nu sunt cuprinşi în sistemul public de pensii. Există o veche şi neîntreruptă tradiţie ca avocaţii să aibă propriul sistem de asigurări sociale. Sistemul de asigurări sociale al avocaţilor este reglementat prin lege[2] şi se bazează pe contribuţia acestora, precum şi pe alte surse prevăzute de lege ori de Statutul Casei de Asigurări a Avocaţilor.

Timpul servit în avocatură este considerat vechime în muncă. Constituie vechime în profesia de avocat perioada în care avocatul a exercitat funcţia de judecător, procuror, notar, a îndeplinit funcţii de specialitate juridică în aparatul Parlamentului,

---

[1] S-a pus şi problema dacă avocaţii pensionari aflaţi în continuarea activităţii după pensionare au dreptul să candideze şi să fie aleşi în organele de conducere ale profesiei. Este ipoteza în care un avocat care îndeplineşte condiţiile de pensionare prevăzute de lege solicită şi i se aprobă de către consiliul baroului continuarea exercitării profesiei pe baza avizului medical, acelaşi avocat manifestându-şi voinţa de a candida pentru funcţia de consilier în consiliul baroului sau pentru funcţia de decan. În această problema, prin decizia interpretativă nr. 320 din 8 martie 2008 a Consiliului U.N.B.R. s-a stabilit că nu există vreun impediment ca avocatul în cauză să candideze şi să fie ales consilier al baroului sau decan. Desigur este necesar ca avocatul în cauză să fie înscris în tabloul baroului, cu drept de exercitare a profesiei. Este de reţinut că avocatul pensionar care continuă exercitarea profesiei sau este menţinut în profesie este obligat să contribuie la constituirea fondului sistemului propriu de asigurări sociale în condiţiile prevăzute de legislaţia pensiilor şi asigurărilor sociale pentru avocaţi.

[2] Legea nr. 72/2016 privind sistemul de pensii şi alte drepturi de asigurări sociale ale avocaţilor (M.Of. nr. 342 din 5 mai 2016).

Administrației Prezidențiale, Guvernului, Curții Constituționale, Avocatului Poporului, Curții de Conturi și Consiliului Legislativ, precum și perioada în care acesta a fost suspendat din profesie în vederea exercitării unei funcții de demnitate publică sau a unei funcții asimilate cu funcția de demnitate publică (art. 34 din Legea nr. 51/1995)[1].

Potrivit legii, avocații au dreptul la următoarele categorii de pensii: a) *pensia pentru limită de vârstă*[2]; b) *pensia de retragere definitivă din profesie*; c) *pensia anticipată*[3]; d) *pensia de invaliditate*[4]; e) *pensia de urmaș*[5]. Vârsta standard de pensionare este de 65 de ani atât pentru bărbați, cât și pentru femei, iar stagiul minim de cotizare atât pentru femei, cât și pentru bărbați este de 15 ani. Stagiul complet de cotizare este de 35 de ani atât pentru bărbați, cât și pentru femei.

În afara de dreptul la pensie, a cărui asigurare reprezintă principalul scop al sistemului autonom, asigurații sistemului de asigurări sociale pentru avocați au dreptul și la: *indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă, cauzată de boli obișnuite, accidente de muncă sau accidente în afara muncii; indemnizații pentru maternitate; ajutor pentru creșterea copilului; ajutor de deces*. Aceste drepturi se acordă însă, numai în condițiile și cu procedura prevăzute în Statutul Casei de Asigurări a Avocaților.

Avocatul are dreptul la recuperarea capacității de muncă prin una sau mai multe perioade de repaus în fiecare an. În aceste perioade avocatul nu prestează activitățile sale profesionale obișnuite. Perioadele de repaus se stabilesc de fiecare formă de exercitare a profesiei pentru avocații care își desfășoară activitatea în cadrul ei. Dacă prin prevederile contractului de asistență juridică s-a acordat avocatului dreptul de a fi substituit, în perioadele de repaus avocatul este obligat să asigure substituirea sa

---

[1] Perioada în care un avocat a fost suspendat din profesie, în vederea exercitării unei funcții de demnitate publică sau a unei funcții asimilate cu funcția de demnitate publică, este luată în calcul la stabilirea vechimii în avocatură, în condițiile achitării cotelor de contribuție la C.A.A.. [art. 318 alin. (3) din Statutul profesiei]. Perioada de timp în care un avocat este parlamentar se ia în calcul la stabilirea stagiului de cotizare, în condițiile achitării contribuției legale la fondurile administrate de C.A.A. pe perioada mandatului. Indemnizația de parlamentar cumulată cu eventualele venituri din activitatea de avocat, desfășurată în perioada mandatului de parlamentar, se consideră venituri din profesie, luându-se în calcul la stabilirea drepturilor de pensie în sistemul propriu de pensii și alte drepturi de asigurări sociale ale avocaților (art. 7 din Legea nr. 72/2016).

[2] Pensia pentru limită de vârstă se cuvine asiguraților care îndeplinesc cumulativ, la data pensionării, condițiile legale privind vârsta standard de pensionare și stagiul minim de cotizare prevăzute de lege.

[3] Pensia anticipată se cuvine, cu cel mult 5 ani înaintea împlinirii vârstei standard de pensionare, asiguraților care au depășit cu cel puțin 5 ani stagiul complet de cotizare realizat numai în profesia de avocat.

[4] Au dreptul la pensie de invaliditate avocații care și-au pierdut total capacitatea de muncă din cauza: a) bolilor obișnuite; b) accidentelor de muncă; c) accidentelor care nu au legătură cu munca.

[5] Pensia de urmaș se cuvine copiilor și soțului supraviețuitor, dacă susținătorul decedat era pensionar sau îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii.

pentru acele activităţi profesionale care nu suferă amânare sau pentru cele în legătură cu care amânarea prejudiciază interesele clientului.

Casa de Asigurări a Avocaţilor. Casa de Asigurări a Avocaţilor este o persoană juridică de interes public, autonomă, învestită cu personalitate juridică, având patrimoniu şi buget proprii. C.A.A. funcţionează în cadrul U.N.B.R. Aceasta poate înfiinţa, filiale sau sucursale, organizate pe lângă barouri. Sunt membri de drept ai Casei toţi avocaţii români şi străini care figurează în tablourile cu drept de exercitare a profesiei, avocaţii pensionari şi urmaşii acestora cu drepturi proprii la pensie. Membrii de drept ai C.A.A. au calitatea de asiguraţi ai acesteia. Avocaţii înscrişi în barou care nu figurează în tabloul avocaţilor cu drept de exercitare a profesiei, nu au calitatea de membri ai Casei, dar au dreptul la prestaţiile de asigurări sociale corespunzător perioadei în care şi-au exercitat profesia.

Casa de Asigurări a Avocaţilor este condusă şi administrată de un consiliu format din 7 membri, dintre care 5 avocaţi în activitate şi 2 avocaţi pensionari, cu o vechime de cel puţin 15 ani în profesie, aleşi de Consiliul U.N.B.R. din filiale diferite, pentru un mandat de 4 ani, care poate fi reînnoit o singură dată.. Controlul financiar al Casei de Asigurări a Avocaţilor se exercită de către comisia de cenzori, compusă din 3 membri, dintre care 2 avocaţi în activitate şi un avocat pensionar, aleşi de Congresul avocaţilor pentru o perioadă de 4 ani dintre avocaţii cu o vechime neîntreruptă în profesie de cel puţin 10 ani. Mandatul lor poate fi reînnoit o singură dată..

D. Obligaţia avocatului de a contribui la sistemul propriu de asigurări sociale şi de a achita taxele prevăzute pentru formarea bugetului baroului. Se identifică mai multe obligaţii, toate de natură pecuniară, dar cu funcţii şi finalităţi total diferite. Confuzia ce se petrece adesea între aceste obligaţii provoacă o stare de nemulţumire în rândurile avocaţilor tineri, care favorizează discursuri populiste în cadrul profesiei, bazate în general pe promisiuni de diminuare a contribuţiilor. Bineînţeles, în cele mai multe cazuri, aceste discursuri nu au fundament, fiind simple încercări de captare a atenţiei sau a voturilor în cadrul luptelor electorale din interiorul unui barou. La nivelul organelor centrale însă, problema contribuţiilor avocaţilor are un caracter mult mai tehnic şi responsabil.

În primul rând avocatul contribuie cu o cotă lunară, în funcţie de veniturile obţinute din profesie, la formarea fondului Casei de Asigurări a Avocaţilor şi filialelor acesteia. Printre principiile puse de lege la baza sistemului de asigurări sociale al avocaţilor se regăsesc cele ale solidarităţii, obligativităţii şi contributivităţii. Deci impunerea obligaţiei de a contribui financiar la susţinerea sistemului de asigurări sociale nu reprezintă o dorinţă a organelor profesiei care să poată fi eventual pusă în discuţie. Ea este o obligaţie legală. În plus, această contribuţie nu are nicio legătură cu bugetul baroului sau al U.N.B.R. Fondul Casei de Asigurări a Avocaţilor asigură plata drepturilor sociale ale acestora, aşa cum am arătat anterior. Funcţionarea corespunzătoare a sistemului autonom de asigurări sociale presupune disciplină în plata contribuţiilor şi a urmăririi încasărilor. În caz contrar, sincopa sistemului ar prejudicia toţi avocaţii, punând în pericol dreptul la pensie şi alte categorii de drepturi recunoscute potrivit legii şi statutului Casei.

În al doilea rând, avocatul trebuie să contribuie financiar la formarea bugetului baroului. Bugetul U.N.B.R. se realizează prin contribuţia barourilor.

Cuantumul şi termenele de plată a contribuţiilor la sistemul de asigurări este stabilit de Consiliul U.N.B.R. în funcţie de cerinţa acoperirii nevoilor curente de plată ale Casei de Asigurări a Avocaţilor. Contribuţiile avocaţilor la bugetele barourilor se stabilesc prin decizie a acestora, iar cele ale barourilor la bugetul U.N.B.R., de către Consiliul U.N.B.R.

Aşa cum am arătat, dintr-o ciudată confuzie, de multe ori se vorbeşte despre diminuarea „taxelor la barou şi U.N.B.R.", cu referire însă la contribuţia la Casa de Asigurări a Avocaţilor, făcându-se abstracţie de faptul că sunt bugete distincte şi că în cazul contribuţiei la sistemul de asigurări sociale se susţine propriul drept la dobândirea unei pensii sau a unei indemnizaţii prevăzute de lege sau de statut.

Este de reţinut că neplata contribuţiilor şi taxelor arătate anterior determină aplicarea de majorări de întârziere. Separat de aceasta, în cazul neplăţii contribuţiilor timp de 3 luni de la scadenţa acestora, intervine şi sancţiunea suspendării calităţii de avocat şi implicit, a exerciţiului profesiei, până la achitarea integrală a datoriilor.

E. Obligaţia avocatului de a ţine evidentele cerute de lege şi statut. Avocatul este obligat să ţină evidenţele cerute de lege şi de statut cu privire la cauzele în care s-a angajat.

Avocatul este obligat să ţină următoarele evidenţe: a) *contractele de asistenţă juridică*; b) *registrul de evidenţă a contractelor de asistenţă juridică* (modelul este prezentat în anexa nr. XVII la Statutul profesiei); c) *registrul de înregistrare a actelor juridice atestate de avocat cu privire la identitatea părţilor, conţinutul şi data actelor* (modelul este prezentat în anexa nr. XVIII la Statutul profesiei); d) *registrul de înregistrare a activităţilor fiduciare* (modelul este prezentat în anexa nr. XIX la Statutul profesiei); e) *registrul de înregistrare a părţilor de interes, a părţilor sociale şi/sau a acţiunilor societăţilor* (modelul este prezentat în anexa nr. XX la Statutul profesiei).

Evidenţele arătate, mai puţin contratele de asistenţă, pot fi consultate de către un delegat al consiliului baroului, pentru a verifica îndeplinirea de către avocat a obligaţiilor prevăzute de lege şi statut, inclusiv plata contribuţiilor la sistemul de asigurări al avocaţilor[1].

F. Dreptul avocatului la sediu profesional şi la sedii secundare. Oricare dintre formele de exercitare a profesiei prevăzute de lege are dreptul la sediu profesional în circumscripţia baroului în care sunt înscrişi. Formele de exercitare a profesiei de avocat au dreptul să îşi stabilească sedii secundare în circumscripţiile barourilor din care nu fac parte. Acest drept nu trebuie interpretat în sensul ca i-ar corespunde o obligaţie corelativă a baroului de a pune la dispoziţie un spaţiu în vederea exercitării profesiei.

---

[1] Pentru detalii, a se vedea *Cr. Gheorghe, D. Oancea*, în *D. Oancea (coord.)*, Legea privind organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, op. cit., p. 193-194.

În principiu, deschiderea unui sediu secundar este facultativă. Totuşi, în cazul acelor forme de exercitare a profesiei de avocat a căror activitate se desfăşoară preponderent[1] în circumscripţia unui barou situat pe raza unei alte curţi de apel decât aceea în care se află situat sediul lor principal, este obligatorie stabilirea unui sediu secundar în circumscripţia baroului în raza teritorială a căruia se desfăşoară preponderent activitatea. Nerespectarea acestei obligaţii constituie abatere disciplinară gravă.

Înfiinţarea sediilor secundare se aprobă, la cerere, de consiliul baroului în circumscripţia căruia urmează să se deschidă sediul secundar.

Sub aspectul obligaţiilor pecuniare, înfiinţarea sediului secundar are ca efecte obligaţia avocatului de a achita taxa de înscriere şi contribuţia la bugetul baroului pe raza căruia funcţionează sediul secundar, separat de taxele plătite la baroul la care îşi are sediul principal. În ceea ce priveşte contribuţia la fondul Casei de Asigurări a Avocaţilor, aceasta se achită numai la filiala de pe lângă baroul la care este înscris sediul principal.

G. Dreptul şi obligaţia avocatului de a utiliza însemnele profesiei. Avocatul are obligaţia să poarte robă, în faţa tuturor instanţelor judecătoreşti, precum şi în faţa Curţii Constituţionale din România. Roba poate fi purtată şi în faţa instanţelor judecătoreşti din alte state, cu respectarea condiţiilor impuse de legislaţia naţională a statului în cauză, precum şi în faţa jurisdicţiilor internaţionale a căror activitate poate fi asimilată cu cea a instanţelor judecătoreşti, cu respectarea condiţiilor impuse de normele specifice ale acestor jurisdicţii.

Avocatul are obligaţia să poarte insignă şi să deţină legitimaţie de avocat, cu care se identifică în faţa instanţelor judecătoreşti, a organelor de urmărire penală, a autorităţilor cu atribuţii jurisdicţionale, a notarilor publici şi a executorilor judecătoreşti, a organelor administraţiei publice şi a instituţiilor publice, precum şi a altor persoane juridice şi fizice, inclusiv în faţa avocaţilor, cu care intră în contact în exercitarea activităţilor sale.

Modelul robei şi al insignei sunt stabilite în Statutul profesiei.

H. Obligaţia avocatului de a folosi mijloace oneste în ce priveşte dobândirea clientelei. Publicitatea formelor de exercitare a profesiei. Avocatul are obligaţia să folosească atât în mod direct, cât şi indirect numai procedee oneste în scopul dobândirii clientelei.

În îndeplinirea acestei obligaţii trebuie plecat de la faptul că activitatea avocatului nu are caracter comercial. Practicile de dobândire a clientelei nu pot fi cele aplicabile în zona comercialului. Este de neînchipuit ca avocaţii să facă reclamă şi publicitate de tipul celei pe care o întâlnim în cazul produselor şi serviciilor comerciale. Pentru

---

[1] Potrivit Statutului profesiei, o activitate va fi considerată a fi desfăşurată preponderent pe raza altui barou dacă aceasta generează majoritatea angajamentelor profesionale încheiate în decursul unui semestru calendaristic de către respectiva formă de exercitare a profesiei [art. 223 alin. (6) teza a III-a].

păstrarea specificului activității avocațiale, legea și statutul impun un regim special în ce privește publicitatea activității.

Principiile[1] ce stau la baza publicității formelor de exercitare a profesiei pot fi redate astfel:

- mijloacele de publicitate a formelor de exercitare a profesiei au ca scop numai să asigure publicului informații cu privire la activitatea desfășurată de acestea. Acestea nu pot fi folosite ca reclamă în scopul dobândirii de clientelă;
- publicitatea trebuie să fie veridică, să respecte secretul profesional și să fie realizată cu demnitate și prudență;
- sunt interzise mențiunile laudative sau comparative, precum și indicațiile referitoare la identitatea clienților.

În ceea ce privește mijloacele de publicitate pe care le pot utiliza formele de exercitare a profesiei de avocat, sunt acceptate:

a) plasarea unei firme[2];

b) anunțuri de publicitate, în condițiile prevăzute de statut[3];

---

[1] Aceste principii corespund și regulilor deontologice stabilite în Codul deontologic al avocatului din Uniunea Europeană: *„avocatul este autorizat să informeze publicul asupra serviciilor pe care le oferă cu condiția ca informația să fie fidelă, veridică și să respecte secretul profesional și alte principii esențiale ale profesiei"*.

[2] Firma trebuie să aibă dimensiunile maxime de 40 × 60 cm și va fi amplasată la intrarea imobilului și/sau a spațiului ocupat în care forma de exercitare a profesiei își are sediul profesional principal sau secundar ori biroul de lucru. Mențiunile ce pot fi cuprinse în firmă sunt prevăzute în Statutul profesiei (anexa XXII).

[3] Formele de exercitare a profesiei pot publica anunțuri în mica sau în marea publicitate numai în presa scrisă, cu ocazia stabilirii ori a schimbării sediului profesional, a sediului secundar și/sau a biroului de lucru, precum și a modificării formelor acestora. Dimensiunea anunțului este de maximum 6 × 9 cm. Nu este permisă publicitatea prin mijloace audiovizuale. Decizia CNA nr. 38 din 18 februarie 2003 privind publicitatea politică și publicitatea referitoare la exercitarea unor profesii, prevede că *este interzisă publicitatea la cabinetele notariale și la orice formă de exercitare a profesiei de avocat*. De asemenea, membrii activi ai barourilor nu pot realiza sau modera emisiuni în care se dezbat cazuri aflate în cercetare sau pe rolul instanțelor de judecată. Participarea și intervențiile avocaților în emisiunile audiovizuale în care se dezbat cazuri aflate în cercetare sau pe rolul instanțelor și în care aceștia sunt angajați, trebuie să respecte normele deontologice ale profesiei de avocat. De asemenea, potrivit art. 43 din Decizia C.N.A. nr. 220/2011 privind Codul de reglementare a conținutului audiovizual:

„(1) Radiodifuzorii trebuie să evite să aducă atingere dreptului la un proces echitabil ori interesului legitim al oricăreia dintre părțile unor cauze aflate pe rol în justiție sau în curs de cercetare, prin comentariile și luările de poziție proprii sau ale invitaților, inclusiv ale avocaților părților.

(2) Radiodifuzorii nu pot difuza emisiuni realizate sau moderate de către persoane învinuite sau inculpate în care se discută aspecte legate de cazul personal aflat în cercetare sau pe rolul instanțelor de judecată.

(3) Radiodifuzorii nu pot difuza emisiuni realizate sau moderate de către membri activi ai barourilor de avocați, în care se dezbat cazuri aflate în cercetare ori pe rolul instanțelor de judecată".

c) anunţuri şi menţiuni în anuare[1] şi cărţi de telefon;

d) invitaţii, broşuri şi anunţuri de participare la conferinţe, colocvii etc., profesionale şi de specialitate[2];

e) corespondenţa profesională şi cărţi de vizită profesionale[3];

f) adresa de internet[4] şi adrese de e-mail;

g) pagina web;

h) publicarea de articole în reviste sau alte publicaţii de specialitate ori care nu sunt destinate publicului larg.

Statutul profesiei detaliază cazurile în care utilizarea mijloacelor de publicitate este de natură să aducă atingere valorilor şi principiilor pe care se sprijină profesia[5].

---

[1] Anunţurile publicate în anuarele profesionale privesc activitatea formelor de exercitare a profesiei, numele şi principalele domenii în care avocaţii îşi desfăşoară activitatea.

[2] Invitaţiile şi anunţurile de participare la întruniri şi colocviile de specialitate pot menţiona denumirea formei de exercitare a profesiei şi baroul din care aceasta face parte. În vederea participării la aceste manifestări, formele de exercitare a profesiei pot edita broşuri de prezentare generală, dar forma şi conţinutul acestora trebuie transmise, în prealabil, consiliului baroului, în vederea autorizării comunicării acestora către public. Broşura de prezentare generală nu poate face referire la: a) numele clienţilor formei de exercitare a profesiei. Prin excepţie, broşura poate indica doar numele clienţilor care şi-au dat acordul în acest sens; b) activităţi care nu au legătură cu exercitarea profesiei. Formele de exercitare a profesiei pot difuza broşuri de prezentare generală către toate categoriile de public. Difuzarea poate fi realizată numai de către forma de exercitare a profesiei, fără posibilitatea de a le depune în locurile publice sau de a le transmite terţilor în vederea difuzării, cu excepţia serviciilor poştale.

[3] Corespondenţa formei de exercitare a profesiei poate cuprinde: a) numărul de telefon, telefax, adresa de internet şi adresa electronică (e-mail); b) indicarea sediului principal şi, după caz, a sediului secundar şi/sau a biroului de lucru; c) sigla formei respective de exercitare a profesiei, avizată în prealabil de consiliul baroului. Cărţile de vizită profesionale ale avocatului care îşi desfăşoară activitatea în cadrul formei respective de exercitare a profesiei pot cuprinde menţiunile permise corespondenţei, precum şi titlul de asociat, colaborator sau salarizat şi, dacă este cazul, titlurile ştiinţifice şi/sau profesionale dobândite în ţară sau în străinătate.

[4] Adresa de internet a formelor de exercitare a profesiei poate cuprinde menţiuni referitoare la activitatea desfăşurată, precum şi cele permise corespondenţei. Ea trebuie să respecte demnitatea şi onoarea profesiei, precum şi secretul profesional. Adresa de internet nu poate cuprinde nicio intercalare cu caracter de reclamă sau menţiune publicitară pentru un produs ori serviciu diferit de activităţile prevăzute de lege ca fiind specific avocatului. Adresa de internet nu poate conţine legături către alte adrese de internet (linkuri) al căror conţinut ar fi contrar principiilor esenţiale ale profesiei de avocat. Conţinutul şi modul de prezentare a adresei de internet se avizează, în prealabil, de consiliul baroului.

[5] Potrivit art. 244 alin. (2) din Statutul profesiei *„nu este permisă utilizarea următoarelor forme de publicitate: a) racolarea clientelei, constând în oferirea serviciilor, prin prezentare proprie sau prin intermediar, la domiciliul sau reşedinţa unei persoane sau într-un loc public, ori în propunerea personalizată de prestări de servicii efectuată de o formă de exercitare a profesiei, fără ca aceasta să fi fost în prealabil solicitată în acest sens. Se consideră racolare şi adresarea personală sau prin terţi către victimele accidentelor sau către moştenitorii acestora, aflaţi în imposibilitate de a alege un avocat; b) acordarea de consultaţii şi/sau redactarea de acte juridice, realizate pe orice suport material, precum şi prin orice alt mijloc de comunicare în masă, inclusiv prin emisiuni radiofonice sau televizate, cu excepţia*

O serie de reguli privind efectuarea publicității profesionale de către avocați sunt reglementate corelativ imperativului păstrării secretului profesional și în scopul asigurării caracterului real și efectiv al acestuia: în raporturile sale cu mijloacele de comunicare în masă, avocatul este obligat să respecte interesele clientului său, onoarea și reputația profesiei, precum și obligațiile profesionale care includ, printre altele, și păstrarea secretului profesional[1]; conținutul și modul de prezentare a adresei de internet se avizează, în prealabil, de Consiliul baroului și trebuie să respecte demnitatea și onoarea profesiei, precum și secretul profesional[2]; interdicția de nominalizare a clienților din portofoliu sau de indicare a litigiilor în care forma de exercitare a profesiei a fost sau este implicată[3]; interdicția de a oferi informații privind realizările

---

publicațiilor care conțin o rubrică de consultanță juridică; c) publicarea unor materiale cu conținut publicitar în publicații, altele decât cele de specialitate ori care nu sunt destinate publicului larg; d) aducerea la cunoștința publicului, prin orice mijloace, a donațiilor sau altor liberalități acordate de forma de exercitare a profesiei sau de avocații din cadrul acesteia, cu excepția sponsorizărilor de conferințe, colocvii etc. profesionale ori cu o componentă de specialitate juridică, ori a unor alte evenimente sau acțiuni care nu sunt destinate publicului larg; e) utilizarea, în scopul realizării corespondenței prin e-mail sau al postării unei pagini web, a unui domeniu de internet rezervat de un operator economic în scopul prezentării sale;f) prezentarea formei de exercitare a profesiei sau a avocaților care funcționează în cadrul acesteia prin orice mijloace de publicitate realizate sau asociate cu numele și denumirea unui operator economic sau cu domeniul de internet rezervat de acesta în scopul prezentării sale;g) promiterea obținerii unor rezultate profesionale care nu depind exclusiv de activitatea formei de exercitare a profesiei; h) comunicarea publică a funcțiilor deținute anterior în cadrul unor autorități, de către avocații incluși în forma de exercitare a profesiei; i) incitarea publică la inițierea unui litigiu sau a unui conflict sau la amplificarea acestora". De asemenea, art. 249[1] alin. (2) din Statutul profesiei prevede că *„indiferent de mijlocul de publicitate utilizat, sunt interzise: a) mențiunile autolaudative sau comparative; b) nominalizarea clienților din portofoliu sau indicarea litigiilor în care forma de exercitare a profesiei a fost sau este implicată; c) informațiile privind realizările de ordin financiar, cifra de afaceri sau succesele profesionale; d) furnizarea de informații în vederea includerii în clasamente întocmite pe criterii financiare; e) mențiunile referitoare la valoarea serviciilor oferite de avocat, la gratuități sau la modalitatea de plată și care constituie politici de dumping; f) orice afirmații contrare demnității persoanelor, profesiei sau justiției; g) orice forme de publicitate realizate de către terți".*

[1] Art. 244 alin. (3) teza I din Statut.

[2] Art. 249 alin. (2) din Statut.

[3] Sunt țări în care indicarea portofoliului de clientelă, precum și orice referire la clienții anteriori sau în curs sunt interzise cu desăvârșire, indiferent de existența sau nu a consimțământului acestora (Spania –„referirea directă sau indirectă la clienți ai avocatului care folosește publicitatea", Luxemburg – „este interzisă orice publicitate personală care să permită identificarea clientelei avocatului sau a cabinetului sau ori a cazurilor instrumentate", Franța, Slovenia – „oferirea de date privind numărul de cauze câștigate și alte cauze, numărul clienților și relevanța acestora, participarea la cauze de renume, complexitatea cauzelor soluționate" – se înțelege că *a fortiori* nu este admisă indicarea clientelei), dar sunt și țări în care este admisă prezentarea informațiilor referitoare la clientelă, dar numai cu consimțământul expres al fiecărui client (Austria), uneori adăugându-se și alte condiții (de exemplu, numai la cerere sau în cadrul broșurilor informative ale cabinetului, care nu pot însă circula în spațiul public,

de ordin financiar, cifra de afaceri sau succesele profesionale[1]; interdicţia furnizării de informaţii în vederea includerii în clasamente întocmite pe criterii financiare[2].

Încălcarea normelor relative la publicitatea formelor şi folosirea unor metode nestatutare de atragere a clientelei constituie abatere disciplinară gravă. În practică se constată o încălcare frecventă a acestor reguli[3], din ce în ce mai mulţi avocaţi fiind atraşi de tentaţia de a utiliza modalităţi de atragere a clientelei specifice sferei pieţei de bunuri şi servicii. Fenomenul poate fi explicat, dar nu acceptat. Explicaţia poate veni din faptul că în lăuntrul conştiinţei lor avocaţii nu au decis ce sunt de fapt: simpli vânzători de bunuri şi servicii standardizate sau profesionişti parteneri ai sistemului judiciar *stricto sensu*. Dacă se simt comercianţi, folosesc practici specifice comerţului, fără a avea impresia că fac ceva nepotrivit, iar norma statutară devine doar un factor bun de discutat la conferinţe şi de eludat în realitate.

Din păcate însă, organele profesiei cu competenţe în materie disciplinară, aflate la nivelul barourilor, care pot aplica în concret sancţiuni, au avut ezitări în sancţionarea faptelor de încălcare a regulilor de publicitate, iar lipsa lor de convingere nu face decât să adâncească prăpastia între ceea ce indică statutul şi ce se întâmplă în realitate.

I. Obligaţia de pregătire profesională continuă. La fel ca şi judecătorii şi procurorii, avocaţii au obligaţia de pregătire profesională continuă. Ideea că participarea la întâlniri sau alte forme de pregătire profesională ar fi neadecvată pentru un avocat cu experienţă profesională este total greşită. Nevoia de pregătire

---

fiind oferite numai celor care vizitează cabinetul sau în cadrul manifestărilor cabinetului – Germania). În sensul interdicţiei prezentării clientelei în Franţa, a se vedea *R. Martin*, Déontologie de l'avocat, 9ème ed., Litec, Paris, p. 247.

[1] În plan european, enunţarea cifrelor de afaceri ori a succeselor profesionale este în general interzisă, fiind apreciată ca incluzând în sine elemente comparative sau ca fiind incompatibile cu principiile de moderaţie şi discreţie proprii avocaturii şi privită ca un mod incorect şi agresiv de captare a clientelei, deoarece calitatea serviciilor în domeniul profesional al avocatului nu depinde nici de „cifra de afaceri" şi nici de „succesul profesional" (sunt menţiuni exprese în acest sens în Austria – unde se interzice în mod expres „enunţarea cifrelor de afaceri ori a succeselor profesionale"; Germania – „informaţii asupra succeselor de ordin financiar şi asupra cifrelor de afaceri sunt interzise"; Spania, Luxemburg, Franţa – „avocatul nu poate menţiona numărul de cazuri, rezultatele obţinute, procentajul de reuşită sau cifra sa de afaceri"; Slovenia). Această interdicţie conduce în mod logic şi la interdicţia de a participa la alcătuirea de topuri, clasamente întemeiate pe criterii de clientelă, condiţii financiare oferite, cifră de afaceri, succese repurtate etc.

[2] Interdicţia este unanimă, păstrarea secretului profesional fiind de esenţa avocaturii. De asemenea, ea stă la baza interdicţiei de a oferi informaţii despre onorariile încasate sau alte date care implică în mod necesar dezvăluirea aspectelor protejate de secretul profesional. În măsura în care în sistemul nostru secretul profesional are caracter absolut, oferirea acestor date nu se poate realiza, nici măcar cu consimţământul clientului

[3] Această constatare este făcută şi de *A. Diculescu-Şova*, Consideraţii privind aplicarea legislaţiei privind profesia de avocat şi a hotărârilor Consiliului U.N.B.R. privind concurenţa loială, publicat pe pagina de web (*www.unbr.ro*), în secţiunea *„interpretări ale legislaţiei"*.

continuă este determinată de evoluția permanentă a dreptului[1]. În prezent lumea juridică se confruntă cu intrarea în vigoare a noilor coduri fundamentale ale României, a căror asimilare presupune un efort din partea profesioniștilor dreptului, indiferent de experiența profesională a acestora.

Statutul profesiei prevede că pregătirea profesională continuă *„presupune lărgirea cunoștințelor și competențelor în noi domenii ale dreptului, lărgirea cunoștințelor în domeniul procedurilor și al legilor aplicate în Uniunea Europeană, precum și dobândirea certificării pregătirii profesionale continue la standarde compatibile cu pregătirea profesională a avocaților din celelalte state membre ale Uniunii Europene"*[2]. Dispozițiile din Statutul profesiei converg în mod fericit cu cele europene în materie[3].

Modalitățile de realizare a pregătirii profesionale prevăzute de Statutul profesiei sunt următoarele: a) activitățile coordonate și îndrumate de Departamentul de pregătire profesională continuă al I.N.P.P.A.; b) asistența la cursuri, seminare, reuniuni, conferințe, congrese și orice altă formă organizată pentru realizarea actualizării cunoștințelor și tehnicilor de exercitare a profesiei; c) pregătirea on-line; d) redactarea și publicarea de note, articole, eseuri, studii pe probleme juridice; e) activități specifice în cercurile de studii organizate de barouri; f) activități organizate în cooperare cu instituții de învățământ sau instituții de realizare a pregătirii profesionale în domenii conexe activității specifice profesiei de avocat; g) orice altă activitate recunoscută de organele profesiei.

---

[1] În Hotărârea Congresului Avocaților nr. 12/2011 privind adoptarea programului de pregătire profesională continuă a avocaților pe perioada 2011-2015 se arată că *„formarea continuă a avocaților este necesară în contextul actual al unei inflații legislative, al apariției sau dezvoltării unor noi domenii ale dreptului, a unei practici jurisprudențiale adeseori neunitară, precum și a tendințelor de specializare pe care le încearcă corpul avocaților"*.

[2] În același sens, Codul deontologic al avocaților din Uniunea Europeană prevede că *„avocații trebuie să mențină și să dezvolte cunoștințele și competențele lor profesionale, dată fiind dimensiunea profesională a profesiei lor"*.

[3] Recomandarea Consiliul Barourilor din Uniunea Europeană (CCBE) din 1 decembrie 2003 stabilește că avocații trebuie să urmeze o pregătire continuă în raport cu domeniile profesionale pentru care optează, inclusiv domeniul dreptului comunitar și al deontologiei. Această pregătire este evaluată în mod repetat de către Baroul sau Societatea de drept care are competența necesară. Această recomandare îi privește pe toți avocații care își exercită profesia în Spațiul Economic European. Recomandarea ia în considerație următoarele activități: asistența la cursuri, seminarii, reuniuni, conferințe și congrese; pregătirea on-line; redactarea articolelor, eseurilor, cărților; învățământul; orice altă activitate recunoscută de profesie. Potrivit aceleiași recomandări, pregătirea continuă realizată de către avocați ar trebui să fie evaluată în mod regulat, procedându-se la o repartizare ponderată a orelor/ unităților de timp atribuite pentru diferitele metode și durata pregătirii profesionale. Controlul respectării obligațiilor de pregătire continuă (inclusiv consecințele nerespectării acestor obligații) ar putea include un sistem declarativ realizat de către avocați, sistem care să poată fi verificat, iar acest control trebuie să fie de competența Baroului sau a societății de drept, într-un cadru definit de lege sau de oricare altă reglementare corespunzătoare la nivel național.

Principalul rol în pregătirea continuă a avocaţilor revine I.N.P.P.A., dar sub coordonarea acestuia, pot desfăşura activităţi de pregătire şi barourile, precum şi formele de exercitare a profesiei. Consiliul U.N.B.R., cu ajutorul I.N.P.P.A., elaborează un program anual privitor la evaluarea şi controlul pregătirii profesionale continue a avocaţilor. Acest program ţine cont de conlucrarea dintre I.N.P.P.A. şi barouri pentru realizarea pregătirii profesionale continue în mod coerent şi unitar la nivel naţional.

Controlul îndeplinirii obligaţiei de pregătire profesională revine în competenţa baroului. Dovada participării avocaţilor la activităţile de formare profesională continuă va sta la baza eliberării Certificatului de atestare a titlului profesional de avocat, care se va realiza periodic (odată la 2 ani) de către fiecare barou.

8.3. Drepturile şi îndatoririle avocaţilor faţă de instanţe, parchete, alte autorităţi ale statului

A. În raporturile cu instanţele de judecată. Avocatul este obligat să poarte roba în faţa instanţelor judecătoreşti. Roba poate fi purtată şi în faţa instanţelor judecătoreşti din alte state, cu respectarea condiţiilor impuse de legislaţia naţională a statului în cauză, precum şi în faţa jurisdicţiilor internaţionale a căror activitate poate fi asimilată cu cea a instanţelor judecătoreşti, cu respectarea condiţiilor impuse de normele specifice ale acestor jurisdicţii. Purtarea robei este obligatorie şi în fata Curţii Constituţionale, chiar dacă nu este vorba de o instanţă judecătorească.

Purtarea robei în afara incintei instanţei judecătoreşti este interzisă, cu excepţia cazurilor în care avocatul este delegat de către organele profesiei să reprezinte baroul sau U.N.B.R. într-o ocazie care impune această ţinută.

În raporturile cu judecătorii şi procurorii, avocatul trebuie să aibă o atitudine care să dovedească respect, cinste şi corectitudine, dar tratând în acelaşi timp cauza cu conştiinciozitate şi fermitate, în raport de interesele clientului său. Avocatul este obligat să păstreze solemnitatea şedinţei de judecată şi să nu folosească cuvinte sau expresii de natură a aduce atingere autorităţii, demnităţii şi onoarei completului de judecată, procurorului sau celorlalţi avocaţi, părţilor sau reprezentanţilor acestora [art. 39 alin. (2) din Legea nr. 51/1995].

Codul deontologic al avocatului român interzice acestuia să procedeze la inducerea în eroare a instanţei sau să furnizeze date ori acte false în legătură cu pricina. Aceste obligaţii sunt valabile şi în raporturile pe care avocaţii le au cu arbitrii, experţii sau alte persoane care participă la înfăptuirea actului de justiţie.

B. Dreptul avocatului la asigurarea secretului profesional. Am arătat anterior că avocatul este obligat faţă de client să păstreze secretul profesional. Îndeplinirea de către avocat a acestei îndatoriri nu este pe deplin posibilă dacă avocatul nu este protejat faţă de autorităţile publice în această privinţă. Avocatul însuşi are nevoie de garanţii din partea statului că nu va fi pus în situaţia de a dezvălui informaţiile primite de la client. Ar fi iluzoriu dreptul clientului la confidenţialitatea informaţiilor încredinţate avocatului său, dacă acesta ar fi obligat în virtutea unor norme să le dezvăluie autorităţilor publice, oricare ar fi acestea (instanţe, parchete, organe de poliţie etc.).

În vederea asigurării inviolabilității secretului profesional sunt instituite o serie de garanții. Deși apar ca veritabile drepturi ale avocatului în raport cu autoritățile publice, subiectul real al protecției este clientul, deoarece în final drepturile acestuia ar fi prejudiciate prin dezvăluirea față de terți a informațiilor confidențiale încredințate avocatului. În acest scop se prevede:

- inviolabilitatea cu privire la actele și lucrările cu caracter profesional aflate asupra avocatului sau în cabinetul său[1];

- percheziționarea avocatului, a domiciliului ori a cabinetului său sau ridicarea de înscrisuri și bunuri nu poate fi făcută decât de procuror, în baza unui mandat emis în condițiile legii[2];

---

[1] Există o bogată jurisprudență CEDO în privința inviolabilității sediului, domiciliului și a corespondenței ori documentelor deținute de avocat. În Hotărârea din 2 aprilie 2015, pronunțată în cauza *Vinci c. Franței*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că, în speță, confiscările de documente de la o societate de avocatură au fost disproporționate în raport cu scopul urmărit și a existat o încălcare de către Franța a art. 6 § 1 (dreptul la un proces echitabil) din Convenție, precum și o încălcare a art. 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței). Hotărârea s-a axat pe punerea în balanță a intereselor legate, pe de o parte, de interesul legitim al statului de a căuta dovezi privind infracțiuni și, pe de altă parte, de respectarea dreptului la viață privată și corespondență, inclusiv confidențialitatea între avocat și client. În speță, reclamanții au afirmat că acestea au fost efectuate într-un mod masiv și nediferențiat, fiind ridicate mii de documente aflate în calculatoare și multe neavând legătură cu ancheta, dar fiind protejate de confidențialitatea comunicărilor avocat – client. De asemenea, s-au plâns că nu s-a făcut un inventar precis al documentelor confiscate. Din păcate, astfel de situații se întâmplă frecvent în multe state ale Uniunii Europene. De asemenea, în cauza *Brito Ferrinho Bexiga Villa-Nova c. Portugaliei* Curtea a făcut considerații importante în ceea ce privește consolidarea secretului profesional al avocatului. În speță, reclamanta (avocat) s-a plâns la CEDO în legătură cu consultarea de către autorități a extraselor conturilor sale bancare în cadrul unei proceduri penale deschise împotriva ei de către șeful autorității de combatere a fraudei fiscale. A invocat încălcarea secretului profesional pe care are obligația să îl respecte în baza profesiei sale de avocat. Curtea a reținut că imixtiunea în viața privată a reclamantei a fost făcută în scopul căutării unor indicii și ai unor probe în cadrul unei anchete deschise împotriva reclamantei pentru fraudă fiscală. Aceasta urmărea un scop legitim, respectiv „prevenirea infracțiunilor penale". Rămâne de examinat cea de-a doua condiție – „dacă imixtiunea era necesară într-o societate democratică". În acest context, CEDO a precizat că „protecția secretului profesional legat de corespondențele dintre un avocat și clientul său este, în special, corolarul de drept că acesta din urmă nu poate contribui la propria sa incriminare și că, în consecință, aceste schimburi beneficiază de o protecție consolidată". Alte cauze care statuează asupra privilegiului secretului profesional al avocatului sunt *Marc André și SCP André, André et Associés c. Franței* (hotărârea din 24 iulie 2008), *Xavier Da Silveira c. Franței* (hotărârea din 21 ianuarie 2010), *Robathin c. Austriei* (hotărârea din 3 iulie 2012).

[2] Curtea Constituțională a Republicii Federale Germania a declarat neconstituțională percheziția efectuată la sediul profesional al avocatului, în situația în care acesta din urmă nu are calitatea de suspect (BVerfG 2 BvR 497/12, 2 BvR 498/12, 2 BvR 499/12, 2 BvR 1054/12 (3. Kammer des Zweiten Senats) – Beschluss vom 29. Januar 2015 (LG Stuttgart / AG Stuttgart). Din aceste considerente, Curtea concluzionează că suspiciunea privind comiterea unei fapte penale care să impună efectuarea unei percheziții a sediului profesional al unui avo-

- este interzisă ascultarea şi înregistrarea, cu orice fel de mijloace tehnice, a convorbirilor telefonice ale avocatului, precum şi interceptarea şi înregistrarea corespondenţei sale cu caracter profesional, fiind permisă excepţional, în condiţiile şi cu procedura specială prevăzute de lege[1];

---

cat trebuie atent cântărită. Suspiciunea comiterii unei infracţiuni minore, cum ar fi încălcarea obligaţiei de întreţinere nu justifică, de regulă, efectuarea unei percheziţii. În *Franţa*, percheziţia efectuată asupra unui birou avocaţial este circumscrisă prevederilor art. 56 şi 57 C.proc.pen. Ea poate avea loc la biroul sau la domiciliul avocatului numai în prezenţa decanului baroului sau a unui reprezentant al acestuia din urmă. Magistratul care a dispus efectuarea percheziţiei are obligaţia de a-l informa pe decan asupra obiectului percheziţiei şi asupra faptei penale de comiterea căreia avocatul este suspectat ori învinuit. De asemenea, îi va aduce la cunoştinţă decanului care sunt documentele ce urmează a fi căutate. O percheziţie generală, de natură a-l împiedica pe avocat să îşi exercite profesia, nu poate fi efectuată. Documentele ce urmează a fi ridicate nu pot fi consultate decât de magistratul care a dispus efectuarea percheziţiei şi de decanul baroului. Decanul baroului se poate opune la ridicarea unui document atunci când consideră că prin aceasta se violează secretul profesional. Documentul în cauză este sigilat în mod distinct şi transmis, împreună cu un raport, judecătorului de libertăţi şi detenţie, care va trebui să decidă asupra documentului, în termen de maxim 5 zile, prin încheiere.

[1] *Rezoluţia Adunării Parlamentare a Consiliului Europei* nr. 2045 din 21 aprilie 2015 cu privire la supravegherea în masă prevede: *„4. Practicile de supraveghere dezvăluite până în prezent pun în pericol drepturile fundamentale ale omului, inclusiv dreptul la viaţă privată (articolul 8 din Convenţia europeană a drepturilor omului (STE nr 5), libertatea de informare şi de exprimare (articolul 10), dreptul la un proces echitabil (art. 6) şi libertatea religioasă (art. 9) – în special în cazul în care comunicările confidenţiale cu avocaţii şi reprezentanţii cultelor religioase sunt interceptate şi atunci când probele digitale sunt manipulate. Aceste drepturi sunt pietrele de temelie ale democraţiei. încălcarea acestora fără un control judiciar adecvat pune în pericol, de asemenea, statul de drept"*. La nivel european, în jurisprudenţa CEDO privind interceptarea convorbirilor telefonice ale avocaţilor cu clienţii lor este relevantă cauza *Pruteanu c. României* (3 februarie 2015). România a fost condamnată pentru interceptări prin ricoşeu la adresa avocatului, în situaţia în care doar clientul, şi nu avocatul, era suspectat pentru fapte penale. CEDO a reţinut că, deşi măsura interceptării este prevăzută de lege, aceasta nu prevede situaţia specifică a persoanelor ascultate fără autorizaţie de interceptare. De asemenea, Curtea a observat că interceptarea convorbirilor între avocat şi client constituie incontestabil o atingere adusă secretului profesional, care este baza relaţiei de încredere între cele două persoane, astfel încât clientul putea să facă plângere pentru încălcarea dreptului său de a avea o relaţie confidenţială cu avocatul. În egală măsură însă, avocatul poate să facă plângere pentru nerespectarea vieţii private şi a corespondenţei, independent de dreptul de a face plângere a clientului său. Această jurisprudenţă CEDO este conformată şi în cauzele *Versini-Campinchi et Crasnianski c. Franţei* (16 iunie 2016) şi *Cevat Özel c. Turciei* (7 iunie 2016). În prima cauză, se desprinde concluzia că secretul profesional *nu este intangibil*, în sensul că avocatul nu poate fi apărat prin aplicarea principiului confidenţialităţii comunicărilor avocat – client şi atunci când el însuşi devine suspect pentru săvârşirea unor fapte penale. În cea de-a doua cauză, Curtea a condamnat Turcia pentru încălcarea art. 8 din Convenţie, deoarece instanţa nu a notificat avocatul interceptat tangenţial în legătură cu faptul că a fost supravegheat. El a descoperit întâmplător acest lucru în timp ce studia un dosar la grefa instanţei. S-a reţinut că *„în cazul în care a încetat supravegherea,*

- contactul dintre avocat și clientul său nu poate fi stânjenit sau controlat, direct sau indirect, de niciun organ al statului. În cazul în care clientul se află în stare de arest sau detenție, administrația locului de arest ori detenție are obligația de a lua măsurile necesare pentru respectarea acestor drepturi;

- avocatul nu poate fi ascultat ca martor și nici nu poate furniza relații niciunei autorități sau persoane cu privire la cauza care i-a fost încredințată, decât dacă are dezlegarea prealabilă, expresă și scrisă din partea tuturor clienților săi interesați în cauză. Totuși, prevede legea, calitatea de martor are întâietate față de calitatea de avocat cu privire la faptele și împrejurările pe care acesta le-a cunoscut înainte de a deveni apărător sau reprezentant al vreunei părți în cauză. În această situație, dacă a fost ascultat ca martor, avocatul nu mai poate desfășura nicio activitate profesională în acea cauză;

- avocatul nu poate îndeplini și funcția de expert sau traducător în cauza în care este angajat.

Există în legislația noastră o prevedere care este de natură să încalce în mod grav dreptul avocatului de a nu divulga secretul profesional autorităților și implicit, dreptul clientului de a-i fi protejată confidențialitatea informațiilor încredințate avocatului. Intră sub incidența Legii nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării actelor de terorism[1] (art. 8) și notarii publici, *avocații* și alte persoane care exercită profesii juridice liberale, în cazul în care acordă asistență în întocmirea sau perfectarea de operațiuni pentru clienții lor privind cumpărarea ori vânzarea de bunuri imobile, acțiuni sau părți sociale ori elemente ale fondului de comerț, administrarea instrumentelor financiare sau a altor bunuri ale clienților, constituirea

---

problema notificării ulterioare a măsurilor de supraveghere este indisolubil legată de cea a eficacității căilor de atac și, prin urmare, de existența unor garanții eficiente împotriva abuzul de putere în ceea ce privește supravegherea. Persoana în cauză nu are posibilitatea, în principiu, să conteste retroactiv în instanță legalitatea acțiunilor întreprinse fără știrea sa, cu excepția cazului în care este notificată cu privire la acest aspect". Recomandările CCBE (Consiliul Barourilor și al Societăților de Drept din Europa) privind protejarea confidențialității clienților în contextul activităților de supraveghere [28 aprilie 2016, disponibil pe (*www.unbr.ro*)] concluzionează că: *„În timp ce se apreciază că este obligația statului față de cetățenii săi să le asigure acestora siguranța și securitatea, privilegiul profesiei juridice și secretul profesional constituie componente fundamentale ale statului de drept. Atunci când statul vizează abrogarea sau erodarea principiilor privilegiului profesiei juridice și secretului profesional, chiar și în numele securității naționale, acesta constituie un atac împotriva statului de drept însuși. Cu toate acestea, presupusul conflict între imperativul protejării securității naționale, pe de o parte, și apărarea privilegiului profesiei juridice și secretului profesional, pe de altă parte, este iluzoriu. Ambele pot coexista ca elemente esențiale într-o societate democratică matură și pe deplin funcțională, care funcționează în conformitate cu principiile statului de drept. Scopul prezentului document a fost să indice cu claritate cum poate fi realizat acest deziderat".*

[1] Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării actelor de terorism (republicată în M.Of. nr. 702 din 12 octombrie 2012).

sau administrarea de conturi bancare, de economii ori de instrumente financiare, organizarea procesului de subscriere a aporturilor necesare constituirii, funcționării sau administrării unei societăți comerciale, constituirea, administrarea ori conducerea societăților comerciale, organismelor de plasament colectiv în valori mobiliare sau a altor structuri similare ori desfășurarea, potrivit legii, a altor activități fiduciare, precum și în cazul în care își reprezintă clienții în orice operațiune cu caracter financiar ori vizând bunuri imobile. Persoanele desemnate au obligații de raportare a operațiunilor suspecte (art. 4 și 15 din lege).

În plan european există Directiva 2005/60/CE privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și finanțării terorismului[1]. Potrivit art. 2, aceasta se aplică și notarilor, precum și membrilor altor profesii liberale juridice (avocați), atunci când participă, în numele și pe seama clientului, la orice tranzacție financiară sau imobiliară sau când acordă asistență pentru planificarea sau executarea tranzacțiilor pentru client referitoare la:

(i) cumpărarea și vânzarea de bunuri imobile sau entități comerciale;

(ii) gestionarea banilor, a valorilor mobiliare sau a altor active ale clientului;

(iii) deschiderea sau gestionarea de conturi bancare, conturi de economii sau conturi de valori mobiliare;

(iv) organizarea contribuțiilor necesare pentru crearea, funcționarea sau gestionarea societăților;

(v) crearea, funcționarea sau gestionarea de trusturi, societăți sau structuri similare.

Directiva indică statelor ca prin legislația internă să oblige persoanele la care se referă să coopereze cu așa-numitele Unități de Informații Financiare (U.I.F.) în următoarele modalități: *informând prompt U.I.F., din proprie inițiativă, în cazul în care persoana sau instituția reglementată are cunoștință, suspectează sau are motive temeinice să suspecteze că se comite ori s-a comis, ori a avut loc o tentativă de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului; furnizând prompt U.I.F., la cererea acesteia, toate informațiile necesare, în conformitate cu procedurile stabilite prin legislația aplicabilă.* Oricum ar fi puse lucrurile și orice principii s-ar invoca, avocatul este obligat la delațiune. Totuși, art. 23 al directivei introduce unele nuanțe care salvează într-o anumită măsură pe avocați (sau alte categorii de jurişti) de a fi descalificați complet sub aspect profesional. Se introduc două derogări: obligația de raportare să nu se facă direct U.I.F., ci unui organism profesional, care va avea obligația de direcționare a informațiilor primite către U.I.F.[2]; obligațiile de raportare nu se aplica notarilor, membrilor profesiilor liberale juridice, auditorilor, experților contabili externi și consilierilor fiscali în privința informațiilor pe care aceștia le

---

[1] Directiva 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2005 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și finanțării terorismului (JO L 309 din 25 noiembrie 2005).

[2] În cazul României există un protocol încheiat între Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor și U.N.B.R. privind schimbul de informații în acest domeniu, conform dispozițiilor din Legea nr. 656/2002. Prin urmare, avocații nu intră direct în contact cu Oficiul, ci își îndeplinesc obligațiile de raportare către organismul profesional autoreglementat, care este U.N.B.R.

primesc de la unul dintre clienții lor sau le obțin în legătură cu unul dintre clienții lor *în cursul evaluării situației juridice a clientului lor* sau *al îndeplinirii sarcinii de a apăra sau de a reprezenta clientul respectiv în sau în legătură cu o procedură judiciară*, inclusiv *consultanța privind inițierea sau evitarea unei proceduri*, indiferent dacă aceste informații sunt primite sau obținute înainte, pe parcursul sau după această procedură. Prin urmare, atunci când avocatul evaluează situația juridică a unui client sau reprezintă un client în cadrul unei proceduri judiciare, nu se impune, în temeiul directivei, obligația referitoare la aceste activități de a raporta suspiciuni de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului. Astfel, consultanța juridică se supune în continuare obligației secretului profesional, cu excepția cazului în care consultantul juridic participă la spălarea banilor sau la finanțarea terorismului, în care consultanța juridică este furnizată în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului sau a cazului în care avocatul știe că îi este solicitată consultanță juridică de către client în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului.

Contextul luptei împotriva terorismului și spălării banilor a făcut ca principii ce păreau de nezdruncinat, precum cel al secretului profesional în cazul avocaților, să fie puse la îndoială. Între nevoia de informații a autorităților publice care luptă contra terorismului și operațiunilor de spălare a banilor și tradiționalul drept la tăcere recunoscut avocaților, se pare ca primul a învins: inviolabilitatea secretului profesional nu este înlăturată, dar a fost zguduită din temelii[1]. Mai grav este că o derogare, chiar și în cazul unor lucruri atât de grave (terorismul), poate fi numai pretextul pentru o suită de derogări, poate în domenii pe care societatea le va considera la un moment istoric la fel de importante. Și astfel, ce va mai rămâne din păstrarea secretului profesional?

C. Dreptul avocatului de a fi ocrotit, conform legii, în exercitarea profesiei. În exercitarea profesiei avocații sunt ocrotiți de lege, fără a putea fi asimilați funcționarului public sau altui salariat.

O serie de infracțiuni săvârșite împotriva avocatului în timpul exercitării profesiei și în legătură cu aceasta reprezintă variante agravate ale infracțiunilor prevăzute de Codul penal. Astfel, noul Cod penal reglementează infracțiunea de ultraj judiciar, care presupune că amenințarea, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, loviturile sau vătămările cauzatoare de moarte ori omorul, săvârșite împotriva unui avocat în legătură cu exercitarea profesiei se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu jumătate.

Avocatul nu răspunde penal pentru susținerile făcute oral sau în scris, în forma adecvată și cu respectarea prevederilor enunțate, în fața instanțelor de judecată, a organelor de urmărire penală sau a altor organe administrative de jurisdicție și numai

---

[1] Pentru o analiză amănunțită a modului în care prin normele comunitare în materia combaterii acțiunilor de terorism și spălare a banilor se ajunge la o descalificare a statutului profesional al avocatului, incompatibilă cu preeminența dreptului într-o societate democratică, a se vedea *M. Voicu*, Avocatura – profesie liberală în spațiul juridic European – statutul, cariera, limitele și îngrădirile exercitării profesiei de avocat, în Revista Română de Drept Privat nr. 5/2009, p. 177-193.

dacă aceste susţineri sunt în legătură cu apărarea în acea cauză şi sunt necesare stabilirii adevărului.

Nerespectarea de către avocat a prevederilor legale mai sus menţionate constituie abatere disciplinară gravă. Răspunderea disciplinară nu exclude răspunderea juridică penală sau civilă.

Urmărirea penală şi trimiterea în judecată a avocatului pentru fapte penale săvârşite în exercitarea profesiei sau în legătură cu aceasta se pot face numai cu aprobarea procurorului general al parchetului de pe lângă curtea de apel în a cărei rază de competenţă s-au săvârşit faptele.

D. Dreptul avocaţilor la spaţiile necesare desfăşurării activităţii în sediul instanţelor. Potrivit legii, Ministerul Justiţiei asigură spaţiile necesare în vederea desfăşurării activităţii avocaţilor în sediul instanţelor judecătoreşti. Se înţelege că aceste spaţii trebuie să fie corespunzătoare naturii activităţii avocaţilor. Din păcate, există din ce în ce mai mult tentaţia conducerii instanţelor de a limita acest drept prin punerea la dispoziţie a unor spaţii improprii ca dimensiuni. Lipsa spaţiului, determinată de imobile neîncăpătoare, reală în cazul unor instanţe nu poate fi însă rezolvată prin reducerea spaţiilor necesare în vederea desfăşurării activităţii avocaţilor. Aceste acţiuni vădesc lipsa de respect profesional şi nu fac decât să strice armonia parteneriatului dintre sistemul judiciar *stricto sensu* şi avocaţi.

8.4. Raporturile între avocaţi

Raporturile dintre avocaţi se caracterizează prin încredere şi respect reciproc. Deşi adeseori asistă sau reprezintă părţi cu interese diferite, chiar contrare, relaţiile dintre avocaţi nu trebuie să se confunde cu relaţiile dintre clienţii lor. Aşa cum arătat, poziţia avocatului nu trebuie să fie confundată până la identitate cu cea a clientului. Avocatul consiliază pe client, dar face acest lucru cu o anumită detaşare specifică profesionistului. Curtoazia profesională este cea care trebuie să ghideze pe avocat în relaţiile cu un confrate. Reglementarea relaţiilor dintre avocaţi poate fi urmărită sub patru aspecte: *comunicarea actelor şi informaţiilor; raporturi pecuniare; concurenţa profesională; soluţionarea diferendelor între avocaţi.*

a) Comunicarea actelor şi informaţiilor. În primul rând, trebuie reţinut că orice comunicare sau corespondenţa între avocaţi se supune principiului confidenţialităţii. Statutul profesiei interzice folosirea ca probe în justiţie a corespondenţei şi informaţiilor primite de la un alt avocat [art. 10 alin. (4)]. În acelaşi sens este şi interdicţia pe care o are avocatul de a divulga instanţelor o propunere de soluţionare a cauzei făcută de partea adversă sau de avocatul acesteia, în absenţa unei autorizări exprese din partea acestora [art. 173 alin. (3)]. Interdicţiile prezentate intră în logica derulării raporturilor dintre avocaţi. În cadrul acestora, în multe cazuri, în încercarea de a soluţiona litigiul în mod amiabil este posibil ca avocaţii să facă propuneri de cedare a unor drepturi solicitate în instanţă, anumite recunoaşteri ale drepturilor pretinse de partea adversă sau ale unor fapte care nu au fost încă dovedite în instanţă, adică, într-un limbaj plastic, *„să se pună cărţile pe masă"*, toate însă sub rezerva găsirii unei soluţii amiabile. Nu ar fi corect, ca în ipoteza unui eşec al acestor

negocieri, unul dintre avocaţi să prezinte instanţei corespondenţa profesională purtată în cadrul negocierilor, susţinând, spre exemplu, că anumite aspecte ale pricinii au fost recunoscute de către partea adversă. Dacă ar exista această posibilitate, probabil că negocierile nu s-ar mai purta cu atâta dezinvoltură, fiecare avocat temându-se ca nu cumva, în caz de eşec al negocierilor, propunerile de găsire a unei soluţii de mijloc, făcute în cursul acestora, să nu fie răstălmăcite şi prezentate instanţei ca veritabile recunoaşteri ale unui fapt sau drept. Avocaţii ar fi inhibaţi, iar degajarea unei soluţii de compromis ar fi imposibilă.

În al doilea rând, comunicarea implică şi un aspect de curtoazie profesională. În acest sens, avocatul angrenat într-o procedură cu caracter jurisdicţional nu poate comunica autorităţii jurisdicţionale acte, note sau alte documente fără ca acestea să fie comunicate şi avocatului părţii adverse, cu excepţia cazurilor în care legea prevede contrariul.

În al treilea rând, comunicarea între avocaţi comportă şi un aspect de onestitate. În acest sens, avocatul nu trebuie să prezinte cu buna ştiinţă o informaţie falsă ori să inducă în eroare.

În fine, tactul şi sentimentul de confraternitate este exprimat şi în obligaţiile de comunicare între avocaţi atunci când se pune problema ca unul să îi succeadă celuilalt într-o anumită cauză. Avocatul solicitat într-o cauză trebuie să verifice dacă nu există deja alt avocat angajat în cauza respectivă. În cazul în care ar urma să îi succeadă unui confrate, înainte de a se angaja, avocatul trebuie să îi aducă acestuia la cunoştinţă această împrejurare.

b) Raporturi pecuniare. În primul rând, avocatul nu poate nici să pretindă şi nici să accepte un comision ori altă compensaţie pentru faptul că a recomandat un avocat unui client sau că a trimis un client la un avocat.

În al doilea rând, nu poate vărsa nimănui un onorariu, un comision sau altă compensaţie în contrapartidă pentru că i-a fost procurat un caz.

Aceste reguli nu se aplică atunci când în cadrul unor raporturi de conlucrare profesională se procedează la retrocedarea unui onorariu sau unei părţi din acesta, pentru încredinţarea totală sau parţiala a unei cauze (art. 174 din Statutul profesiei)[1].

Prin aceste reguli se încearcă evitarea apariţiei în cadrul profesiei de avocat a unor structuri care, fără a practica efectiv profesia, dezvoltând tehnici de atragere a clientelei superioare masei avocaţilor, să devină veritabile birouri de intermediere a serviciilor profesionale, obţinând venituri substanţiale exclusiv din „comisioane" pentru prezentare de clienţi altor avocaţi. Desigur lucrurile nu cuprind nimic ilicit în situaţia în care, o formă de exercitare a profesiei, confruntându-se cu o problemă în care nu are specializare, decide, cu consimţământul clientului, să transmită întreg cazul sau numai o parte a acestuia unei alte forme de exercitare a profesiei, cu care are raporturi de conlucrare. Spre exemplu, un cabinet care este specializat în drept

[1] Aceste reguli au o dimensiune europeană, fiind reţinute şi în Codul deontologic al avocaţilor din Uniunea Europeană (art. 5.4). De asemenea, este interzisă împărţirea onorariilor cu o persoană care nu este avocat, în afara cazului în care legislaţia unui stat permite asocierea dintre un avocat şi o altă persoană (art. 3.6.1).

civil, este confruntat într-un caz concret cu un incident privind *„defăimarea ca fals"* a unui înscris ce constituie probă în cauza civilă respectivă. Neavând specializare în domeniu penal, se decide analiza problemei incidente de către un alt cabinet specializat în materie penală. În acest caz, transmiterea problemei generează şi o cedare a beneficiilor materiale ale contractului de asistenţă, recurgându-se la o retrocedare de onorariu.

c) Concurenţa profesională. Prin Statutul profesiei se instituie principiul concurenţei loiale. Încă de la început trebuie înţeles că avocaţii nu se supun legilor speciale din domeniul concurenţei neloiale şi sistemului de control al Consiliului Concurenţei, deoarece nu au calitatea de agenţi economici[1]. Aceasta nu împiedică ca în raporturile dintre ei, avocaţii să nu îşi propună anumite reguli care să asigure o concurenţă onestă, în spiritul principiului confraternităţii.

În mod generic, se consideră concurenţă neloială orice act sau fapt contrar uzanţelor în activitatea avocaţială. Aceasta se traduce în folosirea unor mijloace nelegale sau frauduloase pentru eliminarea de pe piaţă sau afectarea poziţiei avocaţilor concurenţi. În concret, au fost identificate o serie de fapte sau acte care corespund unor practici de concurenţă neloială, pe care Statutul profesiei le-a reţinut în mod expres.

O primă categorie o reprezintă faptele sau actele care se raportează la racolarea de personal sau asociaţi în scopul de a atrage în acest mod clientela:

- racolarea de personal, respectiv oferta agresivă de angajare a avocaţilor asociaţi, colaboratori sau salarizaţi ori a altor angajaţi-cheie ai unui concurent;
- racolarea clientelei, personal sau prin intermediul altor persoane;
- divulgarea, achiziţionarea ori folosirea unei informaţii confidenţiale de către un avocat sau de către colaboratori ori angajaţi ai acestuia, fără consimţământul deţinătorului legitim şi într-un mod contrar uzanţelor cinstite;
- încheierea de contracte prin care un avocat asigură serviciile sale unui client în mod avantajos, fie pentru a concura cu ceilalţi avocaţi prin preţuri reduse, fie pentru a determina clientul să racoleze şi alţi clienţi pentru avocatul în cauză;
- comunicarea sau răspândirea în public de către un avocat de afirmaţii cu privire la firma sa ori activitatea acesteia, menite să inducă în eroare şi să îi creeze o situaţie favorabilă în dauna unor concurenţi;
- comunicarea, chiar făcută confidenţial, sau răspândirea de către un avocat de afirmaţii mincinoase relative la un concurent sau cu privire la serviciile acestuia, afirmaţii de natură să dăuneze bunului mers al activităţii avocatului concurent;
- oferirea, promiterea ori acordarea, mijlocit sau nemijlocit, de daruri ori alte avantaje asociatului, colaboratorului sau salariatului unui avocat pentru ca acesta să divulge informaţii confidenţiale ori procedeele de lucru, pentru a cunoaşte sau a

[1] În pofida faptului ca într-o anumită perioadă Comisia Europeană a considerat că profesiile liberale sunt supuse regulilor concurenţei cu scopul de a asigura o piaţă internă fără bariere, în cazul *Wouters* soluţionat de Curtea Europeană de Justiţie s-a statuat că regulile generale în materie de concurenţă nu sunt aplicabile avocaţilor care prin activitatea desfăşurată de aceştia promovează un interes general. A se vedea *M. Niculeasa*, Profesiile liberale, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2006, p. 55-87.

folosi clientela concurentului ori pentru a obţine alt folos pentru sine sau pentru altă persoană în dauna unui concurent;

- deturnarea clientelei unui avocat prin folosirea legăturilor stabilite cu această clientelă în cadrul funcţiei deţinute anterior la acel avocat;

- concedierea sau atragerea unor asociaţi, colaboratori ori salariaţi ai unui avocat în scopul înfiinţării unei entităţi concurente care să capteze clienţii acelui avocat sau angajarea asociaţilor, colaboratorilor ori a salariaţilor unui avocat în scopul dezorganizării activităţii sale.

Aceste fapte sunt considerate abatere disciplinară gravă pentru toţi avocaţii participanţi.

A doua categorie de fapte sau acte de concurenţa neloială are în vedere încercarea de a produce confuzie în piaţă, atrăgând în acest mod clientela:

- folosirea fără drept a unei firme, denumiri, embleme sau mărci de natură să producă confuzie cu cele folosite legitim de un alt avocat sau o altă formă asociativă de exercitare a profesiei;

- punerea în circulaţie de produse, servicii sau publicaţii cu conţinut juridic plagiat, care aduc atingere drepturilor titularului şi induc în eroare clientul asupra produsului ori serviciului furnizat;

- producerea în orice mod, punerea în circulaţie, depozitarea, oferirea spre vânzare sau vânzarea unor servicii ori publicaţii purtând menţiuni false privind denumirea, firma, emblema sau marca unui avocat ori alte tipuri de proprietate intelectuală, în scopul de a-i induce în eroare pe ceilalţi avocaţi şi pe clienţi.

Aceste fapte sunt calificate ca abateri disciplinare, însă Statutul profesiei nu impune calificarea abaterii ca fiind una gravă, permiţând ca, în funcţie de particularităţile fiecărei cauze, să se aplice oricare din sancţiunile disciplinare prevăzute de lege.

A treia categorie de fapte sau acte de concurenţă neloială vizează afectarea pieţii prin acţiunile concertate ale unor avocaţi:

- încheierea între avocaţi de acorduri privind împărţirea pieţei serviciilor profesionale;

- participarea, în mod concertat, prin oferte trucate, la licitaţii sau la orice alte forme de concurs de oferte, pentru achiziţionarea de servicii profesionale avocaţiale;

- limitarea sau împiedicarea accesului la clientelă şi a libertăţii exercitării concurenţei profesionale oneste între avocaţi.

Acestea din urmă constituie în mod evident abateri disciplinare şi, în măsura în care se dovedesc, atrag în mod obligatoriu sancţiunea disciplinară cea mai severă, respectiv *excluderea din profesie*.

Sancţionarea disciplinară a faptelor şi actelor de concurenţă neloială nu înlătură posibilitatea pentru cei afectaţi de a solicita repararea prejudiciului produs.

d) Soluţionarea diferendelor între avocaţi. Regulile ce privesc soluţionarea diferendelor de orice tip dintre avocaţi au la baza necesitatea păstrării în interiorul vieţii profesionale a acestor probleme. Externalizarea acestor aspecte ar conduce la o afectare a imaginii profesiei în ansamblu. În categoria litigiilor care sunt supuse acestor reguli se numără cele privind relaţiile profesionale, precum cele care se nasc din contracte de colaborare sau de salarizare, cele dintre asociaţi ori care privesc conlucrarea între diferitele forme de exerciţiu al profesiei.

În primul rând, se are în vedere conflictul dintre avocaţi membri ai aceluiaşi barou. Cererea de soluţionare a conflictului este înaintată decanului baroului. Acesta propune părţilor o procedură de mediere, desemnând un mediator în acest sens (procedura de mediere este reglementată în art. 252-254 din Statutul profesiei). Activitatea mediatorului este gratuită. Dacă una dintre părţi refuză medierea sau dacă aceasta eşuează, soluţionarea conflictului are loc pe calea arbitrajului. Cererea de arbitrare se înaintează decanului baroului[1]. În cazul în care părţile nu se înţeleg asupra persoanei arbitrului, acesta va fi desemnat de decanul baroului, dintre avocaţii cu cel puţin 10 ani vechime neîntreruptă în profesie şi care se bucură de o bună reputaţie. Arbitrul este remunerat după regulile stabilite de decanul baroului. Procedura arbitrajului respectă principiul contradictorialităţii. Şedinţele nu sunt publice, pentru a respecta confidenţialitatea informaţiilor ce ar putea să circule în cadrul cercetării procesului sau dezbaterilor. Hotărârile pronunţate în arbitrajul profesional au forţa juridică prevăzuta de Codul de procedură civilă pentru hotărârile arbitrale, adică forţa unor hotărâri definitive. Acestea se execută silit potrivit prevederilor Codului de procedura civilă. Prin Hotărâre a Consiliului U.N.B.R. (Hotărârea nr. 394/31.03.2012) s-a adoptat regulamentul Curţii de arbitraj profesional a avocaţilor. Curtea este o instituţie permanentă, fără personalitate juridică şi independentă în exercitarea atribuţiilor[2]. Litigiile deduse acesteia se soluţionează conform procedurii adoptate prin propriul regulament. Curţile de arbitraj se organizează pe lângă barouri.

În al doilea rând, se are în vedere conflictul dintre avocaţi care fac parte din barouri diferite. În situaţia în care litigiul profesional se naşte între avocaţi membri ai unor barouri diferite, competenţa soluţionării litigiului revine Curţii de Arbitraj care a fost prima sesizată.

---

[1] În cazul în care decanul baroului este implicat într-un litigiu arbitral de natura celor arătate, atribuţiile sale în legătură cu organizarea arbitrajului sunt exercitate de preşedintele U.N.B.R., iar arbitrul va fi desemnat dintre membrii Comisiei permanente a U.N.B.R.

[2] Curtea de Arbitraj este competentă să soluţioneze următoarele litigii profesionale dintre avocaţi: dintre avocaţi cu privire la relaţiile profesionale dintre aceştia, inclusiv cele cu caracter patrimonial; dintre avocaţi titulari ai formelor de exercitare a profesiei cabinet individuale şi/sau cabinete individuale asociate/grupate, asociaţi şi/sau foşti asociaţi în cadrul formelor de exercitare a profesiei asociative; dintre avocaţi şi formele de exercitare a profesiei; dintre formele de exercitare a profesiei de avocat; dintre avocaţii colaboratori, dintre aceştia şi formele de exercitare a profesiei; dintre avocaţii salarizaţi şi formele de exercitare a profesiei; care privesc conlucrarea între diferitele forme de exercitare a profesiei; litigii care izvorăsc din raporturile juridice care apar la încheierea, executarea sau încetarea contractelor de asistenţă juridică, cu excepţia celor privitoare la onorarii, care rămân în competenţa Decanului Baroului.

§9. Răspunderea disciplinară a avocatului

9.1. Noţiune

În cazul avocaţilor, spre deosebire de judecători şi procurori, legea nu cuprinde o enumerare limitativă (de tip nomenclator) a faptelor ce constituie abateri disciplinare şi care, în consecinţă, sunt susceptibile de a atrage răspunderea disciplinară. Se indică numai cu caracter general faptul ca *răspunderea disciplinară a avocatului se poate angaja pentru nerespectarea prevederilor legii pentru organizarea şi exercitarea profesiei sau ale statutului profesiei, pentru nerespectarea deciziilor obligatorii adoptate de organele de conducere ale baroului sau ale U.N.B.R., precum şi pentru orice fapte săvârşite în legătură cu profesia sau în afara acesteia, de natură să prejudicieze onoarea şi prestigiul profesiei sau ale instituţiei* (art. 86 din Legea nr. 51/1995). Totuşi, din modul în care legea şi statutul profesiei de avocat stabilesc îndatoririle avocatului se poate deduce că răspunderea disciplinară presupune fapte de încălcare a îndatoririlor avocatului în raporturile cu clienţii, în raporturile cu organele profesiei, în raporturile cu instanţele sau cu alte organe ale statului sau în raporturile cu ceilalţi avocaţi[1]. Este de remarcat faptul că pot constitui abateri disciplinare şi fapte săvârşite în afara exerciţiului profesiei, dacă sunt de natură să prejudicieze onoarea şi prestigiul profesiei. Este o consecinţă a poziţiei pe care legiuitorul a rezervat-o avocatului în cadrul sistemului judiciar şi al societăţii. La fel ca şi în cazul judecătorilor şi procurorilor, legiuitorul a ţinut să asigure avocaţilor o imagine compatibilă cu solemnitatea specifică mediului judiciar, motiv pentru care a extins sfera faptelor relevante sub aspect disciplinar şi în afara sferei actelor profesionale. Fiind un actor principal al procesului civil sau penal şi perceput ca un *„om al justiţiei"*, avocatul trebuie să îşi autocenzureze comportamentul social, deoarece faptele ce afectează onoarea şi prestigiul calităţii sale afectează deopotrivă şi imaginea sistemului judiciar în ansamblu[2].

---

[1] În doctrina franceză (compatibilă cu concepţiile autohtone asupra organizării avocaturii) se arată că abaterile disciplinare reprezintă fapte de încălcare a obligaţiilor faţă de clienţi (obligaţia de loialitate, încălcarea principiului demnităţii, încălcarea principiului independenţei, încălcarea principiului de politeţe, fapte susceptibile de a angaja răspunderea faţă de client), fapte constituind încălcări ale regulilor baroului şi regulilor de incompatibilitate, existenţa asigurării de răspundere, fapte ce constituie încălcarea obligaţiilor fiscale sau sociale ale avocaţilor, fapte ce constituie încălcarea regulilor privind respectul faţă de instanţe şi parchete, fapte ce constituie încălcarea regulilor în raporturile cu ceilalţi avocaţi, fapte ce aduc atingere demnităţii, onoarei, probităţii şi politeţii, precum şi fapte privind viaţa privată a avocatului. A se vedea pentru dezvoltarea acestora *H. Ader, A. Damien, S. Bigot de la Touanne*, Règles de la profession d'avocat, 2ème ed., Dalloz, Paris, 2008, p. 628-639.

[2] Extinderea regulilor de conduită dincolo de graniţele vieţii profesionale, este explicată în doctrina franceză prin faptul că avocatul exercită o activitate profesională relevantă în viaţa publică şi beneficiază, el însuşi, de o protecţie specială din partea statului (situaţie asemănătoare cu cea oferită de legislaţia noastră). În cele din urmă, aşa cum se arată în doctrina citată, onoarea nu este divizibilă după cum vorbim de viaţa profesională sau extraprofesională – *B. Beignier, B. Blanchard, J. Villacèque*, op. cit., p. 451. Jurisprudenţa franceză în materie

În ceea ce priveşte natura acţiunii în atragerea răspunderii disciplinare, s-a menţionat că aceasta nu reprezintă o acţiune penală şi nici una civilă[1]. Dimpotrivă, răspunderea disciplinară nu exclude răspunderea civilă, penală sau administrativă. Pe durata urmăririi penale sau a judecării faptei care constituie abatere disciplinară, procedura disciplinară se suspendă, urmând să fie reluată după soluţionarea cauzei. Pe perioada suspendării procedurii de anchetare şi judecată pentru săvârşirea unei abateri disciplinare, cursul termenului de prescripţie prevăzut pentru exercitarea acţiunii disciplinare este suspendat. Cursul termenului se reia după soluţionarea definitivă a cauzei penale.

Termenul de prescripţie în care poate fi exercitată acţiunea disciplinară este de cel mult un an de la data săvârşirii abaterii.

9.2. Instanţele disciplinare

Consiliul baroului are competenţa anchetării abaterii şi exercitării acţiunii disciplinare. Pentru decanii barourilor şi membrii Consiliului U.N.B.R., organul competent este Consiliul U.N.B.R.

Instanţele disciplinare sunt:

a) *Comisia de disciplină* a baroului care judecă în primă instanţă, în complet de 3 membri, abaterile disciplinare săvârşite de avocaţii din baroul respectiv.

b) *Comisia centrală de disciplină* este organizată şi funcţionează în cadrul U.N.B.R. Aceasta judecă:

1. ca instanţă de fond, în complet de 3 membri, abaterile săvârşite de membrii Consiliului U.N.B.R. şi de decanii barourilor;

2. în contestaţie, în complet de 5 membri, potrivit prevederilor statutului profesiei.

c) *Consiliul U.N.B.R., în plenul său*, constituit ca instanţă disciplinară. Acesta are competenţa de a judeca căile de atac[2] declarate împotriva deciziilor disciplinare ale

---

disciplinară cunoaşte cazuri de sancţionare pentru fapte săvârşite în viaţa privată a avocatului. Sunt reţinute situaţii în care faptele au conotaţii penale, dar nu în legătură cu profesia, precum cazul unui avocat care a furat băuturi dintr-un magazin sau celui care a întreţinut relaţii sexuale cu o minoră, celui care a săvârşit fapte de corupţie (chiar dacă a intervenit amnistia) ori celui care a săvârşit ultraj contra unui agent public. În alte situaţii faptele sunt extraprofesionale, fără implicaţii de ordin penal, dar cu implicaţii de natură morală, precum fapta avocatului care a devenit amant al clientei sale, implicată într-un proces de divorţ, înainte de a se pronunţa o hotărâre definitivă în cauza respectivă. De asemenea, unele sancţiuni de ordin contravenţional, mai ales cele relative la atingerea adusă judecătorilor şi procurorilor, pot conduce la sancţiuni disciplinare. A se vedea *H. Ader, A. Damien, S. Bigot de la Touanne*, op. cit., p. 638-639.

[1] În doctrina franceză, acţiunea în atragere a răspunderii disciplinare a fost concepută ca având un caracter familial – *B. Beignier, B. Blanchard, J. Villacèque*, op. cit., p. 458.

[2] În art. 88 alin. (3) din Legea nr. 51/1995 denumirea căii de atac în faţă Consiliului U.N.B.R., ca instanţă disciplinară, a rămas, formal, „recurs". Totuşi, faţă de schimbarea de terminologie operată de legea de punere în aplicare a noului Cod de procedură civilă în ceea ce priveşte calea de atac în faţa instanţei judecătoreşti şi faţă de natura căii de atac a recursului, apreciem că, în realitate este vorba de o „contestaţie" în materie disciplinară. Aceasta nu se va supune procedurii recursului, aşa cum este reglementat în noul Cod de procedură civilă.

Comisiei centrale de disciplină, ca instanţă de fond, fiind constituit ca instanţă disciplinară în plenul său, în afară de persoana implicată în cauză. Potrivit art. 275 alin. (1) din Statutul profesiei, *Consiliul U.N.B.R. în plenul său*, judecă şi calea de atac împotriva încheierii prin care, în cursul judecării abaterii disciplinare, s-a dispus suspendarea avocatului din exerciţiul profesiei până la judecarea definitivă a cauzei, conform art. 90 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 51/1995.

Împotriva hotărârilor pronunţate de către Comisia centrală de disciplină, precum şi de către Consiliul U.N.B.R., constituit ca instanţa disciplinară în plenul său, partea interesată poate formula contestaţie[1] la secţia de contencios a Curţii de Apel Bucureşti.

Consiliile barourilor ţin evidenţa sancţiunilor disciplinare aplicate fiecărui avocat, fiind obligate să comunice situaţia disciplinară a avocatului la cererea organelor profesiei.

9.3. Sesizarea abaterilor disciplinare

Mijloacele prin care o faptă săvârşită de un avocat poate determina ancheta disciplinară sunt: *sesizarea* şi *plângerea*.

Sesizările şi plângerile care pot conduce la atragerea răspunderii disciplinare pot fi formulate astfel:

- de avocatul care conduce asistenţa judiciară de pe lângă fiecare instanţă. Acesta este obligat să anunţe în scris consiliului baroului despre faptele comise de orice avocat;
- instanţele judecătoreşti şi parchetele Ministerului Public sunt obligate să înainteze consiliului baroului orice plângere făcută împotriva unui avocat şi să îl înştiinţeze despre orice acţiune de urmărire penală sau de judecată pornită împotriva unui avocat;
- orice persoană (client, parte adversă, alt avocat) poate formula la consiliul baroului o plângere împotriva unui avocat aflat pe tabloul baroului respectiv[2];

De altfel, chiar şi anterior noului Cod de procedură civilă, în doctrină s-a arătat că denumirea de „recurs", utilizată pentru a desemna calea de atac în interiorul procedurii disciplinare (calificată de autor drept cale jurisdicţional-administrativă) este neadecvată naturii acesteia şi conduce la o nejustificată confuzie cu calea de atac extraordinară a recursului, reglementată de Codul de procedură civilă – a se vedea *Cr. Clipa*, Organe şi proceduri administrative-jurisdicţionale, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012, p. 473.

[1] Sub vechiul Cod de procedură civilă, calea de atac care asigura controlul judecătoresc al actelor emise în procedura disciplinară se numea „recurs". Legea de punere în aplicare a noului Cod de procedură civilă a denumit aceasta cale „contestaţie". Este adevărat că legiuitorul s-a preocupat numai de clarificarea terminologică a căii de atac în faţa instanţelor judecătoreşti, deoarece aceasta intra în câmpul de reglementare al legii de punere în aplicare a noului Cod de procedură civilă, dar într-o interpretare corectă ar trebui să apreciem că şi denumirea căii de atac în faţa organelor disciplinare (calificată în doctrină drept jurisdicţional-administrativă) s-a schimbat corespunzător în „contestaţie".

[2] În acelaşi sens, *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, op. cit., p. 313.

- consiliul baroului se poate sesiza şi din oficiu prin hotărâre consemnată în procesul-verbal de şedinţă.

Sub aspectul competenţei teritoriale, legea prevede că plângerea îndreptată împotriva unui avocat se adresează consiliului baroului pe al cărui tablou avocatul figurează cu drept de exercitare a profesiei. Dacă avocatul este pensionar care îşi continuă activitatea în profesie, este incompatibil sau s-a retras din profesie, plângerea se adresează baroului în care avocatul este sau a fost înscris în tablou.

9.4. Procedura anchetei disciplinare

Aşa cum am arătat, titularul acţiunii disciplinare este consiliul baroului. Totuşi, pentru a se ajunge la exercitarea acţiunii disciplinare, consiliul baroului procedează mai întâi la *anchetarea abaterii disciplinare* ce se pretinde că ar fi fost săvârşită de avocat. În scopul efectuării anchetei disciplinare, consiliul baroului desemnează un consilier pentru efectuarea cercetării disciplinare prealabile. Dacă abaterea disciplinară s-a săvârşit pe raza unui alt barou, consiliul baroului poate decide efectuarea de cercetări, prin comisie rogatorie, de consiliul baroului pe raza căruia s-a săvârşit fapta.

Anchetarea abaterii disciplinare a unui membru al Consiliului U.N.B.R. sau a unui decan se efectuează de către Consiliului U.N.B.R. În acest scop, consiliul va desemna pe unul dintre consilieri pentru efectuarea cercetării disciplinare prealabile.

Consilierul desemnat pentru efectuarea cercetării prealabile se poate abţine sau poate fi recuzat de avocatul cercetat. Cererea de recuzare se formulează în scris şi se judecă de către consiliul baroului, respectiv de Consiliul U.N.B.R., în absenţa consilierului recuzat.

Anchetarea abaterii disciplinare se va face cu celeritate, având în vedere faptul că termenul de prescripţie al acţiunii în atragerea răspunderii disciplinare este de numai un an de la săvârşirea faptei. Cu toate acestea, cercetarea prealabilă se desfăşoară cu respectarea dreptului avocatului în cauză de a îşi exprima poziţia cu privire la faptele ce i se impută. Cercetările se efectuează după convocarea în scris, prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire, a avocatului cercetat, trimisă la sediul său profesional. Convocarea se poate face şi prin înştiinţare în scris printr-un mijloc de comunicare ce asigură conservarea dovezii şi a datei la care s-a făcut înştiinţarea, ori prin luarea la cunoştinţă prin semnătură. Cercetarea se efectuează numai după încunoştinţarea avocatului cu privire la obiectul anchetei disciplinare prin luarea la cunoştinţă a conţinutului plângerii ori al sesizării. Avocatul cercetat poate da explicaţii scrise.

Asigurarea unor garanţii de echitate a procedurii pentru cel anchetat nu poate conduce însă la blocarea sau întârzierea anchetei. Refuzul de a da curs convocării constituie o încălcare a îndatoririlor profesionale şi nu împiedică desfăşurarea anchetei disciplinare.

În cursul cercetărilor, preşedintele U.N.B.R., decanul sau consilierul delegat va convoca în vederea ascultării persoana care a formulat plângerea, precum şi orice alte persoane ale căror declaraţii pot elucida cazul, va face verificări de înscrisuri şi va culege informaţii, prin mijloacele prevăzute de lege.

După efectuarea cercetărilor, consilierul delegat întocmește un referat scris în care va consemna faptele, probele administrate, poziția celui cercetat și propunerea privind soluționarea plângerii sau sesizării.

Referatul astfel întocmit va fi înregistrat la secretariatul decanului baroului, respectiv al U.N.B.R., în cel mult 30 de zile de la primirea însărcinării.

În ședința imediat următoare datei la care referatul a fost înregistrat, Consiliul U.N.B.R. sau, după caz, consiliul baroului procedează la anchetarea abaterii pe baza referatului și a lucrărilor care au stat la baza întocmirii acestuia. Consiliul U.N.B.R. sau, după caz, consiliul baroului poate convoca avocatul anchetat, în vederea audierii sale.

După efectuarea anchetei disciplinare, Consiliul U.N.B.R., respectiv consiliul baroului, vor decide, după caz, exercitarea acțiunii disciplinare, clasarea cauzei sau completarea cercetărilor.

Soluția se comunică, prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire sau direct prin semnătură pe copie, avocatului cercetat, la sediul profesional principal al acestuia, persoanei care a făcut plângerea și președintelui U.N.B.R., în termen de cel mult 15 zile de la luarea deciziei. Aceasta nu poate fi atacată. Eventualele critici cu privire la modul în care a decurs ancheta disciplinară (de ex: depășirea termenului prevăzut de lege sau necitarea avocatului pentru a da explicații) vor putea fi invocate în cadrul apărărilor din acțiunea disciplinară, tinzând la infirmarea acesteia. În cazul clasării, cel care a făcut plângerea sau sesizarea nu poate ataca decizia. Declanșarea acțiunii disciplinare rămâne un atribut al consiliului baroului sau al Consiliului U.N.B.R. (în cazul faptelor săvârșite de membri ai acestuia sau de decani), care nu este susceptibil de cenzură sub aspectul deciziei de a fi sau nu exercitat, având natura unui drept potestativ[1].

9.5. Exercitarea acțiunii disciplinare

În situația în care, în urma anchetării abaterii, se decide exercitarea acțiunii disciplinare, Consiliul U.N.B.R., respectiv consiliul baroului vor desemna consilierul însărcinat cu susținerea acesteia în fața instanței disciplinare.

Acțiunea disciplinară se redactează în scris, motivat în fapt și în drept, cu indicarea persoanelor care urmează a fi citate în fața instanței disciplinare, și se semnează de către decanul baroului sau, după caz, de președintele U.N.B.R.

---

[1] Prin decizia nr. 773 din 26 octombrie 2013 a Consiliului U.N.B.R. (cu caracter interpretativ) s-a decis că plângerile și contestațiile formulate împotriva unor decizii ale consiliului baroului de clasare a cauzei vor fi respinse ca inadmisibile. Consiliul U.N.B.R. nu are posibilitatea să oblige organul de conducere al baroului să exercite acțiunea disciplinară și nici nu se poate substitui acestuia, exercitând el însuși acțiunea disciplinară. Totodată, prin decizia nr. 1008 din 24 mai 2014 a Consiliului U.N.B.R. (cu caracter interpretiv) s-a decis că, anterior respingerii contestației, Consiliul U.N.B.R. procedează la verificarea dovezilor privind respectarea de către consiliul baroului a procedurii de soluționare a plângerii. A se vedea *S.D. Rusu*, în *D. Oancea* (*coord.*), Legea privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat, op. cit., p. 317.

În caz de abatere gravă, pe baza unui referat motivat, întocmit de consilierul desemnat de Consiliul U.N.B.R. sau, după caz, de consiliul baroului, președintele U.N.B.R. sau decanul poate solicita comisiei de disciplină competente suspendarea din profesie a avocatului în cauză, potrivit dispozițiilor privind ordonanța președințială din Codul de procedură civilă. În cazul în care abaterea disciplinară este gravă și evidentă, instanța disciplinară poate lua măsura suspendării avocatului din exercițiul profesiei până la judecarea definitivă a cauzei. Încheierea prin care s-a dispus suspendarea poate fi atacată, în termen de 5 zile de la comunicare. Calea de atac se judecă de urgență și este suspensivă de executare. Competența de soluționare a acesteia revine Comisiei centrale de disciplină sau Consiliului U.N.B.R., în plenul său (pentru cazul în care Comisia centrală de disciplină este instanța disciplinară de fond).

Procedura jurisdicțională disciplinară are ca părți consiliul baroului sau după caz, Consiliul U.N.B.R., în calitatea de reclamant și avocatul acuzat de săvârșirea unei fapte susceptibile de a constitui abatere disciplinară. Este fără sens și creatoare de confuzie prevederea din statutul profesiei de avocat conform căreia președintele comisiei de disciplină fixează, de îndată, termen de judecată cu citarea avocatului, a organului profesiei care a exercitat acțiunea și *a celorlalte persoane indicate în acțiune*. Textul poate genera impresia greșită ca în procesul disciplinar pot fi implicate, în calitate de părți, și alte persoane în afara titularului acțiunii și avocatului acuzat. Referirea la citarea celorlalte persoane indicate în acțiune poate avea în vedere citarea eventualilor martori indicați în cadrul acțiunii disciplinare, desigur sub rezerva admiterii probei de către instanța disciplinară.

Procedura în fața instanței disciplinare se supune principiului contradictorialității, oralității dezbaterilor și dreptului la apărare. Procedura de citare în fața instanțelor disciplinare se face prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire. Lipsa părților regulat citate nu împiedică judecata, instanța disciplinară putându-se pronunța pe baza actelor și a dovezilor administrate în cauză.

În fața instanței disciplinare avocatul se va înfățișa personal. În cursul ședințelor avocatul poate fi asistat de un alt avocat.

Ședința instanței disciplinare nu este publică, iar lucrările ședinței se consemnează într-o încheiere.

Instanța disciplinară hotărăște, cu majoritate de voturi, și pronunță o decizie disciplinară.

Decizia de excludere, de suspendare din profesie ori privind aplicarea celorlalte sancțiuni, precum și cea de încetare a acțiunii disciplinare se comunică avocatului în cauză, baroului în care avocatul este înscris, precum și președintelui U.N.B.R.

Împotriva deciziei date de comisia de disciplină se poate formula contestație[1]. Calea de atac se poate promova de avocatul sancționat, decanul baroului și

[1] Aceasta nu se confundă cu contestația care se exercită în fața Curții de Apel București, care reprezintă mijlocul prin care se asigură controlul judecătoresc asupra actelor emise în cadrul procedurii disciplinare în fața organelor profesiei de avocat.

preşedintele Uniunii. Termenul este 15 zile de la comunicare[1]. Contestaţia se judecă de Comisia centrală de disciplină. În cazul în care Comisia centrală de disciplină a judecat ca instanţă disciplinară de fond, soluţionarea căii de atac revine Consiliului U.N.B.R., constituit ca instanţă disciplinară în plenul său, mai puţin avocatul implicat în cauză. În această cale de atac se va aprecia atât asupra legalităţii, cât şi asupra temeiniciei hotărârii date de instanţa disciplinară, având caracter devolutiv. În consecinţă, se pot administra orice probe, se poate recurge la readministrarea probelor administrate în cadrul judecăţii în faţa primei instanţe disciplinare, după cum, în urma judecăţii, se poate interveni şi asupra individualizării, aprecierii şi dozării sancţiunii aplicate de instanţa disciplinară, judecata nefiind redusă numai la analizarea reţinerii faptei ca abatere disciplinară.

Împotriva soluţiilor pronunţate de Comisia centrală de disciplină şi a celor pronunţate de Consiliul U.N.B.R., constituit ca instanţă disciplinară, se poate formula contestaţie la secţia de contencios administrativ a Curţii de Apel Bucureşti[2].

---

[1] Legea prevede că pot declara recurs (în prezent, contestaţie – *n.n.* Tr.C.B.) *persoana interesată*, decanul baroului şi preşedintele Uniunii [art. 89 alin. (3) din Legea nr. 51/1995]. Formularea este de natură a crea confuzii, deoarece prin utilizarea sintagmei *„persoana interesată"* se poate crea impresia greşită că aceasta cuprinde orice persoană. În realitate, prin persoana interesată se înţelege avocatul sancţionat, iar nu orice persoană (de exemplu, cel care a făcut plângerea sau sesizarea care au condus la declanşarea procedurii disciplinare). Orice altă interpretare ar fi contrară restului reglementării. Din moment ce procedura disciplinară implică un raport procesual între organele profesiei şi avocatul acuzat, iar recursul urmează regulile stabilite de Codul de procedură civilă [art. 88 alin. (5) din Legea nr. 95/1995], este evident că numai părţile implicate în procedură pot exercita calea de atac a recursului. Legea stabileşte care anume persoane din conducerea organelor profesiei exercită efectiv recursul, desemnând în mod expres decanul şi preşedintele Uniunii. Avocatul acuzat va putea ataca numai deciziile prin care este sancţionat, deoarece numai în acest caz este *persoană interesată*. Este de observat că legea foloseşte şi în alte cazuri noţiunea vagă de „persoana" atunci când este evident că se referă la avocatul implicat în procedura disciplinară şi, pentru rigoare, ar fi trebuit să folosească un termen mai precis, precum cel de „avocat" [de exemplu, la art. 88 alin. (3) din Legea nr. 51/1995, atunci când se referă la Consiliul U.N.B.R. ca instanţă disciplinară, arată că din acesta nu poate face parte „persoana implicată în cauză", fiind evident că se refera la avocatul implicat în procedura disciplinară]. Aceeaşi este soluţia îmbrăţişată şi în sistemul francez, unde recursul împotriva hotărârii disciplinare poate fi exercitat numai de avocatul sancţionat, decanul sau procurorul general (calitatea procurorului general este recunoscută în mod expres şi excepţional). În doctrina franceză s-a arătat că cel care a formulat plângerea nu are deschisă calea de atac, deoarece nu a fost parte în instanţa disciplinară. A se vedea *H. Ader, A. Damien, S. Bigot de la Touanne*, op. cit., p. 659. Soluţia este conformă şi cu alte proceduri disciplinare în domeniul profesional. Nici în cazul judecătorilor şi procurorilor, partea care a formulat sesizarea nu poate formula recurs împotriva deciziei date de instanţa disciplinară (secţia corespunzătoare a Consiliului Superior al Magistraturii).

[2] Într-o opinie, pe care o respectăm, partea care ar fi interesată de ocolirea procedurii administrative-jurisdicţionale în faţa Comisiei Centrale de disciplină sau Consiliului U.N.B.R. (constituit ca instanţă disciplinară), după caz, ar putea renunţa la aceste căi şi ar putea ataca direct hotărârea primei instanţe disciplinare (la nivel local sau central, după caz), în temeiul

Contestaţia poate fi exercitată de partea interesată. Prin noţiunea de *„parte interesată"* se înţelege după caz, avocatul sancţionat, decanul sau preşedintele Uniunii, deoarece aceştia pot figura ca părţi în cadrul recursului în faţa instanţelor disciplinare. Persoana care a formulat plângerea sau sesizarea nu are calitatea de parte în recursul în faţa instanţelor disciplinare şi, pe cale de consecinţă, nu poate formula nici recursul special în contenciosul administrativ. Decizia disciplinară rămasă definitivă are autoritate de lucru judecat faţă de părţi şi de organele profesiei.

9.6. Sancţiunile disciplinare

În cazul săvârşirii de abateri disciplinare, avocatului i se pot aplica următoarele sancţiuni disciplinare:

a) mustrarea;
b) avertismentul;
c) amenda de la 50 lei la 500 lei, care se face venit la bugetul baroului;
d) interdicţia de a exercita profesia pe o perioadă de la o lună la un an;
e) excluderea din profesie.

Sancţiunile se acordă în funcţie de gravitatea faptei reţinute şi circumstanţele ce au însoţit săvârşirea acesteia. În principiu, nu sunt indicate faptele care atrag anumite sancţiuni. Aprecierea sancţiunii aplicabile este lăsată la latitudinea instanţei disciplinare. Totuşi, Statutul profesiei prevede faptul că repetarea unei abateri disciplinare constituie o circumstanţă agravantă, care va fi luată în considerare la aplicarea sancţiunii. În afară de această precizare, legea sau statutul califică anumite fapte ca reprezentând *abateri disciplinare grave*: nerespectarea solemnităţii şedinţei de judecată, folosirea unor cuvinte sau expresii de natură a aduce atingere autorităţii, demnităţii şi onoarei completului de judecată, procurorului, celorlalţi avocaţi şi părţilor ori reprezentanţilor acestora din proces [art. 39 alin. (2) din Legea

---

art. 21 alin. (4) din Constituţia României, respectiv art. 6 alin. (1) din Legea nr. 554/2004, care consacră caracterul facultativ al căilor jurisdicţional-administrative de atac. În acest caz, competenţa revine tribunalului sau curţii de apel, în funcţie de natura locală sau centrală a organului care a dispus în materie disciplinară, de la sediul autorităţii pârâte sau de la sediul profesional al avocatului la adresa căruia a fost pusă în mişcare acţiunea disciplinară. A se vedea *Cr. Clipa*, op. cit., p. 478. Totuşi, credem că legiuitorul a dorit să creeze un mecanism prin care o singură instanţă, respectiv Curtea de Apel Bucureşti, să fie cea care exercită controlul judecătoresc împotriva actelor emise în materie disciplinară, recursul fiind de competenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, aşa cum a făcut şi în alte materii, acest aspect fiind de ordine publică şi neputând fi ocolit prin renunţarea la căile de atac în faţa organelor disciplinare superioare. Este drept că art. 88 alin. (4) din Legea nr. 51/1995 este redactat într-o perioadă în care căile administrativ-jurisdicţionale nu aveau caracter facultativ, dispoziţiile art. 41 alin. (4) din Constituţia României fiind introduse prin revizuirea acesteia în anul 2003, dar chiar şi aşa intenţia legiuitorului de a conferi unei anumite instanţe (identificate ca atare, iar nu prin denumirea generică – „curţi de apel") competenţa controlului judecătoresc al actelor în materie disciplinară pare să fie de neînlăturat. În plus, apreciem că aici nu este vorba de cale jurisdicţional-administrativă, ci despre o etapă obligatorie în cadrul unui proces disciplinar, astfel că nu este incidentă regula caracterului facultativ prevăzut de art. 21 alin. (4) din Constituţia României.

nr. 51/1995]; încălcarea de către avocaţi a restricţiilor sau interdicţiilor la care sunt supuşi conform Legii nr. 51/1995 şi legilor speciale (art. 42, coroborat cu art. 43 din Statutul profesiei); folosirea formei de organizare profesională ori raporturilor de conlucrare profesională stabilite în condiţiile legii în scopul eludării interdicţiilor prevăzute de Lege sau de alte legi speciale (art. 43 din Statutul profesiei); exercitarea profesiei de către avocatul al cărui drept de exercitare a profesiei este suspendat, în perioada măsurii suspendării (art. 53 din Statutul profesiei); absenţa nejustificată de la activităţile hotărâte de consiliul baroului [art. 232 alin. (3) din Statutul profesiei]; nerespectarea obligaţiilor privind publicitatea formelor de exercitare a profesiei (art. 250 din Statutul profesiei); fapta avocatului care asigură îndrumarea profesională de a nu îşi îndeplini obligaţiile de îndrumare şi de a nu asigura venitul minim lunar garantat al avocatului stagiar [art. 303 alin. (2) din Statutul profesiei] etc. În alte cazuri, Statutul profesiei indică nu numai caracterul grav al abaterii, dar şi sancţiunea aplicabilă, lipsind organul de jurisdicţie disciplinară de atributul individualizării sancţiunii: continuarea exercitării profesiei după intervenirea cazului de incompatibilitate atrage sancţiunea excluderii din profesie [art. 30 alin. (3) din Statutul profesiei]; absenţa repetată de la cursurile I.N.P.P.A., precum şi orice alte acte de încălcare a statutului şi regulamentului acestuia conduc la exmatricularea avocatului stagiar, care conduce la pierderea calităţii de avocat stagiar [art. 299 alin. (2) din Statutul profesiei].

9.7. Efectele sancţiunilor disciplinare

În ce priveşte efectele pe care le produce aplicarea unei sancţiuni disciplinare, se pot retine următoarele:

a) Mustrarea şi avertismentul nu produc niciun efect particular. Este adevărat că în caz de recidivă, sancţiunea iniţială ar cântări în aprecierea sancţiunii ce ar urma să se aplice, constituind o agravantă.

b) Plata amenzii se face în termen de 30 de zile de la data rămânerii definitive a hotărârii disciplinare. Neachitarea în acest termen atrage suspendarea de drept din exerciţiul profesiei, până la achitarea sumei.

c) Avocatul sancţionat cu interdicţia de a exercita profesia îşi păstrează calitatea de avocat. Menţiunea privind interdicţia de a exercita profesia se trece în tabloul avocaţilor (partea I – coloana „alte menţiuni"). În perioada interdicţiei avocatul nu poate presta sub nicio formă asistenţă juridică, nu poate face uz de calitatea de avocat şi nu poate participa la activitatea organelor profesiei.

d) Avocatul sancţionat cu excluderea din profesie urmează să fie radiat din tabloul avocaţilor. Odată exclus din profesie pentru abatere disciplinară, nu este de conceput ca avocatul să fie ulterior primit în cadrul profesiei. Dacă se intenţioneze reintrarea în profesie, ar trebui respinsă înscrierea la examen pe motiv de nedemnitate [art. 14 lit. c) din Legea nr. 51/1995]. În sistemul nostru, în privinţa sancţiunii

disciplinare cu excluderea din profesie, nu există o instituţie asemănătoare reabilitării, care să facă posibilă reprimirea în profesie după o perioadă de timp[1].

Sancţiunile disciplinare produc efecte directe asupra avocatului care a săvârşit abaterea disciplinară. Cu toate acestea, în cazul în care sancţiunea disciplinară aplicată este interdicţia temporară de a exercita profesia sau excluderea din profesie, este de remarcat că anumite efecte indirecte se produc şi asupra avocaţilor care exercită profesia împreună cu avocatul sancţionat, în formele individuale sau asociative de exercitare a profesiei. Statutul profesiei nu se preocupă în mod special de această problemă, dar soluţiile pot fi desprinse din cuprinsul acestuia. În plus, în cazul formelor asociative de exercitare a profesiei, reglementarea situaţiilor în care un asociat este sancţionat disciplinar ar putea fi făcută, în anumite limite, şi prin statutul respectivei forme de exercitare a profesiei.

În cazul sancţionării avocatului, titularul unui cabinet individual, se pune problema situaţiei avocaţilor salarizaţi sau colaboratori ai acestei forme de exercitare a profesiei. Dacă avocatul titular al cabinetului este sancţionat cu interdicţia de a exercita profesia o perioadă de timp cuprins între o lună şi un an, avocaţii salarizaţi şi colaboratori vor fi afectaţi, deoarece nici ei nu îşi vor putea exercita profesia în cadrul cabinetului respectiv. Avocatul salarizat nu are clientelă proprie, iar avocatul colaborator are dreptul la clientelă personală, dar numai în cadrul formei de exercitare a profesiei cu care colaborează (art. 217 din Statutul profesiei). Aceşti avocaţi au un statut profesional indisolubil legat de cel al titularului cabinetului, iar efectele sancţiunii aplicate acestuia se extind şi asupra lor. În cazul în care avocatul titular al cabinetului este exclus din profesie, forma de exercitare a profesiei se desfiinţează, efectul asupra salarizaţilor şi colaboratorilor fiind evident. În cazul în care printre salarizaţi şi colaboratori sunt şi avocaţi stagiari, sancţiunea interdicţiei temporare de a exercita profesia, aplicata avocatului îndrumător, conduce la suspendarea stagiului.

În cazul sancţionării avocatului asociat în cadrul unei societăţi civile profesionale sau al unei societăţi profesionale cu răspundere limitată, efecte se produc asupra asociaţilor acestuia. Fiecare societate ar trebui ca prin statut să îşi stabilească regulile interne aplicabile în cazul în care unul dintre asociaţi este sancţionat fie cu interdicţia de a exercita profesia pe durată determinată fie cu excluderea din profesie. În cazul primei sancţiuni, existenţa formei de exercitare a profesiei nu este pusă în pericol, dar în lipsa unor prevederi statutare, pot să apară neînţelegeri între asociaţi, având în vedere că cel sancţionat nu poate lua parte la activitatea societăţii, dar ar putea

---

[1] Nici în sistemul *francez* nu este cunoscută posibilitatea reînscrierii în barou a avocatului exclus, pentru motive ulterioare sancţiunii cu excluderea din profesie. Singura posibilitate de reînscriere în profesie are la bază o eventuală revizuire a hotărârii disciplinare, în temeiul unor situaţii existente la data pronunţării acesteia, dar care nu au fost cunoscute. În sistemul *belgian* este recunoscută posibilitatea reînscrierii în barou a celui sancţionat, după trecerea unui termen de 10 ani şi numai dacă există *„circumstanţe excepţionale"*. Aceasta echivalează într-un fel cu o reabilitare, dar nu operează prin simpla trecere a timpului, ci este decisă de la caz la caz de către organele profesiei. A se vedea *H. Ader, A. Damien, S. Bigot de la Touanne*, op. cit., p. 675.

solicita partea sa din veniturile acesteia[1]. În cazul sancționării cu excluderea din profesie a unuia dintre avocații asociați, în ipoteza în care asocierea cuprinde numai doi avocați, se pune problema existenței formei de exercitare a profesiei. Astfel, în cazul societății profesionale cu răspundere limitată dacă, din orice motive, în societate rămâne un singur asociat, acesta nu poate deține această calitate mai mult de 3 luni. În situația în care societatea nu este transformată în cabinet individual, aceasta se dizolvă de drept și intră în lichidare. Se poate evita această situație dacă avocatul sancționat disciplinar cesionează părțile sale unui alt avocat, cu respectarea prevederilor din Statutul profesiei și din actul constitutiv al societății.

În materie disciplinară, sancțiunea aplicată nu antrenează nicio consecință asupra victimei, care nu este parte în procedura disciplinară.

[1] Cu titlu de exemplu, în sistemul francez, sancționarea cu interdicția exercitării profesiei pe o durată de cel puțin 3 luni dă dreptul asociatului sau asociaților de a solicita retragerea acestuia din societate, în caz de refuz din partea celui sancționat producându-se o cesiune forțată a părților acestuia către ceilalți asociați. A se vedea *H. Ader, A. Damien, S. Bigot de la Touanne*, op. cit., p. 676. Chiar dacă legislația noastră nu cuprinde o asemenea mențiune, nimic nu împiedică să se prevadă un sistem similar prin actele constitutive ale societății.

UNIVERSITY CENTRAL / IASI

Capitolul VII
Notarii publici. Organizarea profesiei de notar public

Secţiunea 1. Principii şi reguli fundamentale de exercitare a profesiei

Activitatea notarială în România este reglementată de Legea nr. 36/1995 ca act normativ principal, de drept comun, fiind completată cu acte normative secundare aprobate la nivelul organelor corpului profesional notarial şi formalizate în conformitate cu legea.

Activitatea notarului public, conform reglementărilor în vigoare, se circumscrie sferei profesiilor liberale, însă, aşa cum vom detalia, păstrează o serie de caracteristici specifice actului de autoritate publică. Activitatea notarială, în România, este un caz în care statul a înţeles să-şi „externalizeze" un serviciu public în favoarea unei profesii juridice liberale, păstrând o serie de instrumente şi mecanisme de supraveghere şi control, aspecte care au determinat o specificitate anume în organizarea şi desfăşurarea profesiei de notar public.

Activitatea notarială în România se realizează cu respectarea anumitor reguli şi principii specifice acestei profesii, reglementate normativ, în mod direct sau indirect.

Prin activitate notarială se înţelege totalitatea actelor, procedurilor şi consultaţiilor îndeplinite de notarul public în exercitarea funcţiei, date în competenţa sa prin lege (art. 3 din Regulamentul din 24 iulie 2013 de aplicare a Legii notarilor publici şi a activităţii notariale nr. 36/1995).

În doctrină, notariatul a fost definit ca un organ menit să autentifice acte juridice în scopul de a le conferi incontestabilitate, să ateste fapte care au însemnătate juridică, precum şi să îndeplinească alte atribuţii juridice prevăzute de lege.

Din punct de vedere istoric se poate afirma că instituţia notariatului este la fel de veche ca şi dreptul. Încă din Roma antică, raporturile juridice dintre patricieni erau perfectate de „notele" sclavilor care consemnau elementele esenţiale ale tranzacţiei încheiate. Pornindu-se de la această „notă" de consemnare, ulterior a fost consacrată şi noţiunea de „notar" uzitată până în prezent.

Ulterior, instituţia notariatului s-a dezvoltat sub influenţa bisericii (în perioada orânduirii feudale), iar la sfârşitul acestei perioade, odată cu creşterea rolului monarhiei, notariatul va deveni un organ gestionat de către stat.

În sistemul juridic românesc, notariatul ca instituţie propriu-zisă există începând cu perioada feudală, sub coordonarea şi controlul administraţiei de stat, prin cancelaria de stat. Ulterior, în anul 1886 a fost promulgată legea autentificării actelor. Reglementări în domeniu au existat şi în secolul al XIX-lea, respectiv Legea nr. 35/1874 (lege ungară) şi Legea nr. 75/1871 (lege austriacă). Totodată, în secolul al XX-lea, amintim Legea nr. 358 din 3 iulie 1944 pentru autentificarea şi legalizarea înscrisurilor. În anul 1950 a fost înfiinţat Notariatul de stat prin Decretul nr. 79/1950, ulterior activitatea notarială fiind derulată conform Decretului nr. 377/1960 şi HCM 1518/1960. În prezent, activitatea notarială este reglementată de Legea nr. 36/1995.

§1. Principiile activității notariale

1.1. Notarul public este învestit să îndeplinească un serviciu de interes public

Deşi activitatea notarială, aşa cum este configurată prin Legea nr. 36/1995, republicată, este realizată de o profesie juridică liberală, totuşi *notarul public, în derularea activităţii specifice, îndeplineşte un act de interes public* [art. 3 alin. (1) din Legea nr. 36/1995, republicată]. Din acest principiu decurg o serie de consecinţe în privinţa organizării şi derulării activităţii notariale, cât şi în planul controlului acestei activităţi. În mod sugestiv, art. 9 alin. (1) din Statutul UNNPR prevede că notarii publici, în calitatea lor de delegatari ai autorităţii publice, sunt supuşi ansamblului legislativ, exercită un serviciu de interes public şi sunt organizaţi într-o profesie liberală.

Ca o consecinţă a acestui principiu, art. 7 din Legea nr. 36/1995 prevede că *actul îndeplinit de notarul public, purtând sigiliul şi semnătura acestuia, este de autoritate publică şi are forţa probantă şi, după caz, forţa executorie* prevăzute de lege.

Tot ca o consecinţă ce decurge din prezentul principiu, arhivele notariale sunt proprietatea statului, iar activităţile arhivistice notariale sunt de utilitate şi de interes public [art. 134 alin. (1) din Regulament].

În mod sugestiv, s-a susţinut că instituţia notarului public se situează *„la mijlocul drumului între funcţia publică şi profesia liberală"*. Pe de o parte, activitatea notarului public are şi un caracter public, fără ca notarul să fie funcţionar, iar pe de altă parte, notarul face parte dintr-o profesie liberală, fără a fi exclus de la controlul instituţiilor statutului.

1.2. Funcţia de notar public are statutul unei funcţii autonome

Acest principiu trebuie înţeles în sensul că, deşi activitatea notarială implică derularea unui serviciu public, *profesia de notar public are o existenţă de sine stătătoare, cu structură şi organizare proprie*, conform prescripţiilor legale. Sub acest aspect, similar altor profesii juridice (avocaţi, executori judecătoreşti etc.), există un corp profesional format din notarii publici care activează în domeniu, corp profesional căruia, prin lege, i-au fost încredinţate mai multe atribuţii şi competenţe, cum ar fi: organe proprii de conducere şi control care au la bază principiul electivităţii, gestionarea intrării în profesia de notar public, dreptul la autoreglementare, exclusivitate în îndeplinirea actelor specifice profesiei de notar public.

În acest sens, pe teritoriul României, funcţia de notar public se organizează şi se exercită numai în cadrul Uniunii Naţionale a Notarilor Publici din România şi al Camerelor Notarilor Publici. De asemenea, legea prevede că funcţia de notar public se exercită numai de către notarii publici membri ai Uniunii, organizaţi în cadrul Camerelor. În acest sens, conform art. 3 alin. (5) din Legea nr. 36/1995, *constituirea şi funcţionarea de forme de organizare a profesiei de notar public, altele decât Uniunea şi Camerele, sunt interzise* (actele de constituire şi de înregistrare a oricăror altor forme de organizare sunt nule de drept). În concret, activitatea notarială pe

teritoriul României se îndeplineşte de notarii publici numiţi în funcţie de către ministrul justiţiei, în condiţiile Legii notarilor publici şi a activităţii notariale nr. 36/1995.

De la această regulă există şi excepţii, în sensul că actele notariale pot fi efectuate şi de misiunile diplomatice şi oficiile consulare ale României, precum şi de alte instituţii, în condiţiile şi limitele prevăzute de lege. În acest sens, art. 2 din Regulament prevede că, în afara graniţelor României, activităţile notariale prevăzute de legislaţia în vigoare pot fi îndeplinite numai de persoanele cu atribuţii în acest sens din cadrul misiunilor diplomatice şi al oficiilor consulare ale României, precum şi de comandanţii navelor şi aeronavelor sub pavilion românesc. De asemenea, secretarii consiliilor locale ale comunelor şi oraşelor unde nu funcţionează birouri notariale sau sedii secundare ale acestora pot legaliza copii de pe înscrisurile prezentate de părţi, cu excepţia înscrisurilor sub semnătură privată, atribuţie ce nu poate fi delegată altei persoane.

1.3. Activitatea notarului public se realizează numai în formele şi modalităţile prevăzute de lege

Activitatea derulată de notarul public se derulează *numai sub forma actelor notariale şi a consultaţiilor juridice notariale*, aşa cum sunt reglementate detaliat (ca proceduri distincte) la nivelul legii (Legea nr. 36/1995), cât şi la nivelul actelor normative secundare, derivate.

Totodată, activitatea notarului public *se poate derula exclusiv în formele de exercitare ale profesiei prevăzute de lege*, respectiv biroul individual notarial şi societatea profesională notarială.

Ca regulă, notarul public îşi desfăşoară activitatea la sediul biroului notarial în care funcţionează. Prin excepţie, pentru îndeplinirea obligaţiilor profesionale, notarul public se poate deplasa şi în afara sediului biroului notarial, în limitele circumscripţiei teritoriale a judecătoriei în care îşi desfăşoară activitatea.

1.4. Activitatea notarială are caracter necontencios

Activitatea notarului public asigură persoanelor fizice şi juridice constatarea raporturilor juridice civile sau comerciale nelitigioase (care nu implică o dispută juridică), precum şi exerciţiul drepturilor şi ocrotirea intereselor, în conformitate cu legea. Prin această caracteristică necontencioasă, activitatea notarială este diferită de cea specifică avocaţilor sau executorilor judecătoreşti care, în derularea activităţii specifice, au şi o componentă contencioasă (litigioasă) mai întinsă sau mai redusă.

Caracterul necontencios al activităţii notariale ţine de natura şi esenţa acesteia, fiind caracteristică atât actelor notariale, cât şi procedurilor notariale reglementate de lege. Mai mult, art. 10 alin. (3) din Statutul UNNPR prevede că *în întreaga sa activitate, notarul public trebuie să urmărească prevenirea şi evitarea litigiilor.*

Achiesăm la opinia exprimată în doctrină potrivit căreia *notarul public, alături de avocat şi consilier juridic, este un partener al justiţiei.* Chiar dacă procedurile notariale sunt necontencioase, notarul public are diferite competenţe, potrivit legii, care interferează cu procesul civil. În acest sens putem exemplifica: autentificarea procurii de reprezentare judiciară convenţională în cazul mandatarului neavocat,

tranzacției judiciare, mandatului special de răspuns la interogatoriul când partea se află în străinătate, actelor procesuale de dispoziție etc.

1.5. În exercitarea profesiei și în legătură cu aceasta, notarul public este protejat de lege

Raportat la specificul activității notariale, această protecție juridică este firească și vine să confirme rolul și statutul notarului public într-o societate democratică. Această protecție conferită prin lege acoperă un spectru mai larg de aspecte specifice profesiei: *statut special* reglementat prin lege, *funcție de autoreglementare* la nivelul corpului profesional, *specificitatea controlului activității notariale*, reglementarea legală a unei *răspunderi specifice* notarului public (penală, civilă și disciplinară). Pe de altă parte, și răspunderea notarului public are o configurație aparte. Astfel, notarul public răspunde pentru modul în care își îndeplinește atribuțiile referitoare la legalitatea raporturilor juridice pe care le constată, la exercitarea drepturilor și la ocrotirea, în condițiile legii, a intereselor persoanelor ce solicită încheierea actelor notariale, precum și pentru încălcarea dispozițiilor legii, regulamentului de aplicare a legii, statutului și a celorlalte acte ce reglementează profesia.

1.6. Activitatea notarului public respectă principiul legalității

Întreaga activitatea notarială asigură persoanelor fizice și juridice constatarea raporturilor juridice civile nelitigioase, precum și exercițiul drepturilor și ocrotirea intereselor, în conformitate cu legea. În acest sens, *notarii publici au obligația să verifice, în scopul prevenirii litigiilor, ca actele pe care le instrumentează să nu cuprindă clauze contrare legii și bunelor moravuri, să ceară și să dea lămuriri părților asupra conținutului acestor acte spre a se convinge că le-au înțeles sensul și le-au acceptat efectele.* Corelativ, pentru respectarea principiului legalității, în cazul în care actul solicitat este contrar legii și bunelor moravuri, notarul public va refuza întocmirea lui [art. 9 alin. (2) din Legea nr. 36/1995].

În același sens, menționăm faptul că *activitatea notarului public respectă principiul constituțional al nediscriminării*, deoarece această activitate se înfăptuiește în mod egal pentru toate persoanele, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială.

Notarul public este consilierul independent, imparțial și obiectiv al părților, fiind obligat să respecte regulile deontologice ale profesiei. În acest sens, notarul public examinează intențiile părților, le transpune în realitate prin actele pe care le instrumentează și le conservă, le conferă acestora autenticitate, forță probantă și executorie și asigură legalitatea clauzelor contractuale. Notarul public verifică, de asemenea, dacă părțile au capacitate deplină pentru a încheia un act notarial și se asigură că acestea au înțeles consecințele juridice ale angajamentului luat.

1.7. Notarii publici îşi exercită funcţia şi se bucură de stabilitate în funcţie, neputând fi mutaţi în altă localitate fără acordul lor

Acest principiu consacrat la nivel legal [avem în vedere art. 63 alin. (1) din Legea nr. 36/1995] se impune în considerarea următoarele aspecte: concursul de definitivare în cadrul profesiei de notar public presupune şi obţinerea unui post de notar în cadrul Camerei unde susţine examenul, schimbarea sediului notarului public se poate face, de regulă, prin concurs şi, nu în ultimul rând, legislaţia care reglementează activitatea notarială prevede pentru anumite proceduri notariale o competenţă a unui anumit notar public.

Astfel, *notarii stagiari susţin examenul de definitivat numai pe posturile de notar public vacante, existente în circumscripţia Camerei* la care au susţinut examenul de dobândire a calităţii de notar stagiar (pentru susţinerea examenului de definitivat, colegiile directoare ale Camerelor propun un număr de posturi vacante egal cu numărul notarilor stagiari care au finalizat stagiul de pregătire în Camera respectivă), iar *după validarea rezultatelor examenului de definitivat, candidaţii admişi îşi vor exprima, în ordinea mediilor obţinute, în faţa Colegiului director al Camerei în care au susţinut examenul sau concursul de dobândire a calităţii de notar stagiar, opţiunile de ocupare a posturilor vacante existente* în circumscripţia acelei Camere. Situaţia este similară şi în cazul persoanelor care acced în profesia de notar public definitiv cu vechimea juridică minimă cerută de lege sau prin prisma calităţii de fost judecător al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

Totodată, *schimbarea sediului biroului notarului public din localitatea în care este numit într-o localitate din circumscripţia aceleiaşi judecătorii sau din circumscripţia altei judecătorii se face prin concurs pe post vacant* prevăzut în ordinul de actualizare (numai în cazul în care pentru postul vacant cu această destinaţie există un singur candidat, schimbarea sediului biroului notarial se va face la cererea notarului public, fără a susţine examen).

Secţiunea a 2-a. Organizarea profesiei de notar public

În conformitate cu art. 3 alin. (2) din Legea nr. 36/1995, funcţia de notar public se organizează şi se exercită numai în cadrul Uniunii Naţionale a Notarilor Publici din România şi al Camerelor Notarilor Publici. În consecinţă, *există două structuri profesionale specifice acestei profesii: o structură la nivel naţional (Uniunea) şi o structură la nivel local (Camera).*

§1. Camera notarilor publici

Din punctul de vedere al repartizării teritoriale, în circumscripţia fiecărei curţi de apel funcţionează câte o Cameră, cu personalitate juridică proprie. La nivelul fiecărui judeţ din circumscripţia Camerei funcţionează cel puţin un sediu secundar al acesteia.

Camera este persoană juridică de drept privat, fără scop patrimonial, înființată prin lege și are sigiliu propriu. Camera nu poate fi angajată politic prin acțiunile membrilor săi.

Alegerea în funcțiile de conducere ale Camerei se face numai prin vot secret, în condițiile prevăzute de statut. Președintele și membrii Colegiului director al Camerei primesc indemnizație al cărei cuantum este stabilit de Adunarea generală a Camerei.

În perioada în care Uniunea este autorizată ca operator al Arhivei Electronice de Garanții Reale Mobiliare, Camerele dobândesc de drept calitatea de agent al Arhivei Electronice de Garanții Reale Mobiliare. În vederea exercitării acestei calități, Camerele pot depune o cerere în acest sens la Ministerul Justiției, pentru a obține acordul de a opera în arhivă.

Fiecare Cameră are un regulament de organizare și funcționare. În îndeplinirea scopului pentru care a fost constituită și pentru serviciile prestate, Camera poate desfășura, în condițiile stabilite de către Colegiul director al Camerei și cu respectarea legislației în vigoare, activități generatoare de venituri proprii. Din Cameră fac parte toți notarii publici care funcționează în circumscripția acesteia. La nivelul fiecărei Camere sunt reglementate organele de conducere ale acesteia:

a) **Adunarea generală a Camerei:** acest organism profesional colegial cuprinde toți notarii publici care funcționează în circumscripția acesteia. *Adunarea generală a Camerei are următoarele atribuții:*

- alege și revocă Colegiul director al Camerei și Comisia de cenzori, în condițiile stabilite prin statut;
- alege și revocă reprezentantul sau reprezentanții Camerei, după caz, și supleantul acestora în Consiliul Uniunii, în condițiile stabilite prin statut, cu respectarea normei de reprezentare prevăzute de prezenta lege;
- alege și revocă reprezentantul Camerei în Consiliul de disciplină, în condițiile stabilite prin statut;
- alege și propune membrul în Consiliul de administrație al Casei de Asigurări;
- aprobă anual raportul de activitate și descărcarea de gestiune ale președintelui și Colegiului director al Camerei;
- aprobă bugetul de venituri și cheltuieli al Camerei și execuția bugetară;
- aprobă strategia de dezvoltare și politica de investiții a Camerei;
- stabilește indemnizațiile membrilor organelor alese;
- aprobă regulamentele interne ale Camerei;
- alege membrii comisiilor de organizare a alegerilor organelor de conducere la nivelul Camerelor și al Uniunii, în condițiile regulamentelor proprii;
- alege reprezentanții Camerei conform normei de reprezentare la Congres;
- acordă și retrage, la propunerea Colegiului director al Camerei, titlul onorific de președinte de onoare notarilor publici care au deținut calitatea de președinte al Colegiului director al Camerei;
- aprobă actualizarea numărului de notari publici și a numărului de posturi destinate schimbărilor de sedii, pe care o înaintează Consiliului Uniunii;
- îndeplinește orice alte atribuții prevăzute de lege, regulament, statut și de actele normative cu caracter intern.

Adunarea generală a Camerei se întruneşte de cel puţin două ori pe an, la convocarea preşedintelui Colegiului director al Camerei. În anul în care se organizează alegerea organelor de conducere ale Camerei şi Uniunii, Adunarea generală a Camerei se întruneşte în şedinţe de cel puţin 3 ori pe an, una dintre acestea fiind destinată alegerilor.

Adunarea generală a Camerei adoptă, cu majoritatea simplă a membrilor prezenţi, hotărâri obligatorii pentru toţi notarii publici (Adunarea generală a Camerei este legal constituită în prezenţa majorităţii membrilor săi cu drept de vot). Împotriva hotărârii Adunării generale a Camerei se poate formula plângere la Consiliul Uniunii în termen de 15 zile de la adoptare, iar hotărârea Consiliului Uniunii poate fi atacată la instanţa de judecată competentă în condiţiile legii.

b) **Colegiul director al Camerei:** acest organism este format dintr-un preşedinte, care este şi preşedintele Camerei, un vicepreşedinte, care este şi vicepreşedintele Camerei, şi 3-7 membri. Colegiul director al Camerei este ales de Adunarea generală a Camerei, în condiţiile stabilite prin statutul Uniunii, pentru un mandat de 4 ani, dintre notarii publici care funcţionează în acea Cameră. *Colegiul director al Camerei are următoarele atribuţii*:

- organizează examenul pentru dobândirea calităţii de notar stagiar;
- stabileşte birourile notariale în care se va efectua pregătirea practică a notarilor stagiari;
- urmăreşte pregătirea teoretică şi practică a notarilor stagiari;
- înlocuieşte, la cerere sau din oficiu, biroul notarial în care se efectuează pregătirea practică;
- propune Adunării generale a Camerei actualizarea numărului de notari publici şi a numărului de posturi destinate schimbărilor de sedii;
- aprobă numărul de posturi destinate dobândirii calităţii de notar stagiar;
- întocmeşte documentarea juridică şi asigură consultarea şi informarea curentă a notarilor publici;
- ţine evidenţa veniturilor şi cheltuielilor Camerei şi a contribuţiei membrilor săi;
- stabileşte comisia de inventariere şi lichidare a birourilor notariale, în caz de suspendare sau încetare;
- poate acorda sprijin şi ajutor material notarilor publici, în cazuri justificate;
- desemnează un membru al Colegiului director al Camerei sau un alt notar public din cadrul Camerei ce urmează să efectueze menţiunile privind revocarea, anularea, rectificarea actelor notariale aflate în arhiva Camerei;
- aprobă, la propunerea preşedintelui, organigrama şi statul de funcţii ale personalului de specialitate şi administrativ al Camerei;
- organizează, la cererea notarului public, vânzarea la licitaţie a bunurilor în vederea lichidării de către notar a pasivului succesoral, în condiţiile stabilite prin regulamentul aprobat de Consiliul Uniunii;
- îndeplineşte orice alte atribuţii prevăzute de lege, regulament, statut şi actele normative cu caracter intern.

Colegiul director al Camerei se întruneşte în şedinţe ordinare cel puţin o dată pe lună, la convocarea preşedintelui Colegiului sau, în lipsa acestuia, a vicepreşedintelui. Colegiul director al Camerei adoptă decizii, obligatorii pentru toţi notarii

publici din Cameră, cu majoritatea simplă a membrilor săi (Colegiul director al Camerei este legal constituit în prezența a două treimi din numărul membrilor săi). Împotriva deciziei Colegiului director al Camerei se poate formula plângere la Adunarea generală a Camerei în termen de 15 zile de la adoptare, iar hotărârea Adunării generale a Camerei poate fi atacată la instanța de judecată competentă, în condițiile legii.

c) **președintele Colegiului director al Camerei**: *atribuțiile președintelui sunt prevăzute la art. 49 din Legea nr. 36/1995, republicată:*

- reprezintă Camera în raporturile cu terții;
- soluționează plângerile petenților împotriva notarilor stagiari, luând măsurile corespunzătoare;
- desemnează, la cerere sau din oficiu, în cazuri excepționale, un notar public care să asigure funcționarea unui alt birou de notar public;
- angajează personalul de specialitate și auxiliar, în numărul și în structura stabilite de Colegiul director al Camerei;
- coordonează și conduce compartimentele prevăzute în structura organizatorică a Camerei;
- convoacă și conduce ședințele Colegiului director al Camerei și ale Adunării generale a Camerei;
- ordonanțează cheltuielile bugetare ale Camerei;
- aprobă, la cererea părților, transferul dosarului succesoral;
- îndeplinește orice alte atribuții prevăzute de lege, regulament, statut și de actele normative cu caracter intern.

Președintele Colegiului director al Camerei emite dispoziții obligatorii pentru toți notarii publici din Cameră. Împotriva dispoziției președintelui Colegiului director al Camerei se poate formula plângere la Biroul executiv al Consiliului Uniunii în termen de 15 zile de la comunicare, iar decizia Biroului executiv al Consiliului Uniunii poate fi atacată la instanța de judecată competentă, în condițiile legii.

În activitatea profesională și în exercitarea atribuțiilor de conducere, *președintele Colegiului director trebuie să dea dovadă de probitate morală și profesională, disponibilitate permanentă, devotament față de profesie și atașament față de interesele Camerei și a membrilor săi* (art. 44 din Statutul UNNPR).

d) **Curtea de Arbitraj**: *aceasta este o instituție permanentă de arbitraj, neguvernamentală, fără personalitate juridică, independentă în exercitarea atribuțiilor ce îi revin, care funcționează pe lângă Camera Notarilor Publici* și care își desfășoară activitatea în condițiile legii. Regulamentul de organizare și funcționare a Curții de Arbitraj, precum și organele de conducere ale acesteia se aprobă de Camere, pe baza regulamentului-cadru aprobat de Consiliul Uniunii.

Din punct de vedere al *regulilor de procedură*, activitatea curților de arbitraj de pe lângă Camere se desfășoară conform prevederilor Codului de procedură civilă, Regulamentului de organizare și funcționare și Regulilor de procedură arbitrală stabilite de către Camere în baza regulamentului-cadru aprobat de Consiliul Uniunii.

Normele cu privire la *onorariile arbitrilor și la taxele arbitrale* se aprobă de către Colegiul director al Camerei (taxele arbitrale vor fi folosite în scopul susținerii cheltuielilor legate de soluționarea litigiilor, plata cheltuielilor de secretariat,

onorariile arbitrilor şi documentarea acestora, precum şi orice cheltuială necesară funcţionării Curţii de arbitraj).

Din punct de vedere al *competenţei*, curtea de arbitraj poate soluţiona numai litigii izvorâte din actele şi procedurile notariale. Sediul materiei cu privire la competenţa curţii şi procedura arbitrală se regăseşte atât la nivelul Legii nr. 36/1995, republicată, (art. 47, art. 133), cât şi la nivelul Regulamentului de aplicare a acestei legi (avem în vedere art. 146, 289, respectiv art. 293-294).

Din interpretarea coroborată a acestor texte legale rezultă că această curte de arbitraj soluţionează numai litigii interprofesionale dintre litigiile dintre notarii publici, dintre notari şi organele profesionale, precum şi dintre organele profesionale, cu excepţia acelor litigii care sunt de competenţa Consiliului de disciplină. În concret, în conformitate cu art. 133 din Legea nr. 36/1995, în competenţa curţii de arbitraj vor intra litigiile dintre notarii publici cu privire la exercitarea profesiei, relaţiile profesionale, cele dintre asociaţi sau care privesc conlucrarea dintre diferitele forme de exerciţiu al profesiei. În concluzie sunt supuse acestui arbitraj, litigiile dintre notarii publici din Camere diferite, cele dintre notarii publici şi Camere, cele dintre Camere, notarii publici şi Uniune, precum şi cele dintre Camere şi Uniune.

Din punct de vedere procedural, cererea prin care se solicită arbitrajul va cuprinde cel puţin următoarele menţiuni: identificarea părţilor, descrierea aspectelor litigioase care urmează a fi soluţionate pe această cale, menţiuni cu privire la o eventuală clauză compromisorie, arătarea dovezilor pe care se întemeiază cererea, procedura aleasă pentru soluţionarea litigiului, precum şi semnătura solicitantului. Părţile aflate în litigiu se vor prezenta la termenul stabilit prin citaţie la organul competent să soluţioneze procedura de arbitraj, iar respectiva cauză arbitrală se va soluţiona printr-o hotărâre motivată, obligatorie pentru părţi.

§2. Uniunea Naţională a Notarilor Publici

Uniunea Naţională a Notarilor Publici, din care fac parte toţi notarii publici din România, este forma de organizare centrală a corpului profesional notarial, constituită la nivel naţional, fiind *unica organizaţie profesională în domeniul notarial înfiinţată prin lege, cu personalitate juridică, de interes public, cu patrimoniu şi buget propriu.*

Uniunea reprezintă şi apără interesele profesionale ale membrilor săi, acţionând prin organele sale pentru asigurarea prestigiului şi a autorităţii profesiei de notar public. Uniunea nu poate fi angajată politic prin acţiunile reprezentanţilor lor sau ale oricărui membru al acesteia.

În realizarea obiectivelor sale, *Uniunea funcţionează pe baza următoarelor principii*: egalitatea de tratament a tuturor notarilor publici, apărarea intereselor profesionale şi economice ale membrilor săi, perfecţionarea continuă a pregătirii profesionale a notarilor publici, stabilirea, în beneficiul membrilor Uniunii, a politicilor de reprezentare, responsabilizarea notarilor aleşi în organele de conducere ale Uniunii, Camerelor şi ale organismelor profesionale interne şi internaţionale specifice profesiei de a reprezenta cu bună-credinţă şi competenţă interesele profesiei, colaborarea cu instituţiile statutului, pentru sprijinirea acestora în garantarea circuitului civil, a

protecţiei cetăţenilor şi a statului de drept, prin încheierea de protocoale de colaborare cu aceste instituţii, neangajarea politică a Uniunii şi a entităţilor sale, colaborarea cu organizaţiile celorlalte profesii liberale care funcţionează la nivel intern şi internaţional, autonomia funcţională şi financiară.

În scopul realizării obiectivelor din domeniile sale de activitate, *Uniunea are următoarele funcţii:*

a) **de strategie**, prin transmiterea de propuneri la elaborarea de către Ministerul Justiţiei a strategiilor în domeniul notarial;

b) **de reglementare a activităţii**, prin reglementări terţiare specifice, prin care se asigură, în conformitate cu strategia adoptată, punerea în aplicare a legislaţiei în domeniul notarial şi realizarea cadrului juridic subsidiar specific;

c) **de reprezentare** pe plan intern şi internaţional a notarilor publici;

d) **de îndrumare**, sprijin şi control al notarilor publici, în aplicarea corectă a prevederilor legale în domeniul notarial;

e) **de administrare** a patrimoniului propriu

Sub aspect organizatoric, organele de conducere ale Uniunii sunt:

a) **Congresul**. Congresul este constituit din reprezentanţii notarilor publici, aleşi de Adunarea generală a fiecărei Camere, potrivit normei de un reprezentant la 10 notari publici în funcţie, la care se adaugă membrii Consiliului Uniunii, precum şi vicepreşedinţii colegiilor directoare ale Camerelor. În situaţia în care nu sunt aleşi ca reprezentanţi ai Camerei la Congres, membrii Consiliului de disciplină, ai Comisiei de cenzori şi ai Consiliului de administraţie al Casei de Asigurări participă fără drept de vot la lucrările Congresului.

Congresul se întruneşte în sesiuni ordinare (de regulă, anual) şi extraordinare (la cererea Consiliului Uniunii sau a Camerelor, dacă aceasta reprezintă cel puţin o treime din numărul notarilor publici).

Convocarea Congresului se face de către Biroul executiv al Consiliului Uniunii cu cel puţin 60 de zile înainte de data stabilită, prin înştiinţarea în scris a Camerelor şi prin publicarea într-un ziar central a datei, locului şi ordinii de zi. Congresul este legal constituit în prezenţa a două treimi din numărul delegaţilor săi şi adoptă hotărâri cu majoritatea simplă a delegaţilor prezenţi.

Hotărârile şi rezoluţiile adoptate de Congres, cu caracter normativ intern, administrativ-organizatoric, sunt obligatorii pentru notarii publici.

Congresul notarilor publici are următoarele atribuţii:

- adoptă, prin hotărâre, completarea sau modificarea Statutului Uniunii şi a Statutului Casei de Asigurări a Notarilor Publici, cu excepţia modificărilor adoptate între congrese de către Consiliul Uniunii;
- adoptă Codul deontologic al notarilor publici, completările şi modificările care i se aduc în condiţiile stabilite prin statut;
- validează, prin hotărâre, alegerea reprezentanţilor Camerelor şi a supleanţilor acestora în Consiliul Uniunii, în condiţiile stabilite prin statut;
- validează, prin hotărâre, alegerea, dintre membrii Consiliului Uniunii, a preşedintelui şi vicepreşedinţilor, în condiţiile stabilite prin statut;
- validează, prin hotărâre, alegerea membrilor Consiliului de disciplină, în condiţiile stabilite prin statut;

- dezbate probleme profesionale de interes general şi adoptă, cu majoritate simplă, rezoluţii cu privire la problemele dezbătute;

- aprobă raportul Consiliului Uniunii şi al Comisiei de cenzori, execuţia bugetară şi descărcarea de gestiune;

- îndeplineşte orice alte atribuţii date în competenţa sa prin lege, regulament sau statut.

b) **Consiliul Uniunii.** Consiliul Uniunii este constituit din reprezentanţii fiecărei Camere, aleşi potrivit următoarei norme de reprezentare: un reprezentant, pentru Camerele cu până la 200 de notari publici în funcţie; 2 reprezentanţi, pentru Camerele care au între 201 şi 400 de notari publici în funcţie, respectiv 3 reprezentanţi, pentru Camerele care au peste 400 de notari publici în funcţie. Preşedinţii Camerelor fac parte de drept din Consiliul Uniunii, cu drept de vot.

Dintre membrii Consiliului Uniunii se aleg preşedintele şi 3 vicepreşedinţi. Funcţiile de preşedinte, de prim-vicepreşedinte şi de vicepreşedinte sunt incompatibile cu funcţiile de preşedinte al Camerei sau reprezentant în Consiliul Uniunii. Durata mandatului membrilor Consiliului Uniunii, al preşedintelui, prim-vicepreşedintelui şi al vicepreşedinţilor este de 4 ani.

Consiliul Uniunii se convoacă, de regulă, trimestrial în şedinţe ordinare sau ori de câte ori este nevoie, în şedinţe extraordinare, de către preşedinte. Consiliul Uniunii este legal constituit în prezenţa a două treimi din numărul membrilor săi şi adoptă hotărâri cu votul majorităţii simple a membrilor prezenţi. În caz de egalitate de voturi, votul preşedintelui este decisiv în adoptarea hotărârii.

Consiliul Uniunii are, în principal, următoarele atribuţii:

- propune ministrului justiţiei actualizarea numărului de posturi de notar public, notar stagiar şi posturile destinate concursului de schimbări de sedii;

- propune ministrului justiţiei aprobarea regulamentului privind condiţiile de desfăşurare a examenelor de dobândire a calităţii de notar public;

- propune ministrului justiţiei onorariile minimale pentru actele şi procedurile notariale îndeplinite în exercitarea funcţiei de către notarii publici, având în vedere următoarele criterii: 1. timpul şi volumul de muncă solicitată pentru îndeplinirea actului sau procedurii; 2. natura, noutatea şi dificultatea actului sau procedurii; 3. obţinerea de date şi informaţii suplimentare sau conlucrarea cu experţi ori cu alţi specialişti impusă de natura, obiectul, complexitatea şi dificultatea actului; 4. constrângerile de timp în care notarul este obligat de împrejurările actului sau procedurii să acţioneze pentru a asigura servicii legale performante; 5. termenele de arhivare a actelor şi procedurilor notariale; 6. locul îndeplinirii actului sau procedurii; 7. răspunderea notarului public, prin raportare şi la valoarea actului sau procedurii;

- stabileşte cotele de contribuţie ale birourilor notarilor publici la Cameră, precum şi cele ale Camerelor la Uniune, potrivit statutului acesteia;

- reprezintă Uniunea, prin preşedintele Consiliului Uniunii, în raporturile cu terţii, pe plan intern şi internaţional;

- adoptă modificările sau completările la Statutul Casei de Asigurări a Notarilor Publici şi al Casei de Pensii a Notarilor Publici;

- aprobă modificările şi completările Statutului Uniunii între congrese, după consultarea adunărilor generale ale Camerelor;

- soluționează contestațiile împotriva hotărârilor Consiliului de disciplină;
- adoptă, modifică și completează Regulamentul Consiliului de disciplină;
- adoptă, modifică și completează Regulamentul de organizare și funcționare al INR;
- organizează, la nivel național, programe care vizează alinierea practicilor notariale la exigențele internaționale;
- adoptă uzanțele profesionale potrivit Codului civil, republicat, cu modificările ulterioare;
- aprobă bugetul de venituri și cheltuieli, execuția bugetară și descărcarea anuală de gestiune a președintelui;
- stabilește, prin hotărâre, indemnizațiile reprezentanților Camerelor în Consiliul Uniunii, a președintelui, prim-vicepreședintelui și vicepreședinților Consiliului Uniunii, precum și ale membrilor Comisiei de cenzori, Consiliului de disciplină, Consiliului de administrație al Casei de Asigurări a Notarilor Publici, organelor de conducere ale INR și indemnizațiile membrilor altor organisme constituite la nivelul Uniunii;
- acordă ordine, medalii și titluri, în condițiile stabilite prin statut;
- aprobă sponsorizările și mecenatele;
- acordă ajutoare notarilor publici, în limita sumelor aprobate în acest scop prin bugetul de venituri și cheltuieli;
- îndeplinește alte atribuții prevăzute de legislația în vigoare, statutul profesiei sau de actele normative cu caracter intern.

c) **Biroul executiv al Consiliului Uniunii.** Biroul executiv este organul executiv al Consiliului Uniunii, cu activitate permanentă și de legătură cu Camerele, și se compune din 9 membri: președintele, prim-vicepreședintele, vicepreședinții și 5 membri, aleși de Consiliul Uniunii dintre membrii săi. Președintele Uniunii este și președintele Consiliului Uniunii și al Biroului executiv al Consiliului Uniunii.

Biroul executiv al Consiliului Uniunii se întrunește lunar în ședință ordinară și ori de câte ori este nevoie, în ședințe extraordinare, la convocarea președintelui. În îndeplinirea atribuțiilor sale, Biroul executiv al Consiliului Uniunii emite decizii executorii. Biroul executiv al Consiliului Uniunii funcționează legal în prezența majorității membrilor săi și adoptă decizii cu majoritatea simplă a voturilor celor prezenți.

Biroul executiv al Consiliului Uniunii are următoarele atribuții principale:

- asigură activitatea permanentă a Consiliului Uniunii;
- propune ministrului justiției numirea în funcție a notarului public, schimbarea sediului biroului notarial, asocierea și încetarea asocierii, suspendarea și încetarea suspendării din funcția de notar public, revocarea ori încetarea calității de notar public;
- pregătește proiectele de documente care vor fi prezentate spre dezbatere și aprobare Consiliului Uniunii;
- elaborează proiectul raportului anual al activității Uniunii;
- elaborează proiectul de buget anual al Uniunii, asigură gestionarea curentă a patrimoniului, urmărește întocmirea bilanțului financiar-contabil și executarea bugetului;

- asigură execuţia bugetară şi urmăreşte realizarea resurselor bugetului Uniunii;
- organizează serviciile proprii ale Uniunii şi aprobă organigrama şi statul de funcţii ale personalului de specialitate şi administrativ al Uniunii;
- aprobă organigrama, statul de funcţii şi coordonează activitatea tuturor entităţilor înfiinţate în cadrul Uniunii;
- aprobă proiectul de buget anual, execuţia bugetară şi descărcarea de gestiune a entităţilor înfiinţate în cadrul Uniunii;
- acordă, suspendă şi retrage birourilor notariale, la cerere sau din oficiu, licenţa de funcţionare;
- analizează raportul Consiliului de disciplină al Uniunii şi propune măsurile ce se impun;
- analizează sinteza controlului profesional administrativ întocmită de corpul de control al Uniunii şi propune măsurile ce se impun;
- rezolvă conflictele de competenţă dintre notarii publici din Camere diferite;
- coordonează activitatea de creare şi funcţionare a sistemului şi reţelelor de informatizare între Uniune şi Camere, precum şi la nivelul birourilor notariale, potrivit programelor proprii şi celor derulate în cooperare cu notariatele europene;
- coordonează atât activitatea Centrului Naţional de Administrare a Registrelor Naţionale Notariale, denumit în continuare CNARNN, cât şi registrele naţionale notariale privind evidenţa actelor şi procedurilor notariale şi adoptă actele normative necesare funcţionării acestora;
- soluţionează, la solicitarea preşedintelui Uniunii, sesizările formulate împotriva notarilor publici sau împotriva Camerelor;
- acceptă donaţiile şi legatele făcute Uniunii;
- asigură ducerea la îndeplinire a hotărârilor Congresului şi ale Consiliului Uniunii şi supraveghează executarea acestor hotărâri de către Camere şi notarii publici, adoptând decizii corespunzătoare;
- îndeplineşte alte atribuţii prevăzute de lege, regulament, statut şi de actele normative cu caracter intern.

d) **Preşedintele Uniunii**. Preşedintele, prim-vicepreşedintele şi vicepreşedinţii Consiliului Uniunii sunt şi preşedintele, prim-vicepreşedintele şi vicepreşedintele Uniunii.

Preşedintele Uniunii este şi preşedintele Consiliului Uniunii şi are următoarele atribuţii:

- reprezintă Uniunea pe plan intern în raporturile cu autorităţile publice din România, cu organizaţiile guvernamentale şi neguvernamentale, cu cele profesionale, iar în plan extern, cu organizaţiile naţionale şi internaţionale ale notarilor publici şi oriunde va fi invitat oficial în calitate de preşedinte;
- ordonanţează cheltuielile bugetare ale Uniunii; preşedintele poate delega această atribuţie prim-vicepreşedintelui;
- convoacă şi conduce şedinţele Congresului, Consiliului Uniunii şi ale Biroului executiv al Consiliului Uniunii;
- angajează personalul de specialitate şi administrativ al Uniunii, cu respectarea organigramei şi statului de funcţii, aprobate de către Biroul executiv al Consiliului Uniunii;

- exercită, în condiţiile legii, acţiunea disciplinară împotriva notarilor publici;
- îndeplineşte orice alte atribuţii prevăzute de lege, regulament, statut şi alte acte normative.

În fine, în cadrul Uniunii se constituie şi funcţionează: Institutul Notarial Român, Casa de Asigurări a Notarilor Publici, Casa de Pensii a Notarilor Publici, Centrul Naţional de Administrare a Registrelor Naţionale Notariale, Comisia de cenzori, Consiliul de disciplină; Corpul de control, redacţia Buletinului Notarilor Publici, comisiile de specialitate ale Consiliului Uniunii, aparatul de specialitate şi administrativ, Registrul naţional de evidenţă a notarilor publici, în care se înregistrează notarii publici şi formele în care aceştia îşi exercită profesia.

Secţiunea a 3-a. Activitatea notarului public

§1. Reguli generale

Activitatea notarului public se desfăşoară în formele şi condiţiile prevăzute de lege, sediul materiei regăsindu-se în art. 12-14 din Legea nr. 36/1995, republicată.

Prin *activitate notarială se înţelege totalitatea actelor, procedurilor şi consultaţiilor îndeplinite de notarul public în exercitarea funcţiei*, date în competenţa sa prin lege.

Notarul public îşi exercită atribuţiile cu probitate, disponibilitate şi diligenţă, acesta trebuind să se bucure de o bună reputaţie, să-şi exercite funcţia cu demnitate, corectitudine şi profesionalism, având datoria de a evita orice acţiuni susceptibile de a afecta reputaţia sa şi a profesiei şi aptitudinea de a servi interesului public.

Aplicarea aceluiaşi principiu, în sensul atribuţiei de agent instrumentator, s-a făcut în doctrina şi jurisprudenţa franceză şi în ceea ce priveşte notarii publici, care *„au primit să confecţioneze părţilor acte scrise care cuprindeau declaraţiuni contrarii intereselor lor. Astfel, s-a stabilit că notarul nu este decât un redactor – nu un autor – al înscrisului şi că el, în calitatea sa de ofiţer public, este străin de faptele cuprinse în act. În consecinţă, în genere un act de notariat nu poate fi opus ca început de probă scrisă contra notarului care l-a redijat"*. Aceşti autori admit însă o excepţiune de la acest principiu, atunci când actul cuprinde fapte care presupun concursul personal al notarului, cum ar fi, de pildă, un depozit de bani în mâinile sale. Alţi autori francezi sunt mult mai largi în interpretare. Nimic, spun ei, *„nu obligă pe un notar mai mult decât pe un simplu particular să redijeze un act cuprinzând enunciaţiuni sau dispoziţiuni care presupun, în dauna sa, existenţa unei obligaţiuni sau stingerea unui drept. Redactarea unui act fiind lăsată la libera lor voinţă, actul scris poate fi interpretat ca o mărturisire din partea notarilor"*.

În privinţa tuturor activităţilor desfăşurate de notarul public, *sunt reglementate o serie de reguli şi principii aplicabile indiferent de tipul activităţii prestate*. Astfel, actele notariale *se întocmesc la cererea persoanelor care justifică un interes şi a autorităţilor competente*. Aceste cereri pot fi formulate personal şi prin mandatar (se are în vedere mandatarul neavocat), avocat împuternicit în acest sens sau prin reprezentant legal, potrivit legii, cu excepţia cazului în care, prin dispoziţii speciale

ale legii se prevede altfel. Trebuie menţionat faptul că împuternicirea avocaţială nu constituie mandat de reprezentare pentru încheierea unui act sau a unei proceduri notariale [art. 211 alin. (2) din Regulament]. Cu privire la această regulă considerăm că se impune o analiză prin coroborarea textelor legale ce reglementează organizarea şi exercitarea profesiei de avocat. Astfel, potrivit art. 3 lit. c) din Legea nr. 51/1995 printre activităţile care pot fi desfăşurate de către avocat se enumeră şi redactarea de acte juridice, atestarea identităţii părţilor, a conţinutului şi a datei actelor prezentate spre autentificare. Mai mult decât atât, la lit. b) a aceluiaşi text legal se prevede că avocatul poate acorda asistenţă şi reprezentare juridică în faţa notarilor publici. În conformitate cu art. 126 alin. (1) din Statutul profesiei de avocat contractul de asistenţă juridică prevede, în mod expres, întinderea puterilor pe care clientul le conferă avocatului, iar în baza acestuia, avocatul se legitimează faţă de terţi prin împuternicirea avocaţială întocmită conform anexei nr. II la acest Statut. În ceea ce priveşte împuternicirea avocaţială, aceasta face dovada până la înscrierea în fals, deci are putere probantă de înscris autentic [art. 239 alin. (1) şi (3) din Statutul profesiei de avocat].

În acest context, se poate observa o contradicţie între normele prevăzute pentru aplicarea Legii nr. 36/1995 şi textele inserate în Statutul profesiei de avocat. În ceea ce ne priveşte, considerăm că avocatul poate asista ori reprezenta un client în faţa notarului public pentru îndeplinirea unei proceduri notariale sau întocmirea unui act notarial în baza împuternicirii avocaţiale, nefiind necesar un mandat de drept comun, în formă autentică, pentru următoarele argumente:

- împuternicirea avocaţială *are forţa probantă a unui înscris autentic*, făcând dovada până la înscrierea în fals;
- regulamentul de punere în aplicare a Legii nr. 36/1995 poate doar detalia legea şi nu adăuga la lege (faptul că împuternicirea avocaţială nu constituie mandat de reprezentare pentru încheierea unui act sau a unei proceduri notariale nu este o dispoziţie prevăzută în legea de bază, fiind adăugată la nivelul regulamentului);
- în ceea ce priveşte legitimarea unui avocat (fiind o problemă de legislaţia profesională) în faţa unui notar public este firesc să se aplice legislaţia specială, în acest caz fiind Legea nr. 51/1995 şi Statutul profesiei de avocat adoptat în conformitate cu legea.

Este obligatoriu ca actele solicitate de părţi şi orice acte de procedură notarială să se întocmească în limba română [art. 81 alin. (1) din Legea nr. 36/1995].

În cadrul lucrărilor de îndeplinire a actelor notariale, *notarul public stabileşte identitatea, domiciliul şi capacitatea părţilor*, în afara cazurilor în care se solicită dare de dată certă, întocmirea de copii legalizate sau acordarea de consultaţii juridice notariale.

Notarul public are obligaţia să desluşească raporturile juridice dintre părţi cu privire la actul pe care vor să-l încheie, să verifice dacă scopul pe care îl urmăresc este în conformitate cu legea şi să le dea îndrumările necesare asupra efectelor lui juridice.

În vederea îndeplinirii unui act sau a unei proceduri notariale, *notarul public solicită, dacă este cazul, din arhiva altor birouri notariale sau a Camerei documentaţia necesară*. În acest caz, documentaţia solicitată de către notarul public se

comunică în mod obligatoriu și de îndată, dar nu în original, prin orice mijloc de comunicare care confirmă trimiterea și, respectiv, primirea.

De asemenea, *organele de ordine publică vor acorda sprijin notarilor publici, în cazul în care aceștia sunt împiedicați să-și exercite atribuțiile.* Autoritățile administrației publice locale au obligația ca în cadrul atribuțiilor lor să acorde notarilor publici concursul solicitat pentru îndeplinirea actelor notariale.

Toate înscrisurile necesare pentru îndeplinirea actelor și procedurilor notariale, precum și lucrările de publicitate vor fi obținute de către notarul public direct sau printr-un angajat cu contract de muncă al biroului, delegat de notarul public în acest scop. De asemenea, notarul public poate solicita părților sau, la cererea acestora, poate obține el însuși, pe cheltuiala părților, prin orice mijloc de comunicare, certificatul de atestare fiscală, extrase de carte funciară, precum și alte documente din care rezultă îndeplinirea condițiilor prevăzute de lege pentru instrumentarea actului sau procedurii notariale.

Actele notariale în care una dintre părți este o persoană privată de libertate se instrumentează la locul unde acea persoană se află pe perioada privării de libertate. În acest sens, administrația locului de deținere are obligația de a lua toate măsurile necesare pentru identificarea de către notarul public a persoanei private de libertate, parte în actul notarial, precum și pentru asigurarea condițiilor adecvate, necesare încheierii actului.

Erorile materiale sau omisiunile vădite din actele și procedurile notariale pot fi îndreptate prin încheiere de rectificare, nefiind admise corecturi direct în cuprinsul actelor notariale. În sensul legii, erorile materiale sau omisiunile vădite pot privi numele și calitatea părților, erori de calcul, precum și orice alte asemenea erori materiale cuprinse în actele notariale, care nu privesc aspecte ce pot afecta natura, obiectul actului sau conținutul raporturilor juridice dintre părți [art. 218 alin. (2) din Regulament]. Astfel, nu se pot îndrepta prin această procedură erorile de raționament juridic și nici alte erori sau omisiuni care nu pot fi calificate drept omisiuni sau erori materiale, acestea putând fi remediate doar cu acordul părților și doar prin întocmirea unui alt înscris. Această procedură de îndreptare a erorilor materiale sau a omisiunilor vădite se va face cu citarea părților.

Îndeplinirea actelor notariale, în afară de redactarea înscrisurilor și de consultațiile juridice notariale, se constată prin încheiere, care va cuprinde: sediul biroului notarial, denumirea încheierii și numărul acesteia, data îndeplinirii actului notarial, numele și prenumele notarului public, locul unde s-a îndeplinit actul notarial, în cazul îndeplinirii în afara sediului biroului notarial, precizându-se împrejurarea care justifică întocmirea înscrisului în acel loc; numele sau denumirea părților, domiciliul sau sediul acestora și mențiunea faptului prezentării lor în persoană, reprezentate ori asistate, precum și modul în care li s-a constatat identitatea, cu excepția încheierilor prin care se dă dată certă înscrisurilor sau se legalizează copii de pe înscrisuri, arătarea îndeplinirii condițiilor de fond și de formă ale actului notarial întocmit în raport cu natura acelui act, constatarea îndeplinirii actului notarial și a citirii acestuia de către părți, mențiunea perceperii tarifelor, a impozitelor, a onorariului, precum și cuantumul acestora, semnătura notarului public, sigiliul biroului notarului public (art. 83 din Legea nr. 36/1995).

În concret, notarul public este învestit de lege să desfăşoare următoarele activităţi:

a) îndeplinirea de acte şi proceduri notariale;

b) consultaţii juridice în materie notarială. Consultaţiile date de notarul public în domeniul juridic notarial sunt scrise sau verbale şi se dau persoanelor fizice sau juridice, la solicitare sau pe bază de contract cu durată determinată;

c) pot participa, în calitate de specialişti desemnaţi de părţi, la pregătirea şi întocmirea unor acte juridice cu caracter notarial;

d) activităţi de agent al Arhivei Electronice de Garanţii Reale Mobiliare;

e) alte activităţi decât cele prevăzute de prezenta lege, date în competenţa sa.

§2. Competenţa notarului public

Ca regulă, *notarul public are competenţă generală*, pe teritoriul României, de a întocmi acte şi de a derula proceduri notariale, conform legii. Notarul public îndeplineşte activităţile notariale prevăzute la art. 12 şi 13 din Legea nr. 36/1995, republicată, precum şi activităţile date în competenţa sa prin alte acte normative.

Prin excepţie, legea instituie o competenţă teritorială a notarului public, în următoarele situaţii:

a) procedura succesorală notarială este de competenţa notarului public din biroul notarial situat în circumscripţia teritorială a judecătoriei în care defunctul şi-a avut ultimul domiciliu;

b) în cazul moştenirilor succesive, moştenitorii pot alege competenţa oricăruia dintre notarii publici care îşi desfăşoară activitatea într-un birou individual sau într-o societate profesională din circumscripţia teritorială a judecătoriei în care şi-a avut ultimul domiciliu acela dintre autori care a decedat cel din urmă;

c) actele de protest al cambiilor, al biletelor la ordin şi al cecurilor se fac de notarul public din circumscripţia teritorială a judecătoriei în care urmează a se face plata;

d) eliberarea duplicatelor de pe actele notariale, îndreptarea erorilor materiale sau completarea omisiunilor vădite se face de notarul public în a cărui arhivă se află originalul actelor notariale;

e) procedura divorţului este de competenţa notarului public cu sediul biroului în circumscripţia judecătoriei în a cărei rază teritorială se află locul încheierii căsătoriei sau ultima locuinţă comună a soţilor;

f) procedura eliberării încheierii cu privire la rezultatul verificărilor efectuate în Registrul de evidenţă a procedurilor succesorale al Camerelor şi în registrele naţionale notariale ale Uniunii se îndeplineşte de notarul public competent, în condiţiile legii, să efectueze procedura succesorală;

g) orice alte situaţii prevăzute de lege.

Având în vedere această competenţă reglementată prin art. 15 din Legea nr. 36/1995, republicată, legiuitorul a prevăzut şi *procedura de urmat în cazul unui conflict de competenţă*. Astfel, conflictul de competenţă va fi soluţionat după cum urmează:

- conflictele de competenţă între notarii publici din circumscripţia aceleiaşi curţi de apel se soluţionează de către Colegiul director al Camerei, la sesizarea notarului public sau a părţii interesate;

- conflictele de competenţă dintre notarii publici din circumscripţia unor curţi de apel diferite se soluţionează de către Biroul executiv al Consiliului Uniunii.

Din punct de vedere procedural, decizia Colegiului director al Camerei sau, după caz, a Biroului executiv al Consiliului Uniunii poate fi contestată, în termen de 15 zile de la comunicare, la judecătoria în a cărei circumscripţie îşi desfăşoară activitatea notarul public cel din urmă sesizat, iar hotărârea judecătoriei este definitivă [art. 16 alin. (3) din Legea nr. 36/1995, republicată].

Menţionăm faptul că în procedura divorţului notarial, există norme speciale care reglementează problematica competenţei notarului public instrumentator. Astfel, procedura divorţului prin acordul soţilor este de competenţa notarului public cu sediul biroului în circumscripţia judecătoriei sau a Tribunalului Bucureşti, în a cărei rază teritorială s-a încheiat căsătoria sau se află ultima locuinţă comună a soţilor. În acest sens, la primirea cererii, notarul public are obligaţia de a verifica, în prealabil, competenţa teritorială, potrivit legii. Dacă părţile insistă să înregistreze cererea cu încălcarea competenţei, notarul public procedează la înregistrarea cererii şi pronunţă o încheiere de respingere a acesteia.

În cazul în care stabileşte că divorţul prin acordul soţilor este de competenţa altui birou notarial, notarul public îndrumă părţile să se adreseze notarului public competent. În cazul în care competente sunt mai multe birouri notariale, competenţa de îndeplinire a procedurii divorţului prin acordul părţilor aparţine biroului notarial care a înregistrat primul cererea la RNECD (Registrul naţional de evidenţă a certificatelor de divorţ) [art. 267 alin. (4) şi (5) din Regulament].

§3. Îndeplinirea actelor şi procedurilor notariale

3.1. Redactarea înscrisurilor cu conţinut juridic, la solicitarea părţilor

Actele şi procedurile notariale, cu excepţia actelor autentice, se redactează în numărul de exemplare originale cerut de părţi, plus unul pentru arhiva notarului public şi, după caz, unul pentru efectuarea lucrărilor de publicitate.

Documentaţia necesară încheierii actului sau procedurii notariale se reţine la dosarul actului sau procedurii, împreună cu exemplarul original al actului notarial rămas în arhiva notarului. Totodată, înscrisurile ce constituie anexe ale actului notarial care se îndeplineşte fac parte integrantă din act, se semnează, în condiţiile legii, de către părţi şi se vizează de către notarul public, iar în cuprinsul actului se va face menţiune despre faptul că anexele fac parte integrantă din acesta.

3.2. Autentificarea actelor

Actele juridice pentru care legea prevede forma autentică *ad validitatem* vor fi redactate, de regulă, de notarii public.

Autentificarea înscrisului se face cu respectarea următoarelor condiţii: stabilirea identităţii părţilor, exprimarea consimţământului acestora cu privire la conţinutul actului, semnătura acestora şi data înscrisului.

Actul autentic se întocmeşte într-un singur exemplar original, care se păstrează în arhiva biroului notarial. În consecinţă, fiecărei persoane parte în act i se eliberează, la

cerere, în numărul solicitat, duplicate de pe actul original, care au aceeaşi forţă probantă ca şi originalul [art. 225 alin. (2) din Regulament].

Dacă actul autentic constată o creanţă certă, lichidă şi exigibilă, constituie, ca şi originalul, titlu executoriu. La autentificarea unui act notarului public îi incumbă o serie de obligaţii:

- după identificarea părţilor, a mandatarilor acestora sau a reprezentanţilor legali ori convenţionali, notarul public aduce la cunoştinţa acestora conţinutul actului supus autentificării – întreabă părţile dacă i-au înţeles conţinutul şi consecinţele juridice;
- verifică dacă cele cuprinse în act reprezintă voinţa părţilor;
- va lua consimţământul părţilor prin semnarea actului de către acestea, de reprezentanţii acestora, de cei chemaţi a încuviinţa actele pe care părţile le întocmesc şi, după caz, de martorii asistenţi. În acest sens, părţile vor declara că au citit actul sau că acesta le-a fost citit în întregime, i-au înţeles conţinutul şi consecinţele juridice şi că cele cuprinse în act reprezintă voinţa părţilor.

Legea nr. 36/1995 şi Regulamentul de aplicare al acesteia prevăd o *serie de condiţii speciale de autentificare a actelor notariale prin raportare la natura juridică a actului, persoana care solicită autentificarea şi conţinutul acestuia*:

- în cazul în care se autentifică o *procură pentru încheierea unui contract de vânzare*, iar cumpărătorul sau soţul acestuia are el însuşi calitatea de mandatar al vânzătorului, notarul public va cere părţilor să înscrie în cuprinsul procurii toate clauzele contractului, inclusiv preţul;
- la autentificarea actelor juridice cu conţinut patrimonial încheiate de o persoană privată de libertate, notarul public verifică dacă s-au luat măsuri de indisponibilizare cu privire la bunurile acesteia ori dacă, prin hotărârea definitivă de condamnare, nu i s-a restrâns capacitatea de exerciţiu;
- la *autentificării actelor juridice constitutive sau translative de drepturi reale imobiliare*, notarul public este obligat să verifice situaţia juridică a bunului imobil, sarcinile bunului şi, după caz, regimul matrimonial al părţilor;
- la *întocmirea sau/şi autentificarea oricărui act juridic în care una dintre părţi declară că a plătit celeilalte o sumă de bani sau bunuri fungibile*, notarul public va întreba părţile şi va consemna în act data la care a avut loc operaţiunea şi dacă banii au fost înmânaţi în numerar, prin virament bancar sau în orice altă modalitate de plată;
- dacă *părţile convin că plata unor sume de bani se va efectua în viitor*, notarul public va menţiona în mod expres în conţinutul actului dacă sumele care se vor plăti sunt sau nu purtătoare de dobânzi, iar în caz afirmativ, se va menţiona cuantumul acestora;
- dacă *plata s-a efectuat în numerar anterior întocmirii şi/sau autentificării actului*, notarul public va menţiona în cuprinsul actului declaraţia persoanei că a primit anterior suma de bani şi, respectiv, că cealaltă parte şi-a executat obligaţia de plată, declaraţie ce constituie chitanţă liberatorie pentru executarea obligaţiei de plată, iar dacă plata se efectuează în numerar în ziua autentificării, notarul public va consemna în act declaraţia persoanei că a primit în acea zi suma de bani şi, respectiv, că cealaltă parte şi-a executat obligaţia de plată, declaraţie ce constituie chitanţă liberatorie pentru executarea obligaţiei de plată;

- în *încheierea de autentificare a unui testament, codicil sau a actului de revocare* a acestora, notarul public menţionează ora şi minutul la care a autentificat actul;
- la *autentificarea, potrivit legii, a unui acord de mediere*, părţile din acord se prezintă în faţa notarului public, personal sau prin reprezentant legal ori prin reprezentant convenţional în baza unui mandat autentic.

Unul dintre avantajele înscrisului autentic notarial este că acesta face deplină dovadă, faţă de orice persoană, până la declararea sa ca fals, cu privire la constatările făcute personal de către cel care a autentificat înscrisul, în condiţiile legii. În sensul legii, reprezintă constatări personale ale notarului cele făcute prin propriile simţuri: faptul prezentării părţilor şi a tuturor persoanelor participante la procedura de autentificare, precum şi identificarea acestora, locul şi data încheierii actului, exteriorizarea consimţământului [art. 99 alin. (2) din Legea nr. 36/1995, republicată]. În fine, declaraţiile părţilor cuprinse în înscrisul autentic notarial fac dovada, până la proba contrară, atât între părţi, cât şi faţă de oricare alte persoane.

De asemenea, este de reţinut un alt avantaj al înscrisului autentic notarial reglementat la art. 100 din Legea nr. 36/1995, republicată. În concret, înscrisul autentificat de notarul public care constată o creanţă certă şi lichidă are putere de titlu executoriu la data exigibilităţii acesteia. În lipsa înscrisului original poate constitui titlu executoriu duplicatul sau copia legalizată de pe exemplarul din arhiva notarului public.

3.3. Procedura succesorală

Îndeplinirea unei proceduri succesorale este de competenţa notarului public numai în cazul în care aceasta are caracter necontencios. Ori de câte ori procedura este litigioasă sau devine litigioasă pe parcursul derulării în faţa notarului public, aceasta va trebui soluţiona de instanţa de judecată competentă potrivit legii.

Procedura succesorală poate fi declanşată numai la cerere. În acest sens, art. 234 din Regulament prevede că cererea de deschidere a procedurii poate fi făcută de moştenitori sau alte persoane interesate (de exemplu, de către creditorii succesiunii sau ai succesibililor). De asemenea, art. 101 din Legea nr. 36/1995, republicată, mai prevede că deschiderea procedurii succesorale se poate face şi la cererea secretarului consiliului local al localităţii în raza căreia se aflau bunurile defunctului la data deschiderii moştenirii.

În cazul procedurii succesorale, legiuitorul a înţeles să reglementeze o competenţă teritorială, notarul public sesizat având obligaţia de a-şi verifica în prealabil această competenţă, iar în cazul în care constată că succesiunea este de competenţa altui notar public, se va desesiza, fără a mai cita părţile, informându-l pe solicitant cu privire la notarul competent să îndeplinească procedura succesorală. Cazurile speciale de competenţă în materie succesorală vot fi soluţionate potrivit art. 101 alin. (3)-(7) din Legea nr. 36/1995, republicată.

După ce constată că este legal sesizat, notarul public înregistrează cauza şi dispune citarea celor care au vocaţie la moştenire, iar dacă există testament, citează şi pe legatari şi executorul testamentar instituit. Citaţia – ca act de procedură, trebuie să cuprindă, sub sancţiunea nulităţii acesteia, pe lângă elementele prevăzute de Codul de procedură civilă, şi precizarea că, dacă succesibilul nu îşi exercită dreptul de a accepta în termenul prevăzut la art. 1103 C.civ., va fi prezumat că renunţă la

moştenire. În cazul în care, astfel cum rezultă din informaţiile existente la dosar, domiciliul actual al succesibilului nu este cunoscut, se poate proceda la citarea sa, în mod cumulativ, prin afişare la ultimul domiciliu al defunctului, afişare la ultimul domiciliu cunoscut al succesibilului, publicare într-un ziar cu răspândire naţională. Dacă printr-un testament autentic s-a instituit un legatar universal, se citează, în lipsă de moştenitori rezervatari, numai legatarul; dacă testamentul este olograf sau mistic, se citează şi moştenitorii legali. În ambele cazuri se va cita şi executorul testamentar, dacă a fost desemnat prin testament. În fine, în succesiunea ce urmează a fi declarată vacantă, notarul public citează autoritatea administraţiei publice competentă a prelua bunurile, iar în cazul moştenitorului incapabil, se citează reprezentantul său legal şi autoritatea tutelară.

În cadrul procedurii succesorale, notarul public stabileşte calitatea moştenitorilor şi legatarilor, întinderea drepturilor acestora, precum şi compunerea masei succesorale. Calitatea de succesibil şi/sau, după caz, titlul de legatar, precum şi numărul acestora se stabilesc prin acte de stare civilă, prin testament şi cu martori. Bunurile ce compun masa succesorală se dovedesc prin înscrisuri sau prin orice alt mijloc de probă admis de lege.

Procedura succesorală se poate suspenda în următoarele cazuri:

a) a trecut un an de la deschiderea moştenirii şi, deşi au fost legal citaţi, succesibilii nu s-au prezentat ori au abandonat procedura succesorală, fără a cere eliberarea certificatului de moştenitor, şi există dovada că cel puţin unul dintre ei a acceptat moştenirea;

b) succesibilii îşi contestă unii altora calitatea sau nu se înţeleg cu privire la compunerea masei succesorale şi la întinderea drepturilor care li se cuvin;

c) moştenitorii sau alte persoane interesate prezintă dovada că s-au adresat instanţei de judecată pentru stabilirea drepturilor lor;

d) în orice alte cazuri prevăzute în Codul de procedură civilă.

Procedura de suspendare, cât şi repunerea pe rol a dosarului succesoral se va face cu respectarea regulilor prevăzute de art. 107 alin. (2)-(4) din Legea nr. 36/1995, republicată.

În cadrul procedurii succesorale, la fiecare termen notarul public întocmeşte o încheiere motivată, care va cuprinde menţiunile referitoare la îndeplinirea procedurii, declaraţiile părţilor, prezenţa martorilor şi măsurile dispuse în vederea soluţionării cauzei.

În succesiunea în care există bunuri, s-a realizat acordul între moştenitori şi s-au administrat probe îndestulătoare, notarul public întocmeşte încheierea finală a procedurii succesorale. Încheierea finală are forţa probantă a înscrisului autentic şi va cuprinde elementele prevăzute la art. 111 alin. (2)-(3) din Legea nr. 36/1995, republicată.

Procedura succesorală se finalizează prin eliberarea de către notarul public a unui certificat de moştenitor (pe baza încheierii finale) care face dovada cu privire la: calitatea de moştenitor legal şi/sau testamentar, drepturile de proprietate sau alte drepturi prevăzute de lege ale moştenitorilor legali sau testamentari asupra bunurilor din patrimoniul autorului, menţionate în certificatul de moştenitor, şi întinderea acestora, respectiv intrarea în stăpânirea de fapt asupra bunurilor succesorale de către moştenitorii nesezinari.

La cererea moștenitorilor, notarul public poate elibera certificat de calitate de moștenitor, care atestă numărul, calitatea și întinderea drepturilor tuturor moștenitorilor legali, cu respectarea procedurii prevăzute pentru eliberarea certificatului de moștenitor, exceptând dispozițiile privind masa succesorală.

De asemenea, în lipsa moștenitorilor legali sau testamentari, când în masa succesorală există bunuri, notarul public sesizat potrivit legii constată că succesiunea este vacantă și eliberează certificat de vacanță succesorală, în condițiile legii.

Cei care se consideră vătămați în drepturile lor prin emiterea certificatului de moștenitor pot cere instanței judecătorești anularea acestuia și stabilirea drepturilor lor, conform legii. Până la anularea sa prin hotărâre judecătorească, certificatul de moștenitor face dovada calității de moștenitor, legal sau testamentar, precum și dovada dreptului de proprietate al moștenitorilor acceptanți asupra bunurilor din masa succesorală, în cota care se cuvine fiecăruia. Aceste persoane se pot adresa și notarului public în scopul încheierii unui act autentic care să ateste soluționarea pe cale amiabilă a diferendului. În această situație se eliberează un nou certificat. Această procedură nu se aplică cu privire la certificatul de vacanță succesorală.

În cadrul procedurii succesorale notariale, notarul public va putea proceda la lichidarea pasivului succesoral, cu acordul tuturor moștenitorilor, procedura urmând a fi derulată în conformitate cu art. 120-131 din Legea nr. 36/1995, republicată.

În vederea finalizării procedurii lichidării pasivului succesoral, Camerele organizează, la cererea notarului public instrumentator al dosarului succesoral, licitații publice de bunuri mobile sau imobile care se organizează și se desfășoară conform prevederilor Codului de procedură civilă privind vânzarea la licitație publică a bunurilor mobile și imobile în cadrul procedurii executării silite, care se aplică în mod corespunzător. Licitația se finalizează prin întocmirea unei încheieri de certificare a rezultatului licitației, care se semnează de către notarul public care instrumentează procedura succesorală, de către lichidator și de dobânditorul bunului.

3.4. Certificarea unor fapte

Notarul public poate *certifica următoarele fapte pe care le constată personal*:

a) faptul că o persoană se află în viață (se constată de către notarul public prin percepția acestuia în baza simțurilor proprii, asupra persoanei prezente în fața sa);

b) faptul că o persoană se află într-un anumit loc;

c) faptul că persoana din fotografie este aceeași cu persoana care cere certificarea (pentru aceasta persoana va depune o fotografie de dată recentă, în numărul de exemplare câte se solicită să fie certificate, plus unul pentru arhivă. Identificarea persoanei se face în condițiile legii);

d) faptul că o persoană, ca urmare a unei somații sau notificări, s-a prezentat ori nu într-o anumită zi și la o anumită oră într-un anumit loc, precum și declarația acesteia (partea interesată depune un exemplar al somației sau al notificării, împreună cu dovada comunicării acesteia către toate persoanele interesate);

e) rezultatele tombolelor, tragerilor la sorți, concursurilor, loteriilor publicitare, organizate de entități autorizate în conformitate cu acte normative speciale, dacă nu sunt date, prin lege, în competența altor organe;

f) certificarea site-urilor, programelor informatice sau a altor produse, dacă nu sunt date, prin lege, în competenţa altor organe;

g) certificarea altor fapte care nu sunt date în competenţa exclusivă a altor organe.

De asemenea, notarul public certifică, la cerere, procesele-verbale sau hotărârile organelor colegiale ale oricăror forme asociative, printr-o încheiere în care se vor menţiona data şi locul întrunirii, precum şi faptul semnării procesului-verbal sau a hotărârii de către unul ori mai mulţi dintre participanţi (în încheiere, notarul public menţionează datele de identificare a solicitantului acestei proceduri şi, după caz, a semnatarilor, calitatea acestora, data, respectiv anul, luna, ziua, ora, şi locul certificării). Tot cu privire la această procedură de certificare de fapte menţionăm şi dispoziţia prevăzută la art. 24 alin. (4) din Legea cadastrului şi a publicităţii imobiliare nr. 7/1996, republicată, care prevede că drepturile reale imobiliare şi promisiunea de a încheia un contract având ca obiect dreptul de proprietate asupra imobilului sau un alt drept în legătură cu acesta, înscrise în baza unor acte juridice în care părţile au stipulat rezilierea sau rezoluţiunea în baza unor pacte comisorii, se radiază, printre altele, în baza unei încheieri de certificare fapte, prin care notarul public constată îndeplinirea pactului comisoriu, la solicitarea părţii interesate.

Procedura de certificare de fapte se concretizează prin redactarea unei încheieri în care se vor menţiona persoana care solicită certificarea, ora constatării, precum şi fapta care se certifică [art. 148 alin. (2) din Legea nr. 36/1995, republicată, respectiv art. 301 din Regulament].

3.5. Legalizarea semnăturilor şi a sigiliilor

Notarul public poate legaliza semnătura părţilor numai pe înscrisurile pentru care legea nu cere formă autentică ca o condiţie de valabilitate a actului. Părţile vor prezenta exemplarele înscrisului nesemnate, iar notarul public va identifica părţile, se va convinge că acestea cunosc conţinutul înscrisului, după care le va cere să subscrie în faţa sa toate exemplarele înscrisului, iar în încheiere se va arăta că s-au îndeplinit condiţiile esenţiale ale legalizării de semnătură.

Ca efect al acestei proceduri notariale, în conformitate cu art. 297 alin. (4) din Regulament, legalizarea semnăturii părţilor de către notarul public face dovada deplină a prezenţei acestora, a semnării înscrisului în faţa notarului public, precum şi a datei acestuia (notarul public nu este răspunzător de conţinutul înscrisului, verificând doar ca acesta să nu fie contrar legii şi bunelor moravuri).

De asemenea, notarul public poate legaliza specimenul de semnătură al persoanei care se va prezenta personal la sediul biroului notarial şi care va semna în faţa notarului public, iar pentru legalizarea sigiliului, partea îl va prezenta notarului public care, după verificare, va întocmi încheierea de legalizare. În fine, la cererea părţilor, notarul public poate legaliza şi amprenta ştampilei persoanei juridice, a unui profesionist sau a oricărei entităţi fără personalitate juridică, reglementată de lege.

3.6. Dare de dată certă înscrisurilor

Darea de dată certă pe înscrisurile prezentate de părţi se îndeplineşte în condiţiile prevăzute de art. 147 din Legea nr. 36/1995, republicată. Astfel, în încheiere se va

arăta că s-au îndeplinit condițiile esențiale pentru dare de dată certă prin inserarea următoarelor mențiuni: data (anul, luna, ziua), iar la cererea părții, și ora, starea în care se află înscrisul și particularitățile acestuia, denumirea înscrisului așa cum apare în acesta sau, în lipsă, o denumire corespunzătoare raportului juridic constatat de acel înscris.

În cadrul acestei proceduri, notarul public nu este răspunzător de conținutul înscrisului, verificând doar ca acesta să nu fie contrar legii și bunelor moravuri.

3.7. Legalizarea copiilor după înscrisuri

Notarul public eliberează copii legalizate numai de pe înscrisurile originale prezentate de părți, astfel cum au fost emise în starea lor inițială, după confruntarea copiei cu originalul. Se pot legaliza copii atât de pe un înscris original în întregime, cât și de pe părți determinate ale acestuia, cu condiția să nu se denatureze înțelesul integral al înscrisului. Copiile certificate/legalizate eliberate din arhivele notariale sunt valabile 6 luni [art. 159 alin. (6) din Legea nr. 36/1995, republicată].

Copii legalizate din arhiva biroului notarial de pe actele emise de notarul public se eliberează numai părților, succesorilor și reprezentanților acestora, precum și celor care justifică un drept sau un interes legitim.

Nu se pot elibera copii legalizate de pe înscrisurile care conțin corecturi, ștersături, adăugări, cuvinte tăiate sau alte particularități, dacă nu sunt confirmate prin semnătura și sigiliul autorității care le-a întocmit sau, după caz, semnătura părților.

3.8. Efectuarea și legalizarea traducerilor

Pentru efectuarea traducerii, dacă aceasta nu este făcută de notarul public autorizat în acest scop, traducătorul atestat potrivit legii, care a întocmit traducerea, va semna formula de certificare a acesteia, iar notarul va legaliza semnătura traducătorului. Prin traducător autorizat trebuie înțeles interpreți și traducători autorizați de Ministerul Justiției.

Dacă înscrisul se traduce din limba română într-o limbă străină sau dintr-o limbă străină în altă limbă străină, atât certificarea traducerii, cât și legalizarea semnăturii traducătorului de către notarul public se vor face și în limba străină în care se face traducerea.

Înscrisul care se traduce se prezintă notarului public ori în original (originalul poate fi un înscris sub semnătură privată căruia i s-a dat, după caz, dată certă, legalizare de semnătură ori certificare sau poate fi un înscris autentic) ori în copie legalizată ori certificată de autoritatea competentă care deține în arhivă originalul înscrisului.

3.9. Primirea în depozit de înscrisuri și documente

Notarul public poate primi în depozit înscrisuri, documente, valorilor, precum și alte bunuri neperisabile, dacă există posibilitatea practică și efectivă de a le depozita la biroul notarial în condiții de siguranță și dacă depozitarea nu contravine legii și altor dispoziții de ordine publică sau bunelor moravuri.

În vederea primirii în depozit, deponentul declară pe propria răspundere că bunurile au proveniență legală. Restituirea înscrisurilor, documentelor sau valorilor primite în depozit se face pe baza semnăturii părților, succesorilor sau, după caz, a reprezentanților acestora, în registrul de depozite. Eliberarea bunurilor sau înscrisurilor aflate în depozit se face la termenul și în condițiile stabilite în încheierea de primire în depozit.

3.10. Acte de protest al cambiilor, cecurilor și al altor titluri la ordin

Întocmirea actelor de protest al cambiilor, cecurilor și al altor titluri la ordin se face în condițiile stabilite prin legile speciale care reglementează această materie. Actul de protest al cambiei, biletului la ordin sau al cecului se întocmește, la cererea beneficiarului, de către notarul public, care are obligația de a-l înregistra, zilnic și în ordinea datei, și de a comunica, în prima zi a fiecărei săptămâni, camerei de comerț și industrie județene sau, după caz, a municipiului București tabelul protestelor întocmite în săptămâna precedentă, în condițiile prevăzute de legile speciale.

3.11. Eliberarea de duplicate ale înscrisurilor notariale

La cererea părții, notarul public poate elibera un duplicat al unui act original aflat în arhiva sa, iar duplicatul are aceeași forță probantă ca și înscrisul original [art. 154 alin. (3) din Legea nr. 36/1995, republicată].

Duplicatul unui înscris notarial se poate elibera la cererea oricăreia dintre părți, a reprezentantului legal sau convențional, a succesorilor acestora, precum și a oricărei persoane care justifică un drept sau un interes legitim.

Dacă pe actul original aflat în arhiva notarului public sau a Camerei există mențiunea revocării sau a anulării totale ori parțiale, nu se poate elibera duplicat de pe acesta. În acest caz, se poate elibera copie legalizată din arhivă [art. 328 alin. (6) din Regulament].

3.12. Reconstituirea actelor originale

Actele care au dispărut fără a mai fi rămas un exemplar original se reconstituie la cerere, prin încheiere, pe baza acordului părților sau, după caz, a succesorilor acestora (reconstituirea se face de către notarul public la care s-a întocmit actul sau, dacă acestuia i-a încetat calitatea, de către notarul public care a preluat arhiva sau de către cel desemnat în acest scop de către președintele Colegiului director al Camerei). În lipsa acordului părților, reconstituirea actelor dispărute se va face de judecătoria în circumscripția căreia își are sediul biroul notarial care a întocmit actul, în conformitate cu dispozițiile din Codul de procedură civilă.

Reconstituirea se face cu citarea tuturor părților sau a succesorilor acestora [art. 155 alin. (2) din Legea nr. 36/1995, republicată].

3.13. Procedura eliberării încheierii cu privire la verificarea evidențelor succesorale

Această procedură notarială se derulează în aplicarea dispozițiilor art. 193 alin. (3) C.proc.civ., care prevede că la sesizarea instanței cu dezbaterea procedurii

succesorale, reclamantul va depune o încheiere emisă de notarul public cu privire la verificarea evidențelor succesorale prevăzute de Codul civil.

Notarul public verifică prezentarea certificatului de deces, dovedirea calității de succesibil sau persoană îndreptățită, precum și o copie a cererii de chemare în judecată, purtând mențiunea că a fost sau nu depusă.

Notarul public eliberează, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării cererii, o încheiere cu privire la rezultatul verificărilor efectuate în Registrul de evidență a procedurilor succesorale ținut de Cameră, precum și în registrele naționale notariale. În încheiere menționată se vor înscrie rezultatele verificării mențiunilor cuprinse în certificatele sau adeverințele eliberate din registrele succesorale.

Dacă în urma verificării se constată că succesiunea se află pe rolul unui birou notarial, cel interesat va fi îndrumat să obțină încheierea de la notarul public care instrumentează dosarul.

3.14. Procedura apostilei și supralegalizării actelor notariale

În cazul în care, pentru valabilitatea în străinătate a actului notarial, este necesară supralegalizarea semnăturii și a sigiliului notarului public sau apostilarea actelor notariale, aceste proceduri se îndeplinesc de către Cameră, la sediul principal ori la sediile județene ale acesteia, în a căror circumscripție își desfășoară activitatea notarul public care a instrumentat actul. Apostilarea sau supralegalizarea actelor notariale poate fi solicitată de titularul actului sau de orice alt deținător al acestuia.

Apostila aplicată de Camere atestă faptul că actul a fost supus unei proceduri notariale, veracitatea semnăturii, calitatea în care a acționat semnatarul procedurii sau, după caz, identitatea sigiliului sau a ștampilei de pe act.

Fac excepție de la aplicarea apostilei sau supralegalizării actele notariale care urmează să fie folosite în state cu care România are încheiate tratate care conțin dispoziții privind scutirea de legalizare sau de orice altă formalitate echivalentă pentru recunoașterea reciprocă a valabilității acestor acte.

Pentru finalizarea procedurii de supralegalizare, actul notarial supralegalizat de către Cameră urmează să fie supralegalizat de către Ministerul Afacerilor Externe și misiunea diplomatică sau oficiul consular din România al statului în care actul urmează să fie folosit.

Corelativ, birourile notariale nu pot lua în considerare actele care emană de la autoritățile altui stat decât dacă semnăturile și sigiliile acelor autorități sunt supralegalizate de către misiunea diplomatică sau oficiul consular al României din acest stat ori de către Ministerul Afacerilor Externe al României.

Aplicarea apostilei sau supralegalizării poate fi refuzată dacă: a) actul a cărui apostilare se solicită este destinat folosirii pe teritoriul unui stat care nu este parte la Convenția de la Haga sau actul a cărui supralegalizare se solicită este destinat folosirii pe teritoriul unui stat parte la Convenția de la Haga; b) textul actului nu este lizibil din cauza deteriorării; c) actul este completat sau semnat cu creion; d) actul conține adăugiri sau corecturi neconfirmate oficial; e) actul nu e susceptibil a fi apostilat sau supralegalizat; f) Camera nu deține specimenele semnăturilor persoanelor semnatare ale actului supus procedurii apostilării sau supralegalizării; g) actul nu a fost supus unei proceduri notariale.

3.15. Procedura divorţului pe cale notarială

Procedura divorţului prin acordul soţilor este de competenţa notarului public, în condiţiile legii.

Divorţul prin acordul părţilor iniţial a fost recunoscut numai în faţa instanţelor judecătoreşti şi numai dacă nu existau copii minori rezultaţi din căsătorie. Ulterior, prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluţionării proceselor a fost introdusă procedura divorţului prin acordul soţilor pe cale administrativă sau prin procedură notarială, aceasta fiind preluată şi în noul Cod civil.

Potrivit art. 375 C.civ., ofiţerul de stare civilă sau notarul public pot constata desfacerea căsătoriei prin acordul părţilor dacă soţii sunt de acord cu divorţul şi nu au copii minori, născuţi din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptaţi. Totuşi, potrivit aceluiaşi text legal, notarul public poate constata divorţul prin acordul părţilor şi în cazul în care există copii minori născuţi din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptaţi, dacă soţii convin asupra tuturor aspectelor referitoare la numele de familie pe care să îl poarte după divorţ, exercitarea autorităţii părinteşti de către ambii părinţi, stabilirea locuinţei copiilor după divorţ, modalitatea de păstrare a legăturilor personale dintre părintele separat şi fiecare dintre copii, precum şi stabilirea contribuţiei părinţilor la cheltuielile de creştere, educare, învăţătură şi pregătire profesională a copiilor.

Procedura divorţului prin acordul soţilor este de competenţa notarului public cu sediul biroului în circumscripţia judecătoriei sau a Tribunalului Bucureşti, în a cărei rază teritorială s-a încheiat căsătoria sau se află ultima locuinţă comună a soţilor [art. 267 alin. (1) din Regulament]. Dacă părţile insistă să înregistreze cererea cu încălcarea competenţei, notarul public procedează la înregistrarea cererii şi pronunţă o încheiere de respingere a acesteia. În cazul în care stabileşte că divorţul prin acordul soţilor este de competenţa altui birou notarial, notarul public îndrumă părţile să se adreseze notarului public competent. În cazul în care competente sunt mai multe birouri notariale, competenţa de îndeplinire a procedurii divorţului prin acordul părţilor aparţine biroului notarial care a înregistrat primul cererea.

Înainte de verificarea competenţei teritoriale, notarul public va verifica dacă legea aplicabilă divorţului pentru căsătoria solicitată a fi desfăcută prin cererea primită este legea română.

Soţii se vor prezenta personal în faţa notarului public pentru depunerea cererii de divorţ, precum şi ulterior, în cadrul procedurii, pentru stăruinţa în cererea de divorţ şi exprimarea consimţământului liber şi neviciat cu privire la desfacerea căsătoriei (prin excepţie, cererea de divorţ se poate depune la notarul public şi prin mandatar cu procură autentică).

Cererea de divorţ se face în scris şi se semnează personal de către soţi sau prin mandatar, în faţa notarului public la care se depune cererea. Cererea de divorţ va cuprinde declaraţia soţilor că au ori nu copii minori născuţi din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptaţi, acordul de principiu al ambilor părinţi cu privire la copiii minori, precum şi învoiala acestora asupra numelui de familie pe care îl va purta fiecare dintre soţi după divorţ.

Sub aspect probator, cererea de divorţ va fi însoţită de fotocopii de pe certificatele de naştere ale soţilor, precum şi de pe actele de identitate ale acestora şi, după caz,

ale copiilor minori. Odată cu depunerea cererii de divorţ, soţii vor prezenta notarului public originalul certificatului de căsătorie emis de autorităţile române, de pe care se va face copie legalizată, care va fi anexată la cererea de divorţ.

Notarul public, după înregistrarea cererii de divorţ, acordă soţilor un termen de reflecţie de 30 de zile şi îi informează despre aceasta la momentul înregistrării cererii. La expirarea termenului, în caz de neprezentare a soţilor şi în lipsa unei cereri de amânare a acestora, notarul public respinge cererea de divorţ prin încheiere. De asemenea, aceeaşi soluţie de respingere se impune şi dacă soţii nu se înţeleg cu privire la exercitarea drepturilor părinteşti sau la purtarea numelui de familie după divorţ.

În vederea admiterii cererii de divorţ în cazul în care există copii minori, notarul public sesizează autoritatea competentă, ataşând cererii proiectul acordului soţilor cu privire la exercitarea autorităţii părinteşti, locuinţa copiilor, modalitatea de păstrare a legăturilor personale şi stabilirea contribuţiei fiecăruia dintre părinţi la creşterea, educarea, învăţătura şi pregătirea profesională a copiilor după divorţ. La dosarul cauzei se depune raportul de anchetă socială, în vederea soluţionării procedurii de divorţ pe cale notarială.

În cadrul procedurii notariale de divorţ, notarul public pronunţă una dintre următoarele soluţii:

a) admiterea cererii de divorţ, după autentificarea acordului părinţilor cu privire la copiii minori, dacă este cazul (în această ipoteză, notarul public emite încheierea de admitere a cererii de divorţ şi eliberează certificatul de divorţ); b) respingerea cererii de divorţ (în acest caz, notarul public emite încheierea de respingere a cererii de divorţ). Această încheiere de respingere poate fi dată în următoarele situaţii: a) nu are competenţa să soluţioneze cererea de divorţ; b) unul dintre soţi este pus sub interdicţie; c) unul dintre soţi nu îşi poate exprima consimţământul liber şi neviciat; d) la depunerea cererii de divorţ nu sunt prezenţi ambii soţi personal sau prin mandatar; e) unul dintre soţi sau mandatarul refuză să semneze cererea personal, în faţa notarului public; f) soţii refuză să dea declaraţiile prevăzute de prezentul regulament; g) soţii nu se înţeleg cu privire la numele de familie care urmează a fi purtat după divorţ de către fiecare dintre ei; h) soţii nu prezintă, la depunerea cererii de divorţ, actul de căsătorie în original; i) unul dintre soţi se prezintă în faţa notarului public la termenul de 30 de zile acordat şi declară că nu mai stăruie în cererea de divorţ; j) unul dintre soţi nu mai stăruie în cererea de divorţ, întrucât nu s-a prezentat în faţa notarului public la termenul stabilit pentru a declara că stăruie în cererea de divorţ; k) cererea a rămas fără obiect, întrucât căsătoria dintre soţi a fost desfăcută de către o altă autoritate competentă; l) soţii se împacă; m) soţii îşi retrag cererea de divorţ; n) soţii nu se înţeleg cu privire la obligaţiile pe care le au în legătură cu copiii minori sau cu privire la numele ce urmează să îl poarte după divorţ; o) înainte de finalizarea procedurii de divorţ unul dintre soţi a decedat, căsătoria încetând în acest mod (art. 277 din Regulament).

În certificatul de divorţ se vor consemna desfacerea căsătoriei prin acordul soţilor, în faţa notarului public, numele de familie pe care foştii soţi le vor purta după divorţ, precum şi, după caz, menţiunile privind acordul parental referitor la minorii rezultaţi din căsătorie.

Certificatul de divorţ face dovada desfacerii căsătoriei prin acordul soţilor, precum şi a numelui de familie pe care fiecare dintre soţi îl va purta după divorţ. După eliberarea certificatului de divorţ, notarul public comunică, de îndată, un exemplar al acestuia la primăria locului în care s-a încheiat căsătoria sau unde s-a transcris certificatul de căsătorie eliberat într-un alt stat, spre a se face menţiune despre divorţ în actul de căsătorie, şi un exemplar la registrul stării civile ţinut de direcţia judeţeană de evidenţă a persoanelor.

Secţiunea a 4-a. Formele de exercitare a profesiei de notar public

Profesia de notar cu public nu se poate exercita decât în formele specifice de exercitare aşa cum sunt reglementate de lege. Aceste forme de exercitare sunt:

a) **birou individual;**

b) **societate profesională.**

§1. Biroul notarial

În cadrul biroului individual îşi exercită funcţia un notar public, angajaţi cu studii superioare şi personal auxiliar.

Notarul public care, după numire, îşi va desfăşura activitatea într-un birou individual notarial este obligat, în termen de 3 luni de la emiterea ordinului de numire în funcţie, să îşi înregistreze sediul biroului individual în evidenţele oficiale ţinute în acest sens. Certificatul de înregistrare în RNENP conferă notarului public dreptul de a desfăşura efectiv activitatea.

Biroul notarial, indiferent de forma de organizare, are obligaţia de a ţine lucrările de registratură, secretariat şi arhivă, precum şi o evidenţă financiar-contabilă pentru activitatea desfăşurată. Pentru desfăşurarea corespunzătoare a activităţii, sediul biroului notarial trebuie să îndeplinească condiţiile prevăzute de art. 98 din Regulament.

Notarul public (în funcţie sau suspendat) îşi poate schimba sediul biroului notarial dintr-o localitate în altă localitate, prin concurs organizat de către Institutul Notarial Român, la nivel naţional, pe posturile destinate schimbărilor de sedii. Concursul de schimbări de sedii constă într-o probă practică scrisă. Nota minimă de promovare este 8,00. Ocuparea posturilor de către candidaţii admişi se face potrivit opţiunii exprimate în cererea de înscriere la concurs, în ordinea mediilor obţinute şi în limita posturilor prevăzute în ordinul de actualizare.

Prin excepţie de regula concursului, schimbarea sediului biroului notarial dintr-o localitate în altă localitate se poate realiza prin încetarea calităţii notarului public titular şi preluarea postului acestuia, la cerere, de către notarul public asociat. De asemenea, în cazul în care pentru postul vacant cu această destinaţie există un singur candidat, schimbarea sediului biroului notarial se va face la cererea notarului public, fără a susţine examen.

La finalul procedurii, schimbarea de sediu se dispune prin ordin al ministrului justiţiei.

Diferit de sediu principal, birourile notariale își pot organiza sedii secundare în localitățile din aceeași circumscripție teritorială în care nu au luat ființă birouri de notari publici. În acest sens, notarul public poate solicita Colegiului director al Camerei înființarea unui singur sediu secundar într-o localitate din cadrul circumscripției judecătoriei unde își desfășoară activitatea. Dacă, ulterior înființării unui sediu secundar, în acea localitate își stabilește sediul principal un birou notarial, sediul secundar se desființează, prin efectul legii.

Biroul notarului public funcționează în toate zilele lucrătoare, conform programului de funcționare, care se afișează la loc vizibil și accesibil publicului.

Indiferent de forma de organizare, biroul notarial are obligația să țină registrele pe suport hârtie prevăzute de art. 102 din Regulament.

§2. Societatea profesională

Societatea profesională se constituie din doi sau mai mulți notari publici asociați. În cadrul societății profesionale, notarii publici asociați pot angaja personal cu studii superioare și personal auxiliar. Notarii publici asociați într-o societate profesională își exercită personal funcția și răspund individual pentru activitatea lor. Certificatul de înregistrare în RNENP (Registrul național de evidență a notarilor publici) conferă notarului public dreptul de a desfășura efectiv activitatea.

Notarii publici asociați într-o societate profesională își exercită personal funcția și răspund individual pentru activitatea lor.

Notarul public care după numire își va desfășura activitatea într-o societate profesională este obligat să își obțină licența de funcționare și să își înregistreze în RNENP atât ordinul de numire în funcție, cât și ordinul de asociere sau, după caz, decizia Colegiului director al Camerei, în termen de 3 luni de la emiterea ordinului de numire, respectiv de asociere.

Activitatea notarilor publici se poate desfășura și în cadrul unui birou notarial asociat, în care poate funcționa mai mulți notari publici asociați. Asocierea și încetarea asocierii notarilor publici care au sediul biroului în circumscripția aceleiași judecătorii se dispun prin decizie a Colegiului director al Camerei în a cărei rază teritorială se află judecătoria în circumscripția căreia au sediul notarii publici, iar asocierea și încetarea asocierii notarilor publici care nu au sediul biroului în circumscripția aceleiași judecătorii se dispun prin ordin al ministrului justiției.

Pentru avizarea favorabilă a asocierii, Colegiul director al Camerei verifică dacă notarii publici asociați au prevăzut în contractul de societate elemente obligatorii prevăzute de art. 42 alin. (4) din Regulament, respectiv art. 43 alin. (3) din Regulament pentru ipoteza asocierii notarilor publici din cadrul aceleiași Camere și care nu au sediul biroului în circumscripția aceleiași judecătorii sau din Camere diferite.

În toate cazurile cererile de asociere dintre notarii publici se soluționează potrivit procedurii aprobate prin hotărâre a Consiliului Uniunii.

În cazul în care în cadrul biroului notarial funcționează mai mulți notari publici asociați, fiecare își exercită personal profesia și răspunde individual pentru activitatea sa. Pentru activitatea administrativă și financiar-contabilă, răspunderea notarilor

publici asociaţi este solidară sau aceasta aparţine numai administratorului biroului, dacă în contractul de societate s-a prevăzut în mod expres.

Totodată, în cadrul biroului notarial cu mai mulţi notari publici asociaţi, cererea de îndeplinire a unei proceduri notariale poate fi soluţionată, pentru asigurarea celerităţii, de oricare dintre notarii publici, în orice fază a soluţionării acesteia, răspunderea îndeplinirii procedurii aparţinând notarului public care a finalizat-o.

§3. Reguli generale cu privire la formele de exercitare a profesiei de notar public

1. Notarul public nu îşi poate exercita funcţia, în acelaşi timp, în mai multe forme de exercitare a acesteia. În concret, notarul public nu îşi poate desfăşura activitatea concomitent într-un birou individual şi într-o societate profesională sau în mai multe societăţi profesionale.

2. Formele de exercitare a profesiei de notar public vor fi individualizate prin denumire, conform legii:

a) în cazul biroului individual – numele notarului public titular, urmat de sintagma „birou individual notarial" sau denumirea biroului;

b) în cazul societăţii profesionale – numele notarilor publici asociaţi sau denumirea societăţii profesionale, în ambele cazuri urmate de sintagma „societate profesională notarială".

Denumirile prevăzute de lege vor figura pe însemnele exterioare ale birourilor individuale sau ale societăţilor profesionale, în condiţiile stabilite de statutul profesiei.

În fine, prin contractul de asociere, notarii publici pot conveni ca denumirea societăţii profesionale să rămână nemodificată, în cazul decesului sau al ieşirii din asociere a unuia dintre asociaţi.

3. Notarul public este liber să opteze şi să îşi schimbe în orice moment opţiunea pentru una dintre formele de exercitare a funcţiei prevăzute de lege.

4. Forma de exercitare a funcţiei de notar public se poate transforma în alta fără a intra în lichidare. Transformarea unei forme de exercitare a funcţiei în alta nu atrage lichidarea în ceea ce priveşte evidenţele notariale, procedurile notariale în curs de desfăşurare, arhiva şi evidenţele financiar-contabile.

5. Notarul public nu poate funcţiona într-un birou notarial fără a avea licenţă de funcţionare, după caz, pentru una dintre formele de exercitare a profesiei.

6. În cazul în care într-o societate profesională sunt asociaţi doi sau mai mulţi notari publici, dintre care numai unul este numit în localitatea în care îşi are sediul societatea profesională, iar acestuia îi încetează calitatea fără a se face aplicarea dispoziţiilor art. 20 alin. (4) şi (5) din Legea nr. 36/1995, republicată, sau îşi schimbă sediul în altă localitate, *societatea profesională încetează.*

7. Notarul public are dreptul la asociere în condiţiile legii şi ale statutului. Prin asociere, notarul public nu îşi pierde dreptul la birou individual, în sensul că la încetarea asocierii notarul public îşi va putea desfăşura activitatea într-un birou notarial individual sau într-un birou notarial asociat.

Secţiunea a 5-a. Primirea în profesia de notar public

§1. Dobândirea calităţii de notar public

În conformitate cu Legea nr. 36/1995 *există trei forme de dobândire a calităţii de notar public*. Menţionăm faptul că, indiferent de forma de acces în profesia de notar public, persoana interesată trebuie să îndeplinească în prealabil următoarele condiţii cumulative:

a) este cetăţean român, cetăţean al unui stat membru al Uniunii Europene, cetăţean al unui stat aparţinând Spaţiului Economic European sau cetăţean al Confederaţiei Elveţiene şi are domiciliul sau reşedinţa în România (dovadă care se face cu acte eliberate de autorităţile române competente);

b) are capacitate deplină de exerciţiu (dovadă care se face printr-o declaraţie autentică a persoanei, din care să rezulte că nu a pierdut şi nu i-a fost restrânsă capacitatea de exerciţiu);

c) este licenţiat în drept (dovadă care se face cu diploma de licenţă obţinută în România ori, în cazul obţinerii în altă ţară, echivalată sau recunoscută de autorităţile române);

d) nu are antecedente penale rezultate ca urmare a săvârşirii unei infracţiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul ori a săvârşirii cu intenţie a unei alte infracţiuni (dovadă care se face cu certificatul de cazier judiciar sau echivalentul acestuia, eliberat de autoritatea competentă din statul ori, după caz, statele al cărui/căror cetăţean este);

e) se bucură de o bună reputaţie, constatată în condiţiile stabilite prin statut (dovedită cu scrisoare de recomandare, de regulă, de la angajator, organizaţia profesională, universităţi, instituţii sau altele asemenea, precum şi cu certificat de cazier fiscal ori echivalentul acestuia, eliberat de autoritatea competentă din statul ori, după caz, statele al cărui/căror cetăţean este);

f) cunoaşte limba română (dovadă ce se face prin atestatul de cunoaştere a limbii române; cunoaşterea limbii române se prezumă la persoanele cu cetăţenie română);

g) este apt din punct de vedere medical şi psihologic pentru exercitarea funcţiei (dovadă care se face cu certificatul medical eliberat de comisia de examinare medicală a judecătorilor, procurorilor, magistraţilor-asistenţi şi personalului asimilat acestora, precum şi a candidaţilor pentru admiterea în magistratură).

§2. Dobândirea calităţii de notar public prin examen urmat de perioada de stagiu în profesie

Astfel, candidatul pentru această funcţie trebuie să promoveze examenul sau concursul de dobândire a calităţii de notar stagiar, organizat de Colegiul director al Camerei în care s-a înscris pentru examen sau concurs.

Acest examen se organizează anual şi simultan, într-o zi lucrătoare, la o dată stabilită de preşedintele. Examenul sau concursul de admitere ca notar stagiar constă într-o probă scrisă, cu caracter teoretic, şi o probă orală, din tematica aprobată de

Consiliul Uniunii. Media minimă de promovare este 8,00, dar nu mai puţin de nota 7,00 la fiecare probă. Candidaţii declaraţi admişi vor ocupa locurile în limita posturilor aprobate de Colegiul director al Camerei. Procedura de organizare şi desfăşurare a concursului sau examenului pentru dobândirea calităţii de notar stagiar, componenţa, numărul şi modul de constituire a comisiilor se stabilesc de către Consiliul Uniunii prin regulament. Colegiul director al Camerei stabileşte, pentru Camera respectivă, până la data de 31 martie a fiecărui an calendaristic, numărul de locuri destinate examenului sau concursului pentru dobândirea calităţii de notar stagiar. Numărul total de locuri se stabileşte de către Consiliul Uniunii.

Ulterior promovării acestui examen, notarul stagiar urmează timp de 2 ani cursurile de pregătire teoretică şi practică organizate de Institutul Notarial Român. Pregătirea teoretică se desfăşoară prin frecventarea cursurilor organizate de Institutul Notarial Român. Iar pregătirea practică se desfăşoară în cadrul unui birou notarial, desemnat de către Colegiul director al Camerei în care notarul stagiar a susţinut examenul sau concursul de dobândire a calităţii de notar stagiar, cu acordul notarului public coordonator. Activitatea unui notar stagiar poate fi îndrumată numai de notari publici cu o vechime de cel puţin 6 ani în această calitate şi care se bucură de o bună reputaţie profesională. Cu aprobarea Colegiului director al Camerei, un notar public coordonator poate îndruma cel mult 2 notari stagiari în acelaşi timp. Pentru ca un birou notarial să fie avizat de către Colegiul director al Camerei în vederea desfăşurării de către notarii stagiari a stagiului de pregătire practică, notarul public care va coordona activitatea de pregătire trebuie să îndeplinească următoarele condiţii:

a) să aibă, până la data de 15 mai a anului în care este organizat examenul sau concursul, cel puţin 6 ani vechime în funcţia de notar public;

b) să se bucure de o bună reputaţie profesională, prezumată, în acest caz, prin lipsa sancţiunilor disciplinare aplicate prin hotărâre definitivă, în ultimii 3 ani.

După finalizarea celor 2 ani de stagiu, notarul stagiar trebuie să participe şi să promoveze examenul de definitivat organizat de Institutul Notarial Român.

Calitatea de notar stagiar încetează în următoarele cazuri:

a) refuzul încheierii contractului de pregătire cu INR;

b) absenţa nejustificată la cel puţin 15% din totalul orelor alocate cursurilor de pregătire teoretică şi practică;

c) neplata cheltuielilor aferente pregătirii;

d) respingerea la două examene de definitivat;

e) lipsa nejustificată la două examene de definitivat;

f) respingerea la un examen de definitivat şi lipsa nejustificată la alt examen de definitivat.

Încetarea calităţii de notar stagiar se dispune de către Biroul executiv al Consiliului Uniunii din oficiu ori la sesizarea INR, a Colegiului director al Camerei sau a notarului public coordonator.

Calitatea de notar stagiar este compatibilă cu desfăşurarea altor activităţi profesionale, cu condiţia ca acestea să nu aducă atingere onoarei şi bunelor moravuri.

Suspendarea efectuării stagiului se dispune de către Biroul executiv al Consiliului Uniunii, pe o perioadă determinată, în cazul în care notarul stagiar se află în una dintre următoarele situaţii:

a) în caz de boală, pe perioada concediului medical care depăşeşte 30 de zile;

b) în caz de concediu pentru creşterea şi îngrijirea copilului în vârstă de până la 2 ani sau, în cazul copilului cu handicap, până la împlinirea vârstei de 3 ani;

c) la cererea notarului stagiar, pentru perioade care nu pot depăşi, cumulat, 3 ani.

Pe durata suspendării, notarul stagiar nu are dreptul să participe la cursurile de pregătire teoretică şi practică.

După finalizarea perioadei de stagiu, INR eliberează notarului stagiar un certificat de absolvire care confirmă efectuarea stagiului de pregătire teoretică şi practică şi îi conferă notarului stagiar dreptul de a se prezenta la examenul de definitivat.

Examenul de definitivat constă în două probe scrise, respectiv una cu caracter teoretic şi una cu caracter practic, din tematica de concurs. Media minimă de promovare este 8,00, dar nu mai puţin de nota 7,00 la fiecare probă.

Notarul stagiar are dreptul de a se prezenta la cel mult două sesiuni ale examenului de definitivat. Respingerea sau, după caz, lipsa nejustificată a notarului stagiar la două examene de definitivat consecutive atrage încetarea calităţii de notar stagiar. Notarii stagiari susţin examenul de definitivat numai pe posturile de notar public vacante, existente în circumscripţia Camerei la care au susţinut examenul de dobândire a calităţii de notar stagiar, prevăzute în ordinul de actualizare.

Rezultatele examenului de definitivat se validează de către Consiliul Uniunii, la propunerea preşedintelui comisiei de examinare. În termen de 15 zile de la validarea rezultatelor, candidaţii care au promovat examenul de definitivat îşi exprimă opţiunile pentru ocuparea locurilor de notar public, în ordinea mediilor obţinute pe locurile din cadrul Camerei în care au susţinut examenul sau concursul de dobândire a calităţii de notar stagiar şi în limita locurilor cuprinse în ordinul de actualizare.

După exprimarea opţiunilor se înaintează ministrului justiţiei propunerea de emitere a ordinelor de numire în funcţia de notar public a candidaţilor declaraţi admişi.

§3. Dobândirea calităţii de notar public definitiv prin examen

Această modalitatea de dobândire a calităţii de notar public definitiv implică obligatoriu promovarea unui concurs în acest sens, fiind rezervat persoanei care are cel puţin 6 ani vechime într-o funcţie de specialitate juridică (dovada îndeplinirii condiţiei privind vechimea de cel puţin 6 ani într-o funcţie de specialitate juridică, ce se face, în condiţiile legii, cu copia legalizată a carnetului de muncă, adeverinţa eliberată de către angajator şi, după caz, de Inspectoratul Teritorial de Muncă sau de organizaţia profesională din care face parte ori a făcut parte candidatul, precum şi cu orice alte documente prevăzute de legislaţia în vigoare).

Persoanele care doresc să dobândească calitatea de notar public trebuie să se înscrie la Camera în circumscripţia căreia doresc să îşi desfăşoare activitatea, pentru ocuparea unui post propus de respectiva Cameră şi cuprins în ordinul de actualizare emis de ministrul justiţiei.

INR organizează concursul de admitere la nivel naţional pentru persoanele înscrise din toate Camerele, la o dată unică stabilită de preşedintele Uniunii. Concursul de admitere constă în două probe scrise, respectiv una cu caracter teoretic

şi una cu caracter practic, din tematica de concurs. Media minimă de promovare este 8,00, cu condiţia ca la fiecare probă din concurs să obţină cel puţin nota 7,00.

Consiliul Uniunii va valida rezultatele acestui examen, iar în termen de 15 zile de la data validării rezultatelor, candidaţii îşi vor exprima opţiunile pentru ocuparea locurilor de notar public, în ordinea mediilor obţinute pe locurile din cadrul Camerei în care sau înscris la concurs şi în limita locurilor cuprinse în ordinul de actualizare. După exprimarea opţiunilor de ocupare a locurilor şi comunicarea acestora Ministerului Justiţiei de către Consiliul Uniunii, candidaţii declaraţi admişi sunt numiţi notari publici prin ordin al ministrului justiţiei, iar ulterior acestei numiri aceşti notari publici au obligaţia de a urma cursuri privind pregătirea practică pentru desfăşurarea profesiei de notar, precum şi pentru organizarea activităţii unui birou notarial, cursuri organizate de INR pe o perioadă stabilită de către Consiliul Uniunii.

§4. Dobândirea calităţii de notar public fără examen

Această modalitate de dobândire a calităţii de notar public definitiv are caracter de excepţie (examenul nu mai este necesar), fiind rezervată numai judecătorilor de la Înalta Curtea de Casaţie şi Justiţie [art. 32 alin. (1) din Legea nr. 36/1995, republicată] cărora le-a expirat mandatul pentru care au fost numiţi ori, după caz, sunt eliberaţi din motive neimputabile.

Cererea de numire în funcţie se adresează ministrului justiţiei, în termen de cel mult un an de la data expirării mandatului sau eliberării din funcţie din motive neimputabile. Posturile destinate judecătorilor de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie vor fi alocate în municipii reşedinţă de judeţ şi vor fi comunicate de către Consiliul Uniunii ministrului justiţiei, în vederea emiterii ordinului de actualizare.

După emiterea ordinului de actualizare a posturilor destinate a fi ocupate de judecătorii de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, ministrul justiţiei va emite ordinele de numire în funcţia de notar public a solicitanţilor care îndeplinesc condiţiile legale.

În cazul în care mai mulţi judecători optează pentru acelaşi post din circumscripţia Camerei arătate în cerere, departajarea se va face prin aplicarea, în următoarea ordine, a criteriilor de prioritate:

a) are vechime mai mare în funcţia de judecător la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie;

b) are vechime mai mare în funcţia de judecător şi/sau procuror;

c) are titlul de doctor în drept;

d) are activitate mai îndelungată în funcţii de specialitate juridică;

e) a funcţionat ca judecător şi/sau procuror, pe o durată mai mare de timp, la instanţe judecătoreşti din localitatea în care a solicitat numirea;

f) a obţinut o medie mai mare la examenul de licenţă sau de diplomă.

După numirea prin ordin al ministrului justiţiei, notarii publici care au obţinut această calitate fără examen au obligaţia de a urma cursuri de pregătire practică pentru desfăşurarea profesiei de notar, precum şi pentru organizarea activităţii unui birou notarial, cursuri organizate de INR pe o perioadă stabilită de către Consiliul Uniunii.

§5. Numirea în funcţia de notar public

Propunerea de numire în funcţia de notar public a candidaţilor care îndeplinesc condiţiile prevăzute de lege se formulează de către Biroul executiv al Consiliului Uniunii şi se înaintează Ministerului Justiţiei în vederea emiterii ordinului de numire, împreună cu documentele care fac dovada îndeplinirii condiţiilor prevăzute de lege,

Notarul public este numit în funcţie prin ordin al ministrului justiţiei, pe baza referatului întocmit de direcţia de specialitate din cadrul Ministerului Justiţiei privind îndeplinirea condiţiilor de numire prevăzute de lege. Ordinul ministrului justiţiei de numire în funcţia de notar public se emite în termen de 30 de zile de la comunicarea propunerilor de către Biroul executiv al Consiliului Uniunii şi cuprinde numele şi prenumele notarului public, circumscripţia judecătoriei sau, după caz, a municipiului Bucureşti, precum şi localitatea în care este numit acesta.

În termen de 3 luni de la emiterea ordinului de numire în funcţie, notarul public are obligaţia să îşi înregistreze sediul biroului în Registrul naţional de evidenţă a notarilor publici (RNENP), ţinut de către Uniune. După emiterea ordinului de numire, notarul public va depune jurământul, la Bucureşti, într-un cadru solemn, în faţa ministrului justiţiei şi a preşedintelui Uniunii sau a reprezentanţilor acestora.

§6. Incompatibilităţi cu privire la calitatea de notar public

Incompatibilităţile sunt acele cazuri prevăzute de lege, în considerarea importanţei, naturii şi locului ocupat în sistemul juridic de această profesie juridică, prin care se reglementează acele ipoteze în care nu este posibilă cumularea calităţii de notar public cu alte funcţii sau calităţi.

În acest context, menţionăm faptul că atunci când un notar public s-ar afla într-un caz de incompatibilitate, notarul public este obligat să se suspende din profesie, conform art. 41 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 36/1995, republicată. În acest sens, la suspendarea din exerciţiul funcţiei, notarului public îi revine obligaţia predării de îndată Camerei a sigiliilor, registrelor şi, după caz, a arhivei, în vederea păstrării pe perioada suspendării. Corelativ, termenul de suspendare începe să curgă de la data încheierii procesului verbal de preluare a sigiliilor şi închidere a registrelor. De la data încetării situaţiei de incompatibilitate, va înceta şi suspendarea din funcţia de notar public [art. 41 alin. (5) din Legea nr. 36/1995, republicată].

Având în vedere faptul că există obligaţia legală de suspendare, în caz de incompatibilitate, nerespectarea acestei obligaţii poate angaja răspunderea disciplinară în conformitate cu art. 73 lit. m) din Legea nr. 36/1995, republicată.

Conform dispoziţiilor legale, exercitarea profesiei de notar public este incompatibilă cu:

a) desfăşurarea unei activităţi salarizate, cu excepţia:

1. activităţii şi funcţiei didactice universitare/de învăţământ superior şi de cercetare ştiinţifică;

2. activităţii literar-artistice şi publicistice;

3. activităţii de creaţie tehnico-ştiinţifică;

4. calităţii de deputat sau senator ori de consilier în consiliile judeţene sau locale, pe durata mandatului;

5. calităţii de membru în organele de conducere sau în alte organisme ale Uniunii, ale Camerelor ori în alte organizaţii interne şi internaţionale la care Uniunea sau Camerele sunt afiliate ori cu care colaborează;

6. calităţii de membru într-un consiliu de administraţie;

7. calităţii de membru în cadrul unei asociaţii sau fundaţii;

b) exercitarea unei funcţii publice sau de demnitate publică, alta decât cea prevăzută la lit. a) pct. 4;

c) exercitarea unei funcţii de judecător, procuror, magistrat-asistent sau grefier;

d) exercitarea profesiei de avocat, consilier juridic, executor judecătoresc sau practician în insolvenţă;

e) desfăşurarea directă de activităţi de producţie, comerţ sau alte activităţi de prestări de servicii;

f) calitatea de administrator sau de preşedinte al unui consiliu de administraţie al unei societăţi reglementate de Legea nr. 31/1990, republicată, cu modificările şi completările ulterioare.

§7. Încetarea calităţii de notar public

Încetarea calităţii de notar public poate interveni atât în etapa stagiului în profesie (ipoteză în care va înceta calitatea de notar public stagiar), cât şi după momentul definitivării în profesie (situaţie în care va înceta calitatea de notar public stagiar sau definitiv, după caz).

Cazuri de încetare a calităţii de notar public stagiar. După promovarea examenului sau concursului de intrare în profesie, notarul stagiar urmează timp de 2 ani cursurile de pregătire teoretică şi practică organizate de Institutul Notarial Român, acesta suportând şi cheltuielile de pregătire profesională iniţială. Nefrecventarea cursurilor organizate de Institutul Notarial Român (absenţa nejustificată la cel puţin 15% din totalul orelor alocate cursurilor de pregătire teoretică şi practică) sau neplata cheltuielilor de pregătire atrage *încetarea calităţii de notar stagiar* [art. 24 alin. (2) din Legea nr. 36/1995, republicată].

Totodată, refuzul încheierii contractului de pregătire cu INR va determina *încetarea calităţii de notar public stagiar*.

De asemenea, respingerea sau, după caz, lipsa nejustificată a notarului stagiar la două examene de definitivat consecutive atrage *încetarea calităţii de notar stagiar* [art. 24 alin. (8) din Legea nr. 36/1995, republicată]. Acest caz legal de încetare este aplicabil în următoarele situaţii:

- respingerea la două examene de definitivat;
- lipsa nejustificată la două examene de definitivat;
- respingerea la un examen de definitivat şi lipsa nejustificată la alt examen de definitivat.

Cu privire la încetarea calităţii de notar public stagiar, aceasta se dispune de către Biroul executiv al Consiliului Uniunii din oficiu ori la sesizarea INR, a Colegiului director al Camerei sau a notarului public coordonator.

Cazuri de încetare a calității de notar public definitiv sau stagiar, după caz

Calitatea de notar public încetează:

a) prin *renunțarea scrisă* la calitatea de notar public; încetarea se dispune de ministrul justiției, prin ordin, din oficiu sau la sesizarea Biroului executiv al Consiliului Uniunii. Cererea de renunțare formulată de către notarul public se depune la Colegiul director al Camerei în care funcționează în vederea avizării;

b) în cazul *constatării incapacității de muncă*, în condițiile legii (se dispune de ministrul justiției, din oficiu sau la sesizarea Biroului executiv al Consiliului Uniunii, pe baza documentelor medicale prevăzute de legislația în vigoare prin care se atestă incapacitatea de muncă);

c) în caz de neexercitare a funcției, fără justificare, o perioadă neîntreruptă de cel puțin 6 luni (se dispune de ministrul justiției, la sesizarea Biroului executiv al Consiliului Uniunii, pe baza deciziei Colegiului director al Camerei, emisă în urma verificărilor evidențelor Camerei și situației de fapt);

d) prin *excluderea din profesie*, dispusă ca sancțiune disciplinară (se dispune de ministrul justiției, din oficiu sau la sesizarea Biroului executiv al Consiliului Uniunii, pe baza hotărârii Consiliului de disciplină sau, după caz, a Consiliului Uniunii ori a instanței de judecată, rămasă definitivă);

e) în cazul *văditei incapacități profesionale*, constatată în urma controlului exercitat în condițiile prezentei legi [se dispune de ministrul justiției, din oficiu sau la propunerea altui titular al acțiunii disciplinare, ca urmare a aplicării în mod repetat, în ultimii 5 ani, a uneia sau mai multor sancțiuni disciplinare cu privire la calitatea activității notariale, prevăzute de art. 76 alin. (1) lit. a)-c) din Legea nr. 36/1995, republicată].

f) când prin hotărâre judecătorească definitivă s-a dispus *condamnarea sau amânarea aplicării pedepsei pentru săvârșirea unei infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul ori pentru săvârșirea cu intenție a unei alte infracțiuni* (în acest caz, instanța de judecată va comunica de îndată compartimentului de specialitate din cadrul Ministerului Justiției și Uniunii copia certificată a hotărârii judecătorești definitive de condamnare; încetarea se dispune, de îndată, de ministrul justiției, din oficiu sau la sesizarea Biroului executiv al Consiliului Uniunii, pe baza copiei certificate a hotărârii judecătorești de condamnare rămase definitivă sau a certificatului de grefă din care rezultă acest fapt. În termen de 3 zile de la data luării la cunoștință despre condamnarea definitivă, notarul public, Camera din care acesta face parte și Uniunea au obligația informării direcției de specialitate din Ministerul Justiției despre aceasta și, după caz, a înaintării documentelor doveditoare, dacă sunt în posesia acestora). Totuși, cu privire la acest caz de încetare, Legea nr. 36/1995, republicată, prevede în art. 40 alin. (3) că notarul public poate fi menținut în activitate în cazul în care, pentru o infracțiune săvârșită din culpă, s-a dispus amânarea aplicării pedepsei, suspendarea executării pedepsei, s-a aplicat pedeapsa amenzii sau acesta a beneficiat de amnistie ori grațiere înainte de începerea executării pedepsei și se apreciază că fapta săvârșită nu a adus atingere prestigiului profesiei;

g) în cazul în care notarul public *nu mai îndeplinește condițiile prevăzute la art. 22 lit. a)-g) din Legea nr. 36/1995, republicată*; [se constată sau se dispune de ministrul justiției, din oficiu sau la sesizarea Biroului executiv al Consiliului Uniunii,

pe baza documentelor justificative cu privire la neîndeplinirea uneia dintre condiţiile prevăzute de art. 22 lit. a)-g) din lege];

h) în cazul *constatării unei boli psihice ireversibile* (se dispune de ministrul justiţiei, din oficiu sau la sesizarea Biroului executiv al Consiliului Uniunii, pe baza documentelor medicale prevăzute de legislaţia în vigoare prin care se atestă existenţa unei boli psihice ireversibile);

i) prin *deces* (se constată de ministrul justiţiei, din oficiu sau la sesizarea Biroului executiv al Consiliului Uniunii, pe baza certificatului de deces).

Din punct de vedere procedural, încetarea funcţiei de notar public se constată sau se dispune, după caz, de:

- ministrul justiţiei, la propunerea Biroului executiv al Consiliului Uniunii;
- la cererea notarului public;
- din oficiu.

La încetarea calităţii de notar public, Camera are obligaţia de a ridica de îndată sigiliile, registrele şi arhiva. Registrele şi arhiva se vor prelua, în ordinea stabilită de art. 40 alin. (5) din Legea nr. 36/1995, republicată, de la caz la caz, de către:

a) notarul public asociat;

b) un alt notar public din circumscripţia aceleiaşi judecătorii sau, în lipsă, din circumscripţia aceleiaşi Camere, în cazul în care notarul public a cărui funcţie a încetat îşi desfăşura activitatea într-un birou notarial individual;

c) Cameră, în cazul în care arhiva nu poate fi preluată de un notar public.

§8. Schimbarea sediului biroului notarial

Cu privire la activitatea notarului public, ca regulă, acesta îşi desfăşoară activitatea la sediul biroului notarial în care funcţionează (pentru îndeplinirea obligaţiilor profesionale, notarul public se poate deplasa şi în afara sediului biroului notarial, în limitele circumscripţiei teritoriale a judecătoriei în care îşi desfăşoară activitatea).

Totodată, legea prevede posibilitatea notarului public (suspendat sau în funcţie) de a-şi schimba sediul formei de exercitare a profesiei. Menţionăm, în acest sens, art. 20 alin. (1) din Legea nr. 36/1995, republicată, care prevede că notarul public îşi poate schimba sediul biroului notarial dintr-o localitate în altă localitate, prin concurs organizat de către Institutul Notarial Român, la nivel naţional, pe posturile destinate schimbărilor de sedii. În cazul în care pentru postul vacant cu această destinaţie există un singur candidat, schimbarea sediului biroului notarial se va face la cererea notarului public, fără a susţine examen.

Notarii publici care doresc să îşi schimbe definitiv sediul biroului notarial într-o altă localitate depun la Uniune, în intervalul 1 ianuarie - 31 ianuarie al fiecărui an, o cerere în care menţionează localitatea, circumscripţia judecătoriei, precum şi circumscripţia Camerei în care doresc să îşi schimbe sediul.

Concursul de schimbări de sedii constă într-o probă practică scrisă, iar nota minimă de promovare este 8,00. Acest concurs de schimbare de sedii se organizează de către INR, la solicitarea Consiliului Uniunii, şi constă într-o probă scrisă de practică notarială. Rezultatele concursului de schimbare de sedii se validează de Consiliul Uniunii, iar ocuparea posturilor de către candidaţii admişi se face potrivit

opțiunii exprimate în cererea de înscriere la concurs, în ordinea mediilor obținute și în limita posturilor prevăzute în ordinul de actualizare [la stabilirea posturilor destinate schimbărilor de sedii, Colegiile directoare ale Camerelor vor ține seama atât de criteriile prevăzute la art. 21 alin. (4) din Legea nr. 36/1995, republicată, cât și de locurile devenite vacante ca urmare a încetării calității unor notari publici].

Schimbarea sediului biroului se dispune prin ordin al ministrului justiției, iar în cazul schimbării temporare, aceasta se dispune prin ordin al ministrului justiției sau, după caz, prin decizie a Colegiului director al Camerei. În termen de 3 luni de la emiterea de către ministrul justiției a ordinului de schimbare a sediului, notarul public are obligația de a face înscrierile corespunzătoare în RNENP și de a obține licența de funcționare.

Prin excepție de regula concursului, schimbarea sediului biroului notarial dintr-o localitate în altă localitate se poate realiza prin încetarea calității notarului public titular și preluarea postului acestuia, la cerere, de către notarul public asociat. De asemenea, notarul public își poate schimba temporar sediul, prin asociere, dintr-o localitate în altă localitate.

Secțiunea a 6-a. Drepturile și îndatoririle notarilor publici

§1. Drepturile notarilor publici

1. Dreptul de a primi onorariu pentru fiecare act sau procedură notarială îndeplinită;

Onorariul pentru serviciul efectuat se încasează de notarul public instrumentator și se înscrie în evidențele sale financiar-contabile. Acestea se stabilesc și se încasează în lei. Notarul public are dreptul să primească onorariul cuvenit, în funcție de complexitatea serviciului notarial prestat. În privința onorariilor percepute de notarii publici pentru activitatea desfășurată, acestea sunt reglementate în Ordinul nr. 46/C din 6 ianuarie 2011 pentru aprobarea Normelor privind tarifele de onorarii pentru serviciile prestate de notarii publici, respectiv Norma din 6 ianuarie 2011 privind tarifele de onorarii pentru serviciile prestate de notarii publici.

Astfel, onorariile pentru serviciile prestate de notarii publici se stabilesc de către Consiliul Uniunii Naționale a Notarilor Publici, cu aprobarea ministrului justiției. Pentru serviciile prestate, notarii publici au dreptul la:

a) onorarii stabilite în sume determinate;

b) onorarii graduale – pe tranșe și în cote procentuale – în raport cu valoarea determinată sau determinabilă a obiectului actului. Onorariul gradual și procentual este datorat și dacă actul este supus condiției sau termenului.

Pentru prevenirea evaziunii fiscale, notarul public are obligația de a cere părților să declare valoarea convenită în mod real pentru bunurile ce fac obiectul actelor sau procedurilor notariale, punându-le în vedere consecințele nedeclarării valorii reale a tranzacției. În cazul în care notarul public are îndoieli cu privire la sinceritatea valorii declarate de părți, poate refuza întocmirea actului printr-o încheiere motivată.

Prin excepţie, la propunerea Consiliului Uniunii, ministrul justiţiei poate stabili acte şi proceduri notariale pentru care onorariul se stabileşte liber, între notarul public şi solicitant.

Sunt scutite de plata onorariilor următoarele acte întocmite în scopul valorificării unor drepturi prevăzute de legi speciale şi de protecţie socială: a) declaraţii privind ajutorul de şomaj; b) declaraţii privind ajutorul social; c) declaraţii privind obţinerea alocaţiei de stat pentru copii; d) declaraţii privind acordarea burselor pentru elevi şi studenţi, pentru obţinerea de rechizite şcolare şi pentru obţinerea de locuri de cazare în cămine; e) declaraţii privind stabilirea sau valorificarea drepturilor foştilor deţinuţi politici, veteranilor de război şi văduvelor acestora; f) declaraţii privind valorificarea drepturilor persoanelor cu handicap; g) declaraţii şi procuri necesare în cadrul procedurii de obţinere a despăgubirilor prevăzute de O.U.G. nr. 156/2007 privind despăgubirea persoanelor fizice care au constituit depozite la Casa de Economii şi Consemnaţiuni C.E.C. – S.A., aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 232/2008, în vederea achiziţionării de autoturisme; h) declaraţii de donare de organe, ţesuturi şi celule. De asemenea, se pot acorda scutiri în cazurile în care statului român îi revine obligaţia de plată a onorariului.

Pentru moştenitorii minori fără venituri proprii, pentru moştenitorii care nu realizează niciun fel de venituri sau realizează venituri sub venitul minim pe economie, precum şi pentru moştenitorii din zonele declarate calamitate se pot acorda reduceri de până la 100% din onorariul datorat. În acelaşi sens, se mai pot opera următoarele reduceri de onorarii:

- se poate reduce cu 15% onorariul pentru autentificarea actelor în care avocaţii sau consilierii juridici au calitatea de dobânditori ai drepturilor şi, implicit, obligaţia de plată a onorariului, precum şi la succesiuni, dacă aceştia au calitatea de moştenitori;
- se pot reduce până la 70% onorariile pentru autentificarea actelor în care au calitatea de dobânditori ai drepturilor şi, implicit, obligaţia de plată a onorariului magistraţii, soţii/soţiile acestora, precum şi copiii lor minori;
- se reduc cu 30% onorariile pentru autentificarea contractelor de vânzare-cumpărare şi a oricăror alte acte care se încheie în cadrul programului „Prima casă";
- se pot acorda reduceri de 90% la onorariile stabilite pentru actele notariale în care au calitatea de dobânditori ai drepturilor şi, implicit, obligaţia de plată a onorariului: Uniunea Naţională a Notarilor Publici, camerele notarilor publici, personalul acestora sau al birourilor notarilor publici, notarii publici, soţii/soţiile acestora, precum şi copiii minori ai notarilor publici;
- se poate acorda reducere de 90% şi la onorariile stabilite pentru actele notariale în care au calitatea de dobânditori ai drepturilor şi, implicit, obligaţia de plată a onorariului orice persoane juridice în care Uniunea Naţională a Notarilor Publici şi/sau camerele notarilor publici sunt acţionare, asociate sau fondatoare, după caz.

2. Dreptul de a fi ales în organele de conducere ale Uniunii şi ale Camerelor;

Acest drept este reglementat prin lege, existând şi limitări. Astfel, în organele de conducere ale Uniunii pot fi aleşi notarii publici în funcţie, cu o vechime efectivă în profesie de cel puţin 8 ani la data alegerii [art. 52 alin. (8) din Legea nr. 36/1995, republicată], iar membrii Consiliului de disciplină pot fi numai notari publici cu o

vechime de minimum 10 ani într-o funcție de specialitate juridică, dar nu mai puțin de 5 ani în funcția de notar public [art. 74 alin. (4) din Legea nr. 36/1995].

3. Dreptul de a adresa organelor Uniunii și ale Camerelor și de a primi informațiile solicitate în condițiile stabilite prin statut sau actele normative interne. De asemenea, tot în acest sens, notarul public are dreptul să primească gratuit de la Centrul Național de Administrare a Registrelor Naționale Notariale CNARNN – INFONOT certificatul digital de semnătură electronică calificată;

4. Dreptul de a purta însemnele Uniunii și ale Camerelor. Acest drept este conferit de lege prin prisma faptului că toți notarii publici sunt membri ai Uniunii, aceste însemne reprezentând, la nivel simbolic, apartenența la corpul profesional notarial, fiind și o recunoaștere a acestei calități;

5. Dreptul de a beneficia de concediu de odihnă, anual de 30 de zile lucrătoare. Notarul public are obligația de a înștiința Camera în circumscripția căreia își desfășoară activitatea în legătură cu perioada în care va efectua concediul de odihnă. De asemenea, în conformitate cu dispozițiile legale în materie, notarul public are dreptul la concediu medical, respectiv concediu pentru creșterea și îngrijirea copilului în vârstă de până la 2 ani sau, în cazul copilului cu handicap, până la împlinirea vârstei de 3 ani;

6. Dreptul de a beneficia de drepturile de asigurări sociale pe baza contribuției la sistemul asigurărilor sociale de stat și/sau la sistemul privat. În acest sens, pentru a beneficia de aceste drepturi, notarul public care își va începe activitatea într-un birou individual trebuie să îndeplinească și condiția privitoare la existența unui contract încheiat cu Casa de Asigurări a Notarilor Publici (asigurarea de răspundere civilă a notarilor publici este obligatorie și se realizează prin casa de asigurări constituită în acest scop). Pe perioada exercitării funcției, notarul public este obligat, sub sancțiunea retragerii licenței de funcționare, să achite anual costul poliței de asigurare, în condițiile stabilite prin contractul de asigurare.

Sistemul de pensii prevăzut de prezenta Legea nr. 36/1995 este obligatoriu pentru notarii publici membrii ai Uniunii și complementar sistemului public de pensii la care notarii publici sunt obligați să contribuie, în condițiile legii;

7. Dreptul de a avea acces la toate datele care privesc organizarea administrativă a activității notariale, atât la nivelul Camerelor, cât și al Uniunii;

8. Dreptul să adere individual la Uniunea Internațională a Notariatului;

9. Dreptul să participe, la cerere, la ședințele organelor Camerelor și ale Uniunii, atunci când are un interes propriu, în vederea susținerii acestuia;

10. Dreptul să beneficieze de sprijin financiar în caz de întrerupere a activității biroului din cauza incapacității temporare de muncă. Corelativ acestui drept, art. 12 din Statutul UNNPR prevede că, în cazul decesului notarului public, membrii familiei acestuia beneficiază, la cerere, de sprijin financiar acordat de Uniune;

11. Dreptul să beneficieze, la cerere, de asistență juridică din partea Uniunii, prin personalul de specialitate, în cauzele care au legătură cu activitatea profesională. În acest sens menționăm că Colegiul director al Camerei acordă gratuit asistență pentru soluționarea problemelor juridice, economice și sociale în cazul încetării activității unui birou notarial [art. 43 lit. s) din Statutul UNNPR];

12. Dreptul să participe la manifestări profesionale organizate în țară și străinătate;

13. Dreptul de a-și face cunoscute datele profesionale atât cu privire la persoana sa, cât și cu privire la locul unde își exercită funcția. Astfel, fiecare Cameră are pagină de internet, care cuprinde, printre altele, tabloul notarilor publici care își desfășoară activitatea în Camera respectivă, care cuprinde datele de contact ale notarilor publici și programul de lucru al biroului notarial. De asemenea, și la nivelul Uniunii, există o pagină de internet în care sunt inserate aceste date profesionale ale notarilor publici. De asemenea, notarul public își poate face cunoscute datele profesionale atât cu privire la persoana sa, cât și cu privire la locul unde își exercită funcția numai prin pagina de internet a Uniunii și a Camerei și prin pagina de internet proprie a biroului în care își desfășoară activitatea;

14. Dreptul la inviolabilitatea actelor și lucrărilor cu caracter profesional aflate asupra notarului public sau în biroul său. Aceste acte sau lucrări pot fi verificate sau ridicate numai în condițiile legii și în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală.

§2. Îndatoririle notarilor publici

Notarul public este obligat:

1. Să respecte dispozițiile legii, ale regulamentelor, ale Statutului Uniunii, Statutului Casei de Asigurări a Notarilor Publici și ale Codului deontologic al notarilor publici. Această obligație este firească și vine în contextul în care întreaga activitate profesională a notarului public respectă principiul legalității. Respectarea acestui principiu fundamental implică, pe de o parte, respectarea legii – în sens larg, pe de altă parte, respectarea reglementărilor profesionale – regulamente, statut, cod deontologic.

Nerespectarea acestei îndatoriri atrage răspunderea juridică a notarului public, răspundere care poate fi, de la caz la caz, disciplinară, civilă ori penală;

2. Să respecte hotărârile organelor alese ale Uniunii, ale Camerelor, precum și ale comisiilor de specialitate sau ale altor entități create la nivelul Uniunii, să îndeplinească sarcinile ce i-au fost încredințate și să acționeze pentru realizarea scopului Uniunii. Conform dispozițiilor legale, hotărârile și rezoluțiile cu caracter normativ intern, administrativ-organizatoric ale Congresului sunt obligatorii pentru notarii publici [art. 53 alin. (10) din Legea nr. 36/1995, republicată]. La nivel central, Consiliul Uniunii adoptă hotărâri care sunt obligatorii pentru Camere și notari publici [art. 170 alin. (1) din Regulament], aceeași atribuție având și Președintele Uniunii [art. 176 alin. (1) din Regulament]. De asemenea, la nivel local, în îndeplinirea atribuțiilor sale, Adunarea generală a Camerei adoptă, cu majoritatea simplă a membrilor prezenți, hotărâri obligatorii pentru toți notarii publici [art. 148 alin. (4) din Regulament]. Tot la nivel de Cameră, Colegiul director al Camerei adoptă decizii, obligatorii pentru toți notarii publici din Cameră, cu majoritatea simplă a membrilor săi [art. 151 alin. (4) din Regulament]. În fine, președintele Colegiului director al Camerei emite dispoziții obligatorii pentru toți notarii publici din Cameră [art. 156 alin. (1) din Regulament];

3. Să participe la ședințele organelor de conducere din care face parte. Amintim în acest sens, obligativitatea participării notarilor publici la următoarele activități:

- prezența delegaților la Congres;
- prezența membrilor la ședințele Consiliului Uniunii;
- prezența membrilor la ședințele Biroului executiv al Consiliului Uniunii;
- prezența membrilor la ședințele Colegiului director al Camerei;

4. Să participe la ședințele Adunărilor generale ale Camerelor. Această obligație este reiterată și în art. 149 din Regulament, iar în caz de nerespectare putându-se activa răspunderea disciplinară;

5. Să participe la manifestări profesionale organizate de Uniune, de Camere și de alte organizații interne și internaționale având scopuri și principii similare. Se poate observa că această obligație, este în același timp, și un drept al notarului public;

6. Să păstreze față de terți confidențialitatea dezbaterilor, opiniilor și voturilor exprimate în cadrul organelor de conducere. Pentru îndeplinirea efectivă a acestei obligații, sediul biroului notarial trebuie să îndeplinească, printre altele, și condiția să aibă cel puțin o încăpere pentru desfășurarea activității de notar public, cu asigurarea confidențialității discuției cu părțile;

7. Să aibă un comportament demn în exercitarea funcției. Notarul public trebuie să se bucure de o bună reputație, exercitându-și funcția cu demnitate, corectitudine și profesionalism, având datoria de a evita orice acțiuni susceptibile de a afecta reputația sa și a profesiei și aptitudinea de a servi interesului public;

8. Să își perfecționeze continuu pregătirea profesională, participând la programe de pregătire profesională organizate de INR, potrivit regulamentului de organizare și funcționare aprobat de Consiliul Uniunii. Formarea profesională continuă a notarilor publici se face în condițiile stabilite de Consiliul Uniunii, la propunerea Consiliului științific, avizată de Consiliul director al INR. Notarii publici în funcție au obligația să participe, cel puțin o dată la 3 ani, la cursurile de formare profesională organizate de INR, iar cheltuielile cu participarea la cursurile organizate de INR se suportă de către biroul notarial.

După numirea în funcție, notarul public are obligația de a urma, pe cheltuială proprie, cursurile de pregătire practică organizate de INR, cu privire la modul de îndeplinire a actelor și procedurilor notariale, precum și la organizarea și funcționarea biroului notarial. Durata cursurilor de pregătire se stabilește de către Consiliul Uniunii, iar la finalul acestora se eliberează un certificat;

9. Să asigure pregătirea profesională a notarilor stagiari repartizați de către Colegiul director al Camerei, precum și a personalului angajat. Colegiul director al Camerei stabilește, până la data de 15 mai a fiecărui an calendaristic, birourile notariale în care notarii stagiari vor efectua stagiul de pregătire practică.

Stagiul de pregătire teoretică și practică a notarului stagiar este de 2 ani, fără posibilitatea reducerii acestuia, și se desfășoară un an de pregătire teoretică în cadrul INR și un an de pregătire practică în cadrul biroului notarial desemnat de Colegiul director al Camerei. Pregătirea teoretică și practică se poate prelungi, la cererea notarului stagiar, ca urmare a respingerii sau a lipsei la examenul de definitivat, caz în care notarul stagiar are obligația să își prelungească, pe cheltuiala sa, contractul de pregătire cu INR.

Pregătirea practică se efectuează în cadrul biroului notarial şi constă în prezentarea sub aspect practic de către notarul public coordonator a evidenţelor notariale şi financiar-contabile, a arhivei, precum şi a modului de lucru cu publicul, prezentarea şi explicarea de către notarul public coordonator a modului de instrumentare a actelor şi procedurilor notariale şi asistarea notarului public coordonator de către notarul stagiar la instrumentarea actelor şi procedurilor notariale. Programul de desfăşurare a stagiului la nivelul biroului notarial este de minimum 6 ore în fiecare zi lucrătoare;

10. În termenele prevăzute în statut să achite contribuţiile profesionale, să comunice Camerei din care face parte şi Uniunii situaţia statistică lunară prevăzută în statut. Notarul public are obligaţia întocmirii şi transmiterii evidenţelor statistice ale lucrărilor şi operaţiunilor notariale în modul stabilit de către Consiliul Uniunii, prin hotărâre, atât acesteia, cât şi Camerei în care îşi desfăşoară activitatea.

Situaţia statistică trebuie să corespundă întocmai cu datele cuprinse în registrele notariale şi evidenţele financiar-contabile. Notarul public care semnează situaţiile statistice poartă întreaga răspundere a datelor comunicate;

11. Să îşi declare domiciliul fiscal în România;

12. Notarii publici au obligaţia să verifice, în scopul prevenirii litigiilor, ca actele pe care le instrumentează să nu cuprindă clauze contrare legii şi bunelor moravuri, să ceară şi să dea lămuriri părţilor asupra conţinutului acestor acte spre a se convinge că le-au înţeles sensul şi le-au acceptat efectele. Trebuie plecat de la ideea că notarul public este consilierul independent, imparţial şi obiectiv al părţilor, fiind obligat să respecte regulile deontologice ale profesiei. Notarul public nu poate deveni „avocatul" uneia dintre părţi, chiar dacă potrivit legii ori înţelegerii părţilor, acea persoană este cea care şi achită onorariul notarial. În cazul autentificării unui act sau derulării unei proceduri notariale, notarul public trebuie să explice părţilor drepturile şi obligaţiile pe care le au, efectele şi consecinţele juridice ale actelor încheiate.

Corelativ, notarul public dacă constată să i se solicită autentificarea unui act sau derularea unei proceduri care vine în conflict cu legea, este obligat să refuze motivat respectiva solicitare, conform procedurii legale, analizate în prezentul material;

13. Notarul public care, după numire, îşi va desfăşura activitatea într-un birou individual notarial este obligat, în termen de 3 luni de la emiterea ordinului de numire în funcţie, să îşi înregistreze sediul biroului individual în RNENP. Notarul public care după numire îşi va desfăşura activitatea într-o societate profesională este obligat să îşi obţină licenţa de funcţionare şi să îşi înregistreze în RNENP atât ordinul de numire în funcţie, cât şi ordinul de asociere sau, după caz, decizia Colegiului director al Camerei, în termen de 3 luni de la emiterea ordinului de numire, respectiv de asociere;

14. Notarul public şi personalul biroului notarial au obligaţia să păstreze secretul profesional cu privire la actele şi faptele despre care au luat cunoştinţă în cadrul activităţii lor, chiar şi după încetarea funcţiei, respectiv după încetarea raporturilor de muncă, cu excepţia cazurilor în care legea sau părţile interesate şi eliberează de această obligaţie. În acest sens putem aminti şi dispoziţiile art. 317 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., care prevede că notarul public este scutit de a depune mărturie cu privire la faptele de care au luat la cunoştinţă în exercitarea profesiei lor, chiar şi după încetarea activităţii lor;

15. Notarul public are obligația să desluşească raporturile juridice dintre părți cu privire la actul pe care vor să-l încheie, să verifice dacă scopul pe care îl urmăresc este în conformitate cu legea şi să le dea îndrumările necesare asupra efectelor lui juridice. În acest sens, notarul public trebuie să ceară părților, ori de câte ori este cazul, documentele justificative şi autorizațiile necesare pentru încheierea actului sau, la cererea acestora, va putea obține el însuşi documentația necesară, având acces liber la orice registru public. De asemenea, notarul public va avea acces liber la birourile de publicitate imobiliară, precum şi la alte instituții în vederea obținerii actelor şi informațiilor necesare îndeplinirii procedurilor notariale, va putea solicita şi obține de la organul fiscal competent al autorității administrației publice locale certificatul fiscal emis pe suport hârtie sau în format electronic;

16. Notarul public are obligația, în cazul persoanelor vârstnice, să le pună în vedere drepturile prevăzute la art. 30 din Legea nr. 17/2000 privind asistența socială a persoanelor vârstnice, republicată, cu modificările şi completările ulterioare. În acest sens, autoritatea tutelară sau, după caz, consilierii juridici angajați ai consiliului local în a cărui rază teritorială domiciliază persoana vârstnică au obligația de a acorda, la solicitarea acesteia, consiliere gratuită în vederea încheierii actelor juridice de vânzare-cumpărare, donație sau împrumuturi cu garanții imobiliare care au drept obiect bunurile mobile sau imobile ale persoanei vârstnice respective. Totodată, persoana vârstnică va fi asistată, la cererea acesteia sau din oficiu, după caz, în vederea încheierii unui act juridic de înstrăinare, cu titlu oneros ori gratuit, a bunurilor ce îi aparțin, în scopul întreținerii şi îngrijirii sale, de un reprezentant al autorității tutelare a consiliului local în a cărui rază teritorială domiciliază persoana vârstnică respectivă.

Secțiunea a 7-a. Răspunderea notarilor publici.

§1. Răspunderea disciplinară

Această formă de răspundere intervine în condițiile Legii nr. 36/1995, dacă notarul public a săvârşit următoarele fapte (abateri):

a) încălcarea competenței generale, materiale şi teritoriale stabilite prin lege;

b) nerespectarea dispozițiilor, deciziilor şi hotărârilor organelor de conducere ale Uniunii şi ale Camerelor, emise în condițiile legii;

c) nerespectarea normelor şi instrucțiunilor privind metodologia de lucru cu registrele naționale notariale administrate de CNARNN;

d) îndeplinirea, în mod repetat, a actelor şi procedurilor notariale, cu nerespectarea dispozițiilor legale prevăzute pentru valabilitatea actului sau procedurii notariale în cauză, ori îndeplinirea acestora cu încălcarea dispozițiilor art. 9 din Legea nr. 36/1995, republicată;

e) întârzierea nejustificată sau neglijența în efectuarea lucrărilor;

f) lipsa nejustificată de la birou, în mod repetat;

g) comportament şi atitudine necorespunzătoare în exercitarea activității profesionale;

h) orice manifestare de natură a aduce atingere prestigiului profesiei săvârşită în exercițiul funcției ori în legătură cu aceasta sau în afara exercițiului funcției;

i) neachitarea integrală şi la scadenţă a contribuţiilor profesionale, precum şi a primei de asigurare, conform contractului de asigurare;

j) sustragerea sau refuzul de a se supune controlului profesional administrativ;

k) încălcarea obligaţiilor legale cu privire la păstrarea secretului profesional;

l) folosirea ori acceptarea, în orice mod, direct sau indirect, a mijloacelor neloiale de atragere a clientelei, aşa cum sunt definite în Codul deontologic al notarilor publici;

m) desfăşurarea unor activităţi incompatibile cu calitatea de notar public, potrivit legii;

n) refuzul nejustificat sau neglijenţa în efectuarea şi comunicarea operaţiunilor prevăzute de lege pentru funcţionarea sistemului informatizat al Camerei şi al Uniunii;

o) nerespectarea dispoziţiilor legale cu privire la stabilirea, încasarea şi, după caz, virarea impozitelor, tarifelor şi onorariilor;

p) nedepunerea la termen a situaţiei statistice şi a altor date solicitate de Cameră sau de Uniune;

q) refuzul nejustificat de a întocmi un act notarial în afara sediului biroului notarial, iar în cazuri temeinic justificate, şi în afara programului normal de lucru;

r) neîndeplinirea obligaţiei de a participa la formele de pregătire profesională continuă organizate prin INR, la intervalele de timp stabilite prin regulament;

s) neîndeplinirea obligaţiei de a participa la formele de pregătire profesională, dispusă în condiţiile art. 76 alin. (2) din Legea nr. 36/1995, republicată;

ş) nerespectarea dispoziţiilor Codului deontologic al notarilor publici;

t) absenţe nejustificate de la Adunările generale şi de la acţiunile organizate de Colegiul director al Camerei sau organele de conducere ale Uniunii;

ţ) nerespectarea dispoziţiilor art. 41 alin. (3) din Legea nr. 36/1995, republicată şi/sau continuarea activităţii după aplicarea sancţiunii suspendării din exerciţiul funcţiei;

u) refuzul nejustificat de a îndeplini actele şi procedurile repartizate de preşedintele Camerei din care face parte.

§2. Instanţa disciplinară

În materie de răspundere disciplinară, organul jurisdicţional (instanţa disciplinară) care este competentă să soluţioneze acţiunea disciplinară este Consiliul de disciplină din cadrul Uniunii.

Consiliul de disciplină funcţionează ca organ de jurisdicţie la nivel naţional (este unic), în baza regulamentului aprobat de Consiliul Uniunii. Consiliul de disciplină este compus din câte un reprezentant al fiecărei Camere, ales de Adunarea generală a Camerei. Mandatul membrilor Consiliului de disciplină este de 4 ani şi începe la data de 1 ianuarie a anului calendaristic următor validării acestora de către Congres.

Membrii Consiliului de disciplină pot fi numai notari publici cu o vechime de minimum 10 ani într-o funcţie de specialitate juridică, dar nu mai puţin de 5 ani în funcţia de notar public. Consiliul de disciplină are un preşedinte şi un vicepreşedinte, aleşi cu votul majorităţii membrilor săi. Notarul public care, în unul dintre ultimii 5 ani, a fost sancţionat disciplinar sau nu se bucură de o bună reputaţie morală şi

profesională nu poate dobândi şi deţine calitatea de membru al Consiliului de disciplină. În îndeplinirea atribuţiilor, Consiliul de disciplină este independent

Consiliul de disciplină are următoarele atribuţii:

a) judecarea acţiunilor disciplinare exercitate împotriva notarilor publici;

b) constatarea îndeplinirii sau neîndeplinirii de către notarul public a condiţiei bunei reputaţii şi, după caz, formularea propunerii de încetare a calităţii de notar public.

§3. Acţiunea disciplinară

Acţiunea disciplinară poate fi exercitată numai de către:

- ministrul justiţiei;
- preşedintele Uniunii;
- Colegiul director al Camerei.

Acţiunea disciplinară se exercită numai după efectuarea cercetării prealabile de către inspectori din cadrul Ministerului Justiţiei sau, după caz, din cadrul Uniunii ori de către Colegiul director al Camerei.

Acţiunea disciplinară poate fi exercitată în termen de 6 luni de la data luării la cunoştinţă a săvârşirii abaterii, dar nu mai târziu de 3 ani de la data săvârşirii acesteia. Acest termen de 6 luni este un termen de prescripţie, iar curgerea acestui termen de prescripţie pentru promovarea acţiunii disciplinare se suspendă dacă împotriva notarului public s-a înregistrat o plângere penală având ca obiect săvârşirea aceleiaşi fapte, până la soluţionarea procesului penal. Dacă după introducerea acţiunii disciplinare a fost înregistrată o plângere penală având ca obiect săvârşirea aceleiaşi fapte, acţiunea disciplinară se suspendă până la soluţionarea procesului penal.

§4. Cercetarea prealabilă în materie disciplinară

Cercetarea prealabilă este o etapă prealabilă, obligatorie exercitării acţiunii disciplinare. Efectuarea actelor de cercetare se realizează, de la caz la caz, de către inspectori din Ministerul Justiţiei din cadrul Uniunii sau de către Colegiul director al Camerei.

În cadrul cercetării prealabile, citarea celui în cauză este obligatorie, acesta fiind îndreptăţit să ia cunoştinţă de conţinutul dosarului de cercetare disciplinară şi să îşi formuleze apărarea (neprezentarea sau refuzul celui cercetat de a formula apărări nu împiedică finalizarea cercetării). Termenele acordate nu pot fi mai mari de 15 zile, cu excepţiile prevăzute de lege.

În cadrul cercetării prealabile se stabilesc faptele şi urmările acestora, împrejurările în care au fost săvârşite, precum şi orice alte date concludente din care se poate aprecia asupra existenţei sau inexistenţei vinovăţiei care atrage răspunderea disciplinară. Ascultarea şi verificarea apărărilor notarului public cercetat sunt obligatorii, iar refuzul notarului public cercetat de a face declaraţii ori de a se prezenta la cercetări se constată prin proces-verbal şi nu împiedică încheierea cercetării. Notarul

public cercetat are dreptul să cunoască toate actele cercetării şi să solicite probe în apărare.

Pe baza rezultatului cercetării prealabile ministrul justiţiei sau, după caz, preşedintele Uniunii ori Colegiul director al Camerei, formulează acţiunea disciplinară pe care o înaintează Consiliului de disciplină în termen de 60 de zile de la data primirii rezultatului cercetării prealabile.

Cererea prin care se promovează acţiunea disciplinară cuprinde: elementele de identificare ale părţilor, descrierea faptei săvârşite de către notarul public, arătarea dovezilor pe care se întemeiază acţiunea, menţiunea cu privire la efectuarea cercetării prealabile, motivarea în drept, propunerea sancţiunii disciplinare, semnătura titularului acţiunii, precum şi alte elemente relevante în soluţionarea cauzei. La acţiunea disciplinară se ataşează dovada efectuării cercetării prealabile şi, după caz, actul de control, precum şi, dacă este cazul, sesizarea pe baza căreia s-a declanşat acţiunea disciplinară.

Exercitarea acţiunii disciplinare împotriva unui notar public care este ales sau numit într-o funcţie administrativă, de execuţie sau de conducere, în cadrul organizaţiei profesionale, atrage suspendarea de drept din exerciţiul funcţiilor deţinute la nivelul organizaţiei profesionale, până la soluţionarea acţiunii disciplinare (Consiliul Uniunii va constată că a intervenit suspendarea). În situaţia în care hotărârea de sancţionare a rămas definitivă, notarul public este revocat din funcţiile administrative în care a fost numit şi îi încetează de drept mandatul din funcţia în care a fost ales (Consiliul Uniunii constată încetarea mandatului).

§5. Soluţionarea cauzei disciplinare

Soluţionarea acţiunii disciplinare de către Consiliul de disciplină se face cu citarea părţilor. Termenele acordate nu pot fi mai mari de 15 zile, cu excepţiile prevăzute de lege. În cazul în care constată că sunt necesare verificări suplimentare, poate solicita ministrului justiţiei sau, după caz, preşedintelui Uniunii ori Colegiului director al Camerei completarea cercetării disciplinare (în acest caz, completarea cercetării prealabile se face în termen de 60 de zile de la primirea solicitării de completare). Încadrarea faptei săvârşite de notarul public ca fiind abatere disciplinară, precum şi individualizarea sancţiunii disciplinare sunt de competenţa exclusivă a organului care soluţionează acţiunea disciplinară.

Consiliul de disciplină pronunţă o hotărâre motivată, care se comunică părţilor şi Camerei în a cărei circumscripţie îşi desfăşoară activitatea cel cercetat, în termen de 10 zile de la pronunţare. Cuprinsul hotărârii, în materie disciplinară, este menţionat în art. 74 alin. (8) din Legea nr. 36/1995, republicată, completându-se cu dispoziţiile Codului de procedură civilă, respectiv art. 425 C.proc.civ. În ceea ce priveşte menţiunile speciale, acestea sunt: descrierea faptei care constituie abatere disciplinară şi încadrarea juridică a acesteia; temeiul de drept al aplicării sancţiunii; motivele pentru care au fost înlăturate apărările formulate de notarul public; sancţiunea aplicată şi motivele care au stat la baza aplicării acesteia; calea de atac şi termenul în care hotărârea poate fi atacată; instanţa competentă să judece calea de atac.

Împotriva hotărârii, notarul public, respectiv titularii acțiunii disciplinare (în funcție de interesul de a exercita calea de atac) pot face contestație, în termen de 15 zile de la comunicare, la Consiliul Uniunii. Contestația se soluționează de Consiliul Uniunii prin hotărâre (în cazul în care acțiunea disciplinară a fost exercitată de președintele Uniunii sau de Colegiul director al Camerei, președintele Uniunii sau, după caz, reprezentanții Camerei respective în Consiliul Uniunii nu vor participa la soluționarea contestației).

Hotărârea pronunțată de Consiliul Uniunii, prin care se soluționează contestația, poate fi atacată cu recurs la Curtea de Apel București. Recursul poate fi declarat de notarul public, respectiv de titularii acțiunii disciplinare prevăzuți de lege, în termen de 15 zile de la comunicare. Hotărârea pronunțată de Curtea de Apel București este definitivă.

În fine, hotărârea prin care notarul public a fost sancționat disciplinar, rămasă definitivă, se comunică, de îndată, de către Uniune sau, după caz, de către instanța de judecată compartimentului de specialitate din Ministerul Justiției și Camerei în a cărei circumscripție își desfășoară activitatea notarul public. De asemenea, hotărârea definitivă constituie titlu executoriu. Câte un exemplar al hotărârilor pronunțate în căile de atac se depune la dosarul cauzei aflat la Consiliul de disciplină, de către titularul acțiunii disciplinare, în vederea arhivării și certificării faptului că hotărârea Consiliului de disciplină a rămas definitivă.

§6. Sancțiunile disciplinare

Aceste sancțiuni se aplică exclusiv pentru abaterile disciplinare prevăzute de art. 73 din Legea nr. 36/1995, republicată, urmând a fi individualizate, în raport cu gravitatea abaterii disciplinare săvârșite.

Sancțiunile ce pot fi aplicate sunt:

a) avertisment scris;

b) amendă de la 5.000 lei la 40.000 lei;

c) suspendarea notarului public din exercițiul funcției pe o durată de cel mult 6 luni;

d) excluderea notarului public din profesie;

e) în cazul abaterilor prevăzute la art. 73 lit. a), d), e), k), n), r) și s) din Legea nr. 36/1995, republicată, Consiliul de disciplină poate dispune și obligarea notarului public sancționat să urmeze, în termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii prin care acesta a fost sancționat, una dintre formele de pregătire profesională în cadrul INR.

§7. Răspunderea patrimonială a notarului public

Răspunderea patrimonială a notarului public este una dintre formele de răspundere juridică alături de cea disciplinară, administrativă sau penală.

Activitatea notarului public este foarte importantă în angrenajul vieții cotidiene, fiind subsumată asigurării persoanelor fizice și juridice unui circuit civil sigur al

actelor şi raporturilor juridice civile *lato sensu*, precum şi o corectă exercitare a drepturilor şi intereselor legale ale acestora. În consecinţă, activitatea notarului public implică o mare responsabilitate. Această responsabilitate trebuie dublată şi de protecţie specială. Această regulă este consacrată şi de art. 3 alin. (4) din Legea nr. 36/1995, republicată, care prevede că „în exercitarea profesiei şi în legătură cu aceasta, notarul public este protejat de lege". Această protecţie se regăseşte şi în configurarea răspunderii civile patrimoniale a notarului public.

Sediul materiei cu privire la răspunderea patrimonială îl constituie art. 1258 C.civ. care stipulează că *în cazul anulării sau constatării nulităţii contractului încheiat în formă autentică pentru o cauză de nulitate a cărei existenţă rezultă din însuşi textul contractului, partea prejudiciată poate cere obligarea notarului public la repararea prejudiciilor suferite, în condiţiile răspunderii civile delictuale pentru fapta proprie.*

Acest text legal instituie o răspundere civilă specială a notarului public pentru fapta proprie, răspundere care este circumstanţiată, din punct de vedere legal, în funcţie de natura activităţii notariale şi scopul urmărit prin instituirea acestei răspunderi.

Această răspundere patrimonială este aplicabilă în cazul nulităţii unui contract în formă autentică. Noţiunea de contract trebuie interpretată prin prisma art. 1166 C.civ.: „contractul este acordul de voinţe dintre două sau mai multe persoane cu intenţia de a constitui, modifica sau stinge un raport juridic". De asemenea, răspunderea civilă patrimonială intervine atât în cazul nulităţii relative („anularea contractului"), cât şi în cazul nulităţii absolute („constatarea nulităţii"). În fine, forma autentică a contractului nu este circumstanţiată. Aşadar, indiferent de faptul că autentificarea a fost impusă de o cerinţă imperativă a legii (forma *ad validitatem*) ori a fost cerută de părţi datorită avantajelor actului autentic (forma *ad probationem*), în caz de anulare a unui astfel de contract poate fi activată răspunderea patrimonială.

Din cuprinsul art. 1258 C.civ. rezultă şi *o primă condiţie* restrictivă cu privire la această răspundere. Astfel, răspunderea poate fi reţinută *„pentru o cauză de nulitate a cărei existenţă rezultă din însuşi textul contractului"*. Din punct de vedere procesual, în opinia noastră, sub aspect probator, partea prejudiciată, pentru a se afla în limitele acestei răspunderi, va trebui să dovedească cauza de nulitate exclusiv prin înscris, respectiv contractul autentic anulat.

O a doua condiţie restrictivă în cadrul acestei răspunderi patrimoniale este dată de art. 106^1 din Legea nr. 71/2011 (text introdus prin O.U.G. nr. 79/2011) care prevede că *răspunderea prevăzută de art. 1258 C.civ. poate fi angajată numai în limita prejudiciului nereparat prin anularea sau constatarea nulităţii contractului ce a fost dispusă prin hotărâre judecătorească definitivă. Angajarea acestei răspunderi nu înlătură angajarea răspunderii şi a altor persoane, în condiţiile legii.*

Din analiza acestui text legal deducem faptul că legiuitorul a instituit un caracter subsidiar al răspunderii patrimoniale a notarului public. În cazul în care se obţine anularea/constatarea nulităţii unui contract autentic (adică am fi în ipoteza art. 1258 C.civ.), partea prejudiciată este obligată să încerce recuperarea prejudiciului ca urmare directă a desfiinţării contractului autentic. Soluţia este firească, deoarece efectul anulării unui contract este repunerea părţilor în situaţia anterioară [art. 1254 alin. (3) C.civ. – în cazul în care contractul este desfiinţat, fiecare parte trebuie să

restituie celeilalte, în natură sau prin echivalent, prestațiile primite, potrivit prevederilor art. 1639-1647 C.civ., chiar dacă acestea au fost executate succesiv sau au avut un caracter continuu]. Așadar, recuperarea prejudiciului, după desființarea contractului trebuie să se realizeze ori de bunăvoie (prin întoarcerea prestațiilor de către părți), ori silit, prin hotărâre judecătorească definitivă (repunerea părților în situația anterioară/cerere de despăgubiri putând fi solicitată ca un capăt de cerere accesoriu la cererea de anulare sau separat, pe cale principală).

Numai în cazul în care acest prejudiciu nu poate fi reparat în întregime prin acest mecanism, partea prejudiciată poate activa răspunderea patrimonială împotriva notarului public. În acest context, este important de delimitat juridic noțiunea de „nereparare a prejudiciului".

A treia condiție limitativă impusă de lege pentru angajarea răspunderii patrimoniale a notarului public apare în art. 72 din Legea nr. 36/1995, republicată, care prevede că *„răspunderea civilă a notarului public poate fi angajată în condițiile legii civile, pentru încălcarea obligațiilor sale profesionale, atunci când acesta a cauzat cu vinovăție sub forma relei-credințe un prejudiciu, stabilite prin hotărâre judecătorească definitivă".*

Așa cum am menționat, răspunderea patrimonială a notarului public este configurată pe mecanismul răspunderii civile delictuale. O asemenea răspundere civilă implică existența următoarelor condiții: existența unei fapte ilicite, prejudiciu, relația de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu, existența vinovăției [art. 1357 alin. (2) C.civ. prevede că autorul prejudiciului răspunde pentru cea mai ușoară culpă]. Cu privire la această ultimă condiție (respectiv cea referitoare la vinovăție), legiuitorul a înțeles să deroge de la art. 1357 alin. (2) C.civ., în sensul că răspunderea patrimonială a notarului public poate fi angajată numai în cazul în care acesta a cauzat cu vinovăție, sub forma relei-credințe, un prejudiciu (deci nu a fost reținută cea mai ușoară culpă, ci s-a preferat cea mai gravă formă, respectiv intenția).

§8. Controlul judecătoresc asupra activității notariale: acțiunea în anulare și plângerea

Legea nr. 36/1995 privind activitatea notarială și Codul civil, respectiv Codul de procedură civilă reglementează două proceduri prin care se poate controla/cenzura activitatea specifică notarului public.

Pe de o parte, este reglementată procedura plângerii împotriva refuzului notarului public de a declanșa o procedură notarială sau de a îndeplini un anumit act, iar pe de altă parte este prevăzută posibilitatea introducerii unei acțiuni în justiție pentru anularea sau constatarea nulității unui act juridic îndeplinit de un notar public, potrivit competențelor sale legale. Cele două proceduri enunțate au scopuri diferite, regulile aplicabile fiind circumstanțiate la fiecare procedură în parte.

Plângerea împotriva refuzului notarului public de a declanșa o procedură notarială sau de a îndeplini un anumit act. Procedurile notariale, respectiv actele notariale sunt declanșate/îndeplinite, ca regulă, la cererea părții interesate. Corelativ, notarul public are obligația legală de a verifica temeinicia și legalitatea unei

asemenea cereri a părţii şi, dacă consideră că dispoziţiile legale nu permit perfectarea operaţiunii juridice solicitate, va trebui să respingă cererea. Această respingere este „formalizată" la nivel legal.

Astfel, procedura este reglementată în art. 138-143 din Legea nr. 36/1995, republicată. În cazul în care notarul public consideră că trebuie să respingă întocmirea unui anumit act sau proceduri este obligat să emită o încheiere motivată de respingere (art. 138 din Legea nr. 36/1995, republicată).

În conformitate cu art. 141 din Legea nr. 36/1995, încheierea de respingere se redactează în cel mult 5 zile de la înregistrarea cererii sau, după caz, de la data îndeplinirii procedurii de citare şi trebuie motivată în drept şi în fapt, cu precizarea termenului în care poate fi atacată şi a instanţei competente.

În ceea ce priveşte termenul şi instanţa competentă, art. 142 prevede că împotriva încheierii de respingere partea nemulţumită poate face plângere, în termen de 10 zile de la comunicare, la judecătoria în a cărei circumscripţie teritorială îşi desfăşoară activitatea notarul public.

În privinţa regulilor de procedură aplicabile soluţionării plângerii, opinăm că aceasta are caracter necontencios, urmând a fi aplicabile, în completare, dispoziţiile art. 527-536 C.proc.civ. Caracterul necontencios este dat de faptul că art. 142 alin. (3) din Legea nr. 36/1995, republicată, menţionează că în soluţionarea plângerii notarul public nu are calitate procesuală.

Dacă instanţa admite plângerea, notarul public este obligat să se conformeze hotărârii judecătoreşti rămasă irevocabilă şi va face menţiune despre aceasta la redactarea actului. Actul se va îndeplini numai după plata onorariului şi a celorlalte taxe şi tarife (art. 143 din Legea nr. 36/1995, republicată). Raportat la noua configuraţie a procesului civil menţiunea referitoare la aspectul irevocabil trebuie înţeleasă prin prisma caracterului definitiv, adică după expirarea termenului de apel sau după respingerea apelului exercitat în termen.

Deşi hotărârea pronunţată în această materie nu are autoritate de lucru judecat (art. 535 C.proc.civ.), este totuşi obligatorie pentru notar, după rămânerea definitivă (art. 143 din Legea nr. 36/1995, republicată). Având în vedere faptul că notarul public nu este parte în acest proces, eventualele cheltuieli de judecată ocazionate de parte nu pot fi puse în sarcina notarului. Dacă notarul public nu va da curs unei asemenea hotărâri prin care este obligat să îndeplinească un anumit act sau proceduri, această hotărâre poate fi pusă în executare silită (executarea unei obligaţii de a face) potrivit art. 902 raportat la art. 905 C.proc.civ. (aplicarea de penalităţi de instanţa de executare).

§9. Acţiunea în anularea sau constatarea nulităţii unui act juridic perfectat de notarul public

Nulitatea unui contract, inclusiv cel autentificat de notarul public, încheiat cu încălcarea condiţiilor cerute de lege pentru încheierea sa valabilă este supus nulităţii, dacă prin lege nu se prevede o altă sancţiune, nulitatea putând fi absolută sau relativă (art. 1246 C.civ.).

Nulitatea absolută vizează contractul încheiat cu încălcarea unei dispoziţii legale instituite pentru ocrotirea unui interes general. Această nulitate absolută poate fi

invocată de orice persoană interesată, pe cale de acţiune sau de excepţie. De asemenea, instanţa este obligată să invoce din oficiu nulitatea absolută (art. 1247 C.civ.).

Nulitatea relativă poate afecta contractul încheiat cu încălcarea unei dispoziţii legale instituite pentru ocrotirea unui interes particular este anulabil. Nulitatea relativă poate fi invocată numai de cel al cărui interes este ocrotit prin dispoziţia legală încălcată (nulitatea relativă nu poate fi invocată din oficiu de instanţa judecătorească) – art. 1248 C.civ.

Din aceste texte legale se poate lesne observa că acţiunea în anulare sau în constatarea nulităţii absolute poate viza şi un act juridic autentificat de notarul public, însă într-o asemenea acţiune notarul public instrumentator nu poate avea nici calitate procesuală activă, nici calitate procesuală pasivă. Acţiunea în anulare (dacă se invocă un caz de nulitate relativă) ori acţiunea în constatarea nulităţii absolute (dacă se invocă un caz de nulitate absolută) se va soluţiona ori între părţile semnatare ale actului, ori între terţul interesat în invocarea nulităţii şi părţile semnatare ale actului. Notarul public nu este şi nu poate fi nici parte, nici terţ interesat, ci este agentul public instrumentator al actului.

Lipsa calităţii procesuale a notarului public într-o acţiune în anulare sau în constatarea nulităţii absolute este întărită şi de art. 427 alin. (3) C.proc.civ., care prevede că hotărârile definitive prin care s-a dispus anularea, în tot sau în parte, a unui act notarial se comunică din oficiu de îndată notarului public instrumentator, direct ori prin intermediul camerei notarilor publici în circumscripţia căreia funcţionează.

În consecinţă, această procedură prin care se anulează/constată nul un act autentificat de notarul public se derulează printr-o procedură contencioasă, prin intermediul unei acţiuni în realizare care nu implică, în niciun caz, calitatea procesuală a notarului public (activă sau pasivă).

§10. Procedura medierii şi a arbitrajului pentru soluţionarea litigiilor interprofesionale

Aceste două metode alternative de soluţionare a litigiilor se aplică litigiilor dintre notarii publici, dintre notari şi organele profesionale, precum şi dintre organele profesionale, cu excepţia acelor litigii care sunt de competenţa Consiliului de disciplină (litigii în materie disciplinară).

Procedura medierii sau a arbitrajului profesional este concepută ca o etapă prealabilă şi obligatorie sesizării instanţei judecătoreşti competente, deoarece art. 289 alin. (1) din Regulament prevede că **anterior sesizării instanţei de judecată**, litigiile dintre notarii publici, dintre notari şi organele profesionale, precum şi dintre organele profesionale, cu excepţia acelor litigii care sunt de competenţa Consiliului de disciplină, sunt supuse procedurii medierii sau, după caz, arbitrajului. În îndeplinirea acestor proceduri, părţile pot solicita soluţionarea litigiului pe calea medierii sau, după caz, a arbitrajului.

Sub aspect procedural, cererea prin care se solicită medierea sau, după caz, arbitrajul cuprinde cel puţin următoarele menţiuni: identificarea părţilor, descrierea aspectelor litigioase care urmează a fi soluţionate pe această cale, menţiuni cu privire la o eventuală clauză compromisorie, arătarea dovezilor pe care se întemeiază cererea, procedura aleasă pentru soluţionarea litigiului, precum şi semnătura solicitan-

tului. Primind cererea, preşedintele Camerei sau, după caz, preşedintele Uniunii, dispune convocarea Colegiului director al Camerei sau, după caz, a Consiliului Uniunii şi citarea părţilor.

În derularea procedurii prealabile de mediere presupune respectarea următoarelor reguli:

- părţile aflate în litigiu se prezintă la termenul stabilit prin citaţie, la organul competent să soluţioneze procedura de mediere (în cazul imposibilităţii de prezentare a uneia dintre părţile convocate, partea în cauză va înştiinţa, în timp util, organul competent despre această împrejurare. La cererea acesteia şi cu acordul celeilalte părţi se stabileşte un nou termen pentru care se va relua procedura citării);
- procesul de mediere are loc la sediul Colegiului director al Camerei care a primit sesizarea cu privire la existenţa litigiului sau la sediul Consiliului Uniunii;
- procedura de mediere se închide, după caz, prin încheierea unei înţelegeri între părţi în urma soluţionării totale sau parţiale a conflictului sau prin constatarea de către organul competent a eşuării medierii;
- la închiderea procedurii de mediere se întocmeşte un proces-verbal care se semnează de către părţi şi de organul competent;
- când părţile aflate în dispută au ajuns la o înţelegere, se redactează de către organul competent un acord scris, care va cuprinde toate clauzele consimţite de părţi.

În cazul arbitrajului, părţile aflate în litigiu se prezintă la termenul stabilit prin citaţie la organul competent să soluţioneze procedura de arbitraj. Litigiul se soluţionează printr-o hotărâre motivată şi obligatorie pentru părţi.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITARA

Capitolul VIII
Executorii judecătoreşti

Secţiunea 1. Consideraţii introductive. Scurt istoric

§1. Consideraţii introductive

Este îndeobşte admis că procesul civil constituie acea activitate desfăşurată de către instanţă, părţi, organe de executare şi alte persoane sau organe care participă la înfăptuirea de către instanţele judecătoreşti a justiţiei în litigiile civile, cu scopul manifest de a stabili drepturile şi interesele civile deduse judecăţii şi executării silite a hotărârilor judecătoreşti sau a altor titluri executorii, în baza reglementărilor procedurale legale[1].

Din definiţia procesului civil, rezultă că acesta parcurge, de regulă, două faze: judecata (*cognitio*) şi executarea silită (*executio*). Altfel spus, judecata şi executarea silită constituie componentele de bază ale aceleiaşi instituţii – *acţiunea civilă* – iar prin transgresarea dintr-o fază în alta vom rămâne mereu cantonaţi în zona dreptului la acţiune[2].

Cu toate acestea, în doctrină[3] s-a apreciat că există totuşi o particularitate, anume aceea că în timp ce în faza de judecată aspectul de protecţie are prioritate, în faza executării silite primează latura de constrângere.

La afirmaţia precedentă s-ar putea replica cu faptul că însăşi Curtea Constituţională a statuat[4], la un moment dat, în mod cu totul surprinzător, că executarea hotărârilor judecătoreşti nu constituie o activitate de înfăptuire a justiţiei, adică de soluţionare a litigiilor. Decizia CCR anterior menţionată este incorectă pentru simplul fapt că o hotărâre judecătorească care ar rămâne fără executare ar fi ciuntită, adică nu ar reprezenta altceva decât o simplă părere a judecătorilor şi, în mod implicit, conceptul de justiţie nu ar putea să genereze într-o manieră absolută şi deplină ideea că „s-a

---

[1] A se vedea, pentru o definiţie similară, *V.M. Ciobanu, Tr. C. Briciu, Cl.C. Dinu*, Drept procesual civil. Drept execuţional civil. Arbitraj. Drept notarial, Ed. Naţional, Bucureşti, 2013, p. 39; *I. Leş*, Tratat de drept procesual civil, vol. I, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014, p. 26; *G. Boroi, M. Stancu*, Drept procesual civil, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2015, p. 3.

[2] A se vedea *V.M. Ciobanu, Tr.C. Briciu, Cl.C. Dinu*, Drept procesual civil, op. cit., p. 39.

[3] A se vedea *E. Herovanu*, Teoria execuţiunii silite, Ed. Cioflec, Bucureşti, 1942, p. 20 şi 34-42; *M. Eliescu*, Unele probleme privitoare la prescripţia extinctivă, în cadrul unei viitoare reglementări legale, în S.C.J. nr. 1/1956, p. 236-237; *V.M. Ciobanu, G. Boroi, Tr.C. Briciu*, Drept procesual civil. Curs selectiv, ed. 5, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2011, p. 474-479.

[4] DCC nr. 155 din 19 septembrie 2000 (M.Of. nr. 36 din 19 ianuarie 2001).

făcut dreptate"[1]. De altfel, aceasta nu a împiedicat ca ulterior deciziei adoptate de judecătorii constituţionali, România să fie condamnată la CEDO, jurisprudenţa europeană fiind constantă în a statua în sensul prevederilor art. 6 §1 din Convenţia europeană a drepturilor omului, respectiv că executarea unei hotărâri judecătoreşti trebuie considerată ca făcând parte integrantă din proces, pentru că dreptul la o instanţă ar fi eminamente iluzoriu dacă ordinea juridică a unui stat parte la convenţie ar permite ca o hotărâre definitivă şi obligatorie să rămână inoperantă în detrimentul unei părţi. Executarea unei hotărâri trebuie considerată ca făcând parte integrantă din „proces"[2]. Este responsabilitatea fiecărui stat contractant *„să creeze un arsenal juridic adecvat şi suficient pentru a asigura respectarea obligaţiilor pozitive ce îi revin"*, în aşa fel încât *„într-un stat care respectă preeminenţa dreptului"*, *hotărârile să fie puse în executare „într-un termen rezonabil"*[3].

De asemenea, CEDO a statuat că executorii judecătoreşti acţionează în interesul unei bune administrări a justiţiei, ceea ce face din ei un element esenţial al statului de drept. În această privinţă, statului îi revine obligaţia de a lua toate măsurile necesare pentru ca ei să poată duce la îndeplinire sarcina cu care au fost învestiţi, în special prin asigurarea concursului efectiv al altor autorităţi care pot impune prin forţă executarea atunci când este cazul, măsuri în lipsa cărora garanţiile de care beneficiază justiţiabilul în faţa instanţelor îşi pierd raţiunea de a fi[4].

---

[1] În acelaşi sens, a se vedea *V.M. Ciobanu, Tr.C. Briciu, Cl.C. Dinu*, Drept procesual civil, op. cit., p. 39, nota nr. 34.

[2] CEDO, cererea nr. 18013/03, cauza *Ioachimescu şi Ion c. României*, hotărârea din 12 octombrie 2006, disponibilă pe (*www.hudoc.echr.coe.int*). A se vedea, de asemenea, pentru detalii, *C. Bîrsan*, Convenţia europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole, ed. 2, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010, p. 373; *R. Chiriţă*, Convenţia europeană a drepturilor omului. Comentarii şi explicaţii, ed. 2, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 282.

[3] Curtea europeană a reţinut într-o speţă că întârzierea executării unor hotărâri judecătoreşti irevocabile pronunţate împotriva unei instituţii publice bugetare, cauzată de refuzul Trezoreriei Statului de a plăti respectivele sume, în temeiul unor acte emise de Ministerul Finanţelor semnifică faptul că statul, prin propriile acte, a făcut imposibilă îndestularea imediată a creditorului pentru sumele stabilite prin hotărâri judecătoreşti irevocabile, deci statul, prin intermediul organelor sale specializate, nu a făcut toate eforturile necesare în scopul de a executa cu celeritate hotărârile judecătoreşti, astfel că a existat violarea art. 6 §1 din Convenţia europeană – CEDO, cererea nr. 73970/01, cauza *Săcăleanu c. României, hotărârea din 6 septembrie 2005*, disponibilă pe (*www.hudoc.echr.coe.int.*) iar pentru analiza speţei citate, a se vedea şi *C.-L. Popescu*, Comentariu la Hotărârea CEDO din 6 septembrie 2005, în cauza *Săcăleanu c. României*, în Curierul Judiciar nr. 11/2005, p. 28-31.

A se vedea, de asemenea, şi CEDO, cererea nr. 22626/02, cauza *Schrepler c. României*, hotărârea din 15 martie 2007, disponibilă pe (*www.hudoc.echr.coe.int.*).

De altfel, CEDO a statuat cât se poate de clar că executarea hotărârilor judecătoreşti face parte din dreptul la un proces echitabil prevăzut de art. 6 din Convenţia europeană. A se vedea, în acest sens, CEDO, cererea nr. 18357/91, cauza *Hornsby c. Greciei*, hotărârea din 19 martie 1997, disponibilă pe (*www.hudoc.echr.coe.int.*).

[4] CEDO, cererile nr. 78028/01 şi 78030/01, cauza *Pini, Bertani, Manera şi Atripaldi c. României*, hotărârea din 22 iunie 2004, disponibilă pe (*www.hudoc.echr.coe.int.*).

Aceasta nu înseamnă obligatoriu că trebuie parcurse ambele faze. Faza executării silite devine operabilă în situația hotărârilor judecătorești susceptibile de a fi puse în executare prin intermediul forței coercitive a statului sau a altor titluri executorii, altele decât hotărârile judecătorești, atunci când debitorul nu-și execută de bunăvoie obligațiile.

Există, pe de altă parte, procese civile în care executarea silită nu intervine, pentru simplul fapt că nu trebuie executat nimic, cum ar fi, spre pildă, în procedura necontencioasă judiciară (art. 527-540 C.proc.civ.[1]) sau în cazul hotărârilor pronunțate în acțiunile în constatare, care, datorită obiectivului limitat al unor astfel de acțiuni – constatarea existenței sau inexistenței unui drept – nu constituie titluri executorii și, în mod corelativ, nu sunt susceptibile de executare silită[2].

După cum precizam anterior, nu este obligatoriu ca procesul civil să parcurgă ambele faze. În situația în care debitorul își execută de bunăvoie obligațiile rezultate din titlul executoriu, a doua fază a procesului, respectiv cea a executării silite nu va deveni operabilă, după cum poate să intervină doar faza executării silite, în situația în care creditorul demarează executarea unui alt titlu executoriu decât o hotărâre judecătorească, cum ar fi, spre pildă, un act autentic notarial.

După această scurtă introducere privitoare la executarea silită, trebuie precizat faptul că aceasta nu poate fi adusă la îndeplinire fără aportul fundamental al organului de executare.

Astfel, potrivit dispozițiilor art. 623 C.proc.civ. și a art. 1 alin. (1) din Legea nr. 188/2000[3], executarea silită a oricărui titlu executoriu, cu excepția celor care au

---

[1] Cu denumirea marginală – *Domeniu de aplicare*, art. 527 C.proc.civ. prevede că: *„Cererile pentru soluționarea cărora este nevoie de intervenția instanței, fără însă a se urmări stabilirea unui drept potrivnic față de o altă persoană, precum sunt cele privitoare la darea autorizațiilor judecătorești sau la luarea unor măsuri legale de supraveghere, ocrotire ori asigurare, sunt supuse dispozițiilor prezentei cărți"*.

[2] Precizăm faptul că vorbim exclusiv de soluția pronunțată asupra capătului principal de cerere din acțiunea în constatare, pentru că, dacă prin aceeași hotărâre s-au acordat cheltuieli de judecată, acestea pot fi, dacă este cazul, executate silit. În același sens, a se vedea *V.M. Ciobanu*, în *V.M. Ciobanu, M. Nicolae* (coord.), Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 123; *V.M. Ciobanu, Tr.C. Briciu, Cl.C. Dinu*, Drept procesual, op. cit., 2013, p. 130; *G. Boroi, M. Stancu*, op. cit., p. 51.

[3] Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești, republicată în temeiul art. II din Legea nr. 151/2011 privind aprobarea O.U.G. nr. 144/2007 pentru modificarea alin. (1) al art. 37 din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești (M.Of. nr. 493 din 11 iulie 2011), dându-se textelor o nouă numerotare (M.Of. nr. 738 din 20 octombrie 2011).

Modificări aduse Legii nr. 188/2000: Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (M.Of. nr. 365 din 30 mai 2012, intrată în vigoare la 15 februarie 2013); Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (M.Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2013, intrată în vigoare la 1 februarie 2014); Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale (M.Of. nr. 515 din 14 august 2013, intrată în vigoare la 1 februarie 2014); Legea nr. 138/2014 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010

ca obiect venituri datorate bugetului general consolidat, bugetului Uniunii Europene şi bugetului Comunităţii Europene a Energiei Atomice, se realizează numai de către executorul judecătoresc, chiar dacă prin legi speciale se dispune altfel.

Rezultă aşadar că, în noul context legislativ, s-a acordat plenitudine de competenţă pentru aducerea la îndeplinire a dispoziţiilor civile cuprinse în titlurile executorii – **executorului judecătoresc.** Excepţia de la această regulă o constituie acele executări silite care au ca obiect venituri datorate bugetului general consolidat sau bugetului U.E. şi bugetului C.E.E.A.[1], cu precizarea că sintagma *„chiar dacă prin legi speciale se dispune altfel"* din finalul textelor legale anterior citate nu face altceva decât să evidenţieze principiul forţei superioare a noului Cod de procedură civilă şi a Legii nr. 188/2000 prin raportare la alte norme procedurale legale care ar conferi competenţa de aducere la îndeplinire a titlurilor executorii altor organe decât executorul judecătoresc[2].

Altfel spus, în afara executorilor fiscali, care se ocupă de recuperarea creanţelor fiscale şi a căror organizare şi competenţă sunt reglementate de Codul de procedură fiscală, nu mai există alte categorii de executori proprii ai unor instituţii sau organisme care existau în baza unor legi speciale[3].

Conform dispoziţiilor art. 2 alin. (1) din Legea nr. 188/2000, executorii judecătoreşti sunt învestiţi să îndeplinească un serviciu de interes public, însă ei exercită o profesiune liberală. Datorită faptului că îndeplinesc un serviciu de interes public şi actele îndeplinite de aceştia sunt acte de autoritate publică, ce au forţa probantă prevăzută de lege [art. 2 alin. (2) din Legea nr. 188/2000], coordonarea şi controlul activităţii lor se exercită de către Ministerul Justiţiei (art. 4 din Legea nr. 188/2000).

Se desprinde ideea că instituţia executorului judecătoresc constituie un element indispensabil în procedura execuţională, precum şi un partener de baza al justiţiei[4].

---

privind Codul de procedură civilă, precum şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative conexe (M.Of. nr. 753 din 16 octombrie 2014).

[1] Pentru critica soluţiei adoptate de noul Cod de procedură civilă referitoare la unificarea profesiei de executor, a se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat teoretic şi practic de executare silită, vol. I, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2013, p. 98, nota nr. 2, precum şi doctrina indicată acolo.

[2] A se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, op. cit., p. 98.

[3] Anterior adoptării Legii nr. 188/2000, conform dispoziţiilor art. 418 alin. (2) şi (3) din O.U.G. nr. 99/2006 privind instituţiile de credit şi adecvarea capitalului, precum şi a art. 72 alin. (2) din Legea nr. 93/2009 privind instituţiile financiare nebancare, ambele texte fiind, în prezent, abrogate prin Legea nr. 287/2001, atât instituţiile de credit, cât şi instituţiile financiare nebancare aveau posibilitatea să îşi organizeze un corp propriu de executori, a cărui activitate era legată de punerea în executare a titlurilor executorii emise de acestea, iar activele bancare se puteau executa şi prin intermediul executorilor proprii ai Autorităţii pentru Valorificarea Activelor Bancare (A.V.A.B.).

[4] A se vedea *V.M. Ciobanu, G. Boroi, Tr.C. Briciu*, op. cit., p. 488; *E. Hurubă*, Contribuţii la studiul naturii juridice a procedurilor execuţionale civile şi a instituţiei executorului judecătoresc, în volumul Conferinţei Internaţionale „Executorul judecătoresc între rol activ şi organ de jurisdicţie", Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 184-190; *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 98.

§2. Scurt istoric[1]

Executarea silită a avut o evoluție diferită de-a lungul istoriei, ea apărând în spațiul social încă de la înființarea primelor forme de organizare statală, fiind exercitată de către persoane cu denumiri și statute neuniforme.

În cele ce urmează vom face o scurtă prezentare a evoluției istorice a profesiei de executor judecătoresc, plecând de la dreptul roman și continuând cu marea familie a dreptului romano-german[2], în care includem dreptul francez, dreptul românesc, pentru a încheia prezenta subsecțiune cu evoluția profesiei în dreptul moldovean (basarabean).

În forma sa inițială, executarea silită constă mai degrabă în constrângerea fizică a debitorului (*in personam*) decât a bunurilor ce alcătuiau patrimoniul propriu al acestuia (*in rem*)[3]. Această metodă de constrângere corporală a debitorului și-a găsit utilizarea o lungă perioadă de timp, mai întâi ca sancțiune principală, iar ulterior, ca o sancțiune complementară, atunci când se constata că debitorul avea mai mulți creditori sau atunci când nu deținea bunuri urmăribile în patrimoniul său[4].

În **dreptul roman**, executarea silită era de sorginte penală și extrajudiciară, purtând denumirea de *legis actionis*. Procedural, debitorul care nu plătea era considerat un delincvent și răspundea cu persoana sa (*in personam*) pentru plata debitelor neonorate și garantate prin contract (*nexum*). Astfel, creditorul putea să-l omoare sau să-l vândă, iar în situația pluralității de creditori, soarta debitorului era și mai cruntă, în sensul că puteau să împartă între ei corpul debitorului, patrimoniul acestuia fiind confiscat și împărțit.

Prin Legea celor XII table, caracterul penal și macabru al executării silite s-a diminuat, optându-se pentru soluția logică de a se urmări, în principal, patrimoniul debitorului și doar dacă acesta nu era solvabil, se putea constrânge fizic, prin vânzare ca sclav sau chiar ucidere.

Ulterior, prin adoptarea Legii *Poetalia Papiria*, au fost limitate drepturile creditorului asupra persoanei debitorului[5]. În acest sens, la momentul perfectării contractului, debitorul dădea creditorului în *mancipio*, acesta din urmă angajându-se ca la momentul plății datoriei să-l emancipeze pe debitor. În caz de nerespectare a obligației, respectiv de neplată a datoriei, creditorul trebuia mai întâi să-l cheme în

---

[1] Pentru dezvoltări privind evoluția istorică a profesiei de executor judecătoresc, a se vedea *D.A.P. Florescu, P. Coman, Th. Mrejeru, M. Safta, G. Bălașa*, Executarea silită. Reglementare – Doctrină – Jurisprudență, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 1-3; *I. Gârbuleț*, Organizarea și exercitarea profesiei de executor judecătoresc, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 4-11; *A. Stoica*, Executorii judecătorești. Evoluție istorică – Norme și valori contemporane, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 13-34.

[2] Pentru detalii, a se vedea *V.D. Zlătescu*, Panorama marilor sisteme contemporane de drept, Ed. Continent XXI, București, 1994, p. 22.

[3] A se vedea *A. Stoica*, Executorii..., op. cit., p. 13.

[4] Ibidem.

[5] A se vedea *V.G. Cădere*, Tratat de procedură civilă, ed. a 2-a, Tipografiile Române Unite, București, 1935, p. 469.

judecată pe debitor, iar după obţinerea unei hotărâri de condamnare, creditorul avea obligaţia să mai aştepte 30 de zile pentru a i se face plata voluntară. În situaţia în care debitorul nu-şi achita benevol datoria, la expirarea acestui termen, era luat de creditor, dus în faţa judecătorului, iar prin *legis actio permanus iniectionem*, era adjudecat (*addictus*). Ca urmare a adjudecării acestuia, creditorul avea dreptul să-şi încarcereze datornicul în închisoarea sa privată (*in carcere privato*). După parcurgerea acestor etape, devenea operabilă procedura *manus iniectio iudicati*, respectiv într-un interval de timp de 60 de zile de la demararea procedurii, debitorul era dus de trei ori în piaţa publică şi dacă nu se prezenta un apropiat (*vindex*), care să se angajeze că va plăti datoria în locul debitorului încarcerat, creditorul avea libertatea de a-l vinde sau chiar de a-l ucide pe debitor. Averea acestuia era confiscată şi vândută, iar preţul astfel obţinut era împărţit între creditori, atunci când exista o pluralitate a acestora, prin aplicarea *capitis deminutio*[1].

Spre sfârşitul Republicii, s-a adoptat o procedură execuţională autonomă, de sorginte pretoriană, cunoscută sub denumirea de *venditio bonorum*, procedură ce a înlocuit *manus iniectio*, şi care îi reunea, atunci când era cazul, pe toţi creditorii urmăritori, iar averea debitorului era vândută în integralitatea ei, preţul obţinut fiind împărţit în mod egal între aceştia.

Prin adoptarea *Legilor Iuliane*, situaţia debitorului s-a ameliorat, în sensul că s-a oferit posibilitatea creditorului, prin procedura cunoscută sub denumirea *cessio bonorum*, să vândă personal toată averea debitorului, acesta din urmă nemaifiind obligat să garanteze cu propria persoană împrumutul contractat.

Ceea ce a pus bazele instituţiei executorului judecătoresc a fost apariţia procedurii *distractio bonorum*, prin care întreaga avere a debitorului era pusă sub sechestru, însă nu se mai vindea toată, în bloc, ci doar bunurile individual determinate pentru acoperirea creanţei. Această procedură nu se mai îndeplinea de către creditor, ci de un terţ – *curator bonis distrahendis*, care era un organ public însărcinat exclusiv cu procedura execuţională, fiind autorizat să pună sub sechestru şi să vândă bunurile debitorului până la acoperirea creanţei, având în acelaşi timp şi obligaţia să distribuie preţul astfel obţinut între creditori.

Această instituţie, care ulterior a purtat felurite denumiri – ex.: *apparitor, soterim, viatores, officiales, executores* – a fost precursoarea instituţiei executorilor judecătoreşti astfel cum este ea cunoscută în zilele noastre. Prin crearea funcţiei de *curator bonis distrahendis*, executarea silită şi-a pierdut caracterul privat extrajudiciar, apanaj exclusiv al creditorului, devenind a instituţie publică[2].

În **dreptul francez**, cu privire la executarea silită, primele reglementări timide apar în *Pactus Legis Salicae*[3], în secolul al IV-lea, iar în dreptul cutumiar francez

---

[1] A se vedea *D.A.P. Florescu, P. Coman, Th. Mrejeru, M. Safta, G. Bălaşa*, op. cit., p. 1.

[2] A se vedea, în acest sens, *I. Gârbuleţ*, Organizarea..., op. cit., p. 6; *A. Stoica*, Executorii..., op. cit., p. 15.

[3] Cunoscută sub denumirea prescurtată de *Lex Salica* (Legea Salică), a constituit primul cod de legi atribuit Francilor Salieni, trib barbar (de origine germanică) care s-a stabilit în Galia şi care a stat la baza fondării poporului francez. Legea salică a fost promulgată de primul rege franc, Clovis I (466-511).

procedura de constrângere corporală, de sorginte romană, constituia procedura obişnuită de executare silită a debitorului.

Odată cu codificarea procedurii judiciare, pe întreg teritoriul Franţei, care s-a făcut în anii 1667 şi 1670 prin promulgarea a ceea ce este cunoscut în istoria dreptului francez sub denumirea de Code Louis[1], cod ce a reglementat atât procedura civilă, cât şi cea penală, iar în materie de executare silită, constrângerea corporală a persoanei a devenit o procedură excepţională în materie civilă, la care se apela în ultim resort, însă în ceea ce priveşte străinii a continuat să rămână o procedură de drept comun[2].

Actul de naştere a instituţiei executării silite a fost însă adoptarea Codului de procedură civilă din 1806, promulgat de Împăratul Napoleon I.

Referitor la statutul executorilor judecătoreşti[3], aceştia, ca şi celelalte profesii juridice, au existat încă din Antichitate, pe teritoriul Galiei, profesia luând avânt în Evul Mediu, iar datorită multiplicării instituţiilor cu atribuţii jurisdicţionale s-a creat un corp de agenţi care să beneficieze de o autoritate de necontestat pentru aducerea la îndeplinire a hotărârilor judecătoreşti. Aceşti agenţi iniţial erau împărţiţi în două categorii: sergenţi (*sergents*) şi executori (*huissier*). Primii aveau ca atribuţii redactarea cererilor pentru creditori şi punerea în executare a hotărârilor pronunţate de judecători, precum şi a altor înscrisuri extrajudiciare, iar secunzii, a căror denumire vine de la *huis* (uşă), pentru că ei erau cei care închideau şi deschideau uşile tribunalelor şi a sălilor de şedinţă, aveau ca sarcină supravegherea activităţii în cadrul instanţelor, în special a exercitării poliţiei şedinţei de judecată.

În anul 1705, printr-un edict regal, aceştia au fost reuniţi într-un singur corp profesional, sub denumirea de executori judecătoreşti (*huissier de justice*).

Statutul independent al executorului judecătoresc apare odată cu adoptarea Decretului din 14 iunie 1813, de către Împăratul Napoleon I, act normativ ce constituie începuturile moderne ale profesiei de executorul judecătoresc cu statut independent[4]. Actul normativ menţionat cuprindea dispoziţii referitoare la numire, sediul profesional, competenţe şi reguli deontologice. Spre pildă, art. 41 prevedea expres interdicţia ca executorul judecătoresc să deţină pensiuni, cabarete, cafenele, tutungerii sau săli de biliard, chiar şi pe numele soţiei sale.

Ulterior, prin Legea Finanţelor din 28 aprilie 1816, promulgată de Regele Ludovic al XVIII-lea se stabilea modalitatea prin care calitatea de executor, precum şi biroul acestuia, pot fi transmise către alte persoane care aveau exerciţiul acestei

---

[1] *Code Louis* a reunit Ordonanţa de la Saint-Germain-en-Laye (1667) şi Ordonanţa criminală (1670), prin care s-au unificat legislaţiile judiciare din sudul Franţei, care era de drept romano-canonic, aşa-numitul „drept scris", cu cea din nord, care constituia dreptul cutumiar. Codul a fost opera lui Jean-Baptiste Colbert, unul din cei mai importanţi miniştrii ai Regelui Ludovic al XIV-lea. Acest cod a constituit baza de plecare în elaborarea Codului francez de procedură civilă în anul 1806.

[2] A se vedea *D.A.P. Florescu, P. Coman, Th. Mrejeru, M. Safta, G. Bălaşa*, op. cit., p. 2.

[3] Pentru detalii privind istoricul profesiei de executor judecătoresc în Franţa, a se vedea (*www.huissier-justice.org*).

[4] A se vedea *A. Stoica*, Executorii..., op. cit., p. 18.

funcţii. De remarcat că legea prevedea şi condiţiile în care o persoană putea fi numită în funcţia de executor: să aibă studii juridice, o bună reputaţie morală şi să plătească o cauţiune minimă de 100.000 de franci, cauţiune ce reprezenta valoarea patrimonială a biroului în care executorul îşi desfăşura activitatea. De asemenea, s-a statuat prin acelaşi act normativ faptul că statutul executorilor este acela al unor persoane care exercită o funcţie publică (*Officier public, ministériel*), calitate pe care o au şi în prezent.

În epoca contemporană, profesia de executor judecătoresc a fost reglementată prin Ordonanţa nr. 45-2592 din 2 noiembrie 1945 şi prin Decretul de punere în aplicare nr. 56-222 din 29 februarie 1956[1].

În vechiul **drept românesc**, porunca Domnului era cea care demara procedura de executare silită, reducându-se la ceea ce purta denumirea de *„strânsoare de avere"* sau la închisoare pentru debitorul recalcitrant[2].

O altă modalitate de executare, tot de sorginte medievală, purta denumirea de *„tras de chică"*. Aceasta se uzita în stabilirea de hotare, iar copii erau *„traşi de chică"* pe hotarele stabilite judecătoreşte astfel încât când vor fi maturi să-şi aducă aminte de locul unde s-a stabilit linia de hotar[3].

În doctrina de istorie a dreptului[4], s-a apreciat că o trăsătură a vechiului drept românesc era aceea a instabilităţii în neexecutarea hotărârii, ceea ce a determinat crearea unor instituţii cu menirea de a impune o rigoare în activitatea judiciară. Astfel, au apărut *Zavesca* – conform căreia cel care pierdea procesul se obliga să-i plătească Domnitorului o sumă de bani pentru reluarea judecăţii într-o eventuală cale de atac. O altă instituţie de gen a fost *Hierâia* – apărută în perioada domniei lui Ştefan cel Mare, conform căreia cel care câştiga procesul plătea Domnitorului o sumă de bani pentru a i se asigura dreptul câştigat prin hotărâre[5].

Reglementări mai clare a procedurilor execuţionale întâlnim în Pravilniceasca Condică (1780) a Domnitorului Alexandru Ipsilanti în Muntenia, precum şi în Sobornicescul Hrisov (1785) a Domnitorului Alexandru al II-lea Mavrocordat în Moldova, care reglementau condiţiile executării silite şi posibilitatea vânzării bunurilor la licitaţie publică[6].

---

[1] Pentru detalii privind evoluţia profesiei de executor judecătoresc în Franţa, a se vedea *R. Perrot*, Institutions judiciaries, 15e éd., Montchrestien, lextenso éditions, Paris, 2012, p. 359-362; *F. Kernaluguen*, Institutions judiciaries, 6e éd., LexisNexis, Paris, 2015, p. 270-271; *N. Fricero*, Les institutions judiciaires 2015, 6e éd., Gualino, lextenso editions, Paris, 2015, p. 199-202.

[2] A se vedea *A. Stoica*, Executorii..., op. cit., p. 21.

[3] A se vedea *V.G. Cădere*, op. cit., p. 473.

[4] A se vedea *D. Firoiu*, Istoria statului şi dreptului român, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1976, p. 99.

[5] Ibidem.

[6] A se vedea, pentru detalii, *Şt.Gr. Berechet*, Istoria vechiului drept românesc, vol. I, Tipografia Goldner, Iaşi, 1933, p. 446 şi urm.

Totodată, reguli de executare silită întâlnim şi în Manualul juridic lui Andronache Donici (1814), Legiuirea Caragea (1818), Codul Calimach (1817), precum şi în Regulamentele Organice ale Munteniei şi Moldovei (1831 şi 1832)[1].

Ceea ce a constituit însă momentul naşterii reglementării legislative coerente a executării silite a fost adoptarea Codului de procedură civilă în anul 1865, având ca surse de inspiraţie Codul de procedură civilă Francez din 1806, precum şi Codul de procedură civilă al Cantonului Geneva.

Noua reglementare stabilea în mod clar că procedura execuţională se făcea asupra bunurilor debitorului şi se putea declanşa exclusiv în baza unui act public învestit cu formula executorie prevăzută de lege, iar persoanele – agenţi de executare care erau îndrituite să efectueze actele de executare purtau denumirea de *portărei.*

Cu toate acestea, art. 380 C.proc.civ. din 1865 cuprindea o dispoziţie prin care se putea apela la constrângerea corporală a debitorului în vederea recuperării creanţei. Astfel, se prevedea necesitatea organizării în fiecare capitală de judeţ a unei case pentru *„arestul debitorilor în materii civile şi comerciale"*, aşa-numita *„închisoare a datornicilor"*, care din raţiuni de ordin financiar nu au mai fost înfiinţate, iar norma legală a căzut în desuetudine, iar în anul 1900, odată cu adoptarea legii[2] de modificare a Codului de procedură civilă din 1865, a fost abrogat[3].

În ceea ce priveşte reglementarea activităţii portărelor, aceasta a fost stabilită prin Legea de organizare judecătorească din 9 iulie 1865, lege care prevedea, printre altele, faptul că aceştia aveau calitatea de funcţionari publici care îşi exercitau activitatea pe lângă tribunal, făcând parte din ordinul judecătoresc.

De remarcat faptul că legea sus-menţionată nu prevedea condiţiile de acces în profesie, fiind necesar să aibă doar studii medii şi o bună notorietate, drepturile şi obligaţiile ce le reveneau sau modalităţile în care intervenea răspunderea acestora.

Prima reglementare coerentă şi unitară a profesiei de portărel a intervenit odată cu adoptarea Regulamentului serviciului portăreilor, la 29 iunie 1900, regulament ce a fost modificat substanţial la 16 martie 1902, când a intrat în vigoare Legea pentru organizarea serviciului portăreilor, precum şi Regulamentul serviciului portăreilor şi taxelor actelor de procedură şi de executare.

---

[1] A se vedea, *V.G. Cădere*, op. cit., p. 473.

[2] Legea de modificare a Codului de procedură civilă 1865 a fost promulgată prin Decretul Regal din 14 martie 1900 şi a fost publicată în M.Of. nr. 281 din 15 martie 1900. Promotorul din anul 1900 al modificării Codului de procedură civilă 1865 a fost ministrul de justiţie C.G. Dissescu, care în expunerea de motive aprecia că: „După ce justiţiabilul a pus mai mulţi ani pentru a face să i se recunoască dreptul, îi trebuie în sistemul actual tot atâta timp pentru a termina cu execuţiunea forţată. Imperfecţiunea codului nostru este izbitoare, mai ales în ce priveşte urmăririle imobiliare; aceasta explică disproporţiunea dintre creditul privat şi creditul public. Am căutat doar să fac ameliorările necesare prescurtând termenii de procedură, ţinând seama de interesele celor două părţi, după împrejurări şi natura drepturilor reclamate", apud *D. Negulescu*, Execuţiunea silită, vol. I, Tipografia Gutenberg, Bucureşti, 1910, p. 24-25.

[3] Pentru detalii, a se vedea *I.G. Săndulescu-Nanovenu*, Explicaţiunea teoretică şi practică a Codicelui de procedură civilă, ed. a 2-a, Tipografia Ştefan Mihăilescu, Bucureşti, 1879, p. 897.

Conform acestor noi acte normative, pentru a putea deveni portărel, o persoană trebuia să fie majoră, adică să aibă minim 22 de ani, să fie licenţiată în drept sau doctor în drept, iar pentru a exercita efectiv avea obligaţia să depună jurământ în faţa preşedintelui tribunalului pe lângă care era numit[1].

Legea pentru organizarea serviciului portăreilor din 16 martie 1902 a rămas în vigoare până în anul 1947, când s-a produs „benefica" reformă a justiţiei, de la debutul perioadei de „democraţie populară", ocazie cu care profesia de portărel a fost redenumită executor judecătoresc.

Între anii 1947-2001, statutul executorilor judecătoreşti a rămas în continuare unul public, cunoscând o involuţie, iar prestigiul de care se bucurau în societate s-a diminuat într-o manieră dramatică, în special în percepţia societăţii civile[2].

Odată cu adoptarea Legii nr. 188/2000 privind executorii judecătoreşti, s-a pus bazele unei revigorări certe a profesiei de executor judecătoresc, profesia de executor judecătoresc devenind una liberală, nemaifăcând parte din categoria funcţionarilor publici, însă s-a considerat că aceştia sunt învestiţi să îndeplinească un serviciu de interes public (art. 1 din Legea nr. 188/2000).

În **dreptul moldovean (basarabean)**, activitatea de executare silită a parcurs mai multe reforme, în special după dobândirea independenţei Republicii Moldova, în anul 1991[3].

Până în anul 2002, executorii judecătoreşti îşi desfăşurau activitatea în baza prevederilor Codului de procedură civilă din 1964, fiind angajaţi ai judecătoriilor raionale şi subordonaţi direct preşedintelui judecătoriei.

Executorul judecătoresc acţiona în limita unui sector din circumscripţia teritorială a judecătoriei de care aparţinea, actele emise de acesta fiind aprobate de către judecător.

În anul 2002, s-a înfiinţat Departamentul de executare, cu atribuţii în organizarea şi administrarea activităţii de executare silită.

Datorită reglementărilor desuete, de sorginte sovietică, a Codului de procedură civilă din 1964, a apărut necesitatea adoptării unui cadru legal care să fie în concordanţă cu realităţile din Republica Moldova.

Astfel, în 2004, s-a adoptat Codul de executare, prin care se extind atribuţiile executorului judecătoresc. Conform noului cod, executorii sunt independenţi, având în atribuţii emiterea de încheieri şi procese-verbale, care pot fi contestate de părţi şi de terţii interesaţi la instanţa de executare, actul întocmit de executor constituind document executoriu.

---

[1] Precizăm faptul că, după depunerea jurământului, aceştia deveneau portărei titraţi. Erau consideraţi portărei netitraţi persoanele care nu erau licenţiate în drept sau nu aveau titlul ştiinţific de doctor în drept şi care deţineau calitatea de portărel la momentul intrării în vigoare a Legii pentru organizarea serviciului portăreilor din 16 martie 1902.

[2] A se vedea *A. Stoica*, Executorii..., op. cit., p. 29.

[3] Pentru detalii, a se vedea *R. Talmaci, O. Novicov*, Organizarea activităţii de executare silită în Republica Moldova – Actualitate şi perspectivă, în Revista Română de Executare Silită nr. 3/2010, p. 134-142.

Ulterior, în anul 2006, s-a adoptat Legea privind sistemul de executare silită, prin care se reglementează statutul executorilor judecătoreşti. Se stabilesc criterii clare privind admiterea în profesie, spre pildă, obligativitatea de a fi licenţiat în drept, se instituie anumite garanţii procesuale privind independenţa executorului judecătoresc etc.

Secţiunea a 2-a. Principiile organizării profesiei de executor judecătoresc

Precizări prealabile

Principiile care stau la baza activităţii executorilor judecătoreşti sunt principii pe care se bazează orice profesie liberală, evident trebuind să se circumscrie unor reguli specifice.

Art. 4 din Codul deontologic al executorului judecătoresc[1] prevede că ideile care guvernează activitatea executorului judecătoresc sunt independent profesionale, respectarea legilor, onoarea, probitatea, confidenţialitatea, organizarea, eficacitatea şi perseverenţa.

§1. Enumerarea principiilor organizării profesiei de executor judecătoresc

Pornind de la particularităţile profesiei de executor judecătoresc, în literatura de specialitate[2] se afirmă că exercitarea acestei profesii este supusă următoarelor principii fundamentale:

1. principiul legalităţii;
2. principiul libertăţii, independenţei şi imparţialităţii;
3. principiul păstrării secretului profesional;
4. principiul nemijlocirii;
5. principiul realizării unui serviciu de interes public;
6. principiul egalităţii de tratament;
7. principiul rolului activ;
8. principiul îndeplinirii actelor în limba română.

În cele ce urmează, vom analiza, într-o manieră succintă, fiecare dintre principiile anterior enumerate.

---

[1] Codul deontologic al executorului judecătoresc constituie Anexa nr. 2 la Statutul U.N.E.J. şi a fost adoptat prin Hotărârea Congresului U.N.E.J. nr. 19/2010 (M.Of. nr. 713 din 26 octombrie 2010).

[2] A se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 99-106; *I. Leş*, Instituţii judiciare contemporane, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2007, p. 349-354; *A. Stoica*, Executorii..., op. cit., p. 55-66; *I. Gârbuleţ*, Principiile fundamentale ale executării silite, în Revista Română de Executare Silită nr. 3/2010, p. 13-47.

§2. Principiul legalităţii

Acest principiu, presupune *de plano* desfăşurarea activităţii executorilor în limitele stricte ale Legii fundamentale şi a celorlalte acte normative edictate în România.

Astfel, pornind de la art. 1 alin. (5) din Constituţie, conform căruia: *„în România, respectarea Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor este obligatorie"*, şi de la art. 124 din Legea fundamentală, conform căruia: *„Justiţia se înfăptuieşte în numele legii"*, putem concluziona că activitatea execuţională, ce reprezintă a doua fază a procesului civil[1], se va înfăptui întotdeauna în litera şi spiritul legii.

În materie execuţională, o concretizare a principiului legalităţii întâlnim în dispoziţiile art. 54 din Legea nr. 188/2000, conform căruia: *„executorul judecătoresc îşi îndeplineşte atribuţiile cu respectarea dispoziţiilor prezentei legi, a statutului profesiei şi a regulamentului de aplicare a prezentei legi, precum şi ale Codului de procedură civilă şi ale altor legi aplicabile în materie"*.

Din norma legală sus-citată, rezultă în mod evident faptul că în exercitarea activităţii lor, executorii judecătoreşti au îndatorirea să se conformeze tuturor reglementărilor de drept substanţial şi procesual incidente în materia executării silite[2]. De asemenea, şi Noul Cod de procedură civilă consacră principiul legalităţii executării silite, prin art. 625, conform căruia executarea silită se face cu respectarea dispoziţiilor legii, a drepturilor părţilor şi ale altor persoane interesate [alin. (1)], fiind interzisă efectuarea de acte de executare de către alte persoane sau organe decât cele prevăzute la art. 623 [alin. (2)].

Pentru a se sublinia importanţa activităţilor efectuate de către executorul judecătoresc, art. 658 C.proc.civ. prevede că Ministerul Public sprijină, în condiţiile legii, executarea hotărârilor judecătoreşti şi a altor titluri executorii, iar în cazurile prevăzute de lege, procurorul poate solicita punerea în executare a anumitor hotărâri judecătoreşti [art. 92 alin. (5) C.proc.civ.].

§3. Principiul libertăţii, independenţei şi imparţialităţii

Conform art. 12 din Statutul[3] Uniunii Naţionale a Executorilor Judecătoreşti (U.N.E.J.) profesia de executor judecătoresc este liberală şi independentă. De

---

[1] A se vedea *V.M. Ciobanu, Tr.C. Briciu, Cl.C. Dinu*, Drept procesual civil, op. cit., 2013, p. 39.

[2] În acelaşi sens sunt şi dispoziţiile art. 3 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 188/2000, aprobat prin O.M.J. nr. 210/2001, republicat, cu modificările ulterioare (M.Of. nr. 64 din 6 februarie 2001).

[3] Statutul Uniunii Naţionale a Executorilor Judecătoreşti şi al profesiei de executor judecătoresc (denumit în cele ce urmează Statut/Statutul U.N.E.J./Uniunii) a fost aprobat prin Hotărârea nr. 19 din 3 septembrie 2010 a Congresului U.N.E.J. (M.Of. nr. 713 din 26 octombrie 2010), fiind modificat prin: Hotărârea Congresului U.N.E.J. nr. 1/2011 (M.Of. nr. 369 din 26 mai 2011; Hotărârea Congresului U.N.E.J. nr. 1/2012 (M.Of. nr. 365 din 30 mai 2012); Hotărârea Congresului U.N.E.J. nr. 1/2013 (M.Of. nr. 374 din 25 iunie 2013); Hotărârea Congresului U.N.E.J. nr. 10/2013 (M.Of. nr. 406 din 5 iulie 2013); Hotărârea Congresului

asemenea, Codul deontologic al executorului judecătoresc, în art. 3, dispune că executorii sunt independenți din punct de vedere profesional și se supun doar Constituției României, legii, statutului profesiei și prezentului cod[1].

În doctrină[2], se apreciază că dreptul la un proces echitabil implică, printre altele, că procedura execuțională trebuie efectuată de un organ de executare independent și imparțial.

Referitor la *principiul independenței*, precizăm faptul că executorul judecătoresc, în exercitarea atribuțiilor sale, nu trebuie să fie supus la nicio influență provenită de la un organ al statului sau de la o persoană fizică ori juridică.

De aceea, printre exigențele impuse de lege, cu privire la independența acestora putem aminti:

a) profesia de executor judecătoresc are o existență de sine stătătoare, cu organisme de conducere proprii care funcționează în baza Legii nr. 188/2000;

b) accesul în profesie se face pe bază de concurs sau examen organizat de U.N.E.J. (art. 20 din Legea nr. 188/2000);

c) asocierea unui executor într-o societate civilă profesională nu duce la pierderea dreptului acestuia la biroul individual [art. 12 alin. (2) din Legea nr. 188/2000];

d) obligația executorului judecătoresc de a participa, cel puțin o dată la 3 ani, la programe de formare profesională continuă organizate de U.N.E.J., de camerele executorilor judecătorești de pe lângă curțile de apel, de instituții de învățământ superior din țară sau străinătate ori la alte forme de perfecționare profesională (art. 44 din Legea nr. 188/2000);

e) dreptul executorului judecătoresc la onorariu pentru serviciile prestate [art. 39 alin. (1) din Legea nr. 188/2000 și art. 55 alin. (1) din Regulamentul pentru punerea în aplicare a Legii nr. 188/2000[3]].

Referitor la principiul imparțialității, garanțiile legale ce trebuie oferite de executorul judecătoresc se regăsesc în diferite dispoziții din Legea nr. 188/2000, cum ar fi:

a) manifestarea unui comportament nediscriminatoriu față de părți (art. 5);

U.N.E.J. nr. 1/2014 (M.Of. nr. 434 din 13 ianuarie 2014); Hotărârea Congresului U.N.E.J. nr. 13/2015 (M.Of. nr. 25 din 14 ianuarie 2016).

[1] De altfel, și Carta profesională a membrilor Uniunii Internaționale a Executorilor Judecătorești și Ofițerilor Judiciari prevede în art. 1 că, în exercitarea activității lor profesionale, executorii judecătorești se angajează să ofere cetățenilor cele mai înalte garanții și se angajează să se arate imparțiali, independent și incoruptibili în respectarea regulilor deontologice reglementatoare.

[2] A se vedea *I. Gârbuleț, E. Oprina*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 102. De altfel, și jurisprudența a statuat în mod similar, în sensul că: „nu se poate susține cu temei că organul de executare ar fi acționat în mod discriminatoriu, prin favorizarea creditorilor intimați, în lipsa unor probe pertinente și concludente în acest sens, executorul judecătoresc exercitându-și atribuțiile și rolul activ în mod echitabil față de toate părțile implicate în procedura de executare cu a cărei instrumentare a fost învestit" – Jud. Sector 6 București, Secția civilă, sentința civilă nr. 6262 din 7 septembrie 2010, în Revista Română de Executare Silită nr. 3/2010, p. 215.

[3] Regulamentul de aplicare a Legii nr. 188/2000 privind executorii judecătorești (denumit în cele ce urmează Regulament/Regulamentul) a fost aprobat prin O.M.J. nr. 210/2001 din 5 februarie 2001 (M.Of. nr. 64 din 6 februarie 2001).

b) păstrarea secretului profesional (art. 43);

c) posibilitatea angajării răspunderii civile a executorului judecătoresc (art. 45);

d) exercitarea controlului judecătoresc, în condiţiile legii, asupra actelor efectuate de acesta [art. 60 alin. (1)];

e) exercitarea controlului profesional, tot în condiţiile legii, asupra activităţii executorului judecătoresc [art. 60 alin. (2)];

f) posibilitatea recuzării executorului judecătoresc în cazurile şi în condiţiile prevăzute de noul Cod de procedură civilă (art. 10).

§4. Principiul păstrării secretului profesional

Principiu firesc, aplicabil deopotrivă avocaţilor şi notarilor, principiul secretului profesional se regăseşte reglementat atât în noul Cod de procedură civilă, cât şi în Legea nr. 188/2000.

Astfel, art. 43 din Legea nr. 188/2000, precum şi art. 56 alin. (1) şi (2) din Regulament prevăd că executorii judecătoreşti şi personalul birourilor acestora au obligaţia păstrării secretului profesional cu privire la actele şi faptele despre care au luat cunoştinţă în cadrul activităţii lor, chiar şi după încetarea funcţiei, cu excepţia cazurilor în care legea sau părţile interesate îi exonerează de această obligaţie[1].

Executorul judecătoresc chemat ca martor în faţa instanţei de judecată sau a unui organ de urmărire penală poate fi scutit de păstrarea secretului profesional doar de către cei interesaţi în păstrarea secretului sau în condiţiile legii.

Dispoziţia o regăsim în prevederile art. 56 alin. (3) din Regulament, fiind în deplină concordanţă cu prevederile art. 116 alin. (3) şi (4) C.proc.pen, conform căruia nu pot face obiectul declaraţiei martorului acele fapte sau împrejurări al căror secret ori confidenţialitate poate fi opusă prin lege organelor judiciare [alin (3)]. Faptele sau împrejurările prevăzute la alin. (3) pot face obiectul declaraţiei martorului atunci când autoritatea competentă sau persoana îndreptăţită îşi exprimă acordul în acest sens sau atunci când există o altă cauză legală de înlăturare a obligaţiei de a păstra secretul sau confidenţialitatea [alin. (4)].

Trebuie subliniat şi faptul că, în condiţiile legii, înscrisurile originale aflate în arhiva executorului judecătoresc pot fi cercetate de un magistrat, delegat în acest scop de autoritatea judiciară competentă, iar dacă sunt cercetate pentru fals, pot fi ridicate şi rămân la dosarul cauzei dacă sunt declarate false; în caz contrar, actul se va restitui [art. 56 alin. (4) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 188/2000].

De asemenea, art. 660 alin. (4) C.proc.civ. dispune că executorul judecătoresc este obligat să asigure secretul informaţiilor primite, dacă legea nu prevede altfel.

---

[1] De altfel, şi Codul deontologic al executorului judecătoresc, în art. 7, consacră principiul păstrării secretului profesional, instituind obligaţia fiecărui executor în păstrarea unui astfel de secret, cu excepţia dispoziţiilor legale sau statutare contrare, obligaţia nefiind limitată în timp.

Codul deontologic al executorului judecătoresc (denumit în cele ce urmează Codul deontologic) a fost adoptat prin Hotărârea nr. 21 din 27 aprilie 2007 a Congresului U.N.E.J. (M.Of. nr. 430 din 28 iunie 2007).

Mai mult, aceeaşi normă legală prevede că informaţiile primite de executor nu pot fi utilizate decât în scopul pentru care au fost cerute, fiind interzisă cu desăvârşire, sub sancţiunile prevăzute de lege, divulgarea lor către terţe persoane sau utilizarea lor pentru crearea unei baze de date personale.

Sigur că un astfel de principiu ar rămâne literă moartă, dacă nu ar avea ataşată şi o normă sancţionatorie. De aceea, art. 47 lit. a) din Legea nr. 188/2000 prevede că nerespectarea secretului profesional de către executorul judecătoresc atrage angajarea răspunderii disciplinare a acestuia.

§5. Principiul nemijlocirii

Acest principiu îşi găseşte consacrarea în prevederile art. 36 din Legea nr. 188/2000 şi presupune că toate actele de executare trebuie îndeplinite direct şi nemediat de către executorul judecătoresc învestit de creditor cu aducerea la îndeplinire a obligaţiilor cuprinse în titlul executoriu.

Norma legală anterior citată constituie regulă, iar de la aceasta legea prevede şi o excepţie, în art. 22 alin. (2) din Legea nr. 188/2000, conform căruia executorul judecătoresc poate delega executorului judecătoresc stagiar să îndeplinească atribuţiile prevăzute de art. 7 lit. a)-e), adică: punerea în executare a dispoziţiilor cu caracter civil din titlurile executorii; notificarea actelor judiciare şi extrajudiciare; comunicarea actelor de procedură; recuperarea pe cale amiabilă a oricărei creanţe; aplicarea măsurilor asigurătorii dispuse de instanţa judecătorească.

De asemenea, art. 54 din Ordinul ministrului justiţiei nr. 210/2001 pentru aprobarea Regulamentului de punere în aplicare a Legii nr. 188/2000 prevede că, dacă în circumscripţia unei judecătorii funcţionează un singur birou de executori judecătoreşti, iar executorul judecătoresc se află în concediu de odihnă sau absentează mai mult de 5 zile, fără a depăşi 6 luni, în lipsa unui executor judecătoresc asociat, Camera executorilor judecătoreşti va delega un alt executor în vederea asigurării funcţionării acestui birou, cu excepţia situaţiei în care executorul titular se îngrijeşte personal de substituirea sa, informând în acest sens Camera executorilor judecătoreşti[1].

Nerespectarea principiului nemijlocirii atrage sancţiunea anulării actelor de executare efectuate în astfel de condiţii, iar mijlocul procedural prin care partea interesată (lezată) poate apela este contestaţia la executare, în condiţiile art. 712 şi urm. C.proc.civ.

---

[1] Aceste dispoziţii legale sunt incidente şi în situaţia în care executorul judecătoresc nu îşi poate exercita profesia o perioadă mai mare de 6 luni, dar numai pentru motive întemeiate ce ţin de aprecierea colegiului director al Camerei executorilor judecătoreşti.

§6. Principiul realizării unui serviciu de interes public

După cum am precizat deja, activitatea executorilor judecătoreşti este organizată pe principiul exercitării unei profesii liberale, însă activitatea acestora nu se circumscrie exclusiv intereselor de ordin privat, chiar dacă acestea sunt predominante în activitatea execuţională.

De aceea, în mod just, în doctrină[1] s-a apreciat că în activitatea de executare silită interesul public este implicat în cel mai înalt grad, datorită faptului că prestigiul justiţiei depinde nu doar de pronunţarea unor soluţii temeinice şi legale, ci şi de aducerea efectivă la îndeplinire a dispoziţiilor pe care le consacră hotărârea judecătorului sau alt titlu executoriu.

Practic, principiul analizat este reglementat de art. 2 din Legea nr. 188/2000, conform căruia executorii judecătoreşti sunt învestiţi să îndeplinească un serviciu de interes public [alin. (1)], iar actele îndeplinite de executorul judecătoresc, în limitele competenţelor sale legale, purtând ştampila şi semnătura acestuia, precum şi numărul de înregistrare şi data, este act de autoritate publică şi are forţa probantă prevăzută de lege [alin. (2)].

Procedura execuţională constituie, deci, un factor esenţial atât pentru creditor, motivaţia fiind aceea că reprezintă resortul final prin care poate să-şi valorifice dreptul în caz de opunere a debitorului, precum şi pentru ordinea de drept (publică) încălcată.

§7. Principiul egalităţii de tratament

Strâns legat de principiul legalităţii, acest principiu este consacrat legislativ în dispoziţiile art. 5 din Legea nr. 188/2000, conform căruia în desfăşurarea activităţii lor, executorii judecătoreşti trebuie să respecte drepturile şi interesele legitime ale părţilor şi ale altor persoane interesate, fără deosebire de rasă, de naţionalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de apartenenţă politică, de avere sau de origine socială.

În consecinţă, niciun executor nu poate refuza îndeplinirea vreunui act de urmărire silită pe considerente discriminatorii, o atare conduită fiind de natură să afecteze atât prestigiul justiţiei, cât şi statutul executorului judecătoresc[2].

§8. Principiul rolului activ al executorului judecătoresc

Art. 627 C.proc.civ. reglementează expres principiul rolului activ al executorului judecătoresc, text legal din care se pot desprinde următoarele elemente esenţiale:

a) în tot cursul executării, executorul judecătoresc este obligat să aibă un rol activ, stăruind, prin toate mijloacele permise de lege, pentru realizarea integrală şi cu

[1] A se vedea *I. Leş*, Instituţii..., op. cit., p. 351.

[2] A se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 105.

celeritate a obligației prevăzute în titlul executoriu, cu respectarea dispozițiilor legii, a drepturilor părților și a altor persoane interesate[1] [art. 627 alin. (1) C.proc.civ.];

b) dacă consideră că este în interesul executării, executorul judecătoresc îi va cere debitorului, în condițiile legii, lămuriri în scris în legătură cu veniturile și bunurile sale, inclusiv cele aflate în proprietate comună pe cote-părți sau în devălmășie, asupra cărora se poate efectua executarea, cu arătarea locului unde se află acestea, precum și pentru a-l determina să execute de bunăvoie obligația sa, arătându-i consecințele la care s-ar expune în cazul continuării executării silite. În toate cazurile, debitorul va fi informat cu privire la cuantumul estimativ al cheltuielilor de executare [art. 627 alin. (2) C.proc.civ.];

c) executorul judecătoresc are datoria de a pune în vedere părții să își îndeplinească de îndată obligația de avansare a cheltuielilor necesare executării [art. 670 alin. (1) C.proc.civ.];

d) în cazurile prevăzute de lege, precum și atunci când executorul judecătoresc consideră necesar, organele de poliție, jandarmerie sau alți agenți ai forței publice, după caz, sunt obligați să sprijine îndeplinirea promptă și efectivă a tuturor actelor de executare silită, fără a condiționa îndeplinirea acestei obligații de plată unor sume de bani sau de efectuarea unei alte contraprestații [art. 659 alin. (1) C.proc.civ.];

e) la cererea executorului judecătoresc, cei care datorează sume de bani debitorului urmărit ori dețin bunuri ale acestuia supuse urmăririi, potrivit legii, au obligația să comunice în scris toate informațiile necesare pentru efectuarea executării. Ei sunt ținuți să declare întinderea obligațiilor lor față de debitorul urmărit, eventuale modalități care le-ar putea afecta, sechestre anterioare, cesiuni de creanță, subrogații, preluări de datorie, novații, precum și orice alte acte sau fapte de natură să modifice conținutul ori părțile raportului obligațional sau regimul juridic al bunului deținut. La cererea executorului sau a părții interesate, instanța de executare poate lua măsurile prevăzute la art. 187 alin. (1) pct. 2 lit. f) și la art. 189 alin. (1) C.proc.civ. [art. 660 alin. (1) C.proc.civ.];

f) la cererea executorului judecătoresc, instituțiile publice, instituțiile de credit și orice alte persoane fizice sau juridice sunt obligate să îi comunice, de îndată, în scris, datele și informațiile apreciate de executorul judecătoresc ca fiind necesare realizării

---

[1] A se vedea, pentru detalii, *M. Tăbârcă*, Principiul dreptului la un proces echitabil, în termen optim și previzibil, în lumina Noului Cod de procedură civilă, în Dreptul nr. 12/2010, p. 42-56.

Cu tot rolul activ al executorului judecătoresc, au existat situații în care acesta nu a putut aduce la îndeplinire dispozițiile cuprinse în titlul executoriu, debitor fiind chiar autoritățile publice române, fapt ce a dus la condamnarea repetată a României la CEDO. În acest sens, a se vedea CEDO, cererile nr. 2699/03 și 43597/07, cauza *Fundația Căminele de elevi ale Bisericii Reformate și Stanomirescu c. România*, hotărârea din 7 ianuarie 2014, definitivă din 7 aprilie 2014, disponibilă pe (*www.hudoc.echr.coe.int.*); cererile nr. 16497/06, 43943/06, 5579/07, 35907/07, 30448/08, 32241/08, 43154/08, 1411/09, 3044/09, 16199/09, 29686/09, 23802/10, 43022/10, 1799/11 și 65420/11, cauza *Căpitan et alii c. România*, hotărârea din 19 mai 2015, disponibilă pe (*www.csm1909.ro*).

executării silite, chiar dacă prin legi speciale se dispune altfel. Tot astfel, organele fiscale sunt obligate să comunice, în aceleaşi condiţii, datele şi informaţiile pe care le administrează potrivit legii. La cererea executorului sau a părţii interesate, instanţa de executare poate lua măsurile prevăzute la art. 187 alin. (1) pct. 2 lit. f) şi la art. 189 C.proc.civ. [art. 660 alin. (2) C.proc.civ.];

g) introducerea din oficiu în procedura execuţională a debitorului principal, atunci când se urmăreşte doar terţul fidejusor ori garant ipotecar [art. 648 alin. (2) C.proc.civ.].

Referitor la acest principiu al rolului activ al executorului judecătoresc, din păcate, nu putem sau mai precis nu mai putem enumera şi dispoziţiile art. 659 alin. (3) C.proc.civ. [art. 660 alin. (3), după republicare][1], care au fost declarate neconstituţionale prin Decizia nr. 473 din 21 noiembrie 2013[2]. Totuşi, considerăm util să facem câteva scurte observaţii cu privire la această decizie a Curţii Constituţionale care în opinia noastră, şi nu numai[3], este de neînţeles.

Dacă s-ar fi făcut o analiză corectă şi pertinentă, în primul rând, judecătorii constituţionali ar fi observat cu uşurinţă că Avocatul Poporului nu avea calitatea să sesizeze în această privinţă Curtea Constituţională, pentru simplul fapt că prin excepţia invocată nu s-a urmărit protejarea intereselor persoanelor fizice – creditori, ci exclusiv protejarea unui organ al statului – Ministerul Public, în aşa fel încât acesta să nu se „sufoce" de o eventuală invazie de astfel de cereri din partea executorilor judecătoreşti.

Orice persoană de bună-credinţă care ar fi făcut minimul de efort în a verifica ce poate să facă şi ce nu poate să facă Avocatul Poporului, ar fi observat cu uşurinţă că acesta are ca îndatorire supremă, apărarea drepturilor şi libertăţilor persoanelor fizice, nu a celor juridice, în cazul nostru Ministerul Public.

În al doilea rând, Curtea Constituţională a apreciat că prin modul în care este formulat art. 659 alin. (3) C.proc.civ. (art. 660, după republicare), ar putea induce ideea, falsă în opinia noastră, că Ministerul Public s-ar putea afla sub controlul executorului judecătoresc în faza executării silite a unui proces. Afirmaţia este eronată, pentru simplul fapt că nu a fost citit şi înţeles Codul de procedură civilă în integralitatea sa sau măcar partea care guvernează procedura execuţională (Cartea a V-a). Dacă analiza ar fi pornit de la ansamblul reglementării, s-ar fi observat cu uşurinţă pe de o parte care este spiritul executării silite în noua reglementare

---

[1] Cu denumirea marginală – *Îndatorirea terţilor de a da informaţii* – art. 660 alin. (3) C.proc.civ., prevede că: *„(3) Dacă cei sesizaţi nu dispun de informaţiile solicitate sau, după caz, refuză să le dea, Ministerul Public va întreprinde, la cererea executorului judecătoresc, diligenţele necesare pentru aflarea informaţiilor cerute, în special pentru identificarea entităţilor publice sau private la care debitorul are deschise conturi sau depozite bancare, plasamente de valori mobiliare, este acţionar ori asociat sau, după caz, deţine titluri de stat, bonuri de tezaur şi alte titluri de valoare susceptibile de urmărire silită".*

[2] M.Of. nr. 30 din 15 ianuarie 2014.

[3] A se vedea *V.M. Ciobanu*, Avocatul Poporului, Curtea Constituţională, Consiliul Superior al Magistraturii, Ministerul Justiţiei şi noul Cod de procedură civilă, în Revista Română de Drept Privat nr. 6/2013, p. 51 şi urm.

procesual civilă, iar pe de altă parte s-ar fi observat și faptul că există art. 657 C.proc.civ. (art. 658, după republicare), care impune obligația Ministerului Public de sprijin în executarea hotărârilor judecătorești, precum și art. 665 alin. (7) C.proc.civ. (art. 666, după republicare), care dispune că în partea finală a încheierii de încuviințare a executării silite se adaugă în formula executorie că Președintele României ordonă printre alții și *procurorilor „să stăruie pentru ducerea la îndeplinire a titlului executoriu, în condițiile legii"*.

Astfel că este practic de neînțeles cum poate procurorul să devină un subaltern al executorului judecătoresc, în procedura execuțională, din moment ce statul și-a asumat obligația de aducere la îndeplinire în mod prompt și efectiv a oricărui titlu executoriu (art. 626 C.proc.civ.), iar prin stat înțelegem și reprezentanții parchetului.

§9. Principiul îndeplinirii actelor în limba română

Acest principiu își găsește aplicare în întreaga procedură judiciară, adică atât în faza de judecată, cât și în cea a executării silite.

De aceea, art. 52 alin. (2) din Legea nr. 188/2000, conform căruia totalitatea actelor îndeplinite de către executorul judecătoresc se redactează în limba română, nu face altceva decât să transpună în practică dispozițiile art. 13 din Constituție conform căruia în România limba oficială este limba română.

De altfel, dispoziția din Legea fundamentală și-a găsit aplicarea și în prevederile art. 14 alin. (1) din Legea nr. 304/2004, republicată[1], care consacră utilizarea limbii române în cadrul procedurilor judiciare.

Sigur că aceasta nu înseamnă că în cazul acelor persoane interesate care nu vorbesc sau nu înțeleg limba română să li se îngrădească dreptul de a participa la procedura execuțională. În acest sens, art. 52 alin. (3) din Legea nr. 188/2000 prevede că în cazul persoanelor anterior menționate, acestea au dreptul să ia cunoștință de cuprinsul actului prin intermediul unui interpret sau traducător.

Din păcate, după cum am arătat și cu altă ocazie[2], redactarea extrem de generală a art. 52 alin. (3) din Legea nr. 188/2000, precum și a altor dispoziții legale în materie, nu face altceva decât să inducă ideea necunoașterii, de către cetățenii români aparținând minorităților naționale, a limbii oficiale din țara noastră.

De altfel, urmare a ultimei reforme constituționale, art. 128 alin. (2) și (3) din Constituție nu face altceva decât să permită acest lucru. Or, este inacceptabil să fie puși pe picior de egalitate, în această privință, un cetățean străin sau un apatrid cu un cetățean român.

Dacă în cazul cetățeanului străin sau apatridului, acestora li se permite să se exprime în limba maternă, prin intermediul traducătorului sau interpretului, însă, în procesele civile, inclusiv în faza de executare silită, pe cheltuiala lor, în cazul

---

[1] Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările ulterioare (M.Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005).

[2] A se vedea *P. Pop*, Câteva considerații despre actele de procedură în procesul civil, în Revista Română de Drept Privat nr. 6/2014, p. 148-154.

cetăţenilor români aparţinând unei minorităţi naţionale, pe lângă faptul că se pot exprima în procedura judiciară în limba lor maternă, costurile generate de folosirea interpretului sau al traducătorului cad în sarcina statului, ceea ce în opinia noastră este inadmisibil.

Secţiunea a 3-a. Competenţa executorilor judecătoreşti

Precizări prealabile

Având în vedere complexitatea activităţii executorului judecătoresc, din punct de vedere al competenţei, vom analiza în cele ce urmează toate cele trei tipuri de competenţă: generală, materială şi teritorială.

§1. Competenţa generală

Potrivit dispoziţiilor art. 623 C.proc.civ., executarea silită a oricărui titlu executoriu, cu excepţia celor care au ca obiect venituri datorate bugetului general consolidate sau bugetului Uniunii Europene şi bugetului Comunităţii Europene a Energiei Atomice, se realizează exclusiv de către executorul judecătoresc, chiar dacă prin legi speciale se prevede altfel, norma legală care a fost preluată şi de art. 1 alin. (1) din Legea nr. 188/2000, republicată, cu modificările ulterioare. Fac excepţie, după cum am arătat în precedent, creanţele care intră în competenţa executorilor fiscali în condiţiile Codului de procedură fiscală. Totodată, art. 50 din O.U.G. nr. 51/1998, modificată prin Legea nr. 76/2012, prevede că procedurile de executare silită pentru valorificarea activelor prevăzute de respectivul act normativ sunt supuse prevederilor Codului de procedură fiscală[1], executarea silită a acestora revenind şi în acest caz de excepţie tot organelor de executare fiscală. Altfel spus, şi aceste categorii speciale de creanţe sunt asimilate de legiuitor creanţelor datorate bugetului consolidat al statului.

Prin noua reglementare, într-un mod novator şi benefic, nu s-a mai permis ca în reglementarea anterioară instituirea mai multor categorii de organe de executare[2], raportat la emitentul înscrisului calificat de lege ca fiind titlu executoriu[3]. De aceea,

---

[1] Legea nr. 507/2015 privind Codul de procedură fiscală (M.Of. nr. 547 din 23 iulie 2015).

[2] În doctrină s-a considerat că: „urmarea firească a acestor dispoziţii legale va fi eliminarea din categoria participanţilor la executarea silită a executorilor bancari. Băncile şi celelalte instituţii de credit urmând a apela la serviciile executorilor judecătoreşti pentru a putea pune în executare titlurile executorii deţinute împotriva diverşilor lor debitori" – *R.I. Motica, Şt.I. Lucaciuc*, Simplificarea şi eficientizarea executării silite, în volumul Conferinţei Naţionale „Noile Coduri ale României", Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 415.

[3] Pentru analiza detaliată a organelor de executare recunoscute de vechea reglementare, a se vedea *E. Oprina*, Executarea silită în procesul civil, ed. a IV-a, revizuită şi adăugită, Bucureşti, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 114-123.

pe bună dreptate, s-a apreciat[1] că doar executorii judecătoreşti sunt singurii în măsură să îndeplinească cerinţele de independenţă şi imparţialitate faţă de toţi participanţii la executare silită, neexistând niciun motiv pertinent ca anumite categorii de titluri executorii să fie aduse la îndeplinire de organe de executare diferite.

§2. Competenţa materială

Art. 7 din Legea nr. 188/2000 prevede competenţa materială a executorului judecătoresc, conferindu-i următoarele atribuţii:

a) punerea în executare a dispoziţiilor cu caracter civil din titlurile executorii. Constituind cea mai importantă atribuţie a executorului judecătoresc, norma legală nefăcând nicio distincţie în funcţie de natura titlului, acesta putând proveni din materia raporturilor civile, dar şi din alte raporturi assimilate;

b) notificarea actelor judiciare şi extrajudiciare. Sintagma „notificare" în această enumerare presupune înştiinţarea oficială a unei persoane, fizice sau juridice. Astfel, orice persoană fizică sau juridică se poate adresa executorului judecătoresc, atunci când doreşte să comunice, oficial, cuiva o anumită situaţie, având în vedere că actul întocmit de executor, conform competenţelor atribuite de lege, purtând ştampila şi semnătura acestuia, numărul de înregistrare şi data, constituie un act de autoritate publică având forţă probantă atribuită de lege[2];

c) comunicarea actelor de procedură. Procedura judiciară presupune comunicarea unui număr important de acte de procedură ce trebuie aduse la cunoştinţă părţilor.

Astfel, art. 154 alin. (5) C.proc.civ. prevede că, la solicitarea părţii interesate şi pe cheltuiala sa, comunicarea actelor de procedură se va putea face în mod nemijlocit prin executori judecătoreşti, care vor fi ţinuţi să îndeplinească formalităţile procedurale privind citarea şi comunicarea actelor de procedură.

Spre deosebire de faza de judecată, în faza executării silite legiuitorul a prevăzut în art. 672 C.proc.civ. posibilitatea comunicării actelor de procedură în cadrul executării silite de către executorul judecătoresc, fie personal, fie prin intermediul agentului său procedural, iar dacă aceasta nu este posibilă, se va face potrivit dispoziţiilor legale privind citarea şi comunicarea actelor de procedură. Dovada comunicării prin agent procedural are aceeaşi forţă probantă cu dovada comunicării efectuate de către executor însuşi (art. 672 teza a II-a C.proc.civ.)[3];

---

[1] A se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 107.

[2] A se vedea *I. Gârbuleţ*, Organizarea..., op. cit., p. 42. De asemenea, pentru exemple privind feluritele acte ce pot fi notificate de către executorii judecătoreşti, a se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 108-109.

[3] În doctrină, se apreciază că atribuţia de comunicare a actelor de procedură în faza de judecată de către executorul judecătoresc este practic imposibil de îndeplinit şi cu consecinţe nefavorabile pentru activitatea sa de bază, anume aceea de executare silită, pentru că acesta nu dispune de timpul fizic necesar pentru a aduce la îndeplinire personal procedura de comunicare, în condiţiile în care legiuitorul nu permite ca această operaţiune de comunicare a actelor

d) recuperarea pe cale amiabilă a oricărei creanţe. În acest caz, executorul se comportă ca un mediator între creditor şi debitor, oricare dintre executorii judecătoreşti putând proceda la recuperarea pe cale amiabilă a creanţelor, indiferent de circumscripţia în care funcţionează acesta;

e) aplicarea măsurilor asigurătorii. Măsurile asigurătorii ce pot fi aplicate de către executorul judecătoresc sunt sechestrul asigurător (art. 955 C.proc.civ.) şi poprirea asigurătorie (art. 971 C.proc.civ.).

Demersul executorului judecătoresc într-o astfel de situaţie este extrem de importantă, pentru că raţiunea instituirii unei astfel de măsuri este aceea de a indisponibiliza şi a conserva bunurile ce formează obiectul litigiului, pentru ca, în măsura în care hotărârea judecătorească este favorabilă reclamantului, acesta să poată să-şi valorifice drepturile recunoscute pe această cale;

f) constatarea unor stări de fapt în condiţiile prevăzute de Codul de procedură civilă. Art. 364 alin. (1) C.proc.civ. prevede că la cererea oricărei persoane care are interesul să constate de urgenţă o anumită stare de fapt care ar putea să înceteze ori să se schimbe până la administrarea probelor, executorul judecătoresc, în circumscripţia căruia urmează să se facă constatarea o va putea face la faţa locului. Atunci când efectuarea constatării necesită concursul părţii adverse sau al unui terţ, constatarea nu poate fi făcută decât cu acordul acesteia, iar în lipsa acordului partea interesată va putea cere instanţei să încuviinţeze efectuarea constatării. Instanţa poate încuviinţa efectuarea constatării fără citarea aceluia împotriva căruia se cere;

g) întocmirea proceselor-verbale de constatare, în cazul ofertei reale urmate de consemnarea sumei de către debitor, potrivit dispoziţiilor Codului de procedură civilă. Când creditorul refuză să primească plata de la debitor, acesta din urmă este îndrituit să utilizeze oferta reală şi să consemneze ceea ce datorează. În acest sens, debitorul va transmite o somaţie către creditorul său, prin intermediul executorului judecătoresc din circumscripţia tribunalului în care se află domiciliul creditorului sau domiciliul ales al acestuia, prin care îl va invita să primească prestaţia datorată [art. 1007 alin. (1) C.proc.civ.].

În cazul în care creditorul primeşte suma sau bunul oferit, debitorul este liberat de obligaţia sa. Executorul judecătoresc va întocmi un proces-verbal prin care se va constata acceptarea ofertei reale (art. 1008 C.proc.civ.).

În situaţia în care creditorul nu se prezintă sau refuză suma ori obiectul oferit, executorul judecătoresc va încheia un proces-verbal în care va consemna aceste împrejurări. În acest caz, debitorul, spre a se libera de datorie, va putea să consemneze suma sau bunul oferit la CEC Bank – S.A. sau la orice altă instituţie de credit ori, după caz, la o unitate specializată, iar recipisa de consemnare se va depune la executorul judecătoresc care a emis somaţia;

h) întocmirea, potrivit legii, a protestului de neplata a cambiilor, biletelor la ordin şi a cecurilor, după caz. Oricare dintre executorii judecătoreşti poate să

---

de procedură să se poate efectua şi prin intermediul agentului său procedural – a se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 110.

procedeze la întocmirea acestor proteste, fără să conteze circumscripția în care își desfășoară activitatea respectivul executor judecătoresc.

Procedurile speciale de întocmire a protestului se găsesc reglementate în dispozițiile art. 67 din Legea nr. 58/1934 asupra cambiei și biletului al ordin, precum și în dispozițiile art. 58 și urm. din Legea nr. 59/1934 asupra ceculuI[1];

i) orice alte acte sau operațiuni date de lege în competența lui. În cele ce urmează, vom enumera succint și exemplificativ acele situații, acte sau operațiuni date prin lege specială sau prevăzute în Codul de procedură civilă, în materia executării silite, ce sunt date în competența executorului judecătoresc:

- art. 41 din Legea nr. 10/2001 prevede că distrugerile și degradările cauzate imobilelor ce fac obiectul acestei legi, după intrarea în vigoare a acesteia și până la momentul predării efective către persoana îndreptățită cad în sarcina deținătorului imobilului. În situația în care deținătorul imobilului refuză, la solicitarea persoanei îndreptățite să constate starea de fapt a imobilului, aceasta din urmă se va putea adresa executorului judecătoresc, care va întocmi un proces-verbal privind situația reală a imobilului;

- art. 731-780 C.proc.civ. – în materia urmăririi bunurilor mobile (întocmirea somației; a procesului-verbal de sechestru; valorificarea bunurilor prin vânzare la licitație publică; eliberarea titlului de proprietate; restituirea sau predarea unor bunuri etc.)[2];

- art. 781-794 C.proc.civ. – în materia popririi (transmiterea adresei către terțul poprit, eliberarea sau distribuirea sumei de bani consemnate etc.)[3];

- art. 795-799 C.proc.civ. – în materia urmăririi fructelor neculese și a recoltelor prinse de rădăcini (sechestrarea bunurilor; valorificarea bunurilor prin vânzare etc.)[4];

- art. 800-812 C.proc.civ. – în materia urmăririi veniturilor generale ale imobilelor (sechestrarea bunurilor, eliberarea și distribuirea veniturilor etc.)[5];

- art. 813-863 C.proc.civ. – în materia urmăririi bunurilor imobile (întocmirea procesului-verbal de situație, întocmirea somației, înscrierea în cartea funciară etc.)[6];

- art. 864-887 C.proc.civ. – în materia eliberării și distribuirii sumelor realizate din executarea silită etc.[7]

Tot la competența materială, ar fi trebuit să enumerăm și dispozițiile art. 666 C.proc.civ., care stabileau o competență foarte importantă pentru executorul judecătoresc, anume aceea de încuviințare a executării silite. Prin Decizia nr. 895/2015[8], Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 666 C.proc.civ. sunt neconstituționale, drept pentru care prin art. I

---

[1] A se vedea, pentru detalii, *St.D. Cărpenaru*, Drept comercial român, ed. a VII-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 588.

[2] *V.M. Ciobanu, Tr.C. Briciu, Cl.C. Dinu*, Drept procesual civil, op. cit., p. 539-544.

[3] Idem, p. 544-545.

[4] Idem, p. 546.

[5] Idem, p. 547-548.

[6] Idem, p. 548-552.

[7] Idem, p. 542-543.

[8] M.Of. nr. 84 din 4 februarie 2016.

pct. 8 din O.U.G. nr. 1/2016 s-a revenit practic la forma anterioară a art. 665 C.proc.civ. (art. 666, după republicare), prin care competenţa materială de încuviinţare a executării silite aparţine instanţei de executare[1]. De fapt, forma iniţială a art. 665 C.proc.civ. (art. 666, după republicare) prevedea competenţa de încuviinţare a executării silite ca fiind apanajul instanţei de executare. Reglementarea nu este nouă, ea existând şi sub imperiul Codului de procedură civilă de la 1865 (art. 373[1]), tot ca urmare a unei Decizii a Curţii Constituţionalr nr. 458/2009[2], prin care s-a constatat neconstituţionalitatea art. 373[1] C.proc.civ. din 1865, care prevedea că executarea silită nu se mai încuviinţa de către instanţa de executare, fiind apanajul executorului judecătoresc. Pentru a pronunţa o astfel de decizie, Curtea Constituţională a apreciat că lipsa controlului judecătoresc *a priori* asupra unei faze a procesului civil – executarea silită, încalcă dispoziţii din Constituţie (art. 21) şi din Convenţia europeană a drepturilor omului (art. 6), respectiv liberul acces la o instanţă independentă şi imparţială. De asemenea, Curtea Constituţională a apreciat şi faptul că doar un control *a posteriori* efectuat de către instanţa de executare, pe calea contestaţiei la executare, nu este suficient[3].

Noul Cod de procedură civilă, în mod armonios, a prevăzut că executarea silită se încuviinţează de către instanţa de executare, iar în finalul încheierii de încuviinţare urmând a se introduce formula executorie, ceea ce dădea satisfacţie ideii conform căreia este inutilă şi generatoare de întârziere procedura învestirii în mod separat.

Prin Legea nr. 138/2014 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă[4], la solicitarea C.S.M., Parlamentul a modificat procedura de încuviinţare a executării silite, în sensul că aceasta nu va mai fi de resortul instanţei de executare, ci al executorului judecătoresc, deşi aceeaşi soluţie care a existat şi în vechiul Cod a fost declarată neconstituţională prin decizia nr. 458/2009.

Particularitatea situaţiei ce a condus la acest demers normativ constă în faptul că suntem în prezenţa confirmării unei jurisprudenţe mai vechi a Curţii Constituţionale care s-a întâlnit în mod nefericit cu credinţa legiuitorului într-o renunţare de către instanţa de contencios constituţional la propria jurisprudenţă. Iar inevitabilul s-a produs, şi prin Decizia nr. 895/2015 Curtea Constituţională şi-a reconfirmat vechea jurisprudenţă, declarând neconstituţionale dispoziţiile art. 666 C.proc.civ.[5]

---

[1] Pentru critica DCC nr. 895/2015, a se vedea *V.M. Ciobanu*, O întrebare retorică: cine răspunde în cazul declarării ca neconstituţională a unei dispoziţii legale modificată cu încălcarea unei decizii a Curţii Constituţionale?, disponibil pe (*www.juridice.ro*).

[2] M.Of. nr. 256 din 17 aprilie 2009.

[3] Din păcate, nu am împărtăşit argumentele judecătorilor constituţionali, drept pentru care ne raliem contra-argumentelor pertinente aduse în doctrină pentru critica acestei DCC, *V.M. Ciobanu*, Curtea Constituţională – Garant al supremaţiei Constituţiei, putere legiuitoare sau expert parlamentar?, în Revista Română de Drept Privat nr. 3/2009, p. 84-93.

[4] M.Of. nr. 753 din 16 octombrie 2014.

[5] A se vedea, pentru detalii, *V.M. Ciobanu, Tr.C. Briciu*, Analiza O.U.G. nr. 1/2016 în lumina deciziei Curţii Constituţionale nr. 895/2015 referitoare la excepţia de neconstitu-

§3. Competența teritorială

Din punct de vedere al competenței teritoriale, norma legală reglementatoare o regăsim în art. 9 alin. (1) din Legea nr. 188/2000, care prevede că în materie de executare silită aceasta aparține executorului judecătoresc din circumscripția curții de apel în a cărei rază teritorială urmează să se facă executarea, în condițiile noului Codului de procedură civilă.

Noul Cod de procedură civilă reglementează în art. 652 alin. (1) că, dacă prin lege nu se dispune altfel, hotărârile judecătorești și celelalte titluri executorii se execută de către executorul judecătoresc din circumscripția curții de apel, astfel:

a) în cazul urmăririi silite a bunurilor imobile, al urmăririi silite a fructelor prinse de rădăcini și al executării silite directe imobiliare, executorul judecătoresc din circumscripția curții de apel unde se află situat imobilul;

b) în cazul urmăririi silite a bunurilor mobile și al executării silite directe mobiliare, executorul judecătoresc din circumscripția curții de apel unde se află domiciliul ori, după caz, sediul debitorului, sau din circumscripția curții de apel unde se află bunurile, iar în cazul în care domiciliul său, după caz, sediul debitorului se află în străinătate, este competent orice executor judecătoresc din România[1];

c) în cazul executării silite a obligațiilor de a face și a obligațiilor de a nu face, executorul judecătoresc din circumscripția curții de apel unde urmează să se facă executarea.

De precizat că, din punct de vedere teritorial, competența nu se poate extinde în circumscripția altei curți de apel decât în situațiile în care legea permite expres prorogarea de competență. De asemenea, competența teritorială este delimitată în funcție de forma de urmărire concretă.

Potrivit art. 652 alin. (3) C.proc.civ., executorul judecătoresc rămâne competent să continue executarea silită, chiar dacă, după începerea executării, debitorul și-a schimbat domiciliul sau sediul.

În fine, art. 652 alin. (2) C.proc.civ. prevede că, dacă bunurile mobile urmăribile se află în circumscripțiile mai multor curți de apel, oricare dintre executorii judecă-

---

ționalitate a art. 666 NCPC, disponibil pe (*www.juridice.ro*) și în Revista Română de Executare Silită nr. 1/2016, p. 27-42.

[1] Soluția propusă de art. 652 alin. (1) lit. b) C.proc.civ. este reprodusă astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 138/2014. Anterior acestei modificări, norma legală citată prevedea că în cazul urmăririi silite a bunurilor mobile și al executării directe mobiliare, este competent teritorial executorul judecătoresc din circumscripția curții de apel unde se află domiciliul sau, după caz, sediul debitorului. Simpla lectură a celor două norme ne duce la concluzia evidentă că modificarea adusă prin Legea nr. 138/2014 este mai mult decât benefică, prin instituirea unei competențe teritoriale alternative. Mai mult, vechea normă a fost completată în mod salutar cu ipoteza în care debitorul își are domiciliul sau sediul în străinătate. Anterior modificării, această situație nu era reglementată, ceea ce făcea practic imposibilă identificarea de către creditor a unui executor competent în derularea procedurii execuționale. A se vedea, pentru detalii, *E. Oprina, I. Gârbuleț*, Legea nr. 138/2014 privind modificarea și completarea Codului de procedură civilă, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 113-116.

toreşti care funcţionează pe lângă una dintre acestea este competent să realizeze executarea, inclusiv în ceea ce priveşte bunurile urmăribile aflate în raza celorlalte curţi de apel.

Reguli speciale de competenţă sunt prevăzute de art. 782 C.proc.civ., conform căruia poprirea se înfiinţează la cererea creditorului de către un executor judecătoresc al cărui birou se află în circumscripţia curţii de apel unde îşi are domiciliul sau sediul debitorul poprit. În cazul popririi pe conturile unei persoane fizice sau juridice, competent este executorul judecătoresc al cărui birou se află în circumscripţia curţii de apel de la domiciliul sau sediul debitorului ori, după caz, de la sediul principal sau de la sediile secundare ale instituţiei de credit unde debitorul şi-a deschis contul. Iar dacă debitorul are mai multe conturi deschise, competenţa pentru înfiinţarea popririi asupra tuturor conturilor aparţine executorului judecătoresc de la oricare dintre locurile unde acestea au fost deschise.

În materia urmăririi silite imobiliare, art. 819 C.proc.civ. prevede că aceasta (competenţa) aparţine executorului judecătoresc din circumscripţia curţii de apel unde se află imobilul aparţinând debitorului sau unei terţe persoane, atunci când se urmăreşte un imobil ipotecat ajuns în mâinile acesteia. Dacă se urmăresc mai multe imobile aflate în circumscripţia aceleiaşi curţi de apel, competent este oricare dintre executorii judecătoreşti care funcţionează în această circumscripţie, alegerea aparţinând creditorului[1].

În ceea ce priveşte sancţiunea aplicabilă în situaţia nerespectării normelor de competenţă teritorială a executorului judecătoresc, aceasta este nulitatea necondiţionată de existenţa unei vătămări[2] [art. 652 alin. (5) C.proc.civ.].

§4. Conflictele de competenţă

Din punct de vedere noţional, similar cu cea a instanţelor de judecată, prin conflict de competenţă între birourile executorilor judecătoreşti înţelegem acea situaţie în care două sau mai multe birouri de executori judecătoreşti, precum şi dintre un executor judecătoresc şi un alt organ de executare se consideră competente să efectueze o executare silită (conflict pozitiv) sau, dimpotrivă, se consideră toate necompetente să efectueze respectiva executare silită (conflict negativ).

Din definiţia dată rezultă că pentru a ne circumscrie în situaţia unui conflict de competenţă este necesar a fi îndeplinite cumulativ mai mult condiţii[3]:

- să existe două sau mai multe birouri de executori judecătoreşti sesizate cu efectuarea aceleiaşi executări silite;

---

[1] De altfel, şi în jurisprudenţa anterioară Noului Cod de procedură civilă, într-o speţă de caz, instanţa supremă a statuat în mod similar – I.C.C.J., Secţia a II-a civilă, decizia nr. 1261 din 7 martie 2012 (*www.scj.ro*).

[2] A se vedea şi *V.M. Ciobanu*, Consideraţii privind competenţa executorului judecătoresc şi condiţiile în care intervine nulitatea pentru încălcarea acestei competenţe, în Revista Română de Executare Silită nr. 4/2010, p. 13-19.

[3] A se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I., op. cit., p. 118-119.

- fiecare dintre birourile executorilor judecătoreşti sesizate să se fi declarat, după caz, competente sau nu, printr-un proces-verbal întocmit conform dispoziţiilor art. 53 alin. (1) din Legea nr. 188/2000;

- cel puţin un executor judecătoresc să fie competent în efectuarea respectivei executări silite;

- sesizarea instanţei de judecată cu soluţionarea conflictului de către partea interesată.

În situaţia unui conflict pozitiv de competenţă, se apreciază[1] că pentru soluţionarea acestuia sunt incidente dispoziţiile art. 654 şi art. 655 C.proc.civ., referitoare la conexarea[2] executărilor atunci când se desfăşoară asupra aceloraşi bunuri ale debitorului, deoarece legea nu distinge după cum executările sunt concurente sau pornite la cererea aceluiaşi creditor sau a unor creditori diferiţi.

În situaţia unui conflict negativ de competenţă, acesta se va soluţiona în baza dispoziţiilor art. 11 din Legea nr. 188/2000, după cum urmează:

- în caz de conflict de competenţă între birourile executorilor judecătoreşti situate în aceeaşi circumscripţie a unei curţi de apel, se va soluţiona de acea curte de apel, la sesizarea părţii interesate;

- în caz de conflict de competenţă între birourile executorilor judecătoreşti situate în circumscripţii diferite, competenţa aparţine curţii de apel în a cărei circumscripţie se află biroul executorului judecătoresc cel dintâi sesizat.

Conflictele de competenţă se soluţionează de urgenţă şi cu precădere, instanţa pronunţându-se, în toate cazurile, motivat, prin încheiere definitivă [art. 11 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 188/2000].

Secţiunea a 4-a. Recuzarea şi înlocuirea executorului judecătoresc

Potrivit art. 10 alin. (3) din Legea nr. 188/2000, partea interesată poate cere instanţei de executare recuzarea executorului judecătoresc imediat ce a aflat despre una din situaţiile prevăzute de art. 42 C.proc.civ., dar numai până la încetarea executării silite. Aceasta nu îl împiedică pe executorul judecătoresc a cărui recuzare se cere să declare că se abţine.

Încheierea prin care s-a încuviinţat sau s-a respins abţinerea, precum şi cea prin care s-a admis recuzarea nu sunt supuse niciunei căi de atac [art. 10 alin. (3) teza a II-a din Legea nr. 188/2000].

Încheierea prin care s-a respins recuzarea poate fi atacată doar cu apel în termen de 5 zile de la comunicare [art. 10 alin. (4) din Legea nr. 188/2000].

---

[1] A se vedea *V.M. Ciobanu, Tr.C. Briciu, Cl.C. Dinu*, Drept procesual civil, op. cit., 2013, p. 517; *G. Boroi, M. Stancu*, op. cit., p. 947.

[2] Pe larg, cu privire la conexarea executărilor silite, a se vedea *E. Oprina, I. Gârbulet*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 119-122.

Cererea de recuzare nu suspendă de drept executarea silită începută. Cu toate acestea, instanţa de executare poate dispune, motivat, suspendarea executării silite până la soluţionarea cererii de recuzare, prin încheiere nesusceptibilă de cale de atac.

Pentru a putea dispune suspendarea executării, partea interesată trebuie să dea în prealabil o cauţiune în cuantum de 1.000 lei, iar dacă suma de recuperat nu depăşeşte 1.000 lei, cauţiunea va fi de 10% din valoarea creanţei [art. 653 alin. (2) C.proc.civ.].

De asemenea, art. 653 alin. (4) C.proc.civ. prevede şi posibilitatea că, la cererea creditorului, instanţa de executare poate dispune, pentru motive temeinice, înlocuirea[1] executorului judecătoresc cu un altul şi continuarea executării silite de către noul executor.

Secţiunea a 5-a. Legitimarea procesuală a executorului judecătoresc

Pornind de la premisa că nu putem avea executare silită fără executor judecătoresc, noul Cod de procedură civilă prevede dispoziţii exprese, ce atribuie acestuia dreptul de a sesiza instanţa de judecată (*calitate procesuală activă*), după cum există dispoziţii care prevăd posibilitatea chemării în instanţă a executorului judecătoresc (*calitate procesuală pasivă*).

Legitimarea procesuală a executorului judecătoresc este una limitată şi diferită faţă de calitatea altor subiecţi de drept. În mod just, s-a apreciat[2] că executorul judecătoresc rămâne un partener important al justiţiei, iar poziţia sa procesuală nu trebuie confundată cu cea a părţilor din raportul juridic execuţional, ale căror demersuri judiciare urmăresc să protejeze drepturi şi interese proprii în justiţie.

§1. Cazurile în care executorul judecătoresc are calitate procesuală activă

a) atunci când privitor la aceleaşi bunuri se efectuează mai multe executări silite de către executori diferiţi, instanţa de executare în circumscripţia căreia a început prima executarea, la cererea persoanei interesate sau a oricăruia dintre executori, le va conexa, dispunând să se facă o singură executare de către executorul judecătoresc care a îndeplinit actul de executare cel mai înaintat, iar dacă executările sunt în acelaşi stadiu, de către executorul judecătoresc care a început cel dintâi executarea [art. 654 alin. (1) C.proc.civ.];

---

[1] Instituţia înlocuirii executorului judecătoresc este nou introdusă în procedura execuţională, noul Cod de procedură civilă stabilind chiar sumar procedura de urmat într-o astfel de situaţie. Pentru detalii, a se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Înlocuirea executorului judecătoresc în actualul şi viitorul Cod de procedură civilă, în Revista Română de Executare Silită nr. 4/2012, p. 76-93.

[2] A se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 123.

b) în cazul altor titluri executorii decât hotărârile judecătorești, la cererea creditorului sau a executorului judecătoresc, instanța competentă va autoriza intrarea în locurile menționate la art. 680 alin. (1) C.proc.civ.;

c) în cazul perimării executării silite, aceasta se constată de către instanța de executare, la cererea executorului judecătoresc sau a părții interesate, prin încheiere dată cu citarea în termen scurt a părților [art. 698 alin. (1) C.proc.civ.];

d) executorul judecătoresc are obligația să păstreze dovada depunerii valorilor sechestrate, iar în cazul titlurilor de valoare, cum sunt acțiunile sau obligațiunile nominative ori la purtător, va sesiza de îndată instanța de executare pentru a lua măsurile necesare pentru conservarea și administrarea titlurilor și numirea, dacă este cazul, a unui curator special, care să exercite drepturile aferente acestora [art. 746 alin. (7) C.proc.civ.];

e) atunci când terțul poprit nu-și îndeplinește obligațiile ce îi revin pentru efectuarea popririi, inclusiv în cazul în care, în loc să consemneze suma urmăribilă, a liberat-o debitorului poprit, creditorul urmăritor, debitorul sau executorul judecătoresc, în termen de maxim o lună de la data când terțul poprit trebuia să consemneze sau să plătească suma urmăribilă, poate sesiza instanța de executare, în vederea validării popririi [art. 790 alin. (1) C.proc.civ.];

f) în cazul în care debitorul sau terțul dobânditor ocupă el însuși imobilul urmărit, la cererea creditorului sau a executorului, instanța de executare va putea, după împrejurări, să ordone evacuarea sa din imobil, în tot sau în parte, fie de îndată, fie într-un anumit termen [art. 830 C.proc.civ.];

g) în materia creanțelor periodice, atunci unul dintre titlurile depuse de creditorii urmăritori conține obligația debitorului de a plăti o sumă de bani periodic, iar bunurile rămase în patrimoniul debitorului după efectuarea executării sau veniturile sale nu asigură plata în viitor a ratelor datorate, suma alocată creditorului se va stabili prin acordul părților, iar în lipsa unui acord va dispune instanța de executare la cererea părții interesate. Dacă niciuna dintre părți nu sesizează instanța de executare, executorul judecătoresc va solicita acesteia stabilirea sumei alocate creditorului [art. 871 C.proc.civ.];

h) în situația de executare a hotărârilor judecătorești privitoare la minori, dacă debitorul nu se conformează somației executorului judecătoresc, acesta, la cererea creditorului, va sesiza instanța de executare pentru a face aplicarea dispozițiilor art. 906 C.proc.civ. [art. 910 alin. (3) C.proc.civ.];

i) în baza prevederilor art. 188 alin. (2) C.proc.civ., executorul judecătoresc are legitimare procesuală în cererea adresată instanței de executare pentru sancționarea cu amendă judiciară de la 100 lei la 1.000 lei a oricărei persoane care nesocotește dispozițiile privind desfășurarea normală a executării silite.

§2. Cazurile în care executorul judecătoresc are calitate procesuală pasivă

a) în cazul în care organul de executare refuză să efectueze executarea silită ori să îndeplinească un act de executare în condițiile stabilite de lege, partea interesată va

putea formula contestaţie la executare în contradictoriu cu executorul judecătoresc [art. 712 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.];

b) atunci când creditorul formulează contestaţie la executare împotriva încheierii executorului judecătoresc prin care acesta a stabilit cheltuielile de executare, în privinţa exclusiv a onorariului de executare[1] [art. 670 alin. (4) C.proc.civ.];

De precizat că în situaţia în care contestaţia la executare este formulată de debitor împotriva încheierii anterior menţionate, organul de executare nu va avea calitate procesuală pasivă, creditorul rămânând responsabil de eventuala reducere a acestora, conform art. 670 alin. (4) coroborat cu art. 451 alin. (2) şi (3) C.proc.civ.

c) în situaţia nerespectării prevederilor art. 762 C.proc.civ. – publicitatea vânzării, la cererea părţii interesate, instanţa de executare poate lua împotriva executorului judecătoresc măsurile prevăzute la art. 187 alin. (1) pct. 2 lit. h) şi la art. 189 C.proc.civ. [art. 762 alin. (5) C.proc.civ.].

Rezultă că executorul judecătoresc, de regulă, nu are calitate de pârât în cauzele rezultate din procedura execuţională[2].

Secţiunea a 6-a. Organizarea activităţii executorilor judecătoreşti

Precizări prealabile

Până la adoptarea Legii nr. 188/2000, executorii judecătoreşti îşi desfăşurau activitatea pe lângă judecătorii şi tribunale, fiind numiţi în funcţie de către ministrul justiţiei, după ce promovau examenul de admitere în profesie.

Mai mult, fiind funcţionari publici, aceştia nu erau independenţi în exercitarea profesiei, preşedinţii instanţelor pe lângă care funcţionau având drept de îndrumare şi control asupra lor, iar toate actele de executare silită se efectuau numai din dispoziţia instanţei pe lângă care îşi desfăşurau activitatea.

Odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 188/2000, după cum am precizat deja în prezentul capitol, profesia de executor judecătoresc a devenit una liberală şi independentă.

---

[1] În această privinţă, în doctrină se apreciază că, în cazul unei astfel de contestaţii, partea interesată poate critica modul de stabilire a cheltuielilor de executare sau cuantumul acestora, iar, în situaţia admiterii contestaţiei, efectul va consta în reducerea acestor cheltuieli, fapt ce va avea incidenţă directă asupra patrimoniului executorului judecătoresc, care, în baza dispoziţiilor art. 720 alin. (5) C.proc.civ., va fi obligat să se conformeze dispoziţiilor instanţei, în sensul că valoarea cheltuielilor de executare, respectiv a onorariului de executare, va fi cea stabilită prin hotărârea definitivă a instanţei – a se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 125.

[2] De asemenea, organul de executare nu va avea legitimare procesuală pasivă nici în procedura de întoarcere a executării silite, pentru simplul fapt că norma legală edictată de dispoziţiile art. 723 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ. prevede că rămân în sarcina creditorului cheltuielile de executare.

§1. Organizarea şi funcţionarea birourilor executorilor judecătoreşti

Legea nr. 188/2000 consacră un întreg capitol – Capitolul III; art. 12-35 – modului de organizare a activităţii executorilor judecătoreşti.

Astfel, conform dispoziţiilor art. 12 din Legea nr. 188/2000 coroborat cu art. 4 alin. (1) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 188/2000 şi cu art. 40 din Statutul Uniunii Naţionale a Executorilor Judecătoreşti (U.N.E.J.) şi al profesiei de executor judecătoresc, aceştia îşi desfăşoară activitatea în:

- birou individual[1];
- societate profesională, urmare a asocierii a doi sau mai mulţi executori judecătoreşti, în baza unui contract de societate civilă[2].

Legea determină, într-o manieră generică, şi structura personalului care poate fi angajat în cadrul unui birou individual. Astfel, conform art. 12 alin. (3) din Legea nr. 188/2000, executorul judecătoresc sau executorii judecătoreşti asociaţi, titulari ai unui birou, pot angaja executori judecătoreşti stagiari, alt personal de specialitate, precum şi personal auxiliar corespunzător, necesar pentru desfăşurarea activităţii biroului.

Din norma legală rezultă cele trei categorii de persoane care pot fi angajate de către executorii judecătoreşti titulari ai unor birouri individuale sau asociate.

Astfel, *prima categorie* de personal este cea a executorilor stagiari, criteriile de încadrare în această funcţie fiind reglementate de art. 19 din Legea nr. 188/2000, analiza acestuia urmând a fi făcută la secţiunea privind statutul executorilor judecătoreşti.

---

[1] Biroul individual ca formă de bază a organizării activităţii executorilor judecătoreşti o întâlnim în toate ţările care au adoptat statutul privat de profesie liberală şi independentă. Spre pildă, în Franţa există principiul *numerus clausus* conform căruia numărul persoanelor care exercită activitatea de executare silită este limitat de dispoziţiile legii.

Astfel, persoanele care au dobândit calitatea de executor judecătoresc pot să-şi desfăşoare activitatea în cadrul unui birou individual pe care l-au achiziţionat printr-un contract cu titlu oneros sau pe care l-au dobândit prin succesiune, potrivit dispoziţiilor art. 37 şi urm. din Decretul nr. 75-770 din 14 august 1975 privind condiţiile de acces în profesia de executor judecătoresc. Însă, în prezent, prin proiectul de Lege nr. 2447 din 11 decembrie 2014, se urmăreşte eliminarea principiului *numerus clauses*, astfel încât orice persoană care îndeplineşte condiţiile legale (art. 1 din Decretul nr. 75-770 din 14 august 1975) va putea deveni executor judecătoresc şi în mod corelativ va putea fi titularizat într-un birou individual în localitatea în care va dori. A se vedea, pentru detalii, *N. Fricero*, Les institutions judiciaries, op. cit., p. 201; Les huissier de justice 2014, édition Berger-Levrault, Paris, 2013, p. 522 şi urm.; *A. Stoica*, Executorii..., op. cit., p. 109, nota 1.

[2] Potrivit dispoziţiilor art. 12 alin. (2) din Legea nr. 188/2000, urmare a asocierii în cadrul unei societăţi civile profesionale, executorul judecătoresc nu îşi pierde dreptul la biroul individual. Iar potrivit dispoziţiilor art. 43 din Statutul U.N.E.J., cu modificările ulterioare (M.Of. nr. 311 din 12 iunie 2001), biroul executorului judecătoresc şi societatea civilă profesională nu sunt persoane juridice.

Pentru formele de societăţi reglementate de sistemul francez, a se vedea *N. Fricero*, op. cit., p. 199; *R. Perrot*, Institutions judiciaries, op. cit., p. 470; *A. Stoica*, Executorii..., op. cit., p. 112-113.

A doua categorie de personal o constituie cel de specialitate, fără ca legea să facă vreo trimitere expresă la acesta. De aceea, prin personal de specialitate trebuie înţeleasă acea categorie de personal (jurişti, economişti etc.) care îndeplineşte criteriile necesare pentru buna desfăşurare a activităţii specifice biroului executorului judecătoresc.

Iar a *treia categorie* de personal ce poate fi angajat este aceea a personalului auxiliar necesar pentru desfăşurarea activităţii biroului (secretari, contabili, specialişti IT etc.).

În ceea ce priveşte numărul executorilor judecătoreşti, acesta se stabileşte şi se actualizează anual de către ministrul justiţiei, cu consultarea Consiliului U.N.E.J., prin raportare la necesităţile locale determinate de întinderea teritoriului, de volumul de activitate şi de numărul de locuitori, astfel încât la o populaţie de 15.000 de oameni să revină cel puţin un executor judecătoresc.

De precizat că art. 13 alin. (2) din Legea nr. 188/2000 prevede că numărul executorilor judecătoreşti din circumscripţia unei instanţe nu va fi mai mic de 3, iar la stabilirea numărului executorilor judecătoreşti se va ţine cont şi de numărul executorilor stagiari care au promovat examenul de definitivat[1].

Potrivit art. 13 alin. (1) din Legea nr. 188/2000 coroborat cu art. 5 din Regulament, Ministerul Justiţiei, prin direcţia de specialitate, întocmeşte evidenţa birourilor de executori judecătoreşti şi lucrările privind numirea şi încetarea funcţiei acestora.

Patrimoniul executorului judecătoresc are regimul juridic al bunurilor afectate exercitării profesiei sale, iar cel al executorilor asociaţi are regimul juridic corespunzător aportului fiecărui membru al societăţii civile profesionale fără personalitate juridică constituită în acest scop [art. 47 alin. (1) şi (2) din Statutul U.N.E.J.].

Creanţele personale ale executorilor judecătoreşti asociaţi au regimul juridic corespunzător aportului fiecărui membru al societăţii civile profesionale fără personalitate juridică constituită în acest scop, iar aceste creanţe personale ale executorilor nu pot fi realizate prin urmărirea patrimoniului biroului executorilor judecătoreşti asociaţi decât după partajul intervenit cu ceilalţi asociaţi [art. 47 alin. (3) şi (4) din Statutul U.N.E.J.].

Indiferent de forma de desfăşurare a activităţii, individual sau asociere, **atribuţiile personale şi răspunderea** pentru actele întocmite revine exclusiv executorului care le-a întocmit. Totodată, aceştia au obligaţia să respecte reglementările legale şi statutare în materie financiar-contabilă, sub sancţiunea atragerii răspunderii juridice, conform legii (art. 45 şi art. 46 din Statutul U.N.E.J.).

Toate neînţelegerile de natură patrimonială dintre executorii judecătoreşti, inclusiv cele generate de preluarea dosarelor între birourile acestora, precum şi cele privind formele asociative de desfăşurare a activităţii execuţionale se vor rezolva pe cale amiabilă, iar în caz contrar se va solicita concilierea Colegiului director al Camerei (art. 44 din Statutul U.N.E.J.).

---

[1] Pe larg, pentru numirea în posturile vacante de executor judecătoresc, a se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 126-127.

§2. Camera executorilor judecătoreşti

Cureaua de transmisie între executorii judecătoreşti, organizaţi în birouri individuale sau societăţi civile profesionale, şi U.N.E.J., care este organismul suprem de conducere al executorilor judecătoreşti, este **Camera executorilor judecătoreşti**[1].

Aceasta se organizează în circumscripţia fiecărei curţi de apel, fiind alcătuită din toţi executorii care activează în circumscripţia curţii de apel respective [art. 26 alin. (2) din Legea nr. 188/200 coroborat cu art. 27 din Statutul U.N.E.J.].

Camera executorilor judecătoreşti are personalitate juridică şi este condusă de un Colegiu director format dintr-un preşedinte, un vicepreşedinte şi 3-7 membri.

Colegiul director este ales, conform art. 28 alin. (3) din Statutul U.N.E.J., de Adunarea generală a Camerei, pe o perioadă de 3 ani, dintre membrii acelei Camere.

Preşedintele Colegiului director este ales[2] odată cu vicepreşedintele şi cu membrii Colegiului, de către Adunarea generală a Camerei [art. 27 alin. (3) din Legea nr. 188/2000 coroborat cu art. 32 din Statutul U.N.E.J].

Adunarea generală a Camerei are următoarele atribuţii principale:

a) alege şi revocă Preşedintele Colegiului director;

b) alege şi revocă membri Colegiului director şi reprezentantul Camerei în Consiliul U.N.E.J.;

c) alege şi revocă Comisia de cenzori;

d) aprobă bugetul anual de venituri şi cheltuieli al Camerei şi raportul Comisiei de cenzori;

e) stabileşte cotele de contribuţie ale executorilor judecătoreşti la Cameră;

f) aprobă propunerile Colegiului director cu privire la structura organizatorică;

g) alege şi revocă reprezentanţii Camerei în Consiliul Uniunii, în Comisia Superioară de Disciplină şi în Consiliul de disciplină al Camerei;

h) desemnează membrii comisiilor de organizare a alegerilor organelor de conducere la nivelul Camerelor;

---

[1] În sistemul francez, datorită organizării administrativ-teritoriale, există două categorii de camere: departamentale şi regionale.

Camera departamentală este compusă din toţi executorii judecătoreşti care îşi au sediul într-un departament. Departamentul este unitatea administrativ-teritorială similară cu judeţul din ţara noastră. Actualmente, Franţa este formată din 101 departamente grupate la rândul lor în 22 de regiuni metropolitane şi 5 regiuni de peste mări.

Camera regională este compusă din totalitatea executorilor judecătoreşti care îşi desfăşoară activitatea în raza teritorială a unei curţi de apel, şi apără drepturile şi reprezintă interesele comune ale acestora.

Pentru detalii privind atribuţiile camerelor departamentale şi regionale, a se vedea Les huissier de justice 2014, op. cit., p. 512-517.

[2] Potrivit art. 36 alin. (2) din Statutul U.N.E.J., funcţia de Preşedinte al Colegiului director al Camerei poate fi exercitată pentru un număr nelimitat de mandate, durata unui mandat fiind de 3 ani.

i) îndeplineşte orice alte atribuţii prevăzute de Legea nr. 188/2000, de Regulamentul de aplicare a legii şi de Statutul U.N.E.J.

Adunarea generală a Camerei se întruneşte semestrial în şedinţă ordinară şi ori de câte ori este necesar în şedinţă extraordinară, la convocarea Preşedintelui Camerei, a Colegiului director sau la cererea a cel puţin o treime din numărul total al membrilor săi ori la solicitarea Consiliului U.N.E.J.

Adunarea generală ordinară a Camerei se convoacă cu cel puţin 5 zile înainte de data stabilită pentru ţinerea acesteia, iar Adunarea generală extraordinară se face cu cel puţin 3 zile înainte, prin înştiinţarea membrilor săi, cu menţionarea datei şi a locului desfăşurării, prezenţa la adunările generale ale Camerei fiind obligatorie pentru toţi executorii din respectiva circumscripţie.

Adunarea generală a Camerei este legal constituită şi poate delibera în mod valabil în prezenţa majorităţii membrilor săi, iar în cazul în care nu se poate întruni numărul legal, Colegiul director, de faţă cu cei prezenţi la adunarea generală, stabileşte o nouă dată pentru Adunarea generală a Camerei, în termen de cel mult 7 zile. Hotărârile Adunării generale a Camerei se adoptă cu majoritatea membrilor prezenţi.

Atribuţiile Colegiului director al Camerei le regăsim în prevederile art. 35 din Statutul U.N.E.J., precum şi într-o formă restrânsă în dispoziţiile art. 28 din Legea nr. 188/2000, iar în cele ce urmează vom enumera atribuţiile prevăzute de Statut, fiind cele care dezvoltă exhaustiv activitatea Colegiului:

a) primeşte cererile solicitanţilor pentru ocuparea posturilor de executor judecătoresc, împreună cu documentele necesare în acest scop, inclusiv dovada achitării taxei de înscriere şi participarea la concurs sau examen, şi le înaintează Consiliului Uniunii, cu dovada achitării de către Cameră a cotei de 80% din taxa specificată în contul U.N.E.J. cu cel puţin 10 zile înaintea datei stabilite pentru concurs, dacă sunt îndeplinite cerinţele prevăzute de lege;

b) primeşte contestaţiile formulate împotriva rezultatelor concursului privind admiterea în profesie şi le înaintează Consiliului Uniunii;

c) verifică dacă sediul biroului executorului judecătoresc dispune de spaţiu corespunzător şi dotări necesare desfăşurării activităţii şi conservării arhivei în bune condiţii;

d) stabileşte cuantumul taxei pentru primirea avizului de înscriere a biroului executorului judecătoresc la curtea de apel, taxa ce se face venit la bugetul Camerei;

e) eliberează avizul pentru înscrierea biroului executorului judecătoresc la curtea de apel, după îndeplinirea condiţiilor legale şi statutare;

f) primeşte certificatul de înregistrare a birourilor executorilor judecătoreşti eliberat de prim-grefierul curţii de apel şi îl comunică, de îndată, compartimentului de specialitate din cadrul Ministerului Justiţiei şi Consiliului Uniunii;

g) avizează cererile de angajare ale executorilor judecătoreşti stagiari de către executorul judecătoresc care a solicitat postul de stagiar şi verifică semestrial stadiul pregătirii şi al formării profesionale a executorilor judecătoreşti stagiari;

h) soluţionează sesizările formulate împotriva executorilor judecătoreşti şi propune, după caz, luarea măsurilor legale şi statutare;

i) deleagă, în cazurile prevăzute de lege şi de regulament, un executor judecătoresc din aceeaşi circumscripţie a judecătoriei sau dintr-o altă circumscripţie, care va

asigura funcţionarea unui birou al executorilor judecătoreşti pentru îndeplinirea actelor care sunt de competenţa teritorială a acelui birou;

j) informează Uniunea în legătură cu activitatea birourilor executorilor judecătoreşti asupra numărului necesar de executori judecătoreşti şi de executori judecătoreşti stagiari;

k) reprezintă Camera în relaţiile cu terţii prin Preşedinte, iar în lipsa acestuia prin Vicepreşedinte;

l) difuzează Buletinul informativ al executorilor judecătoreşti şi aduce la cunoştinţa executorilor din circumscripţia sa măsurile privind unificarea practicii execuţionale;

m) desemnează executorii judecătoreşti din cadrul Colegiului director care vor efectua controlul dispus de Consiliul Uniunii;

n) întocmeşte şi ţine evidenţa cauzelor execuţionale înregistrate în întreaga circumscripţie teritorială;

o) ţine evidenţa veniturilor şi cheltuielilor Camerei şi a contribuţiei membrilor săi, aprobă şi cuprinde în buget cheltuielile necesare asigurării pregătirii profesionale a membrilor săi, a schimburilor de experienţă cu alte Camere din ţară, precum şi a organizării de activităţi culturale, turistice şi sportive, prezentând Adunării generale a Camerei rapoarte în acest sens;

p) asigură, prin personalul propriu de specialitate şi administrativ, efectuarea lucrărilor de personal, a dosarelor de pensii şi lucrărilor legate de acordarea concediilor şi a altor drepturi de asistenţă socială privind executorii judecătoreşti şi personalul angajat;

q) stabileşte indemnizaţia Preşedintelui şi Vicepreşedintelui, celorlalţi membri ai Colegiului director al Camerei şi a reprezentantului Camerei în Consiliul U.N.E.J., atunci când acesta participă la şedinţele Colegiului director, precum şi salarizarea personalului angajat;

r) avizează cererile de asociere şi încetare a asocierii executorilor judecătoreşti care au sediul biroului în circumscripţia aceleiaşi curţi de apel;

s) îndeplineşte orice alte atribuţii prevăzute de Legea nr. 188/2000, de Regulamentul de aplicare a legii, precum şi de Statutul U.N.E.J.

Potrivit art. 36 alin. (1) din Statutul U.N.E.J., **atribuţiile Preşedintelui Colegiului director al Camerei** sunt următoarele:

a) reprezintă Camera în raporturile cu terţii;

b) aduce la îndeplinire hotărârile Colegiului director al Camerei şi rezolvă lucrările curente;

c) angajează personalul de specialitate şi administrativ al Camerei cu avizul Colegiului director;

d) convoacă şi conduce şedinţele Adunării generale a Camerei şi ale Colegiului director al Camerei, prezentând periodic rapoarte de activitate şi propuneri pentru îmbunătăţirea activităţii;

e) ordonanţează cheltuielile bugetare ale Camerei aprobate de Colegiul director;

f) participă de drept la şedinţele ordinare şi extraordinare ale Consiliului Uniunii;

g) îndeplineşte orice alte atribuţii prevăzute de lege, de regulament şi de prezentul statut.

Atribuţiile Preşedintelui Colegiului director pot fi exercitate şi de Vicepreşedinte, atunci când Preşedintele lipseşte.

De precizat că fiecare Cameră a executorilor judecătoreşti are un reprezentant în Consiliul Uniunii, reprezentant ce are următoarele drepturi şi obligaţii:

a) participă de drept la şedinţele Colegiului director al Camerei;

b) are acces la toate documentele Camerei;

c) are dreptul la o îndemnizaţie stabilită de Consiliul Uniunii;

d) participă din partea Camerei la toate şedinţele Consiliului U.N.E.J.;

e) prezintă Consiliului Uniunii, propunerile Adunării generale a Camerei şi a Colegiului director, apărând interesele acestora;

f) informează cu regularitate Adunarea generală şi Colegiul director al Camerei despre toate hotărârile adoptate de Consiliul Uniunii;

g) îndeplineşte orice alte atribuţii stabilite de Adunarea generală a Camerei.

În situaţia în care reprezentantul Camerei în Consiliul U.N.E.J. este în imposibilitate de a participa la şedinţele Consiliului Uniunii, va putea fi substituit de către Preşedintele sau Vicepreşedintele Colegiului director al Camerei.

În cadrul Camerei executorilor judecătoreşti, mai funcţionează şi alte organe cu caracter independent: **Comisia de cenzori** şi **Consiliul de disciplină**, pentru că, prin rolul şi atribuţiile lor, acestea nu se pot circumscrie noţiunii de organe de conducere.

Comisia de cenzori a Camerei este compusă din 3 membri aleşi din rândul executorilor judecătoreşti, având ca atribuţii verificarea modului de executare a bugetului Camerei, precum şi prezentarea unui raport anual Adunării generale a Camerei.

Pentru a putea aduce la îndeplinire aceste atribuţii, personalul cu atribuţii financiar-contabile al Camerei are obligaţia să pună la dispoziţia Comisiei de cenzori toate evidenţele şi datele pentru efectuarea verificărilor.

Consiliul de disciplină al Camerei este format din 3 membri, precum şi 3 supleanţi[1], aleşi de Adunarea generală a Camerei, pe o perioadă de 3 ani.

După confirmarea de către Colegiul director al Camerei, Consiliul de disciplină îşi desemnează preşedintele şi vicepreşedintele, iar activitatea consiliului se desfăşoară în mod independent fără să se subordoneze Colegiului director al Camerei.

Competenţa de judecată a Consiliului de disciplină al Camerei comportă asupra abaterilor săvârşite de executorii judecătoreşti din raza respectivei Camere, abateri prevăzute de art. 47 din Legea nr. 188/2000.

În fine, trebuie precizat faptul că alegerea Preşedintelui, a Vicepreşedintelui şi a reprezentanţilor în Consiliului U.N.E.J. şi în Consiliul de disciplină al Camerei, precum şi a membrilor Colegiului director al Camerei se face de către Adunarea Generală a Camerei prin vot secret, cu majoritatea simplă dintre membrii Camerei cu

---

[1] Art. 61 alin. (4) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 188/2000 prevede că, în situaţii excepţionale, atunci când Consiliul de disciplină nu se poate constitui în mod legal, preşedintele Comisiei superioare de disciplină de la nivelul U.N.E.J. va asigura legala constituire a acestuia prin delegarea unui număr corespunzător de membri ai comisiei din cadrul membrilor supleanţi.

o vechime neîntreruptă în profesia de executor judecătoresc de cel puțin 7 ani[1] și care îndeplinesc condițiile prevăzute de art. 15 lit. c) din Legea nr. 188/2000[2].

§3. Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești (U.N.E.J.)

La nivel național, organul reprezentativ al profesiei este Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești (U.N.E.J.), organizație profesională cu personalitate juridică, compusă din toți executorii judecătorești numiți prin ordin al ministrului justiției (art. 29 din Legea nr. 188/2000).

Așadar, din U.N.E.J., fac parte doar executorii judecătorești definitivi, pentru că doar aceștia sunt numiți în funcție de către ministrul justiției, nu și executorii judecătorești stagiari[3].

Principalul scop al U.N.E.J. este de a asigura prestigiul și autoritatea profesiei de executor judecătoresc, acționând ca reprezentant principal pentru apărarea intereselor profesionale ale membrilor săi.

În acest sens, se apreciază că U.N.E.J. este un stabiliment de *utilitate publică*, căruia i s-au stabilit prin lege prerogative de putere publică, adică de atribuții pe linia prestării unui serviciu public de interes național care vizează dreptul fundamental al cetățeanului la un proces echitabil, drept care include, după cum am arătat în debutul prezentului capitol, și punerea în executare a hotărârilor judecătorești, astfel cum este stabilit în art. 21 alin. (3) din Constituția României și prin art. 6 parag. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului.

Organele de conducere ale U.N.E.J. sunt: Congresul, Consiliul și Președintele. De asemenea, conducerea curentă a U.N.E.J. este asigurată de Biroul executiv compus din Președinte, cei 2 Vicepreședinți și 2 membri ai Consiliului Uniunii.

Uniunea are patrimoniu, buget, sigiliu și siglă proprii, precum și personal de specialitate, necesar pentru buna desfășurare a activității, sediul principal al acestui organism profesional fiind la București[4].

În cadrul U.N.E.J. este organizată și funcționează Casa de asigurări pentru asigurarea de răspundere civilă a executorilor judecătorești, precum și Registrul electronic de publicitate al vânzării bunurilor supuse executării silite, care funcționează ca un sistem informatic prin intermediul căruia toți executorii judecătorești efectuează publicitatea la nivel național a vânzării bunurilor mobile cu valoare mai mare de 2.000 lei și a bunurilor imobile aflate în procedura de executare silită.

---

[1] Prin Hotărârea Congresului U.N.E.J. nr. 10/2013, perioada minimă cerută pentru a putea fi ales în organele de conducere ale profesiei a fost redusă de la 10 ani la 7 ani.

[2] Art. 15 lit. c) din Legea nr. 188/2000 impune obligativitatea ca executorul judecătoresc să fie licențiat în drept.

[3] Conform art. 12 alin. (1) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 188/2000, stagiul reprezintă perioada premergătoare dobândirii calității de executor judecătoresc, având drept scop pregătirea profesională a executorului judecătoresc la începutul exercitării profesiei.

[4] Organigrama personalului auxiliar de specialitate, precum și remunerația acestora, se stabilește de către Președinte, cu aprobarea Consiliului U.N.E.J.

Totodată, în mod similar cu alte profesii juridice, în vederea efectuării pregătirii şi perfecţionării continue a executorilor judecătoreşti, s-a creat Centrul Naţional de Pregătire şi Perfecţionare a Executorilor Judecătoreşti[1], fiind subordonat şi finanţat de către Consiliul U.N.E.J.

§4. Congresul U.N.E.J.

Fiind cel mai important organism de conducere la nivel naţional al profesiei, Congresul U.N.E.J. este constituit din preşedintele şi vicepreşedinţii Uniunii, delegaţi ai fiecărei Camere a executorilor judecătoreşti, conform normei de reprezentare stabilite prin statut, preşedinţii şi vicepreşedinţii Camerelor executorilor judecătoreşti şi ceilalţi membri ai Consiliului U.N.E.J. [art. 16 alin. (1) din Statut].

Congresul Uniunii se poate întruni în şedinţă ordinară sau extraordinară, după caz.

În şedinţa ordinară, se întruneşte anual la convocarea Consiliului Uniunii, în termen de 7 zile de la data adoptării hotărârii de convocare şi se va ţine în termen de cel puţin o lună şi de cel mult două luni de la data convocării. Camerele executorilor judecătoreşti vor fi înştiinţate în scris şi prin publicarea într-un ziar central, acestea având obligaţia să afişeze data convocării şi ordinea de zi la sediul lor şi la instanţele judecătoreşti din circumscripţia în care funcţionează.

De asemenea, Camerele executorilor judecătoreşti au obligaţia să îşi aleagă delegaţii cu cel puţin 10 zile înainte de Congresul U.N.E.J.

Congresul este legal constituit în prezenţa a două treimi din numărul membrilor şi adoptă hotărâri cu votul majorităţii membrilor prezenţi.

În situaţia neîntrunirii cvorumului necesar, se va face o nouă convocare a Congresului în aceleaşi condiţii, peste cel mult o lună. La această a doua convocare, Congresul este legal constituit prin prezenţa majorităţii delegaţilor. Dacă nici atunci nu se realizează cvorumul legal, Congresul se amână din nou urmând a fi reconvocat de fiecare dată până la realizarea cvorumului prevăzut anterior.

În şedinţa extraordinară, Congresul se convoacă tot de către Consiliul Uniunii, însă la cererea unei treimi din numărul membrilor Camerelor executorilor judecătoreşti sau la cererea majorităţii colegiilor directoare ale acestor Camere.

Convocarea congresului extraordinar se face în termen de 7 zile de la data îndeplinirii condiţiilor legale anterior menţionate, şi se va ţine în termen de maxim 30 de zile de la data convocării.

---

[1] Iniţial a purtat denumirea de Centrul Academic de Pregătire, Formare şi Perfecţionare a Executorilor Judecătoreşti, actuala denumire fiind adoptată prin Hotărârea nr. 46 din 13 iulie 2007 a Consiliului U.N.E.J.

Art. 32 alin. (1) din Legea nr. 188/2000 prevede atribuţiile[1] Congresului U.N.E.J., în sensul că acesta:

a) adoptă Statutul Uniunii şi pe cel al Casei de asigurări;

b) alege Preşedintele şi Vicepreşedinţii Consiliului U.N.E.J., precum şi alte organe stabilite prin Statut;

c) alege Comisia de cenzori şi Consiliul de conducere ale Casei de asigurări;

d) alege şi revocă membrii Comisiei superioare de disciplină, fiecare Cameră a executorilor judecătoreşti având dreptul la câte un reprezentant;

e) analizează şi aprobă raportul anual al Consiliului Uniunii;

f) aprobă bugetul U.N.E.J. şi al Casei de asigurări;

g) îndeplineşte orice alte atribuţii prevăzute de lege, de regulamentul de aplicare a acesteia sau de statut;

Potrivit art. 32 alin. (2) din Legea nr. 188/2000, Congresul U.N.E.J. adoptă hotărâri, cu caracter individual sau normativ, fiind obligatorii pentru toţi membrii acesteia.

§5. Consiliul U.N.E.J.

În conformitate cu dispoziţiile art. 33 din Legea nr. 188/2000 coroborat cu art. 19 din Statut, Consiliul Uniunii Naţionale a Executorilor Judecătoreşti este constituit din

---

[1] În plus, faţă de redactarea dispoziţiilor art. 32 alin. (1) din Legea nr. 188/2000, Statutul U.N.E.J. în art. 18 alin. (1) circumstanţiază şi detaliază atribuţiile Congresului U.N.E.J., respectiv:

a) adoptă Statutul Uniunii şi Statutul Casei de Asigurări a Executorilor Judecătoreşti;

b) alege/revocă preşedintele şi cei 2 vicepreşedinţi ai Consiliului Uniunii;

c) alege/revocă Comisia de cenzori şi Consiliul de conducere al Casei de Asigurări a Executorilor Judecătoreşti;

d) validează şi revocă membrii Comisiei superioare de disciplină, care va fi compusă din 15 membri din Camere diferite, fără ca aceştia să deţină sau să ocupe funcţii eligibile la orice nivel al Uniunii sau al Camerelor;

e) analizează şi aprobă raportul de activitate anual al Consiliului Uniunii;

f) aprobă bugetul Uniunii şi al Casei de Asigurări a Executorilor Judecătoreşti;

g) analizează şi aprobă raportul anual al Comisiei superioare de disciplină şi raportul anual al Casei de Asigurări a Executorilor Judecătoreşti;

h) analizează şi aprobă raportul anual al Comisiei de cenzori a Uniunii şi raportul anual al Comisiei de cenzori a Casei de Asigurări a Executorilor Judecătoreşti;

i) alege/revocă directorul şi secretarul Centrului Naţional de Pregătire şi Perfecţionare a Executorilor Judecătoreşti pentru un mandat de 3 ani;

j) aprobă Codul deontologic al executorului judecătoresc;

k) aprobă Regulamentul de organizare şi funcţionare al Comisiei superioare de disciplină;

l) îndeplineşte orice alte atribuţii prevăzute de Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătoreşti, republicată cu modificările şi completările ulterioare, denumită în continuare lege, de Regulamentul de punere în aplicare a Legii nr. 188/2000 privind executorii judecătoreşti, aprobat prin O.M.J. nr. 210/2001, cu modificările şi completările ulterioare, denumit în continuare regulament, sau de prezentul statut.

reprezentanţi ai fiecărei Camere a executorilor judecătoreşti, potrivit normei de reprezentare stabilită prin Statut, dintre care sunt aleşi de către Congres, Preşedintele şi cei doi Vicepreşedinţi.

Conform art. 97 din Regulament, mandatul preşedintelui şi al celor doi vicepreşedinţi este de 3 ani, putând fi realeşi o singură dată.

Consiliul Uniunii se întruneşte, de regulă, trimestrial sau ori de câte ori este convocat de preşedinte, putând delibera în mod legal doar cu participarea a cel puţin două treimi din numărul membrilor săi. Hotărârile Consiliului Uniunii se adoptă cu majoritatea voturilor exprimate.

Atribuţiile Consiliului U.N.E.J. sunt prevăzute de art. 34 din Legea nr. 188/2000 şi de art. 21 din Statut[1], respectiv:

a) solicită ministrului justiţiei numirea, suspendarea, revocarea ori încetarea funcţiei de executor judecătoresc;

b) întocmeşte Tabloul executorilor judecătoreşti, care se va publica în Monitorul Oficial al României, Partea I, şi se actualizează anual;

c) propune ministrului justiţiei numărul necesar de birouri de executori judecătoreşti şi condiţiile de desfăşurare a următoarelor examene sau concursuri:

(i) admitere în profesie pentru executorii judecătoreşti stagiari;

(ii) definitivat, pentru executorii judecătoreşti stagiari;

(iii) schimbări de sediu dintr-o circumscripţie în alta;

(iv) admitere în profesia de executor judecătoresc pentru persoanele care au exercitat timp de 3 ani funcţii de specialitate juridică;

d) avizează proiectul de modificare şi/sau completare a regulamentului;

e) înaintează ministrului justiţiei propuneri de modificare şi completare a regulamentului;

f) aprobă proiectul de modificare şi/sau completare a Statutului Uniunii între congrese, după consultarea Adunărilor generale ale Camerelor;

g) soluţionează contestaţiile şi plângerile prealabile formulate împotriva hotărârilor Consiliului Uniunii;

h) exercită controlul actelor de procedură întocmite de un executor judecătoresc în cadrul unui dosar de executare;

i) aprobă proiectele de modificare şi/sau completare aduse actelor normative care reglementează activitatea de executare silită, statutul profesiei de executor judecătoresc, sau formulează puncte de vedere pe marginea proiectelor de modificare şi/sau completare a oricăror acte normative care au incidenţă în domeniul de activitate al executorilor judecătoreşti;

j) adoptă hotărâri de îndrumare în vederea unificării practicii execuţionale;

k) avizează cererile executorilor judecătoreşti care solicită dobândirea calităţii de administrator şi lichidator al procedurii insolvenţei persoanelor fizice;

l) avizează cererile executorilor judecătoreşti de schimbare a sediului biroului dintr-o circumscripţie în alta;

---

[1] Astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 4 din Hotărârea nr. 13/2015 a Congresului U.N.E.J.

m) repartizează executorii judecătoreşti care au promovat examenul de admitere ca stagiar ţinând cont de media şi opţiunea candidaţilor, precum şi de posturile vacante de executor judecătoresc stagiar;

n) reprezintă Uniunea în raporturile cu terţii pe plan intern şi internaţional, prin preşedinte sau, în lipsa acestuia, prin unul din cei 2 vicepreşedinţi;

o) aprobă încheierea de protocoale de colaborare cu instituţii sau autorităţi publice ori cu orice entităţi cu atribuţii în domeniu, prin preşedinte sau, în lipsa acestuia, prin unul din cei 2 vicepreşedinţi;

p) stabileşte şi aprobă cuantumul cotelor de contribuţie ale executorilor judecătoreşti la Uniune şi la Casa de Asigurări a Executorilor Judecătoreşti;

q) aprobă taxele aferente organizării şi susţinerii cursurilor de pregătire profesională a executorilor judecătoreşti;

r) întocmeşte regulamentul de organizare şi funcţionare al Comisiei superioare de disciplină, pe care îl propune spre aprobare Congresului U.N.E.J.;

s) stabileşte şi aprobă modelul sigiliului executorilor judecătoreşti, al siglei şi al emblemei Uniunii, modelul ştampilei, al firmelor destinate birourilor de executori judecătoreşti şi Camerelor, precum şi al legitimaţilor executorilor judecătoreşti;

s) exercită cel puţin o dată la 2 ani controlul profesional-administrativ asupra Camerelor şi asupra birourilor executorilor judecătoreşti, efectuând controlul actelor de procedură întocmite de către executorii judecătoreşti, în limitele prevăzute de dispoziţiile legale în materie, calitatea acestora, conservarea arhivei, gestiunea financiar-contabilă şi conduita executorilor în îndeplinirea atribuţiilor profesionale;

t) stabileşte şi aprobă indemnizaţiile de conducere ale preşedintelui şi vicepreşedinţilor Consiliului Uniunii, ale organelor de conducere ale Casei de Asigurări, ale organelor de conducere şi membrilor Comisiei Ştiinţifice ale Centrului Naţional de Pregătire şi Perfecţionare a Executorilor Judecătoreşti, ale organelor de control ale Consiliului Uniunii, precum şi indemnizaţiile de şedinţă ale membrilor Consiliului Uniunii;

t) aprobă formatorii Centrului Naţional de Pregătire şi Perfecţionare a Executorilor Judecătoreşti la propunerea conducătorului ştiinţific şi indemnizaţiile acestora la propunerea conducerii Centrului;

u) numeşte şi revocă din funcţie conducătorul ştiinţific al Centrului Naţional de Pregătire şi Perfecţionare a Executorilor Judecătoreşti, precum şi pe membrii Comisiei ştiinţifice a acestuia;

v) aprobă regulamentul de organizare şi funcţionare al Comisiei de cenzori a Uniunii şi al Comisiei de cenzori a Casei de asigurări;

w) aprobă organigrama şi statul de funcţii ale personalului de specialitate şi administrativ al Uniunii şi al Casei de Asigurări;

x) desemnează 2 dintre membri săi să facă parte din Biroul executiv al Consiliului Uniunii;

y) repartizează sarcini şi responsabilităţi Biroului executiv al Consiliului Uniunii;

z) organizează şi coordonează activitatea de editare a Buletinului executorilor judecătoreşti din România;

aa) aprobă programul de pregătire şi perfecţionare a executorilor judecătoreşti şi proiectul de venituri şi cheltuieli al Centrului Naţional de Pregătire şi Perfecţionare a

executorilor Judecătoreşti, care va face parte integrantă din bugetul consolidat al U.N.E.J.;

ab) realizează şi asigură managementul activităţilor de pregătire profesională continuă;

ac) aprobă modulele de pregătire profesională, numărul de participanţi şi perioada de desfăşurare, înaintate de conducerea Centrului Naţional de Pregătire şi Perfecţionare a Executorilor Judecătoreşti;

ad) consultă Comisia ştiinţifică a Centrului Naţional de Pregătire şi Perfecţionare a Executorilor Judecătoreşti în probleme de modificări legislative, analize ştiinţifice şi studii comparative în ceea ce priveşte orice aspecte consideră a fi necesare privind activitatea de executare silită sau statutul executorilor judecătoreşti;

ae) aprobă afilierea Uniunii la organizaţiile profesionale internaţionale ale executorilor judecătoreşti şi cotele de contribuţie la acestea;

af) aprobă planul anual de control;

ag) acceptă donaţiile şi legatele făcute Uniunii şi aprobă sponsorizări;

ah) stabileşte cuantumul taxelor de înscriere şi participare la examenele şi concursurile profesionale;

ai) aprobă, pentru cazuri temeinic justificate, restituirea, în tot sau în parte, a taxelor de înscriere şi participare la examenele şi concursurile profesionale;

aj) stabileşte cuantumul indemnizaţiilor acordate membrilor comisiilor de examen şi concursuri profesionale;

ak) desemnează membrii comisiilor de organizare a alegerilor organelor de conducere la nivelul U.N.E.J.;

al) întocmeşte şi actualizează permanent listele cuprinzând:

(i) executorii judecătoreşti aflaţi în stare de incompatibilitate, indicând temeiul legal al incompatibilităţii;

(ii) executorii judecătoreşti care sunt suspendaţi din funcţie în temeiul art. 24 lit. a) şi b) teza a II-a şi lit. c)-e) din Legea nr. 188/2000;

(iii) executorii judecătoreşti stagiari, indicând biroul în care sunt angajaţi şi data încheierii contractului individual de muncă;

(iv) executorii judecătoreşti a căror calitate a încetat şi temeiul legal al încetării;

(v) situaţia controalelor profesionale efectuate;

(vi) situaţia privind sancţiunile disciplinare aplicate executorilor judecătoreşti;

am) aprobă cererile de asociere şi încetare a asocierii executorilor judecătoreşti care nu au sediul biroului în circumscripţia aceleiaşi curţi de apel;

an) stabileşte şi actualizează anual cuantumul cheltuielilor de executare;

ao) îndeplineşte orice alte atribuţii prevăzute de Legea nr. 188/2000, de Regulament şi de Statut.

Conform art. 98 din Regulament, Consiliul Uniunii va înainta ministrului justiţiei şi direcţiei de specialitate, la începutul fiecărui an, o informare cu privire la activitatea executorilor judecătoreşti desfăşurată în anul precedent, cuprinzând datele statistice, aspecte rezultate din verificările efectuate, măsurile luate pentru înlăturarea deficienţelor constatate, precum şi propuneri de îmbunătăţire a activităţii sub aspect legislativ şi administrativ.

§6. Biroul executiv al Consiliului U.N.E.J.

Acest for de conducere este compus din preşedinte, doi vicepreşedinţi şi doi membrii ai Consiliului U.N.E.J., desemnaţi de către acesta.

Potrivit dispoziţiilor art. 23 din Statut, Biroul executiv al Consiliului Uniunii are următoarele atribuţii:

a) asigură activitatea permanentă a Consiliului U.N.E.J.;

b) pregăteşte proiectele de documente ce vor fi prezentate spre dezbatere şi aprobare Consiliului Uniunii;

c) ia orice măsuri urgente ce se impun cu privire la activitatea de executare silită şi la statutul executorului judecătoresc, în perioada cuprinsă între şedinţele Consiliului Uniunii;

d) elaborează proiectul raportului anual de activitate al Uniunii;

e) elaborează proiectul de buget al Uniunii;

f) propune Consiliului cotele de contribuţie ale executorilor judecătoreşti la Uniune, în raport cu venitul realizat de aceştia;

g) propune Consiliului Uniunii cotele de contribuţie ale executorilor judecătoreşti la Casa de Asigurări a Executorilor Judecătoreşti, pentru garantarea responsabilităţii civile a acestora;

h) elaborează şi supune aprobării Consiliului Uniunii planul anual de control;

g) ţine evidenţa executorilor judecătoreşti şi a birourilor de executori judecătoreşti şi centralizează datele statistice privind activitatea execuţională pe baza rapoartelor anuale ale Camerelor;

h) duce la îndeplinire hotărârile Consiliului Uniunii şi exercită orice alte atribuţii stabilite de acesta.

În fine, în exercitarea atribuţiilor ce îi revin, Biroul executiv al Consiliului Uniunii emite decizii.

§7. Preşedintele U.N.E.J.

Art. 33 alin. (2) din Legea nr. 188/2000 prevede că preşedintele reprezintă U.N.E.J. în raporturile cu terţii, pe plan intern şi internaţional.

Însă, într-o manieră detaliată, art. 24 din Statut prevede atribuţiile preşedintelui Uniunii:

a) reprezintă Uniunea în raporturile cu autorităţile publice din România, cu organizaţiile guvernamentale şi neguvernamentale, cu cele profesionale şi cu alte persoane juridice, interne şi internaţionale;

b) stabileşte atribuţiile celor 2 Vicepreşedinţi ai Consiliului Uniunii, precum şi ale celor 2 membri ai Biroului executiv;

c) angajează personalul de specialitate şi administrativ al Uniunii şi stabileşte prin negociere salariile acestora, cu respectarea organigramei şi a statului de funcţii, aprobate de către Consiliul Uniunii;

d) convoacă, prin intermediul Camerelor, şi conduce şedinţele Congresului, ale Consiliului Uniunii şi ale Biroului executiv, comunicând în acest sens ordinea de zi;

e) ordonanţează cheltuielile bugetare ale Uniunii;

f) comunică executorilor judecătoreşti, prin intermediul Camerelor, toate actele cu caracter normativ adoptate de Consiliul Uniunii şi deciziile Biroului executiv;

g) coordonează activitatea tuturor entităţilor înfiinţate în cadrul Uniunii;

h) exercită orice alte atribuţii prevăzute de lege, de regulament sau de statut.

În situaţiile în care preşedintele U.N.E.J. lipseşte, acesta va fi reprezentat de unul dintre cei doi vicepreşedinţi, pe care îl va desemna în acest scop.

Funcţiile de preşedinte şi de vicepreşedinte se exercită pentru un mandat de 3 ani, legea permiţând un maxim de două mandate, care pot fi succesive.

De precizat că, în conformitate cu dispoziţiile art. 24 alin. (3) din Statut, mandatul nefinalizat se consideră efectuat şi va fi continuat de către un delegat interimar desemnat de Consiliul Uniunii.

În exercitarea atribuţiilor sale, preşedintele U.N.E.J. emite dispoziţii, iar pe perioada mandatului, funcţia de executor judecătoresc nu se suspendă, atât preşedintele, cât şi cei doi vicepreşedinţi având obligaţia, conform art. 24 alin. (5) din Statut, să şi-o exercite[1].

§8. Comisia de cenzori a U.N.E.J.

Conform art. 25 din Statut, Comisia de cenzori a Uniunii este compusă din trei membri, dintre care doi executori judecătoreşti aleşi de Congresul Uniunii şi un expert contabil desemnat de Consiliul U.N.E.J.

Cenzorii nu pot îndeplini mai mult de două mandate, durata unui mandat fiind de 3 ani.

Aceştia îşi desfăşoară activitatea potrivit regulamentului propriu, aprobat de Consiliul Uniunii.

---

[1] În doctrină, se apreciază că această dispoziţie statutară este criticabilă datorită faptului că preşedintele şi vicepreşedinţii Uniunii nu pot fi obligaţi să-şi exercite şi funcţia de executor judecătoresc pe perioada mandatului, datorită faptului că sediul U.N.E.J. fiind la Bucureşti, iar sediul biroului executorului judecătoresc al acestora poate fi în altă localitate. Dispoziţiile statutare criticate blochează practic dezvoltarea profesiei, aceştia neputându-şi desfăşura în bune condiţiuni activitatea nici la biroul profesional şi nici la sediul Uniunii – a se vedea *I. Gârbuleţ*, Organizarea..., op. cit., p. 95-96.

Totuşi, acelaşi autor vine şi cu o propunere *de lege ferenda* cu privire la această chestiune, în sensul reglementării unui nou caz de suspendare a executorului judecătoresc din profesie pe durata exercitării mandatului de preşedinte sau de vicepreşedinte, astfel încât aceştia să-şi poată desfăşura în exclusivitate funcţia pentru care au fost aleşi.

În opinia noastră, propunerea *de lege ferenda* este la rândul ei criticabilă, în sensul că nu trebuie îngrădit dreptul celor aleşi în funcţiile de conducere ale U.N.E.J. de a-şi exercita profesia de bază. De aceea, considerăm că pentru orice funcţie de conducere în Cadrul Uniunii, nu doar pentru cea de preşedinte sau de vicepreşedinte U.N.E.J. (preşedinte de Cameră, Preşedintele Casei de Asigurări, directorul Centrului Naţional de Pregătire şi Perfecţionare etc.) ar trebui lăsată opţiunea de a se suspenda sau nu, pe perioada mandatului pentru care au fost aleşi, din funcţia de executor judecătoresc.

Potrivit art. 25 alin. (4) din Statut, calitatea de cenzor este incompatibilă cu orice altă funcţie eligibilă în cadrul Uniunii.

§9. Comisia Superioară de Disciplină a U.N.E.J.

Comisia Superioară de Disciplină din cadrul U.N.E.J. poate fi asimilată unei instanţe de control judiciar, atribuţiile sale fiind de a judeca contestaţiile formulate împotriva hotărârilor Consiliilor de Disciplină ale Camerelor executorilor judecătoreşti.

Membrii acestei comisii sunt aleşi şi revocaţi de către Congresul U.N.E.J., conform art. 32 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 188/2000, fiecare Cameră având dreptul la câte un reprezentant.

După cum am menţionat anterior, având 15 Camere ale executorilor judecătoreşti, în mod corelativ Comisia Superioară de Disciplină este formată din 15 membri – executori judecătoreşti, din care un preşedinte şi doi vicepreşedinţi.

Din punct de vedere procedural, pentru soluţionarea unei contestaţii formulate de partea nemulţumită împotriva hotărârii dispuse de Consiliul de disciplină al unei Camere, preşedintele Comisiei Superioare de Disciplină va constitui completul de judecată format din 5 membri ai Comisiei şi un membru supleant.

De precizat că din completul de judecată astfel constituit nu va face parte executorul judecătoresc, reprezentant al Camerei din care face parte executorul judecătoresc împotriva căruia a fost demarată acţiunea disciplinară.

În fine, trebuie spus că în exercitarea atribuţiunilor sale, Comisia Superioară de Disciplină din cadrul U.N.E.J. adoptă hotărâri care au caracter definitiv la nivelul Uniunii, însă acestea pot fi atacate cu contestaţie la Curtea de Apel, în baza art. 48 alin. (5) din Legea nr. 188/2000[1].

Secţiunea a 7-a. Statutul executorului judecătoresc

Precizări prealabile

Potrivit art. 12 din Statut, executorii judecătoreşti exercită o profesie liberală şi independentă, evident în condiţiile stabilite de reglementările în vigoare, pentru că aceştia realizează o activitate de interes public.

De aceea, statutul executorilor judecătoreşti presupune recunoaşterea unor drepturi şi impunerea unor obligaţii care nu fac altceva decât să permită exercitarea în condiţii optime a profesiei, însă şi realizarea interesului social în vederea căruia a fost organizată funcţia de executor judecătoresc[2]. În egală măsură, statutul profesiei de

[1] Hotărârile pronunţate de Comisia Superioară de Disciplină a U.N.E.J. au regimul unui act administrativ-jurisdicţional, controlul judecătoresc asupra acestora putând fi exercitat în baza dispoziţiilor Legii nr. 554/2004 privind contenciosul administrativ.

[2] A se vedea *I. Leş*, Instituţii..., op. cit., p. 368.

executor judecătoresc se circumscrie condiţiilor de admitere în profesie, de numire în funcţie, de încetare a activităţii, precum şi celor de răspundere juridică a acestora.

§1. Admiterea în profesia de executor judecătoresc

1.1. Admiterea în profesie a executorilor stagiari

Potrivit art. 20 din Legea nr. 188/2000, concursul sau examenul de admitere în profesia de executor judecătoresc se organizează anual sau ori de câte ori este necesar, de către U.N.E.J., sub coordonarea şi controlul Ministerului Justiţiei.

Data şi locul de desfăşurare a acestora se stabilesc prin ordin al ministrului justiţiei, cu consultarea prealabilă a Uniunii.

La examenul pentru ocuparea posturilor de executor judecătoresc, conform art. 15 din Legea nr. 188/2000, se pot înscrie persoanele care îndeplinesc următoarele condiţii:

a) au cetăţenia română şi domiciliul în România;
b) au capacitate deplină de exerciţiu;
c) sunt licenţiate în drept;
d) nu au antecedente penale şi se bucură de o bună reputaţie;
e) cunosc limba română;
f) sunt apte din punct de vedere medical pentru exercitarea funcţiei.

Cererea de înscriere împreună cu dovezile privind îndeplinirea condiţiilor anterior menţionate se depun, cu minim 20 de zile înainte de data stabilită pentru susţinerea concursului sau examenului, la Camera executorilor judecătoreşti în a cărei circumscripţie se află localitatea unde domiciliază candidatul.

După expirarea termenului de mai sus cererile vor fi considerate ca tardiv formulate şi nu vor mai fi primite.

În termen de 3 zile de la data expirării termenului de depunere a dosarului, colegiul director al Camerei executorilor judecătoreşti verifică îndeplinirea cerinţelor legale pentru înscrierea la concurs sau examen şi pentru dobândirea calităţii de executor judecătoresc stagiar, întocmind pentru fiecare candidat, după caz, referat de admitere sau de respingere a cererii de înscriere la examen. Acest referat este consultativ, însă referatul de respingere trebuie motivat.

În a treia zi se va afişa la sediul Camerei lista cu numele candidaţilor şi dosarele admise sau respinse, iar la cererea candidaţilor ale căror dosare au fost respinse, acestora li se va înmâna o copie certificată a referatului de respingere.

Candidaţii ale căror cereri au fost respinse au posibilitatea de a completa dosarul de înscriere, pentru a remedia, atunci când este posibil, cele constatate în referatul de respingere, în termen de maxim două zile de la data afişării listei.

În termen de 24 de ore de la expirarea termenului de completare a dosarului de înscriere, se trimit, se înregistrează şi se centralizează la U.N.E.J. toate dosarele de înscriere.

Odată cu dosarele de înscriere ale candidaţilor, Camera executorilor judecătoreşti va înainta situaţia centralizată privind datele de identificare a candidaţilor şi circumscripţia pentru care candidează[1].

Potrivit art. 22 alin. (1) din Regulament, în vederea susţinerii concursului sau examenului, Ministerul Justiţiei şi Consiliul U.N.E.J. vor stabili tematica[2] cu caracter teoretic din următoarele materii: drept civil, drept procesual civil şi organizarea profesiei de executor judecătoresc.

Pentru buna desfăşurare a concursului sau examenului de admitere în profesia de executor judecătoresc, atât U.N.E.J., cât şi Ministerul Justiţiei îşi vor desemna reprezentanţii în condiţiile prevăzute de Regulamentul de aplicare a Legii nr. 188/2000.

În compunerea comisiilor de examen, vor intra executori judecătoreşti, licenţiaţi în drept, care s-au remarcat prin probitate şi competenţă profesională, recomandaţi de Camerele executorilor judecătoreşti, desemnarea acestora făcându-se de către Consiliul U.N.E.J.

Conform art. 28 din Regulament, în vederea organizării şi desfăşurării concursului sau examenului de admitere în profesia de executor judecătoresc se vor constitui şi vor funcţiona următoarele comisii[3]:

a) comisia pentru verificare îndeplinirii condiţiilor de înscriere la concurs sau examen;

b) comisia pentru soluţionarea contestaţiilor formulate împotriva comisiei pentru verificarea îndeplinirii condiţiilor de înscriere la concurs sau examen de către cei respinşi;

c) comisia pentru organizarea şi supravegherea concursului sau examenului;

d) comisia pentru elaborarea subiectelor şi notarea lucrărilor de concurs sau examen;

e) comisia pentru soluţionarea contestaţiilor.

Validarea rezultatelor examenului se face de către Consiliul U.N.E.J., în termen de 10 zile de la soluţionarea contestaţiilor, pe care le va înainta Ministerului Justiţiei în termen de 5 zile de la validare.

---

[1] În doctrină, se consideră că, în ciuda faptului că examenul se organizează la nivel naţional, examenul sau concursul se organizează pe Camere ale executorilor judecătoreşti, de aceea un candidat care a promovat examenul cu media cea mai mare nu îşi poate alege circumscripţia în care să funcţioneze ca executor judecătoresc stagiar, el fiind obligat să funcţioneze în circumscripţia pentru care a optat. Logica lucrurilor ar impune ca ocuparea locurilor să se facă în ordinea mediilor obţinute de candidaţi, fără a se lua în considerare circumscripţia pentru care candidează. Datorită faptului că executorul stagiar îşi va desfăşura activitatea în cadrul unui birou de executor judecătoresc, acest lucru nu este posibil în prezent – a se vedea *I. Gârbuleţ*, Organizarea..., op. cit., p. 115.

[2] Tematica va fi transmisă Camerelor executorilor judecătoreşti cu cel puţin 30 de zile înaintea datei concursului sau examenului, fiind afişată de îndată, la loc vizibil şi accesibil publicului, la sediul acestora. De asemenea, va fi publicată pe paginile de web a U.N.E.J. şi a Ministerului Justiţiei.

[3] Pentru compunerea, competenţa şi procedura de organizare a comisiilor de examen, a se vedea art. 28 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 188/2000.

Potrivit art. 36 din Regulament, ocuparea posturilor de executor stagiar se va face, la nivelul întregii ţări, în ordinea mediilor candidaţilor, în funcţie de opţiunile exprimate în cererea de înscriere.

În situaţia în care au fost exprimate mai multe opţiuni pentru acelaşi post, are prioritate candidatul care a obţinut cea mai mare medie, iar la egalitate de medii, în această ordine:

- candidatul care are titlul de doctor în drept;
- candidatul cu activitate mai îndelungată în funcţii de specialitate juridică de la obţinerea licenţei;
- candidatul care a obţinut medie mai mare la examenul de licenţă.

În termen de 20 de zile de la data validării rezultatelor se va proceda la încheierea contractului individual de muncă, în condiţiile art. 19 şi art. 22 din Legea nr. 188/2000 şi ale art. 14 din Regulament.

În fine, trebuie precizat că, astfel cum dispune art. 37 din Regulament, în condiţiile în care executorul judecătoresc refuză încheierea contractului individual de muncă, deşi şi-a exprimat opţiunea de a angaja în anul respectiv în cadrul biroului său un executor stagiar, opţiune aprobată în prealabil de Consiliul U.N.E.J. şi cuprinsă în ordinul de actualizare emis de ministrul justiţiei, răspunde disciplinar conform art. 47 lit. c) din Legea nr. 188/2000.

1.1.1. Stagiul profesional şi atribuţiile executorului judecătoresc stagiar

Din punct de vedere noţional, stagiul reprezintă perioada premergătoare dobândirii calităţii de executor judecătoresc şi are drept scop pregătirea profesională a executorului judecătoresc la începutul exercitării profesiei.

Durata stagiului este de 2 ani, calculată de la data încheierii contractului individual de muncă[1] cu executorul judecătoresc, titular al biroului în care executorul stagiar îşi va desfăşura activitatea sau cu executorul desemnat, în situaţia în care angajarea se face de către o societate civilă de executori, şi nu de la data promovării examenului sau concursului de admitere în profesie.

Perioada de stagiu se suspendă pe timpul serviciului militar sau al concentrării, a concediului de maternitate şi de creştere a copilului până la vârsta de 2 ani, ori în alte cazuri prevăzute de lege. Această perioadă de stagiu se suspendă de drept până la preluarea executorului judecătoresc stagiar de către alt executor judecătoresc îndrumător, în situaţia în care îndrumătorul este la rândul său suspendat.

Este de reţinut şi prevederea din art. 12 alin. (3) din Regulament, conform căreia la cererea celui interesat, Colegiul director al Camerei poate aproba reducerea perioadei de stagiu la un an pentru executorii judecătoreşti stagiari care s-au remarcat în activitatea profesională pe baza rezultatelor obţinute la conferinţele de stagiu şi a referatului executorului judecătoresc îndrumător în condiţiile Regulamentului de aplicare a Legii nr. 188/2000.

În perioada de stagiu, Camera executorilor judecătoreşti va verifica lunar stadiul de pregătire şi formare profesională a executorului judecătoresc stagiar, precum şi

[1] Contractul individual de muncă se încheie pe durată determinată egală cu durata stagiului.

modul în care acesta şi-a îndeplinit atribuţiile care i-au fost delegate de către executorul judecătoresc îndrumător.

O formă de pregătire profesională a executorilor stagiari o reprezintă conferinţele de stagiu, organizate de Camera executorilor judecătoreşti în baza tematicii orientative comunicate de Consiliul U.N.E.J.

Aceste conferinţe de stagiu se desfăşoară pe baza unui program aprobat de Colegiul director al Camerei, program ce cuprinde cunoaşterea legislaţiei la zi, dezbateri de speţe, expuneri asupra problemelor ivite în activitatea executorilor, studiul doctrinei relevante etc.

Constatările verificărilor periodice vor fi consemnate în procese-verbale semnate de reprezentantul Camerei executorilor judecătoreşti, precum şi de executorul judecătoresc îndrumător, fiind aduse la cunoştinţa celui verificat.

Pe perioada stagiului profesional, executorul judecătoresc stagiar poate fi delegat să îndeplinească următoarele atribuţii:

a) punerea în executare a dispoziţiilor cu caracter civil din titlurile executorii;

b) notificarea actelor judiciare şi extrajudiciare;

c) comunicarea actelor de procedură;

d) recuperarea pe cale amiabilă a oricărei creanţe;

e) aplicarea măsurilor asigurătorii dispuse de instanţa judecătorească.

În fine, potrivit dispoziţiilor art. 38 alin. (1) din Regulament, după parcurgerea perioadei de stagiu, executorii judecătoreşti stagiari sunt obligaţi să se înscrie pentru susţinerea examenului de definitivat, examen care va duce la dobândirea calităţii de executor judecătoresc definitiv.

1.1.2. Dobândirea calităţii de executor judecătoresc definitiv

Condiţii esenţiale pentru participarea la concursul sau examenul de definitivat. Numărul executorilor judecătoreşti se stabileşte şi se actualizează de către ministrul justiţiei, de regulă în primul trimestru al fiecărui an, cu consultarea Consiliului U.N.E.J., pe baza solicitărilor locale determinate de întinderea teritoriului, de volumul de activitate şi de numărul de locuitori[1].

Conform art. 5 alin. (1) din Regulament, stabilirea numărului de executori judecătoreşti se face astfel încât la 15.000 de locuitori să revină cel puţin un post de executor judecătoresc, iar numărul de posturi din circumscripţia unei judecătorii nu va fi mai mic de 3.

Ordinul de actualizare va cuprinde pe circumscripţia fiecărei judecătorii:

a) numărul executorilor judecătoreşti în funcţie;

b) numărul executorilor judecătoreşti stagiari în funcţie;

c) numărul posturilor vacante pentru examenul de definitivat;

d) numărul posturilor vacante pentru schimbări de sediu;

---

[1] În Republica Moldova, stabilirea numărului de executori judecătoreşti se face potrivit Codului de executare, ţinându-se cont de volumul de activitate şi de proporţia: un executor judecătoresc la 22.000 de locuitori, numărul executorilor din circumscripţia unei instanţe neputând fi mai mic de 2.

e) numărul posturilor vacante pentru persoanele care au exercitat timp de 3 ani o funcţie de specialitate juridică şi au promovat concursul sau examenul de admitere în profesie şi pentru persoanele care au exercitat timp de 5 ani funcţia de judecător, procuror sau avocat;

f) numărul posturilor vacante pentru executorii judecătoreşti stagiari.

Cu condiţia îndeplinirii criteriilor prevăzute de art. 15 lit. a)-f) din Legea nr. 188/2000, calitatea de executor judecătoresc definitiv poate fi dobândită de următoarele persoane:

- de executorii judecătoreşti stagiari, după expirarea perioadei de stagiu;
- de cei care fac dovada unei vechimi de 3 ani într-o funcţie juridică de specialitate;
- de cei care au exercitat timp de 5 ani profesia de judecător, procuror sau avocat, cu condiţia să fi promovat examenul de definitivat în profesia din care provin.

Organizarea şi desfăşurarea examenului de definitivat. Procedura de desfăşurare a examenului de definitivat este reglementată de dispoziţiile art. 38-44 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 188/2000.

În cele ce urmează, vom prezenta succint modalităţile prin care se poate deveni executor judecătoresc definitiv[1]. Astfel, după expirarea perioadei de stagiu, executorii judecătoreşti stagiari au obligaţia să se înscrie în vederea susţinerii examenului de definitivat.

U.N.E.J. organizează sub coordonarea şi controlul Ministerului Justiţiei, o dată pe an, examenul de definitivat pentru executorii judecătoreşti stagiari care au împlinit durata de stagiu, în condiţiile prevăzute de Regulament.

În situaţia nepromovării sau, după caz, a neprezentării nejustificate[2] a executorului stagiar la două sesiuni de examene de definitivat consecutive atrage de drept încetarea contractului său individual de muncă, precum şi pierderea calităţii de executor judecătoresc stagiar.

Examenul constă în două probe, una teoretică şi una practică. Proba teoretică se desfăşoară la următoarele materii: drept civil, drept procesual civil, drept comercial şi organizarea profesiei de executor judecătoresc, tematica fiind stabilită de Ministerul Justiţiei şi de U.N.E.J. Proba practică constă în întocmirea unui act procedural de executare, iar notarea la această probă se face prin acordarea unei note de la 0 la 10.

---

[1] În sistemul francez, pentru a deveni executor judecătoresc definitiv, trebuie promovat examenul profesional, organizat în baza prevederilor art. 18-20 din Decretul nr. 75-770 din 14 august 1975, privind condiţiile de acces, cererea şi transferul executorilor judecătoreşti. Examenul profesional se desfăşoară în faţa unei comisii naţionale care are în competenţa şi stabilirea subiectelor pentru cele două probe: scrisă şi orală. Pentru detalii, a se vedea Les huissiers de justice 2014, op. cit., p. 525-526.

[2] Se apreciază că prin neprezentare justificată se înţelege acea neprezentare datorată unor situaţii sau împrejurări insurmontabile, pe care persoana nu putea şi nici nu avea cum să le prevadă pentru a preîntâmpina apariţia lor sau a le evita, precum îmbolnăvirea sau accidentarea şi internarea de urgenţă a acesteia, blocarea căilor de comunicaţii din cauza fenomenelor naturale sau de către autorităţi, instituirea carantinei – a se vedea *I. Gârbuleţ*, Organizarea..., op. cit., p. 125-126.

După cum se poate observa, în cazul concursul sau examenului pentru dobândirea calităţii de executor judecătoresc stagiar, nu există probă teoretică la materia dreptului comercial şi nici probă practică constând în întocmirea unui act procedural de executare.

Media la examenul de definitivat se stabileşte pe baza mediei aritmetice dintre media obţinută la proba teoretică şi nota obţinută la proba practică, pentru promovarea examenului candidatul trebuind să obţină cel puţin media 7 la proba teoretică, iar nota obţinută la fiecare materie să nu fie mai mică de 5. De asemenea, nota obţinută la proba practică trebuie să nu fie mai mică de 5.

Cererile candidaţilor, împreună cu dovezile de îndeplinire a condiţiilor prevăzute la art. 15 din Legea nr. 188/2000 şi cu referatul executorului judecătoresc îndrumător se vor depune cu 20 de zile înainte de data examenului la Camera executorilor judecătoreşti în a cărei circumscripţie candidatul a efectuat stagiul.

Referatul executorului judecătoresc îndrumător trebuie să cuprindă: data angajării executorului stagiar; conduita acestuia pe durata stagiului; preocuparea pentru pregătirea profesională; volumul de activitate, pe categorii de operaţiuni; comportamentul stagiarului, precum şi propunerea motivată de admitere sau de respingere a cererii de înscriere la examenul de definitivat.

Camera executorilor judecătoreşti va comunica, odată cu dosarele candidaţilor, situaţia centralizată a acestora, datele de identificare, circumscripţia pentru care candidează, precum şi opţiunile exprimate în cererea de înscriere.

În termen de 5 zile de la validarea rezultatelor, Consiliul U.N.E.J. va înainta ministrului justiţiei propunerile de numire a executorilor judecătoreşti, propuneri ce vor fi însoţite de situaţia centralizată pe Camere, de dosarele candidaţilor declaraţi admişi în urma validării rezultatelor, precum şi de cererile lor de numire în funcţie, indicându-se postul obţinut în urma opţiunii exprimate, în funcţie de poziţia de pe listă corespunzătoare notei obţinute.

1.2. Organizarea şi desfăşurarea concursului sau examenului de admitere în profesie pentru persoanele care au exercitat timp de 3 ani funcţii de specialitate juridică

Pe locurile rămase vacante după repartizarea executorilor judecătoreşti stagiari care au promovat examenul de definitivat şi a executorilor judecătoreşti care au solicitat schimbarea sediului biroului dintr-o circumscripţie a judecătoriei în alta, U.N.E.J., sub coordonarea şi controlul Ministerului Justiţiei, va organiza concursul sau examenul de admitere în profesia de executor judecătoresc pentru acele persoane care au exercitat timp de 3 ani funcţii de specialitate juridică.

În mod similar, şi în acest caz vor fi incidente dispoziţiile legale vizând îndeplinirea condiţiilor generale de înscriere la concurs sau examen, tematica şi bibliografia, constituirea comisiilor pentru organizarea şi desfăşurarea concursului sau examenului, validarea rezultatelor şi înaintarea propunerilor de numire în funcţie către ministrul de resort.

Trebuie precizat faptul că atât examenul sau concursul de admitere în profesie, cât şi examenul de definitivat se vor desfăşura în faţa unei comisii din care fac parte, în

mod obligatoriu, reprezentanţi ai U.N.E.J., ai Ministerului Justiţiei şi cadre didactice din învăţământul superior de specialitate [art. 21 alin. (1) din Legea nr. 188/2000].

1.3. Admiterea în profesie pentru persoanele scutite de examen

Art. 15 lit. g) teza finală din Legea nr. 188/2000, coroborat cu dispoziţiile art. 46[1] din Regulament, prevăd posibilitatea ca acele persoane care au exercitat timp de 5 ani funcţia de judecător, procuror sau avocat să formuleze cerere pentru ocuparea unuia dintre posturile vacante rămase după repartizarea executorilor judecătoreşti stagiari care au promovat examenul de definitivat şi a executorilor judecătoreşti care au solicitat schimbarea sediului biroului dintr-o circumscripţie a judecătoriei în alta şi persoanele care au promovat concursul sau examenul de admitere în profesie[1].

---

[1] Pentru critica acestei prevederi, a se vedea şi *I. Gârbuleţ,* Organizarea..., op. cit., p. 129; *A. Stoica,* Executorii..., op. cit., p. 80. Critica soluţiei nu este întemeiată, deoarece şi în alte sisteme de drept primirea în profesia de executor judecătoresc se poate face cu scutire de examen, fără ca reciprocitatea să fie acceptată în toate cazurile. Spre pildă, în sistemul francez aria de acoperire a profesiilor juridice care generează posibilitatea de a accede în profesie cu scutire de examen este mult mai largă. În acest sens, art. 2 din Decretul nr. 75-770 din 14 august 1975 (a se vedea *Les huissiers de justice 2014*, op. cit., p. 522-523) prevede că pot fi scutiţi de examenul profesional şi în tot sau în parte de stagiu, prin decizie a Procurorului General de pe lângă Curtea de Apel în circumscripţia cărora îşi au domiciliul şi cu avizul Camerei Naţionale a Executorilor Judecătoreşti:

1. foştii magistraţi ai Ordinului judiciar precum şi foştii preşedinţi şi consilierii tribunalelor administrative;
2. foştii profesori şi conferenţiari cu specializarea drept sau ştiinţe economice;
3. foştii notari;
4. foştii lectori şi asistenţi universitari titulari de curs, doctori în drept, cu o vechime de cel puţin 2 ani în aceste funcţii de învăţământ superior;
5. foştii avocaţi cu drept de a pleda în faţa Curţii de Casaţie şi a Consiliului de Stat, cu o vechime de cel puţin 2 ani;
6. foştii avocaţi cu o vechime de cel puţin 2 ani, înscrişi pe tabloul unui barou din metropolă sau în alt departament sau teritoriu de peste mări, precum şi al unui stat terţ care a încheiat cu Franţa un acord de cooperare;
7. foştii mandatari judiciari (*avoue de justice* – profesie în prezent desfiinţată) de pe lângă curţile de apel, cu o vechime de cel puţin 2 ani;
8. persoanele care au exercitat cel puţin 2 ani funcţia de consilier juridic;
9. foştii funcţionarii de categoria A sau persoanele asimilate acestor funcţii, care au exercitat timp de cel puţin 3 ani activităţi juridice sau fiscale într-o administraţie sau serviciu public;
10. persoanele care au îndeplinit timp de cel puţin 5 ani activităţi profesionale într-un serviciu juridic sau fiscal al unei autorităţi publice sau societăţi comerciale şi care au avut în subordine cel puţin trei jurişti;
11. foştii grefieri şi foştii secretari ai instanţelor competente să judece litigii de muncă, cu o vechime de cel puţin 5 ani în acea funcţie;
12. foştii administratori judiciari şi foştii lichidatori judiciari, cu o vechime de cel puţin 2 ani în aceste funcţii.

O altă condiţie esenţială pentru a putea fi numit în funcţia de executor judecătoresc de către personale prevăzute de art. 15 lit. g) teza finală din Legea nr. 188/2000 este aceea a promovării în prealabil a examenului de definitivat în profesiile din care provin.

Cererea pentru admitere în profesie cu scutire de examen se depune la Camera executorilor judecătoreşti în a cărei circumscripţie se află localitatea în care domiciliază candidatul, în termen de 15 zile de la data publicării în Monitorul Oficial, Partea a III-a, a listei posturilor vacante.

În cerere se poate exprima o opţiune principală şi mai multe opţiuni secundare pentru un post vacant, iar aceasta va trebui însoţită de următoarele documente:

- copie legalizată a diplomei de licenţă în drept;
- copia actului de identitate;
- declaraţie pe propria răspundere că are capacitate deplină de exerciţiu;
- cazierul judiciar;
- recomandare de la ultimul loc de muncă;
- adeverinţa medicală din care să rezulte că este apt din punct de vedere medical pentru exercitarea funcţiei de executor judecătoresc;
- dovada că nu a fost sancţionat disciplinar în ultimii 5 ani anteriori anului depunerii cererii de numire în funcţia de executor şi nici în anul respectiv;
- dacă nu mai este în funcţie, dovada că nu şi-a încetat activitatea din motive imputabile;
- dovada că a absolvit cursuri de specializare, acolo unde este cazul;
- dovada că a desfăşurat cel puţin 5 ani funcţia de judecător, procuror sau avocat şi că a promovat examenul de definitivat în această profesie.

Lista posturilor vacante se afişează la sediul Camerelor şi pe paginile de internet ale U.N.E.J. şi Ministerului Justiţiei.

Dosarele candidaţilor se înaintează Ministerului Justiţiei însoţite fiecare de un referat de admitere sau de respingere întocmit de U.N.E.J., acesta având caracter consultativ. În egală măsură, odată cu dosarele candidaţilor se transmite către ministerul de resort situaţia centralizată a candidaţilor, opţiunile acestora şi numărul de opţiuni pe fiecare post.

În situaţia în care numărul cererilor pentru ocuparea posturilor vacante este mai mare decât numărul posturilor vacante din circumscripţia unei judecătorii, ordinea de prioritate a solicitanţilor se va stabili ţinându-se cont de următoarele criterii:

- să nu fi fost sancţionat disciplinar în ultimii 5 ani anteriori anului depunerii cererii de numire în funcţia de executor judecătoresc şi nici în anul respectiv;
- dacă nu mai este în funcţie, trebuie îndeplinită şi condiţia că acesta să îşi fi încetat activitatea din motive neimputabile;
- să aibă domiciliul într-o localitate din circumscripţia judecătoriei în care solicită numirea;
- să fi absolvit cursuri de specializare;
- alte aspecte relevante.

§2. Depunerea jurământului. Înregistrarea şi schimbarea biroului executorului judecătoresc. Asocierea şi încetarea asocierii executorilor judecătoreşti

2.1. Depunerea jurământului

Potrivit art. 16 alin. (1) din Legea nr. 188/2000, după verificarea îndeplinirii condiţiilor prevăzute de art. 15 din aceeaşi lege, executorul judecătoresc este numit în funcţie prin ordin al ministrului justiţiei.

După numirea în funcţie, executorul judecătoresc are obligaţia depunerii jurământului în faţa ministrului justiţiei şi a Preşedintelui U.N.E.J. sau a reprezentanţilor acestora, executorul intrând în exerciţiul funcţiunii doar după depunerea jurământului[1] [art. 18 alin. (5) din Legea nr. 188/2000].

Numai după îndeplinirea acestei formalităţi, executorul poate fi considerat ca membru deplin al profesiei.

2.2. Înregistrarea şi schimbarea biroului executorului judecătoresc

În termen de 90 de zile[2] de la data comunicării ordinului de numire de către executorul judecătoresc, acesta are obligaţia să-şi înregistreze numirea la curtea de apel în a cărei circumscripţie îşi are biroul individual sau s-a constituit în asociere [art. 17 alin. (1) din Legea nr. 188/2000].

Pentru această înregistrare, executorul judecătoresc va prezenta ştampila[3] şi specimenul de semnătură personale.

Neîndeplinirea obligaţiei de înregistrare la curtea de apel atrage de drept suspendarea executorului judecătoresc din funcţie.

Primul-grefier va elibera în termen de cel mult 3 zile un certificat care atestă efectuarea înregistrării, pe care executorul judecătoresc îl va prezenta de îndată Camerei Executorilor judecătoreşti din care face parte, iar aceasta îl va comunica Ministerului Justiţiei şi Consiliului U.N.E.J.

Schimbarea sediului[4] profesional dintr-o circumscripţie în alta se realizează, la cerere, pe un post declarat vacant, în condiţiile legii. Cererea va fi avizată favorabil

---

[1] Potrivit art. 18 alin. (2) din Legea nr. 188/2000, jurământul are următorul conţinut: *„Jur să respect Constituţia şi legile ţării, să-mi îndeplinesc cu onoare şi probitate, cu conştiinţă şi fără părtinire atribuţiile ce-mi revin şi să păstrez secretul profesional. Aşa să-mi ajute Dumnezeu"*. Referirea la divinitate se schimbă potrivit credinţei religioase a executorului judecătoresc, executorul fără confesiune urmând a depune jurământul fără formula religioasă, pe conştiinţă şi onoare.

[2] Potrivit art. 17 alin. (2) din Legea nr. 188/2000, pentru motive justificate, termenul de 90 de zile poate fi prelungit de către ministrul justiţiei, pentru perioade ce nu pot depăşi 90 de zile fiecare.

[3] Modelul şi dimensiunea ştampilei sunt propuse de Consiliul U.N.E.J. şi aprobate de ministrul justiţiei prin ordin.

[4] Cererea de schimbare a sediului profesional se face în termen de 10 zile de la data publicării în Monitorul Oficial, Partea a III-a, a listei cuprinzând posturile vacante, lista publicân-

de Consiliul U.N.E.J., cu condiția ca în circumscripția judecătoriei de unde se solicită schimbarea sediului să își desfășoare activitatea cel puțin un executor judecătoresc.

În situația în care numărul cererilor de schimbare a sediului profesional este mai mare decât numărul posturilor vacante dintr-o circumscripție a judecătoriei, posturile se vor ocupa prin concurs în ordinea mediilor obținute de candidați.

Organizarea concursului pentru schimbarea sediului profesional este, ca și celelalte concursuri privind profesia de executor judecătoresc, apanajul U.N.E.J. sub coordonarea și controlul Ministerului Justiției.

În acest sens, U.N.E.J. împreună cu Ministerul Justiției vor stabili tematica cu caracter teoretic din materiile: drept procesual civil – partea referitoare la executarea silită, precum și organizarea și exercitarea profesiei de executor judecătoresc. De asemenea, pe lângă proba teoretică, candidații vor trebui să parcurgă și proba practică constând în întocmirea unui act procedural de executare[1].

2.3. Asocierea și încetarea asocierii executorilor judecătorești[2]

Potrivit art. 50[1] alin. (1) din Statut, activitatea unui executor judecătoresc se desfășoară în cadrul unui birou, în care pot funcționa unul sau mai mulți executori judecătorești asociați, sau în cadrul unei societăți profesionale.

Asocierea și încetarea asocierii executorilor judecătorești care își au sediul în circumscripția aceleiași curți de apel se avizează de către Colegiul director al Camerei în a cărei rază teritorială își au sediul executorii judecătorești.

În cazul asocierii, prelungirii sau încetării asocierii, executorii judecătorești au obligația să depună, pentru a fi înaintat Ministerului Justiției, în vederea emiterii ordinului de asociere, de prelungire a asocierii sau de încetare a asocierii, după caz, un exemplar original al actului prin care aceștia au hotărât cu privire la asociere, la prelungire sau la încetarea acesteia.

De precizat că în situația asocierii sau încetării asocierii unor executori judecătorești care nu-și au sediul biroului în circumscripția aceleiași curți de apel, competența aprobării unor astfel de acțiuni aparține Consiliului U.N.E.J., după verificarea prealabilă a îndeplinirii condițiilor prevăzute în art. 50[1] alin. (3) din Statut[3].

---

du-se și pe paginile de internet ale U.N.E.J. și Ministerului Justiției, iar schimbarea sediului se dispune prin ordin al ministrului de resort.

[1] Procedura de desfășurare a examenului ocazionat de schimbarea sediului profesional al executorului judecătoresc – a se vedea art. 79-79[1] din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 188/2000.

[2] Reglementările privind asocierea și încetarea asocierii executorilor judecătorești, au fost introduse în Statut, prin art. I pct. 13 din Hotărârea nr. 13/2015 a Congresului U.N.E.J.

[3] În vederea avizării favorabile a asocierii, potrivit art. 50[1] alin. (3) din Statut, Colegiul director al Camerei verifică dacă executorii care doresc să se asocieze au prevăzut în actul constitutiv al societății următoarele elemente obligatorii:

a) denumirea și sediul societății profesionale, precum și durata asocierii;

b) modul în care se vor ține registrele prevăzute de art. 84 din Regulament;

c) modul în care se vor ține evidențele financiar-contabile și fiscale, respectiv în partidă separată sau în partidă comună;

În toate cazurile, asocierea se dispune prin ordin al ministrului justiţiei, în baza deciziei Consiliului Uniunii de aprobare a cererii.

În fine, art. 50^4 din Statut, prevede că prin asociere executorul judecătoresc nu îşi pierde dreptul la birou individual, însă pe durata asocierii nu îşi poate desfăşura activitatea concomitent într-un birou individual şi într-o altă formă de asociere prevăzută la art. 50^1 alin. (1) din Statut.

Secţiunea a 8-a. Drepturile şi îndatoririle executorului judecătoresc

§1. Drepturile executorului judecătoresc

Atât drepturile, cât şi îndatoririle executorului judecătoresc sunt guvernate de dispoziţiile Legii nr. 188/2000, de Regulamentul de punere în aplicare al legii, precum şi de Statutul profesiei.

Astfel, în primul rând drepturile executorului judecătoresc ar putea fi sintetizate astfel:

1. Dreptul de a-şi exercita personal atribuţiile. Acest drept rezultă din dispoziţiile art. 36 din Legea nr. 188/2000, conform cărora executorii judecătoreşti îşi exercită personal atribuţiile.

În consecinţă, nicio altă persoană nu poate îndeplini atribuţiile executorului judecătoresc şi nici acesta nu poate delega atribuţiile sale unei alte persoane, evident, cu excepţia generată de art. 22 alin. (2) din Legea nr. 188/2000, respectiv executorului stagiar care funcţionează în cadrul biroului său şi sub a cărui îndrumare şi coordonare se află[1].

Mai mult, chiar dacă în cadrul biroului funcţionează mai mulţi executori judecătoreşti asociaţi, fiecare are obligaţia de a-şi exercita personal profesia, răspunzând individual pentru lucrările şi activitatea sa – art. 81 din Regulament.

Nerespectarea dispoziţiilor anterior menţionate atrage nulitatea absolută a actelor de executare, nulitate necondiţionată de vătămare, aflându-ne în acest caz în situaţia unei condiţii extrinseci a actului de executare, prevăzută de dispoziţiile art. 176 pct. 6 C.proc.civ.

---

d) care dintre birourile executorilor judecătoreşti ce se asociază urmează a se închide, după caz;

e) biroul în care îşi va desfăşura activitatea societatea profesională ca urmare a asocierii, cu menţiunea, atunci când se impune, că aceasta va funcţiona utilizând registrele deja deschise;

f) menţiuni cu privire la cota de participare la venituri şi cheltuieli.

[1] Pentru critica anumitor practici prin care anumiţi executori judecătoreşti obişnuiesc să se substituie unii pe alţii în cadrul executării silite, în condiţiile în care aceştia au birouri individuale separate, a se vedea *I. Gârbuleţ*, Organizarea..., op. cit., p. 142.

BIBLIOTECA UNIVERSITY LIBRARY

2. Dreptul de stabilitate în funcția de executor judecătoresc. Acest drept este reglementat, ca și precedentul, tot de art. 36 din Legea nr. 188/2000, potrivit căruia executorii judecătorești se bucură de stabilitate în funcție, neputând fi transferați în altă localitate, fără acordul lor, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

3. Activitatea executorului este considerată vechime în funcție juridică de specialitate. Acest drept se regăsește în dispozițiile art. 37 din Legea nr. 188/2000, rațiunea acestuia fiind că, pentru ocuparea altor funcții de specialitate juridică, se solicită condiția vechimii. De exemplu, art. 16 lit. g) din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici prevede că poate fi numit în funcția de notar public definitiv persoana care a îndeplinit timp de 2 ani funcția de notar stagiar și a promovat examenul de notar public sau a exercitat timp de 5 ani funcția de judecător, procuror, avocat sau o altă funcție de specialitate juridică și dovedește cunoștințele necesare funcției de notar public, prin promovarea unui concurs organizat de Consiliul Uniunii Naționale a Notarilor Publici[1].

4. Dreptul de a fi protejați de lege în exercitarea profesiei. Cu privire la acest drept de care se bucură executorii judecătorești, art. 38 alin. (1) din Legea nr. 188/2000 prevede că în exercitarea profesiei lor aceștia sunt ocrotiți de lege.

Facem precizarea că până la intrarea în vigoare a noului Cod penal[2], art. 38 din Legea nr. 188/2000 prevedea, la alin. (2), că lovirea sau alte acte de violență săvârșite împotriva executorului judecătoresc în timpul exercitării profesiei și în legătură cu aceasta se pedepsesc cu închisoare de la 6 luni la 3 ani.

În prezent, acest alineat a fost abrogat prin Legea nr. 187/2012[3], legiuitorul apreciind ca necesară o astfel de abrogare pentru înlăturarea suprapunerii inutile a unor texte care protejează aceleași valori sociale, subliniindu-se că dispozițiile se regăsesc în art. 257 C.pen.[4]

---

[1] Pentru critica faptului că legile speciale privind accesul în profesiile de judecător, procuror și avocat nu vizează și posibilitatea de a accede în acele profesii cu scutire de examen, în condițiile legii, și pentru cei care au exercitat funcția de executor judecătoresc, a se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleț*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 151-152.

[2] Legea nr. 286/2009 privind Codul penal (M.Of. nr. 510 din 24 iulie 2009) a intrat în vigoare la 1 februarie 2014.

[3] Legea nr. 187/2012 privind punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (M.Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012).

[4] Cu denumirea marginală – *Ultrajul*, art. 257 C.pen., prevede următoarele: *„(1) Amenințarea săvârșită nemijlocit sau prin mijloace de comunicare directă, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte ori omorul săvârșit împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.*

(2) Săvârșirea unei infracțiuni împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat ori asupra bunurilor acestuia, în scop de intimidare sau de răzbunare, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

Prin asimilarea de către legiuitor a executorului judecătoresc cu funcţionarul public care îndeplineşte o funcţie ce implică exerciţiul autorităţii de stat, legiuitorul a dorit să sublinieze faptul că executorul judecătoresc care este învestit să îndeplinească un serviciu de interes public se bucură de o protecţie sporită din partea statului, în considerarea importanţei deosebite a activităţii pe care o desfăşoară.

5. Dreptul la onorariu. Pentru serviciile prestate, executorii judecătoreşti au dreptul la onorarii[1], care pot fi minimale şi maximale, stabilite prin ordin al ministrului justiţiei, cu consultarea Consiliului U.N.E.J.

De asemenea, ministrul justiţiei va stabili onorarii minimale şi maximale pentru persoanele cu venituri sub salariul de bază minim brut pe economie, precum şi posibilitatea achitării acestora în mai multe tranşe, art. 39 alin. (3) din Legea nr. 188/2000 stipulând faptul că executorii judecătoreşti nu pot condiţiona punerea în executare a hotărârilor judecătoreşti de plata anticipată a onorariului[2].

Onorariul perceput de executorul judecătoresc trebuie să reflecte complexitatea activităţii acestuia, dificultatea acesteia, cheltuielile executorului[3], precum şi răspunderea acestuia pentru actul îndeplinit[4].

Cu toate acestea, art. 670 alin. (4) C.proc.civ. prevede expres că onorariul executorului poate fi cenzurat de instanţa de executare, pe calea contestaţiei la executare, dispoziţiile art. 451 alin. (2) şi (3) C.proc.civ. aplicându-se în mod corespunzător. Ceea ce ne duce la concluzia că, pe lângă onorariul avocaţilor, instanţa de executare poate reduce motivat şi onorariul executorului judecătoresc, atunci când constată că acesta este vădit disproporţionat în raport cu valoarea sau complexitatea dosarului de executare.

6. Dreptul la concediu de odihnă. Art. 40 din Legea nr. 188/2000 coroborat cu art. 53 alin. (1) din Regulament şi cu art. 53 lit. e) din Statut prevăd că executorul

---

(3) Cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează faptele comise în condiţiile alin. (2), dacă privesc un membru de familie al funcţionarului public. (...)".

[1] Pentru onorariile percepute în cazul executării silite a creanţelor având ca obiect plata unor sume de bani, a se vedea dispoziţiile art. 39 alin. (1) teza a II-a din Legea nr. 188/2000.

[2] Cu privire la acest aspect, observăm o redactare nefericită a art. 39 alin. (3) din Legea nr. 188/2000, datorită faptului că reglementează exclusiv hotărârile judecătoreşti, şi nu totalitatea titlurilor executorii susceptibile de a fi duse la îndeplinire de către executorul judecătoresc.

Din această perspectivă, opinăm că distincţia între diferitele categorii de titluri executorii este total nejustificată, în sensul că punerea în executare a unei hotărâri judecătoreşti nu poate fi condiţionată de plata în avans a onorariului, pe când în cazul celorlalte titluri executorii, acestea vor fi puse în executare doar dacă creditorul achită în avans onorariul de executare.

De aceea, *de lege ferenda*, se impune modificarea dispoziţiilor art. 39 alin. (3) din Legea nr. 188/2000, în sensul că executorii judecătoreşti nu pot condiţiona punerea în executare a unui titlu executoriu (nu doar a hotărârilor judecătoreşti!) de plata anticipată a onorariului.

[3] Cu privire la distincţiile privind cheltuielile de executare, a se vedea *A. Stoica*, Executorii..., op. cit., p. 88-90, precum şi dispoziţiile art. 65^1-65^{14} din Statut, astfel cum acestea au fost introduse prin art. I pct. 20 din Hotărârea nr. 13/2015 a Congresului U.N.E.J.

[4] A se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 154.

judecătoresc are dreptul să beneficieze anual de concediu de odihnă, în condiţiile stabilite prin Statut, respectiv 30 de zile lucrătoare[1].

În plus, faţă de concediul anual legal de odihnă, executorul judecătoresc are dreptul să beneficieze şi de concediu pentru creşterea copilului în vârstă de până la 2 ani sau, în cazul copilului cu handicap, până la împlinirea vârstei de 3 ani, în condiţiile legii[2].

Art. 54 din Regulament statuează, cu privire la acest drept, că în situaţia în care în circumscripţia unei judecătorii funcţionează un singur birou de executori şi aceştia se află în concediu de odihnă sau absentează mai mult de 5 zile, fără a depăşi 6 luni, în lipsa unui executor judecătoresc asociat, Camera executorilor judecătoreşti va delega un alt executor pentru a asigura funcţionarea acestui birou, în afara cazului în care însuşi titularul se ocupă personal de substituirea sa, informând Camera în acest sens.

Dispoziţiile anterioare sunt incidente şi în cazurile în care executorii judecătoreşti nu-şi pot exercita activitatea pe o perioadă mai mare de 6 luni, însă numai pentru motive apreciate de Colegiul director al Camerei ca fiind justificate.

7. Dreptul la asigurări sociale. Conform dispoziţiilor art. 41 din Legea nr. 188/2000 coroborat cu art. 53 alin. (2) din Regulament, executorii judecătoreşti beneficiază de drepturi de asigurări sociale, pe baza contribuţiilor la sistemele de asigurări sociale, în condiţiile legii speciale.

În acest sens, executorii care contribuie la bugetul public de pensii[3] sau de asigurări sociale pot beneficia de servicii medicale gratuite, concedii medicale sau pensii.

8. Dreptul de a alege şi de a fi aleşi în organele reprezentative ale U.N.E.J. şi ale Camerei executorilor judecătoreşti;

9. Dreptul de a participa la manifestările organizate de U.N.E.J., de Camerele executorilor judecătoreşti, de instituţii de învăţământ superior din ţară sau din străinătate ori la alte forme de perfecţionare profesională;

10. Dreptul de a se adresa nemijlocit tuturor organelor Uniunii şi ale Camerelor şi să primească informaţiile solicitate;

11. Dreptul de a purta însemnele[4] Uniunii;

12. Dreptul de a primi distincţii pentru merite deosebite.

---

[1] Perioada de concediu de odihnă de 30 de zile lucrătoare a fost introdusă prin art. I pct. 15 din Hotărârea nr. 13/2015 a Congresului U.N.E.J. Anterior acestei modificări, nu era prevăzut niciun număr de zile de concediu de odihnă, astfel că erau incidente normele generale, de drept comun, respectiv art. 145 alin. (1) C.muncii, care prevede că durata minimă a concediului anual de odihnă este de 20 de zile lucrătoare. [Legea nr. 53/2003 privind Codul muncii, republicată, cu modificările ulterioare (M.Of. nr. 345 din 18 mai 2011)].

[2] Dreptul la concediul pentru creşterea copilului a fost introdus prin art. I pct. 16 din Hotărârea nr. 13/2015 a Congresului U.N.E.J.

[3] Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările ulterioare (M.Of. nr. 852 din 20 decembrie 2010).

[4] În ciuda faptului că acest drept a fost consacrat legislativ, nici Legea nr. 188/2000, nici Regulamentul şi nici Statutul nu prevăd care sunt aceste însemne. Sigur că în vechime, după cum am arătat în evoluţia istorică a profesiei, aceştia aveau anumite însemne specifice profesiei, însă acestea au fost abandonate, drept pentru care opinăm că, în prezent, acestea sunt sigiliul personal al executorilor, legitimaţia, insigna sau orice alte semne distinctive stabilite normativ de U.N.E.J.

§2. Îndatoririle executorului judecătoresc

1. Păstrarea secretului profesional. Potrivit art. 43 din Legea nr. 188/2000, executorii judecătoreşti, precum şi personalul birourilor în care aceştia îşi desfăşoară activitatea, au obligaţia să păstreze secretul profesional cu privire la actele şi faptele despre care au luat cunoştinţă în cadrul activităţii lor, chiar şi după încetarea funcţiei, cu excepţia cazurilor în care legea sau părţile interesate îi eliberează din această obligaţie[1].

De altfel, şi art. 660 alin. (4) C.proc.civ. prevede obligaţia executorului judecătoresc de a asigura secretul informaţiilor primite, dacă legea nu prevede altfel. Informaţiile astfel primite de către executor nu pot fi utilizate decât în scopul pentru care au fost cerute, fiind interzisă cu desăvârşire, sub sancţiunile legii, divulgarea lor către terţe persoane sau utilizarea lor pentru crearea unei baze de date personale.

Executorul judecătoresc, atunci când este chemat în faţa unei instanţe de judecată sau a unui organ de urmărire penală, poate fi scutit de păstrarea secretului profesional fie de cei interesaţi în apărarea secretului, fie în condiţiile prevăzute de lege – art. 56 alin. (3) din Regulament.

De asemenea, înscrisurile oficiale care se găsesc în arhiva biroului executorului judecătoresc pot fi cercetate, în condiţiile legii, de un magistrat, delegat în acest scop de autoritatea judiciară competentă, iar în situaţia în care acestea sunt cercetate pentru fals, pot fi ridicate şi rămân la dosarul cauzei dacă sunt declarate false, cu obligaţia comunicării hotărârii sau a ordonanţei procurorului, în caz contrar actul urmând a fi restituit[2].

Punerea la dispoziţia autorităţii judiciare competente a dosarelor de executare se face, conform art. 56 alin. (5) din Regulament, numai în copii certificate de executorul judecătoresc ca fiind conforme cu originalul.

Conform art. 227 alin. (1) C.pen., divulgarea secretului profesional constituie infracţiune, care se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă, constituind în acelaşi timp şi abatere disciplinară în condiţiile art. 47 lit. a) din Legea nr. 188/2000[3].

2. Participarea la programele de formare profesională. Executorii judecătoreşti au obligaţia să participe, cel puţin o dată la 3 ani, la programe de formare profesională continuă organizate de U.N.E.J., de camerele executorilor judecătoreşti, de instituţii de învăţământ superior din ţară sau din străinătate ori la alte forme de perfecţionare profesională [art. 44 alin. (1) din Legea nr. 188/2000].

---

[1] Prevederi similare regăsim şi în art. 56 alin. (1) şi (2) din Regulament, precum şi în art. 7 din Statut.

[2] Cu privire la modificarea legii în sensul că în procedura de verificare a înscrisurilor aflate în arhiva biroului executorului judecătoresc de către magistrat să se desfăşoare cu citarea părţilor, în condiţiile art. 299 alin. (2) C.proc.civ., a se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 155, nota 2.

[3] Pentru detalii privind secretul profesional, a se vedea *Gh. Dobrican*, Obligaţia păstrării secretului profesional de către avocaţi, executori judecătoreşti şi notari publici în raport de prevederile Legii nr. 656/2002 pentru prevenirea şi sancţionarea spălării banilor, în R.E.S. nr. 3/2005, p. 13-19.

La nivelul U.N.E.J., Programul naţional de pregătire profesională continuă este adus la îndeplinire de către Centrul Naţional de Pregătire şi Perfecţionare a Executorilor judecătoreşti, care se află sub conducerea şi coordonarea Consiliului Uniunii.

3. Obligaţia de a nu dobândi bunuri care au făcut obiectul executării silite. In terminis, această obligaţie este reglementată de dispoziţiile art. 46 din Legea nr. 188/2000, conform cărora este interzis executorilor judecătoreşti să dobândească direct sau prin persoane interpuse, pentru el sau pentru alţii, bunurile ce au făcut obiectul activităţii de executare silită[1].

De asemenea, interdicţia este reglementată şi de dispoziţiile art. 1654 C.civ., care include executorii judecătoreşti în rândul persoanelor care nu pot cumpăra diferite bunuri care fac obiectul unor licitaţii publice, direct sau prin interpuşi.

Nesocotirea unei asemenea obligaţii atrage răspunderea disciplinară a executorului judecătoresc, precum şi nulitatea absolută a actului prin care s-a dobândit acel bun, conform prevederilor art. 1247 C.civ.

4. Obligaţia de a nu-şi face reclamă. Prestigiul profesional îi impune executorului judecătoresc interdicţia de a-şi face reclamă prin orice mijloace, în afară de cazurile în care se recurge la anunţuri referitoare exclusiv la existenţa şi sediul biroului, programul de lucru şi conţinutul activităţii – art. 57 din Regulament.

U.N.E.J. este îndreptăţită să facă publicitate prin *mass-media* asupra întregii activităţi a executorilor judecătoreşti.

Încălcarea unei astfel de obligaţii atrage răspunderea disciplinară a executorului judecătoresc – art. 47 lit. b) din Legea nr. 188/2000.

5. Conform art. 54 din Statut, executorii judecătoreşti mai au următoarele obligaţii:

- să respecte dispoziţiile legii şi ale Regulamentului;
- să respecte dispoziţiile statutului, hotărârile Congresului, ale Consiliului şi ale Camerelor, precum şi ale Statutului Casei de Asigurări a Executorilor Judecătoreşti;
- să acţioneze pentru realizarea scopului Uniunii;
- să respecte dispoziţiile legale privind evidenţa financiar-contabilă a încasărilor din executarea silită în cadrul biroului;
- să păstreze faţă de terţi confidenţialitatea dezbaterilor, opiniilor şi voturilor exprimate în cadrul organelor de conducere;
- să îşi perfecţioneze continuu pregătirea profesională, participând la programe de pregătire profesională organizate de Centrul Naţional de Pregătire şi Perfecţionare a Executorilor Judecătoreşti;
- să respecte normele eticii şi principiile deontologiei profesionale;
- să participe la adunările şi manifestările iniţiate de organele de conducere la Uniunii şi Camerelor, la activităţile profesionale, precum şi al şedinţele organelor de conducere din care fac parte;
- să achite cu regularitate cotele de contribuţie şi cotizaţiile stabilite de Uniune, de Camere şi de Casa de Asigurări a Executorilor Judecătoreşti, pentru formarea bugetelor acestora;

---

[1] În sistemul francez, art. 72 din Decretul nr. 2006-936 din 27 iulie 2006 prevede interdicţia de a participa personal sau prin interpuşi, în sarcina: debitorului urmărit, executorilor judecătoreşti sau a altor auxiliari ai justiţiei, precum şi magistraţilor aflaţi în raza teritorială a bunului supus vânzării silite.

- să aibă un comportament demn atât în afara profesiei, cât şi în exercitarea acesteia;
- să răspundă în termenul stabilit la toate solicitările Camerei sau ale Uniunii;
- să nu emită acte de publicitate cu privire la oferta serviciilor pe care le prestează;
- să se asigure pentru malpraxis, urmând a face dovada în acest sens Camerei din cadrul căreia face parte;
- să respecte hotărârile Congresului şi ale Consiliului Uniunii referitoare la publicarea de date şi informaţii în toate registrele electronice ţinute de U.N.E.J. care vizează activitatea de executare silită ori statutul profesiei;
- să înştiinţeze Camera din care face parte în legătură cu perioada în care îşi va efectua concediul de odihnă;
- să înainteze organelor de control ale Uniunii, în termenul stabilit, o copie „conform cu originalul" de pe dosarul de executare silită solicitat, ori, după caz, să-l prezinte acestora, în original, spre consultare.

Secţiunea a 9-a. Suspendarea şi încetarea calităţii de executor judecătoresc

§1. Suspendarea calităţii de executor judecătoresc[1]

Art. 24 din Legea nr. 188/2000 prevede cazurile în care exerciţiul funcţiei de executor judecătoresc se suspendă:

a) în situaţiile prevăzute la art. 49 lit. d) şi la art. 50 alin. (1) din Legea nr. 188/2000. Potrivit art. 49 lit. d) din Legea nr. 188/2000, suspendarea din funcţie a

[1] În sistemul francez, dispoziţiile art. 32-35 din Ordonanţa nr. 45-1418 din 28 iunie 1945 coroborate cu cele din art. 30-34 din Decretul nr. 73-1202 din 28 decembrie 1973 prevăd că suspendarea provizorie a unui executor judecătoresc se dispune de tribunal ori prin intermediul unui judecător delegat să ia măsuri provizorii în cazuri urgente, la solicitarea procurorului sau a preşedintelui Comisiei de disciplină din cadrul Camerei departamentale din care face parte executorul în cauză. Situaţiile în care se poate dispune suspendarea executorului sunt similare cu cele din sistemul nostru de drept, diferenţa fiind aceea că se dispune de instanţa de judecată prin hotărâre, şi nu de ministrul justiţiei, prin ordin.

În sistemul basarabean, art. 18 din Legea nr. 113/2010 privind executorii judecătoreşti reglementează situaţiile în care un executor judecătoresc poate fi suspendat. Astfel, norma legală citată prevede că suspendarea are rolul unei sancţiuni disciplinare ori ca o măsură necesară până la clarificarea unor chestiuni de natură penală sau financiară. În egală măsură, suspendarea din funcţia de executor poate interveni şi în situaţia în care executorul a fost ales în funcţia de secretar general al Uniunii Naţionale a Executorilor Judecătoreşti din Republica Moldova sau când a solicitat suspendarea ca urmare a intrării în concediul de maternitate şi de concediu pentru creşterea copilului până la vârsta de 3 ani. Evident că în legislaţia basarabeană se regăsesc şi motive de suspendare similare cu cele din România, măsura dispunându-se de ministrul justiţiei, prin ordin, la solicitarea Uniunii Naţionale a Executorilor Judecătoreşti din Republica Moldova.

Pentru cauzele de suspendare a executorilor judecătoreşti şi procedura aferentă şi în alte sisteme de drept, a se vedea *A. Stoica*, Executorii..., op. cit., p. 104-106.

executorului judecătoresc se poate dispune, ca sancţiune disciplinară, pe o durată de la o lună la 6 luni.

Suspendarea durează până la expirarea duratei pentru care a fost dispusă sancţiunea, măsura fiind dispusă de ministrul justiţiei, din oficiu sau la sesizarea Consiliului Uniunii.

În ceea ce priveşte a doua condiţie, art. 50 alin. (1) din Legea nr. 188/2000 prevede că executorul este suspendat din funcţie atunci când împotriva acestuia s-a luat măsura arestării preventive ori a arestului la domiciliu sau în cazul în care s-a dispus în prima instanţă condamnarea ori amânarea aplicării pedepsei. Şi în acest caz suspendarea se dispune de ministrul justiţiei, din oficiu sau la cererea Consiliului Uniunii, aceasta dăinuind până la soluţionarea procesului penal.

A treia condiţie prevăzută de art. 50 alin. (1) din Legea nr. 188/2000 dispune suspendarea din funcţia de executor judecătoresc în situaţia condamnării acestuia, în primă instanţă, la o pedeapsă privativă de libertate.

Suspendarea durează până la soluţionarea definitivă a procesului penal, iar în cazul în care soluţia definitivă va fi una de condamnare, va fi incident cazul de încetare a calităţii de executor judecătoresc prevăzut de art. 23 lit. g) din Legea nr. 188/2000.

Măsura suspendării în caz de condamnare penală, în prima instanţă, se dispune de ministrul justiţiei, din oficiu sau la sesizarea Consiliului Uniunii;

b) în cazurile de incompatibilitate prevăzute la art. 42 din Legea nr. 188/2000, precum şi în cazul interdicţiilor prevăzute de lege. După cum rezultă din chiar redactarea normei legale, cazurile de incompatibilitate sunt cele prevăzute de art. 42 din Legea nr. 188/2000, iar interdicţiile sunt prevăzute la art. 46 din Legea nr. 188/2000 şi la art. 57 din Regulament.

Atât asupra cazurilor de incompatibilitate, cât şi asupra interdicţiilor vom reveni ulterior, în secţiunea destinată analizei acestora.

Ceea ce trebuie precizat însă aici este că reglementarea acestui caz de suspendare din funcţia de executor judecătoresc îşi are raţiunea în necesitatea garantării principiului independenţei activităţii pe care acesta o desfăşoară.

Suspendarea durează până la încetarea cazului de incompatibilitate sau a interdicţiei, măsura fiind dispusă prin ordin al ministrului justiţiei, din oficiu sau la cererea Consiliului Uniunii;

c) în caz de neplată a contribuţiilor băneşti profesionale, timp de 3 luni de la scadenţa acestora, până la achitarea lor integral. Art. 26 alin. (3) şi (4) din Statut prevede o cotă de contribuţie ce trebuie achitată lunar de fiecare executor judecătoresc la U.N.E.J., cotă aprobată de către Consiliul Uniunii la propunerea Biroului executiv al acesteia.

Suspendarea, în acest caz, se dispune de ministrul justiţiei, din oficiu sau la cererea Consiliului Uniunii, aceasta dăinuind până la achitarea integrală a contribuţiilor băneşti datorate bugetului U.N.E.J.

În consecinţă, apreciem că plata parţială a acestor contribuţii băneşti nu este de natură să determine încetarea sancţiunii;

d) în caz de incapacitate temporară de muncă. În acest caz, executorul judecătoresc are obligaţia de a informa de îndată Camera executorilor judecătoreşti din care

face parte, care va solicita ministrului justiţiei să ia act de această împrejurare, evident suspendarea dăinuind până la încetarea împrejurării care a determinat suspendarea;

e) la cererea executorului judecătoresc, pentru motive întemeiate. Având în vedere faptul că legea nu a limitat perioada de timp pentru care se poate solicita suspendarea din funcţie, putem admite că aceasta se poate face pe o perioadă nelimitată.

Cererea de suspendare pentru acest motiv trebuie avizată de Consiliul Uniunii şi va trebui să cuprindă motivele întemeiate care l-au determinat pe executor să solicite suspendarea sa din funcţie, cererea trebuind să fie însoţită de probe în acest sens, atunci când este posibil.

Suspendarea durează până la data la care a fost aprobată sau până la data la care au dispărut motivele de suspendare, atunci când aceasta a fost dispusă pe o perioadă nelimitată.

În acest caz, suspendarea trebuie aprobată de ministrul justiţiei, cu avizul Consiliului U.N.E.J.

Indiferent de cazul care a determinat măsura suspendării, încetarea acesteia, în baza principiului simetriei actelor juridice se dispune de ministrului justiţiei, prin ordin, din oficiu sau la solicitarea Consiliului Uniunii ori a Camerei executorilor judecătoreşti.

§2. Încetarea calităţii de executor judecătoresc[1]

Calitatea de executor judecătoresc încetează, potrivit legii, în următoarele situaţii:

a) la cerere. Renunţarea la calitatea de executor judecătoresc, fiind un act unilateral, se face în scris şi se depune la Camera executorilor judecătoreşti din care acesta face parte şi se înaintează ministrului justiţiei, prin Consiliul U.N.E.J.

Constatarea încetării calităţii de executor se face prin ordin al ministrului justiţiei, însă în intervalul de timp cuprins între data înregistrării cererii şi data emiterii ordinului de încetare a calităţii de executor judecătoresc, acesta are îndatorirea de a-şi continua activitatea.

---

[1] În sistemul francez, art. 39 din Decretul nr. 75-770 din 14 august 1975 privind condiţiile de acces, crearea şi transferul executorilor judecătoreşti, prevede că încetarea activităţii unui executor judecătoresc are loc în caz de: deces, pierdere a cetăţeniei franceze; demisie a titularului; destituire a acestuia; dizolvare a societăţii civile profesionale.

De asemenea, în sistemul basarabean, art. 19 din Legea nr. 113/2010 privind executorii judecătoreşti prevede că încetarea activităţii unui executor judecătoresc poate interveni: la cerere; prin împlinirea vârstei de 65 de ani; prin pierderea cetăţeniei; când nu se mai bucură de o bună reputaţie; când nu mai are capacitate deplină de exerciţiu; când a fost condamnat pentru comiterea unor infracţiuni; când are un comportament incompatibil sau desfăşoară activităţi incompatibile cu normele deontologice ale profesiei; prin retragerea licenţei de funcţionare; prin deces; în situaţia de imposibilitate de a întreţine activitatea biroului; în cazul neexercitării profesiei din cauza unei boli sau a absenţelor frecvente.

Începând cu data emiterii ordinului de către ministrul de resort, executorului judecătoresc îi este interzis cu desăvârșire să mai efectueze vreo activitate ce ține de profesie, urmând a fi radiat de pe Tabloul executorilor judecătorești;

b) prin pensionare sau în cazul constatării incapacității de muncă, în condițiile legii. Legea nr. 188/2000 nu cuprinde dispoziții speciale privind pensionarea executorilor judecătorești, drept pentru care într-o atare situație sunt incidente prevederile Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice.

În ceea ce privește chestiunea incapacității de muncă, aceasta se constată de personalul medical de specialitate, în condițiile legii.

Și în aceste două situații încetarea calității de executor judecătoresc se face prin ordin al ministrului justiției;

c) prin desființarea biroului executorului judecătoresc, urmată de neexercitarea fără justificare de către titularul acestuia a profesiei, în condițiile legii, într-un alt birou, în termen de 6 luni. Executorul judecătoresc care și-a desființat biroul, iar în termen de 6 luni de la data desființării nu își reia activitatea în cadrul unui alt birou, fără motive întemeiate, își pierde calitatea de executor judecătoresc.

Se consideră[1], în mod just, că datorită faptului că exercită un serviciu de interes public, executorul nu poate să-și desființeze biroul și să-și reia activitatea când dorește, după bunul plac, pentru că într-o atare situație s-ar aduce atingere bunului mers al justiției.

Încetarea calității de executor judecătoresc se dispune, în acest caz, tot prin ordin al ministrului justiției, însă la solicitarea Consiliului Uniunii sau din oficiu;

d) prin excluderea din profesie, dispusă ca sancțiune disciplinară, în condițiile legii. Fiind cea mai gravă sancțiune disciplinară, aceasta se aplică de Consiliul de disciplină al Camerei sau de Comisia superioară de disciplină a Uniunii, putând fi confirmată de către curtea de apel în a cărei rază teritorială își are sediul profesional executorul judecătoresc sancționat.

Pentru ca un executor judecătoresc să poată fi exclus din profesie este necesară îndeplinirea procedurii prealabile a cercetării disciplinare, care se efectuează de inspectori din cadrul direcției de specialitate din Ministerul Justiției sau de Colegiul director al Camerei.

Încetarea calității de executor judecătoresc se constată prin ordin al ministrului la sesizarea Consiliului Uniunii sau din oficiu;

e) în cazul condamnării definitive pentru săvârșirea cu intenție a unei infracțiuni care aduce atingere prestigiului profesiei.[2] Din formularea normei legale, rezultă că,

---

[1] A se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleț*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 158.

[2] Prin Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale, intrată în vigoarea la 1 februarie 2014 (M.Of. nr. 515 din 14 august 2013), s-a dispus modificarea art. 23 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 188/2000, care are următorul cuprins: „e) când prin hotărâre judecătorească definitivă s-a dispus condamnarea sau amânarea aplicării pedepsei față de executorul judecătoresc", iar după alin. (1) al aceluiași articol s-a introdus alin. (1^1) cu următorul cuprins: „(1^1) Executorul judecătoresc poate fi menținut în activitate în cazul în care, pentru o infracțiune săvârșită din culpă, s-a dispus amânarea apli-

pentru a putea fi incident acest caz de încetare a calităţii de executor judecătoresc, trebuie îndeplinite cumulativ două condiţii: în primul rând, infracţiunea trebuie săvârşită cu intenţie şi, în al doilea rând, infracţiunea trebuie să aducă atingere prestigiului profesiei.

În acest caz, calitatea de executor judecătoresc încetează la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare şi se constată prin ordin emis de ministrul justiţiei, la solicitarea Consiliului Uniunii sau din oficiu,

f) În cazul constatării văditei sale incapacităţi profesionale exprimată şi prin anularea sau desfiinţarea definitivă de către instanţa de judecată a unui număr de executări silite reprezentând 10% din dosarele de executare instrumentate sau a unor acte de executare întocmite în cel mult 20% din dosarele de executare instrumentate într-un an calendaristic. După cum se poate observa din redactarea, uşor greoaie, a acestui caz de încetare a calităţii de executor judecătoresc, procentul de 10% trebuie raportat la totalitatea dosarelor de executare instrumentate într-un an calendaristic de către respectivul executor, şi nu doar la numărul de dosare în care s-au formulat contestaţii la executare.

Însă referitor la a doua condiţie, privitoare la procentul de 20%, raportarea se face doar la unele acte de executare silită efectuate în dosarele de executare instrumentate de acel executor.

Logica acestor două procente rezidă din faptul că în primul caz (10%) se anulează toate actele de executare efectuate în dosarele de executare în care contestaţiile au fost admise, pe când în al doilea caz (20%), instanţa de executare anulează doar o parte din actele de executare efectuate.

De asemenea, se consideră[1] că aceste două condiţii care atrag răspunderea executorului judecătoresc implică în mod obligatoriu realizarea unei condiţii suplimentare, conform căreia anularea sau desfiinţarea executărilor silite ori a unor acte de executare să fie imputabilă executorului judecătoresc, având în vedere că, de obicei, instanţa de executare anulează acte de executare silită fără ca executorul judecătoresc să fie în culpă.

Şi în acest caz, constatarea încetării calităţii de executor judecătoresc se face prin ordin al ministrului justiţiei[2];

g) În cazul în care executorul judecătoresc nu mai îndeplineşte condiţiile prevăzute de art. 15 lit. a), b), d), e) şi f) din Legea nr. 188/2000. Pentru buna regulă, reamintim condiţiile prevăzute de art. 15 lit. a), b), d), e) şi f) din Legea nr. 188/2000, pe care trebuie să le îndeplinească o persoană pentru a deveni executor judecătoresc:

---

cării pedepsei, suspendarea executării pedepsei, s-a aplicat pedeapsa amenzii ori acesta a beneficiat de amnistie sau graţiere înainte de începerea executării pedepsei şi se apreciază ca faptă săvârşită nu a adus atingere prestigiului profesiei".

[1] A se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 159.

[2] Pentru a se putea emite ordinul de ministru, din punct de vedere procedural, un inspector din cadrul Ministerului Justiţiei va analiza toate hotărârile judecătoreşti pronunţate în dosarele execuţionale, după care întocmeşte un referat pentru fiecare hotărâre în parte, din care va trebui cu necesitate să rezulte că anularea sau desfiinţarea executării silite ori a unor acte de executare sunt rezultatul culpei executorului judecătoresc.

- să fie cetăţean român şi să ai aibă domiciliul în România;
- să aibă capacitate de exerciţiu;
- să nu aibă antecedente penale şi să se bucure de o bună reputaţie[1];
- să cunoască limba română;
- să fie aptă din punct de vedere medical pentru exercitarea funcţiei.

Ca şi în precedentele cazuri, încetarea calităţii de executor se constată prin ordin de ministru, la solicitarea Consiliului Uniunii sau din oficiu;

h) prin deces. În fine, un caz natural de încetare a calităţii de executor judecătoresc, ce nu impune o analiză specială, este decesul acestuia, încetarea calităţii constatându-se şi în acest din urmă caz prin ordin al ministrului justiţiei, la solicitarea Consiliului Uniunii sau din oficiu.

În toate cazurile de încetare sau suspendare, în lipsa unui executor judecătoresc asociat sau a unui alt executor judecătoresc în aceeaşi circumscripţie, colegiul director al Camerei va delega, în termen de 10 zile de la data primirii ordinului de încetare a calităţii de executor judecătoresc, un executor judecătoresc din circumscripţia altei judecătorii situate în raza aceleiaşi curţi de apel, pentru îndeplinirea atribuţiilor prevăzute la art. 7 din Legea nr. 188/2000.

Executorul judecătoresc delegat va putea funcţiona, dacă este posibil, în sediul biroului de executor căruia i-a încetat această calitate sau, în caz contrar, colegiul director al Camerei va stabili pe perioada delegării un nou sediu pentru birou.

Referitor la arhiva executorului judecătoresc care şi-a încetat activitatea, art. 51 alin. (1) din Regulament prevede că aceasta va fi inventariată de către o comisie formată din 2 reprezentanţi desemnaţi de colegiul director al Camerei, urmând a fi preluată de un alt executor judecătoresc conform procedurii prevăzute de art. 51 alin. (2)-(4) din Regulament.

Secţiunea a 10-a. Incompatibilităţi şi interdicţii

§1. Incompatibilităţi

Având în vedere că executorul judecătoresc prestează un serviciu public, funcţia pe care acesta o exercită fiind una publică, art. 42 din Legea nr. 188/2000 prevede

[1] Referitor la această condiţie, în doctrină se consideră că aceasta vine în contradicţie cu o altă prevedere ce consacră o altă situaţie în care calitatea de executor încetează – art. 23 lit. e) din Legea nr. 188/2000, care prevede că această calitate încetează doar în cazul condamnării executorului ca urmare a săvârşirii cu intenţie a unei infracţiuni ce aduce atingere prestigiului profesiei. Astfel că, dacă o persoană a fost condamnată, implicit are antecedente penale, drept pentru care dispoziţiile art. 23 lit. e) din Legea nr. 188/2000 nu-şi mai găsesc raţiunea, având în vedere ca normă edictată la lit. g) a aceluiaşi articol înglobează şi cazul prevăzut la lit. e) – a se vedea *I. Gârbuleţ,* Organizarea..., op. cit., p. 156; *M. Ursuţa,* Consideraţii cu privire la o neconcordanţa legislativă privind unul din cazurile de încetare a calităţii de executor judecătoresc prevăzute de Legea nr. 188/2000, în Revista Română de Executare Silită nr. 4/2010, p. 90-100.

cazurile în care exercitarea acestei funcţii devine incompatibilă cu alte activităţi, respectiv:

a) activitatea salarizată în cadrul altor profesii, exceptând activitatea didactică universitară, activitatea artistică, literară şi publicistică. Raţiunea unei astfel de incompatibilităţi rezidă în faptul că, fiind învestit să îndeplinească un serviciu de interes public, actele îndeplinite de executorul judecătoresc, purtând semnătura şi ştampila acestuia, fiind acte de autoritate publică cu forţă probantă prevăzută de lege, este absolut normal ca acestuia să-i fie interzisă activitatea salarizată în interiorul altei profesii.

Sigur că, dacă ne referim la excepţiile admise de lege, respectiv cele care privesc activitatea didactică universitară, activitatea artistică, literară şi publicistică, constatăm cu uşurinţă că acestea nu contravin statutului profesiei, cu atât mai mult cu cât, dacă ar fi exercitate concomitent cu funcţia de executor judecătoresc, nu ar face decât să ridice prestigiul acestei profesii.

În caz de nerespectare a acestei incompatibilităţi[1], executorul va fi suspendat din profesie, conform dispoziţiilor art. 24 lit. b) din Legea nr. 188/2000, atrăgând, în acelaşi timp, şi răspunderea disciplinară a acestuia, potrivit art. 47 lit. b) din aceeaşi lege;

b) calitatea de deputat sau de senator ori de consilier în consiliile judeţene sau locale, pe durata mandatului. Acest caz de incompatibilitate nu trebuie interpretat că executorilor judecătoreşti le este interzis să fie aleşi deputat, senator ori consilier în consiliile judeţene sau locale, ci doar că, în situaţia în care au fost aleşi în astfel de demnităţi, pe perioada mandatului, aceştia trebuie să se suspende din funcţia de executor, în caz contrar angajându-li-se răspunderea disciplinară.

În mod corect se consideră[2] că raţiunea unei astfel de incompatibilităţi rezidă din faptul că acesta trebuie să fie prezent în mod constant la birou sau pe teren, având în vedere faptul că actele de executare se îndeplinesc personal de către executor;

c) desfăşurarea unor activităţi comerciale[3], direct sau prin persoane interpuse. Raţiunea acestei incompatibilităţi rezultă din faptul că îndeplinind acte de autoritate

---

[1] În doctrină se consideră că exercitarea profesiei de mediator nu este incompatibilă cu profesia de executor judecătoresc. Pentru detalii, a se vedea *C. Gagu*, Pot fi exercitate simultan profesiile de executor judecătoresc şi de mediator, în Revista Română de Executare Silită nr. 4/2012, p. 13-23; *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 164-165.

[2] A se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 165.

[3] Deşi legea foloseşte termenul de „activităţi comerciale", art. 6 alin. (1) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul civil prevede că: *„În cuprinsul actelor normative aplicabile la data intrării în vigoare a Codului civil, referirile la comercianţi se consideră a fi făcute la persoanele fizice sau, după caz, la persoanele juridice supuse înregistrării în registrul comerţului, potrivit prevederilor art. 1 din Legea nr. 26/1990 privind registrul comerţului, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, precum şi cu cele aduse prin prezenta lege".*

De asemenea, potrivit art. 8 alin. (1) şi (2) din acelaşi act normativ – *noţiunea „profesionist" prevăzută la art. 3 C.civ. include categoriile de comerciant, întreprinzător, operator economic, precum şi orice alte persoane autorizate să desfăşoare activităţi economice sau profesionale, astfel cum aceste noţiuni sunt prevăzute de lege, la data intrării în vigoare a Codului civil şi în*

publică, nu poate face în paralel şi acte de comerţ, activităţi de producţie sau prestări de servicii, astfel cum acestea sunt definite de noul Cod civil, aceste două categorii de activităţi excluzându-se reciproc;

d) calitatea de asociat într-o societate în nume colectiv, asociat comanditat în societăţile în comandită simplă sau pe acţiuni, administrator al unei societăţi cu răspundere limitată, preşedinte al unui consiliu de administraţie, membru al consiliului de conducere, director general sau director al unei societăţi pe acţiuni, administrator al unei societăţi profesionale. Atunci când aceste cazuri de incompatibilitate intervin în cariera unui executor judecătoresc, iar acesta nu solicită, din oficiu, suspendarea din funcţie pe perioada incompatibilităţii, Colegiul director al Camerei din care acesta face parte sau ministrul justiţiei vor declanşa o acţiune disciplinară împotriva acestuia, în baza art. 47 lit. b) din Legea nr. 188/2000.

§2. Interdicţii

Legiuitorul, în afara cazurilor de incompatibilitate analizate mai sus, a reglementat două situaţii în care *executorului judecătoresc îi este interzis*:

a) să dobândească, direct sau prin persoane interpuse, pentru ei sau pentru alţii, bunurile ce au făcut obiectul activităţii de executare silită (art. 46 din Legea nr. 188/2000 şi art. 58 din Regulament). Norma legală este cât se poate de clară, în sensul că executorului judecătoresc îi este interzis să dobândească bunuri care au format obiectul executării silite, iar nerespectarea unei asemenea interdicţii duce la atragerea răspunderii disciplinare a executorului judecătoresc în condiţiile art. 47 lit. b) din Legea nr. 188/2000.

În doctrină[1] s-a apreciat că raţiunea unei atare interdicţii, ar fi aceea că atât timp cât procedura execuţională se desfăşoară prin intermediul său, executorul judecătoresc ar putea canaliza modalitatea de îndeplinire a acesteia într-o manieră care să-i fie favorabilă unui astfel de demers.

De asemenea, în mod corect se consideră[2] că un proces aflat în faza executării silite nu poate fi considerat terminat. Prestigiul justiţiei ar fi grav afectat dacă o persoană, implicată profesional în constrângerea aplicată de stat prin mecanismele justiţiei, ar cumpăra drepturi a căror executare reclamă intervenţia acestor mecanisme. Includerea executorilor în sfera subiectelor atinse de incapacitate atestă că legiuitorul a aderat la această teză, întrucât participarea executorilor la înfăptuirea actului de justiţie se realizează tocmai prin procedura execuţională.

Ceea ce dorim să subliniem este faptul că executorului judecătoresc îi este interzis să dobândească bunuri ce fac obiectul executării silite pe care el o instrumentează,

---

toate actele normative în vigoare, expresiile „acte de comerţ", respectiv „fapte de comerţ" se înlocuiesc cu expresia „activităţi de producţie, comerţ sau prestări de servicii".

Prin urmare, termenul de „activităţi comerciale", utilizat în Legea nr. 188/2000 se va înlocui cu formula *„activităţi de producţie, comerţ sau prestări de servicii".*

[1] A se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 166.

[2] A se vedea *R. Dincă*, Incapacitatea de a cumpăra drepturi litigioase a persoanelor care participă la înfăptuirea justiţiei, în Revista Română de Drept Privat nr. 4/2012, p. 85.

acesta având totala libertate să dobândească bunuri care fac obiectul altor executări silite.

În susţinerea acestei opinii, stau chezăşie şi dispoziţiile art. 1653-1654 C.civ.[1], conform cărora faţă de executorii judecătoreşti operează două categorii de interdicţii[2] de a dobândi drepturi litigioase sau bunuri, incapacităţi a căror încălcare atrage sancţiunea nulităţii absolute, de unde rezultă că norma legală proteguieşte un interes general, respectiv prestigiul justiţiei;

b) să îşi facă reclamă. Legiuitorul consideră că prestigiul profesional îi impune executorului interdicţia de a-şi face reclama prin orice mijloace, în afară de cazurile în care se recurge la anunţuri referitoare exclusiv la existenţa şi sediul biroului, programul de lucru şi conţinutul activităţii [art. 57 alin. (1) din Regulament].

Încălcarea acestei interdicţii atrage răspunderea disciplinară a executorului judecătoresc [art. 47 lit. b) din Legea nr. 188/2000].

Cu toate acestea, U.N.E.J. este îndreptăţită să facă publicitate prin mass-media asupra întregii activităţi a executorilor judecătoreşti.

---

[1] Cu denumirea marginală – *Incapacitatea de a cumpăra drepturi litigioase* – art. 1653 C.civ. prevede că: *„(1) Sub sancţiunea nulităţii absolute, judecătorii, procurorii, grefierii, executorii (s.n. – P.P.), avocaţii, notarii publici, consilierii juridici şi practicienii în insolvenţă nu pot cumpăra, direct sau prin persoane interpuse, drepturi litigioase care sunt de competenţa instanţei judecătoreşti în a cărei circumscripţie îşi desfăşoară activitatea.*

(2) Sunt exceptate de la prevederile alin. (1):

a) cumpărarea drepturilor succesorale ori a cotelor-părţi din dreptul de proprietate de la comoştenitori sau coproprietari, după caz;

b) cumpărarea unui drept litigios în vederea îndestulării unei creanţe care s-a născut înainte ca dreptul să fi devenit litigios;

c) cumpărarea care s-a făcut pentru apărarea drepturilor celui ce stăpâneşte bunul în legătură cu care există dreptul litigios.

(3) Dreptul este litigios dacă există un proces început şi neterminat cu privire la existenţa sau întinderea sa (ceea ce ne duce la concluzia că drepturile în privinţa cărora s-ar putea naşte un litigiu viitor, incapacitatea nu va opera; n.n. – P.P.).”

Iar cu denumirea marginală – *Alte incapacităţi de a cumpăra* – art. 1654 C.civ. prevede că: *„(1) Sunt incapabili de a cumpăra, direct sau prin persoane interpuse, chiar şi prin licitaţie publică: (...)*

c) funcţionarii publici, judecătorii-sindici, practicienii în insolvenţă, executorii (s.n. – P.P.), precum şi alte asemenea persoane, care ar putea influenţa condiţiile vânzării făcute prin intermediul lor sau care are ca obiect bunurile pe care le administrează ori a căror administrare o supraveghează.

(2) Încălcarea interdicţiilor prevăzute la alin. (1) lit. a) şi b) se sancţionează cu nulitatea relativă, iar a celei prevăzute la lit. c) cu nulitate absolută”.

[2] Chiar dacă legiuitorul noului Cod civil utilizează sintagma *incapacitate*, în acest caz aceasta trebuie asimilată noţiunii de *interdicţie.*

Secțiunea a 11-a. Răspunderea juridică a executorului judecătoresc

Considerații introductive

Normele legale ce guvernează răspunderea juridică a executorilor judecătorești se regăsesc în dispozițiile Legii nr. 188/2000, în Regulamentul de aplicare a legii, în Statutul profesiei, precum și în Codul deontologic al executorului judecătoresc. Aceste norme reglementează două categorii de răspundere: civilă și disciplinară, fără a conține norme cu privire la răspunderea penală, drept pentru care vor fi incidente normele dreptului comun în materie penală[1].

De precizat că cele trei categorii de răspundere coexistă, ele neexcluzându-se reciproc, dar aplicarea lor nu este obligatorie și nici concomitentă[2].

§1. Răspunderea civilă

Această categorie de răspundere juridică a executorului judecătoresc este guvernată de dispozițiile art. 45 alin. (1) din Legea nr. 188/2000, conform cărora răspunderea civilă a executorului poate fi angajată, în condițiile legii civile, pentru cauzarea de prejudicii prin încălcarea obligațiilor sale profesionale.

Executorii judecătorești sunt obligați să se asigure pentru răspundere civilă. Asigurarea de răspundere profesională a executorului judecătoresc se realizează prin Casa de asigurări constituită în acest scop, potrivit art. 35 alin. (1) din Legea nr. 188/2000, fiecare executor, la începutul activității sale, devenind membru al acestei case de asigurări [art. 59 alin. (2) din Regulament].

Trebuie precizat faptul că despăgubirea părții din fondul de asigurare pentru răspundere profesională este însă condiționată de săvârșirea unui fapt prejudiciabil de către executor în legătură cu îndeplinirea defectuoasă a atribuțiilor sale profesionale. Altfel spus, condițiile răspunderii civile trebuie întrunite în persoana executorului judecătoresc respectiv.

Astfel, potrivit art. 1357-1371 și art. 1381-1395 C.civ., condițiile obligatorii a fi întrunite pentru atragerea răspunderii civile a executorului sunt următoarele[3]:

a) existența unui prejudiciu;

b) existența unei fapte ilicite;

c) existența unui raport de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu;

d) vinovăția executorului judecătoresc.

---

[1] Referitor la răspunderea penală a executorilor judecătorești, a se vedea *O.A. Sabău-Pop*, Calitatea de funcționar public asimilat a executorului judecătoresc conform noului Cod penal, în Revista Română de Executare Silită nr. 3/2009, p. 94-97; *Gh.-I. Ioniță*, Aspecte de drept comparat privind statutul executorului judecătoresc și particularitățile angajării răspunderii penale a acestuia, în Revista Română de Executare Silită nr. 2/2011, p. 48-70.

[2] A se vedea *I. Gârbuleț*, Actele executorului judecătoresc, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 97.

[3] A se vedea, pentru detalii, *I. Gârbuleț*, Organizarea..., op. cit., p. 162-172; *E. Oprina, I. Gârbuleț*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 198-201.

Aflându-ne în cazul unei răspunderi civile, întotdeauna va trebui dovedit că executorul a produs o pagubă uneia din părţile participante în procedura execuţională, prin încălcarea unui drept subiectiv în exercitarea profesiei.

Menţionăm că încălcarea dreptului subiectiv se produce ca urmare a unei fapte ilicite, iar sarcina probei incumbă persoanei care invocă pagubă, nicidecum executorului judecătoresc.

După cum am menţionat, angajarea răspunderii civile a executorului judecătoresc presupune nu doar existenţa faptei ilicite, ci mai ales a prejudiciului, iar între acestea este imperios necesar să existe un raport de cauzalitate.

Revine instanţei de judecată să aprecieze asupra raportului de cauzalitate fapta ilicită – prejudiciu, prin raportare la caracterul obligaţiei de diligenţă pe care executorul trebuie să o aibă ca un profesionist al dreptului execuţional[1].

În cazul executorului judecătoresc, faptul că debitorul nu are bunuri mobile sau imobile care să poată fi valorificate prin executare silită şi, în mod corelativ, aceasta (executarea) nu se poate realiza, în ciuda faptului că executorul a depus toate diligenţele necesare în acest sens, nu poate duce la concluzia că acesta este culpabil în vreun fel[2].

Cu privire la acest tip de răspundere juridică, Legea nr. 188/2000 a prevăzut că, pentru a se asigura protecţia executorului, acesta are obligaţia să se asigure de răspundere profesională la Casa de asigurări a executorilor judecătoreşti, ceea ce înseamnă că în situaţia demarării unei acţiuni în răspundere civilă împotriva unui executor judecătoresc, Casa de asigurări trebuie chemată în garanţie[3].

§2. Răspunderea disciplinară

Spre deosebire de răspunderea civilă, cea disciplinară are o reglementare detaliată în actele normative ale profesiei de executor, acestea cuprinzând norme referitoare la abaterile disciplinare, la sancţiunile aplicabile în caz de abatere, precum şi la procedura de aplicare a acestora.

2.1. Abaterile disciplinare

Abaterile disciplinare[4] ce pot fi săvârşite de executorii judecătoreşti sunt expres şi limitativ prevăzute de art. 47 din Legea nr. 188/2000:

---

[1] A se vedea *I. Gârbuleţ*, Actele..., op. cit., p. 98.

[2] Ibidem.

[3] Pentru detalii privind prejudiciile acoperite de asigurarea de răspundere profesională a executorilor judecătoreşti, a se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 199-201.

[4] Similar cu legislaţia românească, în sistemul basarabean, Legea nr. 113/2010 privind executorii judecătoreşti, în art. 21, prevede situaţiile ce constituie abateri disciplinare, respectiv:

- nerespectarea secretului profesional;
- încălcarea incompatibilităţilor prevăzute de art. 5 din Legea nr. 113/2010;
- încălcarea gravă a legislaţiei;
- săvârşirea unor fapte care aduc atingere onoarei, probităţii profesionale ori bunelor moravuri;

a) nerespectarea secretului profesional;

b) încălcarea incompatibilităţilor şi interdicţiilor prevăzute de lege;

c) săvârşirea unor fapte care aduc atingere onoarei, probităţii profesionale ori bunelor moravuri;

d) neîndeplinirea obligaţiilor privind formarea profesională a executorilor judecătoreşti stagiari, angajaţi pe bază de contract;

e) întârzierea sistematică şi neglijenţă în efectuarea lucrărilor;

f) absenţa nejustificată de la birou;

g) omisiunea de a efectua publicitatea vânzării prin Registrul electronic de publicitate a vânzării bunurilor supuse executării silite, conform prevederilor art. 35 alin. (2) din Legea nr. 188/2000.

După cum arătam anterior, enumerarea abaterilor disciplinare în lege are un caracter limitativ, unele dintre acestea fiind riguros circumstanţiate la săvârşirea anumitor fapte, cum ar fi: nerespectarea secretului profesional; încălcarea incompatibilităţilor şi interdicţiilor prevăzute de lege; neîndeplinirea obligaţiilor privind formarea profesională a executorilor judecătoreşti.

Cu privire la faptele a căror nerespectare constituie abatere disciplinară prevăzute de art. 47 lit. a), b) şi d) din Legea nr. 188/2000 am făcut vorbire anterior, astfel că nu vom mai reveni şi în cadrul acestei secţiuni asupra acestora.

Însă există anumite abateri disciplinare ce implică un complex mai larg de împrejurări sau de fapte care aduc atingere disciplinei riguroase ce trebuie respectată de executorii judecătoreşti.

Prima astfel de abatere este cea reglementată de **art. 47 lit. c) din Legea nr. 188/2000**, ce priveşte săvârşirea unor *„fapte care aduc atingere onoarei, probităţii profesionale ori bunelor moravuri”*.

Determinarea concretă a acestor fapte nu este prevăzută de norma legală citată, astfel că aceasta nu poate fi făcută decât prin raportare la obligaţiile profesionale şi deontologice, stabilite de cadrul normativ al profesiei de executor judecătoresc (de exemplu, Legea nr. 188/2000; Regulamentul, Statutul şi Codul deontologic).

Astfel, potrivit art. 54 lit. d) şi h) din Statut, executorul este chemat să respecte normele eticii şi principiile deontologiei profesionale şi totodată trebuie să aibă un comportament demn atât în afara profesiei, cât şi în exercitarea acesteia.

- tergiversarea sistematică şi neglijenţă în efectuarea lucrărilor legate de procedura de executare;

- refuzul intenţionat de a efectua acte de executare, ceea ce a avut drept consecinţă încălcarea drepturilor părţilor în cadrul procedurii execuţionale;

- încălcarea Codului deontologic;

- nerespectarea hotărârilor organelor profesionale ale executorilor judecătoreşti;

- absenţa nejustificată de la birou mai mult de două zile lucrătoare consecutive;

- constatarea incapacităţii profesionale, exprimată şi prin anularea irevocabilă de către instanţa de judecată a unui număr de executări silite reprezentând 10% din dosarele de executare sau a unor acte de executare, întocmite în cel mult 20% din dosarele de executare, instrumentate într-un an calendaristic.

În egală măsură, Codul deontologic prevede în art. 1 că rolul său este de a formula standarde ale conduitei executorului judecătoresc, pentru că aceasta să fie conformă cu onoarea şi demnitatea profesiei sale, iar art. 2 impune obligativitatea tuturor executorilor de a respecta regulile de conduită morală şi profesională cuprinse în cod.

A doua abatere cu un caracter generic este cea reglementată de **art. 47 lit. e) din Legea nr. 188/2000**, ce priveşte *„întârzierea sistematică şi neglijenţă în efectuarea lucrărilor"*.

Observăm că norma legală analizată presupune în fapt două modalităţi de realizare: întârzierea sistematică şi neglijenţa în efectuarea lucrărilor, astfel că oricare dintre aceste fapte poate atrage răspunderea disciplinară a executorului judecătoresc culpabil.

Prima modalitate devine incidentă doar în cazul unor întârzieri repetate, „perseverente" în efectuarea lucrărilor[1], iar cea de-a doua modalitate este şi cea care conferă un caracter de relativă generalitate abaterii analizate, datorită faptului că se raportează la o gamă variată de acţiuni de natură a reprezenta o exercitare defectuoasă a obligaţiilor profesionale[2].

Art. 54 din Legea nr. 188/2000 prevede că executorul îşi îndeplineşte atribuţiile cu respectarea dispoziţiilor legii, a statutului profesiei şi a regulamentului de aplicare a legii, precum şi a Codului de procedură civilă şi ale altor legi aplicabile în materie. Cu titlu de exemplu, dispoziţiile art. 55 din Legea nr. 188/2000, conform cărora actele privind executarea silită se îndeplinesc la sediul biroului executorului judecătoresc, în timpul programului de lucru afişat în mod corespunzător sau la locul efectuării executării. În cazul în care întocmirea unui act nu suferă amânare din motive obiective, acesta va putea fi îndeplinit şi în afara programului de lucru.

De asemenea, potrivit art. 56 alin. (1) din Legea nr. 188/2000, refuzul executorului de a îndeplini un act sau de a efectua o executare silită se motivează, dacă părţile stăruie în cererea de îndeplinire a acestora, în termen de cel mult 5 zile de la data refuzului.

Din exemplele anterioare rezultă fără putinţă de tăgadă că actele normative care reglementează executarea silită, precum şi organizarea şi exercitarea profesiei de executor impun efectuarea unor lucrări în anumite termene şi condiţii, iar nerespectarea acestora poate atrage răspunderea disciplinară a executorului vinovat.

Cu privire la absenţa nejustificată de la birou [**art. 47 lit. f) din Legea nr. 188/2000**] va trebui să ne raportăm şi la dispoziţiile art. 83 din Regulament, conform căruia biroul executorului judecătoresc funcţionează în toate zilele lucrătoare, iar în cazurile care impun urgenţă se prevede posibilitatea de a efectua actele solicitate şi în afara orelor de program, precum şi în zilele nelucrătoare.

---

[1] A se vedea *I. Leş*, op. cit., p. 382. Autorul consideră că abaterea disciplinară va fi incidentă în situaţia a trei întârzieri repetate în efectuarea lucrărilor de către executor.

[2] Ibidem.

De asemenea, art. 42 din Statut, programul activităţii executorului este de 8 ore/zi, din care 6 ore reprezintă activitate cu publicul, orice modificare a programului de lucru trebuind să fie comunicată Colegiului director al Camerei.

Atunci când executorul judecătoresc lipseşte nejustificat de la birou, nerespectând programul de lucru prevăzut de Regulament şi de Statut, comite o abatere disciplinară în sensul celei prevăzute de art. 47 lit. f) din Legea nr. 188/2000, putând fi sancţionat.

În mod corect se apreciază[1] că legea reglementează programul de lucru al biroului executorului judecătoresc, nu pe cel al executorului însuşi, cele două sintagme nepresupunând identitate noţională, având în vedere faptul că prin natura activităţii sale, executorul îşi desfăşoară o bună parte din activitate pe teren.

De aceea, nu vor fi considerate absenţe nejustificate de la birou[2]: deplasarea pe teren pentru efectuarea unui act de executare silită ce intră în atribuţiunile sale de serviciu; prezenţa executorului la şedinţele Camerei sau ale U.N.E.J.; participarea la cursurile de formare profesională etc.

În fine, ultimul caz de abatere disciplinară, prevăzut de **art. 47 lit. g) din Legea nr. 188/2000**, presupune omisiunea de a efectua publicitatea vânzării prin Registrul electronic de publicitate a vânzării bunurilor supuse executării silite.

Art. 35 alin. (2) din Legea nr. 188/2000 prevede înfiinţarea şi administrarea de către U.N.E.J., în termen de maxim 1 an de la intrarea în vigoare a legii, a Registrului electronic de publicitate a vânzării bunurilor supuse executării silite. În prezent funcţional, Registrul funcţionează ca un sistem informatic prin intermediul căruia toţi executorii judecătoreşti vor efectua publicitatea la nivel naţional a vânzării bunurilor mobile cu valoare mai mare de 2.000 lei şi a bunurilor imobile aflate în procedura de executare silită.

Astfel că, atunci când executorul nu respectă această procedură de publicitate cu privire la bunurile aflate în procedura de vânzare silită, neînscrierea în Registrul electronic constituie abatere disciplinară.

2.2. Sancţiunile disciplinare

Atunci când acţiunea disciplinară demarată împotriva executorului judecătoresc va fi considerată de către instanţa disciplinară ca întemeiată, în raport de gravitatea faptelor săvârşite, art. 49 din Legea nr. 188/2000 prevede sancţiunile ce pot fi aplicate acestuia:

a) mustrare;

b) avertisment;

c) amendă de la 500 lei la 3.000 lei, care se face venit la bugetul Camerei executorilor judecătoreşti în a cărei rază teritorială este situat biroul executorului judecătoresc respectiv;

d) suspendarea din funcţie pe o durată de o lună la 6 luni;

e) excluderea din profesie.

---

[1] A se vedea *I. Gârbuleţ*, Actele..., op. cit., p. 105.

[2] Ibidem.

Observăm cu uşurinţă că enumerarea sancţiunilor, din perspectiva tehnicii legislative, este prevăzută în ordinea gravităţii lor.

Fără a dori să intrăm în analiza fiecărei sancţiuni în parte, considerăm necesar să facem câteva precizări.

În primul rând, în timp ce primele două sancţiuni [lit. a) şi b)] au rol mai mult de sancţiuni morale, însă, în caz de recidivă, sancţiunea aplicată iniţial ar influenţa aprecierea sancţiunii ce ar urma să se aplice, constituind o agravantă, celelalte sancţiuni [lit. c)-e)] presupun şi constrângeri de natură patrimonială, mergând până la excluderea din corpul profesional.

De asemenea, sancţiunea prevăzută de art. 49 lit. c) din Legea nr. 188/2000, respectiv amenda[1] de la 500 lei la 3.000 lei, trebuie achitată de către executorul judecătoresc sancţionat în termen de 30 de zile de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a stabilit sancţiunea disciplinară, în caz contrar intervenind o sancţiune mult mai gravă, respectiv suspendarea de drept din funcţie a executorului până la achitarea cuantumului stabilit[2].

În cazul aplicării sancţiunii suspendării din funcţie [art. 49 lit. d) din Legea nr. 188/2000], aceasta se dispune pe o perioadă de minim o lună şi de maxim 6 luni, iar după rămânerea definitivă a hotărârii disciplinare ministrul justiţiei emite un ordin prin care constată suspendarea. În egală măsură, încetarea suspendării din funcţie a executorului se face tot prin ordin al ministrului justiţiei, din oficiu sau la cererea Consiliului U.N.E.J. ori a Camerei, dacă au dispărut împrejurările care au determinat-o.

Cea mai gravă sancţiune stabilită de lege este excluderea din profesie a executorului judecătoresc [art. 49 lit. e) din Legea nr. 188/2000][3]. Pentru a se ajunge la aplicarea acestei sancţiuni, motivele trebuie să fie foarte grave şi să se refere la acţiuni care au lezat în mod serios onoarea şi prestigiul profesiei, prin care s-au încălcat în mod grav dispoziţiile legale care reglementează executarea silită, precum şi incompatibilităţile şi interdicţiile stabilite de lege.

---

[1] Cu privire la implicaţiile prevederilor din Codul muncii conform cărora amenzile disciplinare sunt interzise, însă nu şi în cazul sancţionării executorilor judecătoreşti, a se vedea *I. Gârbuleţ*, Propuneri *de lege ferenda* privind răspunderea disciplinară a executorului judecătoresc, în Revista Română de Executare Silită nr. 2/2012, p. 28-41; *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 210-211; *I. Gârbuleţ*, Actele..., op. cit., p. 107-108.

[2] Potrivit dispoziţiilor art. 49 lit. c) din Legea nr. 188/2000, hotărârea definitivă prin care s-a stabilit amenda şi cuantumul ei constituie titlu executoriu.

Subliniem aspectul particular al sancţiunii în acest caz, în sensul că suspendarea din funcţie operează de drept, fără să mai fie necesară o altă judecată disciplinară care să constate neîndeplinirea obligaţiei de plată a amenzii şi care să impună o nouă hotărâre prin care să se aplice sancţiunea mai gravă a suspendării. De asemenea, urmare a suspendării de drept, dacă executorul achită amenda stabilită prin hotărârea de sancţionare, suspendarea din funcţie încetează tot de drept, fără să fie necesar emiterea unui ordin de către ministrul justiţiei.

[3] Prin aplicarea unei asemenea sancţiuni, calitatea de executor judecătoresc încetează în conformitate cu dispoziţiile art. 23 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 188/2000.

Excluderea din profesie intervine în momentul rămânerii definitive a hotărârii disciplinare și se constată de către ministrul justiției, care emite un ordin în acest sens, din oficiu sau la cererea Consiliului U.N.E.J.

O altă chestiune extrem de importantă în economia unei acțiuni disciplinare îndreptate împotriva executorului judecătoresc este cea legată de suportarea cheltuielilor ocazionate de instrumentarea acțiunii disciplinare. Pentru a nu lăsa loc interpretărilor, s-a stabilit normativ că aceste cheltuieli vor fi suportate de Camera executorilor judecătorești în cazul în care acțiunea este respinsă sau de către executor atunci când acțiunea disciplinară este admisă (art. 77 din Regulament).

Pe lângă sancțiunile stabilite de art. 49 din Legea nr. 188/2000, mai există în Statutul profesiei o serie de consecințe ale acțiunii disciplinare, consecințe ce derivă din sancțiunea aplicată executorului.

În acest sens, art. 57 alin. (1) din Statut prevede că executorii sancționați conform dispozițiilor art. 49 lit. a), b) și c) din Legea nr. 188/2000 pot exercita funcții eligibile la următoarele alegeri însă numai la nivelul Camerei din care fac parte, iar alin. (2) al aceluiași articol prevede că executorii sancționați conform art. 49 lit. a) și b) din aceeași lege sunt reabilitați după 6 luni calculate de la data aplicării sancțiunii, cu condiția ca în această perioadă să nu fi săvârșit o nouă abatere.

De asemenea, art. 57 alin. (3) din Statut prevede că executorii sancționați conform dispozițiilor art. 49 lit. c) din Legea nr. 188/2000 sunt reabilitați după un an de la data achitării amenzii, dacă în această perioadă nu săvârșesc o nouă abatere. În fine, alin. (4) din norma legală anterior citată specifică faptul că executorii sancționați în baza dispozițiilor art. 49 lit. d) din aceeași lege sunt reabilitați după 3 ani calculați de la data expirării perioadei de suspendare, dacă în această perioadă nu săvârșesc o altă abatere.

2.3. Sesizarea abaterilor disciplinare

Sesizarea abaterilor disciplinare se face în baza art. 48 alin. (1) din Legea nr. 188/2000 de către:

a) ministrul justiției;

b) Colegiul director al Camerei.

În situația în care acțiunea disciplinară este promovată ca urmare a unei plângeri formulate de un creditor sau debitor ori a unei alte persoane interesate, calitate procesuală activă va avea doar ministrul justiției sau Colegiul director al Camerei, persoana lezată în drepturi neavând calitate procesuală activă în cadrul acțiunii disciplinare[1].

De asemenea, având în vedere dispozițiile legale sus-menționate, acțiunea disciplinară nu va putea fi demarată împotriva unui executor judecătoresc nici de către președintele Camerei din care acesta face parte, de președintele Uniunii, de Consiliul U.N.E.J., de inspectorii Corpului de control din cadrul Ministerului Justiției.

Termenul în care poate fi exercitată acțiunea disciplinară este de un an de la data când ministrul justiției sau Colegiul director al Camerei au luat cunoștință de

[1] A se vedea *E. Oprina, I. Gârbuleț*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 212.

existenţa unei abateri, dar nu mai târziu de 3 ani de la data săvârşirii ei (art. 60 din Regulament).

Din punct de vedere al naturii juridice a termenului de exercitare a acţiunii disciplinare, apreciem că termenul de un an este un termen de prescripţie, astfel că, dacă acţiunea nu va fi demarată în interiorul acestui termen, aceasta va fi respinsă ca prescrisă, iar termenul de 3 ani reprezintă termenul-limită în interiorul căreia partea interesată, respectiv ministrul justiţiei sau Colegiul director al Camerei, au posibilitatea să ia cunoştinţă de existenţa abaterii[1]. Termenul de 3 ani nu este susceptibil de întreruperi sau suspendări.

---

[1] În doctrină (*I. Gârbuleţ*, Actele..., op. cit., p. 109, *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 212-213) se apreciază că termenul de un an este un termen de decădere, astfel că, dacă nu va fi demarată în acest termen, acţiunea disciplinară va fi respinsă ca tardivă, iar termenul de 3 ani este un termen de prescripţie, neexercitarea acţiunii în acest termen ducând la stingerea dreptului de a mai obţine sancţionarea executorului judecătoresc.

Nu putem împărtăşi o astfel de interpretare, pentru următoarele considerente:

În primul rând, ca să putem discuta de decădere ca sancţiune procesuală, ar trebui să avem un proces început, ceea ce nu este cazul, pentru că norma legală se referă la termenul de demarare a acţiunii disciplinare, deci instanţa nu a fost încă învestită cu o astfel de cerere.

În al doilea rând, dacă instanţa nu a fost încă legal învestită cu o astfel de cerere, înseamnă că nu putem analiza, din punct de vedere temporal, decât dreptul material la acţiune, adică momentul stabilit de lege până la care se poate demara acţiunea disciplinară. Or, potrivit art. 2500 C.civ. sancţiunea prevăzută expres pentru neexercitarea în termenul legal a dreptului la acţiune atrage întotdeauna sancţiunea prescripţiei, şi nu pe cea a decăderii.

Sigur ca legislaţia naţională prevede expres, în anumite situaţii, care este natura juridică a unor astfel de termene [de exemplu, Legea nr. 554/2004 privind contenciosul administrativ (M.Of. nr. 1154 din 7 decembrie 2004), în art. 11 alin. (1), prevede ca cererile prin care se solicită anularea unui act administrativ individual, a unui contract administrativ, recunoaşterea dreptului pretins şi repararea pagubei cauzate se pot introduce *în termen de 6 luni* (*s.n.* – P.P.) de la: a) data comunicării răspunsului la plângerea prealabilă: b) data comunicării refuzului nejustificat de soluţionare a cererii; c) data expirării termenului de soluţionare a plângerii prealabile, respectiv data expirării termenului legal de soluţionare a cererii; d) data expirării termenului prevăzut la art. 2 alin. (1) lit. h, calculate de la comunicarea actului administrative emis în soluţionarea favorabilă a cererii sau, după caz, a plângerii prealabile; e) data încheierii procesului-verbal de finalizare a procedurii concilierii, în cazul contractelor administrative. Iar alin. (2) al aceluiaşi articol prevede că, pentru motive temeinice, în cazul actului administrativ individual, cererea poate fi introdusă şi peste termenul prevăzut la alin. (1), *dar nu mai târziu de un an* (*s.n.* – P.P.) de la data comunicării actului, data luării la cunoştinţă, data introducerii cererii sau data încheierii procesului-verbal de conciliere, după caz. În finalul aceluiaşi articol, mai precis alin. (5) reglementează expres natura juridică a celor două termene în sensul că *termenul prevăzut la alin. (1) – de 6 luni, este un termen de prescripţie*, iar *termenul prevăzut la alin. (2) – de un an, este un termen de decădere*]

Însa în cazul dispoziţiilor art. 48 alin. (1) din Legea nr. 188/2000 nu se face o astfel de distincţie expresă.

Pentru amănunte privind interpretarea similară a unor astfel de termene, în materia revizuirii, a se vedea *Tr.C. Briciu*, în *V.M. Ciobanu, M. Nicolae* (coord.), Noul Cod, op. cit., p. 1188-1189.

2.4. Acţiunea disciplinară[1]

Legea prevede, în cazul suspendării din funcţie sau al excluderii din profesie, obligativitatea cercetării prealabile, aceasta urmând a fi făcută de inspectori generali din cadrul direcţiei de specialitate din Ministerul Justiţiei sau de Colegiul director al Camerei [art. 48 alin. (2) din Legea nr. 188/2000].

Cu toate acestea, art. 67 alin. (2) din Regulament dispune că în situaţia exercitării acţiunii disciplinare, cercetarea prealabilă este obligatorie şi se efectuează de inspectori de specialitate din Ministerul Justiţiei sau de Colegiul director al Camerei, fără a se mai face distincţia în raport de sancţiunile cerute, de unde rezultă că în toate cazurile cercetarea prealabilă este obligatorie.

Este evident că normele legale menţionate sunt într-o contradicţie flagrantă, mai ales că norma restrictivă este prevăzută în lege, pe când cea care este mai logică şi atotcuprinzătoare este prevăzută în Regulament, cu o forţă juridică inferioară legii. De altfel, se consideră[2] în mod corect că soluţia promovată de art. 48 alin. (2) din Legea nr. 188/2000 este una cel puţin discutabilă, dacă nu chiar profund eronată, pentru că se impune o obligaţie în sarcina inspectorilor din minister sau a Colegiului director al Camerei pentru sancţiuni ce sunt incidente exclusiv la sfârşitul judecăţii, respectiv la rămânerea definitivă a hotărârii de sancţionare a executorului judecătoresc. O astfel de abordare legislativă nu face altceva decât să încalce principii fundamentale ale procedurii judiciare, cum ar fi dreptul la apărare şi prezumţia de nevinovăţie.

Cu toate că art. 48 alin. (3) din Legea nr. 188/2000 prevede că audierea celui în cauză este obligatorie, acesta fiind îndreptăţit să ia cunoştinţă de conţinutul dosarului şi să-şi formuleze apărarea, considerăm că cercetarea prealabilă nu presupune doar ascultarea executorului judecătoresc pasibil de sancţiuni, ci şi stabilirea împrejurărilor în care s-a săvârşit fapta, ascultarea persoanei în cauză, precum şi verificare susţinerilor făcute de aceasta în apărarea sa. Altfel spus, noţiunii de cercetare prealabilă trebuie să i se atribuie aceleaşi semnificaţii ca şi în dreptul comun disciplinar[3].

În concluzie, opinăm că cercetarea prealabilă trebuie să fie obligatorie ori de câte ori se exercită o acţiune disciplinară, gravitatea faptei putând fi cântărită doar după o verificare detaliată şi nu doar după anumite aparente de fapt sau de drept.

În vederea cercetării prealabile, ministrul justiţiei se autosesizează. Dacă acţiunea disciplinară este exercitată de Colegiul director al Camerei, acesta se poate autosesiza sau poate fi sesizat de către Consiliul U.N.E.J. prin preşedinte sau înlocuitorul acestuia.

---

[1] Pe larg, a se vedea *I. Gârbuleţ*, Răspunderea disciplinară a executorului judecătoresc, în Revista Română de Executare Silită nr. 1/2011, p. 23-51; *I. Gârbuleţ*, Calea de atac împotriva hotărârilor Comisiei Superioare de Disciplina a Uniunii Naţionale a Executorilor Judecătoreşti, în Revista Română de Executare Silită nr. 1/2009, p. 31-39.

[2] A se vedea *I. Leş*, Instituţii..., op. cit., p. 383-384; *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 213-214.

[3] Ibidem.

În termen de 60 de zile de la data sesizării, respectiv a autosesizării, ministrul justiţiei, prin inspectori de specialitate sau colegiul director, efectuează cercetarea prealabilă şi îi aduc la cunoştinţă executorului cercetat conţinutul dosarului, urmând a promova sau nu acţiunea disciplinară.

Colegiul director are obligaţia de a comunica, în cel mai scurt timp, măsurile dispuse prin hotărâre de Consiliul de disciplină atât Consiliului U.N.E.J., cât şi ministrului justiţiei.

Executorul judecătoresc împotriva căruia a fost promovată acţiunea disciplinară are dreptul să cunoască toate actele dosarului, să solicite probe în apărare şi să fie asistat de avocat. Refuzul executorului cercetat de a face declaraţii sau de a se prezenta la cercetări se constată prin proces-verbal şi nu împiedică finalizarea cercetării (art. 69 din Regulament).

Dacă se constată, urmare a cercetării prealabile că executorul judecătoresc a săvârşit una dintre abaterile disciplinare prevăzute de art. 47 din Legea nr. 188/2000, ministrul justiţiei sau Colegiul director al Camerei, după caz, sesizează Consiliul de disciplină.

Consiliul de disciplină are competenţa să judece orice executor judecătoresc din cadrul Camerei respective, pentru oricare din abaterile prevăzute de art. 47 din Legea nr. 188/2000 (art. 66 din Regulament), de aceea nu pot fi membri ai Consiliului de disciplină membrii Consiliului U.N.E.J., preşedinţii şi vicepreşedinţii Colegiilor directoare ale Camerelor.

În cazul în care este sesizat cu o acţiune disciplinară, Preşedintele Consiliului de disciplină înregistrează cauza, fixează termenul şedinţei, citează părţile şi, după caz, martorii.

În situaţia în care executorul judecătoresc nu se prezintă la termenul fixat pentru judecarea acţiunii disciplinare, deşi legal citat, judecata se va face în lipsă.

La termenul fixat, Preşedintele Consiliului de disciplină expune conţinutul sesizării, ascultă părţile şi, când este cazul, audiază martorii, administrează probe şi dovezi necesare soluţionării cauzei. Declaraţiile se consemnează în scris şi vor fi semnate de părţi şi de Preşedintele Consiliului de disciplină.

Părţile au obligaţia să pună la dispoziţia Consiliului de disciplină toate informaţiile şi actele solicitate.

Atunci când din diferite motive, cauza se amână, se va întocmi un proces-verbal în care se vor arăta cauzele care au dus la amânarea acesteia. Procesul-verbal se semnează[1] de către Preşedinte şi de secretar, care are rolul de grefier, şi trebuie să conţină toate elementele unei încheieri de şedinţă similar cu cea din procedură judecătorească, astfel încât instanţa disciplinară superioară să poată exercita un control efectiv asupra hotărârilor pronunţate de Consiliul de disciplină.

După administrarea probatoriului, Preşedintele dă cuvântul părţilor, iar atunci când consideră necesar poate da cuvântul şi altor persoane care asistă la dezbateri, după ce stabileşte identitatea acestora.

---

[1] Lipsa semnăturii de pe procesul-verbal încheiat la fiecare şedinţă a Consiliului de disciplină atrage nulitatea acestuia.

Atunci când se constată că executorul judecătoresc a săvârşit abaterea disciplinară, Consiliul de disciplină dispune printr-o hotărâre aplicarea uneia dintre sancţiunile prevăzute la art. 49 din Legea nr. 188/2000, iar atunci când executorul nu a fost găsit vinovat, va dispune tot prin hotărâre închiderea dosarului.

De precizat că hotărârea se ia cu majoritatea voturilor membrilor Consiliului de disciplină şi se comunică părţilor în termen de 15 zile de la pronunţare. Potrivit art. 75 alin. (2) din Regulament, hotărârea trebuie să cuprindă următoarele menţiuni:

- numărul dosarului;
- numele membrilor completului şi al secretarului;
- numele şi, după caz, domiciliul sau sediul părţilor, precum şi susţinerile acestora;
- descrierea pe scurt a abaterii disciplinare săvârşite;
- probele administrate;
- textele de lege aplicate;
- soluţia şi data pronunţării;
- indicarea căii de atac;
- menţiunea dacă pronunţarea s-a făcut în prezenţa sau în lipsa părţilor.

Hotărârea se semnează de preşedintele completului şi de secretar, după care se comunică părţilor.

Colegiul director al Camerei are obligaţia să comunice, în cel mai scurt timp, măsurile dispuse prin hotărâre de Consiliul de disciplină, după caz, Consiliului U.N.E.J. sau ministrului justiţiei.

Împotriva hotărârii Consiliului de disciplină părţile pot formula contestaţie, în termen de 15 zile de la comunicare, competenţa de soluţionare aparţinând Comisiei Superioare de Disciplină a U.N.E.J.

Deşi este formată din câte un reprezentant al fiecărei Camere, având un total de 15 membri, Comisia Superioară de Disciplină a U.N.E.J. judecă în complet format din 5 membri [art. 48 alin. (5) din Legea nr. 188/2000].

De asemenea, este important să precizăm că din completul de judecată constituit la nivelul Comisiei Superioare de Disciplină a Uniunii nu va face parte executorul judecătoresc care reprezintă Camera din care face parte executorul împotriva căruia a fost declanşată acţiunea disciplinară.

În ceea ce priveşte procedura de soluţionare a contestaţiilor, aceasta este similară cu cea de soluţionare a acţiunii disciplinare de către Consiliul de disciplină al Camerei, iar hotărârea Comisiei Superioare de Disciplină trebuie să cuprindă aceleaşi elemente ca şi hotărârea atacată.

Asupra contestaţiei, Comisia Superioară de Disciplină se pronunţă printr-o hotărâre, care este definitivă în ceea ce priveşte instanţele de disciplină ale Uniunii, însă art. 48 alin. (5) teza a II-a din Legea nr. 188/2000 prevede posibilitatea atacării acesteia cu contestaţie la curtea de apel.

Referitor la dispoziţiile art. 48 alin. (5) din Legea nr. 188/2000, considerăm necesar să facem câteva precizări.

În primul rând, trebuie menţionat faptul că nici Legea nr. 188/2000 şi nici Regulamentul de aplicare a acesteia nu prevăd termenul de exercitare a contestaţiei împotriva hotărârii Comisiei Superioare de Disciplină. De aceea, în această situaţie trebuie să ne raportăm la dispoziţiile art. 72 din Legea nr. 188/2000, conform cărora

legea specială e completează cu dispoziţiile Codului de procedură civilă, drept pentru care opinăm că acest termen este cel de drept comun, respectiv cel de 30 de zile, prevăzut de art. 468 alin. (1) C.proc.civ.

În egală măsură, norma legală analizată nu face decât o precizare lacunară cu privire la competenţa instanţei care poate judeca contestaţia, respectiv curtea de apel. Având în vedere faptul că obiectul contestaţiei îl constituie o hotărâre pronunţată de Comisia Superioară de Disciplină a U.N.E.J., deci de o autoritate, de interes public, centrală, al cărei sediu este, conform art. 94 alin. (1) din Regulament, la Bucureşti, şi prin raportare la dispoziţiile art. 10 alin. (3) teza I din Legea nr. 554/2004[1], apreciem că aceasta va presupune o competenţă teritorială alternativă, fie cea a Curţii de Apel Bucureşti, fie cea a curţii de apel de la sediul profesional al reclamantului[2].

Iar în ceea ce priveşte secţia competentă, aceasta va fi cea de contencios administrativ şi fiscal a curţii de apel. Facem această afirmaţie, bazându-ne pe specificul raportului juridic dedus judecăţii, acest tip de hotărâri având regimul unui act administrativ-jurisdicţional şi, în mod corelativ, controlul judecătoresc asupra acestora va fi făcut în baza Legii nr. 554/2004, precum şi la natura juridică a organismului care aplică sancţiunea disciplinară, un astfel de litigiu intrând în sfera litigiilor de contencios administrativ[3].

Se poate pune întrebarea care este natura juridică a contestaţiei, respectiv hotărârea pronunţată de secţia de contencios administrativ şi fiscal a curţii de apel este definitivă sau este susceptibilă şi ea la rândul său de o cale de atac la secţia de contencios administrativ şi fiscal a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie?

Dacă ne raportăm la vechea formulare a art. 48 alin. (5) teza a II-a din Legea nr. 188/2000, conform căruia: *„Hotărârea Comisiei Superioare de Disciplină este definitivă şi poate fi atacată cu recurs la curtea de apel în a cărei raza teritorială se află sediul profesional"*, se observă cu uşurinţă că hotărârea curţii de apel era irevocabilă (definitivă în concepţia noului Cod de procedură civilă – *n.a.* – P.P.), nemaifiind susceptibilă de cale de atac la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

În noua formulare a art. 48 alin. (5) din Legea nr. 188/2000[4], constatăm că sintagma „atacată cu recurs" a fost înlocuită cu sintagma „atacată cu contestaţie",

---

[1] Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, republicată cu modificările ulterioare (M.Of. nr. 1154 din 7 decembrie 2004).

Cu denumirea marginală – *Instanţa competentă*, art. 10 alin. (3) teza I din Legea nr. 554/2004, prevede că: „Reclamantul se poate adresa instanţei de la domiciliul său sau celei de la domiciliul pârâtului".

[2] De aceea, nu putem împărtăşi opinia exprimată în sens contrar, respectiv că hotărârea Comisiei Superioare de Disciplină a U.N.E.J. poate fi atacată doar la curtea de apel în a cărei rază teritorială se află biroul executorului judecătoresc în cauză (a se vedea *A. Stoica*, Executorii..., op. cit., p. 173).

[3] În acelaşi sens, *E. Oprina, I. Gârbuleţ*, Tratat, vol. I, op. cit., p. 219; *I. Gârbuleţ*, Actele..., op. cit., p. 116.

[4] Art. 48 alin. (5) din Legea nr. 188/2000 a fost modificat prin art. 37 pct. 8 din Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (M.Of. nr. 365 din 30 mai 2012).

fără să mai facă precizarea dacă hotărârea pronunţată de curtea de apel în contestaţie este definitivă, drept pentru care apreciem că hotărârea prin care curtea de apel soluţionează contestaţia este susceptibilă de recurs la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

Cu titlu comparativ, evocăm prevederile art. 74 alin. (11) din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici, conform cărora hotărârea pronunţată de Consiliul Uniunii Naţionale a Notarilor Publici, prin care se soluţionează contestaţia, poate fi atacată cu recurs la Curtea de Apel Bucureşti, iar hotărârea pronunţată de Curtea de Apel Bucureşti este definitivă.

Cu toate acestea, în mod normal ar fi trebuit ca norma legală să stabilească că hotărârea curţii de apel este definitivă, prin acesta neîngrădindu-se accesul la justiţie, ci, din contră, după instanţa de fond la Consiliul de disciplină al Camerei urmează contestaţia la Comisia Superioară de Disciplină a Uniunii, ca instanţă de apel, pentru ca în final să se asigure şi accesul la justiţie, prin controlul judecătoresc exercitat de curtea de apel, control care trebuie să statueze în prima şi ultima instanţă.

În egală măsură, inserarea în textul legal a competenţei exclusive a Curţii de Apel Bucureşti, nu poate să fie decât benefică, pornind de la premisa că, dacă prin lege s-ar impune o unică instanţă care să judece aceste contestaţii, s-ar asigura o predictibilitate a jurisprudenţei în această materie, evitându-se în acest fel o jurisprudenţă neunitară a celor 15 curţi de apel din ţară.

În concluzie, opinăm că, *de lege ferenda*, art. 48 alin. (5) din Legea nr. 188/2000 ar trebui să facă obiectul unor modificări de substanţă, în sensul că: „(...) Hotărârea Comisiei Superioare de Disciplină este definitivă şi poate fi atacată cu contestaţie, *în termen de 30 de zile de la comunicare, la secţia de contencios administrativ şi fiscal a Curţii de Apel Bucureşti. Hotărârea Curţii de Apel Bucureşti este definitivă* (*s.n.* – P.P.)".

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITARA

Bibliografie

I. Tratate, cursuri, monografii, jurisprudenţă

- *Ader H., Damien A., Bigot de la Touanne S.*, Règles de la profession d'avocat, 2ème éd, Dalloz, Paris, 2008
- *Alexandru I.*, Ministerul public între executiv şi justiţie, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2002
- *Alexe C.E.*, Judecătorul în procesul civil, între rol activ şi arbitrar, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008
- *Avram-Dunăreanu I.*, Managementul organizaţiilor judiciare, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008
- *Baias F.-A., Chelaru E., Constantinovici R., Macovei I. (coord.)*, Noul Cod civil. Comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2012
- *Băldean L., Frenţiu G.Cr.*, Ajutorul public judiciar în materie civilă, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010
- *Banciu A.*, Istoria constituţională a României - deziderate naţionale şi realităţi sociale, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2001
- *Beignier B., Blanchard B., Villaceque J.*, Droit et Déontologie de la profession d'avocat, L.G.D.J., Paris, 2008
- *Berechet Şt.Gr.*, Istoria vechiului drept românesc, vol. I, Tipografia Goldner, Iaşi, 1933
- *Berger V.*, Jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, ed. 5, Institutul Român pentru Drepturile Omului
- *Bîrsan C.*, Convenţia europeană a drepturilor omului, ed. 2, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010
- *Bîrsan C., Livescu M.*, Efectivitatea dreptului de acces la justiţie în materie civilă, în Avocatura în România, 150 de ani în linia întâi a luptei pentru drept, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2015
- *Blanchard B.*, lucrarea Droit et déontologie de la profession d'avocat, L.G.D.J, Paris, 2008
- *Bogasiu G., Vartires D., Segărceanu A.*, Controlul de legalitate al hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007
- *Boroi G., Stancu M.*, Drept procesual civil, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2015
- *Boroi G, Stancu M.*, Drept procesual civil, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2016
- *Bozeşan V.*, (coord.), *Călin D., Militaru I., Călin R.-M., Vasiescu M., Cîrciumaru L., Zaharia L., Coţovanu P.-A., Mihăiţă Fl., Radu Cr., Ghigheci Cr., Constantinescu V., Ghergheşanu Al., Ramaşcanu B., Lăncrănjan Al., Balan I.*, Executarea silită. Hotărâri ale Curţii Europene a Drepturilor Omului pronunţate în cauze împotriva României, Ed. Universitară, Bucureşti, 2015

ROMANIAN CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- *Breen E.*, Évaluer la justice, Ed. P.U.F., Paris, 2002
- *Cadiet L.*, Découvrir la justice, Dalloz, Paris, 1997
- *Capcela V., Hurubă, E.*, Deontologia profesională a executorului judecătoresc, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014
- *Cădere V.*, Tratat de procedură civilă, ed. a II-a, Tipografiile Române Unite, Bucureşti, 1935
- *Călin Dr.* (coord.), Magistraţii şi instanţele judecătoreşti în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului Ed. Universitară, Bucureşti, 2013
- *Cărpenaru Şt.D.*, Drept comercial român, ed. a VII-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2007
- *Cernea E., Molcuţ E.*, Istoria statului şi dreptului românesc, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2006
- *Chartier Y.*, La Cour de Cassation, ed. 2, Dalloz, Paris, 2001
- *Chiriţă R.*, Convenţia europeană a drepturilor omului. Comentarii şi explicaţii, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008
- *Ciobanu V.M.*, Tratat teoretic şi practic de procedură civilă, Ed. Naţional, Bucureşti, 1996
- *Ciobanu V.M.*, Tratat teoretic şi practic de procedură civilă, vol. II, Ed. Naţional, Bucureşti, 1997
- *Ciobanu V.M., Boroi G.*, Drept procesual civil. Curs selectiv. Teste grilă, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009
- *Ciobanu V.M., Boroi G., Briciu Tr.C.*, Drept procesual civil, ed. 5, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2011
- *Ciobanu V.M., Nicolae M.* (coord.), *Baias Fl.A., Belegante V., Briciu Tr.C., Dinu Cl.C., Dumitrache B., Florea Ghe., Fodor M., Gîlcă I., Ghinoiu D., Irimia C., Nicolae A., Oprina E., Rădoi A., Stancu M., Ştefănescu A., Tăbârcă M., Turcu N., Ursuţa M., Zidaru Ghe.-L.*, Noul Cod de procedură civilă comentat şi adnotat, vol. I, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2013
- *Clipa Cr.*, Organe şi proceduri administrative-jurisdicţionale, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012
- *Cochinescu N.*, Organizarea puterii judecătoreşti în România, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1997
- *Cochinescu N.*, Totul despre Ministerul Public, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2000
- *Consiliul Superior al Magistraturii*, Apărarea independenţei, imparţialităţii şi reputaţiei profesionale ale judecătorilor şi procurorilor. Hotărâri ale Plenului Consiliului Superior al Magistraturii 2006-2009, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010
- *Coţovanu P.A., Călin Dr.*, Jurisprudenţă recentă în materia organizării judecătoreşti şi a statutului magistraţilor, ed. a II-a, Ed. Universitară, Bucureşti, 2015
- *Dan I.*, „Procesul" mareşalului Antonescu, Ed. Tempus, Bucureşti, 1993
- *David R.*, Le Droit anglais, Presse Universitaires de France, Paris, 1965
- *Dănăilă G.*, Procedura arbitrală, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2006
- *Dănilă L.*, Organizarea şi exercitarea profesiei de avocat, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2007

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- *Deleanu I.*, Drepturile fundamentale ale părţilor în procesul civil, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2008
- *Deleanu I.*, Tratat de procedură civilă, Ed. Servo-Sat, Arad, 2000
- *Deysine A.*, Justiţia în Statele Unite ale Americii, Ed. Rosetti, Bucureşti, 2002
- *Diaconu C.*, Management judiciar, Ed. CH. Beck, Bucureşti, 2007
- *Dinu C.C.*, Dreptul procesual civil şi activitatea notarială. Note de curs pentru pregătirea iniţială şi continuă a notarilor publici, Ed. Notarom, Bucureşti, 2014
- *Dinu M., Stanciu R.*, Executarea silită în noul Cod de procedură civilă, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2015
- *Djuvara N.*, Între orient şi occident. Ţările române la începutul epocii moderne, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2008
- *Eddey K.*, The English legal system, Sweer&Maxwell, Londra, 1987
- *Firoiu D.V.*, Istoria statului şi dreptului românesc, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1976
- *Florea Gh.*, Apărarea în procesul civil, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2006
- *Florescu D.A.P., Coman P., Mrejeru Th., Safta M., Bălaşa G.*, Executarea silită. Reglementare – Doctrină – Jurisprudenţă, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2007
- *Fricero N.*, Droit et pratique de la procédure civile, lucrare sub direcţia lui *S. Guinchard*, Dalloz, 2006
- *Fricero N.*, Les institutions judiciaires 2015, 6e éd., Gualino, lextenso éditions, Paris, 2015
- *Gărbuleţ I.*, Organizarea şi exercitarea profesiei de executor judecătoresc, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007
- *Gărbuleţ I.*, Actele executorului judecătoresc, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014
- *Hamangiu C., Hutschneker R., Iuliu G.*, Recursul în casaţie şi contenciosul administrativ, Ed. Naţională S. Ciornei, Bucureşti, 1930
- *Heraud A., Maurin A., Institutions judiciaires*, ed. 6, Sirey, Paris, 2006
- *Herovanu E.*, Teoria execuţiunii silite, Ed. Cioflec, Bucureşti, 1942
- *Herovanu E.*, Principiile procedurii judiciare, Institutul de Arte Grafice „Lupta" N. Stroilă, Bucureşti, 1932
- *Hilsenrad A., Rizeanu D., Zirra C.*, Notariatul de stat, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1964
- *Iorgovan A.*, Legea contenciosului administrativ, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2008
- *Kerbaol G.*, La responsabilité des magistrats, Ed. PUF, Paris, 2006
- *Kerbaol G.*, La responsabilité des magistrats, PUF, Paris, 2006
- *Kernaleguen F.*, Institutions judiciaires, 6e éd., Lexis Nexis, Paris, 2015
- *Labiano P.*, La justice de proximité pour résoudre les litiges du quotidien, Ed. Vuibert, Paris, 2004
- *Leş I.*, Instituţii judiciare contemporane, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2007
- *Leş I.*, Organizarea sistemului judiciar românesc, Ed. All Beck, Bucureşti, 2004
- *Lupaşcu D.*, Organizarea judecătorească în România, Ed. Rosetti, Bucureşti, 2002
- *Martin R.*, Deontologie de l'avocat, 9ème ed., Litec, Paris, 2005

- *Muraru I., Tănăsescu E.-S. (coord.)*, Constituția României. Comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, București, 2008
- *Neagu I.*, Drept procesual penal. Partea specială, Ed. Global Lex, 2007
- *Negulescu D.*, Executiunea silită. Principii generale, vol. I, Tipografia Gutenberg, Joseph Gobl, București, 1910
- *Nicolae A.*, Relativitatea și opozabilitatea efectelor hotărârii judecătorești, Ed. Universul Juridic, București, 2008
- *Oancea D.* (coord.), Legea privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat. Comentariu pe articole, Ed. C.H.Beck, București, 2015
- *Oprina E.*, Executarea silită în procesul civil, ed. a IV-a, București, Ed. Universul Juridic, București, 2011
- *Oprina E, Gârbuleț I.*, Tratat teoretic și practic de executare silită, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013
- *Oprina E., Gârbuleț I.*, Legea nr. 138/2014 privind modificarea și completarea Codului de procedură civilă, Ed. Universul Juridic, București, 2015
- *Oprina E.*, Participanții la procesul civil, Ed. Rosetti, București, 2005
- *Peretz I.*, Curs de istoria dreptului român, Ed. Ziarului Curierul Judiciar, București, 1915
- *Perrot R.*, Institutions judiciaires, 12e éd., Montchrestien, Paris, 2006
- *Perrot R.*, Institutions judiciaires, 15e éd., Montchrestien, lextenso éditions, Paris, 2012
- *Popa I.*, Consiliul Superior al Magistraturii din România – de la succes instituțional la eșec funcțional, Ed. Universul Juridic, București, 2011
- *Popa I.*, Tratat privind profesia de magistrat în România, Ed. Universul Juridic, București, 2007
- *Porumb G.*, Codul de procedură civilă comentat și adnotat, Ed. Științifică, București, 1962
- *Răducan G., Dinu M.*, Fișe de procedură civilă pentru admiterea în magistratură și avocatură, ed. a III-a, Ed. Hamangiu, București, 2015
- *Săndulescu-Nanovenu I.G.*, Explicațiunea teoretică și practică a Codicelui de procedură civilă, ed. a 2-a, Tipografia Șt. Mihăilescu, București, 1879
- *Spinei S.*, Organizarea profesiilor juridice liberale, Ed. Universul Juridic, București, 2010
- *Stoenescu I., Zilberstein S.*, Drept procesual civil. Teoria generală. Judecata în primă instanță. Hotărârea, ed. a II-a, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1983
- *Stoica A.*, Executorii judecătorești. Evoluție istorică – Norme și valori contemporane, Ed. Universul Juridic, București, 2013
- *Tițian D.*, Noul Cod de procedură penală. Note. Corelații. Explicații, ed. 1, Ed. C.H. Beck, București, 2014
- *Tiț H.*, Mica reformă în Justiție, Ed. Hamangiu, București, 2010
- *Vasilescu P.*, Tratat teoretic și practic de procedură civilă, Institutul de Arte Grafice „Alexandru A. Terk", Iași, 1939
- *Vincet J., Guinchard S., Montagnier G., Varinard A.*, Institutions judiciaires, Dalloz, Paris, 1999

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- *Vişan L.*, Legea contenciosului administrativ, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2008
- *Voicu M.*, Starea justiţiei în Statele Europei, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010
- *Zlătescu V.D.*, Panorama marilor sisteme contemporane de drept, Ed. Continent XXI, Bucureşti, 1994
- ***, Les huissiers de justice 2014, Berger Levrault, Paris, 2014

II. Articole, studii, note

- *Albu E.*, Rolul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în asigurarea interpretării şi aplicării unitare a legii, în Curierul Judiciar nr. 5/2005
- *Anghel I.M.*, Implicaţiile pe care le are asupra statului român intrarea în vigoare a tratatului de aderare a României la Uniunea Europeană, în Dreptul nr. 7/2007
- *Baias Fl.A., Ciobanu V.M., Boroi G., Briciu Tr. C., Dinu Cl. C., Zidaru Gh. L.*, Punctul de vedere al Facultăţii de Drept a Universităţii din Bucureşti cu privire la neconstituţionalitatea dispoziţiilor NCPC privind obligativitatea asistenţei juridice în recurs, disponibil pe (*www.juridice.ro*), publicat pe 27 iunie 2014 şi în R.R.D.P. nr. 3/2014
- *Beligrădeanu Şt.*, Natura raportului juridic de muncă al magistraţilor, în Dreptul nr. 7/2003
- *Brezoianu D.*, Locul Ministerului Public în sistemul organelor statului, în Dreptul nr. 7/1997
- *Briciu Tr.C.*, Observaţii cu privire la recenta modificare a legii privind taxele judiciare de timbru, în Revista Română de Drept Privat nr. 3/2009
- *Ciobanu V.M., Briciu Tr.C., Dinu C.C.*, Reforma sistemului judiciar. Modificările Codului de procedură civilă şi a legislaţiei conexe aduse prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluţionării proceselor, în Revista Română de Drept Privat nr. 6/2010
- *Ciobanu V.M.*, Câteva reflecţii cu privire la reforma justiţiei civile în România, în Dreptul nr. 2/2006
- *Ciobanu V.M.*, Responsabilitatea serviciului public al justiţiei şi a judecătorului, în Revista Română de Drept Privat nr. 1/2007
- *Ciobanu V.M.*, Curtea Constituţională – Garant al supremaţiei Constituţiei, putere legiuitoare sau expert parlamentar?, în R.R.D.P. nr. 3/2009
- *Ciobanu V.M.*, Independenţa judecătorului şi principiul legalităţii în procesul civil, în Revista Română de Drept Privat nr. 1/2010
- *Ciobanu V.M.*, Consideraţii privind competenţa executorului judecătoresc şi condiţiile în care intervine nulitatea pentru încălcarea acestei competenţe, în R.R.E.S. nr. 4/2010
- *Ciobanu V.M.*, Din nou despre obstrucţionarea justiţiei, intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă, atribuţiile Consiliului Superior al Magistraturii şi rolul Curţii Constituţionale, în R.R.D.P. nr. 3/2012
- *Ciobanu V.M.*, Avocatul Poporului, Curtea Constituţională, Consiliul Superior al Magistraturii, Ministerul Justiţiei şi Noul Cod de procedură civilă, în R.R.D.P. nr. 6/2013

- *Deleanu I.*, Proporţionalitatea în procedura civilă, în Revista Română de Drept Privat nr. 5/2008
- *Deleanu I.*, Unele observaţii cu privire la constituţionalitatea ordonanţelor de urgenţă, în Curierul Judiciar nr. 6/2006
- *Diaconescu H., Dănişor D.C.*, Raporturile dintre Ministrul Justiţiei şi Ministerul Public, în Dreptul nr. 5/2006
- *Dincă R.*, Incapacitatea de a cumpăra drepturi litigioase a persoanelor care participă la înfăptuirea justiţiei, în R.R.D.P. nr. 4/2012
- *Dobrican Gh.*, Obligaţia păstrării secretului profesional de către avocaţi, executori judecătoreşti şi notari publici în raport de prevederile Legii nr. 656/2002 pentru prevenirea şi sancţionarea spălării banilor, în R.E.S. nr. 3/2005
- *Eliescu M.*, Unele probleme privitoare la prescripţia extinctivă, în cadrul unei viitoare reglementări legale, în S.C.J. nr. 1/1956
- *Filip A.M.*, Cooperare judiciară în materie civilă şi comercială în statele membre ale Uniunii Europene, în Dreptul nr. 9/2007, p. 110-127
- *Florea Gh.*, Impactul noului Cod civil asupra contractului de asistenţă juridică, în Buletinul I.N.P.P.A. nr. 1/2012
- *Frenţiu G.C.*, În legătură cu dreptul la pensie de serviciu a fostului magistrat devenit ulterior avocat, consilier juridic sau având orice altă profesie considerată vechime în magistratură, în Dreptul nr. 4/2010
- *Gagu C.*, Pot fi exercitate simultan profesiile de executor judecătoresc şi de mediator?, în R.R.E.S. nr. 4/2012
- *Gârbuleţ I.*, Calea de atac împotriva hotărârilor Comisiei Superioare de Disciplină a Uniunii Naţionale a Executorilor Judecătoreşti, în R.R.E.S. nr. 1/2009
- *Gârbuleţ I.*, Principiile fundamentale ale executării silite, în R.R.E.S. nr. 3/2010
- *Gârbuleţ I.*, Răspunderea disciplinară a executorului judecătoresc, în R.R.E.S. nr. 1/2011
- *Gârbuleţ I.*, Propuneri *de lege ferenda* privind răspunderea disciplinară a executorului judecătoresc, în R.R.E.S. nr. 2/2012
- *Ghinoiu D.A.*, Metode alternative de soluţionare a litigiilor în sistemul dreptului comunitar, în Revista Română de Drept Privat nr. 4/2010, p. 64-104
- *Herghelegiu L.*, Avizul de cercetare şi avizul de trimitere în judecată dat de ministrul Justiţiei în cazul infracţiunilor săvârşite de judecători sau procurori. Act procesual sau abuz de putere?, în Dreptul nr. 6/2002
- *Hurubă E.*, Contribuţii la studiul naturii juridice a procedurilor execuţionale civile şi a instituţiei executorului judecătoresc, în volumul Conferinţei Internaţionale „Executorul judecătoresc între rol activ şi organ de jurisdicţie", Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011
- *Kuijer M.* (traducere *O. Spineanu-Matei*), Justiţia, doamna legată la ochi – Convingerile politice şi sociale ale judecătorului şi limitele libertăţilor sale fundamentale pe durata exercitării funcţiei, din perspectiva cerinţei imparţialităţii, în Curierul Judiciar nr. 11/2005
- *Leş I.*, Admisibilitatea exercitării acţiunilor strict personale de către procuror, în Curierul Judiciar nr. 4/2007

- *Leş I.*, Consideraţii privind statutul judecătorilor şi perspective unei noi organizări a Consiliului Superior al Magistraturii în lumina Legii nr. 161/2003, în Curierul Judiciar nr. 6/2003
- *Leş I.*, Convergenţe şi ambiguităţi privitoare la statutul unor profesiuni juridice liberale, în Revista Română de Drept Privat nr. 3/2008
- *Leş I.*, Examen de drept comparat asupra sistemelor moderne de autoguvernare a magistraturii şi cu privire la noile reglementari adoptate de Parlamentul României, în Dreptul nr. 11/2004
- *Leş I.*, Incompatibilităţile şi interdicţiile în funcţie ale magistraţilor, în Revista Română de Drept Privat nr. 1/2008, p. 84
- *Leş I.*, O guvernare exemplară a magistraturii, în Curierul Judiciar nr. 2/2010
- *Leş I.*, Sistemul dublului grad de jurisdicţie în dreptul procesual civil actual, în Revista de Drept Comercial nr. 6/2003
- *Manea T.*, Îndatoririle etice ale judecătorilor şi procurorilor, în Dreptul nr. 1/2009
- *Motică R.I., Licaciuc Şt.I.*, Simplificarea şi eficientizarea executării silite, în volumul Conferinţei Naţionale „Noile Coduri ale României", Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011
- *Naubauer Şt.*, Constituirea, organizarea şi funcţionarea prin lege specială a Corpului de Avocaţi din România – premise fundamentale pentru înfăptuirea justiţiei, în Dreptul nr. 12/2014
- *Oprina E., Gârbuleţ I.*, Înlocuirea executorului judecătoresc în actualul şi viitorul Cod de procedură civilă, în R.R.E.S. nr. 4/2012
- *Perju P.*, Probleme de drept civil şi procesual civil în practica secţiei civile şi de proprietate intelectuală a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, în Dreptul nr. 7/2007
- *Pop P.*, Câteva consideraţii despre actele de procedură în procesul civil, în R.R.D.P. nr. 6/2014
- *Pop P.*, Câteva aspecte teoretice şi practice ale perimării executării silite, în R.R.E.S. nr. 1/2015
- *Pop T.*, Conţinutul sintagmei „depăşirea atribuţiilor puterii judecătoreşti", în Dreptul nr. 10/1996
- *Popa I.*, Nulitatea hotărârilor şi a altor acte pronunţate/întocmite de către magistraţii numiţi, delegaţi, promovaţi sau menţinuţi în funcţie potrivnic legii, în Dreptul nr. 9/2008, p. 108 -110
- *Popa N.*, Câteva consideraţii privind recentele iniţiative legislative pentru accelerarea judecăţilor, în Curierul Judiciar nr. 12/2010
- *Popescu C.-L.*, Comentariu la Hotărârea C.E.D.O. din 6 septembrie 2005, în cauza *Săcăleanu c. României*, în C.J. nr. 11/2005
- *Popescu C.-L.*, Domenii de reglementare care nu pot face obiectul ordonanţelor de urgenţă ale Guvernului, în Dreptul nr. 4/2006
- *Popescu C.-L.*, Legalitatea, continuitatea şi unicitatea ordinului profesional al avocaţilor din România, în Curierul Judiciar nr. 1/2007
- *Popescu C-L.*, Funcţionarea Consiliului Superior al Magistraturii în ipostaza de instanţă de judecată şi dreptul la un proces echitabil, în Dreptul nr. 3/2005
- *Radu F.R.*, Principalele instrumente juridice ale Uniunii Europene în domeniul extrădării şi preluării infractorilor, în Dreptul nr. 9/2007

- *Ruja M.*, Natura juridică a Ministerului Public, în Dreptul nr. 4/1995
- *Santai I.*, Poziția procurorului în litigiile întemeiate pe Legea nr. 1/1967, în Revista Română de Drept nr. 10/1984
- *Soldea I.*, Contestatia privind tergiversarea procesului și contestatia privind durata procesului penal – „remedii efective"?, în N.R.D.O. nr. 1/2016
- *Ștefăniță Cr.*, Modul de procedare al instanțelor judecătorești confruntate cu o contradicție între o decizie a Curții Constituționale și o decizie pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, în Secții Unite, pentru soluționarea unui recurs în interesul legii, în Dreptul nr. 4/2010
- *Talmaci R., Novicov O.*, Organizarea activității de executare silită în Republica Moldova – Actualitate și perspectivă, în R.R.E.S. nr. 3/2010
- *Tăbârcă M.*, Principiul dreptului la un proces echitabil, în termen optim și previzibil, în lumina Noului Cod de procedură civilă, în Dreptul nr. 12/2010
- *Țuculeanu Al.*, Despre calitatea de magistrat a procurorului, în Dreptul nr. 2/1999
- *Ursuța M.*, Considerații cu privire la o neconcordanță legislativă privind unul din cazurile de încetare a calității de executor judecătoresc prevăzute de Legea nr. 188/2000
- *Vida I.*, Acțiunea normei juridice în timp, Dreptul nr. 12/1994
- *Viforeanu C.Al.*, Discurs la deschiderea anului judiciar 1932, în Curierul Judiciar 1938

III. Alte surse

- *Ciobanu V.M.*, Înalta Curte de Casație și Justiție între aniversarea a 150 de la înființare și lupta sa cu Noul Cod de procedură civilă, în Revista de Note și Științe Juridice (*www.juridice.ro*)
- *Ciobanu V.M.*, Câteva reflecții asupra unor evenimente politico-juridice petrecute la început de an, publicat pe (*www.juridice.ro*) la data de 3 aprile 2015
- *Ciobanu V.M.*, Propuneri tehnice pentru revizuirea constituției, publicat pe (*www.juridice.ro*) la data de 13 martie 2013
- *Ciobanu V.M.*, Rolul recursului civil și modificările propuse de Ministerul Justiției în vederea pregătirii intrării în vigoare a Noului Cod de procedură civilă. Sunt ele în litera și spiritul Constituției?, în Revista de Note și Științe Juridice (*www.juridice.ro*)
- *Ciobanu V.M.*, O întrebare retorică: cine răspunde în cazul declarării ca neconstituțională a unei dispoziții legale modificată cu încălcarea unei decizii a Curții Constituționale?, disponibil pe (*www.juridice.ro*)
- *Ciobanu V.M., Briciu Tr.C.*, Analiza O.U.G. nr. 1/2016 în lumina deciziei Curții Constituționale nr. 895/2015 referitoare la excepția de neconstituționalitate a art. 666 NCPC, disponibil pe (*www.juridice.ro*)
- *Comisia juridică*, Aspecte privind modalitatea de interpretare a unor dispoziții din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești semnalate în practica instanțelor, publicat în 30 martie 2010, disponibil pe site-ul (*www.csm.ro*)
- *Diculescu-Șova A.*, Considerații privind aplicarea legislației privind profesia de avocat și a hotărârilor Consiliului U.N.B.R. privind concurența loială (*www.unbr.ro*)

- *Onaca V., Domninteanu D., Burduf I.*, Ghid de cooperare judiciară internaţională în materie civila, disponibil pentru consultare pe website-ul (*www.just.ro*)
- *Radu F.R.*, Ghid de cooperare judiciară internaţională în materie penală, disponibil pentru consultare pe website-ul (*www.just.ro*)

IV. Internet:

- *www.hudoc.echr.coe.int*
- *http://www.huissier-justice.org*
- *www.csm1909.ro*
- *www.scj.ro*
- *www.juridice.ro*
- *www.justice.gov.md*
- *www.unej.md*
- *www.idrept.ro*
- *www.just.ro*
- *www.legalis.ro*
- *www.unbr.ro*

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Lucrarea tratează principiile de organizare a justiției, cititorii putându-se familiariza cu problemele sistemului judiciar, prezentate prin analiza profesiilor juridice, aspect ce contribuie la adoptarea celei mai potrivite opțiuni în ce privește viitoarea lor carieră.

Ediția 2 conține ultimele modificări legislative aduse în domeniu prin O.U.G. nr. 1/2016 și Legea nr. 72/2016. De asemenea, ca element de noutate față de ediția anterioară, autorii tratează, alături de magistratură și avocatură și organizarea profesiilor de notar public și executor judecătoresc.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Preț 99 lei
ISBN 978-606-18-0617-1
www.beckshop.ro